This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Bericht tot den LEZER

Waarde LESER,

MEn heeft in dit VERVOLGH, volgens Belofte in onſe voorgaende CONSIDERATIEN *over den Toeſtand der tegenwoordige Staats-Zaken van Nederland*, tot voldoening aller Curieuſe Liefhebberen, by een vergadert, alle de *Autentyke Stukken*, als: *Reſolutien*, *Miſſiven*, *Extracten*, *Propoſitien*, *Adviſen*, *Vertoogen*, *Memorialen*, *Antwoorden*, *Juſtificatien*, &c. ſoo wel de Buyten als Binnenlandſche Saken van den *Nederlands Vereenighden Staat*, en derſelver *Hooge Geallieerden* aangaande; als ook alle de remarcabelſte *Nouvelles* van Staats-Zaken, die zedert onſe voorgaande CONSIDERATIEN, tot op het ſluyten van de 20 jarigen TREVES met *Vrankryk*, zyn aan den dach gekomen; en ſelfs hier en daar gemengt met ſommige die noch noyt zyn gemeen gemaakt geweeſt. In dier voegen, dat alle *Curieuſe Liefhebberen* van *Staats-Zaken*, met dit VERVOLG, aan ſyn EERSTE DEEL gehecht, een volkomen Compleet Werk zullen vinden.

Men had tot meerder Vernoeging en faciliteyt voor den Leſer, alle deſe voornoemde Stukken beginnen te verdeelen, onder drie verſcheyde Titulen; als: I. *Alle de Stucken rakende de Binnen-landſche Saken der Vereenigde Provintien*: II. *Alle de Stukken rakende de Buytenlandſche Saken van den vereenigden Staat*: En ten III. *Allerhande Nouvelles van Nederlandſche Staats-Zaken*: Maer, dewyl men, om 't Werk dies te eerder, na 't ſluyten van den TREVES, aan den dach te brengen, het ſelve gelykelyk onder verſcheyde Drukkers handen heeft geſtelt, ſoo hebben die, of door Onkunde, of door al te haaſtige voortdryving, deſe goede ingerichte Ordre wat te buyten gegaan, en ſommige Stukken abuſivelyk onder malkander vermengt.

't Welk den goet-hertigen Leſer, naar ſyn redelyke diſcretie, als een accidenteel Abuys, gelieve in te ſchikken, en ſich enkelyk in het opſoecken van deſe of gene Stukken, tot ſyn contentement te richten, volgens deſe nevengaande *Regiſter*, of *Bladwyſer*, waar de voornaamſte ſubſtantie van yder Stuk in 't byſonder, met weynig woorden gemelt, en der ſelver aanvang op ſijn behoorlijke folio, aangeweſen ſtaat, enkelijk op de Rey ſoo als ſy alle na malkander volgen. 't Welk wy verhopen, alle Goet-meenende Liefhebbers van d'algemeene *Staats* en *Lands-Zaaken*, ſoo dankelyk zullen aannemen, als wy hun dat met goet-hertigheyt voor-dragen, tot een eeuwige gedachtenis van den Tegenwoordigen en onlangs verledenen *Toeſtant der Staats-Saken van* NEDERLAND, veroorſaakt door d'Onluſten tuſſchen de beyde Hoogſte Chriſten Kroonen van VRANKRYK en SPANJEN: Waar van in 't korte een byſonder Tractaat ſtaat aan den dach te komen, om deſe ſaak geheel particulier van den beginne tot den eynde te vertoonen, ſoodanig als noch noyt is in 't Licht geweeſt.

RE-

REGISTER

Van alle de Stukken, in dit *Vervolg* van *Conſideratien* over den Toeſtand der tegenwoordige *Staats-Zaken* van *Neerlandt*, begrepen.

Alle de Stukken rakende de Binnen-landſche Saken der Vereenigde Provintien.

Summier Vertoog van nader Redenen door de Heeren Gedeputeerden der Stad *Amſterdam*, uyt de naam en van wegen de Heeren Hare Principalen, ter Vergadering van Haar Ed. Groot Mog: bygebragt. pag. 1.

Reſolutie van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, rakende 't Point van Secreteſſe op de Conferentien met d'Uytheemſche Miniſters te houden. 11.

Miſſive van de Hoog Mog: Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, aan hare Ed. Mog. de Heeren Staaten van *Vrieſland*. 13.

Verſcheyde Reſolutien genomen by de Heeren Staaten van de Stad *Groeningen* en d' *Ommelanden*, wegens de Werving van 16000. Man. 16.

Extracten uyt het Regiſter der Reſolutien van de Hoog. Mog: Heere Staaten Generaal. 18.

Extract uyt de Notulen van den Raad Ordinair der Stede *Zirckzee* 20

Propoſitie, eertijts gedaan aan de Ed. Mog. Heeren Staaten van Vrieſland, nopende de Separatie van't Stadhouderſchap, door den Heer *Gaſpar Fagel*. 22.

Vertoog van d'Algemeene Vryheit der Staaten van Holland ende Weſt-Vrieſland. 31.

Dat eene *Populaire Regeering*, voor den gemeene Ingezetenen van Holland, ſeer ſchadelijk; Een *Monarchale*, doodelijk; En daar en tegen dat een *Ariſtokratike Regeering*, ſeer Heylſaam is. 53.

Redenen en Motiven, om aan te wyſen, dat de bewuſte Werving van 16000. Man, niet kan geſuſtineerd werden, te zullen hebben konnen ſtrekken tot het bevorderen van een Accommodement tuſſchen *Vrankrijck* en *Spanjen*. 60.

Advys en *Reſolutie* van Burgermeeſters en Regeerders der Stad *Middelburg*, geformeert ende genomen tot het declineren van de Werving van 16000. Man. 69

Nader Advys van Burgermeeſters en Re-

Regeerders der Stad *Middelburg*. 71.
Proteſt der ſelver Stadt, tegens d'Overſtemming op de Werwing van 16000. Man. 74.
Extract uyt de Reſolutien van de Heeren Staaten van Holland en Weſt-Vrieſland 75.
Extract als boven. 76.
Extract als boven. 78.
Redenen, dienende om aan te wyſen, dat hare Hoog Mog. noch ten regarde van d' Oppoſitie der hooge Geallieerdens, noch om der ſelver *Intereſten*, noch om reſpecten de *Kroon Spanjen* rakende, konnen verhindert worden, in de tegenwoordige Conjuncturen van tyden en ſaken, een vredige af-komſt te maken. 80
Reſolutie van de Ed: Mog: Here Staaten van *Zeeland* den 27 Juny 1684. 87.

Alle de Stukken rakende de Buytenlandſche Saken van den Vereenigden Staat.

Antwoord van de Heeren Staaten Generaal, op de Propoſitie van wegen ſijn Keurf. Doorl. van Ceulen en Munſter. pag. 1.
Antwoord van den Franſchen Ambaſſadeur, aan de Gedeputeerden van de Staaten Generaal, over de Propoſitie welke ſy van Hare Geallieerdens gedaan hebben 5.
Memorie van den Keyſerl. Afgeſand den Ridder *Gramprich*, gepreſenteert aan de Staaten Generaal. 7.
Keurvorſtelijk beſluyt in de Vergaderinge van *Ratisbon* den 22. April. 1684. 13.
Memorie van den Spaanſchen Ambaſſadeur gepreſenteerd aan de Staaten Generaal. Behelſende een omſtandig verhaal van alle Steden Burgten, Heerlijkheden, Kaſteelen en Dorpen, die *Vranckrijck* genomen of gepretendeert heeft, zedert het ſluyten van de Nimweegſche Vrede. 14.
Memorie van den Franſchen Ambaſſadeur, gepreſenteert aan de Staaten Generaal, den 29. April 1684. 22.
Memorie van den Spaanſchen Ambaſſadeur, gepreſenteert aan de Staaten Generaal, den 3 May 1684. 24.
Extract uyt de Reſolutien van de Staaten Generaal, nopende het ſchryven van derſelver Ambaſſadeur aan 't Hof van den Koning van *Engeland*, wegens het aangaan van een algemeene TREVES. 25.
Juſtificatie der Proceduren, gehouden by

by de Ed. Mog. Heeren de Staaten van *Vriesland* in het te rug roepen van de Militie, staande ter selver repartitie 29

Extract uyt de Resolutien der Heeren Staaten van Stad en Lande, wegens het te rug roepen harer Troe- 39.

Extract uyt de Resolutien van de Heren Staten van Holland en West-Vriesland, in dato den 21 Maart 1684 Ibid.

Memorie van den Fransen Ambassadeur, gepresenteert aan de Staaten Generaal, den 9 May 1684. 41

Memorie van den Spaansen Ambassadeur, gepresenteert den 9 May 1684. 43.

Memorie van den Fransen Ambassadeur, gepresenteert den 15 May 1684. 45

Antwoord van een getrouwen Hollander, op het voorsz. *Memoriaal*, aan Hare Hoog Mog. ingegeven. 46

Memorie van den Franschen Ambassadeur, gepresenteert aan de Staaten Generaal, den 16 May 1684. 47

Heylsaam Berigt aan alle de gene die sig buyten haar Beroep onderwinden van Staats-Zaken te schryven. 48.

Aantekening van de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stede *Schiedam*, te doen tegens de conclusie en de Resolutie van den 31 *Ianuary* 1684. 51.

Extract uyt het Resolutie Boek der Ed: Mog: Heeren Gecommitteerden van Stad en Lande, tot de Secrete Militaire saken in dato den 12. *May* 1684. 51,

Memorie van de Heer van Diest Afgezand van sijn Ceurvorst. Doorl. van Brandenburg, aan de Staaten Generaal overgelevert den 29. May 1684. 52.

Memorie van den Franschen Ambassadeur gepresenteerd aan de Staaten Generaal den 5. *Iuny* 1684 54.

Memorie van den Spaansen Ambassadeur, overgereykt den 7. *Iuny* 1684 55.

Memorie van den Franschen Amb. aan de Staaten Generaal den 7. *Iuny* 1684. gepresenteert 58

Memorie van den Spaanschen Ambassadeur, overgelevert in de Conferentien gehouden met de Ministers der Hooge Geallieerdens, den 9. *Iuny* 1684. 61.

Missive van de Heeren Staaten van *Vriesland*, aan de Staaten Generaal der Ge-unieerde Provintien. 63

Extract uyt de Resolutien van de Ed: Mog: Heeren Staaten van *Vriesland* 65

Resolutie van de stad *Amsterdam*, van den 2 *Iuny* 1684. nopende het verzegelt houden van Hare Papieren in's Gravenhage. 68.

Memorie van den Spaansen Ambassadeur, wegens de Republijk van *Genua*, overgelevert den 12. *Iuny*. 1684.

1684. 69
Memorie van den Heer *van Dieſt*, Afgezant van ſijn Ceurv. Doorl. van Brandenburg, aan de Staaten Generaal den 14. *Iuny*. 1684. overgelevert. 69.
Memorie van den Franſen Ambaſſadeur, gepreſenteert aan hare Hoog Mog. den 15 *Iuny*. 1684. 72.
Projekt van de Articulen door Hare Hoog Mog: aan de Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden, voorgeſtelt op den 17 *Iuny* 1684. wegens het aangaan van den TREVES. 74
Antwoord op't voorſz. *Projekt*, door de Heeren Miniſters der Hooge Geallieerden, behalven *Spanjen*. 75.
Memorie van den Spaanſen Ambaſſ. overgelevert in de Conferentie van de Miniſters der Hooge Geallieerden, op den 17 *Iuny* 1684. 75.
Extract uyt het Regiſter der Reſolutien van de Staaten Generaal, den 24 *Iuny* 1684. 76
Tractaat van Conventie over den 20 jarigen TREVES. tuſſchen ſijn Koninkl. Majeſteyt van Vrankrijk en den Nederlands Vereenigden Staat 81.

Alderhande Nouvelles van Nederlandſche STAATS-ZAKEN.

Trouhertige Aanſpraak, aan alle Burgers en Ingeſetenen der ſtad *Amſterdam* pag. 1.
Miſſive van Parnas, behelſende een Redenering van *Iunius Brutus* 7.
Copye Requeſt aan ſijn Hoogheit. 12.
De Hoop vol Vrees, over de lang verwagte en nog beſlotene uytſpraak van's Lands Vergadering 13.
De *Waarheyd* aan *Philalethes*. 24.
Antwoord van een *Republiquain*. 27.

Hier achter noch bygevoegt de volgende Stukken, onder een nieuw folio.

Den Nederlandſchen Mars. pag. 1.
Amſterdam gehoont en beledigt in hare Gedeputeerdens en Papieren 3.
Scrobber voor den Aucteur van het Onnutte Hekel-Schrift. 22.
Antwoord op den Schrobber voor den Autheur van dien. 25.
Samenſpraak, tuſſchen een Militair, Koopman en Burger 31.
Schuyt-Diſcours, voorgevallen op den 1. *April* 1684. 35.
Haag-diſcours, gehouden op den 20. *April*. 38.
Samen-Spraak van verſcheyde ſoort Perſoonen, 41.
Goede Voorſpelling uyt het opſchrift van 't Alderdoorluchtigſte Huys van *Ooſtenrijk*. 44.
Aſtrologiſe Aantekening voor het jaar 1684. 45.
Verſcheyde Extraordinarie Couranten. 46. &c.
Sinnebeeld der Oude Romeynen. 62.
Spel de l'Ombre. 65.

EYNDE.

No. 1

Summier Vertoogh

van nader Redenen door de Heeren Gedeputeerden

der Stadt

AMSTERDAM,

uyt den naam en van wegen de Heere hare Principale.

Ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. bygebracht, ſedert het overleveren van de gene die voor de Spaenſe Declaratie van Oorlog tot voortſettinge van Vrede is gededuceert, om aen te wijſen de noodwendigheydt van een prompt en onverweylt accommodement tuſſchen Vranckrijck en Spaigne, en daer nevens oock de onnodigheydt, ende, in ſeekere reſpecten ſchadelyckheydt van de geprojecteerde Wervinge van 16000 man, daer op wel-gedachte Heeren Gedeputeerden verſocht hebben door de Leden geeſclaircisſeert te mogen werden.

Den 13 Januarii 1684.

DEwyle om de jongſt-gedane Oorlogs-Declaratie wegens ſyne Koninckſyke Majeſteyt van Spaigne buyten prætallable kenniſſe, communicatie, en concert met haer Hoog Mog. de deliberatien in de Staet voortaen tot haer oogmerk niet konnen hebben het voorkomen van een gevreesden Oorlog in de Spaenſche Nederlanden, maer hoe de gene, de welcke jegenwoordig aldaer ende elders gevoert wert, ten ſpoedigſten en meeſt bequamelyk ſal konnen werden geterminneert, ſoo dient voor af in aendachtige opmerkinge te werden genomen, dat, indien de Leden noch langer blyven declineren het beſoigne by Reſolutie van haer Ed Groot Mog. van den 6 November laetſtleden gedecreteert, op de Memorie van den Heere Grave d'Avaux, des daegs te voren aen haer Hoog Mog. overgegeven, en ſulkx over 't gene dienen kan tot bevorderinge van een ſpoedige Vrede tuſſchen Vranckryck en Spaigne, ſonder aenſchow te nemen op alle de inſtantien daer toe door meergedachte Heeren Gedeputeerden der Stad Amſterdam, van tyd tot tyd gedaen, ende dat daer mede verſuymt wordende de geprolongeerde termyn tot het afdoen van de differenten tuſſchen de twee Kroonen, aen Vrankryk occaſie wert gegeven, om, mits de voorſz. Oorlogs-Declaratie door Spaigne, tot verbreyding van ſyne Conqueſtien in de Spaenſe Nederlanden, ſich te dienen van de occaſie, die ſich aldaer voor hem ſoo ſchoon vertoont, het niet min als evident is, dat de Spaenſche Nederlanden in hare jegenwoordige toeſtant van ſaken, niet en ſullen konnen werden bewaert voor een totale oppreſſie,

die anderſints door middel van een tydelyck verdrag, ſoude konnen werden voorgekomen.

En indien nevens het verſchuyven van de Beſoignes op de voornoemde Memorie van de Heere Grave d'Avaux, en dies over de middelen tot vrede gevoegt werd de gedane verklaring, van dat de Spaenſe Nederlanden, alwaer jegenwoordig oorlog is, moeten werden aengeſien, en gedefendeert als de frontieren van de Staet, en dat ſedert drie maenden met ſoo veel empreſſement geduriglyk geurgeert is, op 't arreſteren van een nieuwe Wervinge van 16000. man om daer toe te meer bequaem te zyn, ſoo ſchynt voor vaſt te moeten werden geſtelt, dat het opvolgen van de conſilia, die op die voet werden geformeert, geſien is den Oorlog in de Spaenſche Nederlanden te ſullen doen continueren, en oock den Staet daer in te ſullen engageren.

Dewyle nogtans ſulcx niet geagt kan werden over een te komen met de verklaerde intentie van alle de Leden van hare uyterſte Averſie van den Oorlog; ſo en kan niet wel werden begrepen, dat deſelve niet eyndelyk goetvinden ſullen met allen ernſt, ende de vereyſte applicatie te laboreren tot het eyndigen van den Oorlog, welke inde nabuirſchap van de Staet ontſteken is, ende datſe om de nog duirende diſcrepantien op het ſubject van de Werving niet ſouden willen by der hant nemen de middelen, die daer toe konnen ſtrecken, maer liever gevaer loopen van oock in den ſelven Oorlogh te werden geinvolveert.

Tot uytbluſſinge van het vuir des voorſz. Oorlogs, konnen alleen in conſideratie komen twee middelen, of van een verdrag te maken, op alſulcke conditien, als in der minne konnen werden verkregen, of van het employ van wapenen; tot bereyckinge van een beter vrede als door de weg van minneliykheyt, kan werden geobtineert, en nadien tot het employ van wapenen geen toevlugt behoort te werden genomen, ſoo lange het middel van verdrag open ſtaet, niet alleen om de notoire reden van voorſigtigheyt, maer oock om de verklaerde genegentheyt van de Leden tot de Vrede, en dat ten tyde van het affenden van 't ſecours naer de Spaenſche Nederlanden; ende ſulcx lang voor dato van de aengeſtelde deliberatien over een nieuwe Werving by Reſolutie van Staet overeenkomende met de Letter van de Ligue defenſif, met Spaigne goedtgevonden is, dat inceſſanter ſoude werden gewerckt op een accommodement, ende dat de beſoignes dien conform oock zyn ge-entameert geweeſt, de ſelve geinterrompeert, ende vervolgens verſchoven geworden zynde, om de deliberatien over de Wervinge, en tot dat daer op een concluſie ſoude weſen genomen, onaengeſien de voortgang van de beſoignes over een accommodement, niet konde geacht werden eenige præjuditie te geven aen de deliberatien over de Werving, noch oock om redenen nader te deduceren, naer 't oordeel van gedachte Heeren Gedeputeerden van Amſterdam geſuſtineert, dat ſonder een præallable concluſie op de Werving, de beſoignes over een accommodement met geen vrucht voorgeſet konden werden.

Tot het verdrag is van de zyde van Vrankryck aenleyding gegeven door Memorien van den Heer Grave d'Avaux, van den 5 November en December laetſtleden, by dewelke ſyn Koninklycke Majeſteyt van Vranckryck verklaert heeft tot een accommodement genegen te zyn, mits hem voor 't eynde van January 1684. werden gecedeert de Landen van Aelſt en andere, door ſyn Majeſt. Procureur Generael op de conferentie tot Cotrotryck gepretendeert, of in plaetſe van dien, een van de Equivalenten in de voorſz.

voorſz. Memorie van den 5 November breder vermelt. En kan dienvolgens omtrent de bevorderinge van een accommodement geen andere reflexie vallen, dan of het ſelve ſal werden gemaeckt op een van de voorſz. Franſche Poſtulata, dan of het verkrygen van conditien van minder beſwaerniſſe voor Spaigne, op eenige goede gronden kan werden verhoopt, en of een concluſie op de voorm. geprojecteerde Werving, tot facilitatie van dien, ſal konnen ſtrecken.

Dat de voorſz. Poſtulata voor een ultimatum moeten werden aengeſien, ende ſijne Coninckſlycke Majeſteyt van Vranckrijck niet geſien is tot toegevenheyt in de ſelve te ſullen kunnen werden gediſponeert, is niet alleen af te nemen uyt de bekrompenheyt van de gegeven tydt tot het inwilligen van de ſelve door Spaigne ſoo verre afgelegen, maer wel inſonderheyd uyt de groote macht van Vranckryck, ende deſſelfs appuy van notable Vrunden en Geallieerdens, en particulierlyck om dat ſijn Coninckſlycke Majeſteyt van Groot Brittagnie, al van over lang verklaert heeft, dat een van de voorſeyde Poſtulata aen de Vrede behoort te werden op-geoffert, met bedreyging, dat, indien de Spaenſchen daer over in verder extremiteyten met Vranckryk mochten vallen, ſijne Majeſteyt ſich deſelve niet ſal kunnen aentrecken, en dat vorders ſich meer en meer ſware bekommeringen opdoen, over de engagementen van Vranckryk en het Duytſche Ryck, en inſonderheydt van deſſelfs heymelyke intelligentie met den Heere Ceurvorſt van Ceulen, en Biſſchop van Munſter, ende over de groote diligentie in Denemarcken, aen gewent tot het voortſetten van groote Armatures te Water en te Lande, en van nieuwe concerten tuſſchen die Croon en Vranckryck, dat daer en tegen door de jongſte gepleegde devaſtatien door de Franſchen van meeſt alle het platte Land in de Spaenſche Nederlanden, ende de geringe Remiſes uyt Spaigne aen den Heer Marquis de Grana over gemaeckt, de gebreckelyckheden van 't gene aldaer tot een goede defenſie werd vereyſcht, dagelycks vermeerderen; en dat deſelve niet alleen werden beſpeurt aen Fortificatien en Magazynen, alomme ende particulierlyck aen de Steden Mons en Charleroy, beyde meeſt geëxpoſeert aen vyandtlycke Attacques, maer oock aen 't getal van de troupes, als dewelcke niet alleen niet gebracht zyn tot op 40000 man, ſo als by Memorie van de Heer Envoyé van Spaigne in September laeſtleden aen haer Hoog-Mog. overgegeven, was belooft, dat binnen alſdoen twee maenden ſoude geſchieden, maer in der ſelver originele begrootinge van 17000 man, notabel zyn vermindert.

Dat boven dien hoogſtgedachte ſijne Coninckſlycke Majeſteyt van Vranckryck ſich albereyts in beſetting van een van de voorſeyde Poſtulata heeeft geſtelt, en door een nieuwe VVerving van 40000 man aengenomen en voltrocken, t'ſedert de deliberatien in den Staet gevallen over de vermeerderinge van hare militie met 16000 man, ſich heeft geſterckt, en verders tot in 'therte van de Spaenſche Nederlanden doorgeboort, ende door de voorſeyde devaſtatien van het platte Landt, en dies door het affnyden van de middelen van ſubſiſtentie van de Steden aldaer, deſelve gebracht heeft in onmacht, en in ſtaet om by het uytblyven van een ſpoedig accommodement lichtelyck vermeeſtert te konnen werden.

Dat dien volgende de vooorſz. geprojecteerde VVerving niet gedacht kan werden, Vrankryck tot verſachtingh in de voorſz. ſijne Poſtulata te ſullen konnen bewegen, en te min om de difficulteyten welcke ſich in de Executie van deſelve VVerving onfeylbaerlyck ſouden op doen, dewyle 1. de concluſie van deſelve verſcheyden obſtacu-

len vind in eenige van de andere Vereenighde Provintien, en dies ſchoon daer in by haer Ed. Groot Mog. al mochte werden bewilligt, niet dan ſeer tragelyck, en mogelyck noyt daer op een eenparige concluſie van alle de Bontgenooten ſal konnen werden geformeert, dat 2. om de ſobere conſtitutie van de Finantu, de overmatige beſwaerniſſe van de Gemeente, de geremarqueerde defecten in de contributien van de Provintien, tot verval van geconſenteerde laſten, ende de bevinding van alſulcke een gebreckelykheydt, ſelfs ten reſpecte van de Provintie van Holland, veel moeyelyckheden entyd ſpilling ſoude moeten te gemoete geſien werden, in het uytvinden en opbrengen van gelt middelen, tot verval van de voorſeyde VVerving gerequireert, en 3. inſonderheyd om dat deſelve VVerving geen applicatie ſullende konnen vinden, als in den Oorlog; vervolgens nevens het uytvinden van de koſten van de VVerving, oock ordre ſoude moeten werden geſtelt, op de ſecuriteyt van de ſtaet ter zee, en van meenighvuldige andere laſten die in den Oorlog onvermydelyck ſouden zyn, en 4 om dat de voorſeyde VVerving, ſchoon daer toe al een eenparig conſent gedragen, ende de middelen tot verval van deſelve promptelyck uytgevonden mochten worden, echter niet dan na verloop van drie of vier maenden ſoude konnen geaccompliceert zyn, en het oogmerck van de Leden in 't voortſetten van deſelve bereyckt werden, en dat immiddels voor den eerſten February 1684. het voorſeyde accommodement, onder inwilliging van een van de voorſeyde Poſtulata niet werdende gemaeckt, de Franſchen ſich ſullen kunnen ſtellen in de voorbaet, ende de ſchoonheyt van occaſie tot vermeeſtering van de Spaenſche Nederlanden capteren, al eer de Staet, indienſe ſich daer tegens al wilden ſtellen, van de voorſchreeven geprojecteerde VVerving ſich ſoude konnen bedienen.

En blyckt derhalven uyt het voorſeyde dat de hoope op verſachting in de voorſz. Poſtulata ydel is, en dat daer toe nietwets ſoude konnen contribueren de voorſeyde VVervinge, en meynen meer-gedachte Heeren Gedeputeerden, dat, indien ſyne Coninclyckе Majeſteyt van Vranckryck ſoo genegen was tot een vreedige afkomſt, als eenige Leden ſupponeren, deſelve om koſten te ſparen, en om meer contentement te geven aen de Coningh van Engelant, en om een reputatie van billickmatigheyt meer te eſtabliſſeren, en een eynde te maken van de ellendige oppreſſie van ſoo veel arme luyden in de Nederlanden, ſich dienaengaende op de inſtantie van ſyne Coninclyckе Majeſteyt van Groot Brittaigne ſoo verre poſitive alrede ſoude hebben verklaert, dat men ſoude kunnen weten waer op ſtaet te maken is, dan ſulcks is niet geſchied, immers niet haers wetens, en vertoont ſich gene apparentie dat het geſchieden ſal, en het moet oock by de Spaenſche gelooft worden niet te ſullen geſchieden, dewyle ſy anderſints, ſooſe de Vrede begeerden, daer op onder de handt directelyck, of door middel van de Koningh van Engelandt, ſoude gearbeydt hebben.

Het komt oock aen meer-gedachte Heeren Gedeputeerden van Amſterdam onbegrijpelyk voor, dat de Koninck van Vranckryck in een en deſelve tyd, in de tegenwoordige deliberatie, ſoo ſeer verſchydentlyck wert geconſidereert, dat het niet en ſchynt een en deſelve Perſonagie te weſen, maer liever twee verſcheyde Potentaten, die van geheel andere maxime zyn, dewyle op haer bekommerniſſen, van dat ſyn Alder-Chriſt. Majeſt. niet gefien is te ſullen deſiſteeren van ſyne pretenſien op Landen en Plaetſen, die hy in handen heeft, en daer in hy by de Koning van En-

Engelant wert geäſtipuleert, men haer wil doen gelooven, dat vreeſe voor quaet, of liefde tot Juſtitie, of conſideratie voor den Koning van Engelandt, of een VVerving van 16000 man, die Majeſteyt ſal bewegen om ſyn pretenſien te moderen, en wanneer by haer geallegeert is, dat de Vrede, naer een jegenwoordig verdrag met afſtandt van Luxemourgh, 't welck buyten de Barriere is, of wel van Cortryck en Dixmuyden, &c. gemaeckt ſal zyn, deſelve Vrede om de favorable te verhopen veranderingen in de ſaken van Spaigne en van deſſelfs mede-Geintereſſeerde, voor tamelyck beſtendigh kan werden aengeſien, ſo wert haer deſelve Koning wederom gerepreſenteert, als die niet als met gewelt tegen gewelt te ſetten, ingebonden kan werden, ende door een contre-balance van ſyn groote macht, tot ſtil ſitten, en tot vredige conſilia kan werden bewogen.

Maer hoe kan die verſachtinge werden verhoopt, naer dat de Koning van Vranckryck, naer de voorſeyde voorſlagen tot Vrede gedaen, en tydt tot inwilligingh van deſelve aen Spaigne gegeven te hebben, niet alleen gene het aldergeringſte Dorp, door de Spaenſche by wegen van minnelycke aenbiedingh heeft konnen obtineren, maer in tegendeel van dien eerſt door een ſcherpe Memorie van den Heere Marquis de Mancajo den 12 November laetſtleden aen haer Hoog Mog. overgegeven, en naderhandt door een formele Oorlogs-Declaratie, affinydende alle apparentie van hope tot Vrede, is bejegent geworden.

Buyten dat een ſoodanige verbeelde verſachting die in allen gevalle aen de Spaenſche niet meer ſoude geven als wat meerder ruymte in plat Land, niet van die nuttiggheyt ſoude zyn, dat deſelve de koſten van de voorſeyde nieuwe VVervingh, begroot op omtrent vier milioenen voor het eerſte jaer, ſoude konnen opwegen; en dat het gants ongeraden is op een ydel vertrowen van een ſoodanige verſachting te laten ecouleren de tydt tot een accommodement geprefigeert, en ſich in gevaer ſtellen van in den voorſz. Oorlog geſleept te werden, om nu niet te melden dat met te minder ſcrupule geinſteert kan worden, op de abſolute aenneming van een van de voorſz. Poſtulata, om dat de aenporring daer toe by Spaigne op deſe voet te doen geen Reſolutien zyn van ſyn Catholyke Majeſteyt, ende dat eygentlyck van hem en niet van deſen Staet moeten voortkomen propoſitien, op dewelcke tot verſachting in de voorſz. Poſtulata gewerckt ſoude konnen werden.

En gelyk als de Leden ſich op de forme van onderhandelingh van een accommodement hebben geëxpliceert, namentlyk dat daer over met de ſo genaemde Geallieerdens ſoude behoren te werden geconcerteert, daer mede nogtans gedachte Heeren Gedeputeerden hun niet konnen conformeren dewyle de Staet noch uyt de nature van de ſaeck, noch uyt krachte van gemaeckte Tractaten, en genome Reſolutien tot ſodanige concerten is geobligeert, ende dat de bekrompenheyt van de tydt niet toelaet in een wytluftige diſcuſſie over een accommodement te treden, genoeg weſende dat de noodtwendigheyt van dien aen de aenweſende Keyſerlycke, Spaenſche en Sweetſche Miniſters, met dewelcke men op dit ſubject voor deſen in Conferentie is geweeſt, werde gerepreſenteert, ſo wenſchten ſy Heeren Gedeputeerden het geluck te mogen hebben van vyt de Leden te vernemen welcke hare gedachten zyn, omtrent de materie van een accommodement, en dat ſy dies ſich gelieven te explicere of en wat aen Vranckryck om tot

een vredige uytkomſt te geraken, ſoude behooren te werden gelaten of aengeboden, op dat ſy door verwiſſeling van redenen op dat ſubject of geconvinceert mogen werden van ongegrontheyt in hare opinie alſſe inſteren op de ceſſie van een van de voorſeide Poſtulata, of van de rechtmatigheyt van de andere Leden mogen verwachten, dat ſy ſich in deſen met haer ſullen voegen.

Immers en in allen geval de gene, die op een ſodanige verſachtinge hoopen, behooren niet vruchteloos te laten doorſlippen de tydt, die als noch tot bevorderingh van een accommodement tuſſchen de twee Cronen reſteert, en dienvolgende in Conferentien met de Franſche en Spaenſche Miniſters aen te ſtellen, daer op te wercken, ende ten dien eynde oock te concerteren met ſyne Coninckſyke Majeſteyt van Groot Brittaigne, ende des noots, prolongatie van de gegeven termyn te verſoecken, bewerkende inmiddels een ceſſatie van hoſtiliteyten ten werderſeyden.

Om te oordeelen of door middel van het employ van VVapenen een beter Vrede ſal kunnen werden verkregen, als jegenwoordig door de weg van der minne is te bereycken, en een ſoo veel beter als met alle de koſten, laſten en rampen van een Oorlogh ſoude konnen werden gecompaſſeert, dient te werden aengemerckt niet alleen het ware Intreſt van den Staet inſonderheydt gegrontveſt op de Koophandel, Scheepvaert, Viſſcheryen, Manufacturen, Neringen en Handtteringen, door welckers verſperring by een opkomende Oorlog de Staet kan werden vernietight, onaengeſien deſelve geene vermindering in hare landtpalen mocht komen te lyden, ende daer nevens oock des ſelfs declinatie, in, en t'ſedert den jongſten Oorlog, maer wel inſonderheyt dat de Staet ſich benevens de Spaenſſen, ſullende engageren in een Oorlog tegens Vranckryck, ende des ſelfs Geallieerdens te water en te lande, genoodſaeckt ſoude zyn om ſich eeniger mate in goedt poſtuur te ſtellen, te dragen een nieuwe belaſting van 12 of 14 millioenen jaerlycks, boven de gene daer mede de gemeente albereyts is beſwaert, en dat naer de opinie van meer gedachte Heeren Gedeputeerden van Amſterdam, abſolutelyk impoſſibel ſoude ſyn die te konnen trecken uyt de goede Ingeſetenen, inſonderheyt alſſe daer nevens ſouden conſidereren, dat die ſware contributien, door aſſtant van een van de voorſz. Poſtulata, geprevereert hadden konnen werden; dat met alle deſe toebereytſelen ten Oorlog evenwel geen ordre ſoude konnen werden geſtelt op de onlydelycke kaperyen ter Zee, ende inſeſtatien te Lande en op de rivieren; en dat, indien de Koning van Denemarken ſich in deſelve nevens Vranckryck quame te voegen, de gantſche vaert op de Ooſt-zee, ende dies de voornaemſte ſource van het welweſen van den Staet ſoude werden verſpert, en dat inſonderheyt dien Oorlog niet ſoude konnen werden gecontinueert, tot dat men eenige aenblick vande goede hope ſoude konnen krygen, om tot een meer voordelige vrede met Vranckryck te geraken, ende dat dies alle demonſtratien van vigeur, nu de Spaenſche Nederlanden by na tot deſtructie ſyn gebraght, ende de ongelegentheyt van den Staet kenbaer is geworden, het aenſien van de ſelve meer ſouden krencken, als vermeerderen.

De hoop tot een beter vrede door een Oorlog verdwijnt te meerder, als in de jegenwoordige conſtitutie van ſaecken geen by val van buyten is te verwachten, Engeland ſich daer ontrent met relatie tot de verwirring van die Majeſteyts ſaecken binnens Rycks meermalen rondelyck hebbende geexpliceert, ende ſyne Keyſerlycke Majeſteyt

jeſteyt om de verachtering van de hoope tot vrede met de Turck, ende de groote toeſtellen van de Ottomanniſche kant tot de aenſtaende Campagne, ende de difficulteyten welcke de Keyſer ontmoet in 't recruteren van ſijne troupen en in 't bewercken van aſſiſtentie uyt het ryck, voor dat een concluſie van de handeling over de Duytſche differenten met Vranckryck is gemaeckt door de inſtantien van de Spaenſche Miniſters, niet gebracht hebbende konnen werden om tot voldoening van ſijne engagementen met ſijne Catholycke Majeſteyt eenige mouvementen van wapenen tot desſelfs hulpe te doen, om nu niet te melden dat ſijne Keyſerl. Majeſteyt, al voor dato van den Turckſen Oorlog verklaert heeft ſulcks niet te konnen doen, ſonder betaling van ſubſidien, daer toe de Spaenſe Finantien onvermogen ſijn, en dat vorders om veele redenen, in voorige deductien breder aengetogen, en niet naer behooren wederleyt, geene ſecourſen uyt het Duytſche Ryck ſijn te verwachten, en te min, om dat de Spaenſſen, ſoo veel meer gedachte Heeren Gedeputeerden bekent is, Daerom aen geene Duytſche Hoven aengehouden hebben, uytgeſondert aen die van Lunenburg, dewelcke ſchoon ſoo wel als deſen Staet, en ſelfs noch meer ſtrickelyck tot preſtatie van Auxilia aen Spaigne ſijnde verbonden, tot noch toe aen den Heer Marquis de Grana geen het minſte ſecours hebben geſonden, en 't geen hier omtrent alle bedenckelyckheyt weg neemt, is dat ſyne Catholyeke Maj. ende gedachte Heere Marquis de Grana in gevolge van haer Ed. Groot Moog. reſolutie van den 15. Mey laeſtleden verſocht ſijnde, de Staet te willen eſclairciſſeren van de aſſiſtentien, waer op men by het ontſtaen van nieuwe Oorlogs mouvementen in de Spaenſche Nederlanden ſich volkomentlyck ſoude konnen verlaten, tot op deſen huydigen dag daer in gebreeckig ſijn gebleven, en dat dienvolgende uyt het Duytſche Ryck alſoo weynig hulp is te wachten als van de Croon Sweden, welckers ratificatie van het bewuſte Tractaet van denombrement van forces met Spaigne noch niet uyt gewiſſelt is, ende dat boven dien die Croon ſelfs by na in *ſtatu belli* ſchynt te weſen, om de contrarie engagementen en notable Armatures van Denemarcken en Brandenburg.

En meynen dies meer gedachte Heeren Gedeputeerden der Stad Amſterdam, dat noyt meer klaerlyck ſal konnen werden ondeckt de abſolute impoſſibiliteyt, om in deſe conjuncture door de weg van wapenen tot een goede uytkomſt te geraken, dan ſoo wanneer men met relatie tot het geene voorſeydt is, in een particulier beſoigne daer toe aenre ſtellen, toe treed, tot het formeren van een naeukeurig plan van den Oorlog, en vervolgens dat niet het employ van wapenen, maer de tydelycke inwilliging van een van de voorſeyde Poſtulata kan ſtrecken tot bereycking van de vrede, ende tot behoudeniſſe van het overige van de Spaenſche Nederlanden voor een totale oppreſſie.

En ſijn d'inſtantien ten deſen eynde aengewent, niet alleen ſeer gelegitimeert door de jongſt ingekome tydingen, van dat het Collegie der Cheurfurſten tot Regensburg conform de ſchriftelycke inſtantien van den Churfurſt van Brandenburgh ſoude hebben gereſolveert de treves, ſoo wel in *queſtione quo modo* als in *queſtione an*, op de voorſtel van Vranckryk te voltrecken, maer inſonderheyt geappuyeert op de ſentimenten van de hooge regering en de eenparige declaratoiren van alle de Leden, dewyle men voor deſen verklaert heeft de Spaenſche Nederlanden voor

niet

niet helpbaer aen te ſien, indienſe niet voorſien wierden van een militie van 40000 koppen, ende de daer toe nodige gelt-middelen, en dat deſelve Nederlanden ſonder machtige hulpe uyt het Duytſche Ryck of van Engelant, niet konden werden beſchermt (alle welcke caſus jegenwoordig exteeren,) en dat dienvolgende in ſoodanige gelegentheyt in de bevordering van een accomodemet tuſſchen het Huys van Ooſtenryck en Vranckryck, niet alleen moet werden gereflecteert op de behoorlykheyt en rechtvaerdigheyt, maar wel inſonderheyt op de mogelyckheyt.

De conduitte welcke de Leden gemeynt hebben te moeten houden in den jare 1678. tot het eyndigen van den jonghſten Oorlogh, legitimeert oock merckelyck de jegenwoordige inſtantien van meer-gedachte Heeren Gedeputeerde van Amſterdam, dewyle men in die tydt boven de geproiecteerde Vredens-Conditien door Vranckryck, raetſaem geoordeelt heeft Yperen aen die Croon af te ſtaen, niet tegenſtaende een groot aental Engelſche Militie tot ſouſtien van de gemeene ſaeck in de Spaenſche Nederlanden overgebracht, en een ſeer notable Vloot van Engelſe Oorlog-ſcheepen uytgeruſt was, en dat daer en boven den Oorlog tegens Vranckryck gevoert wiert oock by den Keyſer, en meeſt alle de Leden van het Duytſche Ryck, eenige weynige, ſich neutrael hielden, uytgeſondert, en dat Denemarcken doenmaels in de goede party was, en dat in de jegenwoordige toeſtant van ſaken alle de aſſiſtentien ſouden ontbreecken, ende de Staet alleen tegens Vranckryck met het weynige dat de Spaenſchen in de Nederlanden noch overigh hebben tot een totael verlies van deſelve Nederlanden, en ons verderf ſouden werden geengageert.

Ende dewyle uyt alle het voorſeyde evident is, dat de voorſz. geproiecteerde Wervingh niet kan aengeſien werden te ſullen dienen tot uytwerckingh van een accommodement op min beſwaerlyke conditien als door aſſtant van een van de voorſeyde Poſtulata kan werden geobtineert, en van ſoo veel minder als geproportioneert ſoude ſijn met de koſten van de voorſz. VVervingh, en het gevaer om door een ydel toeverlaet op ſoodanige minder conditien oock in een Oorlogh te werden geinvolveert, ſo meynen meer-gedachte Heeren Gedeputeerden van Amſterdam, in den naem van wel-gemelte Heeren hare Principalen, dat deſelve VVerving als t'eenemael onnodigh behoort te werden gedeclineert, en dat de Gemeente albereyts ſoo overmatigh beſwaert van een ſoodanige groote inutile belaſting behoort verſchoont te werden.

Boven dien is hier omtrent te conſidereren, dat de Spaenſchen, die in het declareren van den Oorlogh tegens Vranckryck, niet ſo ſeer ſchynen gereflecteert te hebben op haer eygen vermogen, als wel op de aſſiſtentie van de gantſche macht van den Staet, en die by het aenvangen van de hoſtiliteyten door de Franſchen t'ſedert het laetſt van de voorleden maend Auguſtus, in de Spaenſche Nederlanden gepleeght, ſeer retenue ſijn geweeſt, om deſelve feytelyck tegens te gaen, onaengeſien de Heer Marquis de Grana op de eerſte denuntiatie daar van door de Franſchen aen ſijn Excellentie gedaen, verklaert hadde gelaſt te zyn om gewelt met gewelt te bejegenen, om dat haer noch in verſche geheugeniſſe was de aen haer gedane verklaring in Mey laetſtleden, op de voet van haer Ed Groot Mog. Reſolutie van den 15 des ſelven Maends, en mogelyk oock het geen voor

meer

meer dan jaer en dagh aen de Ooſtenryckſe Miniſters was bekent gemaeckt, van dat ſy, mits men ſonder Engelandt verſtont niet te konnen Oorlogen, haer accommodement met Vranckryck moeſten maken het beſt ſy konden, een geheel andere conduite hebben begoſt te houden als ſe hebben geremarqueert de promptitude van den Staet, en het affenden van een ſecours vroeger en grooter als de Tractaten vereyſten ende de groote yver met dewelcke men t'ſedert op een nieuwe Wervingh heeft gedronghen, en dat men de Spaenſche Nederlanden voor Frontieren van den Staet heeft willen doen aenſien, en een Accommodement heeft willen pouſſeren naer de preciſe regulen van rechtvaerdigheyt en ſeeckerheyt, ſonder eigentlyck te reflecteren op die van mogelyckheyt, dat men heeft geprojecteert met de ſo genaemde Geallieerdens te concerteren over een Accommodement, ſelfs naer verloop van de tydt by Vranckryck tot inwilligingh van een van de Poſtulata geprefigeert, en dat by voorname Leden de voorgeroerde Spaenſe declaratie van Oorlogh, welcke naer het oordeel van meer-gedachte Heeren Gedeputeerden ſoo informelyck en tegens den teneur van de Tractaten is gedaen, hare voorſprack heeft gevonden, en onraetſaem geoordeelt is Spaigne te diſponeren, 't ſy *per modum fortiorem* 't ſy *amicabiliter* en op de voet van de Tractaten, en van de voorſeyde Reſolutie van den 15 Mey laetſtleden, tot inwilligingh van een van de voorſz. Poſtulata, deſelve door alle deſe demarches van den Staet, te meer ſchynen geſtreckt en opgeſt in hare opinie dat haer Hoog Mog. hoe nalatig ſy oock mogen werden bevonden, tot het ſtellen van ordre op haer eyge defenſie, niet nalaten ſullen hare querellen op te nemen en ſigh in dien Oorlog tegens Vranckryck te engageren, en dien volghende profluëert hier uyt oock de ſchadelyckheydt van de voorſz. Wervingh, en dies een ander, doch niet minder argument als het voorgaende om deſelve te declineren.

Op de objectien van dat de voorſeyde Wervingh ſoude moeten dienen tot ſecuriteyt van den Staet is by vorige deductien ampel geantwoort, en dient ſummierlyck gerepeteert, dat d'apprehenſie van de fatale Reſolutien van den Oorlog kan werden wegh genomen, door een ſpoedigh Accommodement, en met vry meerder geruſtheydt als door het arreſteren van de voorſeyde Werving, en dat by het maken van een vrede de Staet op het exempel van meeſt alle andere Princen en Potentaten in Europa, Vranckryck uytgeſondert, niet van nooden heeft een grooter aental van militie als deſelve jegenwoordig ſoldoyeert, ende dat eygentlyck de ſecuriteyt van den Staet, niet alleen moet beſtaen in haer eyge Armatures, maer in een nauwe verbinteniſſe met veel andere notable Geallieerdens, die tot bluſſing van een opgaende Oorlogs vlamme met gemeene macht toelopen.

Op de objectien van dat het te maken accommodement en 't geene uyt krachte van dien ſoude moeten werden gecedeert aen Vranckryck, niet en is in de macht van haer Hoog Mog. maer alleen ſtaet aen Spaigne, is geantwoort, dat de geene die deſelve objectiet formëren, niet konne weygere, en mits de bekrompenheydt van tydt ook niet behoore te delayeren het aenwenden van alle nadruckelycke middelen, om de Spaenſche tot een ſpoedige afkomſte van hare differenten met Vranckryck te diſponeren, met vernieuwing van ſoodanige Declaratoiren en Reſolutien als voor deſen op dat ſubject gedaen en genomen zyn, in verwachting dat deſelve van een gewenſte operatie ſullen zyn, alſoo wel als de devoiren wegens deſen Staet het Spaenſche Hof en hare Miniſters ten tyde van de

Akenſe en Nimweegſe Vrede aengewent, ſucces hebben gehad, en indien nochtans buyten alle vermoeden de Spaenſe mochten opiniatreren, en niet willen luyſteren naer goeden raedt, dat dan op andere expedienten ſoude konnen werden gedacht om echter de Spaenſche Nederlanden voor oppreſſie te bewaren.

Op de geobjicieerde weynigh verſekertheydt van de ſyde van Vranckryck naer een te maken accommodement, is inſgelycx voor deſen in het brede geantwoordt, ende aengeweſen dat daer ontrent niet in conſideratie kan komen de voorſeyde VVerving, maer dat het Tractaet met Vranckryck aen te gaen, ende een generale Guarantie tot beveſtiging van dien, ſoo verre die uytgewerckt ſal konnen werden, de vereeniging van Conſilia met ſijne Koninckklycke Majeſteyt van Engelandt, ende veele te verhoopen veranderingen ten goeden in 't Chriſtenryck, de gedeſireerde geruſtheyd konnen geven, en een ſoodanige, als naer een langdurigen Oorlogh ſoude konnen verkregen werden.

En meynen dienvolgende meergedachte Heeren Gedeputeerden van Amſterdam by concluſie van alle het gene voorſeyt is, dat met ter ſyde ſtellingh van de deliberatien over de VVervingh, de Staet eenighlyck behoort te laboreren om Spaigne tot het aennemen van een van de voorſeyde Poſtulata te diſponeren, dewyle het notorlyck ſoo wel buyten exempel, als buyten reden ſoude zyn, dat een Staet, welcke ſoeckt buyten Oorlogh te blyven, niet ſoude aenraden aen ſijn Buuren of Geallieerden, door welckers attacque ſy daer inne ſoude kunnen werden getrocken, alle het geen dient om de Vrede te bevorderen, latende aan deſelve haer Geallieerden de faculteyt om beter conditien te bedingen, is't doenlyck, als aengeboden werden, om tot een vredige aſkomſt te geraken, en ſullen de devoiren, welcke de Staet ſal goedtvinden ten voorſz eynde aen te wenden, te meer krachtigh en prangende dienen te zyn, ſoo om d'eer van Spaigne in 't cederen van een van de Poſtulata dadelyck naer de declaratie van den Oorlog door de Spaenſchen gedaen, te meer te ſalveren, als voornamentlyck om dat de Spaenſche fierheyt door minder officien als die van de uyterſte nadruck niet geſurmonteert ſoude mogen werden, en dat om d'informaliteyt by de Spaenſchen in het doen van de voorſeyde Oorlogs-declaratie begaen, de conduite van de Staet in haren regarde juyſt ſoo delicaet niet behoeft te zyn, als voor deſen by eenige Leden wel is geſuſtineert.

Dat oock daer over mach werden geconcerteert met ſijne Koninckklyke Majeſtyet van Engelandt, en datmen verders op meeſt energique wyſe doet verklaren ende proteſteren ſich te willen voegen met ſijn Majeſteyt en deſſelfs ſentimenten, en ſynen goeden raedt te willen amplecteren en opvolgen, en ſijne Majeſteyt in alle voorvallen de meeſt convainquante bewyſen van reſpect, deference en van een inſeparabel attachement aen ſijne intereſſen wil geven, ende dat men dit tot een fondament geleydt hebbende, vervolgens ſerieuſelyck en inſtantelyck verſoecke, dat ſyne Majeſteyt ſyne goede officien en vermogen credit gelieve te employeren, ten eynde een ceſſatie van hoſtiliteyten te weeg werde gebracht, en voor al dat na 't verloop van deſe maent, niet nieuws door Vranckryck werde ondernomen, noch door de wapenen noch't verſwaren van de gedane Poſtulata, maer dat die eerder werden verlicht, dat oock ſyn Majeſteyt gelieve het ſyne te Contribueren om eengenerale Vrede te bevorderen en om die te helpen garandere, ende de meeſt krachtighſte garantie

om

om die te doen obſerveren, by andere Potentaten te helpen uytwercken, ende ſonderlingh dat ſijn Majeſteyt oock ſijn werck wil maken, om de Koninck van Denemarken tot vredige gedachten te diſponeren, met byvoeging van 't geen ontrent de acceptatie van de Poſtulata, ende op de Memorie van den Marquis de Moncayo tot intreckingh van de gedane declaratie van Oorlogh, en tot Weeringh van verder onheylen by haer Ed. Groot Eog. ſal werden gereſolveert.

N.° 2

Reſolutie vande Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Neerlanden, Rakende 't Poinct van Secreteſſe op de Conferentien met de Uytheemſche Miniſtrs te houden.

In dato den 2. Maart 1684.

DE Heeren van Heekeren ende andere haer Hoog Mog Gedeputeerden tot de buytenlandſche ſaken, hebben ter Vergadering gerapporteert dat haer E. in gevolge van der ſelver reſolutie Commiſſoriael vanden 21. Feb. leſtleden, in nader Conferentie waren geweeſt met de alhier aanweſende Heeren Miniſters vande hooge Geallieerden van den Staat, dat de voorſz. Conferentie, vermits de indiſpoſitie van den Heere Guldenſtolpe, Extraordinaris Envoye van ſijne Coninckliycke Majeſteyt van Sweeden, ende dat de gemelte Heeren Gedeputeerden, ende de gemelte Heeren Miniſters ſeer ongeerne eenigen tijdſouden laten verlooren gaen, die dienen konde om het bewuſte accommodement te verhaeſten, was gehouden ten huyſe vanden gemelten Heere Guldenſtolpe, ſonder dat ſulcks in Conſequentie getrocken ſoude mogen werden; dat inde voorſz. Conferentie kortelijck voorgedragen zijnde 't geen in de voorgaande was gepaſſeert, de gemelte Heeren Miniſters alvooren haar te uyten over de middelen die dienen konden tot het voorſz. accommodement, waar over ſy aangenomen hadden haar gedachten te ſullen laten gaan, hadden verſocht geruſt te mogen werden geſtelt ontrent het poinct vande Secreteſſe, daar toe ſy haar van haere ſyde bereytwillich toonden, en ſulcks oock vande gemelte Heeren haar Hoog Mog. Gedeputeerden waren verwachtende, doch dat ſy Heeren Gedeputeerden daar ontrent niet zijnde van een en 't ſelve ſentiment, in een kamer apart waren gegaan, ende met den anderen nader daar over hadden gedelibereert, ende oock in conſideratie genomen dat haar Hoog Mog. ende de Heeren Staten vande reſpective Provincien ongaarne ſoude ſien, dat eenige ſelfs den minſten tijt in een ſaak van ſoodanigen importantie ſoude werden verſuymt: Dat dien avondt de Poſt ſtondt te vertrecken naar Engelandt, dat de voorſlagen die tot een generaal accommodement inde voorſz. conferente ſouden werden gedaan, principalijck dependeerden vande hooge Geallieerden, ende dat de ſecreteſſe die verſocht wierde, niet alleen geen preiuditie ſoude geven aen eenige deliberatien, 't zy van haar

Hoog Mog., 't zy vande Heeren Staten vande hoog-gemelte Provincien, ende dat die niet langer wierde gerequireert als tot aaenſtaande Saturdag, als wanneer ſy te vreden waren dat men daar van verder openinge ſoude doen, ende dat de gemelte Heeren haar Hoog Mog. Gedeputeerden ingelijcke ſaken meermalen voor eenigen korten tijdt de ſecreteſſe hadden aangenomen, dat mitsdien de Heeren Gedeputeerden vande Provincien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Utrecht en Overyſſel, haar hadden laten bewegen om de voorſz. ſecreteſſe te beloven, hoewel eenige van dien daar inne al ſwarigheyt maakten, dan dat de Heeren Gedeputeerden vande Provincien van Vrieſland ende Stadt en Lande daar in hadden gedifficulteert, inſonderheyt de laatſte, om redenen, dat het advis geformeert op het poinct van ſecreteſſe by haar was over genomen, ende overgeſonden aande Heeren Staten ſijne Principalen, ende dat daar ontrent noch niet was gelaſt, oock de Heeren Staten vande hooch.gemelte Provincie van Stadt ende Lande ſijne Principalen noch deſe weeck ſtonden te vergaderen, ende dat hy gehouden was aan de ſelve bekent te maken het geene inde voorſz. conferentie ſoude komen voor te vallen, om der ſelver goetvinden daar op af te wachten, allvooren hy ſoude konnen toeſtaan dat daar op yets ſoude werden vaſt geſtelt, dan den aanweſenden Heer Gedeputeerde vande Provincie van Vrieſland, ſiende de eenparigheyt van alle de Heeren vande andere vijf Provincien, ende dat die geene die onder deſelve in den beginne difficiel waren geweeſt, haar echter daar toe voor dat maal hadden laten bewegen om de voorſz. ſake ſoo veel te verſpoedigen als mogelijck mochte zijn; eyndelijck hadde varklaart, dat hy wetende de ſerieuſe intentie die de Heeren Staten van Vrieſland ſijne Principalen hadden om 't voorſz accommodement te bevorderen, inſgelijcken voor dat maal tot de voorſz. ſecreteſſe ſoude verſtaan, indien de Heer Gedeputeerde vande Provincie van Stadt en Lande daar toe mede wilde reſolveren, de gemelte Heer Gedeputeerde van Stadt ende Lande daar toe door geen redenen hadde kunnen werden geinduceert, of ſchoon men aan hem repreſenteerde dat de ordinaris poſt op Vrieſlandt ende Stadt en Lande al vertrocken ſoude zijn eer de voorſz. Conferentie ſoude weſen geeyndicht, ende dat hy aende Heeren Staten van Stadt en Lande met de volgende Poſt reeckenſchap ſoude kunnen geven van 't geen verhandelt ſoude zijn, ende dat hy wel ſach dat niet alleen drie Poſt-dagen, inde welke men naar Engeladt ſoude konnen ſchrijven, ſouden voorby loopen, maar miſſchien noch meer, eer hy op ſijn ſchrijven antwoort van de hoogh-gemelte Heeren Staten konde hebben, en hat hy wel ſach dat de hoog gemelte Geallieerden ſonder die belofte niet geſint waren tôt eenige verdere ouverture ofte openinge te komen, dat de voorſz conferentie dan daar op hebbende moeten werden afgebroocken; de Heeren Gedeputeerden van de vijf andere Provincien conſidererende de importantie vande ſaak, en hoe ſeer de Heeren Staten van alle de Provincien verlangde om te ſien of de ontſtane differenten niet konden werden gevonden, ende niet dervende op haar nemen te differeren den voorgank van een ſaek die yder ſoo ſeer ſcheen te behertigen, langer uyt te ſtellen; gereſolveert hadden met degemelte Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden voortganck te laten gewinnen, onder belofte van Secreteſſe tot aanſtaande Saterdagh, als wanneer van het gunt dat aldaar tot voortganck van 't voorſz. accommodement ſoude weſen gepaſſeert, ter Vergaderinge van haar

Hoog

Hoog Mog. rapport ſoude werden ghedaan : VVaar op gedelibereert zijnde, hebben haar Hoog Mog. de gemelte Heeren Gedeputeerden voor de genomen moeyte en goede conduite in 't bevorderen vande voorſz. conferentie gebruyckt bedanckt, ſo als de ſelve bedanckt werden mits deſen Ende is voorts goet gevonden ende verſtaan, dat tot voorkominge van alle misduydinge van 't gunt voorſz is, by Miſſive kenniſſe ſal werden gegeven aan de Heeren Staten vande hoogh-gemelte Provintie van Vrieſlandt ende Stadt en Lande, ende dat deſelve daar nevens ſullen werden verſocht ſoodanige ordre te ſtellen, ende die voorſieninge te doen, dat de Heeren der ſelver Gedeputeerden alhier ter vergaderinghe van haar Hoog Mog. niet alleen op het poinct van Secreteſſe, maar oock tot alle andere ſaken, die geen uyt ſtel konnen lyden, en geen finaal beſluyt van haar Hoog Mogende, of vande Heeren Staten vande reſpective Provincien vereyſchen, naar behooren moghen werden geauthoriſeert ende gelaſt, op dat de goede meeninge ende intentie vande geſamentlijcke Bontgenoten in ordre tot het ſpoedigh bevorderen van 't voorſz. accommodement niet tot de uytterſte langwyligheyt mag vervallen, indien ſelfs om geen de minſte of geringſte incidenten, als onder anderen is een Secreteſſe van drie of vier dagen, eenige Reſolutien ſouden konnen werden genomen, maar daar op moeten werden ingehaalt ende afgewacht het ſentiment vande Heeren Staten vande reſpective Provincien, of dat de Heeren Gedeputeerden vande andere Provincien tot haar groote beſwaernis en verantwoordinge, in abſentie vande Heeren Gededuteerden van andere Provincien haar met het ſpoedigen van het voorſz. accommodement alleen ſouden chargeeren.

Was geparapheert

El. A. Baron de Pallandt, vt.

Lagerſtond accordeert met het voorſz. Regiſter,

Ende geteeckent

H. FAGEL.

No. 3

MISSIVE

Van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, zijnde een Antwoord op de Miſſive vande Ed. Mog. Heeren Staten van Vrieſland *geſchreven aen haer Hoogh Mog. den ſes en twintighſten Februarij* 1684.

Edele Mogende Heere,

WY hebben by reſumptie gedelibereert op de Miſſive van de Heeren Gedeputeerde Staten van U Ed. Mog. geſchreven tot Leeuwaerden den ſes en twintigſten Februarij laetſtleden houdende, dat deſelve niet ſonder groote vrewonderinge door de Heeren U Edele Mog. Gedeputeerden in Onſe Vergaderinge comparerende, hadden ver-ſtaen, dat het Ons ghelieft hadde

hadde verſcheyde Conferentien met de Miniſters van Hooge Geallieerden van deſen Staet te doen aenſtellen, ende te doen houden, met excluſie ende weygeringe van admiſſie tot de voorſchreve Conferentie vande Heeren Gedeputeerden van U Edele Mog. Provincie ende van die van Stadt ende Landen; verſoeckende ende recommanderende, dat aen de ſelve, noopende het gepaſſeerde, alle billickmatige ſatisfactie mochte werden gegeven, ende in toekomende de Heeren Gedeputeerden van U Ed. Mog. Provincie niet ge-excludeert uyt eenige Conferentien ende deliberatien den Staet raeckende: Ende hebben Wy daar op goedgevonden U Edele Mog. te reſcriberen ende bekent te maken, dat Wy by Onſe Miſſive van den tweeden deſer, ſeer omſtandigh hebben verhaelt, hoedanigh de ſaecke omtrent de conferentie met de Heeren Miniſters vande Hooge Geallieerden van den Staet den negen en twintigſten Februarij laeſtleden gehouden, ſigh hadde toegedragen; ende dat Wy vaſtelijck geperſuadeert zyn, dat de voorſchreve Miſſive aen U Edele Mog. niet moet weſen overhandight geweeſt ten tyde als de Miſſive van de gemelte Heeren Gedeputeerde Staten van U Edele Mog. Provincie van den ſes en twintighſten van de voorſchreve maend Februarij aen Ons is afgeſonden, het welcke VVy wel hadden ghewenſcht, geenſints twijffelende, of U Edele Mog. ſouden het omſtandigh verſtael, ende de redenen ende inſichten de welcke de Heeren Onſe Gedeputeerden, hoewel gantſch ongeerne, geneceſſiteert hebben tot ſoodanigh expedient te komen, geoordeelt hebben ſoo important ende krachtigh te zyn, dat de ſelve, neffens Ons, de conduite by de ſelve Onſe Gedeputeerden in de voorſchreve ſaecke gehouden, ſouden hebben gelaudeert, immers 't geen by de ſelve, ende by Ons daer omtrent is gedaen, met een heel ander oogh hebben doen inſien: Derhalven ſullen VVy Ons als noch refereren tot den inhoudt van de voorſchreve Miſſive, ende Ons van het rechtmatigh oordeel ende ghewoone beſcheydentheydt van U Edele Mog. beloven, dat de ſelve, conſidererende de de importantie van de ſaecke, met alle de omſtandigheden ende redenen van dien, ende dat die niet anders als op die wyſe heeft konnen gehandelt werden, ſonder aen een irreparabel nadeel te werden ge-exponeert, ſullen t'eenemael ghedes-abuſeert zyn geworden, ende oock afgaen van die ghedachten, als of omtrent het houden van de voorſchreve Conferentie yet ſopde weſen geſchiet tot kleynachtinge van U Edele Mog. Provincie, ende dat de ſelve oock vervolgens over het gepaſſeerde ſullen nemen ſatisfactie ende contentement: VVy hebben wyders oock noodigh geacht hier by te voegen, dat voor het afgaen van Onſe Miſſive van den tweeden deſer aen U Edele Mog., maer eene Conferentie met de Miniſters van de Hooge Geallieerden is gegouden, ende geen diverſche, ſoo als de Heeren Gedeputeerde Staten van U Edele Mog. Provintie ſchynen te weſen geinformeert: Voorts hebben de Heeren Onſe Gedeputeerden, ter preſentie, ende onder het acquieſceren van de Heeren U Edele Mog. Gedeputeerden, ende van die van Stadt en Lande, in Onſe Vergaderinge gerapporteert, dat de ſelve de gemelte Heeren U Edele Mog. Gedeputeerden, ende die van Stad en Lande van de voorſchreve Conferentie niet en hebben geſecludeert, ſoo als in de voorſchreve Miſſive van de ghemelte Heeren Gedeputeerde Staten van U Edele Mog. werdt gepreſupponeert; maar dat ter contrarie, alvooren te reſolveren, om ſonder de gemelte Heeren U

Edele

Edele Mog. Gedeputeerden, ende die van Stad en Lande, de voorſz Conferentie te aſſiſteren, de ſelve ſeer inſtantelijck verſogt zyn haar te willen verklarẽ op het ſecreteren van het geene in de voorſchreve Conferentie ſoude werden voor-geſlaghen, en dat men meer dan anderhalf uyr is beſigh geweeſt, om de gemelte Heeren Gedeputeerden met allerhande redenen ende conſideratien te induceren, ende op het vrundelyckſte te verſoecken, om door hare difficulteyten ende weygeringhe niet te beletten, een ſaecke daer aen dependeerde het tenteren, ende miſſchien oock het ſucces van een Accommodement tuſſchen de Koningen van Vranckrijck ende van Spaigne; want de Heeren Miniſters van de hooge Geallieerden abſolutelijck verklaerden, ſigh niet te ſullen inlaten tot een ouverture ofte overlegh, ſonder dat aen haer de Secreteſſe wierde belooft ende verſeeckert; dat het niet was voor altijdt, gelijck de gemelte Heeren Gedeputeerde Staten van U Edele Mog. ſchynen bericht te zyn, ofte ſulcks op te nemen, maer alleen voor drie ofte vier dagen, ende tot dat de Poſten van Donderdagh ende Vrydagh ſouden zyn vertrocken, ende dat over ſulcks U Edele Mog. daar by in 't minſte niet konden zyn geprejudicieert, ende dat alle het gene daer omtrent viel te conſidereren, maer was om aen U Edele Mog. eene Poſt later de kenniſſe te geven, ende dat oock wel licht de Poſt ſoude zyn vertrocken eer de conferentie ſoude zyn ge-eyndight, ghelijck oock is gebeurt; ende dat in allen gevalle met die van Saturdagh aen U Edele Mog. ſoude konnen werden geſchreven, ghelijck dan oock de gemelte Heeren onſe Gedeputeerden op den ſelven Saturdagh des morgens haer rapport in onſe Vergaderinghe hebben afgeleydt, op dat ſoo wel U Edele Mog. als de Heeren Staten van alle de andere Provincien ſouden werden verwittight van het geen in de voorſz conferentie was voorghevallen, ende wat voorſlagh tot een Accomodement den Koningh van Groot Brittannien verſocht was aen ſyne Koninckliycke Majeſteyt van Vranckrijck te willen voorſtellen, gelijck U Edele Mog. uyt de Notulen ten ſelven dage gehouden, hebben konnen ſien: VVy konnen U Edele Mog. wel verſeeckeren, dat ghelijck het ons gantſch leet is geweeſt dat de openinge ende bevorderinge van dat groote werck, vermidts de difficulteyt van de gemelte Heeren U Edele Mog. Gedeputeerden niet heeft konnen geſchieden in des ſelfs tegenwoordigheydt ende met ſyne participatie, wy oock hertelijck wenſchen, dat diergelijcke voorvallen niet meer mogen voor-komen; ende verſoecken derhalven oock ſeer inſtantelijck, dat U Ed. Mog. believen goedt te vinden der ſelver Gedeputeerden te authoriſeren, om in het verder beleydt ende voortſettinge van het ſalutair en ſoo wenſchelijck werck van het Accommodement, ſoo tuſſchen de twee Kroonen, als met den Keyſer en het Rijck, en het beſtellen van de Vrede ende de ruſte in Europa in ſecreteſſe te mogen beſoigneren, immers ter tijdt en wylen toe, dat een finale ofte poſitive Reſolutie in de voorſz ſake ſtaet genomen te werden.

VVaer mede

Edele Mogende Heeren, &c. In den Hage den veerthienden Maert 1684. Onder ſtondt, U Edele Mog. goede Vrunden, de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden. VVas geparapheert, D: *van Wijngaerden*, vt. Lager ſtondt, Ter Ordonnantie van de ſelve.

Ende geteeckent,

H: Fagel.

N°. 4.

RESOLUTIEN

Genomen by de Heeren Staaten van de Stadt Groeningen En Ommelanden,

Den 31 Maert, rakende de Wervingh.

IN deliberatie geleht zynde het 8. point van de propoſitie, ſprekende van de petitie der Ed: Mog: Heeren Raden van State in dato den 29. Septembr. 1683. ten eynde 't Landts militie door nieuwe wervinge mogte worden verſterkt, ter nombre van 16000 mannen, ende geconſidereet tot wat eminente trap van pouvoir de wapenen van ſijn Coningl. Maj. van Vrankrijk, gecombineert met die van deſſelfs Hooge Geallieerden, zyn geſteygert, ſulks dat d'armatures van den Staat, ſchoon die tot verre boven de 16000. mannen wierden vergroot, en effectivelijck gevoegt waren met de totale maght van deſſelfs Hooge Geallieerden, echter na alle menſchelycke apprehenſie in geenen deele ſouden weſen ſuffiſant die redouble force van den Croon Vrankryck, ende van die door Tractaten daar aan zyn verbonden, te konnen ſouſteneren: en gelet dat ſijn Con. Majeſt. van Spagnien, werdende geinduceert tot het ſentiment van een der alternativen by hoogſtgedaghte ſijn Coninglycke Majeſteyt van Vranckryck geprojecteert, aan te nemen, den oorlogh daar door oogenſchynlyk geëviteert, de barriere waar aan den Staat ten hooghſten gelegen is, genoeghſaam bewaart, en de Vrede beſtendigh ſoude konnen werden geconſerveert, ter contrarie reguard genomen, dat meer hoogſtgemelde ſijne Coninglyke Majeſteyt van Spagnien door den Staat werdende gelacteert met een nieuwe ſigtinge, en vervolgens gevoedt door de hoope van meerder ſecours en aſſiſtentie, evidentelyck ſal werden geſterkt in deſſelfs voornemen, van niets aan een gewenſchte vrede te willen ſacrifieren, het vier van oorlogh daar door ſekerlyk ontſteken, gedaghte barriere voor en aleer eenige dadelycke wervinge ſal konnen werden ondernomen, geheel en al gewiſſlyk geëmporteert, ende den vereenighden Staat onfeylbaar in d'uyterſte perplexiteyt en allerdangereuſte conſtitutie ſal werden gebragt. Hebben de Heeren Staaten van Stadt en Lande in opgemelde wervinge ter nombre van 16000. mannen gedifficulteert: voorts goet gevonden ende verſtaan, dat meer hoogſtgemelde ſijne Con. Majeſt. van Spagnien, door alle mogelycke ende bedenckelycke middelen behoorde te werden gediſponeert, om een van de alternativen by meer hoogſtgedaghte ſijn Coninglycke Majeſteyt van Vranckryk voorgeſlagen, ſtreckende tot een Vrede of Treves, aan te nemen, en by ſoo verre deſelve daar toe onvermoedelyck niet tebrengen moghte zyn, dat in ſulcken gevalle den geunieerden Staat met de Croon Vranckrijk dies wegen niet behoorde te komen tot een rupture.

Ex

EXTRACT *uyt het Reſolutie-boeck der Ed. Mog. Heeren Staten van Stadt en Lande.*

Veneris den 31 Martii 1684.

IN deliberatie geleght zynde of by deſe perplexe conſtitutie van tyden niet eenige recreuteeringe van militie ter repartitie van deſe Provintie ſtaande, hoorde te geſchieden; hebben de Heeren Staten van Stadt en Lande goetvonden en verſtaan, dat yeder Compagnie te voet tot ſeſtien koppen, en yeder Compagnie te paarde tot twee en twintigh paarden, ſoo ter repartitie van deſe Provintie zyn ſtaande, ſal werden gerecreuteert, ende de reſpective Capiteynen ende Ritmeeſteren het voornoemde Volck ende Paerden effective binnen Groeningen, onder genietinge van de aenrisgelder, gelijck die op den Staat van Oorloge zyn bekent, ſullen hebben te leveren; ende daar benevens gereſolveert dat die recreuteringe dewelke by de Capiteynen wiens Compagnien in de Forten op de Frontieren van deſe Provintie gelegen guarniſoen zyn houdende, werdt gedaan, niet anders als voor gecommandeerde volkeren ſullen werden gehouden ende gereeckent, om des van nooden gebruyckt en geemployeert te worden daar haar Ed. Mog. ſullen bevinden te behooren; ende dat yeder Ritmeeſter ſijn recreutes in Groeningen leverende, daar over een bequaam Officier ſal werden geſtelt om deſelve te commanderen, ſoo lange en ter tyt hunne reſpective Companigen waar onder deſelve zijn aangenomen, in deſe Provintie ſullen zyn gekomen, of haar Edele Mog: anders ſullen te rade worden.

EXTRACT *uyt het Reſolutie-boek der Ed: Mog: Heeren Staten van de Stad Groningen ende Ommelanden.*

Veneris den 31. Martii. 1684.

GEproponeert zynde dat de Gecomitt. Heeren ter vergaderinge van haar Ho: Mo: wegens vyf Provintien by reſolutie van den 16 deſes ..... hadden gereſolveert in de Spaenſche Nederlanden te ſenden een ſeer notabel aantal militie van den Staat, beſtaande in twaalf Regimenten te voet en vyftien á ſeſtien hondert paarden, ende dat deſelve de genomene reſolutie metter daat werkſtelligh hagden gemaakt, waar omtrent gereflecteert, hoedanigh opgemelte reſolutie is worden genomen, uytgelangt ende geeffectueert, ſonder daar over te houden reſumptie, ſtrydigh tegens de immote practycque aen de tafel van hooghgemelte haar Hog: Mog: gebruyckelijk: ende daer beneffens aangemerkt in wat voegen de andere Bondtgenoten hebben willen vervangen de Provintien van Vrieſlant en Stadt ende Lande occaſionelyk dien dach alleen abſent zynde, en een ſake van d'uytterſte importantie die ſonder der ſelver ſpecial conſent niet ter concluſie veel min executie konde werden gebragt: Hebben d'Heeren Staten van Stad ende Lande het gene by de vyf Provintien op de Name van haar Ho: Mo: dien aangaande is gereſolveert en vervolgens ondernomen, disavoverende de Heeren der ſelver Gecommiteerden ter Generl: geauthoriſeert, om daar tegens de nullitate op het kragtigſte te proteſteren ende by alle mogelijcke wegen ende

middelyck te repreſenteren, dat meer hoogſtgemelte ſijn Kon: Maj. van Spagnien in de Spaenſe Nederlanden niet weſende in behoorlijcke poſtuur, in geenen deele komt te voldoen aan de tractaten met de Staat geſloten, en overſulx door alle doenlyke ſerveur bewercken, dat voorſz: Militie van den Staat, die buyten het reſſort van deſelve ſonder een concurente bewillinge van de ſamentlycke Boedtgenoten niet kan werden geſonden, ten ſpoedigſten moge werden gerevoceert.

EXTRACT *uyt het Reſolutie-boeck der Ed: Mog: Heeren Staten van de Stadt Groeningen ende Ommelanden.*

Veneris den 3. Martii, 1684.

OP het 9. Poinct der Propoſitie, waar in de Heeren deſer Provintie Gecommitteerden ter Vergaderinge van hare HooghMog. verſoecken geinformeert te zyn hoedanigh deſelve haar ſullen hebben te gedragen omtrent de Reſolutie van haar Hoog Mog. van den 8. Februar. jungſt, raeckende de ſecreteſſe in het aen te ſtellene Congres met de reſpective Miniſters van de Hooge Geallieerden van den Staat te adhiberen. Hebben de Heeren Staten van Stadt en Lande goedt gevonden ende gereſolveert, dat welgemelde Heeren deſer Provintie Gecommitteerden ter Generaliteyt den Eedt van Secreteſſe ten reguarde van voorſz. ſub eed ſullen mogen doen, ende vervolgens met de andere Bondtgenoten beſoigneren met dien modeficatie dat de ſelve gehouden ſullen zyn van de poincten van deliberatie en al hetgeen voorſz. Congres ſoude mogen voorvallen, communicatie ende kenniſſe te geven aan de Heeren binnnen deſe Provintie daar toe ſpecialyck gecommitteert, ende tot dien eynde onder Eedt van Secreteſſe gebracht. Sullende welgemelde Heeren Gecommitteerden het reſſentiment ſoo de Heeren derſelver Committenten rechtveerdelijck hebben opgevat van dat meerwelgemelde Gecommitterden uyt voorſz. Secrete Conferentie zyn gehouden in de allerſignificanſte termes ter vergaderinge van meerhoog gemelte haar Hoog Mog: hebben te repreſenteren.

No. 5

1. *Extract uyt het Regiſter der Reſolutien van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis den 13 *April*, 1684.

DE ordinaris ende extraordinaris Gedeputeerden van Vrieſlant, hebben op precijs bevel van de Heeren Staten van de hooggemelte Provintie, hare Principalen, ter Vergaderinge voorgedragen, dat deſelve Provintie ende de Fortreſſen, die haer deckten, van noodig Guarniſoen ontbloot, ende de Magaſijnen van Ammuntie van Oorlog, Canon en andere Behoeften, tot defentie van deſelve noodig, onvoorſien waren, ende dat haer Ho: Mo: niet tegenſtaende ſoo vele andere defecten in de Fortificatien van den Staet, daer, van verſcheyden noch open lagen, hadden konnen goet vinden

ſyn

ſijn Hooghеyt den Heere Prince van Orange t'authoriſeren, om het voor deſen geſonden ſecours na de Spaenſe Nederlanden met noch 12 Regimenten te Voet ende 15 a 1600 Ruyters te verſtercken, ende ſulcks niet alleen ſonder expres conſent, maer tegens d'ernſtige oppoſitie van twee ſoo conſiderable Provintien, die alſnoch niet anders konden oordeelen, dan dat den Staet (dewijle den Koning van Spanjen aen ſijne zijde niet quam te preſteren, liet geene ſijne Majeſteyt diverſche malen door ſijn Miniſter haer Ho: Mo: hadde laten verſeeckeren, dat ſijne Majeſteyt in de Spaenſe Nederlanden ſoude hebben een aental van 40000 wel-geoeffende Soldaten ende Ruyteren, daer ter contrarie, die gene die aldaer waren de helfte van dien niet konden uytmaecken) ſig daer door niet alleen t'expoſeren aen een evident gevaer, maer oock te ontblooten de Frontieren die de hoog-gemelte Provintie het meeſte verſeeckerden, ende daer door de Heeren Staten hare Principalen vreeſden, dat als eenige actie van hoſtiliteyt tuſſchen de Militie van den Koning van Vranckrijck, ende die van deſen Staet, in de voorſz. Spaenſe Nederlanden ſouden komen voor te vallen, als dan de Provintie van Vrieſlant van het Noorden ende andere haer aenpalende Vorſten, ſouden werden geinfeſteert en overvallen; ende overmits de Hooggemelte Heeren Staten hare Principalen, die waerſchouwinge van goeder ende gewiſſer handt was toegekomen, dat deſelve tot beſcherminge van haer goede Ingeſetenen noodig geacht hadde, haer Ho: Mo: door de gemelte ordinaris ende extraordinaris Heeren Gedepureerden op het krachtigſte te verſoecken, dat de Troupes laeſt naer de Nederlanden geſonden, gerevoceert en in hoog-gemelte Provintie en d'omleggende Fortreſſen, ſonder eenig tijt verſuym geſonden mochten werden, de Militie ter beſoldinge van deſelve ſtaende, of immers het grootſte gedeelte van dien, ende gelijck ſy Heeren ordinaris en extraordinaris Gedepureerden vaſtelijck te gemoet ſagen, dat haer Ho: Mog: het voorſz. billijck verſoeck niet ſouden afflaen, ſoo meynden ſy oock gediſpenſeert te ſullen weſen, van ſich te bedienen van ſulcke middelen als ſy tot bereyckinge van ſoo noodigen en ſalutair werck ſouden oordeelen te behooren; waer op gedelibereert zijnde, is goet-gevonden ende verſtaen, dat Copie van het geproponeerde, geſtelt ſal werden in handen van de Heeren van Everwijn ende andere hare Ho: Mo: Gedepureerden tot de Militaire ſaecken, om te viſiteren, examineren, daer op te hooren ende in te nemen de conſideratien ende hoogwijs advijs van ſijn Hooghеyt den Heere Prince van Orange, ende van alles alhier ter Vergaderinge ten ſpoedigſten rapport te doen.

II. EXTRACT *uyt het Regiſter der Reſolutien van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis, den 13 April 1684.

DE aenweſende Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Stadt ende Landen, hebben ter Vergaderinge uyt de name van de Heeren Staten van de hooggemelte Provintie hare Principalen voorgedragen, dat nademael d'ongemeene Armatures ende alomme eſclatante bereydſelen ten Oorloge, de welcke by verſcheyden Potentaten ende Princen, wiens Gebiedt aen de Grenſen van deſe Staet, en inſonderheyt de Provintie van Vrieſlandt ende de Stadt ende Landen,

ſeer naer waren approcherende, zedert eenige tijt herwaerts onophoudelijck waren ondernomen, ende dagelijcks met een extreme ferveur meer ende meer wierden voortgeſet, beneffens het gewis en ſeker bericht, dat de Hooggemelte Heeren Staten hare Principalen, van goede en getrouwlijcker handt was toegekomen, namentlijck, dat indien de Troupes van deſen Staet, in de Spaenſe Nederlanden, tegens die van den Koninck van Vranckrijck in actie mochten komen te geraken, d'eerſte gevaerlijcke effecten van dien waerlijck ſtonden gedirigeert te werden, op d'ingewanden van de Hooggemelte 2 Provintien ſeer apparent, om dat deſelve waren ontbloot van Militie ende defenſie; de Hooggemelte Heeren Staten hare Principalen, ſich daer omme indiſpenſal verplicht vonden, ſonder eenig tijt verlies ſich te bedienen van alle bedenckelijcke ende mogelijcke middelen, die bequaem ſoude mogen weſen de Hoggemelte Provintie ende de goede Ingeſetenen van dien, tegens d'immunente. deſaltres krachtelijck te protegeren, en haer Ho: Mo: op 't alderierieuſte te verſoecken, dat de Militie te Voet en te Paert, tot beſoldinge van de hooggemelte Provintie gerepartieeert, ende buyten deſelve en d'omleggende Forten van dien, Guarniſoen houdende, ten ſpoedigſten ende uytterlijck binnen de tijt van 8 dagen. wederomme inde meerhooggemelte Provintie en d'omleggende Forten geſonden mochten werden, te meer dewijle by een onverhoopt overval en ontblootinge van de ſelve Militie, de Provintie die ſich wel eer met ſo veel yver ende trouhertigheyt tot harer ende des gemeynen Landts welvaert, tegens de geweldigen attaques tegens hare harde Vyanden beſchermt hadde, nu in onmacht gebracht ende gelijck ten proye geſtelt ſoude werden, het welcke nochtans in geenen deele van deſelve getrouwe Bondtgenooten verwacht wierde, daer op ſy Heeren Gedeputeerden, van haer Ho: Mo: een ſpoedige en favorable Reſolutie te gemoet ſagen; Is goet gevonden ende verſtaen. dat copie van het voorſz. geproponeerde geſtelt ſal werden in handen van de Heeren van Everwijn en andere haer Ho: Mo. Gedeputeerden tot de Militaire ſaken, om te viſiteren, examineren, daer op te hooren ende in te nemen de conſideratien ende het hoogwijs advis van ſijn Hoogheyt den Heere Prince van Orange, ende van alles alhier ter Vergaderinge ten ſpoedigſten rapport te doen.

N.o 6

EXTRACT

Uyt de Notulen van den Raet ordinair der ſtede Zirckzee, gehouden op den 20 April 1684

VOor geleſen ſijnde drie diſtincte Miſſiven van de Ed. Mog: Heeren Staten van Zeelant, de eerſte van den 31 voorleden, de tweede van den 11 deſer, ende de laetſte van den 18 dito, alle tenderende ten fine de Heeren van den Rade mochten werden geinduceert, omme haer Miſſive van den 29 voorleden, aen haer Ed. Mog. geſchreven in te trecken, ende de twee laetſte daer-en-boven, dat de Gedeputeerde van haer Achtb. op 't conſenteeren van de noodige middelen ſoodanigh geinſtrueert ende gelaſt mochten werden, als by deſe con-

conjunctüre van tijden en ſaecken tot ſecuriteyt en defenſie van 't gemeene Landt ſouden oordeelen te behooren, ende te laetſte noch ſekere klachten en betooningen van miſnoegen, dat de voorgaende Brieven aen den Rade, noyt en waren voorgedragen, veel min in deliberatie geleght: waer op na wettige convocatie omvrage gedaen ſijnde by den Achtb. Rade goet gevonden ende verſtaen is, haer Ed. Mog: te reſcriberen dat haer Ed. Achtb. met bevremdinge voorgekomen is, dat dit dilay ende uytſtel ſoodanigh werdt opgenomen, als of 't ſelve noch met d'importantie van ſaecken, noch met het reſpect dat men haer Ed. Mog. ſchuldigh is, konde ingeſchickt werden, daer nochtans haer Ed. Achtbaerh. aller wegen hebben betoont en altoos betoonen ſullen dat haer Ed. niet meer ter herten gaet, als de conſervatie van de luyſter, eere en aenſien de hooge vergaderinge van haer Ed. Mog. in deſe Provintie competerende, waer van ſy d'eere hebben, het derde Lit te zijn, maer dat het eerſte ſchrijvens alleenlijck aengeſien ſijnde, als een perſuaſie van vijf leden van de Provinciale vergaderinge om de Stadt van Zirk-zee te mogen brengen tot hare ſentimenten, onnoodigh ſcheen in nader omvrage gebracht te werden, een ſaecke daer over den Raedt ſigh onlangs te vooren ſoo categorijck, en rondelijck hadde verklaert, dewijl het oogmerck van dien niet en moet ſtrecken als tot uytvindinge van de ware intentie van de Regeeringe, die hier klaarlijk quam te conſteren: maer daer op nader geinſteert werdende, verklaren haer Ed. Achtb. dat haer Ed. Achtb. haer Reſolutie van den 29 Marty deſes jaers jegens de concluſie by overſtemminghe in 't ſtuck van de Wervinge geformeert meynen genomen te hebben uyt ſincere bewegingen van een oprechte gemoet, tot conſervatie van de vry en gerechtigheden van den Lande, ende daerom by deſelve noodtſaeckelijck moeten blijven perſiſteren, ſonder eenige de minſte alteratie daer onrrent te kunnen lijden, noch het ſelve op nader inſtantie ſelf van beſendinge in verder deliberatie te ſullen brengen, ende aengaende de belaſtingen blijven haer Ed. Achtb. oock perſiſteren by de Reſolutien ten dien eynde van tijdt tot tijdt genomen, ende haer Ed. Gedeputeerde ſucceſſivelijck toegeſonden.

No. 8.

PROPOSITIE,

Eertijds gedaan aan de Ed. Mog. Heeren Staten van Vriesland, Nopende de ſeparatie van 't Stadhouderſchap,

Door den HEER

GASPAR FAGEL.

Waardig om in dees tijdt te leeſen.

Edele Mogende Heeren.

Uit de Hiſt. van Aitzema, in 't 6 Deel. p. 490.

DE Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenighe Nederlanden, onſe Heeren Committenten, hebben ons belaſt U Ed. Mog. ſerieuſelijk te repreſenteren, dat haar Hoog Mog. met ſeer groote bekommeringe hebben geremarqueert, dat nu eenige Jaren herwaarts de publijcque ende gemeyne deliberatien, en ſonderling die geconcerneert hebben de protectie en beſcherminge van den Staat, en de goede Ingeſetenen van dien, door de gemeyne magt, en militie van 't Lant, ſeer getroubleert, en menigmaal by na verſuymt geworden zyn, door verſcheyde conſideratien die de Bontgenoten, ontrent de beſtellinge, ende directie van deſelve Magt en Militie hebben gehad, en dat de verſcheydentheyt van de opinien in die ſaaken, dikmaals ſcheen te ſullen baren ſodanige verwyderingen en diffidentien, dat den bant van liefde, trouwe, en eenigheyt, door de welke, onder den zegen van God Almagtig, deſen Staat tot ſoo grooten voorſpoet en proſperiteyt gekomen was, merkelijk verſwakt, ende daar door los gemaakt ſcheen te ſullen werden, ende eenige Provintien haar ten uytterſten, en met opſetting van alles wat haar eenigſints dierbaar was geweeſt, tot het verkrijgen en maintineren van de diergekogte Vryheyd geevertueert hebbende, ſoo gediſcourageert ſtonden te werden, dat men met reden te dugten had, dat daar uyt tot een eeuwige opſpraak en verwijt van de poſteriteyt, niet anders als confuſie, en miſſchien de ruine van deſe, door God Almagtig ſoo gezegende Landen, volgen ſoude, dewijle de tweeſpalt noyt met meer vigeur en grooter bitterheyt de overhand neemt, als wanneer oude, en aan den anderen met veel banden verpligte Bontgenooten in mutuele diffidentien en jalouſien komen te vallen, ende dat men al t'ſamen met een *inbeelding van even veel rechts*, en even veel authoriteyts ingenomen zijnde, en malkanderen te gemoet gaan, of involgen willende, het gemeyne beſte wert belet, en verſuymt, daar door de Republijke in dangereuſe conjuncture van tijde ('t welk God genadelijk verhoede) Schipbreuk ſoude komen te lijden. Eenige notabele Leden van de Unie, die haar ſeer trouhertelijk voor den dienſt van de Landen tot nog toe gequete-

queten hebbende, hebben over verſcheyde tijden ſeer kragteliĳk aan de Vergade ing van haar Ho: Mo: gerepreſenteert, dat *de hooge Charges*, die aan eenige Perſoonen over de militie van deſen Staat, te Water ende te Lande ſoude mogen werden gedefereert, *ſoodanig attachement aan de ſelve Perſoonen niet hoorde te vinden*, dat ſy in dat *Employ voor haar leven ſouden behooren te continueren*, om dat men menigmaal had ondervonden, dat die geene, die men met de voorſchreve authoriteyt had voorſien, om 't gemeene beſt voor te ſtaan, te beſchermen, en van alle gedreygde overvallen en oppreſſien te bevrijden, de voorſz. *Magt hadden misbruyke*, haar ſelven tot Meeſters van de Republijcquen, en Staten gemaakt, en een onrechtveerdige Heerſchappye geſurpeert over die geene, van de welke zy de voorſz. Magt, alleen tot protectie van de liberteyt ontfangen hadden, ende dat hun in die hunne quade deſſeynen, niets ſoo vorderlyk was geweeſt, als het aanſien en het groot creyijt dat ſy voor de voorſz. bedieningen veele Jaren agter den anderen in haar Perſoonen gecontinueert, omtrent de voorſ. Militie gekregen hadden, ende dat ſy daarom oordeelden het voor den Staat min ſorgelijk te zyn de voorſz hooge Charges, over de Militie alleen, voor een tyt, of voor een expeditie te confereren, dan nademaal de Leden by de andere Bongenooten een ongenegentheyt daar toe beſpeurden, ende dat ook al met eenige reden ſcheen ſtaande gehouden te konnen werden, dat ſoodanige *temporele collatien dickmaals ontluſten* en miſmoedigheyt ſouden konnen cauſeren, in die geene, die daar toe eens waardig gekent geweeſt zijnde, daar na wierden voorby gegaan, en den Staat alſoo ſom wijlen gepriveert, van die geene, welkers dienſten haar ſeer vorderlijk waren geweeſt, om dat ſy het voor oneer ſouden mogen reekenen gecommandeert te werden van die geene, die te vooren onder haar gehoorſaamheyt hadden geſtaan, en dat ook de Militie miſſchien minder obedientie en reſpect ſoude mogen toedragen aan die geene, welkers commandementen met het verloop van den tijt quamen op te houden, ende de ſelve commandementen, mitsdien daar door onbequamer gemaakt, om met deſelve Militie den dienſt van 't Land ſoo kragtelijk te betragten, en uyt te voeren, als wanneer de ſelve employen indiſtinctelijk, en ſonder eenige limitatie van tijt geconfereert waren geweeſt, ſoo hebben deſelve Leden, ten contemplatie van het gemeyne Bont genootſchap, en om ſoo veel mogelijk was, met de ſelve in alles te ſimboliſeren, van hare ſpeculatien wel willen aftreden, en aanſien dat de voorſz. Charges ſonder limitatie van tijt, dog tot wederſegginge van de gemeene Unie, geconfereert en begeven ſouden werden, gelijk dan ook die collatien alſoo effectivelijk en metter daat zijn gedaan.

Gelijk het nu aan haar Hoog Mog. ſeer aangenaam is geweeſt, dat alle de Leden van de Unie, met een eenparig concert ende harmonie en tot onderling contentement, hebben beſtelt de hooge Charges van de gemeyne militie van den Staat, ſoo en heeft het niet konnen naarlaten aan haar Hoog Mog. te baren een ſinguliere droefheyd en groote bekommerniſſe dat haar Hoog Mog. nog niet hebben konnen ſien uyt de weeg geleyt een diſcrepantie, die tot nog heeft geſweeft ontrent de collatie van het alleropperſte commandement, namentlijk het Capiteyn en Admiraal Generaalſchap van de voorſz. militie, te Water ende te Lande.

U Ed. Mog kan niet onbewuſt zijn aan d'eene zijde, wat diſcrepantie dien aangaande op verſcheyde tijden tuſſchen notable Leden van de Unie voorgevallen zijn, en met

en met wat yver, en na-druk de diſcreperende Leden, yeder ſijn geſuſtineerde heeft geappuyeert, ſomwylen al niet ſonder ondienſt van den Lande; en aan d'ander zyde, wat devoiren by haar Hoog Mog. zyn aangewent, om die diſcrepantien door goede, en aan alle de Leden ſmaakelyke, temperamenten uyt de weeg te leggen, en alle oorſaken en occaſien van diffidentie te voorkomen.

Ten dien eynde zyn tuſſchen eenige Heeren Gedeputeerden van haar Hoog Mog. uit alle de Leden van de gemeyne Unie op verſcheyde tyden, ende namentlijk nog in den voorleden Jaren 1666. gehouden, veele en verſcheyde Conferentien, ook gedaan eenige voorſlagen, die men oordeelde, dat by de gemeyne Bond-genooten ſouden konnen werden geamplecteert, daar van U Edele Mogende al voor deſen gedient ſullen zyn geweeſt.

Wy zyn wel verſeekert dat U Ed. Mog. uyt de Heeren haar Gedeputeerden ter Vergadering van haar Hoog. Mog. ſeer pertinent en gecircumſtantieert rapport ſullen hebben ontfangen van de reden die eenige Leden van de Unie hebben by-gebragt, om te demonſteren dat het aan *de gemeyne Vryheyt ſeer ſchadelijk* ſoude konnen zyn, dat in een, *en deſelve Perſoon*, ſoude komen te concurreren de *twee hooghſte dignitey-ten* in de Politie, en over de Militie deſer Landen, ende dat de tedere Jaren, daar inne den Heere Prince van Orangie ſich jegenwoordigh bevint, ſijn Hoogheyt excuſeerden van eenig hoog aanſienlyk employ over de voorſz. Milite, en voor als noch niet anders konde requieren als een goet *toeverſicht* en bequame *aanleydinge om den ſelven Heere Prince te imbueren van de rechte* gronden en fondamenten, op de-welke de welſtant deſer Landen is gebouwt, om alſoo hem bequaam te maaken tot ſoodanige Chargens over deſelve Militie, waar toe de gemeine Bontgenoten met eenparige concurrentie, voor den dienſt deſer Landen hier naar ſouden oordeelen, dat meergemelten Heere Prince gevordert ſoude behoren te werden, maar willen vertrouwen dat Uw. Ed. Mog. haar niet ſullen laten verdrieten, daar van door ons nog eenige repetitie te hooren, op dat U Ed. Mog. naar derſelve hooge wys-heyt daar uyt des te beter mogen afnemen, dat de temperamenten door de Heeren haar Hoog Mog. Gecommitteerden voorſlagen, genoeghſaam de eenige zyn, door de-welke de vorige eenigheydt en vertrouwtheyt, tuſſchen de gemeine Bontgenoten ſchynt geconſerveert te ſullen konnen werden.

Ed. Mog. Heeren, die Leden hebben dan met grooten ernſt gepreſenteert, dat in alle deliberatien van Staat de voorſichtigheydt vereyſchte datmen tydelyk affnee, of immers voor quam die ongemakken, door dewelcke den Staat en de Regeringe van den Lande perykel zoude konnen loopen, van te lyden een totale ſubverſie, of immers een notabele verandering in deſſelfs vry en gerechtigheden, dewyl men, als ſoodanige droevige voorvallen den Staat alreede op den hals gekomen zyn, te ver-geeft recours tot de voorſz. Privilegien en Voorrechten nemen, en d'aſſiſtentie van 't Lantregt, en van de Juſtitie imploreren ſoude, de onſtuimigheydt van die geene, die haar door gewelt van 't gemeyne-beſt, meeſter willen maaken aan een equitabel overleg van reght of billikheyt geen gehoor verleenende, en datmen derhalven ſijn gedaghten altoos beſig moeſt houden, niet om ſoodanige miſdaden te ſtraffen, als die geperpereert ſoude mogen zyn, maar om door heilſame precautien te voorko-men dat men in die ongelegentheden niet gebracht mochte werden.

Dat-

Datmen den Staat ende 't gemeene-beſt exponeerde aan een onwederſpreekelycke peryckel, ſoo wanneer men aan een perſoon in handen gaf ſoodanige macht, en die authoriteyt, dat hy ſich ſelven meester daar van ſoude konnen maacken, ſoo wanneer hy daar toe, of van ſelfs appetyt en luſt ſoude mogen krygen, of van andere geperſuadeert en geanimeert ſoude mogen werden, ende ſonderling wanneer hy goede occaſie en gelegentheidt ſoude konnen hebben om die ſijne begeerlykheyt te konnen coloreren en oppronken, met eenige uytgevonden en gefabriceerde pretexten.

Dat den Staat deſer Landen, de voorſz. periculen buyten alle contradictie en tegenſpreecken onderworpen ſouden werden, ingevalle in een en deſelve perſoon ſoude concurreren de vooſz. *twee* hoogſte Charges in de Politie, en over de Militie van deſen Staat, aangeſien deſelve Perſoon, door de voorſz. hooghſte Chargie in de Politie, die authoriteyt en dat gelag ſonde konnen acquireren en krygen, *om de Politycque deliberatien niet naar den dienſt van den Staat, maar naar ſyn phantaſie en goetvinden, en tot ſyn eygen particulier voordeel en utiliteyt, of ſelfs*, of door andere van hem *dependerende, en voordeel* verwachtende, te konnen doen dirigeren, en door de voorſz. Chargie in de militie de magt aan de handt hebben ſoude, om door deſelve militie te konnen executeren, 't gunt hy alſoo, of ſelfs tot ſijn voordeel, en nadeel van den Lande, vaſt geſtelt hadde, of andere voor hem hadde doen reſolveren, en van ſtellen.

Dat de combinatie van de voorſz. *twee* hooge Charges in een en deſelve perſoon; den Staat met ſoo veel grooter gevaer ſoude dreygen, om dat die geene aan dewelke deſelve bedieningen ſouden moeten werden toebetrouwt, *een menſch, en vervolgens alle paßien, door dewelke de menſchen gedreven werden, onderworpen ſouden moeten zyn*, en dat indien ſelven Perſoon mitsdien onder andere ook ſoude konnen domineren een begeerte naer hooger en meerder authoritheyt en aenſien, als waer mede hy hem bekleet ſouden vinden, en een ſtercke genegentheyt, om door d'een of d'ander middel te remoteren, en aen een zyde te helpen, alles wat hem daer in ſoude mogen obſteren, en verhindering toebrengen, ja dat hy niet alleen ſoude zyn onderworpen ſijn eygen paſſien en genegentheden, maar ook de paſſien van die geene, die haar by en omtrent ſijn Perſoon ſoude laten vinden, en haar attachement aen, en by hem ſoeken, ende ſonderling mede van die geene, die haer reekenig 't zy met gelijk of ongelijk, in de Kegeringe niet vindende, haer tot hem ſoude begeven, en onder quade en gepaillieerde pretexten, die in een Republijkque lichtelijk gevonden konnen werden, hem animeren, om quanſuys ten voordeele van 't Gemeene-beſt ſodanige veranderinge in den Staet te maken, daer door ſijn aenſien en macht, tot nadeel van den Lande vermeerdert, en ſy in hare particulier oogmerck geholpen ſouden werden.

Dat ſelfs ook ſoude konnen gebeuren, dat in diſcrepantie van opinien, in ſaeken van Staet, die geene die met de voorſz hoogſte Chergie in de Polite, en over de Militie was voorſien, *ſouden meynen verongelijkt te werden* ja ook in der daet verongelijkt wierden door het nemen van eenige reſolutien, of eenpariglijk, of by pluraliteyt van ſtemmen gearreſteert, en of wel aen die geene, die alleen Miniſters van Staet, en Executeurs van deſſelfs Reſolutien zyn, altoos welgevallig moet weſen, 't gunt by den Staet goet gevonden en gearreſteert is, en de voorſz Reſolutien in

haer reguarde ſonder uytſtel moeten vinden een prompte executie, dat echter diegene, die meynen, ja die weten verongelijkt, en niet te min met macht voorſien te zyn, ſeer beſwaerlyk by haer ſelven gediſponeert konnen werden, om ſoodanig geimageneert of waerachtig ongelijk te verdragen, ende om de magt die ſy in handen hebben, te gebruycken tot Executie van de Reſolutien, daar over ſy met onrecht, of ook met recht ſouden konnen klagen, dat ſy verongelijkt ſouden worden, en ſonderling, ſo wanneeer ſy om geen ongelijk te lyden van andere, die in ſoodanige ongelegentheden noyt ontbreecken, krachtelyk aangemoedigt werden, en daar door dikmaals niet bedenken dat de Militie, en de Macht haar toe vertrouwt, niet hare, maar des Staats Militie en Macht is.

Sonder dat daar tegens met eenige verſeeckertheyt ſoude konnen werden voorſien; om dat ſchoon de voorſz Electie ſoude mogen werden gedaan met alle imaginable en bedenckelyke omſichtigheyt, en naar een ſeer exacte kenniſſe van de qualiteyten van den geenen aan dewelke de voorſz digniteyten ſouden werden geconfereert; echter de te kieſen Perſoon, onder de menſchen geſocht, en daar uyt geeligeert ſoude moeten werden, en in dewelke vervolgens on-affcheydelyk ſouden moeten zyn de voorſz hier vooren geroerde menſchelyke bewegingen, mitsgaders de converſatie en ommegang met andere menſchen, ja dat de voorſz bewegingen krachtiger in hem ſouden heerſchen, om dat hy, ſchoon van ſijn ſelven met alle redelijkheyt, en rechtmatigheyt begaaft, door die geene, dewelke met den ſelven te flatteren, ende aduleren, puyr en alleen haar eygen voordeel, ſonder eenige Relatie tot het gemeyn, ſoeken, menigmaal ſoude konnen werden geimiteert, om ongeoorloofde ſaeken by der hand te nemen, en ſijn Macht buyten reden te extenderen, aan een menſche, met een uytſteekent aanſien en Macht gewapent, by naar onmogelyk zynde te konnen reſiſteren aan de bewigingin, die alle menſchen hebben, om haar ſelven grooter en grooter te maaken, en daar toe ſy van andere dagelyks aangeprickelt en aangemoedicht werden.

Sonderling dat in ſoodanige voorvallen die geene, die op hoop van eygen voordeel, ſoo hoogh aanſienlyke Perſoonen tot ongeoorlofde ſaacken aandryven, meeſtendeel ſeer groote avantage boven de cordate, en den Lande wel meinende Regenten hebben, niet alleen om dat haar voorſtellingen by haar ſelfs altoots iets aangenaam omtrent de hooge Perſoonen vinden, ende dat ſy ook door alle vonden en kunſten ſmakelyk, vorderlyk en lichtdoenlyk maken, maer ook om dat die hunne aenradingen, gebouwt op eygen voordeel en profijt, *haer tijdig en ontijdig doen maeken, en verdrietig zijn*, tot dat ſy deſelve ter Executie hebben gebracht, daer de cordate, ende den Lande wel meynende Regenten haer veeltyts te vreden houden, met op ſijn tyt en plaetſe voor te dragen, 't gunt ſy in haer gemoet meynen den Lande oorbaerlykſt te zyn, ſonder haar met onbehoorlyke vonden te konnen, of willen behelpen, en dan noch meenigmael uyt vreeſe van de Republyk t'onderſten boven te werpen, met ſoodanige menſchen kragtelyk tegen te gaan, en haer ſelven en haer poſteriteyt in extreme ongemacken te vergeefs te involveren, of toegeven, of ſtilſwygen, en dat daar door dan't Gemene beſt verwaarloſt wert, en den Staat allengskens haar vryheyt komt te verlieſen.

Dat het niet genoeg was te ſeggen, dat men moeſt hoopen en vertrouwen, dat ſodanige

danige ongemacken niet voorkomen ſouden, om dat het ſekeren en onwederſpreekelijk was, dat den Staat door de combinatie van de voorſz. hooge digniteiten in een ende deſelve Perſoon, in de voorſz. ongemakken ingewikkelt ſoude konnen werden; en datmen wel van toekomende ſaken niet reſponderen en konde; *maar dat het voor de poſteriteit onverantwoordelijk ſoude zijn, datmen ſoo koſtelyken, ſoo heerlyken, en met ſoo veel goet en bloets verkregen pant, als daar is de Vryheit van deſe Landen, had ge-expoſeert aan toevallen, die men uyt ſoo veel krachtige bewijsredenen*, als hier voren bygebracht waren, hadden konnen te gemoet ſien, en daar tegens men geen, of immers byna geen remedien ſoude konnen vinden, als die in allen gevalle vermengt ſouden zyn met de uiterſte periculen van den Staat, en datmen alſoo nimmermeer ſouden konnen ontgaen de blame van een inexcuſable negligentie en onvoorſightigheidt te hebben gecommitteert, in een ſaak, die aan deſen Staat altoos ſoo pretieus en waardig was geweeſt, voornamentlyk daar den Staat door geen, ten minſten geen *importante redenen geperſt wierde, om de voorſz. twee hooge Charges in een en deſelve Perſoon te combineren.*

Dat al ſchoon de voorſz. redenen by haar geallegeert, by de andere Leden van de Unie ſo ſwaar niet ſouden moogen wegen,) dat ſy nogtans niet vertrouwden, wanneer die aandagtelyck ſouden werden ge-examineert, en die ſy moeſten verklaren by haar van ſeer grooten gewigte te zyn) dat het dan noch de minſte præjuditie aan de Liberteit, en Vryheidt, ſoude geven, te gemoet te treden aan die Leden, die voor de conſervatie van dien, de meeſte bekommeringe hadden, om dat alle de Leden in haar deliberatien niet anders voor hebbende als de beſcherminge, ende behoudeniſſe van de Vryheit lichtelyk, en ſonder eenig nadeel konden admitteren de meeſte præcautiën die tot verſekeringe van dien tendeerden.

Dat ſy wel hadden beſpeurt, dat verſcheide Leden van de Unie groote refletie maakten op den Heere Prince van Orangien, en den ſelven geerne tot een aanſienlijk employ in deſen Staat ſagen gebragt, dat ſy ter liefde van hare mede-leden, en om deſelve ſoo veel mogelyk was te gemoet te treden, en met haar te ſimboliſeren; ook ten reſpecte van deſſelfs *illuſtre geboorte* en genegentheit tot ſijn Perſoon, haar ſouden laten permoveren, om denſelven Heere Prince, nevens d'andere Leden, te brengen tot ſoodanigen Staat, die met ſijn jegenwoordige jaren quadreren en over een komen konde, en waar door hy bequaam ſoude konnen werden, om te bekleeden ſodanige functien over de militie van deſen Staat, te Water en te Lande, tot dewelke de gemeine Bontgenoten naderhant met gemeine bewilliginge ſouden goet vinden hem te vorderen

Maar dat ſy al mede moeſten oordeelen, dat den hooghſtgedagte *Heere Prince door de tederheyt ſijner jaren, en de weinig ondervindinge* die hy als noch van de ſaken en de gelegenthede van den Staat was hebbende, met den dienſt van het Lant voor alsnoch niet konde werden gevordert *tot eenige hoogh-aanſienlycke Chargie* over de voorſz. militie.

Dat men oock menighmaal hadde geſien, dat ſoodanige *vroege ende præmature promotien, ofte diſignatien, tot hoogh-aenſienelijcke Charges, de allerbeſte ſucceſſen niet hadden gehadt*, om dat de voorſz. tedere jaren, noch niet wel *konnende diſcerneren het waaragtige van het waarſchijnelijcke, ſeer waren ge-expoſeert aan allerley flatteries ende adulatien*, en wetende dat ſy door haar eigen merites, tot ſoodanige

digniteyte, of deſignatien niet waren gekommen, lichtelijk een impreſſie nemen konde, van dat *deſelve dignitesten aan haar met eenig recht toequamen*, 't welck dan aan d'eene zyde niet anders konde cauteren, als een minuatie in de difference, ende het reſpect dat ſy aan de hooge Regeeringh ſchuldigh waren, voor het faveur dat ſy buiten eenigh recht, alleen uyt een pure gunſte, te verwachten hadden, en daar door ſy dan van trap tot trap geinviteert ſoude konnen werden; om haar meer en meer te diſpenſeren van de gehoorſaamheyd, met dewelcke ſy aan de hooge Regeering verbonden zyn, ende aan d'andere zyde haar minder ſorgvuldigh maacken, om door allerley vertueuſe actien, ende haar tydelyk naar de Rechten van den Lande, en de Regeeringe van dien, te accommoderen, ende ſich die te onderwerpen, te verkrygen een genegentheyt van de hooge Regeeringe, ende alſoo ter bequamer tyd met merites, door een mutuele confidentie en affectie de voorſz. employen te conſequeren.

Ed. Mog. Heeren, deſe redenen hebben haar Ho. Mog. dan bewogen, om haar gedachten noch naarder op ſortable temperamenten te laten gaan, waar door alle de Leden ſouden mogen werden gepermoveert, om eenmaal de ſaake met eenparigheyt, en een mutueel contentement in te ſchicken, en hebben eyndelyck derſelver Heeren Gecommitteerden op den 23. September laaſtleden, voor haar advys, ter hooghſtgemelde Vergaderingh ingebracht, dat men aan alle de Leden van de Unie, voor een temperament ſoude behooren voor te ſlaan, *dat den Heere Prince van Orangie, van nu af Seſſie inden Raadt van Staaten ſoude werden vergunt*, om aldaar geimbueert te werden, met de vereyſchte kenniſſe van ſaacken van de Militie, Politie, en Finantie.

Ende in gevalle eenig Leger van den Staat te Velde gebracht moght werden, dat in ſulcken cas deſelve Heere *Prince mede in Politijcque qualiteyt*, 't zy als daar toe uit den gemelten Raat gecommitteert, of anderſints de Campagne en de deliberatien van de Gedeputeerdens en Volmachtigden van haar Hoog Mog. te Velde ſoude bywoonen, om alſoo meer en meer bequaam gemaakt te werden, tot het bedienen van het Capiteynſchap Generaal, te VVater en te Lande, als den Staat hem namaals daar toe ſoude mogen goet vinden te verkieſen, ende ſoo wanneer den hoog-gemelten Heere Prince den ouderdom van 23. jaren ſoude hebben geadimpleert, dat alſdan by de geſamentlyke Bontgenooten, met een goede harmonie ſoude werden gedelibereert over desſelfs bequaamheyt, tot het bekleeden van de voorſz: hooge Charges; ende gereſolveert, of met den dienſt van 't Landt deſelve op ſijn Hoogheyt ſoude konnen, ende behooren geconfereert te werden.

Dat inmiddels *geen Stadhouder van eenige Provincie of Provincien* zoude mogen werden verkoren.

En by aldien den hoogh-gemelten Heere Prince, ten voorſz. tyde by de geſamentlyke Bondtgenooten, tot *Capiteyn Generaal* ende *Admiraal* wierd aangeſtelt, of anderſints onder eenig ander Titul het oppérſte commando van de militie te Water en te Lande aan bevolen, dat alsdan by de voorſz. deliberatien, ende voor de effective Electie tuſſchen de Bondgenooten ſoude werden vaſt geſtelt, ende de inſtructie ingelijft, dat geen Capiteyn Generael, of Admiraal, noch eenige die het opperſte commando van de Militie te Water of te Lande, wegen den gemeenen Staat

werd

werd gedefereert, *soude mogen Stadhouder van d'een of d'ander Provincie zijn*, dan de ge-eligeerde by Eede verplicht weten, niet alleenlijk daar jegens noyt directelijk of indirectelijk eenig versoek te sullen doen, veel min toe leg te maken, directelyck of indirectlyck, maer ter contrarie sulks by andere geschiedende, 't selve te sullen tegen gaan, ende het Stadhouderschap, soo hem t'eenigen tijde die digniteyt by eenige Provincien mochte werden geoffreert, te sullen refuseren, ende van de hand slaan.

Ende in kas buyten vermoeden mogt komen te gebeuren, dat den meerhooggemelten Heere Prince tot de voorsz. hooge Charges als dan nier effective en met eenparige bewillinge van de gesamentlijke Provincien wierde aangestelt, gelijk daar inne niet anders dan met eenparigheyt kan werden gedisponeert, souden aan de respective Provincien haar vrye deliberatien in 't verkiesen van Stadhouders blijven ongelimiteert, en aan haar voorbehouden de vryheyt, die aan deselve hier bevorens is geweest.

Ed. Mog. Heeren, U Ed. Mog. zyn niet onbewust, dat de meeste Leden van de Unie, ende daar onder ook die Leden, die tot nog toe krachtelijk hebben gesustineert, dat den meer-hoog gemelten Heere Prince van *Orangie*, mits tederheyt sijner Jaren, tot gene Employen van Staet voor als noch gevordert konde werden, haar het selve temperament, of advys van de Heeren haar Hoog Mog. Gecommitteerdens hebben laten welgevallan.

En dat eenige Leden van de Unie, op de instantie, en het aanhouden van eenige andere Leden, om de andere Bondgenooten nog verder te gemoet te komen, en soo veel doenlijk was, te contribueren tot conservatie van alle goede eenigheyt ende harmonye, onder den anderen in 't gemeyn hebben toegestaan, dat aan meerhooghstgemelten Heere Prince op sijn introductie in den gemelten Raad van State, daar vooren mede soude werden geaccordeert een notabel tractement by de gemeene Bondtgenooten te begroten.

Ende dat ook de deliberatien, die volgens 't voorsz. geprojecteerde temperament, omtrent de collatie van de voorsz. Charges van Capiteyn Generael ende Admiraal, eerst soude konnen werden gehouden, als meer gedagte Heere Prince den ouderdom van *drieentwintig* Jaren soude hebben geadimpleert, souden mogen werden aangestelt, als den hoog gemelten Heere Prince tot den vollen ouderdom van *twee en twintig* Jaren soude zyn gekomen.

Haar Hoog Mog. hadden nu van herten gewenscht, dat U Ed. Mog. en de andere Leden die haar met het voorsz. temperament, op de voorhaalde maniere versogt, tot nog toe niet hebben geconformeert, haar het selve temperament mede hadden gelieven te laten welgevallen, om also dat groote werk met een Fraternelle eenigheyt te perfectioneren, ende hebben ons gelast U Ed. Mog. als nog daar toe op het alderernstigste te versoeken.

VVy sullen ons niet aanmatigen alhier te treden in een opereuse discusie van argumenten, die tot voordeel of nadeel van de separatie, of combinatie van de voorsz. twee hoogste Charges in de Politie, ende over de militie souden mogen werden by gebracht.

Maar hebben van de wijsheyt, ende de affectie van U Ed. Mog. tot voorstant

van het Gemeyn, dat vaſte vertrouwen, dat U Ed. Mog. ſoo geerne als yemant van de andere Leden van de Unie ſouden ſien, dat de goede eenigheyt, ende de mutueele confidentie onder alle de Leden, niet aleen geconſerveert, maar indien het mogelijk was, meer ende meer gecultiveert, en geaumenteert ſoude mogen werden.

Dit dan doet ons hoopen Ed. Mog. Heereen, dat als *UEd. Mog. als uyt haer eygen bewegingen tot de ſeparatie van de voorſz. twee hooge Charges neit inclineren mogten, deſelve echter ter liefde van het Gemeen, en om die groote ſaek*, eens met een mutuele courdate over-eenſtemminge, en vernoeginge ter neder te ſtellen, haar daar toe ſullen laten promoveren ende bewegen.

Dewyle haer Hoog Mog. ſeer beducht zijn, dat de voorſz. confidentie, ende goede eenigheyt getroublert, ende deliberatien van Staat wederom miſſchien in de alderonbequaamſte, en voor den Lande dangereuſte conjuncture van tyden en van ſaaken, tot een irreparable præjuditie van 't Gemeen, gediſturbeert ſullen werden, indien dat groote werk niet eenmaal ingeſchickt, by onderling concert gevonden, en uyt de weeg geleyt wort.

Haar E. Mog. hebben gemeynt dat de Leden van de Unie daar in vonden, ſo niet haar volkomen contentement, immers reden, om haar ten minſten uyt genegentheyt voor de Gemeene ruſt, vergenoegt te houden.

De Leden, dewelke oordeelen dat de combinatie van de voorſz. twee hoogſte digniteyten voor den welſtant van den Lande ſchadelijk ſoude konnen zijn, ende daarom alle deliberatien die eenigſins daar toe konden tendeeren, met ſorgvuldigheyt en ernſt van de hant weſen, en haar ook daarom niet wilden inlaten, in ſaaken tot begevinge van de voorſz. Charges van Capiteyn Generaal, en Admiraal deſer Landen aeenleydinge konden geven, met nu geruſt te zijn, dat de voorſz. twee hoogſte digniteyten in de Politie, ende over de Militie met den anderen niet ſouden werden gecombineert.

Die Leden, die den Heer Prince van *Orangien* geerne gevordert ſagen, met te obtineren, dat den gemelten Heere Prince van nu af op een fortabel tractement in den Raat van State ſoude werden geintroduceert, ende in gevalle eenig Leger van deſen Staat te Velde ſoude mogen werden gebracht, dat ſijn gemelte Hoogheyt als dan in eenige Politijcque qualiteyt de Campagne, ende deliberatien van de Gedeputeerdens, en de Gevolmachtigden van haar H. Mog. te Velde ſoude bywoonen, met een ſpeciale byvoeginge, om alſoo meer en meer bequaam gemaakt te werden tot het bedienen van 't Capiteynſchap Generaal te VVater en te Lande, als den Staat hem namaals daar toe ſoude mogen goet vinden te verkieſen, en dat de deliberatien, of de voorſz. Charges effectivelijk op den gemelten Heere Prince ſullen werden geconfereert, met een goede Harmonie aangeſtelt ſullen werden, ſoo wanneer meer gedachte Heere Prince den ouderdom van 22 Jaren ſal hebben geadimpleert

Ende alle de Leden geſamentlijk daar mede dat die groote ſaake, die ſoo veel moeyelijkheyt, oneenigheyt, en jalouſie heeft gecauſeert, en den Staat van den Lande ſoo menigmaal geconcuſſeert, en dat in tijden als de goede eenigheyt wel aldermeeſt was gerequireert, met een onderling concert en contentement afgedaan en vaſt geſtelt was.

U Ed. Mog. weten wel dat in ſaken, die met een *eenparige bewillinge vaſtegeſtelt* moe-

moeten worden, geen andere uytkomst is, als dat men den anderen tegemoet gaet, ende uyt liefde tot de ruſt, ende om ſoo een goede en heylſame ſaak als eenigheyt is, te verwerven, van ſijn particuliere ſentimenten wat afſtreet, die ruſt en die eenigheyt vertrouwen wy nu dat voor altoos ſoude weſen geſtabileert, indien U Ed. Mog. haer het voorſz. temperament beliefde te laten gevallen.

Dewijle voor deſperaet aenſien notable Leden, ſeer veele, en haers oordeels conſiderable redenen tot adſtructie van haer opinie by brengende, en die alrede uyt liefde tot het Gemeyn, van haer voorige Reſolutien ſeer verre afgetreden zijn, tot eenige verdere of andere temperamenten te diſponeren.

Ende indien ſoo goeden ſaake niet ſoude konnen werden ten eynde gebracht, om de diſcrepantie van de Leden van de Unie, vreeſen wy dat den Staet apparentelijk in de alderbekommerlijkſte tijden noch meer als voor henen onſtelt, grooter jalouſien gecauſeert, en een grooter diffidentie geboren ſal werden.

Doch wy hoopen en verſoeken op het alderernſtigſte en Vriendelijkſte uyt den naem van haer Hoog Mog. dat U Ed. Mog. naer hare Vredelieventheyt, voor de Gemeene ruſte, ende tot conſervatie van ſoo oude, ſoo vertrouwde en ſoo noodſaekelijke banden van liefde en van eenigheyt, als waer mede de Leeden van de Unie tot haer gemeene ſubſiſtentie tot noch toe aen den anderen zijn gebonden geweeſt, mede in het voorſz. temperamet nevens de andere Ledenen van de Unie ſullen bewilligen, &c. Den 22 Febr. Ouden ſtijl, 1668.

was ondertekent,

Gaſp. Fagel, J. van Nyenburg, Jaſper Schade.

No. VIII.

VERTOOG

Van de algemeene Vryheyt der Staten van Hollandt ende West-Vrieſlandt, Onder ende gedurende de Bedieninge onſe Graaven. Opgeſtelt door N. N. Bemuynder gemeene vryheyt.

Semel pro Libertate dictam ſententiam retractari non oportet. l. 24. ff. de dolo.

VErmits de goede Ingeſeetenen dezer Landen ſedert het preſenteren der vermaerde *requeſte* in den Jarde 1566. aen *Madame* de *Parma*, uytnemendt veel bloedt geſtort, ende onuytſpreckelyck veel van hare penningen gecontribueert hebben, om daar mede te *vindiciren* ofte wederom te bekomen die gemeene vryheydt, welcke onſe Graven van tijden ten tyde Tyrannigh onderdruckt ofte bedriegelijk *geuſurpeert* hadden, ende dat oock van jare ten jaren tot heeden toe, *publijcke Bede-dagen* zyn ingeſtelt geworden; om *Godt Almachtigh* yverigh te bidden, dat wy, die door onſe Voor-ouderen, ende oock door berras.

Ut accepta ita relinquenda libertas.

door ons ſeer *diergekochte* ende verkreegene *vryheydt*, gaef ende ongeſchonden aen onſe nakomelengen moghten over laten : ſoo vinden wy goedt, hier met ſeer korte woorden voor te dragen, waer in die vryheyt voornamentlyk beſtaen heeft.

Het welck wy des te onbeſchroomder ſullen doen, om dat vermogens op gemelde redenen niemandt van deſe onſe *verhandeling* een *crimen* ofte *miſdaedt* kan maken, dan met de uyterſte *Tyrannye*, ende de alleronbeſchaemſte *Goddeloosheyt*. Als oock niet dan met eenen aen alle de wereldt te doen ſien, dat onſe goeden Ingeſeetenen die ſoo dier betaelde vryheyt niet alleen in het geheel ontrooft is, maer dat ſy oock alleen de ydele *naem* van *vryheyt* behoudende, ende ſlaefagtigh moetende dienen, noch daer en boven hare eygene *Tyrannen* met veele ſware geduerige geldtſchattingen moeten voeden.

Ende vermits wy ons verſeeckeren het ſelven ſoo *verre* van der *waerheydt* af te weeſen, dat wy in teegendeel groote reeden hebben, om Godt te dancken, over ſijne oneindelijcke goedheyt, van ons in eenen ſoo vryen Lande te laten leeven, ſoo ſullen wy onſe *verhandelinge* aldus beginnen.

VERTOOG.

C. Tacit. de Germ. J. Cæſar de bel'o Gallico lib. 6.

DAt ten tijden der Romeynen de *Bataviers* ende *Vrieſen* vrye volckeren zyn geweeſt, ende *populaer* geregeert wierden, meenen wy ſoo klaer te weſen dat niemandt die der ſelven *Hiſtorien* heeft geleeſen daer aen twijfelen kan.

Ende dat by de volgende tijden niemandt gewaght wert, die over op gemelde volckeren, naer rechten eene meerder als *Gravelijcke macht* heeft mogen gebruycken, meenen wy inſgelycks ſoo waerachtigh ende klaer te zyn, dat niemandt ſulcks ſal willen ofte konnen ontkennen : ende in tegendeel bekennen ſal moeten dat alle die in ons *Vrieſlandt* ofte in onſe *andere Landen* meer naer den *Weſten* geleegen, door onſe onkundige Hiſtory-ſchryveren de naem van *Koning* ofte *Heer* van ſeecker Landtſchap gekregen hebben, echter aldaer niet dan eene Gravelycke ofte wel eene mindere macht, namentlyck de *hooge* ofte *laege* jurisdictie, om de beveelen der ſouveraine Overheyt uyt te voeren, hebben mogen gebruycken.

Annal. Fuld. Boxh. Thoat pag. Buikens. Miræi Chron. Handv. Otto. 3, P. Schr. Grave pag. 25. Herm. Contract.

Daer en boven leeſen wy, dat van oudts in opgemelde Landen yder byſonder Landtſchap, ofte *diſtrict* van dien een byſonder Graefſchap was, ende ſynen byſonderen Graef had, namentlyck op den Jaere 8 5. was een Graef van *Walcheren*.

Op den Jaere 835. een Gravin van *Stryen*.

Op den Jaere 985. een van *Maeſlandt*, een van *Kinnem*, een van *Texel*.

Op den Jaere 1047. leeſen wy van een Marck-Graef van *Vlaerdingen*, ende op den Jaere 1064. van een Graefſchap van *Weſt-ſlingen* ſich uytſterckende ten *Weſten* het *Vlie*, omtrent de oevers des *Rijns*, alsoock van een Graefſchap van *Hollandt*, dat nu *Suydt-Hollandt* genaemt werdt.

Ende op den Jaere 1083. leeſen wy oock dat *Dirck* dier naeme de *vijfde*, onſer gewaende Erfgraven, de eerſte geweeſt is, die, als het Graefſchap over Suydt-Hollandt bedienende, ſigh *Graef* der *Hollanderen* ende vervolgens *Graef* van *Hollandt* geſchreven heeft.

Waer

Waer in nu eygentlijck eene Gravelijcke macht over ende in deſe Landen beſtaen heeft is door anderen overvloediglyck; ende in het breede aengeweſen. Sulcks wy alhier met korte woorden ſullen ſeggen, dat het ampt onſer Graven beſondt, in haere vyerſchare te bannen, aldaer de aenklacht ofte eyſch te doen, ende het vonniſſe der Mannen uyt te voeren. Ende dat een hooft pluymſtrijcker, die *Secretaris* van onſen *dollen Grave* geweeſt was, omtrent den Jaere 1370. de hoogheyt ende groote voordeelen onſer Graven optellende ende ten breedſten uytmetende, daer by voeght, dat een Graf van Hollandt alleen aldaar uyt eygen hoofde *Veldt-Overſte* over onſe heyren zyn, gevangen huyſen hebben, ende *Beeden* om penninge te verkrygen voorſtellen mocht. Sonder van eenige Wetgevende macht des ſelven te ſpreecken.

Lamb. Schafnaburg. &c. Hed. p. 129. Hed p. 142. Gravelyke. bedieninghe van Hollandt. Phil. à Leid. de forte Reg. pag. 30.

Derhalven oock wel waerachtigh is, dat de Ingeſeetenen van eenige onſer Gravelijcke *diſtrictien*, aldaar wel *dingh-plichtigen*, dat is der vyerſcharen die de Graven banden, ende den vonniſſen der Mannen onderworpen, maer anderſints den Graven uyt haer eygen nietwes te doen plichtigh waren, dan dat ſy ſijn *gedingh ſoecken* ofte *lijden moeſten*. Sulcks men de naem van *Onderdaen* met waerheyt niet heeft konnen geven aen Iegeſeetenen die naer hare eygene coſtumen ofte wetten leven mochten, aen geene ſchattingen ende aen gene andere wetten van eenigen Heere onderworpen waren.

Sachſen Spiegelboeck 1. art. 2.

Dit aldus voorgedragen weſende ſoude, uyt de oude *Handt-veſten* ende *Jaerboecken* wel konnen werden aengeweeſen, hoe van tyden te tyden alle onſe onderſcheydene Graefſchappen ofte heerlyckheden gekomen zyn onder het geſagh van eenen ende den ſelven menſche ſich ſchryvende *Graef* van *Hollandt* ende *Zeelandt* ende Heer van *Vrieſlandt*: als oock hoe, ſoo veele onderſcheydene eygen Heerige volckeren voor ſoo veele de Politie ende Wet-geevende macht aenging, van tijden te tijden by *Forma* van *Maetſchappye*, om ſich des te beter tegen gemeene vyanden te konnen beſchermen, *eene Republijck* die wy den *Staet* van *Hollandt* ende *Weſt-Vrieſlandt* noemen, ſchynen gemaeckt te hebben: maer alſo het ſelven waerelyck het werck eenes *Hiſtory-ſchryvers* ſoude weſen, en tot ons voornemen onnoodigh is, ſoo ſullen wy hier alleen aenwyſen dat van oudts de *Temporalteyt* ofte werelijcke macht der *Biſſchoppen* van *Utrecht*, was een *Gravelijcke macht* die ſigh over *Amſtellandt* uytſtreckte.

„ Want hy amts-halven verplicht was, Dieven, Moordenaers, Vreede ver- Hedain
„ ſtoorders, Maeghden ofte Vrouwen verkrachters ende ſchaeckers, als oock ſoo- Guidone
„ danigen die ſich het Gravelyck ampt aenmatighden, met menſchen gevangen te & Bucch.
„ neemen ofte te houden, te doen ſtraffen. Gelyck hy mede ampts-halven moe- Notæ.
„ ſte doen ſtraffen alle Brandt-ſtichters, Kercken-breeckers ende andere miſdaden pag. 238.
„ ofte gevallen van den ſelfden aerdt die men *ondaedt*, noemde over welcke alwaer
„ het oock dat niemandt klaeghde, recht gedaen moeſte worden, niet naar des
„ Biſſchops gelieven, maer naer het vonniſſe der * *welgeboorne Mannen*, welcke * Miniſteriales.
„ ten dien eynde by een gekomen waren.
„ Maer over miſdaden die geen *ondaedt* genoemt wierden, als was een gemeene
„ manſlacht in een gevecht onder de welgeboorene voorgevallen, mocht de Biſſchop
„ geen recht doen vorderen, dan wanneer iemandt daer over klaeghde. Hoewel hy

Huyſſiden. „ over alle miſdaden der *geringe Ingeſetenen* die men Huys lieden noemde het recht „ ſonder eenigen klager vorderen, ende ſtraffe doen oeffenen mocht, naer der *wel-* „ *boorene Mannen*, ende niet naer ſijn eygen goedtvinden.

Ende aſſo de *Geeſtelijcken* van oudts vreemt van alle bloedt-ſtortinge der ſondaren wilden ſchynen te zyn, plachten die *Biſſchoppen* van *Utrecht* die Gravelijcke macht te oeffenen door wereltlijcke Heeren. Gelijck het voor een *Regent* eene groote onkunde onſer oude Hiſtorien ſoude weſen, niet te weten, dat *Gijsbert* van *Amſtel* ende ſijne Voor-ouders ſoodanigh ampt over Amſtel-Landt van des Biſſchops wegen bedient hebbende, is komen te gebeuren in den Jare 1296. dat hy als handt-dadigh aen het vangen, ende dooden, van onſen Grave *Floris* heeft moeten uyt den Lande vlughten; om alſoo te ontgaen de wreede vervolgingh des Graven *Jan* van *Henegouwe*, die niet alleen door het vergiftigen ſijns *Pupils* ofte Wees kindts, ende onſes Graven *Jans*, ſich tot *Grave* over *Hollandt* opwierp, maer oock daer en boven door te doen dooden den Biſſchop *Willem*, plaetſe voor ſijnen Broeder *Guido* gemaeckt hebbende, den ſelven tot *Biſſchop* van *Utrecht* indrongh, ende dat in den Jare 1301. op hem als Biſſchop oock quamen te vervallen alle de verbeurde goederen ende heerlijckheden des Heeren *Gijsbert* van *Amſtel*.

Rym. Chronyck Mat. Weſt. Mon. Mejer.

Heda & Notas Buchelii pag. 229.

Beka. Heda. Pag. 231. Ende als deſe Biſſchop *Guedo* in den Jare 1317. geſtorven was, ſloeg onſe Graef *Willem* alle die ſtightſe verbeurde heerlijckheden, ende onder andere die van *Amſtellandt* aen, voorwendende ſeer, onbeſchaemdelijck ende tegen alle bekende waerheyt, dat ſijn Oom die niet als Biſſchop, ende als een *recht der Kercken* van *Utrecht*, maer als eygen beſeeten, had, ende dat de ſelve dien volgende op hem als naeſte erfgenaem verſtorven waren. Ende hoewel devolgende Biſſchoppen van Utrecht het tegendeel van dien beweerden, ſoo bleven des niet te min onſe Graven van tijden ten tijde die vrye heerlijckheyt, namentlijck de *hooge* ende *laege juriſdictie* van dien beſitten: waer op wyders is gevolght in den Jare 1346. dat vrouw *Margareta* voor haer ende voor hare nakomelingen belooft heeft, dat de ſtadt *Amſterdam* altijds aen der Gravelickheyt van Hollandt ſoude blyven, ſonder die daer van te ſcheyden. Ende zyn op die wyze, of wel door afgedwongene *vaſſallagie*, ofte *leen plichten* ende *verbeurtmakingen* meeſt alle onſe vrye heerlickheden onſen Graven onderworpen geworden. Sulcks alle deſelven wel *dingh-plichtigen* nevens alle onſe andere vrye ingeſetenen maer gene *onderdanen* van dien Grave geworden zyn. Alſoo die *Heeren* niet meer konden verbeuren als hem toequaem, ende dat daer en boven een *vry volck* tegen ſijnen *dienaer* van *Staet*, ſijne vrijheyt niet, maer wel die dienaer, de vrijheyt des ſelven quetſende, ſijn ampt ten behoeven des volcks verbeuren konde.

Handveſten van Amſterdam.

Læſæ libertatis publicæ crimen, læſæ Majeſtatis crimine vulgari vel centuplo gravius.

Ende vermits ons des niet te min kan werden tegen geworpen, dat meeſt alle *oude handtveſten* onſer Landtſchappen ofte Steden, handelende van *oude gewoonten, wetten*, *wille-keuren*, ofte eenige *previlegien*, in den hoofde voeren den *naem* van eenen onſer *Graven* ofte eenes anderen beſonderen *Heere*, ende dat de ſelve Graven ofte Heeren derhalven van die reſpective Landtſchappen ende Steden de *Wet-gevende* ofte *ſouverayne Heeren*, ende alle de Landt-ſaten, ofte Ingeſeetenen, het ſy *gemeene inwoonders*, het ſy *Regenten* van dien, hare *onderdanen* ſchijnen geweeſt te zijn: ſoo moeten wy, die ſaeck wat breeder voordragen.

Sie privilegien van Ouderkerk des Jaers 1097. plackaet vol. 2. pag. 1615.

Na-

Namentlijck, dat in deſen niet moet werden aengemerckt wat onſe Graven hebben gedaen, maer *wat ſy ampts ende rechts-halven hebben vermogen te doen*, alſooſy kennelijck haer ſelven gene maght ofte recht hebben konnen geven, ende gehouden waren ſich naer onſe oude wetten, coſtumen ende oude handt-veſten te dragen: hoewel ſy door heerſught veeltijdts daer tegen geſondight hebben. Ten anderen wanneer onſe Graven aen eenigh Landtſchap, Dorp ofte Stadt, gaven eenige *vryheyt* raeckende *tollen*, *boeten*, *vervallen*, ofte eenige *hare inkomſten*, als mede wanneer ſy de inwoonders van ſeeckere plaetſe *vryden* van hare *Gravelijcke juriſdictie*, met te verklaren dat ſy hare eygen *Baljow* ofte *Schout* uyt den haren ſouden hebben, ende naer welcke *keuren* aldaer ſoude gevonniſt werden, Ofte met een woordt geſeght als ſy aen een Dorp ofte ambaght gaven het *Steedenrecht*: ſoo is kennelick, dat ſy al van ſaecken ſpreeckende, die haer van oudts aenbevoolen ofte opgedragen waren, ſulcks op hare eygene namen te doen vermochten, ende gedaen hebben, inſonderheyt vermits ſy het ſelven veeltijds deden uyt krachte van *contract*, als genoten hebbende ofte ſullende genietene, enige ongehoudene dienſten ofte penningen.

Sie alle de huldingen onſer Graven l. 12. de off. præſid.

Sie alle die ouditſte handveſten der Steden ende Landſchappen.

ff. de præſcr. verb. toto tit.

Ende wanneer onſe andere *oude handtveſten* niet handelden van onſer Graven *rechten*, *inkomſten*, ofte *goederen*, ende des niet te min in den hoofde van dien oock voerden de namen onſer Graven ſoo geſchiede ſulcks, om te kennen te geven aen eenen ydere, dat ſy *gemachtight* ende *gelaſt* waren, uyt eygen hoofde, ofte op het begeeren der beleedighden, wegens alle overtredingen van dien, vierſchaeren te doen bannen, ende de vonniſſen der reſpective Edelen welborene Mannen, Schepenen ofte Heem-raden uyt te voeren. Ende wierden ſoodanige *handtveſten* ten ſelven eynde gemeenelick onderteeckent ende beſegelt, van de *Edelen* ende *Steden* die daer over ende by waren, ende dien het aengingh. Sonder dat onſe Graven ooit dan in de laetſte tijden geduerende de *Tyrannye* der huyſen van *Bourgondien* ende *Oſtenrijck*, in deſe Landen uyt eygen hoofde, naer hun welgevallen, eenige wetten ofte coſtumen gemaeckt, ofte vernietight hebben.

Sie alle ſoodanige hantveſten die voor Philips van Bourgondien tijden verleden zyn.

Maer in tegendeel wanneer eenige nieuwe wetten gemaeckt, ofte oude gewonten vernietigt ſouden werden, moeſte in den beginne der *Placcaten* werden geſtelt *Hier op ons beraden met, ende gehad hebbende het goedt duncken van onſe Ridderſchap ende Steden.* Ofte op den eynde van dien, *ende hebben wy onſe Ridderen ende Steden gebeden deſen te willen onderteeckenen ende beſeegelen.* Gelijck wy ſien dat de allergrootſte *dwingelandt* die onder de *name* van *Grave*, Hollandt ooyt hadde berecht, eer hy de goede gemeenten der Steden van der Regeeringe berooft, ende aldaer Magiſtraten naer ſijnen ſinne geſtelt hadde, in den Jare 1446. niet derfde ondernemen eenige veranderingen te maecken omtrent onſe oude gebruycken van *ſoeningen* ende *ſeventuygh*, dan met in den ſelve Plackate uyt te drucken, dat het geſchiede by *rade ende goet duncken der gemeene Ridderſchap, Steden, ende luyden van Hollandt ende Vrieſlandt.*

Holl. Chr. pag. 375. 382. &c. hantveſten van Amſterdam op den jare 1446. &c.

Zijnde aenmerckens waerdigh dat *Philips* van *Bourgondien* de eerſte onſer Graven is geweeſt, die ter minderinge onſer vrye volcks Regeeringe, ſich geſtreckt hebbende met de door hem onwettelick verſtelde Magigraſtaten ende Raden ofte Vroedtſchappen onſer Steden; heeft ſeer meineediglik de ver gebruycken in *Placka-*

Amſterd. handv. des jaers 1449.

ten die der *Gravelickheyts* ende des ſelfs *Domainen* niet raeckten, deſe woorden.

„ Want ons dat alſoo belieft, willende dat het alſoo gedaen zy, niet tegenſtaende
„ eenige Privelegien, Handt veſten, by ons ofte onſe voorvaederen hier voor-
„ tijdts gegrondt ende gegeven der Stede N. N. roerende onſen Gereghte aldaer.

Ende is niet min aenmerckens waerdigh, dat onſe twee laetſte Graven *Karel* ende *Philips* ſich niet vergenoegende met der *goeden gemeente vryheyt* in onſe Landtſchappen ende Steden onderdruckt te ſien; daerenboven de *maght* ende *vryheyt* der *reſpective Magiſtraten* ende *vroedtſchappen* vertreden wilden: ende derhalven ſonder der *Staten* van *Hollandt* ofte der *Magiſtraten* van onſe *Landtſchappen* ende *Steden* dien het byſonderlijck aengaen moghte, goedt duncken af te waghten, alle hare *Plackaten* maeckten, afkondighden, ende deeden uytvoeren. Als oock de ſelve

P Bor. boeck 1. fol. 5.

„ *Placcaten* aldus eyndighden. „ want het ons alſoo belieft. *Ende ſomtijdts oock daer*
„ *by voeghden*, dat die moeſten werden geexecuteert niet jegenſtaende Oppoſitie
„ ofte Appellatie gedaen ofte te doene: noch oock eenige Previlegien, ordinan-
„ tien, ſtatuten, coſtumen, ofte uſantien ter contrarien: dewelcke wy niet en
„ willen noch verſtaen in deſen te moeten ſtadt grijpen. Maer hebben wy uyt onſer
„ rechter wetenheyt, authoriteyt ende vollemacht tot den ſelven, gederogeert, ende derogeeren by deſen.

Gelijck mede warachtigh is, dat op gemelde Graven tegen hare diere *Eeden* ter huldinge geſworen, ſich dus *tyannighlick* als *ſouveraine Heeren* over alle deſe *Nederlanden* dragende, daer mede aen de ſelven ende oock in het byſonder, aen de *Edelen*, *Landtſchappen* ende *Steden* van *Hollandt* rechtvaerdige oorſaecken hebben gegeven, om tegen haer op te ſtaen, ende eyndelijck onſen laetſten Grave *Philips* te verklaren vervallen te zijn, van zijne Hooghheyt juriſdictie, ende Domeinen deſe Landen eenighſints rakende.

Ende is daer benevens geen kleyn bewijs, dat de *Souverainiteyt* onſer *reſpective* Landtſchappen ende Steeden niet is geweelt by eenige *Collegien*, nogte by hare *Gedeputeerden* ofte Afgeſondenen ter *Dagvaert* geſamentlijck vergadert zijnde; maer wel by den *Staten* onſer Lantdtſchappen ende Steeden in het byſonder: alſoo onſe Gra-

Sie Mat. v. Hoeve boeck 2. cap. 1. ende boeck 1. cap. 10. Balen Dord p. 979 item pag. 803. 804.

ven van onds, ja ſelfs ook onſe groote *Tyrannen* uyt den Huyſe van *Bourgondien* ende *Ooſten-rijck*, ſchoon ſy van opgemelte Vergaderinge *repræſenterende* de *Staten* van de ſelve Landen tot Graven aengenomen waren, des niet te min daer nae van alle de *Staten* onſer Landſchappen ende Seeden in het byſonder verſochten gehuldight te werden. Ende aldaar oock, niet dan na dat ſy den behoorlijcken Eedt gedaen, ende van den gemeenen Ingeſetenen ontfangen hadden, over dat byſondere Landſchap, ofte die byſondere Stad Graven te zijn erkent wierden.

Holl. Chr. pag. 561. Vide. P. Heut. lib. 13 Cap. 2.

Gelijck *Pontus* de *Heuter* ſeer beſciedentlijck verhaelt, dat hy in den jare 1549 den 29 September tot Leyden woonende, ende niet boven 14 Jaren oudt zijnde, eſter aldaer voor den Raad-huyſe onder den gemenen Volcke ſtaende, nevens anderen dien *Gravelijcken Eedt* eerſt ontfangen, ende daer nae insgelijck pleghtelyck met opgehevene hand gedaen heeft, van ende aen *Philips* Prince van *Hiſpanien*, als Grave van *Hollandt*.

Sulcks onſe Graven warelijk, ende naer *Rechten*, niet waren *generale* Grave, over *Hollandt*, maer wel in het byſonder, Graven over ſoo veele byſondere Graeffſchappen,

als

als hier waren byſondere *ſouveraine* Landtſchappen, ende d[illegible]eden. Even gelijck een ende deſelve menſch nu ſoude konnen weſen *Stadthouder* ofte *Gouverneur* van ydere der *Vereenighde Nederlanden* in het byſonder, ſonder nochtans te zijn *Stadhouder* ende *Gouverneur Generael* over alle deſelven, als eene ende deſelve *Republijcke* makende. *Metere op den jare 1559. P Bor. Hiſt P.C. Hooft Hiſt.*

Gelijck wy weten dat Keyſer *Karel* de *vijfde*, ende ſijn ſoon *Philips* Koningh van *Hiſpanien*, over ydere *Provintie* deſer *Nederlanden*, wel plaghten aen te ſtellen eenen *byſonderen Stadhouder* ende *Gouverneur* maer des niet te min oock aenſtelden eenen *Stadhouder* ofte *Gouverneur, Generael*, ofte oock wel eenen *Gouvernante Gentrael* over *alle* deeſe *Nederlanden*.

Dit dan voor vaſt geſtelt zijnde, dat gene onſer *Graven* ofte andere *Vry-Heeren* eenen meer als Gravelijcke maght over de Ingeſeetenen hunner reſpective onderhoorrige Landtſchappen gehadt hebben: ſoo ſtaet ons wijdet voor te dragen, hoe ende tot hoe verre, alle die onderſcheydene *vrye volckeren*, uyt ſo veele ſouveraine Landſchappen by eenkomende, hare generale vergaderingen over ſaecken van *Staet* ende *Oorloge* de Landtſchappen in 't gemeen rakende, hebben konnen houden, ende alſoo geſchenen hebben, warelick niet meer dan *eene Republijck* ofte *Staet* ſoo wel van binnen als ten opſiggte der buyten-landtſche maghten gemaeckt te hebben: hoewel van oudts yder ſyne byſondere *Juſtitie, Politie, finantie*, ende *Militie* in ſich ſelven had. Namentlick vermits tot den Jare 1204. in geheel *Holland* niet dan *eene* eenige *Stadt* was, ende dat alle onſe andere by een wooningen, *Dorpen* ofte *Ambachten* genaemt werden; ende dat de weerbare gegoede Mannen in yder *diſtrict* ofte Landtſchap wel konden by een komen om over hare byſondere Landt ſaecken te handelen, maer dat niet doenelick is geweeſt, alle de weerbare ende gegoede Mannen van alle de Landtſchappe op eene plaetſe by een te brengen: Soo is hier uyt ontſtaen, dat uyt yder Landſchap een ofte meer ter gemeene dagh-vaert aller Landtſchappen afgeſonden ofte verſchenen is, om aldaer uyt naeme der affendende te ſpreken. *A non. Egun. urbs leidis de andere viſla pag. s officium.*

Ende leere wy uyt alle de oude handveſten, miſgaders onderteeckeningen van dien tot den Jare 1296. dat op de ſelve dagvaerten alle de *Vry-Heeren* der reſpective Landtſchappen te verſchijnen, ende die te repreſenteren plachten. Gelijck wy oock ſien, dat daer na als de *Steden* door de overgroote macht die ſy tot de gemeene ſaecken deſer Landen toebrengen konden, ende oock toe braghten, oock ten dien eynde tot die *gemeene vergaderingen* geroepen zijn geworden, ende alſoo deel aen de gemeene Regeeringe der Landen gekregen hebbende, oock aldaer door *afgeſondene* eygentlik de *Vroedtſchappen*, ende die haere Stadt *repreſenterende* verſchenen zijn.

Jae dat meer is, wy leeſen op den Jare 1351. dat twaelf ſoo *groote* als *kleyne Steden* van *Hollandt* in het byſonder ſich verbonden hebben, om *Willem* van *Beyeren*, te maecken Graef van Hollandt ende Zeelandt, ſonder dar eenige onſer oude gedenckſchriften ons leeren, haer ongeoorloft geweeſt te zijn, ſulcks te doen, *Derdeplaekaet boeck van Hollandt. pag. 3.*

Derhalven het wel eenigen ſchijn van waerheyt heeft, dat onſe *Graven* ſoo wel als de *andere Heeren*, op den ſelve Landt-dagen ofte daghvaerten verſchijnende, uyt eygen hoofde ten voordeele van hare reſpective *dingh-plichtige* hebben mogen ſpreecken: maer voor ons onbedenckelick te zijn hoe die ſelve reſpective vrye volckeren, buyten ofte tegen hare wille door hare Graven ofte Heeren gene eygene macht als in de Juſtitie hebbende, op die Landt-dagen ſouden hebben konnen wer-

den gerepreſenteert, met ſodanigen verſtande, dat de meerdere aldaer, ſouden konnen verkrijgen een recht in ſaken van Politie om de mindere te overſtemmen ende ter naerkominge der overſtemde ſaecken te dwingen.

Gelijck van de *Steden* daer na oock heeft konnen werden geſeght, dat ſy malkanren niet overſtemmen konden. Ende wy gene oude handtveſten geſien ofte gehoort hebben, waer door ſoude blijcken konnen, dat ooyt ten tijden onſer Graven eenige ordre op de vergaderinge der Edelen ende Steden repreſenteerende de *Staten* van *Hollandt* ende *Weſt-Vrieſlandt*, ſoude weſen gemaeckt. Ende daer en tegen ſeer wel te bedencken is, dat de ſelve ordre naer reden ende billickheyt voor ſoo veele vrye volckeren, Landtſchappen ende Steden niet ſoude konnen werden gemaeckt, dan met eenparige verklaringe van alle de ſelven, te ſullen van haar aangeboren Recht afgaen, ende gedoogen aldaer door de meerdere Leden overſtemt, ende ter naerkominge van dien gedwongen te mogen werden.

Par in parem non habet imperium. L. 68. ff. pro ſocio. L. 28. ff com. divid

Ende ofſchoon dit gepretendeert *recht* van *overſtemming* in onſe vergaderingen ende Landt-dagen repreſenterende de *Staten* van *Hollandt* ende *Weſt-Vrieſlandt*, eene ſoo nieuwe ſaeck is, dat wy niet bevinden ten tijden onſer Graven daer van ooyt gerept geweeſt te zijn: ſoo is nochtans waarachtigh, dat de billickheyt ende gevoelickheyt aldaar doorgaens ſoo veele plaetſe heeft gevonden, dat in alle ſaecken waer aen de *Leden* deſer gemeene vergaderinge niet meenden haer ofte der geenen die ſy repreſenteerden, ende voor de welcke ſy gehouden waren te ſorgen, welvaren ofte verderf te hangen; de *mindere* van tijden te tijden ſich hebbed konnen ende in der billickheid willen vougen, naer het gevoelen der *meerdere*.

L. 28. ff. Commun. Divoidun do.

Ende in tegendeel is oock waerachtigh, dat als men eenige *Leden* der opgemelde vergaderingen ende Landts-dagen, in ſaecken van ſoo groot een belang tegen alle billickheid heeft willen overſtemmen, ofte dwingen; dat daer uyt alhier ſeer veele Landtverdervende Oorlogen zijn ontſtaen.

Deeſe ſaecken nu welcke van ſoo groot een belang zijn, dat om gevougelijckheyts wille niet behoorden te werden door de mindere aen de meerdere toegegeven, en waer op de *Maetſchappye* onder de ſouveraine Leden van *Holland* is aengegaen, als op ſoo veele Grond-regulen van onſen *Staat*, heeft men van oudts geſegt, voornamentlijck te beſtaen, in deſe vier.

1. Veranderingh omtrent de *gemeene Regeeringe* onſer Landen VVaer by wy nu met groote reden behoorden te vougen, veranderingh omtrent den *publijcken Godsdienſt*..

2. Het aenvangen van een *Oorlogh*.

3. Het maken van *Vreede*.

4. De *Landen* ofte *Steden* te *belaſten* met *ſchattingen*, met *acciſen*, ofte met *gelden* op *renten* ofte *intereſſen* te lighten.

L. 2. & 21. ff. de probat.

Ende hoewel naer reghten kennelick is, dat eener die ſoude willen beweeren, in op gemelde *vier* ſaecken, volgens onſe oude handtveſten ofte gebruycken de meerdere Leden in getale de mindere te hebben mogen overſtemmen, ende ter naerkominge van dien dwingen, het ſelven klaerelijck ſoude moeten bewijſen; ende wy in tegendeel ons verſeeckeren ſulcks nooyt te ſullen konnen geſchieden, ſoo ſullen wy des niet te min traghten aen te wyſen, dat onſe oude *handtveſten* ende *jaer-boec-*

ken

ken ons de verſchillen ontrent deſe vier opgemelde aller gewightighſte ſaecken gevallen, van tijden te tijden wel verhalen, maer nooyt daer by voegen, dat de ingetale meerdere Leden een *recht* hadden, om de mindere te overſtemmen, ende dat die oock het ſelfden moeſten gedogen. Ende ſullen wy beginnende met *veranderinge* in de *gemeene Regeeringe*, daar na tot de andere drie ſaecken vervolgens treden.

Anonim. Egmond.

VVanneer Vrouw *Ada* ende haar Man *Lodowijck* van *Loon* in den Jare 1204. door de minſte Hollandtſche Edelluyden begonſtight zijnde, ſich voor onſe Gravinne ende Grave traghteden op te werpen, ende dat de meeſte in tegendeel tot Joncker *Willem* genegen waren, ſoo ſien wy, dat de *onbekende Egmondſche Monnick* die, als op de ſelve tijden geleeft hebbende, den Jonckere *Willem* ſeer toegedaen was, ende *alleen* onſe Hiſtorien naer allen uyterlijcken ſchijn om den overwinner te vleyen, tot die tijden toe beſchreven heeft ons wel ſeer omſtandighlijck verhaelt alle de oorlogen daer uyt ontſtaen, ende dat Joncker *Willem* eyndelijck voor *Grave* van *Hollandt* aengenomen is geworden: maer niet daer by voeght, dat de meerdere eenigh recht hadden om in deſen de mindere te overſtemmen ende te dwingen.

Holl. Chro pag. 382.

VVanneer Vrouw *Margareta* van *Beyeren* in den Jare 1346. van den *Staten* deſer Landen verſoght, dat het *Stadthouderſchap* over *Hollandt* ende *Zeelandt*, als oock het *verbeiderſchap* deſer twee Graeffchappen, na hare doodt, niet op haren oudtſten Soone *Lodowijck den Romeijn*, maar op haren tweeden Soone *Willem* mogte werden opgedragen, ſoo geſchiede dat met eenparige toeſtemminge aller *Edelen* ende *Steden* ven *Hollandt* ende *Zeelandt*.

Balen, Dord. pag. 741. Regiſter van Suis. pag. 188. Holl Chro pag. 385 Balen Dord. pag. 142

Maer als in den Jare 1350. Vrouw *Margartia* niet dan met goet vinden eeniger weyniger Heeren die daar na *Houcksen* genaemt zyn geworden, deſe handtveſt ten behouve van *Willem* gegeven, te *Dordrecht* wederom introck: ſoo veroorſaeckte dat wel een *verbondt* der andere meeſte Edelen Heeren ende Steden van Hollandt, naemaels *Cabbeljauwſen* genaemt, om *Willem* in het *Stadhouderſchap* ende het *verbeyderſchap* te helpen handthaven: ende ontſtonden daer uyt wel ſchrickelijcke Oorlogen, die geëyndight werden met de *Moeder* uyt der Gravelicke ſeetele te werpen, en den jongeren Soone *Willem*; daer in te ſetten, ſonder dat onſe oude gedenckſchriften eenighſints gewagen, dat de *Cabbeljauwſchen* wegens haer groote getal eenigh *recht* hadden om de *Hoecksen* daer in te overſtemmen, maer ons oudt rijmpjen ofte ſpreeckwoordt het tegendeel van dien ſchijnt te willen ſeggen.

Hadt recht naet reden gegaen.
De Hoeck hadt de Cabbeljauw gevaen.

Derde Placcaet boeck van Holland pag. 8

VVanneer in den Jare 1416. onſe Graef *Willem*, van *Hollandt* had verkregen, het verbeyderſchap van het Gravelick ampt op ſijne Dochter Vrouw *Jacob*, ende dat niet dan eenige *weynige* Edelen mitſgaders de Steden, *Dordrecht*, *Gorcom*, *Briele*, *Woerden*, *Naerden*, *Weeſep*, ende *Muyden* daar toe niet wilden verſtaen, ſoo leeſt men nergens dat de meeſte in getale voorwendeden de minſten daer in te mogen overſtemmen: maer wel dat de minſten, naer veel Landverdervens ende binnen-landtſche Oorlogen, de meeſte eyndelijck gedwongen, ende alſoo hun oogwit bekomen hebben.

Sie P. Bor op den jare 1480. ende vervolgens.

Ende wanneer na de afſweeringe onſes Graven *Philips* veele jaren naer een is gearbeydt om de Leeden van Holland te brengen tot eene eenparige genegentheyt, om eenen anderen Grave van Hollandt te kieſen, ende dat onder de ſtemmende Leden van

van dien, alleen *Amſterdam* ende *Gouda* daar toe niet konden werden bewogen, ſoo leeſen wy in gene onſer Hiſtorien, dat de ſeventien andere Leden hebben voorgewendt eenigh recht om de twee onwilligen daar in te mogen overſtemmen, ende eenen Grave op te dringen, maer wel dat die ſaeck ongedaen bleef.

VVyders overgaende tot de ſaecken van *Vrede* ende *Oorlogh*, bevinden wy die ſoo na aen een te hangen, dat wy niet wel onderſcheydentlijck de vryheyt der Leden om Vrede te maken ofte een Oorlog aen te vangen konnen aenwijſen; ende dat wy daerom de exempelen van dien onder een ſullen mengen, na dat wy voor af ſullen hebben geſegt, dat wanneer eenige onſer Landſchappen ofte Steden door eenige buyten-landtſche vyanden aengetaſt wierden, ende onſe Graef eene heyr-vaert tegen de ſelve hadde doen afkondigen, dat als dan alle dien het aengingh ſich met hare wapenen gereedt houden moeſten, om op het luyden der *ſtorm-klocken* ſoo ten plattten Landen als in de Steden, uyt te trecken naer de *loop plaetſen*. Ende moeſten hem alle ſijne *leen mannen* indien oorloge dienen volgens hunnen *leen-brief*. ende wierden daer en boven by lootinge ten platten Lande ende in de Steden ſoo veele Landtſaten ende Poorters ofte Schuttérs als ſy verplicht waren te leveren, uytgekooren, ende waren die gehouden opſen voortreckenden Grave tot op die Landtpalen ende verders niet te volgen. Maer als onſe Graven buyten ofte tegen het goedt vinden der Edelen ende Steden een Oorlogh aenvingen, ſoo wierden ſy daer in niet geholpen dan van hare Mannen van leenen, ende van ſoodanige Edelen, Landtſchappen, ende Steden als dien Oorlogh op den daghvaert ofte Landt-dagh toegeſtemt hadden.

Bort. Leenv 6 deel cap. 2. Gouth. Chr. op den jare 481. pag. 526. Handv. van Vrouw Maria 147. § 19

Ende binnen-landtſche twiſten ofte Oorlogen aengaende, konnen wy ſeer wel inde oude *formulieren* der *Poorters* ofte *Schuters Eden* ſien, dat ſy van alle tijden af op de *wapen-kreet* ofte het geluyt des *wapen-klocks* met eede ende op lijfſtraffe verplight zijn geweeſt, ſich aenſtonds in de wapenen te begeven, ende haren Borgemeeſter ofte geſtelden Hopman, in de Stadt, ende tot op der Stede wallen te volgen: maer hebben wy in gene onſer oude handtveſten ofte gedenck-ſchriften konnen ſien, dat het voor een miſdaedt heeft mogen werden gereeckent, als de *minſte Edelen* ofte *Steden* in getale de *meeſte* niet hebben willen involgen, om de andere te beoorlogen. Gelijck wy wel ſien konnen dat in ſoodanige ouſe gevallen de ſterckſten ſonder eenigh haer recht aen te wijſen geduerigh de ſwackſten hebben gedwongen.

Ende om den Leſer met de eerſte Oorlogen der *Hoecksche* ende *Cabbeljauſchen* niet op te houden, ſullen wy aldus van de volgende tijden ſpreecken.

J. Froiſſ. Mejeri Cland. M. Voſſius.

Als Hertogh *Albert* van *Beyeren* omtrent den Jaere 1381. den Graef van *Vlaenderet Lodowijck* de *Male* hielp de Stadt *Gent* beoorlogen, ende ten dien eynde veele Hollanders ende Zeelanders welcke dien Oorlogh goedt hadden gekeurt, niet alleen derwaerts afgeſonden, maer oock ſeer ſtrengelijck verbooden had, dat niemandt zijner Ding-plichtige de Gentenaers ſoude helpen: ſoo wilden nochtans onſe andere Landtſchappen ende Steden die den Oorlogh tegen *Gent* niet hadden toegeſtemt, naer dat bevel, als onwettigh zijnde, ſich niet dragen; maer ſonden opentlick den Gentenaren alle het geen ſy noodigſt badden.

Froiſſ.

Als omtrent den Jaere 1386. Hertogh *Albert* in den Oorloge tuſſchen *Vranckryck* ende

ende *Engelandt* de Francoiſche zijde hield, ende den Engelſchen tegen was, ja ſelfs tot ſoo verre dat hy ſijnen eygen Soon *Willem* overſte der Hollanderen ende Zeelanderen die hy derwaerts ſondt maeckte, om de Engelſchen te beoorlogen; ſoo wilden des niet te min onder alle de Steden van Hollandt ende Zeelandt alleen *Zierickzee* ſich in dien Oorloge niet ſteecken, ſulcks de Engelſchen kort daar aan de Francoiſche wijn-ſchepen, ende daar onder oock eenige Hollandtſche genomen hebbende, echter die wijnen ten deele quamen verkoopen tot *Zierickzee*. Ende is het ſoo verre daer van daan dat de Zierickzenaars des weegen in de jaer-boecken als misdadigers ſoude beſchuldight werden, dat ſy in tegendeel, daar over ſeer werden gepreeſen. Meyer ad. an 1385. & 1386. Holl Chro. Gouth. Pag. 45.

Als onſe Graef, Hertogh *Albert* van *Beyeren* op den Jare 1396. in *Vrieſland* om dat te overwinnen getrokken was, ende dat aldaar eenige ſijner Engelſe hulp-benden van de Vrieſen beſet waren, ſoo begeerde hy dat de Schutters van *Dordregt*, ende vervolgens, die van *Haarlem*, ende *Leiden* de ſelven gingen redden, ende antwoordeden ſy tot ſulcks ongehouden te weſen ten ware hy ſelfs voortrokke, ſulcks die van *Delft* als daer toe ook ongehouden, om onſes Graven gunſte te bekomen het ſelven ſouden hebben gedaan. J. Froiſſato Hol. Chron. pag 408. M. Voſſ.

Als Hertogh *Willem* vau *Beyeren* Graaf van *Holland* in den jare 1405. ende vervolgens, de Heeren van *Arkel* beoorlogde, ſoo wierden die van *Dordregt* verſcheide jaren naer een ſeer ernſtigh verſocht, ſigh daer in nevens alle de andere Steeden ende Landtſchappen van Holland ende Zeeland te voegen, maer weigerden de ſelven, des niet te min onſen Graven ende de andere Steeden te helpen dit noodeloos ende ſeer koſtelijck oorlogh te voeren. Sie. van Dorps reck des jaren. 1405. 6. 7. 8 &c.

Als van wegen Vrouwe *Jacob* in den Jare 1417. *Yſſel-ſtein* belegert wierdt ſoo wilden wel de meeſte, maer niet alle de Hollandſe Steeden ſigh daar mede bemoejen. Hol. Chr. pag. 434.

In de volgende oorlogen tot den Jare 1425. tegen Vrouw *Jacob*, ſaten die van *Hoorn* ſtille, ſonder de eene ofte de andere ſyde aen te trekken. Gelijck in den ſelfden Jare die van *Goude*, *Oudewater* ende *Sierick-ſee* met den Oorlog ende belegge van *Schoonhoven* niet wes te doen wilden hebben. J. Vely Hoorn pag. 23 Veldenaers Chr. pag. 124 Gouth pag 439. Gouth. Chr. pag. 526.

Als de Erts-Hertogh *Maximiliaen* als Graef van *Hollandt* ende *Zeelandt*, die van *Utreght* inden Jare 1481. wilde beoorlogen, ſoo wierden de kleine Steeden ende platte Landen van Hollandt wel teegen recht ende billickheidt gedwongen om de grote Steeden van Hollandt daer in te helpen: Maer die van Zeelandt deeſe groote partydigheydt fiende bleeven echter buyten dien oorlog.

Gelyck de Stad *Haerlem*, in weder wille der andere Steeden van Hollandt, ſigh oock in *Maximiliaens* volgende oorlogen in deſe Landen, ſtille gehouden hebbende, daar over wel in regte voor den *Hove* van *Hollandt* betrocken, maer aldaer ook vry geſproocken wierdt, in den Jare 1494. Holl Chr pag. 551. 253.

Ende op den Jare 1496. eene *eeuwighduerende Vreede* tuſſchen *Engelandt* ende deeſe *Nederlanden* gemaeckt zynde, werd in dat Tractaet uyt gedrukt, dat die *vreede* niet alleen gemaekt wiert tuſſchen den Koning ende den Erts-Hertoge, maar ook tuſſchen Landt ende Landt, Stadt ende Stadt. ſulcks die Prins, Landt, ofte Stadt welke die Vreede ſoude komen te breecken, ende geen ander het ſelven ſoude moeten boeten, ende de Vreede met de andere onderhouden ſoude moeten werden. Inter curſ. magnus §. 1. 9. 35. Meeteren boeck 2

Gelyck het ſelven Verbondt ten dien eynde niet alleen wierdt onderteeckent ende beſeegelt van de reſpective Prinſen, ende andere Heeren, maer oock van alle de Burge-meeſters der reſpective Steeden, ende daer onder van *Dordregt*, *Delft*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Middelborgh*, *Zierick-zee*, *Veere*, *Briele*, &c. Ende dat dit zy geweeſt de reghte ſin, onſe meeninge van dit *Vreede Verbondt*, als meede dat de voorgaande met deeſe Landen aengegaen van den ſelven inhoude ſullen zyn geweeſt, ſien wy op den Jare 1435. als wanneer *Philips* van *Bourgondien*, oock als Graef van *Hollandt* ende *Zeelandt* de Vreede met Engelandt gebrooken hebbende, de Koningh *Henrick* een *Circularie* briet aen de Borgemeeſteren, Scheepenen ende Raaden der Steeden van Hollandt ende Zeelandt deede afgaen, om yder in het byſonder te vragen, welk Landſchap ofte Stadt, in die Vreede blyven ofte in den oorloge treeden ſoude willen.

Eng. de Monſtrel pag 86. Vol. 2.

Sulcks *VVillem* van *Gouthoeven* deeſe geſchiedeniſſe, alleen uyt *Engerand* de *Monſtrelets* hiſtorien by onſe oude *Hollandſe Chronyck* voegende, hier in ſyne onkunde toont, wanneer hy die eene opweckinge tot Rebellie tegen onſe Grave noemt: alſoo *Monſtrelet* in het minſten niet gewaeght dat dit doen des Coninghs tegen de billickheydt, ofte met het recht der Steeden, ſtrijden ofte niet over een komen ſoude; maer alleen ſegt dat onſe Steden antwoordeden *ſich daer op te ſullen beraden*, ende dat *Philips over deeſe maniere van doen des Koninghs miſnoecht was*. Het welck voorwaer in deſen Grave die alle ſijner onderhorige Steeden vryheden trachtede te onderdrucken, ende daer en boven onſer Steeden byſtandt in ſijne moedwillige oorlogen wel nodig had, ende vreeſde dat ſy in de Vrede blyven ſouden, niet vreemt was: maer echter niet bewyſt dat die Steeden naer rechten niet weygeren mochten in dien oorloge te treeden.

Is noch overigh, dat wy ſpreecken van der Vryheydt, die ten tyden der Graven omtrent de *contributien* is geweeſt, derhalven wy nu geneegen weſende van de *Gravelicke Beeden* iet wes breeder te ſpreecken, ons genoodtſaeckt vinden, de beteeckeningh des *naems* hoewel die klaer genoegh ſchynt te weſen, noch klaerder uyt te drucken.

Phil. a Leid. de ſorte Regn F. 26. 30. Philips van Dorp Reekeningh der Jaren 1405. 1406. 1407

Namentlick hoewel onſe Graven van oudts wel ſouden hebben konnen, ende ook behoort hadden, hun *Hof te houden*, ende hun *Gravelyck ampt te bedienen*, als oock deeſe Landen tegen alle Vyandlycke aanvallen te beſchermen, door den byſtandt der van ouds ſeer ſtrydbare Ingeſeetenen deſer opgemelde Landen, ende dat alleen met de inkomſten der *Gravelycke Domainen* ende *Regalia*, ten deeſen eynde, door de Eedelen ende Steeden haer aengeweeſen, ende onder haer bewindt gelaten: Soo veroorſaeckte des niet te min der ſelver gemeene *quiſtachtigheydt*, als oock inſonderheyt hare geduurige begeerten, om door *oorlogen* onſer Naburen Landen te vermeeſteren, ende ſigh van binnen ook meer te doen ontſien, veelmaels, dat ſy daar meede te kort quamen.

Sie alle onſe oude handveſten van Beeden ſpreckende.

Ende vermits ſy ſigh ſchaamden hare al te quiſtachtige Huyshoudinge tekennen te geven, als oock om des te eer van onſe Landtſchappen ende Steeden penningen te bekomen, in het voorſtellen der *Beeden* nooyt te kennen gaven, *dat ſy die tot hare Hof houdinge*, ofte om eenige Landen onſe Nabueren onder hare *gravelijcke juriſdictie* te brengen, *maer wel ter beſcherminge ende ten dienſtede ſer Landen Ingeſetenen noodig hadden*:

Soo

Soo zyn ons gene onde *handtveſten* van het eene, maer van het andere voorſtellen der Gravely cke *Beeden*, ſeer vele voorgekomen.

Ende wierden ſoodanige *gravelijcke voorſtellen* ten opſighte der Graven in der *Latijnſche* Tale van die tijden by ons genaemt *preces, precaria, precationes, rogationes, petitiones*, ende in der *Duitſen, Beeden, verſoecken*. VVaar opindien volghde eene *diſſenſus* ofte negatyf ende eene weygeringh ofte afflagingh antwoordt onſer vrye Ingeſeetenen, ſoo was die ſaeck ten opſighte van het weygerende ende afflaende Landtſchap ofte Stadt geeyndight.

Phil. à Lied f. 36. Klock de contrib cap. 1. §165. 166. kennem privil. 1160. pag. 541. 1334. p. 9.

Ende indien op dit Gravelyck voorſtel volghde, een *aſſenſus* een *conſent* ofte inwillingigh van eenigh Landtſchap ofte Stadt, ſoo ontſtondt daar uyt eene verpligtingh, niet ten opſighte der geenen die geweygert hadden, maar wel ten laſte van ſoodaenigen Landtſchappe, ofte Stede als daar in bewillight had, om op te brengen het gunt in de *Latijnſe* Tale *ſtipendium, ſubſidium, tributum, ſcotatio*, ende in der *Duyteſe* ten opſighte der geenen die het opbraghten, *ſchatten, ſchieten, ſchattingh, ſchat, ſchot*, ende ſomtydts *morgen-geldt*, als men voor yder morgen Landts ſeeckeren penningh ingewillight hadt, genaemt wiert.

Vragen was vry maer weygeren ſtond daer by. L. 27. ff. de verb. 5. Phil. à Leid. p 26 & klok. cap. 1.

VVelcke vryheyt als h er vooren eenighſints is aangeroert, ſproot uyt den aengeboren ende eygen recht: der oude *Batavieren* ende vervolgens der *Nederſaxen* ende *Vrieſen* vrye volckeren weſende, niet alleen ten tyden der *Romeijnen* maer oock ten tyden van *Karel* de *Groote*, als wanneer die Keyſer de *Nederſacksen* ende *Vrieſen*, tot den Chriſten geloove gebracht hebbende, in den Jare 788. na onſes Heeren ende Zalighmakers geboorte, verklaerde, dat de ſelve volckeren, volgens hare oude gemeene vryheydt leven, ende gants geene ſchattingen onderworpen weſen ſouden. Ende dat onder deſe namen *Nederſacksen*, als oock *Vrieſlandt*, deſe Landen van *Hollandt* ende *Weſt-Vrieſlandt* begrepen waren, leert ons M. *Stock* ten tijden onſes Graven *Floris* ſchrijvende:

C. Tac it. Hiſt. 4. & de Ge m. A. Grants. Metrop. lib. 1. cap. 7 & 8 Saxones & Phriſii priſtina libertate donati & omni cendu ſoluti. Item populi liberi à jugo Triburorum. Anon Egm Hollantſe Bijm Cht. in 't begin. Beka. Hedm in Willibrordo.

Oude boecken hoor ik gewagen,
Dat al 't Landt beneden *Niemagen*,
Wijlen *Nederſacksen* hiet
Alſoo als die *ſtroem* verſchiet
Van der *Maſe* ende van den *Rine*
Die *Scheldt* was dat *Weſt ende* ſine
Alſoo als ſy valt in die Zee,
Ooſt ſtreckende min no mee
Dan totter *Lavece* ofter *Elve*.

Sulcks wy, het *oude recht* der gemeene Ingeſeetenen dus in het gemeen voorgeſtelt hebbende, wy nu oock in het byſonder hebben aen te wiſen, hoe onſe Graven in de volgende tijden ſigh omtrent de *belaſtingen* der gemeene Ingeſeetenen gedragen hebben. Namentlick, ter *hofhoudinge* der ſelven in het byſonder, hadden ſy van alle de Landtſchappen ende Steden in het byſonder, by voor vallen, ofte op ſeeckere jaren op te brengen bedongen ſeeckere geringe ſchattingen, die van oudts *bottingen* genaemt wierden. Ende onſe Graven in de latere tijden daar mede in hare hofhoudinge niet toekomende, ſoo plaghten ſy ten dien eynde van de Steden ende Landtſchappen te begeeren eenige vrywillige giften onder de name van *beusbeeden*.

Boxh. Theat. pag. 187. l'oiſeau. droict. de ſeignch 5

P. v. Dorp. Reecken E. 148. des jaers 1407. Ord. Leid. pag. 52, 1468.

VVant belangende de *Gravelijcken Domeynen*, die van oudts niet aan der *hofhoudinge* in het byſonder, maer aen der *Gravelijcke bedieninge*, door de vrye Edelen, Landtſchappen, eude Steden, vaſt gemaakt waren, de ſelven moghten ter harer hofhoudinge in tijden van Vrede in het geheel wel beſteedt werden, maar moeſten ſy des niet te min indaghtigh zijn, dat ſy in tyden van Oorloge alle de laſten uyt die hare Gravelycke inkomſten, ende uyt gene andere middelen, te vinden gereghtight waren.

Sulcks onſe Graven daar mede niet toekomende, van hare ſchulteyſchers ter betaalinge der Oorloghs-laſten door wegen van *Regten*, daar toe moghten werden gedwongen.

P v. Dorp. F. 79. en 102.

Ende wierdt Hertogh *Willem* van *Beyeren* uyt deſen hoofde genoodtſaackt ten beſette van *Hageſteyn* in den Jare 1406. den 19. July ſijne juwelen te verpanden, als oock ſyn Treſorier ende voornaamſte Raadt, *Philips* van *Dorp*, in den Jare 1408. wegens de afterſtallen der kryghs luyden dienende in den belegge van *Gorkum*, tot *Workum* gegyſelt wiert, ende bleef, tot dat deſelven betaalt waren.

F. 99

Sie in onderheyt handv. van Maxim. 1480. May 26. aen Hollant en Zeelant gegeven.

Ende blyckt wydders in ſijne reeckeningen, dat hy voor den *Grave* wegens het belegge van *Hageſteyn* aan de krijghs-luyden over verſcheene ſoldie in den jare 1406. hadde betaaldt, Vlaamſche ponden 3813. ſchellingen 3. grooten 8.

Siet handv. van Enckh. op den jare 1422. Alckm. 1451. Hoorn. 1422. Sybekarſp. 1434. 1451 Dregterl. 1401. Amſtel L. 1333. &c. Monnik. 1412.

De regeeringe onſer reſpective vrye Landtſchappen ende Steeden, dus onder onſe Graven beſtelt weſende, ſoo volghde daer uyt, dat de meeſt quiſtachtige, ende meeſt Oorlogh-lievende Graven, ten behoeve der gemeene ſaacken ende ter uytvoeringe der oorlogen, de noodige penningen in eygener perſoone in die vergaderinge verſchijnende *afbidden* moeſten, niet alleen van de *Ridderſchap*, *Edelen* ende de *ſes groote Steden* van dien, maar oock van alle Landtſchappen, kleyne Steeden ende Dorpen in het byſonder.

Gelijck onſe Graven ter verkrijginge hunner *beeden* den ſelven Landtſchappen, kleyne Steeden, ofte Dorpen in het byſonder, ſomtijdts eenige Privilegien voor af gaven, ende veeltijdts gaven, *om dat ſy* die Gravelijcke beeden gunſtighlick inwilligen ſouden, ofte inwillight hadden. het welck met oneyndelicke veele *handveſten* deſe *vryheyt* der *conſenten* omtrent de *Gravelijcke beeden* met deſe eygene woorden uytdruckende, ſoude konnen werden beveſtight.

Sie de Holl. Chronijck en inſonderheidt de zeeuſe met Boxhorns vermeerderingh.

Sulcks hier uyt blykt, dat in yder Landtſchap, Stadt ende Dorp, de *goede Ingeſetenen*, dat is de *Boeren*, ende *Burgers*; ofte met eene name de *ryckdom*, met meerderheyt van ſtemmen die *beeden* geheelick ofte ten deele wel inwilligen ofte in't geheel weygeren moghten, gelijck van beydts ſelfs ten tyden der meeſt dwingende Graven veele exempelen zijn.

Ende dwaalt het ſoo ſeer van der waarheyt af, dat van oudts, het eene vrye Landſchap, Stadt, ofte Dorp, naer *Regten* het ander in deſen ſoude hebben mogen overſtemmen, ende ter opbrenginge der *Gravelycke beeden* dwingen, dat in tegendeel niet alleen het eyghen *woordt* van *beeden*, maar oock de ware geſchapenheyt onſer opgemelde reſpective Regeeringen, ons ſeer klarelick leeren, dat daar over in gene vergaderinge eenige deliberatie, ofte concluſie by eenige *Collegien*, ofte afgeſondene onſer Landtſchappen, Steeden ofte Dorpen heeft konnen gehouden ofte genomen werden, dan met ſigh in die tijden ſchuldigh te maken aan het *crimen læſæ*

liber-

libertatis publicæ zijnde ons allerhooghſte Landt-verraedt, ofte ſoo wy nu ſpreecken, het *crimen Majeſtatis*. Sed ea nunc Lex Julia dormit.

Tot dat onſe allergrootſte *Tyran* die wy in deſe Landen tot die tyden toe ooit hadden gehadt, namentlijck *Philips* van *Bourgondien*, na dat hy in den Jare 1434. het *Hof* van *Juſtitie* ende *Politie*; als oock in den Jare 1446. ſijne *Reecken-kamer* over *Holland*, *Zeeland*, ende *Weſt-Vrieſlandt* in den *Hage* opgeregt, ende vervolgens de *vryheyt* onſer *Magiſtraten*, als oock der *Boeren* ende *Burgeren* ten platten Lande, ende in de Steeden van Hollandt, onderdruckt; mitſgaders de *Magiſtraten* van dien aldaar door gewelt naar ſijnen ſin verſtelt had, ende ten allen tijden oock wederom door het gewelt ſijner vreemde kryghs-luyden ende hoovelingen, uyt der Regeeringe werpen konde, eyndelijck deſe allergewightighſte grondtſlag onſer Regeeringe, heeft derven onder graven, met in deſe Lande ſijne *beeden* over *Hol.* ende *Zeeland* voor te ſtellen alleen aan de Ridderſchap, Edelen ende de Gedeputeerden der ſes groote Steden van Hollandt. ende om deſelve vergaderinge tot eenparige inwilligingen ſijner *beeden* te bewegen, veeltijdts de onwilligſte op ſijne ſyde trock, met heymelijck te doen belooven, dat hy het in den haren niet, ofte min als voor haar gerechtighlyck aendeel, doen vorderen ſoude. Sie alle de reſpective oude handveſten. Hoof. Enckh. pag. 47. 75. Mat. van der Houve boeck 2. cap. 4.

Sulcks hy op deſe wyſe het eenparigh conſent ſyner beeden in die vergaderinge verkregen hebbende, door ſijnen *Stadthouder* ende *Raden* het *derde deel* van dien bracht, ten laſte der Provintie *Zeelandt*, blijvende de *twee derde deelen* voor *Hollandt*, welcke als dan ten deele over de *platte Landen* ende *kleyne Steden* van *Hollandt*, ſchoon die daar op niet gehoort, veel min als van oudts die beeden ingewillight hadden, om geſlagen wierden. Zeeus Chr. 1. deel pag. 89

Ende alſoo *Philips* van *Bourgondien*, ende deſe van hem nieuwelijcks geſtelde *Magiſtraten*, den *ryckdom* de meeſte aanſloot gegeven hadden, met den ſelven te ontnemen het *oudt recht* van haare *Magiſtraten* ende *Raden* te kieſen, als ook met haar te berooven van der vryheyt om alle *ſchattingen* ofte Gravelijcke beeden in te willigen ofte niet: ſoo vonden deſe *Philips* ende die *Magiſtraten* nu geſamentlyck goet, ter invorderinge der begeerde penningen, over alle in deſe Landen ende Steden, door *Commiſſariſſen* van den *Hove*, gevoeght by deſe Magiſtraten, *acciſen* op de *conſumtien* in te voeren, ende dat onder den deckmantel van niet als voor deſen den *ryckdom* alleen alle laſten onſer Landen ende Steden te willen doen dragen, maar dat oock een gedeelte van dien laſt ſoude komen op de geringe ende *kleyne gemeente*, ja oock op alle *vreemdelingen* in onſe Lande ofte Steden ſigh onthoudende. De Hollantſe ende Zeeuſe Chronijck op die jaren 1464. Hoorn.

Maar om dat des niet te min de *gegoede* ſoo wel als de *ongegoede* Ingeſeetenen ſagen, dat door deſe wyſen van doen, daer beyden eeuwighduerende laſten ſouden werden opgeleght, ende derhalven ſigh tegen deſe onwettige *acciſen* ſtelden; ſoo ontſtonden daar uyt ſeer veele oproeren, die deſe *Philips*, als oock daer na ſijn Soon Hertogh *Karel* van *Baurgondien* alle te boven quam, met ſeer veele goede Ingeſeetenen wreedelyck door Beuls handen te doen dooden, ende door *ſententien*, onder ſchyn van boeten ofte banniſſementen van hare goederen te berooven, ende door het geweldt van hare vreemde krijghs-luyden, deſe goede *Landtſaten* ende *Borgers* uyt haar Vaderlandt te drijven, om aen *vreemdelingen*, ten beſitte van hare verlatene Landeryen ende huyſen, plaatſe te maecken. Sie de Holl. ende Zeeuſe Chronijcken op die jaren. Sie de Holl. en Zeelantſe Chro. en Kenemer Handveſt.

Sulcks

Sulcks deſe *Gravelijcke Tyranne* ten hoogeren toppe als ooyt voor deſen geſteegen weſende, ende deſe Hertogh *Karel* in den Jare 1477. met ſijn byhebbendt kryghsvolck, van ſijne vyanden de *Lottheringers* by *Nancy* verſlagen ende gedoodt werdende, de *Gedeputeerden* der *Staten* van *Hollandt* ende *Zeelandt* niet verſuymden, aen ſijne Dochter vrouwe *Maria* voor te dragen, hoedanig van oudts deſe Landen geregeert waren geweeſt, ende dat ſy oock belooven moeſte ſigh daer na te gedragen, eer ſy *Gedeputeerden* vermoghten haar voor onſe Gravinne te erkennen.

Groote iv. van Vrouwe Maria.

Ende wierdt dit *vertoogh* onſer Gedeputeerden ter generale dagvaert te *Gent*, verandert zijnde in forme van *Privilegie*, door vrouw *Maria* ende alle die van haren *Rade* waren, ter meerdere ſeeckerheydt onderteeckent, ende beſeegelt, Luydende onder anderen aldus.

„ §. 19. Item dat wy noch onſe nakomelingen, geenderhande *Oorloge*, aanleg-
„ gende noch verweerende tegen niemande aanneemen ſullen dan by goedt-dunc-
„ ken der *Staten* van onſe voornoemde Landen, &c.

„ §. 34. Item, indien eenige *beedm* ons ofte onſe nakomelingen in toekomende
„ tijden by eenige van de voorſchreverſe Landen of Steden van den ſelven, geconſenteert ende belieft werden; ſoo ſouden nochtans die andere platte Landen, en-
„ de Steden, die in den ſelven Beede niet geconſenteert, noch belieft en hadden,
„ ongehouden ende onverbonden zyn te betalen, ende iet daar in te gelden, of te
„ contribueren, *neit tegenſtaende oock, dat die meerendeel der voorſchrevene Landen*
„ *ende Steden daer inne geconſenteert ende beleift hadden.*

Balen. pag. 500. in den jare 1478. ende inſonderheyt Amſterd. Handv. 1480.

Doch hoewel *Maximiliaen* daer na als Man van vrouwe *Maria* in den Jare 1478. alle onſe oude *handtveſten*, ende in het byſonder oock dit opgemelde in den Jare 1480. met dieren eede, ſchrifte ende ſeegele beveſtight had, ſoo liet hy des niet te min ſigh ſoodanigh raden, van ſijne alleſints behoeftige *Hooghduyſe* hoovelingen ende kryghs-bevelhebbers, dat hy ſeer kort daar aen noch in het *veranderen* der *Regeerderen* ende Regeeringe, noch in het aennemen der *Oorlogen*, noch in het voorſtellen der *beeden*, noch in het afwaghten der *conſenten*, noch ontrent het invorderen der ſelven, noghte ontrent de betalinge der krijghs-luyden eenige onſer oude handtveſten ofte goede gebruycken naar quam, maar *Hooghduytſer wijſe* ſijne vremde kryghs-volckeren in deſe Landen *inquartierende*, door geweldt, plonderingen ende moorden onſer onnoſele Landtſaten, maendelick een *Ruyters-gelt*, ende daar en boven oock jaerlijcks *honderſte penningen*, ende *haerdt ſtede-gelden* over alle onſe Landtſchappen ende Steden tot betalinge der ſoldie die hy aen deſen vremden hoop belooft had, dede vorderen.

Gouth. Chron. Kennemer Handv. pag. 74. Vely Hoorn 1491. &c.

Ende bragt hy daar door de Ingeſetenen onſer Landen tot ſo groote verwerringe ende armoede, dat ſijn neef *Karel* van *Oſtenrijck*, ende ſijne Nederlandtſche Raden in den Jare 1515. het bewindt over deſe Nederlanden bekomen hebbende, ende ſiende dat deſe Landen op die wyſe tegen hare vyanden, ja ſelfs in tijden van Vrede niet ſouden konnen beſtaan, de *Gravelicke beeden* wederom dede voorſtellen, met die veranderinge, dat de *Abt* van Middelburgh, *Edelen*, ende *vier Steden* van *Zeelandt*, voortaan affonderlick van *Hollandt* die inwilligen ofte afflaen moghten; ende daar en boven oock in Hollandt op de daghvaerten den Edelen als repreſenteeren ſullende alle de *platte Landen* ende *kleyne Steden*, als oock den Gedeputeerden

der

der ſes groote Steden ſijne beeden voordroegh, ende der ſelven *eenparigh conſent* verkregen hebbende, de ingewilligde ſomme deele omlaan door ſijnen *Stadthouder* ende *Raden*, volgens ſeeckere ordonnantie in den Jare 1518. door *Karel Commiſſariſſen* ten dien eynde gemaackt, in voegen wy niet bevinden, dat in Keyſer *Karels* tyden in deſe Landen van Hollandt ooyt eene Gravelycke beede met meerderheyt ende niet met eenparigheyt van ſtemmen ter vergaderinge van *Staten* ingevordert, zy, ende noch min dat die ten laſte der onwilligen oock ingevordert zy geworden, ten zy wy de ongeroepene de *onwilligen* noemen. Hooft Eukl. pag. 75.

Hoewel deſe Keyſer *Karel* oock met die penningen Oorlogen voerde naar zyn welgevallen, ſoo in *Italien*, *Duytſlandt*, *Vranckrijck*, *Spanjen*, ende deſe *Nederlanden*, ſonder de *Staten* ergens in te kennen, ende ſonder dat onſe platte Landen ofte kleyne Steden vermits Keyſer *Karels* over groote maght, ſigh derfden ſtellen tegen die door haar oningewilligde *omſlagen*; ende wies die ſijne *Gravelijcke Tyranny* met der tydt ſoo verre aan, dat hy ofte ſijne *Gouvernante* veeltijdts eene *Generale* vergaderingh van *Staten* te *Bruſſel* by een riep, ende aldaer weynige *Gedeputeerden* van ydere Provintie verſchijnende voorſtelde, ſijne *generale beeden*: ende de ſelve ingewillight zynde, het aandeel van dien in ydere Provintie als of het een genoeghſaem wettigh *conſent* waare geweeſt, invorderen deede. Namentlijck van *Brabandt* een vierde deel, van *Vlaenderen* het derde deel, ende van *Hollandt* het vierde deel van alle het gunt *Vlaenderen* in die *beeden* te gelden had.

Ende hadt dit noch eenigen ſchijn van *bedeen* in te willigen, welke ſchaduwe van vryheydt, als Koningh *Philips* van *Hiſpanien* door den *Hertoge* van *Alba*, in der Jare 1569. traghtede wegh te nemen, met in weder wille der *Gedeputeerden* repræſenterende de *Staten* der reſpective Provintien in te doen vorderen, eenen *tiendē*, *twintighſten*, ende *honderſten penningh*: ſoo ſijn daar op gevolght de Oorlogen die niet voor den Jare 1648. met eene Vrede hebben konnen werden geëyndight.

Sulcks het billick eenen ydere, eenige kenniſſe onſer oude geſchiedeniſſen ende Regeeringe hebbende, ſeer vreemt voorkomen ſoude, indien yemandt wilde beweeren dat ſelfs geduerende onſe bloedige ende koſtelicke *Oorlogen* tegen *Hiſpanien*, ende daar na gevolghde *worſtelingen*, tegen andere volckeren; of te gedurende eenige andere binnen-landtſche *onluſten*, om te bekomen ofte te behouden onſe oude *Vaderlijcke vrijheyt*, de *Staten* deſer Landen des niet te min, omtrent op gemelde vier aller gewichtighſte ſaecken, de *vryheyt* der reſpective Landtſchappen ende Steden, op ſoo loſſe voeten ſouden hebbet geſtelt, dat ſy nu in het eene Landtſchap ofte Stadt, ende dan wederom in het andere, t'elckens als het den meerderen deele der Gedeputeerden ter dagh-vaert verſchijnende gelieven ſoude, om verre geworpen ſouden mogen werden, met onſer Landtſchappen ende Steden Regeeringe te veranderen, haer in Oorlogen te brengen, ofte haaren buydel te doen uytſchudden.

Ende als men boven deſen overdenckt de aangeboorene *nijdigheyt* der *Edelen*, ende der *kleyne Arme Steden* op de *groote* ende *rijck* ende hoe gaarne die, alle de gemeene laſten van hare halſen op den ruggen der *groote* ende de *rycke Steeden* werpen ſouden, ende dat, daar benevens de Edelen, met die kleyne arme Steden, ſedert den Jare 1572. op die vergaderingen altijds de *meeſte ſtemmen uyt maken konnen*, ſoo ſoude het inſonderheydt een ſeer wonderlijcke ſaeck weſen, indien ooyt de Gedeputeer-

teerden ofte afgeſondenen van alle onſe groote ende rijcke Steden, ſouden hebben verſtaen tot het maken van eene ordre, om in opgemelde wighrige ſaken ten haren verderve, altijdts overſtemt ende gedwongen te mogen werden.

In allen gevalle ſoude ſoodanig een *Bewcerder*, op ſyn ſeggen, by ons geloof vinden, ten ware hy alvoerens ſeer klarelick beweeſe, dat het ſelven naar recht, reeden, ende billickheydt heeft mogen geſchieden, ende daar na dat het oock geſchiet zy, ende ten derden dat het wettelick geſchiet zy.

Dict. Kylia. op 't woort Staten. Volgens ons oudt ſpreeckwoort ick vecht voor u, ick rechr voor u, ick werck voor u.

Want indien van alle oude tyden af ende noch heeden, met de woorden *Ordines Provinciæ* ofte *Staten* des *Landts* verſtaan zijn ende noch verſtaan werden, de *Adelycke*, *Borgerlycke*, ende *Boere-ſtandt*, dat is alle Edel-luyden, alle de Borgers, ende alle de Boeren die onſe Landen bewoonen, ende in *ſchattingen* ter beſcherminge onſer Landen ofte Steden bekent ſtaan: ende dat die niet *Hooſd*, voor *Hoofd* maar *geſamentlijk* aangemerkt moeten worden, om warelick den Name van *Staten* deſer Landen te mogen voeren; ſonder daar onder te begrijpen de *Geeſtelycken*. Alſoo die nog penningen noch menſchen ter beſcherminge onſer Landen plaghten te contribueren: ende indien de wettige *Souverayniteyt* oorſpronckelick is by den *Staten* der ſelve Landen, ſoo is bekent dat het Collegie der *Ridderſchap*, als oock de Collegien van *Borgermeeſteren* ende *Vroedſchappen* der *Steden*, daar toe door de *Staten* wettelick gematight zynde, de ſelven wel hebben konnen *repræſenteren*, ende de *Souverayniteyt* van dien *exerceren*, dat is die opperſte Regeeringh volgens haren laſt oeffenen, ende uytvoeren: maar ſal nu onderſogt worden, hoe ſoodanige Collegien naar recht ende billickheyt, ſonder daar toe van opgemelde *Staten* gemaghtight te zijn, ofte eene opgevolghde *ratificatie* ende geſtadigingh te hebben, de ſelven nochtans *repræſenteeren* konnen.

Inſt lib. 3. t. 27. §. 8. L. 8. de negot. geſt. Remonſtr. der Staten. 1587. P. Bor. boeck. 23. pag. 54.

Namentlick alſoo door de *Tyrannye* onſer *Graven* uyt den huyſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenryck*, als oock door de volgende *Beroerten*, de gemeene Borgers der Steden niet meer hebben vermoged te *kieſen* hare jarelyckſche Borgermeeſters ende Raden, ende dat men haar als ſchuldigen aan *Land-verraad* ſtraftede, wanneer ſy om eenige *Landt*, ofte Stadts ſaacken *vergaderden*, ende dat gene *onbeſchrevene* Hollandtſche Edelluyden ter gemeene daghvaart hebben mogen verſchynen: ten ware ſy insgelijks als oproerigen geſtraft wilden werden: ſoo was hier den gemeenen Ingeſeetenen veel aan geleegen, dat geduerende onſe Oorlogen tegen *Hiſpanien*, onſe Regeeringh van binnen niet meer dan noodtſaackelick was, verandert wierde.

Concordia res parvæ creſcunt.

VVant alle onſe hoope, om die ſoo vervarelycke macht des Konings van *Hiſpanien*, daar geheel *Europa* voor ſchrickte, te konnen wederſtaan, beſtondt naaſt *Godt Almachtigh*, in onſe *Eendrachtige Regeeringe*. Ende was het in die tyden ſulcks, dat wel de *moeſte* Regenten ende Ingezetenen deſer Landen van der trotſe ende wreede Regeeringe des Konings van *Hiſpanien*, als mede van den ſeer argerlycken leven der Roomsgeſinde *Geeſtelycken* ten uytterſten afkeerig waren; maar waren des niet te min noch in den jare 1587. wel *tienmaal* meer Edelen, gegoede Borgers der Steeden, ende Op-gezeetenen ten platten Lande van Hollandt, den *Roomſen*, ofte ſoo men die noemt den *Catholycken*, als den *Gereformeerde Gods-dienſt* toegedaan

P. Bor. boeck 12. Fol. 88.

Ende

Ende daer en boven hadden de *Regenten* van *Haerlem* ende *Schoonhoven* ſich onder het *Stadhouderſchap* des Princen *Willem* van *Oranjen*, ende tegen de Regeeringe der Spaenjaerden in deeſe Landen, niet willen voegen ende verklaren; dan na dat ſy uytdruckelick bedongen hadden, *de publike ende vrye oeffeninge der Roomſen Godsdienſt als van oudts ſullen mogen behouden*, ende *dat niemand haer daer in eenigh belet ſoude doen.* Ja dat meer is, de Regenten van *Amſterdam* hadden ſeer plegtelick bevoorwaard, *dat binnen die Stadt ende de Vryheyt van dien geen andere, als de Roomſe Godsdienſt, publikelick ſoeffent, ofte gedoogt ſoude werden.* P. Bor. boeck 10. Fol. 201. 206. P. Bor. boeck 12. Fol. 4. Handv. van Amſterd. op den jare 1578.

Sulcks alle *Staatkongide* Regenten wel konden voorſien, dat gedurende die oorlogen, waer van niemand een goet eynd konde beoogen, den gemeenen *Edel-luyden* ende anderen *goeden Ingezetenen* deeſer Landen, gewiſſelick ſoo groote ongemacken ende ſwarigheden over-komen, ende ondragelijcke laſten opgeleght werden, ſouden; dat ingevalle de Regeering herſtelt ende gebracht wierdt op den ouden voet, namentlick dat *alle Hollandtſe Edel-luyden* op de gemeene Dagvaert verſchynen, ende de *gegoede Borgers* in de Steeden, als oock die Landtſaten ten platten Lande, hare eigene *Magiſtraten* ende *Vroedtſchappen* kieſen, gelyck mede alle *Belaſtingen* in willigen ofte weygeren mochten: gewiſſelyck het meeſte deel van dien, voornamentlick indien men haar omtrent haren *Godts-dienſt* bekommerde, binnen ſeer korte jaren ſlaeuwhertigh, vermoeyt, ofte onwilligh werden ſouden, om alle die groote oorlogs-laſten te blyven dragen.

Ende dat ſy deshalven ſchéuringen in der Regeeringe veroorſakende, den Konige van *Hiſpanien* ſeer ſchoone gelegentheden ſouden geven, om ons allen door 't gewetl ſijner Wapenen gedwongen ende overheerd hebbende, tot Slaven te maecken: ofte dat die miſnoeghden de gemeene ſaken onſes Vaderlants derwaerts ſouden ſtieren, om op ſoo ſchoone voorwaerden als men bedencken ſoude konnen, ſich wederom onder de Regeeringe des Konings van *Hiſpanien* als onſen *Grave* te begeven. Diſcordia Maximæ dilabuntur. Moribus antiquis cecidiſſet res Batavorum.

Als oock onſe *ſtaatkondige Regenten* ſeer wel hebben geweeten, dat *Koningen* ende *Vorſten* aen gewapende Onderdanen, om die te ontwapenen, alles plaghten toe te ſtaan, te ſeegelen, ende te beéedigen wat ſy begeeren; ende des nies jegenſtaande gewoon zyn de yverigſte ende kloeckmoedighſten van dien, daar na op het allerwreedſten te doen dooden. Ende dat dienvolgende ons uyt dien hoofde oock eene eeuwig-durende algemeene ſlavernie, naer Siele ende Lichame, overkomen ſoude. Fiſtula dulce canit volucrem dum decipit Auceps.

Sulcks het *Collegie* der *Ridderſchap*, als oock de *Collegien* ven *Borgermeeſteren*, ende *Vroedſchappen* der *Steeden* van *Hollandt*, niet jegenſtaande opgemelde Gravelicke Tyrannie, noch in weeſen zijnde; ende wetende dat het van hare plicht was, des Lands ofte der Steeden ſaaken, uyt eygen Hoofde, ofte door hare *Gedeputeerden* ende Geſanten te beſorgen, ſeer wys ende loffelick hebben overleydt, dat het Reght van *Souverainiteyt* ofte opperſte Regeeringe, warelick naer rechten ende oude gewoonten, was by den *Staten* der ſelve Landen, maar dat ſy in deſen ſtande der ſaken, van deſelven niet gemagtight werden, ofte eenige nieuwe beveelen ontfangen konden: ende dat ſy daar benevens niet konden de *Staten* deſer Landen vervangen, ende ſich daar vooren in hare verhandelingen ſterck maken, dan onder Borgtoghte dat deſelve door opgemelde *Staten* geapprobeert ende voor goet gekeurt ſouff. Mandate vul contra t. t.

L. 39. § 1. ff. de proc. & defenſ d. 9 ff. de neg. Geſt.

den werden, het welck in deſen niet ſtoudt te zyn nochte konde geſchieden.

Gelijck opgemelde *Collegien* oock ſeer wel overleyt hebben, dat in deſen ſtande der ſaken, yder der gemeene Ingeſeetenen deſer Landen haer welbehoorden te *eeren* ende te *gehoorſamen* als *Vaders des* gemeenen *Vaderlandts*, maar dat nochtans aen den ſelven geſamentlijck aengemerckt zynde, de *Naem* van *Staten* ofte *Souverain* deſer reſpective Landen behoorde, ende die van *kinderen* nie konde werden gegeven, alſoo die geen aangeboren Regt ofte eenigh goet dan uyt hoofde harer Ouderen, ende niet de Ouders uyt der kinderen hoofde beſitten konnen.

Inſtit. lib 1. tit. 8. 9.

Sie Formulier van het publick Gebedt.

Ende daar benevens konden ofte vermochten opgemelde *Collegien* naer Regten ſich ſelven niet aanmercken, ende dragen, als *Souveranie Heeren* over alle de Ingeſetenen deſer Landen, dan met dus hare eygene *Grootheydt*, ende der gemeene Ingeſetenen verminderinge ſoekende, ſich ſelven openbarelijck te verklaren *Tyrannen*, ofte geweldige *Heeren* te weſen, over ſoo veele hare *Onderdanen*, ende *Slaven*, als hier nu vrye Ingeſetenen zyn.

Ariſtot. pol lib. 5. c. 10.

Salus Populi ſuprema Lex.

Sulcks opgemelde *Collegien*, ſteunende ende ſig ſterck makende, op de *allerhoogſte Wet*, namentlyck *des Landts Welvaren*, ende dat ſy in allen gevalle daar aan met Eeden verplicht waren; ook byſonderlijck in achtinge hebben genoomen, dat naar bekende Regten, *Voogden* geene *Heeren* over hare *Weeſen*, ende van der ſelven goederen, *vry-ende Gerechtigheden* zynde; nochtans de ſelven mogen, ende moeten alleſins *Regeeren*, *adminiſtreren* ende *beſorgen*: Ende dat daar en tegen *Weeſen*, ſchoon het *Regt* tot de *Souveraimiteyt* ende alle hare goederen hebbende, efter geene *Autoriteyt* ofte bewind gebruicken mogen, over haar eygen *Perſoon*, *Goederen*, *Vry-ende Gerechtigheden*: ſulcks de op gemelde *Collegien* ſeggen wy, in gevolge van dien ſigh willende dragen als wettige *Vooghden*, het ſelven ſeer wel hebben uytgedruckt met hare aller gewichtigſte *Beveelen* ende *Placcaten* aldus te beginnen.

De Auct. & conſenſu tut. tot. t. Inſtit. lib. 1. tit. 13. Iis qui per ætatem, furorem aut abſentiam rebus ſuis ſuper eſſe non poſſunt Tutor aut Curator opus eſt.

De *Ridderſchap*, *Edelen* ende *Steeden* van *Hollandt* ende *Weſt-Vrieſlandt* repreſenterende de *Staten* van de ſelven Landen. &c.

Derhalven de *Heeren* van der *Ridderſchap* als oock de Borgemeeſters ende Vroedtſchappen der Steden, bemerckende dat de gemeene Edelluyden, Borgeren der Steden, ende gemeene Landtſaten, de Regeeringe van hare Landtſchappen ende Steden niet, ende by gevolge noch veel min de *gemeene Regeringe* ofte welſtandt onſer geheele Provincie, konden als van ouds beſorgen; de ſelven ſeer wel hebben geconſidereert als *Weeſen*, ende ſigh ſelfs als *wettige vooghden* om op alle gemeene *daghvaerten* wel-gemelde *Staten* te *repræſenteren*, ende der ſelven welvaaren te beſorgen.

Remonſtr. de Staten. 1587. Aug. 30 Octob. 4 16.

Het welck indien waerachtigh is, ſoo volght hier uyt, dat opgemelde *Collegien* van *Ridderſchap*, *Borgemeeſteren*, ende *Vroedſchappen* der *Steden*, als oock inſonderheyt der ſelven *Gedeputeerden* ter gemeene *daghvaert* van Hollandt, altydts behoorden indaghtigh te zyn, dat ſy van de Heeren *Staten* geen *laſt*, noghte *ratificatie* bekomen hebben, om der ſelven vry ende gereghtigheden te mogen ofte te hebben mogen verminderen, ofte vervremden, ende dat ſy geen *ſouveraine Heeren*, maer *Vooghden* over de perſonen, goederen, vry ende gereghtigheden van haere *weſen* zynde, de ſelven getrouwelick Regeeren ende Adminiſtreren moeten, ſonder de ſelven te verwaarlooſen ende te verquiſten, ofte aan eenen andere over te geven ende

Advis van Veere over Her van Gel 1675 Pupillorū Tu ores Legi. 3mi.

L. 6. ff. de neg geſt,

op

op te dragen, ofte dat sy anderſints als *ſlotſe*, *trouwlooſe* ofte *meineedige vooghden* van eenen yuere hier mogen innerlijk verfoeit en gevloekt ende hier na voor *Gode* Almachtigh, die een Vader ende wreecker der weduwen ende weſen is, ſeeckerlyck ſullen aangeklaeght ende eeuwighlik geſtraft werden.

L. 3. ff. de ſuſpect. Tut. & Tut Rat to:o tit. Pſal. 68. 6. en 146. 9. Quod noſtrum eſt ſine facto noſtro ad alium transferri nequit. l. 1. R. jur. l. 31. ff. de Acq. ver. dom. L. 2. de auct. & conſ. Tut. ff. item L. 30. ff. de admi. & peric. Tut. Exod. c. 22 verſ. 22. 23. 24. Deut. 14. verſ. 29. Prov. 23. verſ. 10, 11. Pſal. 146. verſ. 3. 4. 9. L. 5. ff. de Juriſdict. Argum. tot, Tit. de eo cui man dat. eſt juriſd. & leg. omnes. Si contra. jus &c. Trajan. Boccal. in C Tacit. ſopra la ſucceſſione di Tiberio & adoptatione di Pſone. Sie Placcaat van afſweringh onſes Graafs. Philips.

Over ſulcks waarachtigh zynde, dat gene *Collegien*, ende noch veel min der ſelven *Gedeputeerden* geſamentlick de vry ende gerechtigheden der *Staten* deſer Landen, ongelaſt van deſelven, ende ſonder opgevolghde *ratificatie*, ofte als *vooghden* ten verderve hunner *weeſen* hebben mogen ofte konnen verminderen ofte vervremden: ſoo blyckt hier uyt oock klarelik, dat de vry ende gereghtigheden der *Staten* alleſins in haar geheel gebleven zyn, ende in der eeugheyt blyven moeten, ten ware ſy ſelfs die te vervremden ende die eenen andere op te dragen quamen.

Ende blyckt oock wyders, dat gelyck *vooghden die* noch om lief noch om leedt ſich laten afleyden, ofte afſchricken, van der liefde ende trouwe die ſy hare *Pupillen* weduwen ende weſen, ſchuldigh zyn, van *Gode* hier na, ende van alle deughſaame menſchen, nu niet min geſegent, als wel in tegendeel van Gode geſtraft, ende van alle deughſame menſchen vervloeckt ſullen werden die *ſlaeuwhertige*, *trouwlooſe*, ofte *meyneedige vooghden*, welke of om *Vorſten* niet te mishagen, ofte om eygen grootheyt ende voordeel te bejaagen, het *recht* der *weduwen* ende *weeſen* buygen, ende dat aen een ofte meer geweldige Heeren onderwerpen.

Jae dat meer ende ſeer opmerckens waerdigh is, de *Rechts-geleerden* ſoo wel als de *Staet-kondigen* leeren ons, dat een *Sauverain* ſigh geenſints van die opperſte maght te ontblooten vermagh om daar mede eenen anderen te bekleden, ſulcks hy noch by levenden lijve, noch by uyterſte willen, die maght eene andere vermagh op te dragen, vermits alle ſoodanige Regenten wiens magt op geen *bedrogh* ofte *geweldt*, maer op eene oorſpronckelicke keure ofte wettige ſucceſſie gebout is, niet ten haren behoeve, maar ten *nutte* des *volcks* ende ſoo als wy nu ſouden ſprecken, der *Staten* deſer Landen gemaeckt zyn, ende das ſy het ſelven niet willende beſorgen, die *Souveraine* maght kennelick naer rechten weder vervalt aen den *volcke* daar ſy van daen gekomen is, op dat die daar mede doen als oorbaer weſen ſal.

Dit ſoo weſende ſoude des te meer waerachtigh zyn, dat in eene bekende *vrye* Regeringe *niemant*, oock geen *Collegie*, bevoegt kan zyn, tegen de grondt-regelen van dien vryen ſtaat, ende ter verminderinge der gemeene vryheyt, die *Souveraine macht* op te dragen aen eenige *weynige* Tyrannen ofte aan *eenen Heere* alleen. Maar dat in ſoodanige gevallen, alle *Collegien* ofte wettige vergaderingen der Regenten, als oock yder Regent, ampts ende Eedtshalven, ja oock yder Ingeſeeten wegens ſyne geboorte ofte inwooninge gehouden zyn, die gemeene vryheyt des Vaderlandts naer vermogen te beſchermen, ende vermindert zynde te herſtellen.

Sulcks oock een yder uyt het voorgemelden ſeer lichtelick ſal konnen beſluyten, dat ſedert het affweeren onſes Graven, ende geduerende de *Stadthouderlijcke bedieninge* in *Hollandt*, niemant aldaar ampts, Eeds, ende billickheyts halven heeft vermogen, de vryheyt des Vaderlants te verminderen.

Maer alſoo dit warelick ſoude weſen de ſtof voor een *tweede Vertoogh*, namentlick dat ſedert ende door het *affweeren* onſer Graven, ende geduerende de *Stadthouder*

Pugnò pro patria libera ſie J. Calv. Inſt. bouk. 4. cap 20. § 8. Non nobis ſed patriæ nati ſumus

licke bidieninge, de algemeene vryheydt der *Staten* van *Hollandt* ende *Weſt-vrieſlandt* vermeerdert ende niet vermindert is, ſo ten opſigte der Vergaderingen, door de welke ſy werden *gerepræſenteert*, als ten opſighten aller byſondere Landtſchappen ende Steeden, welcke in opgemelte Vergaderinge gerepreſenteert werden:

Soo ſullen wy nu die ſaecke niet *eigentlick* verhandelen, maar alleen in het *gemeen* ſeggen kennelick te zyn, dat na opgemelt *af-ſweeren*, alle het *Recht* dat wel eer door den *Staten* ofte den *Edelen* ofte *Steden* van *Hollandt* onſen *Graven* aabevolen was, ende alle het gunt ſy Graven van den *Staten* van Hollandt, Landtſchappen, Steeden ende Leden van dien onrechtvaerdighlijk tot ſigh getrocken hadden, naar Reghten is komen te vallen in den boeſem der opgemelde *Staten*, daer het oorſprockelijck van gekomen was, ende dien het als nog warelick toequam.

Non nam ſpectandum eſt quid à me factum eſt quam quid fieri debeat l. 12. de off. præſid.

Ende hoewel deſelve *Voogden* des niet te min hebben gelieven te continueren, ende vervolgens van tijden ten tijden aan te ſtellen eenen *Stadthouder*, ſoodanigh den wel-opgemelden *Staten* naer Reghten wegens dat Ampt onderworpen, als hy den Grave onderworpen was geweeſt, ende voorſiende den ſelven oock met ſoodanige maght, als hy onder onſen Grave plaght te gebruycken; ſoo is nochtans uyt kraghte van alle het voormelden, alle het gunt van ouds door de *Staten* van *Hollandt* plaght gedaan te werden, ende oock alle het gunt onſe Graven an ſich te behouden ende op hare *Name* te doen plaghten, ſonder het ſelven haren *Stadthouder* toe te vertrouwen, ende op der ſelven *Namen* uyt te voeren, aen wel opgemelde *Staten* gebleven.

Ipſo jure poſt Limini tit. toto.

Alſoo warelick hier in beſtaen heeft, ende als noch beſtaet, de door een oorlogh van meer als 80. jaren verkregene Vryheydt. Voor ſoo veele die eygentlick by den *Staten*, ende den *Regeerderen* deſer *Republicke*; Landtſchappen ofte Steden van dien, beſeeten ende ge-exerceert, als mede vervolgens door eene vrye ende ſafte *Staatſ Regeringe*, over alle de gemeene Iegeſetenen in het byſonder, uytgeſtreckt is geworden; ter behoudeniſſe van welcke van tijden ten tijden door de *Staten* deſer *Landen* onuytſpreeckelicke ſommen van penningen ſeer gewillig opgebragt, ende oock alle onſe *publicke Beede-dagen* ingeſtelt zyn geweeſt.

Sie der Stadhouderen ſucceſſive Inſtructien ende Commiſſien gemaekt ofte noch te maken.

C. Tacit. ſuadere Principi quod oportuat multi laboris: aſſentatio erga Principem quemcumque ſine affectu peragitur. Plin. Jun. præcipere qualis debeat eſſe Princeps,

Doch alſoo wy indachtig zyn der oude politijke leſſen, *dat het een ſware arbeyd is eenen Vorſte het behoorlicken aan te raden*, als mede *dat de Vorſten in het gemeen ſeer gaerne gevleyd werden*. Ende inſonderheyd *dat het wel een ſeer loffelik, maar ook een ſeer ſwaer ende by naeſt een al te hooghmoedigh ſtuk werk is, aen te wyſen hoe een Vorſt ſigh behoorde te dragen*, ende binnen welcke paalen hy gehouden is te blyven: ſoo werden wy ongeneegen die ſaecken in het byſonder te verhandelen. Ende vinden wy het oorbaarſte hier te eyndigen met die uyt den *Latine* vertaalde, *eygene woorden* des Hooghgeleerden *Joannes Calvinus*, die hoewel in *twiſt-ſchriften*, ſijnen weder-ſtreveren ongemeen ſcherp ende bitter valt, nochtans buyten ſoodanige gevallen, ongemeen klouck van oordeel: van ſeer groote kenniſſe, ende ook ſeer reght-ſinnig in ſijne leere toont te weſen. Ende boven alle toond hy het ſelfden, in ſijne *inſtitutie* ofte *onder wys der Chriſtelijke Religie*, daar hy ſijne *rede-kavelinge* over de *Regeeringen*, ende welcke de beſte zy, aldus beſluyt.

Alſoo de menſchen gebreckelik ende booſaardigh zyn; zoo is beter dat niet een men-

menſche alleen, maar *veele* aan het roer der Oppenſte Regeeringe ſitten, die malkanderen leeren, vermanen, ende helpen, ofte indien een der ſelven ſigh al te veel aenmatighde, dat ſoo veele *opſienders* ende *beſtraffers*, lichtelijck eenen haers gelycken in ſijne onbehoorlycke begeerten ſtutten ende bedwingen ſouden konnen. Ende alſoo ick wijders bekenne, dat op den Aerdtbodem geene betere ſlagh der Regeringe is, dan die, in welcke de maght daer *aenſienelijkſte Ingeſeetenen*, met de maght der *gemeene Burgerſchap* gematight ofte bedwongen werdt; ende ſoo doende eenen langhdueringen ende vryen ſtandt belooft: ſoo oordeel ick meede, *dat die menſchen wel geluckigh zyn, der duſdanige vrye Regeeringe genieten.* Jae dat meer is, gaarne ſtaa ick toe, dat aldaar *yder Ingeſeeten* gehouden is, ter bewaringe ende ter beſchermínge der wel opgemelde vrye Regeringe, lijf ende goedt ſtantvaſt ende gewillighlijck op te ſetten: ende dat *alle die* aldaar *in eenige Magiſtratelijcke bedieninghe zyn*, daar en boven goede ſorge ende vlydt behoorden te dragen ende aaen te wenden, ten eynde de *gemeene vryheydt* die haar toe vertrouwt is, niet beſoetelt werde; of dat ſy door traegh ende ſorgeloosheyt des in gebreecke blyvende, als *trouwloeſe Regenten* ende *Verraders hunnes Vaderlandt*, aangeklaeght ende geſtraft behoorden te werden.

pulchrum quidem ſed onerоſum ac prope ſuperbum. Inſti lib. 4. cap. 20. § 8. Ubi lex dominatur ibi Deus & lex ubi homo dominatur ibi Bellua. & Ari. tot. Pol. lib. 3. cap. 12. § 103.

No. IX.

Dat Eene Populare ofte Volks-Regeering voor den gemeenen Ingeſeetenen van Hollandt ſeer Schadelick, Eene Monarchale ofte Eenhoofdige Doodelick; ende daar en tegen eene Ariſtokratike Regeering, Beſtaande uyt veele Aanſienelicke Hollandſe Edelen, ende Borgeren daar toe gekooren, ſeer Heylſaam is, ofte yder van dien reſpective ſoude weſen Schadelik, Doodelik, ende Heylſaam.

Die de ſchriften van *Julius Cæſar*, ende van *Cornelius Tacitus*, als mede andere *Latijnſe* ofte *Griekſe* Auctеuren, die van onſe Landen geſchreven hebben, met aandaght leeſt; ende vervolgens geliefd te doorſnuffelen de *oude Gedenckſchriften*, ende *Hand-veſten* onſer *Landen* ende *Steeden*, tot op de tijden des Hertogen *Philips van Bourgondien*, ſal daar in ſeer klaarelik konnen ſien, dat onſe *Landen* van ouds, ende daar naa ook de *Steeden* van *Holland*, altyds door eene *Populare* ofte *Volks-regeeringe* geregeert zyn geworden.

J. Cæſar de Bello Gal. lib. 1. 4. 6. C. Tacit. de Germ. A. Crantz. Metro. lib. 1. cap. 7. ejusdem Sax. lib 2. cap. 15. 23. 25. H. Grot. de Antiq. reip. Bat.

Tot dat onſe Graven uyt den Huyſe van *Burgondien*, ende vervolgens die uyt den Huyſe van *Ooſtenryck*, eerſt de *Populare Regeeringe* ten platten Lande, ende in de Steeden vernietigt, ende daar naa oock het *Collegie* der *Ridderſchap*, ende de *Collegien* der *Borgemeeſteren* ende *Vroedſchappen* der *Hollandſe Steeden*, tot ſoo verre onderdrukt hadden, dat ſy buyten voorgaande bewilliginge onſer Graven niet vermoghten by een te komen, om als *repræſenteerende* de *Staten* der ſelve Landen, van onſe Land-ſaken te handelen: ſonder daar over als *Land-verraders*, wreedelick met den dood, ende verbeurt-makinge van alle hare goederen geſtaaft te werden.

Sie de Holl. Chron.

Sie Balen Dord. op de 1 jare 1482.

Sie Formulier van public Gebedt

Sulks de *Staten* van *Holland* ende *Weſt-Vrieſland*, naar Regten de VVettige *Hooge Overigheyd* zynde, niet alleen *Weeſen*, maar ellendige *Voogdeloſe Weeſen* geworden waren; terwyl onſe Graven, de gemeene Ingeſeetenen door hare *Scheepenen* ofte *Raden* der *Hoven* van *Juſtitie*, die ſy naar haar gelieven af ende aanſetteden, ende dus alles naar haren ſinne deden vonniſſen, t'elkens als haar dat luſtede, in hare perſonen vervolgden, ende door veele middelen, van lyf ende leeven, ende van alle hare goederen beroofden.

Sie de Hiſt. van Borre, Meeteren, Rheid. Hoofd, Strada &c.

Tot dat eindelick deeſe *Gravelicke Tyrannie*, ende de *Albaniſſe Wreedheden* ſoo ondragelick wierden, dat het *Collegie* der *Ridderſchap*, als oock de *Collegien* der *Borgemeeſteren* en *Vroedſchappen* onſer *Steeden*, in aghtinge hebben genomen, dat ſy *Geboorte*, *Ampts* en *Eeds* halven verpligt waren, het welvaren der *Staten* deeſer Landen, dat is der *gemeene Ingeſeetenen* onſer *Landen* ende *Steeden*, te beſorgen.

Hoe groter hoe laſtiger Heer voor de Onderdanen.

Ende dat ſy wyders opmerkten, dat de gemeene Edel-luyden als oock de welborene Mannen ende de Borgers der Steeden door de Tyrannie onſer Graven, die nu meer als hondert Jaren geduurt had, van de kenniſſe der Regeeringe, ofte waar in eigentlick het waare *Intereſt* onſer Landen ende Steeden beſtond, ſeer *vervremd* waren, tot ſoo verre dat veele van dien waanden met den glants van hare boejen ſeer verçierd, ende geluckigh te zijn, ſoo een *grooten Monarch* als *Karel de V.* was, tot eenen Grave over ons te hebben. Ende inſonderheid aanmerkten zy, dat de *Oorlogs-ſtand* tegen dien maghtigen *Koningh* van *Hiſpanien*, niet toeliet, omtrent der Regeeringe groote veranderinge te maken.

Salus populi ſuprema Lex.

Derhalven opgemelde *Collegien* ſteunende op *'s Lands Welvaren*, als de *hooghſte Wet* zynde, de *Voogdie* over die als toen *Voogdeloſe* ende ongeluckige *Weeſen*, namentlick de *Staten* deeſer Landen aangenomen, ende mitsdien als repræſenterende de ſelven, het bewind over de gemeene *Ingeſeetenen*, als oock over der ſelver *Goederen*, *Vry*- ende *Gerechtigheden* ſigh aangematight hebben, met in den Jaare 1572. tegen onſe Graven op te ſtaan, ende dien Oorlogh tot in den Jaare 1648. als ſeer *kloeckmoedige* ende trouwe *Vooghden* ten voordeele der gemeene Ingezetenen, als hunne *Pupillen* ofte *Weeſen* gevoert hebbende, geluckigh te eyndigen.

Turpe eſt Doctori cum culpa redarguit ipſum.

Op welken gronde ons dunckt wy eenen *onkondigen Leeſer* aldus hooren redenkavelen. Nademaal onſe Graven uyt den Huyſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenryck* niet genoeg verfoeyt ende vervloeckt konnen werden, wegens hare langdurige ende veelvoudige *Tyrannie*; door welcke ſy, die voormaals *vrye Staten* van *Holland* ende *Weſt-Vrieſland*, ſoodanigh onderdruckt hadden, dat de ſelve *arme verlatene*, *Vooghdelooſe* VVceſen geworden waren: Ende nademaal de Ed: Gr: Mog: *Collegien* der *Ridderſchap*, *Borgemeeſteren* ende *Vroedſchappen* der ſtemmende *Steeden*, ten hooghſten behoorden te werden gepreſen, indien ſy ſich over ende als repræſenterende de *Staten* der ſelve Landen, hebben gedragen als ſeer trouwe ende kloeckmoedige *Vooghden*; met ter beſcherminge der opgemelde verdruckte *Weeſen*, op te ſtaan, ende de oorlogen tegen onſe Graven loffelick uyt te voeren, ende middelerwijle alle andere *Edelen*, *welhorene Mannen*, ende *Poorteren* onſer reſpective Landſchappen ende Steeden alſo die meeſt *Raads* ofte *Rooms-geſinde* waren, te weeren uyt die byſondere reſpective, ende uyt de gemeene Regeeringe onſer welopgemelde Landen: Dat by gevolgen, wanneer onſe Oorlogen tegen *Hiſpa-*

Soo de ouden ſongen, ſoo pepen de joogen.

nien

nien door onſe *Voogden* ten voordeele der *Weeſen* geluckig ge-eindight, ende onſe *on-Rooms-geſinde* Ingeſeetenen wel viermaal meer in getale dan de *Rooms-geſinden* aangewaſſen zijn geweeſt, haar *Ed: Gr: Mo:* oock hadden behooren ten voordeele der opgemelde *Weeſen*, als nu weder meerder jarigh ofte bequaam geworden zynde, voor ſich ſelfs, ende voor haren eygen Buydel te ſorgen; onſe *vrye Regeringe* op den ouden voet te herſtellen: om alſoo door heylſame *Reformatien* van tijden ten tijden ondernomen, de ſelve, volgens de leſſe der *Staatkondigen*, eeuwigdurende te konnnen maken.

Aut jure poſt. limin. aut ff. de Tut. & rat. diſtrah. N. Machiau lib. 3. diſc. 1

Ende dat derhalven haar *Ed: Gr: Mog:* goet vindende des niet te min te verblijven, in die ſich eenmaal aangematigde *Voogdie*, ende *Adminiſtratie*, over alle de Perſonen, Goederen, Vry-ende Gerechtigheden der wel-opgemelde *Staten* niet konnen werden vry-geſproken van in deeſen meer hare eigene *Grootheid*, ende *Voordeel*, als dat van hare *Pupullen* ofte *Weeſen* geſogt ende beſorgt te hebben,

L. 1. ff de Tut. & rat. diſtrah item l. 2. 4. eod.

Welcke reden-kaveling alſoo den gemeenen Ingeſeetenen, het zy *Edelen*, *Borgeren* ende *Boeren*, als mede inſonderheid den onkondigen *Vremdelingen*, ende allen afkomelingen van dien, ſeer aangenaam weſen ſoude, om dat ſy door dien wegh oock eenigh deel aan der Regeeringe ſoude bekomen, ende het ſelven daar en boven een grooten ſchyn van gemeen nut in ſig heeft; daar het nochtans ſeer veel quaads veroorſaaken, ja onſen *Vryen* geheelen *Staat* vernietigen ſoude konnen: ſoo dukt ons noodſakelik den loſſen ende bouwvalligen grond deeſer reedenkavelinge aan te wijſen.

Die uyt deſe unie is geraakt. ware daar gaarne wederom. inne.

Namentlic het is bekend, dat die forme van Regeeringe de *beſte* is, welke meeſt over een komt met het welvaren aller ofte der meeſte Ingeſeetenen in der tijd, ende dat ſoo lange de Ingeſeetenen deſer Landen konden leven van den *Land-bouw*, ende de binnenlandſe ofte naaſt in zee gelegene *Viſſerye*, ſonder dat alhier meer dan eene Religie, ende veele *vreemde* Inwoonders, Land-ſaten, ofte eenige volkryke *Steeden* waren, eene kennelikke ſaak is, dat *alle* de *Eedelen* ende *gegoede Welborene* by een komende, ende yder van dien hun *eigen* voordeel bejagende, gewiſſelik het *gemeen* verkreegen ſoude werden, ende dat ſy derhalven alle als dan door eene abſolute *Populare Regeeringe* behoorden te werden geregeert.

Vox populi, vox Dei. Yder voor ſich, God voor ons allen. Populi imperium juxta libertatem eſt. C. Tac.

Ende hoewel om geweld van binnen ende van buyten te keeren uyt ende van onſe Landen, met onſe eygene Ingeſetenen, ook als dan ſeer dienſtigh is geweeſt, te hebben een *Graaf*, ſonder eenige hem onderhorige ende altyds in dienſt weeſende beſoldigde krijgs-knechten: ſoo is het nochtans geweeſt eene ſoo ſchadelijke ſaak te kieſen een Graaf om voor ſijn *gebeel leeven*, ende daer na ook om genoegſaam als *by erffeniſſe* dien dienſt te doen; dat daar uyt al langs die abſolute *populare* regeringe der Eedelen ende VVelborenen, van alle eeuwen het op haar eygen ſelven beſtaande, ende gants niet van onſen Grave hangende, eerſt ſigtbarelik ontkragtigt is geworden ten tyden van Grave Jan van *Heenegouwen* ende *Holland*, naademaal de Bewoners onſer Steeden, niet alleen als Eedelen ofte gegoede *Welborenen*, gelyck voorheen, maar ſeederd dien tyd oock als *Regenten*, der *Steeden* neevens de Eedelen, door haar afgeſondene, op de gemeene *Dagvaart* verſcheenen zijn: hoewel onſe *Graven*, omtrent het kieſen der *Schepenen* in die Steden, ſig eenige

Sie de Hol. Chron. op den jare 1299.

magt

magt aanmatigden; ende dat alle die het *Schepen-ampt* bedienden, ofte bediend hadden, *Leeden* der *Groote Vroedſchappen* onſer *Steden* waren.

Præſtat aliquam habeſe rem publicam quam nullam.

Ende vermits in die tyden, de *Poorters* der Steeden, alle Inborelingen waren ende ſig noch meeſt met den Landbouw-Viſſerye ende binnen-landſe neringen erneerden, als meede hare *eygene Borgemeeſters* ende *Raden* der *Steeden* koren in ydere *VVijk*, ofte door de meeſte *VVyeken* der Steeden, ſonder eenige verdeeldheid omtrend den *Gods-dienſt* onderworpen te zijn; ſoo heeft deeſe, hoewel gebrekkelike *Populare* regeeringe, met het gemeen welvaren der Ingeſeetenen konnen beſtaan; tot dat eindelik onſe Graven ten deele door *gewelt*, ten deele door *bedrog*, ende ten deele door *Houwelycken*, meer ende meer Landſchappen onder haar bewind krijgende; ende mitsdien ſig ſterkende met vreemde betoldigde krijgs-knegten, onſe *Populare Regeeringe* in het geheel vernietigen hebben konnen, om in ſteede van dien op te regten eene *Ariſtokratyke Regeering*, ofte om beter te ſeggen eene *Oligarchie*, beſtaande uyt ſoo-weinige menſchen, dat ſy onſe Graven uyt den Huyſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenrijk* niet konden betoomen, ende beletten, die *Ariſtokratyke Regeering*, by naaſt in eene geheel *Monarchale*, t'eeenemaal tegen den aart der Ingeſeetenen, ende tegen der ſelver welvaren ſtrijdende, te veranderen.

Inter arma ſilent leges.

Oligarchia is ofte verootſaackt altijds Tyrannie.

Ende indien men daar en tegen den *Staad* van *Holland* ſoo als die was omtrent den Jare 1648. wanneer onſe Oorlogen tegen de *Koningen* van *Hiſpanien*, als onſe geweeſene Graven eindigden, wel overweegt; ſo ſalmen bevinden, dat ſedert den beginne onſer *Beroerten* en Oorlogen tegen de *Hiſpaniſſe Tyrannie*, eene groote verdeeltheit wegens de verſcheidene *Religien* onder de Ingeſeetenen van *Holland* ontſtaan is, ende dat onſe outſte *meeſt gegoede* Eedelen, welborene-Mannen ende Borgers, de *minſte Vryheyd* alhier in hare, namentlik de *Roomſche Religie*, vindende; ende daar benevens buyten alle bewind ende voordeelen der Regeeringe gehonden werdende; in de Liefde tot haar Vaderland verkoelt, meeſt uytgeſtorven ofte naar andere Landen ver-trokken waren, ende dat in plaatſe van dien, ſeer-weynige Rooms-gefinden van buiten in deſe Landen waren komen woonen.

Sie de menigvuldige Placcaten tegen de Paus gefinden onſer Landen.

Terwijle aen de andere ſyde ſoo veele *on-Roomſche*, die alle door den *Staat* begonſtigt, ofte getolereert wierden, ende dat van allerley Religien, uyt alle ureemde Landen, ſig in deſe Landen hebben ter needer geſet, dat indien men nu het groot getal onſer inwooneren ſonder aan te ſien eenige *Religien* welke ſy mogten toegedaan zyn, overwegen wil, met die opmerkinge, waar uyt de ſelve hier hare *ſubſiſtentie* ende voedſel vinden, men ſal moeten bekennen, dat niet het tiende gedeelte des ſelven, ſijn onderhoud uyt onſen Bodem ende Binnenlandſe Viſſeryen kan halen: ſulks alle die anderen het zy *direct*, het zy *indirectelick* haar voedſel uyt onſen Buitenlandſen koophandel ende Scheepvaart ſoeken moeten.

Sie politike maximen van Holl. 1. deel cap. 5.

Sua conſervare privatæ domus. Impiger extremos currit mercator

Ende gelijck het bekend is, dat onſe Inwoondere ſig ſoodanig moetende erneeren, door Oorlogen allermeeſt belet werden haar voedſel door de commercie met Vremden ende in vremde landen, ofte op der Zee te ſoeken, ende te konnen vinden, ende dat alle de rykdom der ſelven in *loſſe* goederen beſtaande, door de altyds oorlog-lievende ende ook ſeer behoeftige *Monarchen*, *Hovelingen* ende *Krijgs-luyden*,

den, niet so beſwarelick als *de vaſte* Landen ende Huyſen ontvreemt, maar door Schattingen de *loſſe Goederen* ſeer lightelijk weggenomen konnen werden : So is het ook eene ſeer bekende ſaak, dat in onſe Landen, voor onſe Ingeſetenen geene ſchadelicker als *de Monarchale Regeering* kan weſen; ſulcks deſelve Ingeſetenen niet dan onder eene Vrede-lievende *vryc Republiks Regeeringe* haren handel dryven, ende beſtaan konnen. *De alien's certare Regia Laus.*

Sonder dat nochtans hier uyt behoorde te werden beſlooten, dat eene *Populare Regeering* ſoodanige als die hier te Lande, ten tiden onſer Graven, is geweeſt, voor den Ingeſetenen in het gemeen, ſoo als die nu *ſubſiſteren* moeten, oorbaar ſoude weſen.

Want vermits onſe Ingeſetenen nu van onſe *Voorſaden* deſer Landen, ſeer verſcheelen in *Beſigheden*, *Nasien*, *Talen* ende *Religien*, ende dat daar en boven de *Vremdelingen*, ofte af-komelingen van de Vremdelingen de meeſte in getale zijn, ende dien-volgende wel allermeeſt gants onkondig zijn, hoe deſe *Landen* ende *Steeden* naar haar waaren *Intereſt* behoorden te werden geregeert; ende derhalven onſe *Landen* ende *Steeden*, naar de gewoonten ende VVetten der Landen ende Steeden daar ſy van afkomſtig zijn, ende daar ſy de meeſte kenniſſe af hebben, ſouden willen regeeren; ſoo is niet te vermoeden, dat nu eene Populare Vergaderinge, ſonder groote oproeren te veroorſaken, onſer Landen ende Steeden ſaken ſoude konnen verhandelen. *Een Gek weet meer van ſijn eygen als een Wyſe van eens anderen mans huyshouden.*

Het welk allermeeſt ſoude blijken, indien men ſijne gedaghten in het byſonder daar over liete gaan. Namentlijk, indien de *Eedelen* uyt eygen Hoofde moghten vergaderen, om over Lants-ſaaken te handelen, ſoo ſoude men bevinden dat de weynige dienu het lid der *Ridderſchap* uyt maacken ende van de *Gereformeerde Religie* zijn, ſeer qualik ſouden konnen verdragen, van de andere oude Eedelluyden meeſt den *Roomſchen Gods-dienſt* toegedaen weeſende, ende nu nieuweliks deel aan der Regeeringe krygende, veeltyds overſtemd te werden: ende dat daar en booven ſig ſoo veele weinig gegoede, ende des diet te min *ware afkomelingen* onſer *oude Edeluyden* zouden openbaren, om neevens de anderen ter Regeeringe te ſitten, dat alle die gegoeden, meenende daar door gehoond te zijn, de ſelve uyt hare Vergaderinge ſouden tragten te weeren. *Contemtor animus communc nobilitatis malum C. Tacit.*

Ende de Vergaderingen ofte *Morgen-ſpraken* der *Poorteren* in de *Steeden* van *Hollandt belangende*, ſouden de ſelve moeten geſchieden by weegen van *Gildens*; ofte by weegen van zoo veele *wyken*, als waar in men eene *Stad* verdeelen ſoude willen.

Ende de *Vergaderingen* der *Gilden* ofte *Ambagten* aangaande is kennelik, dat alle die *Leeden* ofte *Gilde broeders*, van andere hare Meede-Poorters hun voedſel rapen, ende noit by een komen, dan met die gedagten, van het welvaren van hun *Gild*, ende *Gilde-Broederen*, dat is hare profijten ten naadeere harer meede-Borgeren te vermeerderen, ſonder eenigſins het welvaren der *Steede* in het gemeen te beoogen. Sulks ſy daar door van tyden, ten tyden in die *Landen* ende *Steden* daar ſy eenig deel aan der Regeeringe hebben, oproeren veroorſaken, waar door eyndelik deſelve Landen ende Steden hare *Vryheyd* verlieſen, ende tot eene haar allen verſlindende *Monarchale Regeeringe* vervallen. *Sie de Hiſt. van Florencen. Vlaanderen en Uytregt by N. Machiavel. Mejer. Heda dat Yder Monnik recommandeerd ſijn eygen*

Corvere of Cloofter.

Gelijk men het ſelven voor deſen geſien heeft te *Florencen*, *Gent*, *Brugge*, *Utregt* &c. die alle onder eene monarchale Regeringe ſijn vervallen. Ende wy het ſelven dageliks ſien konnen, aan de Vergaderingen der *Gaffelen* ofte *Gilden* te *Colen* ofte te *Luyk*, daar genoegſaam alle Gilde-Broeders, *Inboorlingen*; ende van eene ende de ſelve Religie zyn, ende des niet jegenſtaande gewiſſelik al over vele eeuwen tot eene *Monarchale Regeeringe* vervallen, ende van alle hare *vrye Regeeringe* berooft ſouden weſen, indien ſy niet Roomſe *Biſſchoppen* die van malkanderen geene *Hoogheyt* konnen erven, tot Opper-hoofden van hare Regeeringe hadden.

Sie Hiſt. van Luyk.

Is dit wel te giſſen uyt den jare 1672.

Wat ſoude het zyn in de volk-rykſte Steden van *Holland*, daar meeſt alle Gildens ofte Ambagten door *Vremdelingen* of kinderen van *Vremdelinge* geoeffend werden, ende die daar en boven uyt ſoo *veelderly Religien* beſtaande, eenen Gravelikken *Stadhouder* ſonder *Grave*, ſouden hebben? Gewiſſelik ſouden die *Gildens* door hare onderlinge verdeeltheden, ende uit een gemeen miſnoegen tegen hare *Magiſtraten*, om den rook te ontgaan, in den viere ſpringen; met ſoodanigen *Stadhouder* by die geleegentheidt een gebiedend Heer over deſe Landen te maken, ende by gevolge daar door meeſt alle de Ingeſetenen deſer Landen ende Steden ten uyterſten te verderven.

Lees hier op de Hiſtorien van Romen ende Atheenen daar veele Vreemdelingen in Wyken verdeeld waren.

En ſchoon genomen onſe *Steden* ſoo bequamelick in *wyken* wierden verdeeld, dat genoegſaam in yder der ſelven neevens het *eygen* byſonder *Intereſt*, oock het *gemeen* gevonden wierd; ſoo is nogtans ook kennelik, dat in onſe meeſt volk-ryke Steden, de *oude* Inboorelingen, de meeſte *Liefde* ende *kenniſſe* tot ende van onſe Landen ende Steden hebbende, doch uyt der aart traag in hare bewegingen zynde, altyds aldaar de minſte in getale weſen, ende van de meer *onweetende*, ende ook *driftiger Nieuwelingen* altyds overſtemt werden ſouden.

Quid non potuit ſuadere malo, Religio.

Waar by alſoo nogh gekomen is die groote verſcheydentheydt in den Gods-dienſt, ende dat, alleen de *Joodſe* uytgeſondert, alle de andere Gods-dienſten, ja ſelfs de *Roomſche* nu, voor een ſeer groote deel beſtaan, *in publijke Sermoenen* ofte *aenſpraken* tot den volcke, ende dat haar en boven de *Reoms-geſinden* zyn voorſien met haare eygene *Prieſters*, *Biſſchop*, *Aerts-Biſſchop*, ende *Pauſe* van *Romen*, als haar Opperhooft; ende dat oock de *on-Roomſchen* hebben haare eygene *Kercken-Raden* beſtaande uyt *Prædicanten*, *Ouderlingen*, ende *Diakonen* ofte *Arm-beſorgers*; ſoo is het eene ſeer kennelike ſaeck, dat onſe *Poorters* in haare *Wijken* by een komende, om over Lants ofte Stads-ſaacken te handelen, altyts ten meeſtendeele ingenomen ſouden weſen van hare reſpective *Prieſters*, *Prædicanten* ofte *Kercken Raden* alle welcken de geene die van haar verſchillen, traghten te benadelen, ende voor het *Intereſt* van haare byſondere *Kercken* ende *Religien*, als daar in haare eygene grootheyt vindende, gewoon ſijn ſeer te yveren, ende dat van den gemeenen *Staet* niet, ofte ſeer weynig te aghten: waar uyt derhalven gedurige on-eenigheden ende Oproeren ſouden ontſtaan.

Sie Deductie des jaars 1654. deel 2. Cap. 4.

Ende hoewel wy, God Almaghtigh zy des gedanckt, nu verloſt zyn van het juck onſer Graven, die uyt alle on-eenigheden welcke ſy ſelfs veeltyds veroorſaeckten, haare magt plagten te vergrooten, ende haaren *Dienſt* eyndelick in eene ondragelike *Tyrannye* ofte *Heerſchappye* hadden verandert: Soo hebben wy des niet te min ſedert die tijden behouden, *Hoofden* die de ſelve menſchelickheyt onderworpen zyn;

ende

ende by ſoodanige *Popularè Regeeringe* met *Officien* en *Beneficien* uyt te delen ſeer ligtelik hare, nu door wetten bepaalde magt, tot eene abſolute *Monarchale* ende *Arbitrare* Regeringe ten verderve aller Ingeſetenen ſouden konnen uytbreyden.

Sulcks wy *Gode* den *Heere* niet genoegh konnen dancken, dat hy ons gegeven heeft eene Regering, ſoo als de ſaken nu leggen, ſeer wel over een komende met het welvaren der gemeene Ingeſetenen. Namentlik eene *Ariſtokratyke Regeering* ofte *Vrye-Republijk*, beſtaande niet uyt *geborene* maar wegens bequaamheyt *gekorene* tot op gemelte *Collegien*, der *Ridderſchap*, der *Borgemeeſteren* ende der *Vroedſchappen* onſer *Landen* ende *Steden*, welke warelik in gevolge van hare Eeden, moeten zyn zoo veele uytgeleſene *Bewaerders* ende *Wagters* der *gemeene Vryheyd*. Ende het zelve ongetwijffelt ook zullen, immers behoorden te wezen, om dat zy hare eige Hoogheyt, ende andere voordelen der Regeringe, niet konnen verzekeren voor ſich ſelven, ende noch min voor hare kinderen, tegen de inkruipende onderdrukkingen, der *Grooten* van binnen, ende tegen het openbaar geweld der Buytenlandſe *Vyanden*; dan met de gemeene Ingezetenen te doen welvaren, ende alzoo dezelven zeer willigh te maken, om alles te contribueren wat nodigh is ter beſcherminge tegen de Binnen ende Buytenlandſe *oppreſſie* van beyden.

Non ſorte naſcendi, ſed ob virtutem electi,

Alleenelik ware te wenſchen, dat op gemelde Edele Groot Mogende *Collegien*, der *Ridderſchap* ende *Steden* beſtonden uy ſoo *veele Eedelen* ende *gegoede Borgeren* als vereyſcht werden om zonder ſchroom een doorluchtig *uſurpateur* te konnen ſtraffen ofte betoomen, ende als mitsdien oock geproportioneert zyn, aan de volk-rijckheyt onſer reſpective Landſchappen ende Steden om niet lichtelick door een oproer der ongegoede Ingezetenen ten nadele der *Vryheyd* overrompelt te worden.

Paucorum Dominatio Regiæ libidini propior C. Tacit.

Derhalven ſoo is ons noch genoegſame reden overgebleven, om *God* Almagtich yverig te bidden, dat het hem gelieve onſe Collegien der *Ridderſchap*, *Borgemeeſteren*, *Schepenen*, ende *Vroedſchappen* ofte *Raden*, ſoo eedelmoedich te maken, dat ſy uyt eygene Heroike beweginge, ter liefde des Vaderlands, volgens het exempel des loffelicken Konings van *Lacedemonien*, *Theopompus* in *ſchijn* hare eygne macht gelieven te *verminderen*, om daar en tegen *warelik* de macht van hare reſpective *Collegien* ſoodanich door ende met *nieuwe Collegie* oft Leden te *verſtercken*, dat daar in het gebruyck van *Ballotteren* moge werden ingevoert, op dat yder lid van dien vryelick ſtemmende, ſonder eenen *Tyran* ofte *Monarch* van binne ofte van buyten te vleyen ofte te vreſen, alle wel opgemelde *Collegien*, ende by gevolge de gehele *Hollandſen Republick*, ſoo lang-durig, vreetzaam, ende geruſt zy, als de *Italiaanſe* ende *Switſerſe* door dat middel geworden zyn.

Valer. Max. lib. 4. Cap. 1. Non minor eſt Virtus quam quæ tere parti tueri.

Ende op dat mitsdien deſe *Landen* ende *Steeden* meer ende meer mogen ſtrekken tot een *Aſylum* ofte *Herberge* voor alle *Vreemdelingen* die door de *Tyrannye* ofte Oorlogen der *Monarchen*, ende door eene verdoemelike *heerſugtigheyd* der *Kerkelicken*, wegens de verſchillen ofte twiſten over het ſtuk van den Gods-dienſt, uyt haar Vaderlant verdreven werden. Ende op dat eyndelik door opgemelde vaſt gebouwde *vrye Republikze Regeeringe* alle de Ingeſetenen onſer Landen ende Steden onder eeuwigheid mogen groeien ende bloeien, ſonder oyt te ſien het EYNDE.

Nº. X.

REDENEN

En Motiven, om aan te wijſen dat de bewuſte Werving van 16000 *Man niet kan geſuſtineert werden te zullen hebben konnen ſtrekken tot het bevorderen van een accommodement tuſſchen Vrankryk en Spaigne.*

DAt de Wervinge van ſeſtien duyſend Ruyters ende Voet-knechte in de Staat niet kan geſeyt werden te hebben zullen ſtrecken om de Vreede te bevorderen, blijkt klarelijk aan alle de geene die met aandacht ſullen aanmerken: Eerſtelijk dat de differenten tuſſchen Vranckryk ende Spanjen tot een formele oorlog zijn gekomen door de Declaratie van Oorlog vande Spaanſche zijde gedaan, want hoewel de hoſtiliteiten van de Franſſen op het platte Land in de Spaanſſe Nederlanden geëxerceert daar toe oorzaak hebben gegeven: ſoo verklaarde ſijn Aller-Chriſtelijkſte Majeſteyt dezelve alleen te gebruyken als een middel om de Spaanſſe tot het inwilligen van ſijn prætenſien te conſtringeren, ende zoo lang de zaken in die terme verbleven, was 'er niet anders voor het argſte dat gebeuren konde te vreſen, als dat Spanje endelijk zoude zijn geobligeert en geforceert geweeſt Lutzenburg ofte een van de andere poſtulata af te ſtaan, ende bleef aan haar Ho: Mo: open een tijd lang de weg, om door middel van de Koning van Engeland, ende door haar eygen interceſſie een min des avantageuſe vredige afkomſt voor Spanje waar het doenlijk te bevorderen. Ten tweeden, dat de Koning van Vrankryk de geheele VVinter ende tot in 't laatſt van April conditien tot het aangaan van een vredig verdrag heeft doen aanbieden, ende dat het ſelve dienvolgende getroffen ſoude zijn geweeſt, indien dezelve conditien by Spaigne waren aangenomen. Ende ten derden, dat niet ſonder groote reden vermoet, ja voor gewis gehouden moet werden, dat om de Spaanſſe tot het aannemen van de voorſz. conditien te doen reſolveren, van ſeer groot en genoegſaam gewicht zoude zijn geweeſt, dat het ſelve haar als een noodſakelykheyt tot vermijdinge van meeder quaat eenſtemmelijk by alle de Leden van de Staat ende tijdelyk waar aangeraden ende overdrongen, dewijl ſonder de machtige onderſtand van deze Landen in de Spaanſſe Nederlanden, door defect van middelen tot eygen defenſie; geen wederſtand aan de Franſſe macht konde werden gedaan.

Ende dewijle notoir ende onwederſprekelijk is: Eerſtelijk, dat de Spaanſſe den oorlog niet zouden hebben verklaart, noch dat iemand haar zoude hebben konnen inducceren om daar toe te reſolveren, indienſe haar niet hadden verlaten op machtige byſtand uyt deſe Landen, dewijle ſy ſonder de zelve in 't korte in de Nederlanden moſten verlooren gaan, ende daar na gevaar zouden loopen van andere hare Landen in handen van Vrankryk te ſien vallen, ende datſe niet gelooft kunnen werden haar ſelfs te willen ruineren, ſoo is het ook notoir ende onwederſprekelijk, dat ſy niet

trager

trager, maar prompter zouden zijn geweest tot de Declaratie van een oorlog, indien de Staat seecken duisen Ruiters en Voet-knechten meerder in dienst had als tegenwoordig, insonderheid na dat men hier verklaart heeft de Spaansse Nederlanden als Frontieren van de Staat te moeten defenderen, niet volgens de Tractaten, maar volgens de grootheid van de nood in de welcke sy mochten vallen, ende dat men Spanje tot het aangaan van onredelijke vredes conditien niet konde dwingen, maar eerlijke redelijke ende secure most procureren. Ende ten tweede, alsoo het niet min evident is, dat dezelve oorsaken ende motiven, welke de Spaansse hebben doen resolveren tot het declareren van den oorlog, haar ook hebben geëfloigneert van 't accepteren van de aangeboden conditien van vreede, ja haar hebben geencourageert om de geheele Winter, ja tot in May toe niet een eenig bot daar op te doen, selfs te protesteren tegens de voorslag van een generale treves met gemeen advis van de Geallieerden aan de Koning van Vrankrijk gedaan, zoo zoude sich zelve tegenspreken, de geene die zoude willen staande houden, dat het geen de Spaansse zoude doen hebben beter opinien vatten, om in den oorlog tot kosten van desse Staat te reusseren, zoude gestrekt hebben om haar bereidwilliger te maken tot het aanvaardigen van de aangeboden vredes conditien, ofte om toe te staan het geen tot het bereiken van een vreedige afkomst zoude wesen vereyscht. Ende dat dies het vermeerderen van des Staats troupen onder de verklaringe van haar met alle macht in de Nederlanden te moeten beschermen, ende haar tot het aanvaarden van onbillijke vredes conditien niet te kunnen obligeren, notoirlijk haar niet min, maar veel meer onwillig zouden hebben gemaakt, om af te staan het geen aan een vredige afkomst noods-halve ende niet op gronden van rechtmatigheid aan een machtige vyand most werden toegestaan. Ende ten derden, is het nit min onwedersprekelijk als al het geen voorseyt is, dat, indien de geene welke door meerderheid van stemmen de Resolutie van de Staat hebben geformeert, niet hebben goet gevonden de Spaansse de acceptatie van een van de postulata aan te raden, ende veel min te overdringen, ja niet om eenig bot op de Franssen eysch te doen, voor diep in Februarius gezamentlijk met de Ministers van de Geallieerdens, immiddels de voorseide wervinge niet was toegestaan, ende dat ook tot de equipage ter Zee geen ordre was gestelt, ende dat dies de necessiteit om den oorlog te doen termineren, op het spoedigst tusschen Vrankrijk en Spaigne grooter was, na haar gevoelen, als by aldien de VVervinge ende de Equipage waar ondernomen, datse dienvolgende niet meerder maar wel minder gedisponeert zouden zijn geweest; om de Spaansse tot harde maar nodige vredes conditien te permoveren.

Men kan ook geensints seggen dat de Geallieerden in 't Noorden ende in Duitsland door het doen van een VVervinge ende van het aanstellen van een Equipage zoude zijn bewogen om stercker de hand te houden aen het doordringen van een Vreede, want om nu niet te verhalen alle het geen in andere gelegentheden geseyt is, om aan te wijsen dat die Geallieerden buyten engagementen, genoegsame macht, ende genegentheid zijn om de Spaansse in dese oorlog by te vallen, ende dat'er reden is om te vermoeden dat haar conduite heeft gerendeert om den oorlog met Spaigne te doen continueren, om haare ende de Duytse saaken min des

avantagieuſelijk af te handelen ende te dirigeren, zoo is inconteſtabel, dat hoe de wederſtand welke Spaigne kan doen door hulpe van Vrunden ende Geallieerden buyten haar, grooter is, hoe ſy onbekommerder moeten weſen om die conſilia te fomenteren, welke tot continuatie van oorlog tenderen, ende dat dies de VVervinge ende de Equipage haar niet min maar meer genegen ſoude hebben gemaakt; om niet alleen niet te urgeeren op reſolutien welke tot een vreedige afkomſt noodig zijn, maar ook om die te doen traverſeren, ſoo veel haar mogelijk is, als uyt haar proteſtatien tegens het geen meen tot voorkominge van verder ruine in de Nederlanden op de laatſte Memorie van de Grave van Avaux van den 29 April had gereſolveert ende haar gecommuniceert, is gebleken.

Soo dat alles wel ingeſien ſijnde, het effect van de wervinge, nogh van een eſquippage niet konde zijn, nogh kan zijn de Vreede met voorkominge ofte ſpoedig eyndigen van de tegenwoordige Oorlog te weeg te brengen, maar wel om den Oorlog met meer vigeur te voeren, ende daar door de Geallieerden in 't Noorden ende in Duytſland te diſponneren om min genegen te zijn om een des avantageux accommodement over de Duytſe differenten met Vranckryck te helpen aanraden, maar liever occaſie af te wagten om na 't eyndigen van de Turkſen Oorlog ende andere favorable veranderinge tot recuperatie van 't geen den Koningh van Vranckryck geoccupeert heeft op de Duytſe Bodem, te urgeren.

Ende hoewel lichtelyck aan te wyſen is, dat zy in die meſures haar ſouden bedrogen vinden, vermits de groete conqueſten op de Spaenſe, en elders, waar door de Koning van Vranckryck deſe haar deſſeynen kan traverſeren. Soo ſal dit voor by gegaan kunnen werden dewyle het niet nodig is om aan te wyſen dat de VVervinge ende de equipage in geenderhande maniere kunnen geſeyt werden tot het bewerken van een Vreede geſtrekt te ſullen hebben, dat althans het eenige is datmen bewyſen wil.

Daar reſteert een eenige objectie hier tegens datmen in abſtracto niet poſitive kan zeggen dat de Vreede is uytgebleven ende dat de Oorlog is ontſtaan, ende continueert, alleen om dat de Spaanſe niet hebben willen aannemen de conditien by Vrankryk voorgeſlagen; dewyle de Vreede ook gemaakt zoude zyn geweeſt, indien de Koning van Vrankryk had kunnen gediſponneert werden om van zyn eyſch ende pretenſien die men onregtmatig oordeelt, af te ſtaan, ende had willen bewilligen in een ordentelyke onderhandelinge over een Vreede met ceſſatie van hoſtiliteyten, ende was vernoegt geweeſt met het geen regmatig is of voor zoodanig door neutrale arbiters gekeurt zoude werden, want dat Spaigne tot het kiezen van neutrale arbiters wederzyds te noemen genegentheyt heeft getoont.

Maar om nu niet te lang te zyn in het deduceren van alle het geen dienen kan om aan te wyſen dat het geen dus in abſtracto zoude kunnen werden geſeyt, komt te vervallen, ende t'eenemaal te verdwynen zoo haaſt men het wil paſſen op de toeſtant der zaken, ende om niet te blijven ſtaan op 't geen dient om te doen begrypen dat de VVervinge (alwaar zy gearreſteert geweeſt ter Generaliteyt zoo haaſt het Conſent daar toe by een eenige Provintie is ingebragt 't welk is geweeſt diep in November laaſt leden) van weynig ofte geen effect zonde zyn geweeſt; Eerſtelyk om dat in alle de Provintien niet alleen geen ſpoedige reſolutien zouden

zyn

zyn uytgewerkt geweeſt tot het beramen van de gelt middelen daar toe gerequireert, ende veel min om die tydelyk te doen furneren ende datmen boven die zig in demarches welke een Oorlog ſoude na zig ſleepen tegens de Staat niet konde inlaten zonder ter Zee gewapent te zyn ja ſuffiſantelijk genoeg om deſe Republicque ende de Commercie vande ingeſetenen tegens Vrankrijk, ende deſſelfs Geallieerdens ende ſpecialijk tegens Denemarken te defenderen, 't welk niet geſchieden kan zonder alomme Meeſter ter Zee te weezen, waar toe de middelen notoirelijk mancqueren, ende dat boven dien in alle de naburige Landen van de Duitſe kant (daar men voor had de Wervinge te doen, om dat ze nieuwers elders konde geſchieden) zodanige ordres zyn geſtelt ende alliantien opgeregt tegens doortoghten en vreemde Wervinge, dat geen geworven troupen ſouden hebben kunnen werden herwaarts overgebragt, ende inzonderheyd niet zoo lang de Staat niet wilde helpen doordringen zodanige Vredes Conditien voor Vrankrijk als de ſelve nabuuren verſtonden aagenomen te moeten werden, om den Oorlog te eviteren ofte te termineren, ende dat dies het uytkeren van VVerf-pinningen, geld in 't water zoude zijn geweeſt; ende dat boven dien als uyt de laatſte recreutes gebleken is Stad en Landen noyt inde VVervinge ſoude hebben geconſenteert, ende Zee-land ende miſſchien andere Provintien meer, zouden bevonden zyn in onvermogen om Penningen daar toe op te brengen, ende dat de Koningh van Vrankrik alreede een VVervinge van 40000. Ruyrers ende voetknechten had voltrokken, eer dat de VVervinge van 16000 Mannen by de Staat ſoude zyn aagevangen geweeſt, ende dat door de deſtructie in de Spaanſe Nederlanden ſedert het begin van September laaſt leden gecauſeert gezamentlyk door het occuperen van Cortryk en Dixmuyden, ende van andere Steden, plaatſen, ende Oorden door de Franſen, en door 't verder verval in de Spaanſe ſaken aldaar, meer voor de Spaanſe verachtert was, ende voor deſe Staat, als door een zo defficile VVervinge van 16000 Mannen ſoude zyn gevordert; ende om nu niet in 't breede op te halen uyt het gepaſſeerde in de voorleden Oorlog datmen met over de 40000 Ruyters ende Voetknechten in beſoldinge van de Staat meer als tegenwoordig, ſchoon nevens deſe Republijcque voor Spaigne tegens Vrankrijk oorlogde de Keyſer met alle zyn magt, nevens de Cheur-Vorſten van Mentz, Trier, ende Paltz, ende dat alle Leden van 't Duytſe Ryk in die partye waren uytgezeyt Beyeren ende Hanover, niet alleen geen progreſſen in de Nederlanden nog elders voor Spaigne zyn gedaan, maar dat die Kroon het Graafſchap van Burgondie, ende daar en boven Camerik, Arien, St. Omer, Valencien, en eyndelyk ook Gent. ende Yperen zyn afgenomen, ende dat de Koning van Vrankrijk wanneer voor den aanvank van het jaar 1678 de Sweden, de eenigſte Geallieerden van Vrankryk, van de Duytſe Bodem waren verdreven, ende dat Engeland de Commercie op Vrankryk had verbooden, ende 80 Schepen van Oorlog ende 30000 Ruyters ende Voet-knechten gereet had om zyn Aller-Chriſtelykſte Majeſteyt den Oorlog aan te doen, ende dat Denemarken, Brandenburg ende de Furſten van Lunenburg, Zell ende VVolfenbuttel in procinctu ſtonden om volgens ſpeciale tractaten met groote Legers tegens Vrankryk te marcheren, ende des te getrouwelyker om datſe daar door haar conqueſten op Sweeden gedaan ſouden mainteneren, egter de Koning van Vrankrijk in 't jaar 1678 niet alleen verworpen heeft de conditien van Vreede die men met Engeland beſlooten had aan zyn Aller-Chriſtelykſte

ſte Majeſteyt te overdringen, maar ook Spaigne heeft geobligeert om Yperen wan neer het verovert was, te cederen, boven de conditien waar mede Hoogſtgedagte zyne Majeſteyt voor het veroveren van die Stad had verklaart zig te ſullen vernoegen, Ende dat de Koning van Vrankryk althans diſponerende van alles dat aan de Ryn is in de nabuurſchap van zyn magtig Kyk, ende ſig daar ende elders gebolwerkt hebbende met conſiderable ſwaare nieuwe fortificatien, niet alleen onvergelykelyk ſterker is op de defenſive als in de voorzeyde Oorlog ende particulyk in 't jaar 1678 wanneer de Keyſer by na even abſolutelyk van Straatsburg als van Philipsburg deſponneerde, maar dat daar en boven notoir is ende uyt vorige deductien ten vollen is aangewezen dat niet alleen zodanige groote ſecourſen ende middelen van diverſie als doemaals in deſe tyd voor handen zyn om de Franſen te intimideren, maar dat men niet buyten nabedenken is van de Duytſe kant gemoleſteert te werden. Ende om nu ook niet te melden dat de Koningh van Vrankryk uyt de penningen uyt de Spaanſe Nederlanden getrokken boven de 40000 Mannen alrede by hem geworven, nog wel 16000 Mannen zoude hebben kunnen werven, ende in ſtant brengen om te ageren, eerder als het door haar Hoog Mogende konde geſchieden. Zoo ſal het genoegh ſyn om aan bedaarde gedagten voor onwederſpreekelyk te doen aanſien, dat men door een VVervinge van 16000 Mannen niet konde Spaigne libereren van de neceſſiteyt van Lutzenburg af te ſtaan, ſoo het Vrankryk dēſidereerde, dewyle de Koning van Engeland opentlyk voor lang heeft verklaart het nadeel vande Ceſſie van Lutzenburg voor de Continuatie van de Oorlog te ſullen prefereren, ende dat daar en boven is vernomen dat Cheur Ceulen ende Brandenburg ende andere die met Vrankryk meſures hebben genomen haar niet roeren ſouden tot voordeel van de Spaanſe indien zyn Aller-Chriſtelykſte Majeſteyt ſig daar mede contenteerde, ende dat dienvolgende voor puyr onmogelyk moet werden aangeſien tot beter conditien de Koning van Vrankryk door de wegh van wapenen ofte oſtentatie van wapenen te obligeren, of men moſt voor mogelyk houden dat ſulks ſonder toedoen van eenige andere macht als die van Spaigne ende van deſe Staat, als haar Hog: Mog: tot de VVervinge van 16000 Man hadden gereſolveert, konde werden te weeg gebracht, 't welk voor niet beter als een chimere kan werden gehouden.

Maar boven dit alles is reden om te vermoeden, dat de Koning van Vrankryk te eerder tot de continuatie van den Oorlog ſoude hebben gereſolveert, indien de voorſeyde VVerginge, ende ſoo notable Equipage als nodig was, om ſich daar van in den Oorlog tegens hem ende deſſelfs Geallieerden te dervne bediene, waar ondernomen, om dat het wel haaſt gebleken ſoude hebben, dat de Staat de koſten ende laſten daar toe niet konde vervullen, ende voornamentlyk om dat haar Ho: Mo: ſoo danigh effort doende in 't korte ten eynde van alle krachten ſouden zyn geweeſt, ende dat de verwachtinge van een totale enervatie van deſe Landen, ende de ruine van der ſelver wel weſen een tweede avantage voor de Franſſen ſoude ſyn, niet veel geringer als by na een geheele conqueſte van de Spaanſſe Nederlanden, indienſe tot de Monarchie aſpireren.

Buyten dat het onbenoegen de deſordres, ende confuſie ende de vertwyffelinge daar door in de Staat te veroorſaken onder de Ingezetenen, welke alle weten dat men deſe koſten, laſten, ende ſwarigheden heeft konnen eviteren, eerſt met de Arbitrage aan te raden, ende daar na door andere middelen van een accommodement yſſeiyk ſoude zyn geweeſt.

Om

Om nu niet te melden dat men in een Oorlog na de tegenwoordige conſtitutie van ſaken in het begin ſig geen ſucces konde belooven, ende dat men het moetende verwaghten van onſekere ende trage favorable veranderinge in Engeland, ende Duytſland, ende elders, de Staat ſich niet moeſt laten trekken in den Oorlog anders als op een voet van koſten ende laſten welke ſy lange jaren ſoude konnen dragen, ende te meer om dat by aldien ſy aangeſien wierd als ſonder hulpe van Engeland, ende andere Potentaten de ſaaken konnende ende willende ſtaande houden, ſoo wel Engeland als de voorgeroerde Potentaten te min yverig ende ſpoedig ſouden toelopen, ſonderling dewyle yder van de ſelve domeſticque ofte andere reſpecten hebben, die haar van een Oorlog tegens Vrankrijk ſchuw ſoude maken.

Maar men magh niet voorby gaan dat het onverantwoordelyk moet ſchynen, dat men, immiddels de Spaanſſe naeuwelyks een derde in de Nederlanden hebben van de maght welke de Staat bekoſtigt, Staat noch daar en boven tot het demeleren van een querelle van Spaigne zoude beſwaren met het werven ende onderhouden van 16000 Ruyters ende Voetknechten, ſonder de Monarchie van Spaigne te obligeren om de penningen daar toe te verſchaffen, ja ſelf ſonder die Kroon daar over aan te ſpreken, ofte te eyſchen pant tot refuſie van de penningen welke tot de voorſeyde VVervinge zoude werden geëmployeert, ſchoon de Spaanſſe hare Onderdanen op verre na niet beſwaren met de laſten die hier gedragen werden, ende dat ſy de grootſte ſomme uyt Spaignen, tot onderſtand der Nederlanden, overgeſonden, de Koopluyden van deſe Staat ende andere uyt de Vloote uyt VVeſt-Indien hebben afgenomen.

Als men hier nevens zyn gedachten laat gaan op de grouwelen ende heilloosheden van een grooten oorlog in 't Chriſtendom nevens een Turkſe van buyten, ende dat de Spaanſche ſaaken niet gereddert kunnen werden ſonder dat die genoegſaam univerſeel werde, ende dat alomme te Water, ende te Lande vyer ende ſwaart woede tot erbarmelijke vergietinge van ſtroomen van Chriſten-bloed, devaſtatie van Lande, verarminge van Luyden, verwoeſtinge van ſteden, verderffelijke opſtoppinge ende afbrek in koophandel, vaart, neeringe ende hanteringe, ende dat men daar tegens ſich voorſtelt het heyl ende zegen van een gemeene ruſt ende vreede in 't Chriſtendom ook ten opſichte van de middelen die ſe ſoude verſchaffen, om kryg de tegens de Ottomanniſche macht met voorſpoet uyt te voeren, ende verders in achtinge werd genomen, niet alleen wat de Chriſtelijke plicht van Godvruchtige gemoederen eyſcht omtrent het bevorderen van een ſoodanige Vreede, ende het vermyden van diergelyke Oorlog, maar ook wat Staats belang vordert hier omtrent van eerlyke ende wyſe Regenten van een Republicque, welkers welweſen, ja weſe beſtaat uyt een bloeyende vrye ſecure vaart ende koophandel door de geheele Chriſten wereld, ende daar buyten, ende welkers onderdanen in by na alle hoeke vande wereld door ſoodanige univerſele oorlog beſchadigt, door depredatie, verlies van uytſtaãde ſchulde ende door gebrek van vertieringe van haar koopmanſchappen ende handwerken geruineert konnen werden, ſoo ſal het aan alle de geene die mit eenige kenniſſe ende ſonder ongeregelde hartstochten aanſien de conſtitutie van deſe Repuqlcque, moeten als zeer waarachtig voorkomen 't geen de Heeren van Amſterdam in haar ſchriftelyke Vertogen voorheenen tydelyk hebben aangeweſen, dat de geene die het beſtier van deſe Landen toevertrouwt is, moſten behertigen dat ſoodanige oorlog wierd voorgekomen, alwaar 't dat deſe Staat geen gevaar liep

van daar inne te werden geinvolveert, inſonderheyd dewyle deſelve door de voorleden Oorlog, ende de groote ſchade daar inne geleden, ende door de wonderbaar koſtbare efforten voor de Spaanſſe ſonder ſucces gedaan, van een floriſſante Staat tot die laachte is gebracht, dat de intrain zynde ſchattingen, nevens de groote verminderinge in rykdom ende welvaren verſcheyde Leden van deſelve, ſelfſtaande de univerſele Vreede ſedert dat die tot Niemegen geſloten is, doen afnemen in vermogen, ende dat dies de wegh gebaant moet werden om tot verminderinge van laſten; ende tot aanwas van Commercie, Navigatie, Viſſcherye, Handwerken ende Neeringen te geraken, om behouden te blyven.

Ende dewyle zulx uyt de ervaringen ende ſpecialyk door afilag in de prys van de vaſte goederen in verſcheyde Provincien ende ſteden demonſtratif is geworden, ende dat het by verſcheyde gelegentheden door de Regenten van de Provintien en Steſten, welke die uyt-teerende quaal boven anderen treft, in de publicque deliberatien is aangeweſen: zoo ſal het niet ſonder groote reden een ſubject van uytterſte verwonderinge weſen in deſe ende in de volgende eeuwen, dat deſe Staat door niemand ter wereld directelyk aangetaſt noch gemoleſteert werdende, ende door eygene cordate reſolutien, ende toe doen van Geallieerden, ende andere favorable omſtandigheden aan de Spaanſſe haar gemoleſteerde Geallieerden, geprocureert hebbende een plauſibel middel om haar differenten met Vrankryk te termineren door een verblijf aan een mede-Geallieerde, namentlyk de Koning van Engeland, ende daar door de weg hebbende geopent tot een univerſele Vreede, vermits de diſpoſitie welke in Duyland was, ende verder verwekt konde werden, om de Duytſe differenten te gelyk te termineren, ende de Keyſer tydelyk, ende machtig in de Turkſe oorlog te aſſiſteren, ende daar nevens verſekert weſende dat de Koning van Engeland ende apparentelyk op ſyn exempel meeſt alle Chriſten Potentaten ſoodanige univerſele ruſt ende vreede door krachtige Ligeus van garantie wilde aſſecureren, niet alleen ten aanſien van Spanje ende Duytſland, maar ook ten annſien van Italie, om alſoo eenmaal endelyk het Chriſtendom in een vaſte ende duurſame tranquiliteyt te ſtellen, dat egter dit alles verwaarlooſt is, ende dat de ſaken zyn vervallen in de tegenwoordige over gevaarlyke ende beſwaarlyke toeſtand, ende dat de conduite in de Staat daar ontrent ſoodanig is geweeſt dat om hatelykheyd te vermyden, niet gemelt dient te werden de gemeene opinie daar omtrent buyten en binnen 's Lands tot nadeel van de gene die daar inne partiçiperen, opgevat.

Inzonderheid dewyle by 't verwaarlooſen van middelen dienende toe het bevorderen van een Vreede ende by 't ontſtaan van een Oorlog tuſſchen Vranckryk ende Spanje, de Staat verre van alleen geexponeert te zyn in haar ingezetenen aan de ſchade, ongemakken ende winſtdervinge, welke de oorlogh over haar zoude brengen, ſchonſe daarinne niet getrocken wierd, het meeſten tot dezelve oorlog zoude moeten toebrengen, niet alleen om een goede uytkomſt daar inne te kunnen bereiken, maar zelf om een ſpoedige ruine voor te komen, ende dat ſchoon men daar toe meer middelen verſchafte te Land als niet opgebracht kunnen werden, dat men echter, ter oorzake van de afbrek die men ter Zee zoude lyden, vermits het verval in 't welck de Staat is, na menſchelijcke apparentie moſt verlooren gaan, zonder dat zelf by een gewenſt ſucces door onverwachte miraculen de minſte conque-

ſten

ſten voor deze Landen niet konden werden verhoopt ofte wierden gepretendeert.

De Potentaten ende Staten, welke haar avantages ſoeken in 't uytſetten van haar Landpalen door conqueſten op haar nagebeuren, ende daar over van ommenſchelykheid met recht gedoemt werden, zijn echter indien ſy niet even onvoorſichtig als onrechtveerdig zijn, niet gewoon haar aan een nieuwe oorlog te exponneren, ten zy ſey de verſwackinge van krachten door een voorgaande geleden gerepareert hebben, ende nieuwe hebben verzamelt om met hoope van ſucces haar wapenen op nieuws te voeren, maar dat ook deſe regul van toeverſigt in deſe gelegentheid is overtreden ende genegligeert is op een uitmuntende wyſe, is oock t'lijner plaatſe door de Heeren van Amſterdam aangeweſen door een pertinent vertoog van de achterheit in de welke men is geraakt ende verbleven, in ende zedert de verleden oorlog, in de publicque finantie, ende ſulks niet tegenſtaande uyt de Ingeſetenen van deſe Provincie in der ſelver tegenwoordige vervallene toeſtand veel milioenen jaarlijcks meer werden getrokken als gedurende de bloejenſte tyden van de zelve in Vrede is geſchiet, ende laat men daar uyt oordeelen, hoe vreemt een ſake het is dat die maxime niet is in achtinge genomen by een Staat, welker welweeſen op vrede ende ruſt ende op de vruchten uyt vreede ende ruſt voortkomende is gegrond, ende dat die misſlag is begaan in de querelle van een geallieerde, ende ontrent een oorlog in dewelke zy alles verlieſen ende niet ter wereld winnen kan.

Men mocht deſe overſigt ende misſlag eeniger mate verſchoonbaar vinden ofte min onverſchoonbaar, indien de tegenwoordige ſwarigheden ende oorlog niet hadden konnen werden voorſien, ende datſe konde geſeyt werden onverwacht ende onvoorſpelt te zijn opgekomen: maar het is ſoo veer van daar, dat uyt de ſchickinge derſaaken in Europe ende uyt de cours van conſilia aldaar gehouden, zedert meer dan twee jaren voor onfeylbaar heeft moten werden gehouden, dat by ontſtenteniſſe van een tydig verdrag over de Spaanſe differenten, de ſelve ſwarigheden ſekerlik zouden ontſtaan ende misſchien nog grooter, ende dat dit niet alleen door de Koning van Engeland by maniere van waarſchouwinge aan haar Hoog. Moog. is voorſeyd, ende door de Heeren van Amſterdam zedert dat men begon het aanraden van de arbitrage te declineren, dat is zedert meer als anderhalf jaar ſtadig by monde ende by geſchrift is aangeweſen, niet ſonder ſpecialyk te vertoonen de gefordres binnen ende de onheylen buyten daar door aan de Staat te veroorſaaken, ende dat het eindelyk in Auguſto laaſt leden de experentie door de op nieuws gepleegde hoſtiliteiten door de Franſen in de Spaanſen Nederlanden heeft doen gevoelen, ſonder dat alle het ſelve heeft kunnen te weeg brengen dat de middelen, die doenmaals nog ende gedurende het geheele naa jaar ende Winter ende nog in 't voor-jaar ſig vertoont hebben, om een formelen oorlog voor te komen ofte op 't ſpoedigſte te termineren, ſijn geample eteert ende gemenageert zijn, ja ſonder dat men bewogen heeft konnen werden om daar over beſoignes ende deliberatien aan te ſtellen eerder als in Februarius laaſt-leeden, ende dat men nog doenmaals niet gepermoveert heeft konnen werden om, niet tegenſtaande de ernſtige inſtantie daar toe by de ſtad Amſterdam gedaan, daar over aanſtonts in onderhandelinge te treden met de Heer Grave van Avaux, ende alſoo te kieſen de korſte weg om tot een afhandelinge te geraaken ende voor het

ſaiſoen van de veldtochten te mogen weten, op welke voorwaarde de *Spaanſe* differenten geterminеert ende den oorlog, door haar gedeclareert, geeindigt konde worden.

Maar 't geen de conduite in deſe gehouden meer onbegrijpelijk maakt is datſe directelijk heeft aangelopen tegens alle het geene by eenparigheit van ſtemme ter Generaliteit en in Holland t'elkens dienſtig en nodig is geoordeelt, als wegens de ſtad van Amſterdam 't ſijner plaatſe is aangeweeſen, mits de eerſte reſolutie voor meer dan twee jaaren genomen, de Spaanſe geen hoope heeft gegeven ook ſelfs tot het ſecours van 8000 Mannen, als onder expreſſe conditie, datſe op het ſpoedigſt moeſten handelen met Vranckryck, om tot een verdrag over haar differenten te geraacken, ende dat naderhand de aanbieding van een aanbieding van een arbitrage onverwaght voorgekomen ſijnde, het ſelve by de geheele Staat is geapplaudiſſeert als een gewenſt expedient om den oorlog voor te komen, ende dat eindelyk als dit alles door een fatale misſlag verwaarloost was, is echter in May des voorleden jaars by alle de Leden in Holland verklaart, dat men de Spaanſſen tot contrapreſtatien van het geen ſy aan de Staat ſchuldig waren moeſt houden, geen ſecours boven de 8000. man anders als tot haar koſten konde geven, nog ſig in verwydering inlaten ſonder machtige ſecourſſen uyt het Duytſche Ryk, welke de Spaanſſen te beſorgen hadden.

Ende indien men tegens alle het geene hier boven in den beginne geſeydt is, ende tegens de evidentheid van de reden zoude willen ſtaande houden, dat de gehoudene cours van conſilia niet onvoorſpoedig zoude hebben geweeſt, indien de Werving ſijn voortgang zoude hebben gehad, ſoo is het immers notoir dat men in November, December, en vervolgens vernemende datſe geen voortgang konde hebben, niet mocht perſiſteren in conſilia gebouwt op een zake die niet konde zijn.

Ook is het ſoo verre daar van daan, dat de Heeren van Amſterdam zouden genegligeert hebben de middelen, welke in allen gevalle dienen konden om op de ſecuriteit van de Staat te voorſien, dat het met groote faciliteyt kan werden aangeweſen, dat indien gehoor en ingreſſie gevonden hadde, hare ſtadige, ernſtige en dik gereitereerde aanmaaning, om over het beloop der ſaake in een trouwhertig concert te treden met de Koning van Engeland, ende te menageren de goede genegentheid van ſijne Majeſteyt, ende daar nevens die van Denemarken, Brandenburgh en Cheur-Ceulen, met het ooghmerk van een Vreede op de minſt des-evantageuſe conditien te bevorderen de ſecuriteit van de Spaanſſe Nederlanden, en van deſe Republicque, ſonder deſſelfs koſten, onvergelykelyk meer bevordert ſoude zyn geweeſt, als door de voorſz. VVerving niet zoude hebben konnen geſchieden.

Men ſoude ſig gaarne gediſpenſeert hebben van het voorverhaalde te deduceren in deze bekommerlyke conſtitutie van zaken, welke door het aanwyzen van gepaſſeerde misſlagen niet gebetert konnen werden, in dien de Heeren van Amſterdam het ongeluk niet hadden, van dat ſommige Leden ter dagvaart als nog niet alleen by particuliere diſcourſſen; maar by adviſen ter Vergadering geuyt, aan hare conduite imputeerden de tegenwoordige ſwarigheden.

No. XI.

Advis en resolutie van Burgermeesters en Regeerders der Stadt Middelborgh geformeert ende genomen tot het declineren vande Wervinge van 16000 Man, in ter vergaderinge vande Edele Mogende Heere.. Staten van Zeelant overgebracht den 19 February 1684.

EDELE MOGENDE HEEREN.

DE Heeren Gedeputeerde van Middelburch nu iterativelyck geadviseert hebbende over het vierde point van beschrijvinge, nopende de VVervinge van 16000 Man, en haar niet te min de novo gesommeert vindende, om haare finale resolutie dies aangaande ter Vergaderinge van U Ed. Mog. in te brengen; verklaaren uyt den name vande Heeren haare Principaale, over het voorsz. point veelvuldige en rijpe deliberatien gehouden hebbende, de bewuste VVervinge by dese constitutie van tyden en saecken te declineren.

Naardien het in dees tyt het hoogste Interreſt van den gemeenen Staat is alle verwyderingen tusschen syn Alderchristelyckste Majesteyt voor te komen, ende door alle bedenckelycke wegen sich by den jegenwoordigen Vrede verder bevestigt te sien: waar toe wel het voornaamste ja eenichste middel is, dat sonder het minste tyt verlies alle yverige divoiren en meest crachtige interceſſien werden angewent, om door een spoedig accommodement tusschen Vranckryck en Spangien, de openstaande differenten t'zy door inwilligen van een der Fransche postulata ofte wel eenigh ander æquivalent uyt de wech te leggen en te besliſſen. Komende de bewuste wervinge na de bevattinge van de Heeren van Middelburg niets anders als Spangien veel difficielder en trager maaken tot eenige inschickinge, in plaatsch van Vranckryk of tot een spoedigen accommodemet, of ten minsten tot verschtinge oft verminderinge van zyn postulata en pretentien te permoveeren: en in cas de bewuste wervinge en demonstratie van vigeur van desen Staat al eenige apprehensie in den boesem van de Coninck van Vranckryk mochte verwecken, om op aannemelycker conditien met syn Majesteit van Spangien te handelen, soo souden immers geen gelyckheyt wesen tusschen de gehoopte verschtingen van de Fransche postulata, misgaders het voordeel en interreſt, dat dese Republyck daar by vinden soude ende tusschen de exceſſive onkosten en lasten, sullende bedragen naar giſſinge ontrent de twalf milionen, die desen Staat in 't werven ende onderhouden van de sestien duysend man, de Equipage ter Zee met alle de gevolgen vandien soude moeten supporteren.

Behalven dat niet sonder reden te duchten is, dat de voorsz. wervinge Vranckryck syne pretentien soude doen verswaaren, te meer siende dat men nu soo veel tyts heeft laaten voorby loopen, om een secuur en redelyck accommodement te vinden; soo niet selfs tot animositeyt verwecken. om door gewelt van de wapenen na lan-

gen uytſtel ſich meeſter te macken van ſyne pretentien, en ſoo de Croon Spangien in een formelen en na alle vrees ſeer fatalen Oorlog in te wickelen in welck geval deſen Staat ſeer beſwaarlyck de ſelve ſoude konnen ontgaan.

Ende al conde deſe Republijck, ſelfs buyten den Oorloch, blijven ſoo kan jmmers voor Spagien, alleen geadiſteert ſijnde van deſen Staat, haar macht maar met ſeſſien-duyſend man vermeerdert hebbende, geen goeden nogh geluckigen uytſlach van een Oorlogh in Nederland te wachten ſijn: na dien Spangien niet alleen nalatigh is, in de tractaten te voldoen, ende in alle de geinquireerde ordens entrent ſijn ſacken in Nederlant te ſtellen, door de trage overcomſt ende onſeeckere toeſegginge van ſuffi cante geltmiddelen, maar dat oock boven dien geen Secours uyt het Noorden, oft Duytſlandt, de ſaaken daar noch ſoo verwart ſtaande, veel min Engelant, volgens des ſelfs iteratijff declaration, voor Spangien te wachten is.

Sijnde het voor deſen Staat niet te haſarderen, de macht van Vrancrijk met Spangien alleen tegen te ſtaan, te meer nadien ten alderbeſten genomen, na ſoo veel Provincien en gedrage fataliteyten, mogelijck op geen beter voet een Vrede te treffen ſoude zijn, als die nu albereits angeboden wert.

Soo de bewuſte VVervinge alleen gerequirert is, om deſen Staat tegens de groote armatuyren van Vranckryck, in noodigh poſtuyr van defentie te ſtellen, ſoo ſouden naa de gedachten van de Heeren van Middelburgh t'ſelve konnen geſchieden, door ontrent de vijftich duyſend Man, welcke deſe Republyck tot noch toe betaalt, en ſoude in ſulck geval veel eer noodigh weſen (ſoo het anders mogelijck ware) op middelen te dencken, om de Frontieren van deſen Staat, welcke veel open leggen en onvoorſien zijn, in ſecuriteyt en behoorlijcke poſtuur van defentie te brengen.

Ende aangaande de noodige promte gelt-middelen tot de bewuſte VVervinge, ende die daar op te volgen Equipagies, mitſgaders andere ontallicke behouften van tyt tot tyt gerequireert is een yeder bekent, hoe beſwaarlijck, jaa by naa onmogelijck, deſelve in de Provintie van Zeelant, en byſonder de Stadt Middelburgh te vinden, en effective op te brengen ſouden zijn; nadien de Provincie t'zedert den jaare 1672 door Inundatien, Orlogen en geduurige exceſſive laſten, en gelt ſommen, meeſt alle buyten de Provintien gediverteert, ſodaanigh is gedruckt, dat duyſenden van Crijtende ſchulden, die jaar op jaar noch angroeyen tot op huyden toe ononbetalt zyn, en op de veelvuldige klachten en ſmeckingen van de gemeene goede Ingeſetenen, ſelfs geen fons tot de noodige voldoeninge der ſelve uyt te vinden is.

Ende behalven, dat te gemoet geſien wert dat op den ordinairen en extraordinarien Staat van Oorloogh groote ſommen noch ſullen te kort komen, door het verminderen van de middelen, aan het declin van de effecten van de Ingeſetenen deſer Provintie, en dat het onvermogen ſelfs uyt de adviſen van de andere Leden die van contrary gedachten in het ſtuck van de VVervingen zijn genoechſaam af te nemen is; ſoo doet den ellendigen ende bekenden toeſtant van de ſaken van de Admiraliteyt yeder een gelooven, in hoe ſlechten ſtaat de Provintie van Zeelandt en byſonder de Stad Middelburgh moet zijn, welckers Ingeſetenen t'zedert het jaar 1672, en ſoo van tijt tot tijd door een generale verminderinge van de

waar-

wardye van de effecten, de meeste op een derde part, mitsgaders door de diversie en verval in de neeringen, ende commercien (de eenige herts-ader door welcke sy konnen leven) soodanich verarmt en selfs versmolten zijn, dat sonder verlichtinge van laften spoedig herstel vande vervalle negotie door alle middelen van nadruck ende een lang verwachte verquickinge seekerlijck te vreesen is, dat deselve in toekomende niet in Staat sullen zyn, om tot behout en defentie vande Republycq op te brengen en te contribueren, als voor henen.

VVelcke en andere swaarigheeden, die tot noch toe niet en zijn wech genomen de Heeren van Middelburgh uyt een oprechte liefde tot het welwesen vanden gemeenen Staet en der selve goede Ingesetenen, gedwongen hebben, om de bewuste wervinge, voor desen tegenwoordigen tijt ende by desen generalen toestant van sacken te declineren.

Konnende haar Ed: Achtb: wel betuygen, dat sy (gelijck allesints betoont is) noyt en sullen manqueeren, om tot behoudenisse van den gemeenen Staat by inevitable voorvallen ende noodsakelyckheden, na, ja selfs boven haar vermoogen met alle bedenckelycke promptitude te contribueeren, nevens yder Stadt en lit van dese Provincie.

N°. XII.

Nader advis van Burgermeesters en regeerders der Sadt Middelburgh over de wervinge van 16000 *man, bevattende een Beantwoordinge vande redenen in verscheide Instantien omtrent haer Ed. gebruyckt om deselve te doen Bewilligen Inde voorsz. wervinge, ter vergaderinge vande Ed. Mog. Heeren Staten van Zeel. overgebragt op den* 20 *Meert* 1684.

EDELE. MOGENDE HEEREN.

DE Heere van middelburgh nu gehoort ende rijpelijck overwogen gebbende alle de redenen en argumenten van tijt tot tijt bygebracht, om haer Ed: te doen bewilligen in het consent tot de wervinge van 16000 man, en niet te min deselve nietdestructijff gevonden hebbende aan Haare raisonnementen voorhene gebruijckt en vervolgens niet van dat overwight, om haare iterative en op seer goede redenen en gronden geveste resolutien tot het declineren van de bewiste wervinge in te trecken, ofte te verandere, hebben tot haare decharge, ende om by d'andere leden van geen stijff Hoofdicheyt, drift ofte quaet aardicheyt geinsinueert te werde, noodich geacht u Ed: Mog: toe te dienen

Dat geensints by haar U Ed: Achtb. voor een gront gelecht is, dat die gene, welcke jegenwoordigh op de nieuwe wervinge aandringen, daar door souden voor hebben den Staet in een oorloogh in te wickelen, die niet anders dan ten hooghste Schadelyck, soo niet geheel ruineus een yder can voorcomen; maar is de wervinge om den toestant van saeken In Europa by haar Ed. Achtb. en veele verstandige Regenten

genten opgenome voor een pas en achenninement tot verwyderinge, en uyt het welcke lichtelyck een oorloog soude connen volgen, na dien deselve wervinge het accommodement tusschen de twee strydende Croonen, sonder welcke de oorloogh schynt onvermydelyk te Zyn, na alle vrees sal difficilder maaken en te rug-setten, om dat de ervarentheyt geleert heeft, dat Spangien int laeste van Augusti laast leden, als Vranckryck syn hostiliteyten inde Spaensche Nederlanden heeft aangevangen, geheel retenu is geweest om die feytelyckheden door de Wapene tegen te gaen, onaengesien den Marcquis de Grana wel gelaist was om gewelt met gewelt af te weeren, waar door de hope tot inschickinge vande differenten doenmaal groot was, daar soo haast den selve onder vonden heeft de promptitude van desen Staat in het affienden van vrough en groot secours, men niet alleen een andere conduite wegens Spangien heeft beginne te houden, en gewelt met gewelt te verdryven; maar daar den Marcquis de Grana ter tyt, als men op de wervinge begonde te urgeren informelyk en voorbarighlyck een oorloogh jegens Vrancryck heeft gedeclareet, en naderhandt de wervinge verscheyde obstatulen in ne Provintie ontmoetende, sigh wederom stilder heeft gehouden, wanneer de saecken sigh eenich sints, en beter als voor henen, tot een accommodement geschickt hebben; off dan door een consent tot de wervinge de hope tot in schickinge niet en soude werden geelongeert, en vervolgens een verwyderinge, en daar door een oorloogh te gemoet te sien is, is seer bedenckelyck, te meer na dien een wervinge van 16000 man niet en kan aangesien werde als een middel compulsoir, om Vranckryck met zyn nieuw vermeerderde militie van 40000 man in volle mars staande, en sigh commende bediene van een favorabele saisoen mitsgaders van syne alliantie met Denemarcke, Ceulen, muinster, Savoyen en andere, te bewegen tot een versachtinge in syn voorgeslage vredens conditie; daar boven dien maar al te bekent is, dat het secours vande geallieerde met Spangien, twelke seer weynigh ordre, noch noodige voorsieninge ontrent syne saaken stelt buyten dat van desen staat gansch onseker is en traagh soude by comen, en geen adsistentie van Engelandt om de verwantheyt der saaken binnes'rycx te wachten is; uyt welcke alles dan genouchsaem aff te nemen is dat desen staat door een wervinge tegens haer wil en selfs een goed ooghmerck eghter soude connen ingesleept werden in een funesten oorloogh, om den iegenwoordigen toe-stant van saecke, daar in Europa sigh bevint.

Soo de wervinge noodigh is, om dat Vranckryck met zyn geallieerde armeert, en het eynde van de selve is de securiteyt en defentie van den staat, soo dient daar toe immers het goet aan tal van militie, twelcke dese republycke betaalt, en behoorde als dan de meeste sorge gedragen te werden voor de gansch onvoorsiene magasynen, en frontiere, die de enighste Scheitmuir van dese Provintie zyn; connende de Spaensche *Barrière* niet eygentlyck gehouden werden voor de frontiere van dese staat, en welcke deselve houde moeten defenderen, na dien in sulck geval desen staat door het onvermogen ja selfs onwil van Spangie geduyrighlyck soude geobligeert zyn en geengagieert werden selfs in vredens tyt een last van groote militie op de been te houden, waar door deselve soude werden uytgeteert, en als in een continuele oorloogh byven sitte, sonder in tyt van vrede de vrughte van dien te connen genieten.

Hoe

Hoe seer het intreſt van deſe republycq aan het behoudt vande Spaenſche nederlanden geſchakelt is kan niemant onbewiſt zyn, waaromme het verre het beſte en raetſaamſt is, deſelve voor het meeſte gedeelte ſeeker te behouden dan in vrees te ſtaan alles te verlieſen, ſoo Vranckryck ſigh maar van ſynne macht en avantagies ſoude willen bedienen.

Ende heeft deſen ſtaat door het toeſenden van vroeger en grooter ſecours als het tractaat ſelfs requireerde, immers nu voldaan aan Spangien, die ſelfs naarlatich zynde aan zyn zyde de tractaten en andere conventien te voldoen, en ſigh in nodigh poſtuir van defentie te ſtellen, waar in deſe Staat was ten tyde als ſyn Catholycke Majeſteyt deſelve adſiſteerde, geen hoope van goet ſucces hebben kan, door het ſecours van deſe ſtaat alleen, ſonder Engelandt tegens de groote macht van Vranckryck en ſynne geallieerden en ſoude het mitsdien om deſe Republyck en de Spaanſche Neder landen in ſoo groot gevaar niet te brengen en van alle verdere ravages, (die mogelyck in 't corte drymaal meer noch ſoude importere als het geheel different en pretentie van Vranckryck ofte eenige ſynner Poſtulata is) te bevryden, hoognoodigh weſen alle craghte in te ſpannen, om op de beſte conditie een eerlyck ſecuur en redelyck accommodement ten ſpoedighſten uyt te vinden, en hoe wel het ſelve meeſt ſtaat in de macht van Spangie, ſoo kan eghter deſe Republycke ſiende den jegenwoordige toeſtandt van ſaeken, en dat die Kroon door een deſperatie ſigh ſelve en deſe Staat lightelyck ſoude expoſeren aan oneyndige gevaaren, en fataliteyten, door declaratoiren, reſolutien, en andere expedienten van nadruckſoodanich voorſien, dat Spangie mogelyck andere gedachten ſoude opnemen, en ſoo buyten oorloogh met Vranckryck en in geruſtheyt werden geſtelt.

Ende Hoewel den treves van 8 : 10 a 20 Jaeren mochte geoordeelt werden onaennemelyk te zyn, ſoo Vranckryck in middels in poſſeſſie bleeff vande plaatſen van zyn Catholycke Majeſteyt geoccupeert, naar dien deſelve dan meer landen ſoude beſitten als hy pretendeert, en dat de revenues van dien geduyrende ſulcken Treves verre ſoude excedere ſynne pretentien, ſoo ſoude dies aangaande ten contentemente van Spangien nadere conventien en ſtipulatien connen werde gemaeckt, ofte een der poſtulata, welcke de Barriere niet en breken, en de Nederlanden minſt buyten defentie ſtelle, ofte wel eenigh ander equivalent Vranckryck conne ingewillight werde, en ſoo ſoude op die voet alle gevreeſde ſwaarigheden van ſynne Alderchriſtelyckſte Majt. ofte deſſelfs geallieerde, ſoo in de Nederlanden als aan den Rhyn waar mede deſe Staat mochte gedreijght werden, ſelfs buyten de wervinge en ſoo exceſſive laſten connen wegh genomen werden.

En onaengeſien de eenicheyt de Ziel ende het behoudt vande regeeringe is, en dat men daer toe op het krachtichſte altoos behoorde te köopereren, ſoo kan eghter deſelve in ſoo gewightigen ſaeke niet t'aller tyt aengetroffen werden, en ſoude ſelfs een conſent nevens d'andere Leden inde bewuſte wervinge by gevolge van alle de andere Provintien niet alleen ſchadelyck voor de Republyck, de ſaeken ſoo in criſi ſtaende, maer ſelfs voor de ingeſetenen van deſe Provintie en Stadt konnen weſen al was het dat deſelve niet werckſtelligh en wierde gemaeckt. Ja boven dien mogelyck onnut, ter oorſaeke de niet conſenterende Provintie en Steden in geene laſten, tot de wervinge gerequireert, moetende dragen de conſenterende 't gene

boven haer quota was, buyten twyffel ſouden vanden hals ſchuyven; behalven dat, dewyle geen concluſie per majora volgens de Unie en het verdrach tuſſchen de reſpective Provincien op den 29 Jann. 1579 binnen Utrecht geſloten, artykel 6, 9 en 18 in een ſaecke van die natuur ſoude konnen geformeert werden, geen wervinge oock volgen kan, na dien dat twee Provintien defelve declinere, en Vrieſlant en ſijn eenſtemmigheyt tot geen andere reſolutien apparentelyck Staet overgebracht te werden.

Welcke redenen gevought by de raiſonnementen in het ſchriftelyck advijs van haer Ed: Achtb: miſgaders de reſponſive aen zijn *Hooght*: den *Heere Prince van Orange* gededuceert haer *Ed: Achtb.* oordeele en vertrouwen, dat aen *U: Ed: Mog:* ſatiſfactoir ſullen zijn, om wegh te nemen alle naerbedencken van verkeerde inſighten, die haer *Ed: Achtb:* buyten dat van het wel weſen van 't gemeen en de behoudeniſſe van vryheyt en Religie ſoude bewogen ende genoodſaeckt hebbe, om in de conſenten tot de Wervinge van *U: Ed: Mog:* te diſcreperen.

No. XIII.

Proteſt der Stadt Middelborch tegens de overſtemminge op de wervinge van 1600 *man, ter vergaderinge van 'd Ed. Mog. Heere State van Zeel. ſchriftelyck overgelevert den* 22 *Maart.* 1684.

DE heeren gedeputeerde van Middelborch ſeggen uyt den naam van de Heeren hare Principale, dat, naar dienmen op het ſtuck vande Wervinge van ſeſthienduyſent man, niet tegenſtaande deſelve by haer *Ed:* iteractivelyk is gedeclineert, tragt te concluderen by meerderheidt van ſtemmen, haer *Ed:* in ſoodanigen pretenſen concluſie per Majora op de bewuſte Wervinge te nemen niet en konnen conſenteren, als aanloopende tegen de grond wetten van de Regeringe, en dat haar *Ed:* Mitsdien eed ende amptshalven haar genoodſaack vinden tegens deſelve pretenſe concluſie te proteſteren gelyck ſy proteſteren by deſen van nuilliteyt en informaliteyt, verclarende deſelve niet te ſullen nogte te konnen reſpecteren voor een reſolutie van haer *Ed: Mog:* Maar alleen van d' andre Leden van de vergaderinge en dat haer *Ed:* oock vervolgens in geene laſten tot de voorſeyde Wervinge gerequireert ſullen dragen.

N°. XIV.

Extract uyt de Reſolutien vande Heeren Staten van Holland en Weſtvrieſlant, in haar Edele Groot Mogende Vergaderinge genomen op Saterdagh den 26 February 1684.

DE Raat Penſionaris heeft ter Vergaderingh gerapporteert, dat de Heeren haar Edele Groot Mogende gecommitteerden, ingevolge en tot voldoeninge van der ſelver reſolutie Commiſſoriael van den 25 deſer lopende maand, met ende nevens ſijn Hoogheyt hadden geexamineert de memory by den Heere Marquis de Caſtel Moncaja Extraordinaris Envoye van ſijn Koninckſlyke Majeſteyt van Spagne aan deſen ſtaat den 7 daar te vooren aan Haar Ho: Moogende overgelevert, tenderende ten eynde deſelve in Rupture wilden treder met ſijn Koninckſlyke Majeſteyt van Vrankryk of in cas de conſtitutie van haar ſaken ſulcks niet ſoude mogen toelaten, dat deſelve dan ten minſten ſyn Koninklyke Majeſteyt ſouden willen aſſiſteren met alle haare macht; en dat Hoog-gemelte ſijn Hoogheyt ende de gemelte Heeren haar Edele Groot Mogende Gecommitteerden daar omtrent hadden geconſidereert, dat de voorſchreven Heer Marquis van Caſtel Moncaja al in den maant van Septemb. van den voorleeden jare hebbende geklaacht over de Vyandlyke invaſien, die ſijne Koninklyke Majeſteyt van Vrankryk doenmaels inde Spaanſe Nederlanden hadden gedaan, met verſoek van hulp en aſſiſtentie tegens de voorſz. invaſie, Haar Hoog Mogende het voorſchreve ſecours van ſijne Majeſteyt ook hadden geaccordeert; dat het tractaat tuſſchen deſelve ſyne Koninklyke Majeſteyt en deſen Staadt gemaakt expreſſelijk mede bracht, dat den niet geattacqueerde naar drie Maanden, te rekenen vanden tyt vande eerſten requiſitie op dewelke het ſecours aan de geactaqueerde gegeven moſten werden, gehouden zynde met den attacquant mede te breken en in rupture te komen en de voorſchreven drie maanden langh zynde geeſcouleert, Hooghgedachte ſyne Koninckſlyke Majeſteyt van Spagne op de voorſchreve repture præciſe ſoude hebben konnen inſiſteren; dat de voorſchreve Rupture inpliceerden een vry meerder bekommerlyker ſwarigheyt voor den ſtaat, als wel het vermeerderen der voorſchreven ſecourſen, alſoo het vermeerderen vande ſelve ſecourſen notoirlyk geen Rupture imputeerden; ende dat het aan deſen Staat zeer inporteerde de voorſchreve Repture te vermyden, ſoo langh het eenigſints doenlyk is ende echter ook op de conſervatie van de voorſchreve Spaanſe Nederlanden wel te letten, die ſonder het vermeerderen van het voorſchreve ſecours een ſeer evident gevaar lopen van verloren te ſullen gaan: Hoogh gemelte ſyne Hoogheyt ende gemelte Heeren Gecommitteerden van geen ander advis hadden konnen zyn, dan dat ſyne Koninklyke Majeſteyt van Spagne op de voorſchreve Rupture nader præciesheyt konnende inſiſteren, en ſich eghter by proviſie vergenoegende met de voorſchreve vermeerderingh van Secourſen, men van wegh deeſe Staat het voor geraatſaameſt ſoude weſen, dat Haar Hoog Mogende voor als noch quamen te declineren te komen in Rupture met ſyne Koninklyke Majeſteyt

ſteyt van Vranckryk maar dat Hooggemelte zijn Hoogheyt ſoude behoore werden geauthoriſeert, om ſyne Koninckl y ke Majeſteyt van Spagne tegens de procedu-ren by ſyne Koninklyke Majeſteyt van vrankryk inde Spaanſe Nederlanden ter hant genomen, met meer Militie te aſſiſteren, naar proportie van de noot die aldaar ſoude konnen ontſtaan ende naar proportie vande macht van deſen Staat. Waar op gedelibereert en by de Leden generalyk Copie van het voorſchreve geadviſeerde verſocht zijnde, omme de intentie van de Heeren hare Principalen hier omtrent te mogen verſtaan, is de finale Reſolutie daar op te nemen uytgeſtelt tot nader deliberatie.

Accordeert met de voorſchreve Reſolutie

No. XV.

Extract uyt de Reſolutien van de Heeren Staten van Hollant en Weſtvrieſlant in haar Edele Groot Mog: vergaderinge genomen op.

Saturdagh den 26 February 1684

TE Raat Penſionaris heeft ter vergaderinge gerapport, dat de Heeren Haar Edele Groot Mogende Gecommitteerde, in gevolgen ende tot voldoeninge van der ſelver Reſolutien Commiſſoriael van den vijfentwintichſten deſer lopende maand, met ende nevens ſyn Hoogheyt hadden geexamineert de Memorye, by den Heere Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſyne Koninklyke Majeſteyt van Vranckryk, den ſeventienden daar te vooren aan haar Hoog Moogende overgelevert, raakende de middelen die ſouden konnen dienen tot het nederleggen van de ontſtane differenten door het middel van een Vrede of Treves; ende dat Hooggemelte ſyn Hoogheyt ende de gemelte Heeren Haar Ed: Groot Moogende Gecommitteerden van adviſe ſouden zyn, dat haar Hoog: Moogende by ſolemneel tractaat op haar eygen ernſtige inſtantien, inden Jaare 1673. gemaakt en aangegaan, verbonden zynde ſijn Koninckl yke Majeſteyt van Spagne te helpen maintineren, protegeren en defenderen tegens alle ende een jgelycke die deſelve Majeſteyt ſoude mogen attacqueren of troubleren in eenige Landen of plaatſen daar van die Majeſteyt in poſſeſſie was, ende ſpecialyk ook verbonden zynde tot de Guarantie van ſodanige tractaten, als ſyne Majeſteit ſoude mogen komen te maaken, met goedt vinden van haar Hoog Moogende ende, het tractaat van Vrede tuſſchen de Koningen van Vrankryk ende Spangne tot Nimmegen in den jaare 1678. gemaakt zijnde, niet alleen met conſent, maar op een ſeer iverich aandringen van deſen Staat, nu haar immers niet konnen verbinden om Hoogſt gedachte ſyne Koninckl yke Majeſteyt van Vranckryk te doen hebben wat die Majeſteyt van Hooghſt gedachte ſyne Koninckl yke Majeſteyt van Spagne prætendeert, ofte geoccupeert heeft, zedert de voorſchreve Nimwegehſe Vrede ſonderlingh

daar-

daar Hooghſt gedachte ſyne Koninklyke Majeſteyt van Spaigne niet heeft konnen perſuadeeren, dat die Majeſteyt tot het voorſchreve geoccupeerde of ghepretendeerde gherechtight was, dat deſelve ſyne Majeſteyt van Spangne klaagde, dat aan hem daar omtrent wierde gedaan een meer als een Notoir ongelyk; met verklaringe van wel te mogen lyden, dat ſyne Majeſteyts Hooge geallieerden, dat gelyk of ongelyk examineerden, ende veel te ſullen defereren aan het oordeel van Hooggemelte ſyne geallieerden, als niet begerende te voeren eenigen onrechtveerdighen Oorloch, veel min ſyne vrunden ende geallieerden daar in te ſlepen of te trecken; dat haar Hoogh: Moog: onder der ſelver welnemen om deſelve redenen haar inſgelyks niet konden verbinden; om ingevallen ſyne Koninckſyke Majeſteyt van Spaigien niet ſoude konnen reſolveren aan te nemen een van de conditien, by ſyne Koninklyke Majeſteyt van Vrankryk voorgeſlagen, te bedingen een Nutraliteyt, inde voorſchreve Spaanſe Nederlanden, mits dat ſy geen Secours ſouden geven aan ſijne Koninklyke Majeſteyt van Spagnie, anders als toe bloote defenſie van de Steden inde voorſz. Spaanſe Nederlanden ſoude komen te ageren, en dat ſyne Koninklyke Majeſteyt van Vrankryk ende ſyne Geallieerden elders tegens ſijne Koninklyke Majeſteyt van Spaigne ſyne Wapenen ſoude mogen voeren, na zyn welgevallen, dewyle haar Hoogh: Moogende ter ſaaken vande voorſchreven Neutraliteyt die de voorſchreve belofte ende verbinteniſſe alſoo weynich als de eerſte ſoude konnen doen ofte aangaan, ende dat ſulks des te minder ſouden behoren te geſchieden, om dat ſyne Koninklyke Majeſteyt van Spaigne ſiende, dat de voorſchreven Spaanſe Nederlanden hem niet alleen niet konden dienen tot beſcherminge, protectie of afweringe van het quaet; dat men ſyn Landen ende Ryken elders ſouden willen aandoen, maar dat die ter contrary maar ſouden dienen om den Oorlogh en de effecten van dien krachtiger te doen voort gaan in ſyne andere Ryken ende Landen, als hy niet ſouden willen opvolgen de begeerte van zyne Koninklyke majeſteyt van Vrankryk, daar door maar gepermoveert ſoude worden, ſich van die groote incommoditeyt te ontſlaan, alwaar 't oock met verlies vande voorſchreve Nederlanden; ende dat mits dien een ſoo oneerlyke ende hatelyke conventie ook noch ſoude blyven gedeſtitueert van het Effect dat men daar inne of daar mede beoogen ſoude willen; waar op gedelibereert, ende by de Leden Generalyk Copie van het voorſchreve geadviſeerde verſocht zynde, om de intentie van de Heere haare Principalen dien aangaande te mogen verſtaan, is de finale Reſolutie daar op te nemen uytgeſtelt tot nader deliberatie.

Accordeert met de voorſz. Reſolutien.

N°. XVI.

No. XVI.

Extract uyt de Reclotien van de Heere Staten van Hollandt ende Weſtvrieſlant in haar Edele Groot Mog: vergaderinge genomen op.

Saturdagh den 12 February 1684.

DE Heeren Gedeputeerden der Stadt Amſterdam hebben uyt der naem ende van wegen de Heere haare Principalen ter Vergaderinge voorgedragen dat de ſelve uyt de adviſen van de Leden op de Memorie van den Heere Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſyn Koninckly Majeſteyt van Vrankryk, den negenden deſes aen Haar Hoogh Mogende overgegeven, vernomen hebbende der ſelver intentie om over het contenu van dien niet in beſoigne te treden voor ende alleer den Courier door zyn Excellentie aen den Koningh ſyn Meeſter geſonden, op het ſubject van het dilay wegens Haar Hoogh Mogende verſocht tot vereffeningh van openſtaende differenten tuſſchen Vranckryck ende Spaigne ſoude weſen gereverteert, ſigh genootſaeckt gevonden hebben de Leden in ſerjueſe conſideratie te geven, dat, nademaal door de jonghſt gedane Oorloghs declaratie wegens zyne Koninghlyke Majeſteyt van Spaigne aen den Koningh van Vranckryk, volgens des ſelfs ſuſtenue volkome recht wert gegeven om den Oorlogh op het ſcharpſt te vervolgen, ſonder ſigh langer te laten binden aen de vredens conditien, by hem voor deſen aengeboden; dewyle den tyt binnen de welcke ſyne Majeſteyt heeft doen verclaren die geſtant te ſullen doen, is verſtreken, ende dat de maght van de ſelve ſyne Majeſteyt in de Nederlanden, ende de gereetheyt in de welcke die is, om aldaer groote progreſſen te doen, ſware bekommerniſſen voor nadeeligen veranderinge in des ſelfs tot noch toe verklaerde reſolutien tot vrede verooorſaeckt, inſonderheyt in dien men de middelen daar toe voorgeſlagen, nogh langer negligeert, ende dat men niet alleen niet goedvint te defereren aen de gedane klaghten van den gemelde Heere Grave d'Avaux over het ter zyden leggen van beyden zyne vooorgaande twee Memorien, rakende de Middelen om een vrede te bevorderen: maar dat oock de derde Memorie van ſyne Excellentie van den negenden deſer, vreſende van ſoo hoogen importantie, niet en bejegent, ſoo het ſchynt, een behoorlycke genegentheyt, om daar op ſonder tyt verſuym, een beſoigne aen te ſtellen, in het welcke immers noch kan werden overwogen, of het dienſtigh is het advys over het ſubject van 't beſoigne aen ſtonts te formeren of uyt te ſtellen, ende des te meer, om dat aen hooghſt gedachte ſyne Majeſteyt noch, by Spaigne, nogh by deſen ſtaet eenige propoſitien zyn gedaen, om andere als nadeelighe Reſolutie te nemen: verders notoir weſende, dat de poincten in de voorſchreven Memorie vervat, in geenen deel dependeren van de rughkomſt van de voorſchreve Courier, dewyle ſyne Excellentie by deſelve Memorie verclaart heeft het voorſchreve dilay te ſullen accorderen, indien Haer Hoogh Mogende figh ſterck maacken dat een van de bewuſte equivalenten door Spaigne ſal werden

werden ingewillight, of dat deſelve by reſuys van de Spaenſche, met ſyne Majeſteyt concerteren over het geene tot verſeekertheyt van de Spaanſche Nederlanden, ende tot eſloignement van den Oorlogh aldaar kan dienen of Eindelyck indien Haar Hoogh Mogende beloven te ſullen blyven in die ſtaat inde welcke deſelve jegenwoordigh zyn, ſonder eenige demarche te doen, die de Spaanſche in de verwachtinge van nieuwe ende meerder ſecourſen van hier ſoude konnen ſtyven, ſulcks dat het voorſchreve verſocht dilay van nu af aan, ende ſonder dat van nooden is de wederkomſte van den voorſchreve courier af te wachten, konnende werden geobtineert, indien den ſtaat een van de voorſchreven drie conditien komt aen te nemen, vervolgens daar op aenſtonts vruchtbaarlyk kan ende om de jegenwoordige ſoo over-gevaarelycke conſtitutie van ſaaken in de Spaanſche Nederlanden, ſonder eenige tyt verſuym, behoort gedelibereert te werden, ende te meer, om dat de laatſche clauſule van de voorſchreve Memorie expreſſelyk inhout een verwachtinghe conditioneel, van dat Haar Hoogh Mogende gedurende de Courier op wegh is, haar ſullen ſtellen in ſtaat om ſyne Majeſteyt op ſyn voorſtel te geven ſoodanigh antwoort als hy op ſyne verclaarde ſtercke genegentheyt tot vrede is verwachtende; buyten dat in deſen hooghlyk te conſidereeren is, dat de voorſchreve Memorie is geaddreſſeert aen Haar Hoogh Mogende, ende dat dies daar op een beſluyt konnende werden gemaakt, als by de gemeene Bontgenoten, het uyt ſtellen van de beſoignes op de ſelve van de uytterſte prejuditie is, ende dat de longuers daar uyt te ontſtaan, mits het inſchieten van het voor-jaer, ende de toebereytſelen van hooghſt-gedachte ſyne Koninckſyke Majeſteyt van Vrankryk, tot voortſettingh van den Oorlogh, ſeer groote reden geven, om een quade uyt ſlagh van een langh wylige treyn van negotiatien te apprehenderen, ſonder eenige apperente hoop van voordeel daar mede te konnen doen, dat derhalven meergedachte Heeren Gedeputeerdens van Amſterdam haar Edel Groot Mogende gants gedienſtelyk, ende niet min ernſtelick in conſideratien van't geene voorſz. is, verſochten, dat het gedecreneerde beſoigne op de voorſchreve Memorie van welgedachten Heer Grave d'Avaux van den negenden deſer, ſonder eenigh uytſtel mochte werden gehouden: Waar op gedelibereert, ende by de Leden generalyk copye van het voorſchreve geproponeerde verſocht zynde; omme de intentie van de Heeren hare Principalen dien aengaende te mogen verſtaan, is de finale reſolutie daar op te nemen uytgeſtelt tot dader deliberatie.

Accordeert met de voorſz. Reſolutien.

N°. XVII.

No. XVII.

REDENEN

Dienende om aan te wijſen, dat Haar Ho. Mog.: noch ten regarde van de oppoſitie van de Hooge Geallieerdens, noch om der ſerver Intereſſen, nochte om reſpecten de Kroon Spaignen rakende, konnen verhindert
14 Juny 1684 *werden in de tegenwoordige Conjuncture van tijden en ſaken een vredige afkomſt te maken op de conditien by Memorien van den Heere Grave d'Avaux van de 5 en 7 Juny 1684. aangeboden, 't zy dat men met goetvinden van Spaignen te gelijck neffens die Kroon, met Vrankrijk kan ſluyten, of dat Haar Ho: Mo: gedwongen werden om proviſionnelijk met Vrankrijk alleen te tranſteren, latende aan de Kroon van Spaignen de faculteyt om binnen de tijt gepreſigeert in de voorſz: tweede Memory, de voorſz. Conditien te accepteren.*

IN deſen zijn te conſidereren, drie poincten, 1. Of de Staat om de oppoſitie vande Hoge Geallieerden, of om der ſelver intereſſen, kan werden verhindert een vredige afkomſt op de Conditien daar toe by de jonghſte Memorien van den Heere Grave d'Avaux aangeboden, te bevorderen. 2. De redenen van neceſſiteyt, welcke dienen om ſijne Catholijke Maj. tot een onverwylt accommodement met ſijne Koninglijke Majeſteyt van Vrankrijk, op de voorzeide conditien te diſponeren. En 3 of haar Ho: Mog: ingevallen de Spaangen buyten vermoeden, tot een ſoodanige accommodement niet en ſouden mogen zijn te bewegen, niet bevoeght zijn ſeparatelijk tot haar eygen ſecuriteyt met Vrankrijk te Convenieren, op de voet by de voorſz. Memorien van gedaghte Heere Grave d'Avaux voorgeſlagen.

Tot bewijs van het voorſz. eerſte poinct, is niet van noden op te halen dat noyt in Holland eenige formele reſolutie genomen is, tot het aanſtellen van een ſoodanige conferentie met Miniſters van andere uitheemſche Potentaten in den Hage, als aldaar ſedert eenige tijd gehouden zijn, veel min dat oyt vaſt geſtelt zoude zijn in de tegenwoordige toeſtand van ſaaken, en inſonderheyd in de bevorderingh van een accommodement tuſſchen Vrankrijk en Spaignen, niet anders dan met derſelver bewilligingh te procederen, want behalven dat de Staat door geen Tractaat daar toe is geobligeert, gelijk in 't vervolgh nader ſal werden aan geweſen, ſoo ſoude ook deſelve van het nemen van ſoodanige reſolutien, wederhouden de reflexie op de diverſiteyt van intereſſen en ooghmercken van de Principalen van gedachte Heeren Miniſters, die dan ſeer lichtlijk ontrent de bevorderingh van het voorſz. accommodement, haar aan de ſentimenten van de Staat ſouden doen contrarieren, en daer mede het ſelve accommodement onbevordert blijven.

Ende

Ende moet alle de onderhandelingh met de Geallieerdens in den Hage aan alle de gene dieſe met opmerckende gedaghten beſchouwt, te vreemder voorkomen, om dat niet tegenſtaande de Spaanſſen in een actuele ende overgevaarlijken Oorlogh zijn, ende het Duytſe Rijk in geen hoſtiliteynen met Vranckrijk is, dat nogh Spaignen, nogh haar Hoogh Mo: haar hebben aangematight aan de voorſeyde hare Geallieerdens in Duytſland yetwes te vergen, men laat ſtaan voor te ſchryven, nogh ontrent de conditien, nogh ontrent de tyd, nogh ontrent de forme van het te maken accommodement over de Duytſe differenten, ja ſelve geen inſtantien hebben gedaan om Spaignen en deſen Staat daar in nominatim te comprehenderen, ſchoon eenige uytſtel ende het moveren van difficulteiten op aangebodene conditien voor de gene die buyten Oorlogh zijn, veel min præjudiciabel en gevaarlijk is, dat eghter in deſelve onderhandeling ontrent de voorzeide Geallieerdens, een ſoo onbegrijpelijke indulgentie is gebruykt, dat men voor ongeoorloft ſoude willen doen paſſeren nodige meſures tot redding van Spaigne en van de Staat te nemen anders als op ſodanige voet als de voorzeide Geallieerdens ſonden willen approberen.

Vorders ſoo is het kennelijk, dat de Ligues van Garantie en aſſociatie, oock tuſſchen de gene die de ſelve volkomentlijk ſouden mogen hebben aangegaan en geratificeert; geen reght geven om in de Vrede handelingh van een mede Geallieerde die in Oorlog vervalt in 't maken van Vrede of Treves yetwes ter wereld aan de ſelve voor te ſchrijven, ten zy men door 't preſteren van ſecourſen of gemeene rupture in *Sociratem belli* is getreden, en kan daar uyt afgenomen werden, hoe verre her buiten propooſt is, dat de ſoo gezeide hoge Geallieerdens, ſonder formelijk geconcerteert te hebben over 't geven van eenige ſecourſen, en veel min ſonder die te hebben gepræſteert, haar zouden mogen aanmatigen om 't minſte rouardement of obſtacul in 't maken van dus nodige Vrede toe te brengen, ofte die in opzigte van haar particuliere intereſſen, difficiler te maken.

Boven dien is ook aan te merken, dat alhoewel de voorſz. Ligue van Garantie tot deſſelfs accompliſſement, requireert het voorſeide tractaat van denumbrement van forces, en ſonder het ſelve nietig is, gelijck t'anderen tijden is aangewеſen, nogtans niemant van alle de Potentaten, welckers Miniſters in den Hage de voorgeroerde conferentien compoſeren, buyten de Keyſer, in het voorſz. Tractaat van denumbrement van forces is getreden, en dat ook de Spaanſe of haar Ho: Mo: nooyt jemant van de voorſz. Geallieerdens tot perſtatie van ſecourſſen hebben verſoght, tot een ſeeker teken, dat zy verſtonden dat de Tractaten daar toe niet obligeerden, buyten de Keyſer, welckers antwoord aan Spaignen bekent is, en aan deſelve nooit eenige hope heeft gegeven tot ſoodanige ſecourſſen, als waar toe zijne Kyſerlijke Majeſteit volgens de Tractaten is geobligeert, gelijk als ook niemant van alle de voorzeyde Geallieerdens, tot nu toe, eenige de minſte Aſſiſtentie aan Spaignen in hare jegenwoordige ongelegentheit heeft gegeven, om nu niet particulierelijk te melden, dat de Heeren Hertogen van Lunenburg welkers Miniſters in den Hage, buiten eenige præallable deliberatie daar over in Hollant gehouden, tot de voorſz. conferentie mede is geroepen, nooit en ſijn getreden, inde voorſz. aſſociatie.

En gelijk als dan uit het voorzeide conſteert, dat de gemelte Hoge Geallieerdens ſigh niet en konnen oppoſeren, tegens de bevordering van een vreedigh afkomſt op het

fondement van tractaten, tuſſchen haar ende haar Ho: Mo: intercederende, ſo en konnen ook daar ontrent geen verandering maken de reflexien vallende op der ſelver Intereſſen, want voor ſoo veel aangaat de ſake van het Duitſe Rijk, behalven dat Spaigne ende haar Ho: Mo: ſigh noyt by eenige formele reſolutie laat ſtaan tractaten verbonden hebben om de Spaanſe Vrede aan de Duytſe te binden, ſoo is wyders evident, dat men aldaar in geen Oorlog met Vrankrijk is, dat die Kroon albereits in beſitting is, van het geen deſelve geduerende een Trevis met het Rijk pretendeert aan haar te moeten blyven, ende dat de vreſe voor nieuwe invatie volkomentlijk verdwynt, als gereflecteert werd, dat niet alleen daat notable Armatures zijn gedaan, maar ook tuſſchen verſcheyde voorname Leden van het Rijk, en Vrankrijk, vaſte meſures zijn genomen, omtrent de bevordering van een Accomodement op Conditien door die Kroon aan den Keyſer, ende het Rijk voorgeſlagen, en dat inſonderheyd door de jongſt genome Reſolutie by het Furſtelijk Collegie tot Regensburg, de hoope tot een ſpoedig accommodement aldaar ſeer is vermeert, ende dat het ſelve volkomentlijk ſal konnen werden geadjuſteert, binnen de tyd door de Voorgeroerde laatſte Memorie van den Heere Grave d'Avaux, aan het Rijk geaccordeert, na dat het Tractaat tuſſchen Vrankrijk, Spaignen, ende haar Hoog. Mog. of wel tuſſchen zijn Allerchriſtelijkſte Majeſteyt en deſen Staat ſal weſen getekent.

Van de incluſie van het Noorden, in de te makene Tractaten met Vrankrijk, is noyt voor deſen geſprooken, ja ſelfs niet als onlanghs de Treves op de voet van *uti poſſidetis*, by Memorie van den Heere Grave d'Avaux van den 17 February laaſtleden voorgeſlagen, met gemeene toeſtemming van de Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerdens in den Hage, en ſulcks oock van die van het Noorden aangenomen is, en daar en is ook voor zo veel men weet geen oorlog tot noch toe met die Kroon in 't Noorden ontſteken, alle de differenten aldaar ontſtaan zijnde, tuſſchen Leden van het Duytſche Rijk, ende dies door des Keyſers ende des Rijks authoriteyt facilijk getermineert ſullende konnen werden; daar toe ook Engelant, welke ſeer aanſiet tegens oorlogs-beroerten ende veranderingen in het Noorden, volgens verklaring des wegen by ſijne Koninglyke Majeſteit van Groot Bretaigne aan den Ambaſſadeur van de Staat, aan deſſelfs Hof, voorheen gedaan, ſeer gaarne ſtaat te concurreren, en in alle gevalle ſonde de voorſz. differenten niet in den Haage, maar tot Regensburg moeten werden verhandelt, te meer om dat haar Hoog. Mog. in geene van deſelve door eenige Tractaten zyn geintereſſeert, om nu niet te melden, dat het niet onmogelyk is, ſig te verbeelden, dat de Coning van Vrankrijk met Spaigne, ofte met haar Hoog. Mog: ſal tracteren, om Denemarken en Brandenburg ſijne Geallieerden en goede Vrienden t'obligeren, om aan de Vrede met Spaigne na te geven, iets, 't geen de Leden van het Duytſe Rijk raakt; maar 't geen voor al dient aangemerckt, is, dat de ſake van den Hartog van Holſtein Gotdorp, ende van d'inquartieringe in Mecklenburgh niet is directelijk rakende ymant van de Geallieerden, maar Vrienden van de Geallieerden, en 't is in rechten bekent, en de reden conform, *quod ſocius mei ſocii, ſocius meus non eſt*; ende indien men niet alleen de intereſſen van Geallieerden, maar ook van derſelver Vrienden moeſt waarnemen, ſou'er nooit een eynde van ſaken zyn.

Tot beveſtiging van het doorſchreve twede poinct, is aan te mercken het groot, gevaar in 't welck de Spaanſſen althans zijn, indien deſelve ſich niet ten ſpoedighſten verge-

vergelijcken met Vrankrijk, op zodanige Conditien, als volgens de voorſchreve Memorie van gedachten Heer Grave d'Avaux als noch te bekomen zijn, en hoe de Franſſe door hare groote Krygsmachten te water en te lande, blykende uit het aantaſten van Luxenburg, Genua, en Girone op een en de ſelve tyt, ſonder noch daar toe te emplojeeren een notabel Leger aan 't Hooft van 't welcke ſijn Koninglijcke Majeſteit van Vrankrijk, omtrent Bergen in Henegouwen ſich tot noch toe heeft bevonden, en om het groot en meer en meer vermeederen onvermogen van de Spaanſen in ſtaat zijn om binnen weynig tyt ſeer notabele Conqueſten, inſonderheid in de Spaanſſen Nederlanden, te doen.

En dat de vreſe daar omtrent te grooter moet zijn, als de ſtadt Luxenburgh onder het gewelt der Franſſe wapenen hebbende moeten buygen, en dat naar het veroveren van deſelve, het Franſſe Leger daar geemployeert, by de vordere Franſſe macht in de Nederlanden gevoeght zal zijn, byna alle de overige Spaanſſe ſteden in de Nederlanden van geen notable defenſie zynde, en ſonder groote moeyte en bloedvergieten vermeeſtert konnende werden.

Dat men oock niet en kan vernemen, dat'er eenige vaſte meſures zijn genomen tuſſchen Vrankrijk, Engeland, Brandenburg en Ceur-Keulen, aangaande het overige in de Spaanſſe Nederlanden, en dat het bedrygend verſoeck van Neutraliteit wegens ſijne Ceurv. Doorl. van Ceulen aan haar Hoog Mog. onlangs gedaan, en diſcourſſen van den Heer Hartog van Jork en van de Grave van Sunderlandt aan de Ambaſſadeur van de Staat in Engelant en van den Brandenburghſe Miniſter in den Hage, een rechtvaardige vreſe overlaten, van dat ſijne Koninckljke Majeſteit van Vranckrijk by het uytblyven van een ſpoedigh verdragh, ſijne Wapenen tot conqueſte van het overige in de Spaanſſe Nederlanden doende ageren, daar in door de voorſz. Potentaten niet verhindert ſal werden.

Dat de voorſz, apprehenſie te grooter is, blyvende de limitie van 't employ aan de Troupes van den Staat, welcke althans zijn in de Spaanſche Nederlanden, onlaghs door ſijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangie op præallable eenparige reſolutie van alle de Leden van Holland gedaan, en dat'er geene de minſte apparentie is, dat de gene, die een vredige afkomſt tuſſchen Vranckrijck en Spaignen ſoodanigh als die als noch te bekomen is, voor de continuatie van den oorloogh præfereren, ſullen toeſtemmen, dat de voorſz. troupes ten voordeel van de Spaanſſen offenſive ageren tegens die van ſijne Koninklijke Majeſteyt van Vrankrijk, en daar door zouden veroorſaken een beſlagh van de ſchepen en goederen, toebehoorende de Ingeſetenen van deſen Staat in de Franſſe havenen, volgens de bedreygingen daar van albereyts gedaan by Memorie van den Heere Grave d'Avaux van den 29. April laaſtleden, en verders deze Staat ſoude op den hals haalen alle de rampen en ellenden welcke een oorlogh met Vranckrijk en deſſelfs Geallieerdens te Water ende te Lande, onfeylbaarlijck naar ſich ſoude ſlepen.

Dat oock van de hulpe van de Geallieerdens uit het Duytſe Rijk niet en is te wachten, ſo om redenen, dat daar toe geen Tractaaten leggen, als hier bevoren is aangeweſen, ende dat mondeling toeſeggingne van Miniſters geen fondament ſijn om op te bouwen; als mede om dat de Heere Furſt van Waldeck by ſijne Miſive aan haar Hoog Mog. van den .. Mey (naar welcke geen andere tot hier toe ter vergadering

voorgebraght zijn) overgeſonden hebbende een Lijſte van Beyerſe en andere troupes, daar nevens wel uytdruckelijk heeft geſchreven, om ſeecker te zijn, hoe veel en welke van de voorſ. troupes ſouden af te komen, en dat alles ſoude dependere van de Concerten die met haar Hoog. Mog: daar over ſouden werden gemaakt, en dat tot ſodanige Concerten die ineventum een vervolg van oorlog impliceren, niet konnen gedacht werden te ſullen treden, de gene welcke tot vermijding van de oorlogh geſtemt hebben tot het reguleren van de troupes van de Staat in de Nederlanden, en gedrongen hebben op het afſtaan van de ſtadt Luxemburgh, al eer die door de Franſſen was verovert, en ſpecialijk oock niet de Provintien welcke tot rappel van de troupes t'harer beſoldingh ſtaande, hebben aangehouden, en gedenuntieer hebben, by 't uytblijven van de vreede te ſullen dencken op haar eygen ſecuriteit, en dat dienvolgende door het aanſtellen van ſodanige Conterten mees en meer ſoude werden ontdeckt de averſie in de Staat van een oorlog, en aan de Koninck van Vranckrijck de occaſie noch meer ſchoon ſoude voorkomen, om tot vermeerderingh van ſijne Conqueſten t'ageeren. Dat het ook onbegrijpelijk is dat de Potentaten in 't Duytſe Rijk, welke hare troupes tegens Vranckrijk ſoude mogen employeren, en daar door haar een oorlog met die Kroon t'attireren, haar troupes verre van huys ſouden eſloigneren, gelijk inſonderheyt die van Beyeren, welke in een grooter diſtantie van de Spaanſſe Nederlanden afgelegen zijn, als den Haagh van Straetsburg, en dat de voorſz. troupes moetende paſſeren ſo notabele Revieren, als wederom die van Beyeren, den Donau, den Rijn, en Moeſel, buyten veel andere kleine ſtroomen van minder naam, en genootſaakt weſende te traverſeren de Landen van de gene, welke in Vrundſchap engagementen van Neutraliteit met Vrankrijk zijn, en dat ſpecialijk deſelve in hare marſch niet verhindert ſouden werden door de gene die ſigh gewapent hebben, tot wederhouding van alſulke Armatures als een Franſſen Oorlogh tegens het Rijk ſouden konnen verwecken, ook dat de voorſz. hulp-troepen op de grenſen van het Rijck niet ſouden ontmoeten Franſſen Krijghsmagten, en dat als dit al ſodanigh niet was, dat dan de voorſz. troupes die ſeeckerlijk een Franſſen Oorlogh tegens haar ſouden verwecken, in plaatze van tot haar eigen voordeel en tot recuperatie van het gene door de Franſſen in het Rijck werd gepoſſideert, te ageren, verre van huys, op een vreemde bodem, en tot haar eygen koſten, in faveur van de Spaanſſen, in de Nederlanden ſouden werden geemployeert, en aldaar voor eenige tydt, en zo langh de noodt pranghde, zouden werden gehouden. Dat het insgelijx onbegrypelijk is, dat de Keyſer, Beyeren, de Kreytſen van Overrhyn en Franckenland, welckers troupes eygentlijk zouden zijn die geene, die tot hulpe van Spaignen geſeght werden af te komen, deſe demarche die een ſeeckere Oorlogh impliceert, zouden doen, immiddels zy met al hun vermogen de concluſie van een Treves met Vrankrijk in het Rijck voortſetten, als uyt de brieven van de Heer Reſident Valkenier zedert weynigh tijdt ingekomen, is gebleecken. En eindelijk, dat haar Ho: Mo: op het afkomen van de voorſz. ſecourſſen, als ſulks als wierde geſupponeerr, ſoodanige reflexie zouden maken, dat deſelve daaromme de zekerſte weg, om tot de ruſte te geraken, zouden voorby gaan, deweyle de voorſz. ſecourſſen, immers notoirlijck, het gevaar ende de onneyndige ſchade en afbruck ter Zee, 't welk de Staat particulierlijk zoude moeten uitſtaan, niet zoude konnen belletten.

En

En dat het derhalven niet en is te dencken, dat alle de gene die voor dezen geadviseert hebben tot het aangaan van een Treves op de voet van *uti possidetis*, conform de Memorie van de Heere Grave d'Avaux van den 17. Febr. laastleden, als nu swarigheid zouden maken in het aanneemen van de gene, welke by de nader Memorie van sijn Excellentie van den 5 Jnny relatif tot die van den 9. May daar te vooren is voorgeslagen, en alleen gaat om aan Vrankrijk, gedurende de tyd van delselve Treves, te laten de besitting van Luxenburgh, Beaumont, Chimay, en Bovines, restituerende alle 't gene verders by die Kroon zedert den laatsten Augusti 1683. op de Spaanssen is geoccupeert, konnende de verovering van de Stadt Luxenburgh, zedert het aannemen van de voorsz. Treves op de voet van *uti possidetis* voorgevallen, daar ontrent van geen sonderlinge reflexie zijn, om dat in de deliberatien over dien Treves by zeer voornaame Leden in de Staat geoordeelt is, dat by het aannemen van delselve de voorsz. Stadt om haar weynig terrein, en haar groote kostbaarheydt, geduurende de tijdt van een twintigh jarige Treves, in handen van de Franssen zouden moeten vallen, en dat nu delselve verovert is, geen de minste maght by de Spaanssen, noch eenige disposition by de Geallieerdens, of in de Staat sigh vertoont, om tot herwinningh van dien, te oorlogen. Boven dat in de vorige deliberatien alrede is verklaart, dat na 't veroveren van Luxenburgh, de Treves geen oppositie zoude ontmoeten, om dat de voorzeide herwinninge voor onmogelijk is te houden.

Gelijk ook alzo weynigh te begrypen is, dat de Spaanssen niet en zouden deferen aan alle de bovengeroerde swarigheden, en door het tydigh aannemen van de voorsz. Treves, het verlies van het verdere in de Spaanse Nederlanden, en van steden en plaatsen in de andere deelen van hare Monarchie prævenieren, dewyle zy uit hare conduite absolut onvermogen schijnen, het zelve door het employ van Wapenen te konnen beletten, en indien zy nochtans buyten vermoeden in haar jegenwoordigh onvermogen naar goeden raadt gefondeert, beyde op de noodwendigheyt en hare nuttigheyt niet zouden mogen lusteren, dat in zulken geval van de uytterste onvoorsightigheyt zoude zijn, sigh om deze stijfsinnigheyt van de Spaanssen gedestitueert van alle reden, in oneyndige swaarigheden te helpen, en dat geensints strijdigh is met de goede trouw in het observeren van gemaakte Tractaten, dat de Staat door een convention met Vrankrijk in deze omstandigheyt van saken, het best men kan, hare eygen securiteyt en veyligheid bevordere.

En indien iemant soude willen præsupponeren, dat de Spaanssen in vermogen zijn, om soodanige magt op de been te brengen te Land ende te Water, als genoeg zouden zijn, om, gevoeght met het secours, dat de Staat volgens Tractaten schuldig is, met hope van succes den Oorlog tegens Vrankrijk uyt te staan, dat in sulken cas onverdraaglijk zijn, en niet sonder de uytterste indignatie konnen aangesien werden, hare geduurige hevige instantien tot het præsteren van de zyde van de staat selfs van onvergelyckelijck meerder secours, als waar toe haar Ho: Mo: volgens de Tractaten zijn verbonden, ja delselve tot hare beschermingh in de uytterste ruine op een geforceerde manier willen sleepen en obligeren, immiddels sy van hare zyde door haar gebreckelijckheyd soo sichtbaarlijck manqueren aan delselve Tractaten, en naauwlyks een derde in de Nederlanden hebben, van de Militie daar mede de Staat is befwaart, niet tegenstaande den Heer Marquis van Castel Mancayo by memorie in 't eynde van Sep-

tember laaſtleden, aan haar Ho. Mo. overgegeven uit de naam van de Koningh ſijn Meeſter formeelyck belooft heeft, binnen als doen twee maanden 40000. Man in de Nederlanden op de been te ſullen hebben; om nu verders niet te melden van haar ſleghte ordre op Fortificatien, Magaſijnen, en andere ſaacken tot een goede wederſtant vereyſcht, en dat ſy hare onderdanen op verre na niet beſwaaren met de laſten waar mede de Ingeſetenen van de Staat ſijn gegraveert, en dat de groote ſommen uyt Spaignen tot ſupport van de Nederlanden onlanghs overgemaackt, de Koopluyden hier te Lande en anderen uyt de jonghſte gekomene Vloot uyt de Weſtindien ſijn afgenomen.

Latende verders de Spaanſſen in veel andere gevallen ſigh niet gelegen zijn, noch aan de Vrundtſchap, noch aan de Intereſſen van deſe Staat, noch aan de Conventien met deſelve gemaakt, als blijkt uyt het uytblyven van de ratificatie van het Tractaat, nopende de herneminghder ſchepen door wederſijds Kapers; uyt de onbehoorlycke belaſtinge van onſe ſchepen en goederen, ſoo in Spaignen als in de Nederlanden; uit de wanbetalingh van de Collegien ter Admiraliteyt, en verſcheyde andere ſaacken die tot vermydingh van langwyligheydt werden gepaſſeert.

En wert dienvolgende aan het oordeel van een yeder gelaten, of de Staat ook in dit geval om de groote gebreckelijkheyt van de Spaanſſen in het voldoen van de Tractaten en Conventien van haar zyde, kan geſeght worden yetwes te doen tegens de goede trouwe van gemaackte engagementen, als deſelve Spaignen door repreſentatie van de onvermydelyke, ende ſekerlijk ruinieuſe ſwarigheden niet diſponeren tot een vredige afkomſt, haar eyge ſecuriteyt beſorge.

Uyt alle het welcke dan conſecutif is, dat de Staat door alle de voorſz. rededen van neceſſiteyt, de Spaanſſen, ſchoon ſy deſelve in de Conferentien met haar op dat ſubject gehouden, niet en hebben konnen tegenſpreken, niet konnende diſponneren om tot vermyding van de totale ondergang van de Spaanſſe Nederlanden, aan te nemen de Conditien in de jonghſte memorie van den Heer Grave d'Avaux vervat, bevoeght is met Vrankrijk ſeparatelyk tot haar eygene ſecuriteyt te convenieren, ſonder daar door eeniger maten te miſdoen aan de goede trouw in het obſerveeren van gemaakte engagementen, dewijle alle deſelve ſuppponeren de poſſibiliteyt, ende dat niemand geobligeert zijnde tot het geen onmogelijk is, dienvolgende de Spaanſſen de ſaken ſoude moeten gebracht hebben in termen van mogelijkheyt, om door de wegh van wapenen tot een beter uitkomst te geraken, als althans noch verkregen kan werden, 't welk nochtans door haar notoirlijk niet en is gedaan, en ſy ſoo ſichtbaarlijk als voren gemeldt, van hare zyde hebben gemanqueert, aan het Tractaat tuſſchen haar en haar Ho: Mo: intercederende.

Boven dat de Conditien, welcke wegens Vranckrijck werden aangeboden tot beſorginge van de ſecuriteyt van de Staat, ook de conſervatie van 't overige in de Spaanſe Nederlanden impliceren; ja aan de Staat de vryheydt laten om aan de Tractaten te voldoen, mits tot ſecours van Spaignen aldaar latende 8000. Voetknechten: maar voor al moet ook in conſideratie van Spaigne deſe ſeparate Conventie van haar Ho: Mo: met Vranckrijck binnen de beſtemde tijdt niet verſuimt werden, om dat daar door aân de Spaanſſen werdt geprocureert de faculteyt om de Treves op de aangebodene Conditien binnen ſes weecken daar na noch te mogen bekomen, welcke haar benomen ſal zijn, indien ſy geſamentlijck met haar Ho. Mo. ofte haar H. Mo. ſonder haar, op de aangeboden Conditien niet ſluyten.

No. XVIII.

RESOLUTIE

Van de Ed: Mog: Heeren Staten van Zeelant.

den 27 Juny 1684.

NOchmaels weſende geleſen en geſeſumeert de ingekomen Advijſen van de reſpective Leden deſer Provintie op de Miſſive van de Heeren van den Rade, van den twintighſten deſer lopende Maendt, raeckende de hoogwichtige deliberatien over het nederleggen van de differenten en feytelijkheden, die tuſſchen de Koningen van Franckrijck en Spangien noch continueren, is goet gevonden ende verſtaen, dat de Heeren ordinaris Gedeputeerden van deſe Provintie ter Vergaderinge van haar Hoogh Mogende, alle meeſt krachtige debvoiren en officien ſullen aenwenden, dat de voorſz. differenten en feytelijckheden tuſſchen de twee hooghſtegedachte Koningen hoe eerder hoe beter mogen werden ter neder gelecht, op ſoodanige voorſlaegen en conditien als waer door de Spaenſche alderbeſt ſullen konnen worden geperſuadeert, des dat het ſelve geſchiede tenmeeſten dienſte ende geruſtheyt van deſen Staet, met concurrentie der Hooge Geallieerde, tot voldoeninge van 't geene mien aen de ſelve volgens de Tractaten ſchuldigh is. En belangende de particuliere Intreſſen van ſyn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie, raeckende het Prinſdom van Orange, de ſaecke tegens de Gravinne van Iſengien en ſyn Hoogheyts Goederen in het Hartogdom van Luxemburg gelegen; Is mede goet gevonden en verſtaen, dat de voorſz. Intereſſen wegens den Staet in deſe onderhandelinge niet alleen behoorden te werden behertigh, maer ſonder het obtinere van de ſelve niet geſlooten, ſoo als in voorgaende Tractaten voor het Doorluchtigh Huys is geſorght, in ſaecken daer voor ſoo veele redenen van Juſtitie en verplichtinge niet en militeerden. Sullende de gemelte Heeren Ordinaris Gedeputeerne deſe billickmatige Reſolutie ter Vergaderinge van haar Hoog Mogende bekent maec ken en haer naer den inhoude van dien reguleren, en voorts blyven tegens ſpreecken, de onordentelijcke en præcipitante manieren die men in deſe groote ſaecke heeft gebruyckt, met die op den 24 deſer loopende Maendt te concluderen, ſonder het Advijs van deſe Provintie af te wachten, even al of die tot ſoo eſſentiele deliberatie niet en gehoorde, en niet tegenſtaende de Heeren Gedeputeerden van Zeelant, verklaerden daer op ongelaſt te zyn, maer wel alle uyren de ordre van de Heren haere Principalen te gemoet ſagen, en dat haer dien tijdt mocht werden vergunt, gelijck dan daer in alhier binnen de Provintie niet een moment by de Heeren Gecommitteerde Raden in verſuymt, alſoo huyden morgen het laetſte Advijs van een der Leden noch eerſt is ingekomen, ingevoegen dat in deſen niet allen is gehandelt tegens alle ordre en forme van Regeeringe; maer dat deſe Provintie haer meer van haer Bondtgenooten vint geprecipiteert, als wel door den Heer Ambaſſadeur van

Vranck-

Vranckrijck ſelfs, van wekkers grooter beſcheydentheyt, die welgemelten Heer Ambaſſadeur gewoon is te bewyſen, en de kenniſſe die de ſelve heeft van de Nature en wyſe van Regeeringe deſer Landen, niet anders als noch eenige dagen verlenginge te wachten was, indien daer toe de vereyſchte devoiren waeren aengewent geweeſt, zijnde oock in deſe deliberatie door twee beſendinge aen de Heeren Staten van Uytrecht gedaen (de laetſte alleen over een geallegeerde duyſterheyt) getoont dat de Bontgenooten des anderens Sentiment en Advyſen, byſonderlijck in ſaecken van de alderhooghſte importantie, ſchuldigh ſyn te verwachten, of des goetvindende, die door vertoogh van redenen te gaen verſoecken, maer die geenſints door ſoo een precipitantie en vervanginge, als ſelfs voor haer te uytten, weshalven de Heeren Gecommitteerde Raden deſer Provintie oordeelen, dat aen de gemelte Heeren Ordinaris Gedeputeerden groote redenen zijn gegeven, om tegens ſoo verhaeſten Reſolutie, ſoo aengaende de materie als forme te proteſteren, daar van de Heeren Staten van Zeelandt de noodige kenniſſe ſal worden gegeven, om onder beneficie van de bedongen reſervatie, dienaengaende ſoodanige Reſolutie te nemen, en ter Vergaderinge van haer Hoogh Mogende laten bekent maecken, als haer Ed: Mog: ſullen bevinden te hooren.

Accordeert mette voorſz. Notulen.

Num. IX.

Alle de Stukken rakende de BUYTENLANDSCHE SAKEN Van den VEREENIGDEN STAAT.

Antwoort van de Hoogh Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, op de Propoſitie van wegen ſijne Cheurfurſt. Doorl. van Ceulen, Biſſchop ende Vorſt tot Munſter, op den 23. Maert 1684. *ter Vergaderinge van hoogh-gemelte haer Hoogh Mogende gedaen. In date den ſeſden April,* 1684.

IS gehoord het rapport van de Heeren van Heeckeren, ende andere haer Hoogh Mog. Gedeputeerden tot de buyten lantſche ſaecken, hebbende, in gevolge ende tot voldoeninge van der ſelver Reſolutie Commiſſoriael van den drie-en-twintigſten Maert laetſtleden geviſiteert ende ge-examineert de Propoſitie, by de Heeren van Plettenburgh, ende zur Muhlen, extraordinaris Envoyées van ſijne Cheurfurſtelijke Doorluchtigheydt van Keulen, ten ſelven dage ter Vergaderinge van haer Hoogh Mog. mondelinge gedaen, ende by geſchrifte overgelevert, ende in de Notulen aldaer breeder vermelt: Waer op gedelibereert, ende ingenomen zynde de conſideratien ende 't hoogwijs van ſijne Hoogheydt den Heere Prince van Orangie, is in conformite van dien goed gevonden ende verſtaen, dat de gemelte Heeren van Plettenburg, ende zur Muhlen tot antwoord op de voorſchreve Propoſitie ſal werden te gemoet gevoert, dat haer Hoogh Mog. niet kunnen af zyn, ſijne Cheurfurſtelijke Doorluchtigheyd ſeer te bedancken voor de aenbiedinge van deſſelfs vrundtſchap, ende aen haer zyde wel willen verklaren, dat ſy ten uyterſten genegen zyn die niet alleen te onderhouden, maer ook te vermeerderen, en daer van met der daed ſoodanige preuves te geven, als ſijne Cheurfurſtelijcke Doorluchtigheydt ſelfs ſoude mogen begeeren; dat het haer Hoogh Mog. ſeer aengenaem is te verſtaen, de goede intentie van ſijne Cheurfurſtelijcke Doorluchtigheydt tot de conſervatie van de ruſt van Europa; ende dat ſy wel kunnen verklaren daer toe immers ſoo genegen te weſen als eenig Prins of Staet in Europa, ende dat ſy oock geerne willen bekennen in hare Hooge Geallieerden te vinden ſeer veel genegentheyt tot deſelve Vrede, dat haer Hoogh Mog., en hare Hooge Geallieerden wel wetende, dat die voorſchreve ruſte door bloote woorden en conteſtatien niet kan werden ge-effectueert, ook toegetreden zyn tot de daedt ſelfs, en om door realiteyten daer van preuves te geven, dat ſy en verſcheyde van de hoog-gemelte hare Geallieerden met niemand tot noch toe God lof in eenige differenten of verwyderingen zyn gevallen, en dat mitsdien noch van haer yets geeyſt, noch directelick yets gecontribueert kan werden, dat ſoude moeten dienen tot 't bereyken van ſo een ſalutair oogmerk; dat ſy daer inne niet anders hebben geconſidereert, dan dat men haer met reeht niet ſoude mogen beſchuldigen van dat ſy aen haer Hooge Geallieerden

niet wilde presteren het effect van hare gemaeckte Alliantien, ende geen sorge droegen voor haer eygen securiteyt; dat sy derhalven eerst, ende voornamentlijk in achtinge hadden genomen, dat door het Accomodement van de ontstane differenten de Hooge Geallieerden van den anderen niet souden mogen werden gesepareert ende gescheyden, nademael na het oordeel van haer ende van hare Hooge Geallieerden, soodanige separatie seer nadeeligh soude wesen, soo wel aan de securiteyt van het algemeyn als van yder in het particulier; ende ten anderen, dat de voorschreve differenten niet directelijck concerneerende desen Staet, maer het Roomsche Rijck, ende sijne Koninckliike Majesteyt van Spanjen, soodanige voorslagen mochten werden gedaen, die sy en hare Hooge Geallieerden souden kunnen en mogen smaeckelijck maecken by die gene die souden moeten abandonneren dat, wat tot bereyckinge van de voorschreve Ruste geduyrende den Treves aude moeten werden gesacrificeert, dat sijne Koninckliike Majesteyt van Vranckrijck op heteerste verklaert hebbende geneegen te zijn tot een generalen treves, so wel ten opsicht van het Rijk, als van sijne Koninklyke Majesteyt van Spanjen, haar Hoog Mögende ende de hoog gemelte hare Geallieerden haer aanstonds mede voor die generalen Treves hadden verklaert, dan nadien dien generalen Treves de voorschreve ruste niet en konde stabilieren, ten zy met eenen, ende te gelijk gedefinieert wierde wat geduyrende den selven Treves by yder van de hooge Partyen met den anderen in different zijnde, soude werden gepossideert, haer Hoogh: Mog. en hare Hooge Geallieerden, soo als in saken van die natuyre altoos was geobserveert, mede waren toegetreden, om eenige conditien of eygentlijcke een descriptie de doen van't gunt dat sy meynden dat soude kunnen dienen, om den voorschreven Treves smakelijck, aennemelijck en draeghelijck te maecken; dat sy en hare Hooge Geallieerden daer omtrent wederom met distinctie hadden geprocedeert, en geconsidereert hebbende dat de voorschreve differenten ten deele concerneerden het Roomse Rijck, ende ten deele de voorschreve Spaensche Nederlanden, en wetende wat interest de hoogh-gemelte hare Geallieerden hadden in de conservatie van het selve Rijck, dat die daar van hadden de alderbeste kennisse, en dat men haer Hog. Mog. misschien soude hebben beschuldight van dat sy haer immisceerden in saken, het selve Rijk concernerende, daar sy geen Leden daar van waren, ende daar soo veele en hoogh vernuttige Princen Leden van dien, best konden weten, en vervolghlijck oordelen van't geen dat sonder het uyterste nadeel van't selve Rijk tot conservatie van de ruste soude kunnen werden gedaen of gelaten, haar hadden gedragen tot den voorslagh die van wegen syne Keyserlijke Majesteyt als het Hooft, ende andere Chur ende Fursten Leden van't selve Rijck, met dewelke sy de eere hadden van geallieert te zijn, was gedaen, ende daer van sy alhier geen specifique mentie sullen maken, om dat die aan sijne Churf. Doorl. is bekent, sullende daar alleen by voegen, dat sy aan sijne Chur-furstelijke Doorl., ende alle andere Chur-Fursten, Staten, ende Leden van het selve Rijck wel konnen verklaren, dat sy omtrent het doen van dien voorsz. voorslag geensints hebben beooght, aan het hooggemelte Rijk, of aan eenighe Leden van dien yets voor te schrijven, dat by deselve hier inne gedaan ofte gelaten soude moeten werden; maar alleen te appuyeren een voorslagh die hoogst-gedachte sijne Keyserlijke Majesteyt, en andere Chur ende Fursten hare hooge geallieerden geoordeelt hadden, dat soude konnen dienen tot conservatie van de voorsz. ruste in Europa; ende dat sy haer daer omtrent seer geerne sullen schicken naar alles wat hoog-gemelte sijne Keyserlijke Majesteyt, ende de andere Leden van het selve Rijk sullen oordee-

len

len daar toe aller-bequaamſt te weſen, door dien ſy daar inne geen ander ooghmerck hebben of maecken, dan te mogen blyven by haare hooge Geallieerden, ende in eene goede nabuyrſchap ende vertrouwde correſpondentie met het hooggemeke Rijck ende alle de Leden van dien; ende wat aangaat de differenten ontſtaan in de Spaanſche Nederlanden, daar van ſy wat nader en meerder kenniſſe waren hebbende, ende die daar oock wat meerder, hoewel niet directelijck concerneerden, dat ſy ende hare hooge Geallieerden oock daar omtrent hadden gedaen een voorſlag, daar van ſy alhier inſgelijcks geene ſpecifique mentie ſullen maecken, om dat die aen ſijne Churfurſtelijke Doorluchtigheyt mede bekent is, dat ſy in het doen van die voorſz. voorſlagh hebben beoogt voor te dragen een *Linie*, die ſijne Koninklijke Majeſteyt van Vranckrijck in 't Jaar ſeſthien hondert acht en tſeventig ſelfs hadde believen te maken, om langs deſelve Linie te mogen behouden die Barriere die hoogſt-gedachte ſijne Majeſteyt doenmaals hadde verklaart te willen accordeeren, ſpecialijk ook aan deſen Staat, dat ſy om te toonen de deference die ſy hadden voor meer-hoogſt-gedachte ſijne Majeſteyt in het voorſlaan ofte voor-dragen van die Linie, voor ſoo veel de voorſz. Barriere haar konde concerneren ende raken, daar van ſoo veel hadden laten afgaen als naar haar oordeel eenigſints gemiſt hadde konnen werden, ende namentlijk de Steden van Kortrijck en Dixmuyden, ende verſcheyde andere Plaetſen tot dewelke ſyne Koninklijke Majeſt. van Vranckrijck voormaals hadde getoont genegentheyd te hebben, als onder anderen het Prinſdom van Chimay, Beaumont, Chinay, Virton, ende andere Plaetſen, ende dat ſy ende hare hooge Geallieerden ſeer zyn geperſuadeert, dat ſijne Churfurſtelijcke Doorluchtigheyt ſelfs de moeyte willende nemen van te examineeren de voorſz. Linie, daar uyt klaar ende demonſtratif ſal ſien, dat men in het voordragen en voorſlaen van dien meer terrain aen ſijne Koninckljcke Majeſteyt van Vranckrijck heeft gelaten, als het terrain dat die Majeſteyt originelijck heeft gepretendeert, jae ſoo veel als men eenighſints heeft konnen laten, ſonder de voorſz. Barriere t'eenemaal vruchteloos te maken, ende dat ſy de voorſz. voorſlagh alſoó gedaen hebbende, niet een woord hebben gerept, niet alleen van alle de deſolatien ende devaſtatien, de voorſz. Spaenſche Nederlanden tot hare uytterſte ruïne over-gekomen, maer ſelfs niet van alle de penningen die ſijne Koninckljke Majeſteyt van Vranckrijck in contant gelt heeft ontfangen, hoewel die eenelijcke millioenen komen te beloopen, dat haar Hoog Mog. ſijne Churfurſtelijke Doorluchtigheyt derhalven verſoeken te willen aenmercken, en conſidereren of ſy ende hare Hooge Geallieerden hier omtrent niet hebben geprocedeert met een gemoet, dat uytwijſt eene extreme genegendheyt tot conſervatie van de voorſz. ruſte, ende om daar toe voor ſoo veel haar aangaet te contribueren alles, wat ſonder een totale ſubverſie van de voorſz. Barriere eenigermaten kan dienen om ſijne Koninckljcke Majeſteyt van Vranckrijck contentement te geven, ende of ſy niet ten uyterſten voldoen, wanneer ſy haar willen obligeeren omme alle mogelijcke middelen by te brengen, die ſouden konnen dienen omme dien voorſz. voorſlag aen ſijne Majeſteyt van Spaigne ſmakelijck te maken, ende deſelve tot het aangaan van een Treves op dien voet te permoveren, ende daaromme oock hoopen willen, dat ſijne Chur-Furſtelijcke Doorluchtigheyt, ende andere Princen ende Furſten, by de ruſte van Europa geintereſſeert, het hare wel ſullen willen helpen toebrengen, omme ſoo wel ſijn Koninglijke Maj. van Vrankrijk, als ſijn Kon. Maj. van Spaigne daar toe te bewegen; dat haar Hoog Mog. ſeer niet en aengenaam ſal weſen, dat ſijn Churf. Doorl. ſig verbinde, om de te maken Vrede of Treves door des ſelfs guarantie, benevens andere

Princen ende Staten te verſeekeren, ende met den ſelven over den voet ende ordre van dien ſeer gaerne in conferentie ende onderhandelinge ſullen treden, wanneer ſulks ſijn Churfurſtelijke Doorl: believen ſal, ende dat ſy willen verhoopen dat door de interceſſie van ſijn Churfurſtelijcke Doorlucht: ende andre vredelievende Princen ſijne Koninghlijcke Majeſteyt van Vranckrijk ſoo wel als ſijne Koninghlijcke Majeſteyt van Spaigne ſullen konnen worden geinduceert, om op den gedanen voorſlag een Accommodement met den anderen te vinden; Dat haar Hoog Mog. voorts niet konnen laten hier by te voegen, dat ſy in deſen alleen niets ter weereld beoogen als een vaſte vereeninginge tuſſchen haer ende hare hooge Geallieerden; ende een bloote ſecuriteyt ende ſeeckerheydt voor haren Staat gefondeert op de conſervatie van de voorſz. Barriere, ook ten haren reſpecte by ſyne Koninglijke Majeſteyt van Vranckryck in den voorſz. Jare 1678 geaccordeert, ende daarom niet konnen begrypen dat by voortgang (dat God genadelyk verhoede) van de differenten tuſſchen hare Koninglycke Majeſt. van Vranckryck ende Spaigne, haar Hoogh Mog. of ſijne Chur-Furſtel: Doorl: eenige intereſſen ſoude konnen of mogen hebben, die niet alleſints met den anderen ſouden mogen over-een-komen, ende dat deſelve van haar zyde ſijne Churfurſtelijcke Doorl: wel konnen verſeekeren, geen ſoodanige intereſſen te hebben, dat ſy evenwel ſeer gaerne ſullen zijn geinformeert, wat ſijn Churfurſtelijke Doorl: van haar daar omtrent ſoude mogen begeeren, met verſeekeringe van dat ſy van hare zyde met de uyterſte genegentheyd ſullen contribueren alles wat dienen kan om ſijne Churfurſtelijke Doorl: daar omtrent niet alleen alle gedeſidereerde geruſtheyd, maar ſelfs contentement te geven, en dat ſy mede bereyt zyn met ſijn Churfurſtelijke Doorluchtigheyt aen te gaan ſoodanige verbinteniſſen, 't zy van mutuele defenſie, aſſiſtentie, als van goede nabuyrlijke correſpondentie en vrundſchap, als ſijn Churfurſtelijcke Doorl: behaaglijckſt mogen zijn, ende uyt de weg te ruymen alles wat ſoude konnen geven niet alleen eenig miſnoegen of miſverſtand, maar ſelfs ook eenige de geringſte ombrage, en niet anders wenſchen dan dat ſulks hoe eerder ſoo beter mach geſchieden. En ſal Extract van deſe haar Hoog Mog. Reſolutie door den Agend Spronſſen geſteld worden in handen van de gemelte Heeren Plettenburg ende zur Muhlen, om te ſtrecken tot antwoort op de voorſz. Propoſitie, en haar daer van te dienen ſulks ende daar het behoort.

Was geparapheert,

D. B. van Scheltinga.

Lager ſtondt;

Accordeert met het voorſt. Regiſter.

Geteekent,

H. Fagel.

Num:

Num. X.

Antwoord, gedaen door zyn Exc. Den Heer Graaf van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van Vrankryk, aen de Gedeputeerden van de Heeren Staaten Generaal, over de Propoſitien, welken zy van wegen hun Geallieerden aen hem gedaan hebben.

DE Heeren Gedepureerden van Uwe Heerlijkheden op giſteren met den Graaf van Avaux, extraordinaris Ambaſſadeur van zyn Aller-chriſtelykſte Majeſteyt, een Conferentie gehad, en hun Reſolutie van den 12 dezer maand, behelzende de zelve propoſitien die hier voor na Engeland gezonden zyn, aan hem gegeeven hebbende, antwoordde de gemelde Ambaſſadeur hen, conform d'ordres welken hy van den Koning zyn Meeſter heeft; en hy geeft zich d'eer van tegenwoordig ſchriftelijk aan Uwe Heerlijkheden over te leveren, 't geen hy giſteren mondeling tegen de Heeren uwe Gedeputeerden zei.

Den gemelden Ambaſſadeur vraagde hen, of zy een pouvoir van 't Ryk hadden, of dat de Miniſters der Geallieerden, die in den Haag zyn, geauthoriſeerd waren om diergelijke propoſitien te doen. Zy antwoorden, dat zy geen pouvoir hadden; maar dat, gelyk zyn Aller chriſtelijkſte Majeſteyt betuygd had, dat hy wel een generaal accommodement begeerde, zy hadde opgeſteld 't geen den Keizer, den Keurvorſt van Beyeren, en eenige anderen der voornaamſte Vorſten des Rijks, redelyk hadden geoordeeld. De gezeide Ambaſſadeur geloofde, aan de Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden te moeten betuigen, dat het ongemeen was, dat twee of drie Envoyées hier decideren zouden van het lot des Rijks, zonder daar macht, noch order, toe te hebben, te meer alſo het Keurvorſtelyk Collegie, 't geen beter, als deze particulieren, weet wat het waarachtig intereſt des Ryks is, alreeds op den 24. van de voorgaande maand beſlooten had, dat men de Treves, door zyn Allerchriſtelijkſte Majeſteit geproponeerd, behoorde t'accepteren, en dat, als men hier propoſitien deed daar tegen ſtrydende, zulks niet geſchieden kon als in het oogmerk van de vrede te verwyderen; dat het Keurvorſtelijk Collegie over deze proceduure geklaagd had, dat den Keizer deſelve had gediſavoueerd; dat zy zich derhalven verwonderde, dat de Staten Generaal d'onderneming, welke twee of drie Miniſters in den Haag doen, tegen de rechten en tegen d'Intereſten des Rijks, wilden appuyeren. Zoo Uwe Heerlykheden zich effectivelyk niet en wilden bemoeyen met de zaaken des Ryks, gelyk zy hem verzekerden, moeſten zy alles, 't geen ſy in hun Reſolutie geſteld hadden, retrancheren, en niet ſpreken als van d'affaires van Spanjen.

Wat deze Kroon belangt, den gemelden Ambaſſadeur heeft de Heeren Uw Gedeputeerden doen obſerveeren, dat d'aanbiedingen, welke men doet, immers in het conſiderabelſte gedeelte, op een valſche ſuppoſitie, en op een valſche grond ſteunen: want daar word gezegt in de Reſolutie, dat men geloofd heeft, geen beter methode te konnen neemen, als de gene te volgen, volgens dewelke zyn Aller-chriſtelijkſte Majeſteit de Barriere wel had willen regelen, te weten, van de Zee tot aan de Maas, en van daar tot aan de Moezel. En onderſuſchen is het notoir, dat noch in het Tractaat van Vrede, noch in alle de negotiatien van Nimwegen, men nooit geſprooken heeft van een Linie, die van de Maas tot aan de Moezel zou gaan, en dat men een diergelyke zaak daar niet in had konnen ſtellen, als om'er deze conſequentie uit te trekken, te weten dat, om een accommodement te faciliteren, men tegenwoordig een nieuwe Linie

van de Maas tot aan de Moezel moeſt maaken, gelijk men 'er van de Zee tot aan de Maas een nieuwe maaken zou, als ook om te verſtaan te geeven, dat de Stad Luxenburg in de Barriere legt, hoewel deze Stad 'er nooit in gelegen heeft: invoegen dat de grond, op de welke deze redeneringen gefondeert zyn, valſch bevonden wordende, alle de conſequentien daar af om ver geſtooten waren.

Nu deze conſideratien, en eenige anderen, welken den gezeiden Ambaſſadeur heeft konnen maaken op d'eerſte lecture van Uwer Heerlijkheden Reſolutie, heeft hy betuigt aan de Heeren Uw Gedeputeerden, dat de propoſitien, die daar in waren gedaan door Uw Geallieerden, zo onredelijk waren, dat, al had men tot nu toe konnen twyfelen, of het deſſein van het Huis van Ooſtenrijk is den Oorlog te continueren, zulke onredelijke propoſitien al de wereld daar van zouden overtuigen; dat ze van zyn Majeſteit eer geconſidereerd zouden worden, als een tweede declaratie van Oorlog, dan als een middel van tot de Vrede te geraaken; dat zo wel de geenen die Spanjen, als de geenen die Duitſchland betreffen, even zeer van de redelijkheid verwyderd zyn, dewyl d'eerſten inzonderheit ſtrekken om zyn Majeſteit Plaatſen rondom Luxemburg af te neemen, welke hem zo veel te conſiderabelder zyn dewylze het Garniſoen van deze Plaats beletten, zyn Onderzaaten te konnen incommoderen.

Den gemelden Ambaſſadeur heeft 'er by gevoegd, dat de Vrede als noch gemaakt kon worden, of door d'acceptatie van een der Equivalenten, welken hy hier voor, door laſt van den Koning zyn Meeſter, aan Uwe Heerlijkheden geproponeerd heeft, of door d'acceptatie van een twintig jaarige Treves; dat, wat belangt de Treves, men genoegzaam weet, dat ze genige conditie kan admitteren, en dat den geen, die Wapenſchorſſing of Treves zegt, daar in over een moet komen, dat alle zaaken van wederzyde blyven moeten in de ſtaat daar ze in zyn, ſonder eenige vermeerdering of vermindering van rechten; dat men derhalven geen andere explicatie noch ander relachement van Zyne Majeſteits wege verwachten moet; en dat, na alle de faciliteyten, welken men redelijkerwyze, tot de beveſtiging der gemeene ruſt, van hem begeeren kon, uitgeput te hebben, men alle de rampen, die daar uit zullen konnen ſpruiten, aan niemand wyten moet, als aan de geenen, welke de zelve door een langer weigering van zyn aanbiedingen noch zullen willen ſtooren.

Belangende het verzoek van een ophouding aller daaden van vyandſchap voor de tyd van drie maanden; den gemelden Ambaſſadeur heeft aan de Heeren Uwe Gedeputeerden te kennen gegeeven, dat gelijk men zo veel tydts van nooden zou hebben om daar wegens over een te komen, als wegens d'acceptatie van de twintig jaarige Treves, men niet verwachten moeſt, dat den Koning zyn Meeſter bewilligen zou in een propoſitie, die veel onvoordeeliger is voor het algemeen beſt van geheel Europa, en die ten anderen zo ſtrydig is tegen d'intereſten van zyn Majeſteit, inzonderheid na dat men uit de naam der Staaten Generaal demarches gedaan heeft, en noch alle dagen doet, welke zoo zeer ſtryden tegen het avancement van de vrede, en veel verder gaan als de Tractaaten toelaaten.

Gelijk de Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden betuigd hebben, dat zy van de zaaken des Ryks geen mentie gemaakt hadden, als om dat zy een generaal accommodement wenſchte te zien, heeft den gezeiden Ambaſſadeur hen aangeboden, dat, zo zy van heden af een der Equivalenten, welke Spanje betreffen, of wel de Treves, wilden accepteren, of doen acceptenen, hy gereed was om het Tractaat te tekenen; en dat den Heer Graaf van Crecy de zelve machten opzichte des Rijks hebbende, hy 'er ter zelve tyd het Tractaat al tekenen kon; en dat Uwe Heerlijkheden door dit middel de ſatisfactie

factie zouden hebben van het generaal accommodement wel haast geslooten te zien: maar dat den gezeiden Ambassadeur gehouden was hen te zeggen, dat hy geweldig twijfelde, of den Koning, ziende alles 't geen zoo hier als elders door d'Aanhangers van het Huis van Oostenrijk gedaan word, om zyn Majesteit vyanden te verwekken, en den Oorlog t'ontsteken, hem de zelve macht lang zou laaten; dat aldus den gezeiden Ambassadeur, door den yver dien hy tot de vrede had, de vryheid nam van Uwe Heerlijkheden te verzoeken, de tyd, binnen de welke hy noch een goet accommodement zou konnen sluiten, niet vruchteloos te laaten verloopen, en te considereren, of men om wat meer of minder Dorpen, daar 't ten opzichte van Spanjen om te doen is, of om beter te zeggen, om de hartnekkigheid der Spanjaarden alleen, behoorde te lijden, dat deze Kroon geheel Europa in een doodelijken Oorlog engageerde.

Eindelijk, den gemelden Ambassadeur heeft aan de Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden te kennen gegeeven, dat, zo men hem deze propositien in een vergadering daar men van vrede handelde presenteerde, hy gehouden zou zyn die wel ver te verwerpen; maar dat, hebbende d'eer van hier Ambassadeur van zyn Majesteit by de Heeren Staaten Generaal te zyn, het respect, 't geen hy voor hen had, d'eenige redenen was, die hem belettede hen hun Resolutie weder te geeven; doch dat hy hen verzocht goed te vinden, dat hy zich niet en belaadde met zodanige propositien, om ze aan den Koning zyn Meester te zenden.

Gedaan in den Haag, den 13 April Ao. 1684.

Num. XI.

Memorie, gepresenteert aan de Heeren Staten Generaal, door den Ridder de Cramprich, Raad en Plenipotentiaris van sijn Keyserlijke Majesteyt.

DEn ondergeschreven Raad en Plenipotentiaris van zijn Keyserlijke Majesteyt bedankt Uwe Heerlijkheden, voor dat sy hem schriftelijk hebben willen communiceren 't geen den 12 van dese Maand passeerde in de Conferentie, welke de Heeren uwe Gedeputeerden met den Heer Ambassadeur van zijn Allerchristelijkste Majesteit gehouden hebben; en gelijk hy'er in de Conferentie van gisteren iets af aangeroerd heeft, heeft hy'er zich door dese Memorie ampelder af willen expliceren.

Dat hy van d'eene kant heeft gesien, 't geen van Uwer Heerlijkheden wege ter kennisse van den geseyden Minister gebracht is, om hem vervolgens te versoeken, dat hy het verzoek ende condities, welken desen Staat en de Ministers van haer hooge Geallieerden soo redelijk, en tot een Treves dienende, gevonden hadden, door zijn goede diensten wilde onderschraagen.

Dat hy van d'ander kant geobserveerd heeft het antwoord, 't geen den Ambassadeur heeft gegeven, daar meer vervoerdheyt en trotsheyt in steekt, als matigheyt en gegrontheyd: en sulks kon niet missen; dewijl de al te groote yver hem ontroert, en hem valsche dingen voor waarachtige doet stellen. Omze voor zodanigen te kennen, heeft men se maar te repeteren, en met artijkelen te separeren. Hy zegt:

1. Dat het ongewoon was, dat twee of drie Envoijés hier van het lot des Rijks souden decideren.

2. Zonder 'er pouvoir, noch order, toe te hebben.

3. Te

3. Te meer, dewijl het Ceurvorſtelijk Collegie, 't geen beter weet, als deſe Particulieren, wat het waarachtig intereſt des Rijks is, op de 24 van de voorgaande maand al geconcludeerd had, dat men de Treves, geproponeerd door zijn Allerchriſtelijkſte Majeſteyt, behoorde t'accepteren.

4. En dat, als men hier propoſitien deed, tegen die ſtrydende, zulks niet geſchieden kon als in het oogmerck van de vrede te verwyderen.

5. Dat het Keurvorſtelijk Collegie over deſe procedure geklaagd had.

6. Dat den Keyſerze had gedeſavoueerd.

7. Dat hy ſich hier na verwonderde, dat de Staten Generaal d'onderneeming, welke twee of drie miniſters in den Haag tegen de rechten, en tegen de belangen des Rijcks, maaken, appujeren wilden.

8. Dat, ſoo Uwe Heerlijkheden effectivelijk zich niet bemoeyen wilden met de zaaken des Rijks, gelijk ſy hem verſekerden, ſy alles, 't geen zy in hun reſolutie geſteld hadden, retrancheren, en niet als van de zaaken van Spanjen moeſten ſpreeken.

9. Dat de propoſitien, gedaan door uw Geallieerden, zoo onredelijck waren, dat al had men tot nu toe konnen twijffelen of het Huys van Ooſtenrijk van meening is den oorlog te continueren, diergelijke onredelijke conditien al de weereld daar af overtuygen ſouden.

10. Datſe van zijn Aller-chriſtelijkſte Majeſteyt eer geconſidereerd ſouden worden als een tweede declaratie van oorlog.

11. Dan als een middel om tot de vrede te geraken.

12. Dat ſoo wel de geenen die Spanjen, als die Duitſchland betreffen, even onredelijk zijn.

13. Dewyl d'eerſten voor al ſtrekken om zijn Allerchriſtelijkſte Majeſteyt plaatſen rondom Luxemburg af te neemen, die hem ſoo veel te conſiderabelder zijn, dewijle het Garniſoen van deſe plaats beletten zijn Onderzaten t'incommoderen.

14. Dat de Vrede noch gemaakt kon worden, of door d'acceptatie van een der Equivalenten, of door d acceptatie van een twintig jaarige Treves.

15. Dat deſe Treves geen conditie kan admitteren, en dat die zegt Wapenſchorſſing of Treves, daar in over een moet komen, dat alle dingen van wederzyde moeten blyven in de ſtaat daarſe in zijn, ſonder eenige vermeerdering of vermindering van rechten; en dat men derhalven geen andere explicatie, noch ander relachement, van de kant van zijn Allerchriſtelijkſte Majeſteyt te verwachten heeft.

16. En dat, na alle de faciliteyten, welke men, tot de beveſtiging der gemeene ruſt, redelijker wyze van hem begeeren kon, uytgeput te hebben, men alle de rampen en onheilen, die daar uit zullen konnen ſpruiten, niet te wyten zal hebben als aan de geenen, die deſelve door een lange weigering van zijn aanbiedingen noch zullen willen ſtooren.

17. Wat belangt het verzoek van een ſuſpenſie aller daden van vyandſchap voor de tijd van drie maanden, den gezeiden Ambaſſadeur heeft betuygd, dat, gelijk men ſoo veel tijts van nooden zou hebben om daar wegens over een te komen, als wegens d'acceptatie van een twintig jarige Treves, men niet verwachten moeſt, dat den Koning zijn meeſter aan ſoodanig een propoſitie de hand zou bieden.

18. Inſonderheyd na dat men uit de naam der Staten Generaal demarches gedaan heeft, en noch alle dagen doet, die ſoo ſtrydig zijn tegen de bevordering van de Vrede, en veel verder gaan als de Traktaten toelaaten.

19. Dat den gezeiden Ambaſſadeur heeft aangebooden, dat, ſoo de Heeren uw gedeputeerden van nu af aan wilden accepteren, of doen accepteren een der Alternativen welke

welke Spanje betreffen, of wel de Treves, hy gereed was om het tractaat te tekenen; dat den Miniſter van zijn Koning, die te Regensburg was, het zelve pouvoir ten opzichte des Rijks hebbende, hy'er het Tractaat ter zelver tijd af tekenen kon.

20. Door dit middel zouden Uwe Heerlijkheden de ſatisfactie hebben van het generaal accommodement wel haaſt geſlooten te zien.

21. Maar dat hy geweldig twijffelde, of den Koning zijn Meeſter, ſiende alles wat'er ſoo hier als elders gedaan word, om zijn Majeſteyt vyanden te verwekken, en den oorlog t'ontſteecken, hem deſelve macht lang ſou laaten.

22. Dat hy aldus, door d'vyer welke hy tot de vrede had, de vryheyd nam van Uwe Heerlijkheden te verzoeken, de tijd, in de welken hy noch een goed accommodement konde ſluyten, niet vruchteloos te laaten verloopen, en te conſidereeren, of men om wat meer of minder Dorpen, daar 't ten opzichte van Spanjen om te doen is, of om beter te zeggen, alleenlijk om de hardnekkigheyd der Spanjaarden, lyden moeſt dat deſe Kroon gantſch Europa in een doodelijken Oorlog engageerde.

23. Eyndelijk, den gemelden Ambaſſadeur heeft aan de Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden betuygt, dat zo men hem deſe propoſitien preſenteerde in een vergadering daar men van vrede handelde, hy gehouden zou zijn die wel ver te verwerpen

24. Maar dat hebbende d'eer van alhier Ambaſſadeur van zijn Majeſteyt by de Heeren Staaten Generaal te zijn, het reſpect, 't geen hy voor hen had, d'eenige reden was, die hem belettede hen hun reſolutie weder te geven.

25. Doch dat hy hen verſocht, goed te vinden, dat hy zich niet en belaade met diergelijke propoſitien, om ze aan den Koning zyn Meeſter te ſtuuren.

Gelijk onder deſe punten verſcheydene 't beleyd van Uwe Heerlijkheden, en d'intereſten van de Kroon Spanjen, betreffen; zal den Ondergeſchreeven die maar eventjes aanroeren, dewijl de Geintereſſeerden het met meerder fondement zullen konnen doen.

Maar belangende de geenen, welke de Miniſters der Geallieerden aangaen, hy vind zich gehouden de kwaade impreſſien, die de valſche ſuppoſitien, begrepen in het gemelde antwoord, by Uwe Heerlijkheden zouden konnen veroorzaaken, te voorkomen: weshalven hy dan zal zeggen,

Tegen het eerſte Artijkel; dat men weeten moet, dat d'Envoyés en Miniſters, die zich tegenwoordig in den Haag bevinden, zijn die van zijn Keyzerlijke Majeſteyt, die ook zijn Keurvorſtelijke Hoogheyd van Beyeren repreſenteert; en dan de Heeren Extraordinaris Envoyés der Kroonen Spanjen en Sweden, waar van de Koninger, om hun particuliere qualiteyten, ſeſſie en verſcheydene ſtemmen in 't Collegie der Vorſten hebben.

Den Heer Envoyé der Kreitſen van Frankenland en Opper Rijn, repreſenterende verſcheydene Geeſtelijke en Wereldlijke Vorſten, gelijk ook het Hartoglijk Huys van Saxen, die te ſamen meer als twintig ſtemmen in 't Collegie der Vorſten hebben.

Den Heer Envoyé van het Huys van Brunſwijk-Lunenburg, 't geen insgelijks veele ſtemmen in 't Collegie der Vorſten heeft: en hoewel verſcheydene der bovengemelde Vorſten goed gevonden hebben, hun intereſten aen een perſoon te betrouwen, gelijk het te Regensburg dagelijks geſchied, wat kwaad is daar in? in tegendeel ſpruyt'er voor 't gemeen dit goed uyt, dat daar minder hoofden en differente humeuren zijn, men zo veel te lichter over een komt; invoegen dat de bovengemelde Miniſters effectivelijk en waarlijk in den Haag zijnde, men niet begrypen kan, waarom zy voor twe of drie gerekend worden. Zo deze wijſe van rekenen een verſmaading betekent, doet

den Ambaſſadeur zich zelven eer ongelijk, als den anderen, vermids hy het gevoelen, 't geen men van zyn voorzichtigheyd en diſcretie had, daer door verminderen zou: en 't zou hem niet wel paſſen, zoo weinig inſichts te hebben voor Miniſters van gekroonde Hoofden, en andere Souveraine Vorſten; dewyl de perſoonen, voerende de caracter van Vorſten, by de wyanden ende barbaarſte Narien geconſidereerd werden.

Gelijk hy ſich dan in het getal vergiſt heeft, heeft hy niet minder gedaan, met te verzekeren, dat deſe twe of drie Envoyés zich hier ſtellen als Arbiters en uytwyſers van het lot des Ryks.

Want gelijk alle de ſtemmen Leden in 't Ryk de permiſſie, of om beter te zeggen, het recht hebben van vryelijk hun ſtemmen te geeven, zet d'opinie van den een het ander Medelit de wet niet: en aldus legt men den Miniſters der Geallieerden in den Haag t'onrecht te laſt, den anderen de wet voorſchreven, of wegens het lot des Ryks gedecideert te hebben.

Men ſou konnen ſeggen, dat zyn Keyſerlyke Majeſteyt op de ſentimenten der Miniſters, welke te Regensburg op de Ryksdag beroepen worden, een *concluſum imperii* (beſluit des Ryks) maakt; maer niet op de ſentimenten der geenen, die in den Haag zijn. Daar is geen ſwarigheyd in, doch dit beneemt den geenen van den Haag de macht niet van hun ſentimenten te ſeggen, en met de Gedeputeerden van Uwe Heerlykheden te confereren, hoe men middelen ſou konnen vinden, om door de weg van een Treves tot een vaſte en generaale Vrede te geraken.

Tegen het twede Artykel; dat de genen, die den Heer Ambaſſadeur geinformeert hebben, dat de Miniſters der Geallieerden, welke in den Haag zijn, noch pouvoir noch order hebben, hem hebben bedroogen; want hun volmachten zijn aan hem altemaal geëxhibeerd, en geſteld in d'ampelſte en ſolemneelſte forme die men zou konnen begeeren: en als 'er al iets aan ontbrak, ſou men geen ſwarigheid hebben om het 'er by te voegen.

d'Ordres, die zy in hun inſtructien hebben, en die zy in gevolg van tyd hebben gekregen, zijn geobſerveerd geworden, zonder dat tot dit uur toe of zijn Keyzerlijke Majeſteyt, of zijn Keurvorſtelijke Hoogheyd van Beyeren, het minſte miſnoegen daar over getoond heeft: in tegendeel hebben zy 'er ſatisfactie over getoond; en den Ondergeſchreeven heeft gelegentheyd om verzekerd te weſen, dat de Heeren andere Miniſters, welke in den Haag zijn, deſelve approbatie van hun Meeſters hebben gehad.

Tegen het darde; dat het zo doorluchtig Collegie der Keurvorſten het intereſt des Rijks niet wel en kent daar is geen twijffel aan, en zelfs dat 't dat noch beter kent als een iegelijk Uitheemſche, die 'er zich mee wil bemoeyen, en zich in eens anders zaaken ſteken, daar hy zich niet als zeer verdacht in kan maaken, niet tegenſtaande de ſchoone woorden van generaale Vrede, en de geblankette zorg, welke hy voor de vryheyd en d'authoriteyt der Vorſten betoont.

Dat dan deze Keurvorſten op den 24. der voorgaande maand beſlooten hebben de Treves, geproponeerd door zijn Allerchriſt: Majeſteyt, t'accepteren, dat kan niet geſeegt worden ten opzichte van de queſtie *Quomodo*, maar alleenlijk ten opzichte van de queſtie *Quoniam*, te weeten voor twintig jaren: en dit is noch niet van alle de Keurvorſten gedaan, gelijk 't in dergelijke materie noodzakelijk is, hebbende d'anderen zich daar tegengeſteld. En al had zelfs niet een zich 'er tegengeſteld, ſleept de reſolutie van alle de Keurvorſten niet noodzakelijk na zich, de reſolutie van het Collegie der Vorſten, en des Rijks Staden. En daar en boven om, om *Concluſum Imperii*, of reſolutie des Rijks, te maaken, moet zijn Keizerlijke Majeſteyt, als Hoofd, de forme en d'authoriteyt aan de reſolutie geven.

Dat

Dat het Collegie der Keurvorſten d'intereſten des Rijks beter kent, als deze Particulieren doen, men bediſputeert niet, dat de Keurvorſten niet zeer verſtandige Vorſten zijn; maar men vraagt, wie doch deſe Particulieren mogen weſen, welken den Heer Ambaſſadeur taxeren wil. Zoo hy met deſe Particulieren de Vorſten meent, die Miniſters in den Haag hebben, verlieſt hy onwaardighlijk 't reſpect omtrent hem: en hy doet niet minder, ſoo hy de gecaracteerde Miniſters van deſe Vorſten voor Particulieren neemt.

Tegen het vierde; hoe kan men de Vrede verwyderen door de geduurige vlyt, welke men aanwend om waarachtige middelen te zoeken tot deſelve te verkrygen? Hy is verzekerd, dat d'intentie en d'orders van zijn Keyzerlijke Majeſteyt, van zijn Keurvorſtelijke Hoogheyd van Beyeren, of van iemand anders der hoog Geallieerden, noit geweeſt hebben, als de Vreede oprechtelijk te procureren, al moeſt ze ook zelfs met eenig nadeel gemaakt worden, als ze maar generaal en zeker was; en hy gelooft, dat Uwe Heerlijkheden daar ſoo volkomentlijk af overtuygd zijn, dat hy zich op deze zo kwalijk gegronde imputatie niet behoeft op te houden.

Tegen het vyfde; dat eenigen van 't Collegie der Keurvorſten over deze procedure in den Haag geklaagd hebben. Dit kan in 't begin wel geweeſt hebben; maar hebbende naderhand geweten, dat de Miniſters, die hier zijn, niet als hun opinie zeggen, van de kant hunnes Meeſters, zonder die van Regensburg de vryheyd van hun ſentimenten te willen, of konnen beneemen; houd deze klacht van ſelve op, door de hier ende hier voor op het eerſte artykel gezeide redenen.

Tegen het zeſde; zijn Keyſerlijke Majeſteyt heeft wel geëxpliceerd 't geen zyn Miniſter in den Haag gedaan heeft; maar het nooit kwaad gekeurd: in tegendeel hebben zijn Majeſteit, en ſijn Keurvorſtelyke Hoogheyd van Beijeren, ſatisfactie betoond; en 't geen hy ſucceſſivelijk in de Conferentien gezegt, en zelfs met brieven gemonſtreerd heeft, kan'er een zekere getuigenis aan Uwe Heerlijkheden af geven.

Tegen het zevende; dat Uwe Heerlijkheden d'onderneeming, welke twee of drie Miniſters in den Haag maken, tegen de rechten en tegen d'intereſten des Rijcks, hebben willen onderſchragen, dit zullen Uwe Heerlijkheden beter konnen tegenſpreeken, als den Ondergeſchreeven: en men ſou konnen vragen, wat deze zo crimineele onderneeming is? en tegen welk recht deſe twee of drie Miniſters door d'aſſiſtentie van Uwe Heerlijkheden geattenteerd hebben? 't en ware dan dat zy een generale Vrede hebben begeerd, welke Vranckrijk maar particulier had willen hebben.

Tegen het achtſte; 't is een groote zaak, dat den Heer Ambaſſadeur niet verhelen kan houden het deſſein 't geen men in Vrankrijk heeft van de Geallieerden te ſepareeren, om hen te beter t'onder te konnen brengen: want het is maar ten deſen eynde dat hy begeert, dat Uwe Heerlijkheden zich effectivelijck niet en willen bemoeijen met de zaaken des Rijks, en retrancheeren alles 't geen ſy in hun reſolutie geſtelt hadden, en niet ſpreeken als van de zaaken van Spanjen; buiten twijfel om de zo noodzaakelijke alliantie en unie met het Rijk daar door onnut te maaken. Den gemelten Ambaſſadeur ſegt ook noch, dat Uwe Heerlijkheden hem daar af verzekert hadden; 't geen den Ondergeſchreeven niet kan begrijpen: en daarom verzoekt hy u, hem deze plaats t'explicceren.

Als den Ondergeſchreeven verſtaan heeft, dat den Ambaſſadeur niet als van de zaken van Spanjen wilde ſpreeken, heeft hy geoordeelt dat hy 'er meer facilitreits in vond om ze t'accommoderen. Ondertuſſchen zegt hy kort daar na, dat d'aanbiedingen,

welke men ten opzichte van Spanjen doet, op een valſche ſuppoſitie, en op een valſche grond ſteunen; en dan noch, dat hy aan de Heeren uw Gedeputeerden betuygd heeft, dat de propoſitien, gedaan door uw Geallieerden, zo onredelijk waren, dat men 'er het deſſein van het Huis van Ooſtenrijk van den Oorlog te continueren, uit ontdekt heeft, en datſe geconſiderert moeten worden als een tweede Declaratie van Oorlog; en dat zo de geenen die Spanjen, als de geenen die Duitſchland betreffen, even onredelijk zijn. Men ſou hier konnen vraagen, waarom hy Uw Heerlijkheden heeft willen vroedmaken, de zaaken des Ryks af te ſnyden, en niet als van de zaaken van Spanjen te ſpreeken, ſó ze altemaal, volgens ſijn zeggen, even onredelyk zyn? Den Ondergeſchreeven kan daar niet als vervoertheid en al te grooten yver uit begrijpen. Uwe Heerlijkheden ſullen beter weten te doen begrijpen, dat dit alles geen ſubſtantie of fondament heeft, en dat ſy geen redenen geappuyeerd hebben, die bekwaam ſouden zyn om den Oorlog te continueren, en noch minder een twede declaratie daar af te doen; en het ſchijnt, dat het de ſaek des wereldts is, die hen met minder reden geimputeerd kan worden.

Dit antwoord kan ook dienen op d'Artykelen 9. 10. 11. 12.

Tegen het dartiende; wat belangt Luxenburg, waar van het Spaanſche Garniſoen de Franſchen incommodeert; gelijk ook wat belangt d'acceptatie der Alternativen aan Spanjen geproponeerd; den Ondergeſchreven laet het aen den Heer Envoyé van deze Kroon daer op t'antwoorden, hoewel hy'er ſich af ſou konnen ontſlaen, dewyl Uwe Heerlijkheden genoegſaem geinformeerd zyn van d'uſurpatien, welken men in't Land van Luxemburg gedaen heeft, en van d'averſie welke Spanje altyd voor d'Alternativen heeft getoond.

Het veertiende Artykel is alreedts in't dartiende geëxpliceerd.

Tegen het vyftiende en ſeſtiende; d'ervarendheid en gebruyk betoond het tegendeel, en het vereiſcht noodſakelijk, dat men in een Treves van veele jaren ſich voorſie, en conditien ſtipulere tot de wederzydſche ſekerheid. Te ſeggen, dat men daer op geen andere explicatie, noch ander relachement, verwachten moet, dat 's kort affnyden de hoop, dat men van Vrankrijk de vrede en de gemeene ruſt verwachten kan; en vervolgens laet men, en al de wereld oordeelen, wie de genen zyn, die de ruſt noch ſtooren willen, en aan wie d'onheilen, welke daer uit konnen ſpruiten, geimputeerd moeten worden.

Tegen het ſeventiende; hy weygert ook het verzoek van een ſuſpenſie aller daden van vyandlijkheid voor de tyd van drie maanden: dewyl men al te veel tyds van nooden ſou hebben om 'er de conditien af te maken.

Soo 'er dan conditien van nooden waren tot de ſtilſtand van drie maenden, met meer reden zyn ſe noodſakelijk tot een lange Treves, die ſo goed is als een Vrede.

Tegen het achtiende; Uwe Heerlijkheden ſullen daar beter op konnen antwoorden, als den Ondergeſchreeven; en hun beleid juſtificeren, en toonen, dat ſy nooit demarches gedaan hebben, ſtrydende tegen de Vrede.

Tegen het negentiende dient het antwoord, gegeven op het dartiende. Men voegt 'er alleenlik by, dat men wel gelooven wil, dat den Miniſter van Vrankrijk pouvoir heeft van te Regensburg te tekenen, gelijk den ander in den Haag, als men de conditien, door Vrankrijk voorgeſchreven, wilde accepteren.

Tegen het twintigſte, in plaats dat Uwe Heerlijkheden de ſatisfactie zouden hebben van de Vrede geſlooten te ſien, zouden zy eer d'ongeneugte hebben van al de wereld bloot geſteld te ſien voor andere uſurpatien en violentien.

Tegen

Tegen het een-en-twintigſte; Uwe Heerlijkheden ſullen beter konnen oordeelen, als den Ondergeſchreeven, met welk een onrechtvaardigheid men hen te laſt legt, dat men Vrankrijk hier en elders vyanden verwekt, om den oorlog t'ontſteecken.

Tegen het 22. 24 en 25. den yver van den Heer Ambaſſadeur tot de Vrede kan niet blijken, wanneer hy ſich dient van ſo veel emportement, van choquante termen, en van ſulke enorme imputatien omtrent de Geallieerden, en voornamentlijk omtrent de geenen die met ſijn Meeſter noch niet in openbare Oorlog zyn, dewijl hy ook noch daar en boven de conditien van de Treves, hoewel ze zo billijk en redelijk zyn, niet eens aan den Koning wil ſtuuren.

Het tractement ende weigering, welke de Geallieerden in deſe gelegentheid ontfangen, is by na gelijk dat, 't geen de Miniſters van ſijn Keiſerlijke Majeſteyt over een Jaar t'Adrianopelen ontfing, toen den Grooten Vizier de billijke conditien van Treves met ſulk een hoogmoed verwierp, daar God de wreeker af geweeſt heeft.

Den ondergeſchreeven heeft ſich gehouden gevonden dit te voegen by het geen, 't welk hy giſteren in de Conferentie mondeling zei, op dat het Uwe Heerlijkheden des te beter tot informatie mag dienen, en de kwade impreſſien voorkomen, welken het antwoord des gemelden Miniſters ſou konnen veroorſaken, dewijl hy 't niet alleenlijk mondelingh en ſchriftelijk heeft willen doen, maar hy heeft het ook daar na met den druk gemeen gemaakt, om de wereld des te beter te miſleiden door rapporten en ſuppoſitien, ſo weinig gefondeert in gerechtigheid en in reden, en zulks door manieren ſo weinig paſſende aan de Character, welke hy en d'anderen d'eer hebben van te voeren.

's Grevenhage den 21 April 1684.

Num. XII.

Cheurvorſtelijk Beſluyt, gearreſteert in de Vergaderinge van Ratisbon, den 22 April 1684.

HEt Cheurvorſtelijk Collegie in deliberatie hebbende genomen, de pointen die in 't laetſte Beſluyt van den vier en-twintigſten Maert gereſerveert waren, te weten hoe men de Limiten ſoude reguleren, den ſtaet van poſſeſſie, en eenige andere particulariteyten, die reflexie hebben op de aen te nemen Treves, waer van gehandelt word, ende op hoedanigen manier men aen de Miniſters die in den Haegh op den naem van 't Keyſerrijck, ſonder daer toe Volmacht te hebben derven handelen; betuygen ſal het rechtmatigh gevoelen dat men daer van heeft: Soo is daer op beſloten ende goedgevonden, ſoo veel het eerſte point aengaet, dat de beſluyten, dewelke tot nu toe in het Collegie gemaeckt ende gepubliceert zyn, in haer oude vigeur ſullen ſtaende blyven, met deſe byvoeginge, dat de Commiſſariſſen die men van d'een en d'andere zyde nomineren ſal, de Limiten ſoo exact ſullen reguleren, en dat alles in ſoo heldere en nette termen ſal werden geexprimeert, dat het niet mogelik ſal zyn daer uyt een twijffelachtige ſin te trecken.

Wat het tweede geproponeerde point aengaet, men heeft ten propooſten geoordeelt, dat men tegenwoordigh in handen hebbende ontwijffelbare preuven, van de conduite die men tot noch toe in den Haegh gehouden heeft, men daer tegens niet

alleen reproches van de zyde van het Keyſer-rijck moet maken, als redelijk is, door Brieven die men ſal ſchryven, ſoo aan de Miniſters die in den Haeg zijn vergadert, als aan de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en aan ſijn Keyſerlijke Majeſteyt ſelfs deſe conduite te repreſenteren, als een onderneminge, direct contrarie aen ſijn eygen intentie; hem gants onderdaniglyk verſoekende daar in te willen voorſien, maer ook bekent te maken, ſoo wel aan 't Hoff van Engeland, als aan Monſr. den Plenipotentiaris van Vrankryk, die alhier is, dat men niet toeſtemt 't gene dat tot noch toe in den Haag gedaan en verhandelt is, rakende 't Keyſerrijck, en dat men daer geen deel aan neemt.

Num. XIII.

Memorie, gepreſenteert aan de Heeren Staten Generaal, door den Marquis de Caſtel Moncajo, Extraordinaris Envoyé van Spanjen. Met een verhaal in 't breede van alle Plaatſen, Steden, Burgten, Heerlijkheden, Kaſteelen en Dorpen die Vrankrijk genomen ofte gepretendeert heeft, ſedert de Vreede tot Nimmegen geſlooten en gepubliceert is.

GElijk den onderſchreven Extraordinaris Envoyé van Spanjen niet geconcurreert en heeft in het project en de propoſitien tot een Generaale Treves, welken Uwe Heerlijkheden, en hooge Geallieerden, in de handen des Konings van Engeland geſteld hebben, en dat zy het zelve ſedert na Parijs hebben gezonden, waar van Uwe Heerlijkheden door de Heeren hun Gedeputeerden alhier communicatie gegeeven hebben aan den Ambaſſadeur des Allerchriſtelijkſten Konings: gelijk den ondergeſchreeven Extraordinaris Envoyé van Spanjen in dit alles niet geconcurreerd heeft, als *contradicendo & proteſtando*, om de redenen die hy heeft geallegeerd; vind hy ſich niet gehouden zich t'expliceeren op de civiliteyten, waar mede de Memorie des Ambaſſadeurs van Vrankrijk van den dertienden dezer maand vervuld is, jegens de Miniſters der hooge Geallieerden en hun Principalen, welke zoo groote, zo bekende, en zoo zeer door al de weereld geconſidereerde Vorſten zijn. Want gelijk den ondergeſchreeven Extraordinaris Envoyé van Spanjen niet gecoöpereerd en heeft in alles, 't geen de Miniſters der hooge Geallieerden gedaan hebben, heeft hy ook d'eer niet van te Participeeren aan alle de heusheden en minlijkheden, daar den Ambaſſadeur van Vrankrijk hem zoo wel mee geregaleerd heeft.

Maar vermits den Ambaſſadeur van Vrankrijk in zijn Memorie zegt, *dat ze Uwe Heerlijkheden wilden zich niet bemoeyen met de zaaken des Rijks, gelijk zy hem verzekerden, maer retrancheren meeſt alles, 't geen ſy in hun reſolutie geſteld hadden, en niet ſpreken als van de zaaken van Spanjen*: vind den ondergeſchreeven Extraordinaris Envoyé (hoewel hy geweldig twijffelt, of Uwe Heerlijkheden aan den Ambaſſadeur van Vrankrijk verzekeringen gegeven hebben, dat zy zich niet bemoeyen zouden met de zaaken des Rijks, dan voor zoo veel 't aan geen Vreemdeling geoorloofd is te treden in de deliberatien en de reſolutien, welke men te Regensburg neemt; maar niet om te defisteren of te declineren van de defenſie des Rijks, en haer een generale vrede te ſoliciteeren uit kracht des Tractaats van aſſociatie en der integriteit,

en

en resolutien van Uwe Heerlijkheden) zich gehouden aan Uwe Heerlijkheden te verklaaren, dat, hoewel Uwe Heerlijkheden, met alles te retrancheeren 't geene het Rijk betreft, aan zijn Majesteyt d'allervoordeeligste conditien procureerden ent obtineerden, volgens de rechtvaardigheyd van zijn zaak, zijn Majesteyt nooyt de hand zou leenen aan een accommodement, 't en zy het generaal was, ende met inclusie en contentement van alle zijn Geallieerden.

Wat belangt de Provincie ende Stad Lutsenburg; na verscheydene circumlocutien, daar den Ambassadeur van Vranckrijck zich in andere Memorien af gedient heeft, om Uwe Heerlijkheden in te prenten, datse geen gedeelte maakte van de Barriere, aan Uwe Heerlijkheden tot hun verzekertheyd aangebooden, heeft hy t'eenemaal 't momaanzicht afgelicht, om te verklaaren, dat (volgens zyn zeggen, of d'intentie van zijn Hof) de Stad Lutsenburg nooit in de Barriere geweest heeft: maar den ondergeschreeven Extraordinaris Envoyé van Spanjen heeft alreeds voormalen aan Uwe Heerlijkheden gerepresenteerd, dat, indien de tot hun verzekertheid aangeboodene Barriere niet gecomponeerd en moest zijn, zoo van 't geen dat Spanje niet verlooren, als van 't geen dat Vrankryk wedergegeeven had, de gantsche Provincie van Gelderland, en die van Namen, Brussel, Antwerpen, Mons, Brugge, Ostende, Nieupoort, en andere Steden en Plaetsen, by gevolg van de Franschen ingenoomen zouden konnen werden, zonder, na hun zeggen, eenigsins te verbreeken de Barriere, aangeboden tot de verzekerdheyd van Uwe Heerlijkheden. 't Geen den Extraordinaris Envoyé van Spanjen nochmaals aan Uwe Heerlijkheden repeteert: en hy voegt'er by, dat hy niet en gelooft, dat alle d'ongerustheyd, welke Uwe Heerlijckheden betuygen voor d'elendighste staat, daar de Franschen 't arme Nederlandt in gebracht hebben, alleenlijck voortkomt uit de vernietiging van hun Barriere, maar oock uyt d'obligatie hunner engagementen met Spanjen, die zich strekt tot *Spanjen te defendeeren, assisteeren, en conserveeren in de possessie haarer Staaten, Steeden, Plaatsen, en Landen, die haar toebehooren, en namaals zullen konnen toebehooren, zelfs buiten Europa, en in wat gedeelte des wereldts het zy.* Dit zijn d'eigene woorden van het Tractaat, gemaakt tusschen zyn Majesteyt ende Uwe Heerlijkheden, in den jaare 1673.

Den Ambassadeur van Vrankryk zegt in sijn Memorie, betuigd te hebben aan de Heeren Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden, *dat de Propositien, die gedaan waren door uw Geallieerden, zo ver buyten de rechtmatige reden waren, dat, al had men tot nu toe konnen twijffelen, of het dessein van 't Huis van Oostenrijk is den oorlog te continueren, zulke onredelijke propositien dat aan al de weereld zouden persuaderen, en datze van zijn Allerchristelijkste Majesteyt eer geconsidereerd zouden worden voor een tweede declaratie van Oorlog dan als een middel om tot de vrede te geraken.* In deze periode is een kwalyk getrokkene consequentie, te weten, de gedachte van den een uit het discours van den ander t'infereren, als den Ambassadeur van Vrankryk zegt, *dat de Propositien der Geallieerden het dessein van het Huis van Oostenrijk zouden persuadeeren.* En daar is ook een abusive propositie in, namentlijk *van een eerste verklaringe van Oorlog aan den Koning van Vrankryk.* Men weet tot noch toe niet, dat de Geallieerden een Declaratie van Oorlog aan den Koning van Vrankryk gedaan hebben: en 't geen Spanjen gedaan heeft, is niet anders geweest, als alle de machten der Monarchie interessen in de defensie van het Spaansche Nederland, 't geen van Vrankrijk besprongen en geattaqueerd was, door verscheidene wegen van dadelijkheyd,

en

en oorlogs actien, tegen den inhoud der Nimweegſche Vrede. En zoo al het recht van Vrankrijk op het geen, 't welk het in de Provincie van Lutſenberg geuſurpeerd heeft, niet als daar in beſtaat, *dat alle deze Plaatſen haar zoo veel te conſideraebeller zijn, om datſe het Garniſoen van Lutſenburg beletten haar Onderzaaten t'incommodeeren*; zal zy het ſelve recht hebben op alles, wat aan haar Conqueſten grenſt, of zal konnen grenzen: dewijl zy reden zal hebben om te vrezen geincommodeerd te worden: immers zo zy alle haar Gebuuren niet in een ſtaet ſtelt van niet te denken om ſich te konnen verdeedigen.

Of het *ſy om wat meer of minder Dorpen, daar het tuſſchen Spanjen en Vrankrijk om te doen is*, daar zouden Uwe Heerlijkheden en al de weereld af konnen oordeelen; dewijl Uwe Heerlijkheden en al de weereld, uyt de relatien, en de gerekende kaarten, welken den ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé van Spanjen in handen van Uwe Heerlijkheden geſtelt heeft, wel geinſtrueerd konnen zijn van de rechten van Zijn Majeſteyt, en van alles 't geen Vrankrijk, ſedert en tegen de Nimeegſche Vreede, geweldadiglijk geuſurpeerd, en onrechtvaardiglijk gepretendeert heeft. En of den Ambaſſadeur van Vrankrijk in zijn Memorie daar by heeft gevoegd; *dat de vrede noch gemaakt kon worden, of door d'acceptatie van een der Equivalenten, hier voor aan Uwe Heerlijkheden geproponeerd, door order van den Koning zijn Meeſter; of door d'acceptatie van een twintigjarige Treves*: den gezeiden Envoyé repeteert aan Uwe Heerlykheden, dat zijn Majeſteyt noch gereed is om een accommodement met Vrankryk te maaken; mits dat het rechtmatig, zeker, en generaal zy, met incluſie van alle zijn Geallieerden. Maar by verklaart ter zelver tydt aan Uwe Heerlykheden; dat Spanjen ſich van Vrankryk nimmer de wet ſal laten zetten, al kwaamen de zaaken ook tot de grootſte extremiteyten. En alle de geenen, die Uwe Heerlykheden perſuadeeren, dat Zijn Majeſteyts ſtandhafftigheyd zoo groot niet zou weſen, indien hy ſich door Uwe Heerlykheden en andere Geallieerden niet ondersteund en zag, doen ſulks niet, als om deſe Staat in den afgrond te ſtorten, daarze zich nooyt weer uit zou konnen redden.

En dewyl men *geen andere explicatie van Vrankrijk verwachten moet*, als te willen behouden 't geen het geuſurpeerd heeft in een tyd, die het tyd van vrede noemde, en 't geen het genomen heeft ſedert den Oorlog, welke het onrechtvaardiglyk, en uyt een vrye wil, heeft aangevangen; moet men alle d'onheylen, die daar uyt zullen konnen ſpruiten, niet wyten als aan haar ſtaatſucht, aan haar hoogmoed, en aan haar onrechtvaardigheden.

Gedaan in 's Gravenhaage den 24. April, 1684.

Was getekend

Den Marquis van

CASTEL MONCAYO.

P. S.

Men heeft noodzakelijk gevonden hier een Lyſt by te voegen van alle de Steden, Burgten, Abdyen, Kaſteelen, Heerlijkheden, Dor-

Dorpen, Gehugten, en Boſſchen, geuſurpeerd en gepretendeerd door Vrankrijk in de Provincien van Vlaanderen, de Landen en Graafſchappen van Henegouw, 't Land en Graafſchap van Namen, en in 't Land en Hertogdom van Lutſenburg; op dat het gemeen geinformeerd mag wezen, of het om wat meer of minder Dorpen tuſſchen Spanjen en Vrankryk te doen zy.

LYSTE

Der Steden, Burgten, Kaſteelen en Dorpen gepretendeerd door Vrankrijk in de conferentie van Kortrijk.

d'Oude Burgt van Gent met zijn onderhoorigheden, dependentien, en 't geen'er aan annex is. De Stad en Kaſtelany, Aalſt met haar onderhoorigheden, dependentien en 't geen'er aan annex is. De Stad Gramont Renaix; de Stad Ninove Rudders, Louen; 't Land van Beveren. 't Ambagt van Aſſemede; 't Ambagt van Bouchaut, Weert, Hertbrug, Opdorp Moorſele, St. Amant en 't Land van Bornhem.

LYSTE

Der Steden, Kaſteelen, Heerlijkheden, Dorpen en Gehugten, welke Vrankrijk door de weg van dadelijkheid, in 't Land en 't Graafſchap van Vlaanderen, ſedert de publicatie van de Vrede van Nimwegen, vermeeſterd heeft.

De Stad, 't Kaſteel ende Kaſtelany Kortrijk. De Stad Dixmuden. De Stad Loo. De Stad Roulers. De Dorpen van Meerghem, Watervlied. De Heerlijkheden van Vendevile Templemars en Billau. 't Kaſteel van la Matteaubois. Le Foreſt de Nieppe, en Outhulſt, gelijk ook la Forêt en 't Kaſteel van Winnendaal.

LYSTE

Der Steden, Kaſteelen, Heerlijkheden, Dorpen en Gehugten, welken Vrankrijk door de weg van dadelijkheyd, in 't Land en Graafſchap van Henegouwen, ſedert de publicatie van de Vrede van Nimweegen, vermeeſterd heeft.

De Stad en 't Kaſteel van Fontaine l'Eveque. 't Prinſdom nevens de onderhorigheyd van Climay, behelſende de Stad voerende deſelve naam, ende de Dorpen van Beauwelen, Nomigues, Macon, Seloigne, Monceau, Imbrechies, Villers la Tour, St. Remy, Bailet, Boulers, Forges, Boutonville, Lompretz, Sales, Robechies, Baſſieure, Rocquos, Eſtreum, Feron, la Roullie, en andere, met verſcheydene Gehugten daar onderhoorig, nevens alle de Domeinen van zijn Majeſteyt.

D'Onderhoorigheden van Beaumont beſtaande in 'een alzo genoemde Stad, en de Dorpen die 'er onder behooren, te weeten Beaufort, Feriche, le Gran, Roſiies, Olre St. Gery, Touberchies, Froid Chapel, Ranie, Mobillard, Sivri, Vizelle, Vaulz

Fraizies, Grandieu, Firimont, le Val Berfillier, Cerffontaine, nevens verscheidene Forets van zijns Majesteyts Domeinen. Daar onder behooren ook de Steden van Fumay en Revin, welke in 't relaas van Luxemburg gesteld zijn, als zijnde gelegen op de Maas. De Dorpen van Anderlues van 't Prevoostschap van Binch, het Dorp van Hautmont, het Dorp van Puisserie met sijn Casteel, het Dorp, en Casteel van Toire op de Sambre, d'Abdye van la Thure, de Hoeven van Warnontrieux, het Foreest en Sense au Bois.

In het Prevoostschap van Mons, de Bourgade en't Casteel van Kievrain, Roison met sijn Casteel, Angre, Moerpont, Thivecelle, ses hondert bunder lands of ontrent soo veel weyden, gelegen soo tot Neutville, Hensies, Pomeroel ende Harchies, als tot Berviffart, in de Castellenye van Aeth.

De Stad en Landen van Chievres met de Dorpen daar aan hoorende.

In de Castelenye van Aeth, de Dorpen van Maude, Pipaix, Lignette en van Ghissignies in Pipaix, Roucourt, Wernes, Parochie van Wieres, Velaines, Fontenoy, Vezon, Vaux, Maubray, Bras, Meisnil, een deel van de Bourgade van Antoin, de Heerlijkheid van Ogimont, en Heerlijkheden van Potes, Bourgeon, Parochie van Fontenoy, Gramitz en Fermont, le Fermont, Parochie van Tieulain van d'andere zyde van Antoin, gereputeert vry landt. Le Breucq á Foreft, Mourcourt. Herinnes, Walmes en Escanaffe.

Het Foreest van Mormal, het Casteel en Cynse van Locquinol, en de dependentien van 't bosch van Lombardsen van Volidois.

LYSTE

Van de Steden, Burgten, Abdyen, Casteelen, Heerlijkheden, Dorpen Gehugten en Bossen, door Vrankrijk by wegen van feytelijkheyt genomen in 't Graafschap ende Landen van Nieme, sedert den publicatie van de vrede tot Nimwegen.

Het Provoostschap van Polvache, begrijpende onder haar de Meyery van Rendage, bestaat in seven Dorpen, vyf Gehugten, en vier Kasteelen, 't Land van Gesves in een dorp, Casteel en seven Gehugten; de Meyerye van Emptines in drie dorpen en vier Gehugten; de Ban van Lignon, ses dorpen en gehugten.

De Meyerye van Talmagne, bestaande in sijn Dorp en twee Kasteelen, gelijk ook in 26. soo dorpen; kasteelen als gehugten, die daar van dependeren.

De Meyerye van Bouvignes, die boven de Stad van deselve naam bestaat in vyftien dorpen, twee kasteelen, en drie gehugten die daar van dependeeren, behelst de meyerye van Hour met 7 dorpen en 14 gehugten, ende meyerye van Anthé met 6 dorpen en 3 gehugten, een kasteel met een abdye.

De Bailjage van Montaigle bestaat in twee Dorpen, een Kasteel en tuintf Gehugten.

De Meyerye van St. Gerard behelst het dorp van Brogne. 't Klooster van St. Gerard 4 gehugten en vier cynsen. De Landen en 't vry van Biesme begrypen seven dorpen. De Ban van Walso, begrypt d'abdye van deselve naam, met vier dorpen en vijf gehugten. De Stad en Fauxbourg van Walcourt met ses Dorpen. De Ban van Anthée begrypt vier Dorpen en een Casteel: De Landen van Thy begrypen twaalf Dorpen, een Casteel en twee Gehuchten. Twee Dorpen en een Gehugt van de Banlieu van de Stad

Na-

Namen. Het Bosch van Morlaigne begrypt vier duysent en drie hondert Bunder Lands. Het Bosch van Biesmés, Hollo en dependentien, begrypende 540 bunder Lants. Het bosch van Binire en dependentien, begrypende 1595. bunder Landts. De Fooresten van Hauway, Loche, Coüisle en Lerbois, begrijpende 700. en eenige Bunder Lants. Alle de Leden van de Dorpen geusurpeert die releveren van de Casteel. van Namen. Item de Dorpen van Aiseaux, le Roux en Oignies dependerende van 't Hertoghdom van Brabant, die men hier steld voor haar situatie.

LYSTE.

Van de Steeden, Kasteelen, Heerlijkheden, Dorpen en Gehuchten, door Vrankrijk by wegen van feytelijkheyt genomen in 't Hertoghdom Luxenburg, als mede in 't Graeffschap van Chiny, sedert de Publicatie van de Vrede tot Nimmegen.

DE Heerlickheyt van Agimont, bestaende in 't sterke Kasteel de Bourg de Givet, en seventien Dorpen en Gehugten, 't geene was aen den Raed van Luxenburg. Het Marquisaet van Arlon, bestaende in een Stad en Prevoosschap met de Heerlijkheden van Thiaumont, Boudorf en Claire Fontaine met hondert negentien Dorpen en gehugten, als mede de Abdye van Claire-Fontaine. De Heerlijkeyt en 't Kasteel Autenburg, bestaende in 7 Dorpen en Gehugten. Arloncourt bestaende in 3 Dorpen, De heerlikheyd Aywaille bestaende in 8 Dorpen en Gehuchten. Het Kasteel de Florisée. De heerlijkheyt Baillamont, bestaende in vier dorpen. de heerlijkheyd Bande. de heerlijkheydt Beslailles Bastoigne met de Meyerye, ende de heerlijkheyd daer aen hoorende, daar in begrepen de heerlijkheden, 145. dorpen en Gehugten. de heerlykheyd en 't Kasteel Beaufort, bestaende in elf dorpen, Gehuchten en Cynsen. de heerlykheydt en Kasteel Bauramg, bestaende in 3 Dorpen. de heerlijkheyt van Belle Fontaine. De heerlijkheyd van Berty, bestaende in drie Dorpen. De heerlijkheyt en 't Kasteel Berbourys, of Beaurepan, bestaende in elf Dorpen en Gehuchten. De heerlijkheyd Bievre. De Prevoostschappen Bitbourg en Dudeldorf, bestaende in een Stad, twee Kasteelen, en 25 Dorpen en Gehugten, de heerlijkheyt en 't Kasteel Bertrange, de heerlykheyt en 't Kasteel Bettingen, 9 Dorpen en Gehuchten. de heerlykheyt Behan, het Prevoostschap Boulogne, bestaende in 1. Kasteel met 5 Dorpen. de heerlykheydt en Casteel Bourcheydt, bestaende in twaalf dorpen en gehugten. de heerlikheyt Bous. de Heerlykheyt en 't Casteel Brandenbourg bestaende in 6 dorpen, de Heerlykheyt Chasse Pierre, de Heerlijkheyt Chesnes, bestaende in drie dorpen, de Heerlikheyt en Kasteel Broug, in 12 dorpen en gehugten, het graetschap Chiny, met het Kasteel en Prevoostschap, bestaende in vijf en twintig dorpen en gehugten, de Heerlijkheyt en 't Kasteel Claire Veaux, bestaende in vier en twintig dorpen en gehuchten, met d'Abdye van Houssing, de Heerlykheyt Cronenburg met het Casteel en Burgt, bestaende in dertien dorpen en Gehugten; de Heerlyckheden van Cugnon en Auby, de Heerlijkheyt en Kasteel Has Bourg, bestaende in vier en dertig dorpen en gehugten, de Heerlijkheyt, en 't Kasteel Haverdis, de Heerlijckheydt, en 't Kasteel Heusborn twee dorpen, de Heerlijckheydt Daun, bestaende in twee dorpen, het Prevoostschap ende Stadt Diekbriek, bestaende in 25 dorpen en Gehuchten met het Kasteel van Erpeldange en van Berg, de Heerlykheyt

en 't Kaſteel Dohan en Haijon, het prevooſchap, Kaſteel en Stad Durbuy, beſtaande in 76 dorpen en Gehuchten met de Heerlykheden Froncieres en tien Kaſteelen, toebehoorende verſcheyde particuliere, de Stad Echternach en twee Abdyen met het prevooſchap begrijpt 33 dorpen en Gehugten met het Kaſteel van Bolendorf, de Heerlykheyt van Eſclaye, het prevooſchap van Eſtale, beſtaende in dertien dorpen en Gehuchten, de heerlijkheyt en 't Caſteel Eſch op de Saume beſtaande in negentien dorpen en Gehuchten, de Heerlijkheyt Ertelberg, de Heerlijkheyt, en de 't Caſteel Everlange, beſtaande in negen dorpen en Gehuchten De Heerlykheyt, en 't Kaſteel Falkenſteyn beſtaende in drie dorpen en Gehuchten, de Heerlijkheyt en 't Kaſteel Girſch, beſtaande in vijftien dorpen en gehugten, de Heerlijkheyt en 't Caſteel homery, de Heerlykheyd, en 't Caſteel Grune, de Stad Grevenmarcheren met de halsheerlijkheyt, beſtaande met de Heerlykheit van Iges 30 dorpen en Gehuchten, de Heerlykheyt en 't Kaſteel Hamme, beſtaande in 4 dorpen en gehuchten De Heerlykheyt en 't Caſteel Hartze, in drie dorpen en Gehuchten, de Heerlijkheyt van Hanſur Teſſe, beſtaande in drie dorpen en Gehuchten. De Heerlykheydt en 't Caſteel van hartelſtein met eene partye van de hoove van Bronsfelt daar van dependeerende, de Heerlykheyt en 't Caſteel van harnoncour, beſtaande in drie dorpen, de Heerlyckheyt ende Stadt Haſche, beſtaande in drie dorpen, de Heerlijkheyt en 't Caſteel Effingen, de Heerlijkheyt en 't geruineerde Caſteel van herbeumont, beſtaande in ſeſtien dorpen en Gehuchten, de heerlykheden van Herberen en Monipach twee dorpen. De heerlijkheit Heeringe, twee dorpen. De Heerlykheyt en 't geruineerde Kaſteel van Heſperange 4 dorpen, de heerlijkheyt en 't Kaſteel Hollefeltz 12 dorpen en gehuchten, het prevooſchap, Stad en Kaſteel Houffatize 22 dorpen en gehuchten, de Heerlijckheyt Humain, de Ban van Hutaille, de Abdye van St. Huybert, met het Land en heerlijkheyt, beſtaan in een grooten Burg, 25 dorpen, een Cynſe of renten, molens en een gedetacheerde Kruyt-molen, de heerlykheyt en 't Caſteel Jemepe, de heerlijkheyt Barronny en 't Caſteel Jamoigne vier Dorpen. De heerlijkheyt en 't Caſteel Keil, beſtaande in twee dorpen, de heerlykheyt en 't Caſteel Koerig 5 dorpen en gehugten, de heerlykheyt van Limes, de heerlijkheyt van *Leſche*, de heerlijkheyt ende 't Caſteel Linſter 9 dorpen en gehuchten, de heerlykheyt Louvette St. Denis, de heerlykheyt Louvette St. pierre.

In het prevooſchap van Luxemburg heeft Vrankrijk geuſurpeert de hals-heerlijkheyt van Purlingen, tegenwoordig opgerecht in de heerlijkheyt van Purlingen en Friſinge, beſtaande in een Caſteel en 15 dorpen en gehugten.

De Hals heerlykheyt van Clemency of Kuntſig, beſtaande in tien dorpen met de Caſtelen van Limpach en Saſenheym, de Hals-heerlijkheyd van Bottingen, beſtaende in 4 dorpen, de Meyerye van Bettenberg, 16 dorpen en gehugten, de Meyerye van Sat Wyler, beſtaande in 10 dorpen en gehugten en het Caſteel van Conteren. De Meyerye van Keyten ſes Dorpen en gehugten, de Meyerye van Schuttingen vier dorpen en gehugten, de Heerlijkheyt van Malsberg, drie dorpen en gehugten.

De heerlijkheyt van Manderſcheyt in een chau, burg 9 dorpen en gehugten, het prevooſchap St. Mard met den Ban van Muſſen, begrijpen 22 dorpen en gehuchten.

Het prevooſchap en Meyery Marcheville 24 dorpen en gehugte, de heerlikheyt en 't Caſteel S. Merie, drie dorpen en gehugten, de heerlykheyt van Merfelt en Bettenſeik, de heerlijkheyt Meyſenburg, 15 dorpen en gehugten.

De heerlikheyt en 't Caſteel van Merſch 14 dorpen en gehuchten, de heerlijkheyt en 't Caſteel Monquintin twee dorpen. de heerlijkheyt van Mont S. Jan beſtaande in

vier

vier dorpen, de heerlykheyt en 't Kasteel Murwart 16 dorpen en gehuchten, de Ban van Mussen, de Ban van Maisuil, Marpont, Membre, het graafschap Montagu, drie dorpen en gehugten, de heerlijkheyt en 't Kasteel Montjardin, de heerlijkheyt Moersdorf, drie dorpen en gehugten, de heerlijkheyt Munster, vier-en-twintig dorpen en gehugten. De heerlijkheyt en 't Kasteel Naoomé, de heerlijkheyt Nasoigne, de heerlykheyt en 't Kasteel Neurbourg, 52 dorpen en gehugten: de Stadt neuf chasteau, met het Provooschap, 25 dorpen en gehugten, de heerlijkheyt Ochamps. De heerlykheyt en 't Kasteel Ochain, ses dorpen en gehuchten. Het Prevooschap Orchinion, begrypende 14 dorpen en gehugten met tien heerlikheden, de heerlykheyt en Abdye Orval, de heerlykheyt en Kasteel Ovren, sestien dorpen en gehuchten. de heerlykheyt en Kasteel van Pittange, sestien dorpen en gehugten, de heerlykheyt en Kasteel Porchereese, de heerlykheyt en Kasteel Presch in twee dorpen, de heerlijkheyt Ramelot, de heerlijkheyt Rachamp, twee dorpen en gehuchten, de heerlykheyt en Kasteel Raville, seventien dorpen en gehugten, de heerlykheyt Redu, de Stad Remich en Meyery, bestaande in twintig Dorpen, de heerlykheyt en 't Kasteel Revlans, vijftien Dorpen en gehuchten, het Landt van la Riviere, begrijpt de Dorpen van Chaspier, St. Cecille, Fontenelle, Montehan, Lesch, Lumeny, en de heerlijkheyd en ook 't Kasteel la Rochette, vyftien dorpen en gehugten, het Graafschap la Roche bestaat in de Stad, 't Kasteel en Prevooschap in vyf-en-vyftig dorpen en gehugten. Het Graafschap Rochefort bestaat in een kasteel en drie dorpen, de heerlykheyt en Chau, burgt van Rodemacheeren, twintig dorpen, de heerlykheyd van Rolle een Chau acht dorpen en gehugten, de heerlykheyd Rosport, bestaande in ses dorpen en gehugten; de heerlijkheyd en groote Chau Ruette; het Graafschap Russy, een kasteel en elf dorpen en gehugten; de heerlijckheydt en de chau Russi, bestaande in vyf dorpen, het Graafschap Salm, bestaande in chau, burgt, 32 dorpen en gehugten; de heerlijkheid chau en Stad Schleyden, 36 dorpen en gehugten; de heerlijkheyd en 't Ambacht Schoenfeltz. twee dorpen; de heerlijkheyd Scharbillig, 12 dorpen, met de chau en Dodenbourg. de Heerlijkheyt en de chau Schutbourg; de Heerlijkheyd en de chau Senen; de heerlykheit ende chau Schutbourg, 10 dorpen en gehugten, de Heerlijkheyt van Sintstelt, vier dorpen en gehugten; de Heerlykheyd en de chau Siny Rymy, 2 dorpen; de Heerlykheyt en de chau Sohier; de heerlykheydt ende chau Soy, bestaande in ses dorpen; de heerlijkheyt en de chau Soleuvre, in 23 dorpen en gehugten, met d'abdye van Gifterdange. De heerlykheyt Solzenburg bestaande in 2 dorpen. De heerlijkheid ende bande Selesin, drie dorpen en gehugten. De heerlijkheyd en de chau Tavigny, ses dorpen en gehugten. De Heerlykheyd en de chau La Tour, ses dorpen en gehugten. De heerlykheit Tomon, 22. dorpen en gehugten. De heerlykheyd en de chau Forval, bestaande in twee dorpen. De heerlykheyd Vance, bestaande in twee dorpen. De Stad Verton met het Prevoostschap, bestaande in 19 dorpen en gehugten. De Heerlykheyd ende chau van Verve. Het Graafschap Vyanden, een chau, de stad, en 43 dorpen en gehuchten. De Heerlijkheyd van Villes la Loup. De heerlijkheyt en de chau van Villers devant orval. De Heerlijkheid Ufel, Dange, en Chaves, bestaande in 16 dorpen en gehugten. De stad St. Vit en de Chau, met sijn landen en heerlijkheden daar aan dependerende, bestaande in 47 dorpen en gehugten. De Heerlijkheid Wikrange, bestaande in ses dorpen en gehugten. De Heerlijkheid ende chau Waha. bestaande in twee dorpen. De heerlykheid Walbredius. De Heerlijkheyt Waxweiller. De Heerlijkheyd Wiberen. Het Graafschap Wiltz, bestaande in een chau, burgt, en 23 dorpen en gehugten. De

heerlijkheid Wiltringen en Cautſem, beſtaande in 2 dorpen. De heerlijkheid van Wirinx le Valrand. De heerlijkheid en de chau Wiltry, beſtaande in vier dorpen en gehugten.

GIETERYEN.

Anſembourg.	Boſnes 2.	La Claireaume.	Melly 2.	Raborive.
Berchivez.	Chaſtellet.	La Neuveforge.	Orval.	Rouſſel.
Berg.	Eſpioux 2.	La Sauvage.	Predmont.	St. Legier.
Bonneave.	Grandvoir.	La Trapperie.	Pontdoyers.	St. Clude de
Boulogne.	Grupont.	Mehr en Bertenfelt.	Prince.	Schulden 2.

De ſteden van Fumay en Revin werden hier geſtelt om op de Maze geplaatſt te worden, hoewel deſelve dependerende zijn van 't Graafſchap van Beaumont.

Num. XIV.

Memorie Van Zyn Excellentie den Heer Graaf van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van Zyn Allerchriſtelijkſte Majeſteyt, Gepreſenteert aan de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, den 29. April 1684.

DEn Graaf van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van den Allerchriſtelijkſten Koning, vind zich gehouden, om d'orders, welken hy van den Koning zijn Meeſter gekreegen heeft, te voldoen, Uwe Heerlijkheden te doen gedenken, dat, ſedert dat Spanjen den Oorlogh aan Vranckrijck verklaard heeft, en dat Zijn Majeſteyt zich niet heeft konnen diſpenſeren van zijn wapenen in de Nederlanden te gebruyken, om deze Kroon te brengen tot de herſtelling der vrede voor de continuatie des oorlogs te ſtellen; zijn Majeſteyt ter zelve tijd wel beeft willen bybrengen alle de facilteyten, welken men redelijker wyze van hem begeeren konde, tot een ſpoedig accommodement. Uwe Heerlijkheden hebben in der daad gezien, uyt de Memorie welke den gezeyden Graaf van Avaux in de Maand February laatſtleeden aan hen gepreſenteert heeft, dat hy, boven d'aanbieding van een twintigjaarige Treves, noch aan Uwe Heerlijkheden, van Zijns Majeſteyts wege, geopend heeft alle de bekwaamſte expedienten om de Spanjaarden te diſponeren tot in deſe Treves te bewilligen, of immers den oorlog van de Nederlanden te verwyderen: en daar was zo veel te meer apparentie toe, dewijl deſe expedienten alle de goede werking voort zouden brengen, welken Zijn Majeſteyt zich daar af moeſt belooven, datſe u niet en lieten eenige reden van ongeruſtheyd wegens de conſervatie der Barriere, en u de noodzaakelijke tijd gaven om den Katholijken Koning te brengen, tot de Treves, of een der hier voor geproponeerde accommodementen, te conſenteren.

Ondertuſſen hebben d'intrigues en ſoliciatien der Miniſters van Spanjen in den Haag nog magts genoeg gehad, niet alleenlijk om Uwe Heerlikheden te beletten te deliberer en over de laatſte aanbiedingen van Zijn Majeſteyt; maar ook om de reſolutie te doen nemen van de weigering der Spanjaarden met alle hun noch overige troupen te fortificeren: invoegen dat het tegenwoordig ſtaat in de macht der geenen, die de gemelde troupen com-

commanderen, door eenige acte van hoſtiliteyt alle de Vereenigde Provincien in een oorlog met Zijn Majeſteyt t'engageren, voor altijd te verbreeken de goede correſpondentie, welke de Steden en Provincien, 't meeſt geattacheerd aan d'oude en waarachtige maximen der Republijk, als noch noodzakelijk gelooven met Vrankrijk te houden.

Dit is 't geen Zijn Majeſteyt gedetermineerd heeft om zonder uytſtel te vertrekken ten einde zich in 't hoofd zyner legers te ſtellen, en zich, na dat alle de wegen van de minlijkheid en matigheyd hem onnut geweeſt hebben, door het geweld zijner wapens een weg tot de vreede te baanen. Maar hoewel Zijn Majeſteyt t'eenemaal ontſlagen zy van d'aanbiedingen, welken Hy gedaan heeft, door d'expiratie van de tijd dien Hy heeft geſteld om daar wegens over een te komen; en dat hy wel weet, dat hy plaatſen ſou konnen attaqueren, waar van de verovering lichter en voordeeliger aan zijn Kroon zou wezen, als die van Luxemburg: heeft hy echter beſlooten die Stad te doen belegeren, zo om dat zy t'eenemaal gedetacheerd is van alles 't geen de Barriere der Nederlanden moet maaken, en dat zy gantſch geen reden van vrees kan geeven aan de geenen, die 'er intereſt in neemen; als om dat het deſſein, 't geen Zijn Majeſteyt heeft van'er zich meeſter af te maaken, meer ſtrekt tot de vrede te faciliteren, en zijn Onderzaaten in veiligheid te ſtellen, als om die van den Katholijken Koning, den welken deze plaats niet meer van eenige nutheyd kan weſen t'incommodeeren; en dat ten anderen Zijn Majeſteyt alreeds bezittende al het land 't geen deſelve omringt; de Spanjaarden hun vlyt niet aan en wenden om ze te willen behouden, als door de hoop welke zy hebben dat zy hen altijd gelegentheden zal beſchikken van den oorlog te vernieuwen; en middelen om Vrankrijk meer ſchade te doen, als eenige andere plaats die onder het gebied van Zijn Katholijke Majeſteyt zy. Ondertuſſchen gelijk Zijn Majeſteyt den oorlog niet en voert, als met intentie van de vrede op redelijke conditien te ſluyten, verklaart Hy door den gezeiden Graaf van Avaux, dat, zo den Gouverneur der Nederlanden voor de 20 van d'aanſtaande May, 't zy uyt zijn eigene beweeging, of ter verzoek en ſolicitatie van Uwe Heerlijkheden, de gemelde Stad Luxenburg, met de veertien of vijftien Dorpen of Gehugten die onder haar dependeren, effectivelijk in de macht van Zijn Majeſteyt wil ſtellen, Zijn Majeſteyt niet alleenlijk toe zal ſtaan, dat de Steden van Dixmuyden en Kortrijk, na dat Zijn Majeſteyt'er de muuren ende fortificatien af geſlecht zal hebben, met hun dependentien aan den Katholijken Koning weder gegeven worden; maar hy zal ook afſtaan van d'eiſch, welke hy gedaan heeft van de veertig Dorpen, die door het Tractaat van Nimeegen van het Gouvernement van Doornik gedetacheerd, en aan de Kaſteleny van Aath weer vereenigd zijn; en hy ſal niets houden van alle de plaatſen, welken hy ſedert den 20. Auguſtus laaſtleden geoccupeerd heeft, als Beaumont met de drie of vier Dorpen die van haar dependentie overig zijn, mitsgaders Bovines, dat'er geen en heeft, en Chimay met de twaalf of vijftien Dorpen die'er aan dependeren: invoegen dat men door het middel van deze wederzydſche afſtand of renonciatie (te weten van Zijn Majeſt. wege van alle de rechten en pretenſien op Aalſt, d'Oude Burgt van Gent, en andere plaatſen, geëiſcht door den Procureur Generaal op de conferentien van Kortrijk, en van alles 't geen hy ſedert de gemelde 20. Auguſtus laaſtleden geoccupeert heeft, uitgezondert de gezeide plaatſen Beaumont, Chimay, Bovines, ende weynige dependentien; en van de kant van Zijn Kathol. Majeſt., zo van de gemelde plaatſen Beaumont, Chimay, Bovines, en dependentien, als van de Stad Luxenburg en de dorpen van haar juriſdictie) de vrede noch herſtellen, en allerhande oorzaak van verdeeltheid, die deſelve in 't toekomende zou konnen ſtooren, wegnemen kan; latende ten anderen

ren Vrankrijk en Spanjen in dezelve ſtaat van poſſeſſie, in de welke zy waren toen de blokkade van Luxenburg opgebroken wierd, zonder dat'er van wederzyde, om wat reden het ook zy, eenige pretentie gemoveerd kan worden. Aldus heeft Zijn Majeſteyt reden om te gelooven, dat, zo Uwe Heerlijkheyt geen ander oogmerk hebben; als de herſtelling der Vrede, met de conſervatie der Barriere, of de Spanjaarden verplicht zullen zich, door de ſpoedige acceptatie der laatſte aanbiedingen van Zijn Majeſteyt te bevryden van alle de gevolgen eens oorlogs, die hen niet voordeelig kan wezen; of zo den Katholijken Koning na uw remonſtrantien niet en luiſtert, verwagt Zijn Majeſteyt, dat Uwe Heerlijkheden andere meſures zullen nemen, zulks dat uw Troupen tot geenige daad van hoſtiliteyt komen tegen die van zijn Majeſteyt.

Maar gelijk d'oprechtheid zijner intentien tot de ruſt van Europa Hem tot hier toe gebracht heeft om u de wegen t'openen, welke de herſtelling der Vrede procureren konden, wil zijn Majeſteyt, zo gy voortgaat met dezelve te verwaarlooſen, en weinig meſures genoeg met hen te houden, van uw Troepen na 't believen der Spanjaarden te doen ageren, U van nu af wel verklaren, dat Hy, op d'eerſte daad van hoſtiliteyt die zy tegen de zijnen zullen begaan, buyten de ſterke plaatſen toebehoorende aan den Catholijken Koning, zich gehouden zal vinden, hoewel met ongeneugte, terſtond ordres te geeven, om de Scheepen, Koopmanſchappen, en Effecten, welke uw Onderzaaten toebehooren, te beſlaan, en U voortaan agchten en te houden als de geenen, die de hardnekkigheyd der Spanjaarden, met alle hun machten fomenteren en ſtijven, en die Zijn Majeſteyt niet minder den oorlog aandoen, als zijn gedeclareerde vyanden.

Dit is 't geene Zijn Majeſteit den gemelden Graaf van Avaux belaſt heeft Uwe Heerlijkheden te kennen te geeven, en hen, ten laatſten binnen veertien dagen, een preciſe reſolutie te verzoeken, welke Zijn Majeſteyd in 't hoofd zijner legers zal verwachten; verklaarende van nu af; dat hy, als de gemelde tijd gepaſſeerd is, niet alleenlijk niet gehouden wil zijn aan eenige der propoſitien; welken hy hier voor gedaan heeft; maar ook niet aan de geenen die hy noch tegenwoordig doet.

Gedaan in den Haag den 29. *April* 1684.

Num. XV.

Memorie, gepreſenteert aan de Heeren Staaten Generaal, door den Marquis de Castel Moncaio, *Extraordinaris Envoyé van* Spanjen, *den derde May* 1684.

DEn Marquis de Caſtel Moncajo, Extraordinaris Envoyé van Spanjen; te Bruſſel geweeſt zijnde wegens d'oorzaak, welk hy te kennen gaf in de laatſte Conferentie, waar in hy d'eer had van met de Gedeputeerden Uwer Heerlijkheden, en de Miniſters der hooge Geallieerden, te concurreren, en vindende zich by den Marquis de Grana, kreeg hy Copy van de Memorie, welke den Ambaſſadeur van Vrankryk op den 29 der voorleedene Maand aan Uwe Heerlijkheden preſenteerde. Men las gezamentlijk den inhoud der Memorie; en men reſolveerde, dat den Marquis van Caſtel Moncajo terſtond weer na den Haag zou keeren, om aan Uwe Heerlijkheden te kennen te geeven, dat d'ordres, waar mede den Marquis de Grana, en den Extrordinaris

de Envoyé van Spanjen; van den Koning hun Meester zijn voorzien, de geenen zijn, welke hier voor aan Uwe Heerlijkheden zijn gedeclareerd: te weten, niet te luysteren na eenige der ongerijmde, argliſtige, en impracticable propoſitien van Vrankrijk, met haar niet te treden in eenige negotiatie, die niet in ſtant zy, en voor alle tijden geuſureerd onder gelijke Chriſtenen en Souveraine Koningen en Vorſten; en geen accommodement te ſluiten, 't welk niet zy rechtmaatig, veilig, en generaal, met incluſie van alle zijn Geallieerden. Op deze gronden is zijn Majeſteyt gereſolveerd de reſt van Nederland te waagen, om door violentien en onrechtvaardige handelingen niet te lijden, dat men hem de wet wille voorſchrijven. De nieuwe propoſitien, welke Vrankrijk aan Uwe Heerlijkheden doet, zijn hoogmoediger, meer cautie onderworpen, en onredelijker, als de geenen die zy tot nog toe aan Uwe Heerlijkheden gedaan heeft; en echter zijnſe altyd de ſelven. Want het eenigſte wit is geweeſt, en is noch, Uwe Heerlijkheden op tuil te houden; hen t'exponeren voor het gevaar van te manqueren aan de trouw der Tractaten; hen door de geheele wereld te doen paſſeren voor weinig-verlichte Staaten; en hen volkomentlijk hun vryheid te beneemen: dewijl het uitſtel, 't geen Vrankrijk geeft, om aan d'eene kant niet t'ageren, als ſy aan d'andere kant een plaats gelijk Luxenburg belegert, niet anders is als een nieuwe ſtrik, geſpannen door een ingebeelde apparentie van ruſt, welke ſy ons door duſdanige wegen ſedert ſoo lange tijd benomen heeft. Want Uwe Heerlijkheden zyn niet alleenlijk gehouden Spanjen in de Nederlanden t'aſſiſteren, maer ook in wat plaats des werelds het zy, dewyl d'effecten van alle de progreſſen, welken Vrankrijk zich inbeeld elders als in de Nederlanden op Spanjen te doen, op de Nederlanden gevoeld zullen werden; en dewyl, op wat wyze Vrankrijk de Nederlanden ook krijgt, Uwe Heerlijkheden immediatelijk in haar ſlaverny ſullen vallen. En gelijk den ondergeſchreeven Extraordinaris Envoyé van Spanjen niet en twyffelt, of Uwe Heerlijkheden ſullen dit altemaal maar al te wel begrypen, en dat de liſt en 't fenijn van de Memorie des Ambaſſadeurs van Vrankrijk zo wel ontdekt is; moet hy hoopen, dat men, met de byſtand van de goede God, 't verlies van Luxenburg met gemeene krachten ſal konnen voorkomen, of vergoeden: verſekerende nochmaal Uwe Heerlijkheden, dat de reſolutie van ſijn Majeſteyt onverwaggelijk ſal weſen (daar komt af wat wil) dewyl ze genomen is volgens ſijn conſcientie, ſijn eer, en ſijn intereſt.

Gedaan in den Haag, den 3. May.

Num. XVI.

Extract uyt de Reſolutien van de Heeren Staten Generaal, nopende het ſchryven van der ſelver Ambaſſadeur aan het Hof van den Koning van Engeland, wegens het aangaan van een algemeene TREVIS.

GEhoort het rapport van de Heeren van Heekeren en andere haer Hoog Mog. Gedeputeerden tot de buytenlandſe ſaken, die in voldoeninge van der ſelver Reſolutie Commiſſoriael van den 8. en 9. deſer maend hebben geſien ende geexamineert de twee brieven van den Heer Citters, Ambaſſadeur van wegen haer Hoogh Mog. aen het Hof van den Konink van Groot Brittangien, geſchreven tot Weſtmunſter, den eenen van den 31 Maert, en den anderen van den 4. deſer Maent, beyde geadreſſeert aan den Griffier Fagel, en breder gemelt in die van gemelte datum. Waer op zynde gedelibereert, naer ingenomen advys van ſijn Hoogheyt den Heere Prince

van Oranje, en verſtaen hebbende de conſideratien van de Heeren Miniſters der hooge Geallieerden, van deſen Staet is goedtgevonden en gearreſteert, dat geſchreven en geordonneert ſal werden aan den Heere van Starrenbergh, omme aen ſijn Majeſteyt op de beſte en convenabelſte wijſe te repreſenteren, dat haer Hoog Mog. met groote ſmerte hebben verſtaan, dat tuſſchen ſijn Alder-Chriſtelijckſte Majeſteyt aan d'eene zyde, en den Keyſer en Koninck van Spanjen aan d'andere zyde, verſchillen opkomen, en dat die verſchillen tuſſchen die beyde Kroonen zyn gekomen tot ſulke wegen van feytelijckheyt, dat na alle apparentie bequaam zyn om geheel Europa in te wickelen, indien ſy door een ſpoedig accommodement niet en werden afgedaen.

Haer Hoogh Mog. ſullen hier geen mentie maken van de devoiren die ſy hebben aangewent, om die differenten te doen ceſſeren door een generael accommodement, maer ſeggen alleen dat ſy en haer hooge Geallieerden, komende te verſtaan dat ſijn Majeſteyt genegen is om door een generael accommodement te doen ceſſeren de troubelen, door de differenten, ſoo wel ten reguarde van het Keyſerrijk, als van ſijn Catholijke Majeſteyt voortgekomen, omme ondertuſſchen van conditien van Vrede te konnen handelen, hebben haer Hoogh Mog. en haer hooge Geallieerden, uytgenomen Spanjen, aanſtonts gedeclareert genegen te zyn tot ſoo een Treves, voor den tijd van 7 of 8 jaren, ſonder die te bepalen aen een of meer, welke treves algemeen ſou zijn, en heylighlijk geobſerveert moſt werden, ſoo van wegen ſijn Majeſteyt en deſſelfs hooge Geallieerden, als van wegen ſijn Keyſerlijke en Catholijke Majeſteyt en haer Hoogh Mog., ſonder dat de ruſte eenigerwijſe wierd geſtoort, op welck voorgeven het ook mocht weſen, al waren het ſelfs reunien of ſich in poſſeſſie te ſtellen uyt eygener authoriteyt van eenige plaatſen, of van eenige contributien die men mocht pretenderen; daar en boven dat ſy hadden geconfidereerd dat het niet mogelijk ſou zyn door de ſelve Treves de gewenſte ruſte te bekomen, of de ſelve te conſerveren, ten opſichte van de diſputen die daar tuſſchen de geintereſſeerde partyen ſouden zyn, en datter over de poſſeſſie die een yeder van de ſelve ſouden pretenderen, nieuwe ongemacken ſouden ſpruyten, en dat ſy dieshalven het ooge hadden geworpen op het gene wederzijds, gedurende de ſelve Treves, behoorde te werden beſeten, en dewijl de differenten ſoo wel het geleyde Keyſerrijck, als ſijn Catholijcke Majeſteyt raecken, en dat ſy ten reguarde van het Rijck d'eer hadden van Geallieerde te zyn, en met het Hooft en met vele conſiderabele Leden, en ſoo dickmaels verſtaen hebbende dat hare hooge Geallieerden genegen waren tot een accommodement, ſoo hebben ſy geoordeelt niet beter te kunnen doen als van haar te pretenderen ſoodanige conditien te ſtellen, door de welcke het beſit ten reguarde van het Ryck, moſt gedurende de Treves, ſijn bepaalt, dewijl ſijn Keyſerlijcke Majeſteyt en de andere Princen en Staten des Rijcks, beter wiſten als ſy wat ſy moſten doen of laren, ſonder eenige extreme prejuditie aan het Rijk toe te brengen, en dat haar Hoog Mog. geen Lidt van het Ryk zijnde, haar met de verſchillen van het ſelve Ryck niet koſten melleren, maar dat ſy alleen konden reflexie maken op de Alliancien die ſy met haar hooge Geallieerden hebben. Dat ſijn Keyſerlijke Majeſteyt en de andere Princen en Staaten van het Rijck, oock van haar kant hadden voorgeſtelt dat ſijne Alder-Chriſtelijckſte Majeſteyt de Stadt Straatsburgh ſou hebben, op conditie dat hy Briſack, Fryburgh en de Kylerſchans, of dat de fortificatien van Straetsburg, Fryburg, Briſak, en de Kylerſchans ſouden werden gedemolieert, en de fortificatien geſlecht, of dat anderſints de geſeyde Steden van Straatsburgh, Fryburgh en Briſack in handen van een derde ſouden wer-

werden geſtelt, dat de hooge Geallieerden in deſen dit hadden gefondeert op een Declaratie, dje volgens ſeggen ſijn Alder Chriſtelijckſte Majeſteyt dikwils hadde gedaan, van dat hy de natuerlijcke palen wilde conſerveren, die de reviere den Rijn aan de Landen van ſijn Majeſteyt maken, die aan deſelve Rijn palen, en dat de Stadt Straatsburg is gelegen aan het weſten, en Briſack, Fryburgh ende Kylerſchans aan het ooſten van deſelve Revier, deſelve poſitiſie geduurende de Treves, gereguleert was door de geſeyde natuurlijke palen, en dat alſoo de geſeyde Stadt Straatsburg aan ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt, en die van Briſack, Fryburg en de Kylerſchans aan den Keyſer, of ook ſulcx niet aangenaam was, dat als dan de fortificatien van de genoemde Plaatſen, gelegen aan d'een en d'andere kant van den Ryn, ſouden gedemolieert werden, of geſtelt in handen van een derde, en dat ſulcx alleen een Reglement van wederſijtſe ſecuriteyt, geduurende de geſeyde Treves, was, dat de gemelte hooge Geallieerden daer-en boven hadden verklaart, dat ſy hier door niet verſtonden eenige prejudicie toe te brengen aan de Deliberatien of Reſolutien, die men ten reguarde van het Rijck tot Regensburg ſoude nemen op het ſubject der ſelve, ofte andere conditien van Treves als hier vooren geſtelt; dat haar Hoog Mog. beter konden oordeelen van de conſtitutie van de gemelte Nederlanden, dan van den ſtaat der ſaken van Duytſland, dewijl haar het ſelve raakt, ten reguarde van de barriere die ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt in den jare 1678. wel heeft willen accorderen, aan deſen Staat naukeuriglyk hadden geexamineert het gene van de gemelte Barriere ſoude kunnen afnijden, ſonder die geheel te vernietigen, en ſonder deſelve voor deſen Staat onnut te maken, ende dat ſy hebben gedacht geen beter methode te kunnen gebruyken dan die te volgen, na dewelcke ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt deſelve Barriere goedgevonden heeft te reguleeren, te weten, van de Zee tot de Maſe, en van daar tot aan de Moeſel, en dat alſoo om alle de diſputen te vermyden van de appendentien en de dependentien, en alles wat diergelijck mochte zyn, niet gevoeglijker konden doen, dan een linie te trecken van de Zee tot de Moeſel, die haar Hoog Mogende hebben doen teykenen ende afbeelden op de Kaerte, en dat ſoo verre waren gegaan, dat ſy deſe linie treckende, ſeer gaerne aan ſijn Majeſteyt hebben gelaten, het gene hy voor heen heeft betuygt, gelijck hy noch betuigt te behouden, te weten, onder anderen Beaumont, Chimay, de Dorpen die tegenwoordig een gedeelte van de Caſtelanye van Aeth maken, en die eertijts een gedeelte van die van Doornick ſijn geweeſt, Victon, Chiny, ende Steden Cortrijck en Dixmuyden, boven verſcheyde andere plaatſen, die den reguarde van de linie gelegen, aan de ſijde van Vrankrijk aan ſijn Majeſteyt ſullen verblyven, geduurende de Treves, dat ſy haar daar te meer op hebben geappliceert ſonder eenige reſerve, om aan ſijn Majeſteyt de ſeer ſtercke genegendheid te mogen betuygen die ſy tot het accommodement hebben, en dat voor ſoo veel als de Barriere haar raakt, en dat ſijn Majeſteyt door het Tractaat van Nimwegen haar deſelve gewilt heeft toe te ſtaan haar intereſt, en om de ruſte te conſerveren, en ſoo groot gedeelte daar af te nemen, dat ſy die linie ook niet hebben willen trecken om die juyſt te volgen, maar alleen om te dienen tot een profil dat aanwijſt wat men eenigſints van de Barriere ſoude kunnen miſſen, maar latende ter ſelver tydt de convenientien van d'een en d'andere zyde, ten opſigt van eenige Dorpen, die om beſt wil hooren te volgen van d'een en d'andere kant, waar van de particulariteiten ſouden moeten gereguleert worden door een particuliere conventie, en op de

plaats ſelve ſoodanig als men raatſaam ſoude vinden, dat ſy hare hooge Geallieerden, uytgenomen Spanjen, in het ſentiment hadde gevonden, om alſoo deſelve ſtellingen te adjuſteeren ten reguarde van de Nederlanden, en te mede arbeyden by ſijn Catholijke Majeſteyt, op dat hy de gemelte Treves gelieft te accepteren, op deſelve voet als ſy en haar hooge Geallieerden, hebben den Konink van Groot Brittanje gebeden, om de gemelte Propoſitie aan ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt te willen preſenteeren, dewyl ſijn Koninklijke Majeſteyt van Groot Brittanje haar dikmaals heeft doen betuygen, dat hy verwachte dat men hem eenig expedient ſou fourneren, om het aan ſijn Alder-Chriſtelykſte Majeſteyt voor te ſtellen, hebbende ſijn Majeſteyt van Groot Brittanje het niet kunnen goed vinden, ſoo hebben ſy en hare hooge Geallieerden de Reſolutie genomen, dat ſy ſelve het gemelte project aan ſijn Alder-Chriſtelykſte Majeſteyt ſouden preſenteren, met verklaringh en verſekering, dat indien ſy het geluk mogen hebben, dat het ſyn Alder-Chriſtelykſte Majeſteyt belieft het ſelve te agreëeren, ſchoon ſijn Catholijke Majeſteyt ſich daar op noch niet en heeft gedeclareert, dat ſy en hare hooge Geallieerden alle imaginable devoiren ſullen doen om de Catholyke Majeſteyt tot de acceptatie te brengen, met die hoope en in vertrouwen, dat het ſelve niet te vergeefs ſal ſijn, en voor ſoo veel als gemelte linie is, de uyterlijke vereffeningh der conditien van de Treves, van d'een en d'andere ſijde, en gelijk als de Geallieerden tyd van noden hebben, om ſich daer na te ſchicken, met alles dat daar aan dependeert, vereyſcht noodſakelyk dat men daar over concerteert en tracteert, en dat alſoo noodſakelijk daar toe eenige tyt wort vereyſcht; om met ſucces het gemelte devoir met haar gemelte hooge Geallieerden by den Catholyken Conink te doen, en dat in deſelve tijdt de ſaken van den Keyſer ende geintereſſeerde Princen en Staten van gelyken vry kunnen ſijn dat ſy alſoo ſeer humble ſijn Majeſteyt verſoeken, dat het hem believe ten dien eynde een bequame plaatſe te kieſen en haar toe te ſtaan den tyt van 2 à 3 maanden, en ondertuſſchen ook een ſtilſtand van Wapenen, en ſijn verſocht de Heeren van Heekeren, en andre haar Hoog Mogende Gedeputeerden tot de buytenlantſe ſaken, om kenniſſe van deſe Reſolutie van haar Hoog Mogende te geven aen Monſr. den Grave van Avaux Ambaſſadeur Extraordinaris van ſijn Alder-Chriſtelijke Majeſteyt hem verſoekende te willen appuieren de goede intenſie van haer Hoog Mogende na ſijn beſte vermogen by ſijn Alder-Chriſtelykſte Majeſteyt, en waar hy ſal oordelen het ſelve met eenig effect, en daar en boven ſal Extract van deſe Reſolutie werden gelevert aan de Miniſters van de Hooge Geallieerden, om haar daar af te dienen, gelijk het reden is, en behoort; en byſonderlijk om van wegen en uyt den naam van hare Majeſteyten, deſelve preſentatien by ſijn Alder-Chriſtelykſte Majeſteyt te doen.

Nuis.

Num. XVII.

Justificatie der Proceduren, gehouden by de Ed. Mog. Heeren, de Staaten van Friesland, in het te rugge roepen van de Militie, staande tot der selver repartitie.

OM ten vollen te justificeren het geene by de Edele Mogende Heeren Staaten van Friesland, tot revocatie van der selver troupes gedaan is, sal niets anders worden gerequireert, als klaarlijk te toonen dese drie dingen.

Voor eerst dat dese Provincie bevoegt en geregtigt is sulks in seekere gevallen te doen.

Ten tweeden dat 'er seer prægnante redenen zyn om dat regt en die magt tegenwoordig te exerceren en gebruyken.

Ten derden dat het gemelte regt en magt, in gevolge van die redenen, tegenwoordig ordentelijk en na behooren ge-exerceert en gebruykt word.

Nopens het eerste point, dient te worden aangemerkt,

Dat, buiten alle contestatie, de Unie een verbond sy, aangegaan van seven vrye en Souveraine Provincien, aan welken, sonder eenige mutuele dependentie, in haar selve geconsidereert, eigen zyn alle jura Majestatis en oeffening van deselve, soo verre sy sulks oordeelen goed en oorbaar te zyn. En is dese stelling so klaar, dat, sonder die te admitteren, de Unie self, niet kan worden aangesien voor een wettig verdrag, dies ook dese waarheid, so in den jare 1651. als anderssins, seer solemnelijk van alle de bondgenooten is erkent. So seer, dat ook in die bedroefde tijden van den jaare 1674. in de Resolutie, by welke gecommitteerden zyn gestelt, omme de Provincien van Gelderland, Uitrecht en Overyssel weder te ontfangen in het lichaam van de Unie, hoe grooten magt doe ook aan gemelte Gecom. is gegeven, niet te min wel expresselijk dese salutaire clausule daar is bygevoegt. *Dat alle het selve sal geschieden voor dese reyse, ende sulks sonder eenig præjudisie ofte consequentie voor het toekomende, ende niede onvetmindert ende sonder eenig nadeel voor het toekomende; ten aansien van de Privilegien vrye ende geregtigheden der hoog-gemelte Provincien in het gemeen, ofte de Leden en Steden van dien in het particulier competerende.* Invoegen dit als een inconteste able waarheid vast staat.

Ieder nu van dese Provincien heeft, behoudens haare souverainiteit, sig met de andere Provincien verbonden, om, in seekere saken, haare Souveraine magt niet anders te gebruiken, nog haar regt van opper-gesag te exerceren, als na seeker voorschrift welk met onderling goedvinden is vast gestelt. By exempel, dat se nog oorlog aangaan, nog vrede maken sullen, als met een algemeene toestemming van alle Seeven.

So verre dan deselve haar magt niet hebben bepaalt, of ten aansien van de exercitie aan het gemeen gecontribueert, so blijft deselve by haar, om se te exerceren na haar welgevallen; mids niets doende tegen het geene by gemeen concert der bondgenoten is vast gestelt.

Nu is het klaar, dat, nopens de dispositie over de militie, dese Provintie aan het gemeen heeft getribueert, dat deselve soude worden gebruikt tot gemeene en particuliere defensie volgens de ordres en op de voet by gemeen concert, bysonder, so in de Unie selfs, als in de Instructien van den Raad van Staaten, gearresteert.

Maar noopens de volgende poincten, hebben de Staaten van Friesland met de andere Provincien, in dier voege noit geconcerteert, maar deselve ten allen tijde aan haar behouden: als

Voor eerst het *opperste commando* over troupes het sy haar eigene, het sy andere, die ko-

men of zyn ſouden *op den bodem van haare Provincie.* Hebbende daar van, gelijk voor lange, alſoo ook, na het exempel van alle de andere Provincien, voor deſen gedisponeert in dier voege, dat het ſelve ſtaan ſoude aan haar Stadholder als haar byſondere Capitain Generaal. De promotie des Heeren P. v. O. heeft daar in geen verandering konnen baaren, ſo om dat gemelte diſpoſitie, in opſigte van de tegenwoordige Heere Stadhouder en Capiteyn Generaal van Frieſland, doe al gevallen was; als, om dat de Heeren van Frieſland het Generalaat over de troupes van den Staat te velde, aan gemelte Heere P. v. O. niet hebben gedefereert, als onder expres beding van non præjudicie aen het geene ſy voor haer hadden gereſerveert, of aen haer Stadholder gedefereert.

Ten anderen, het welk ook noodwendig aan het eerſte vaſt is, het *regt van patenten te geven*, ſo om troupes op den bodem van deſe Provincie te brengen, als uyt de ſelve te doen marcheren.

Ten derden het *begeven van militaire charges*, die de Staten, ten deelen aan haar ſelfs gereſerveert, ten deele aan haar Particuliere Capitain Generael, ten deelen aan hare gedeputeerde Staten hebben gedefereert.

Zijnde ook ten vierden het regt van Caſſatie by haer Ed. Mog. gebleven in dier voege als voor deſen in het brede is getoont.

Onder andere ſaken, op welke gelet moet worden omtrent het werck der *militie, is* wel byſonderlijk, deſe, die ook by alle is vaſt geſtelt; dat geen Oorlogh gemaekt, of acte van hoſtiliteyt tegen iemand gepleegt, of iets gedaen magh worden, daar uit de ſelve noodwendig ſoude moeten volgen, als inſgelijks met een algemeen concert en toeſtemminge van alle en een ieder.

Wanneer dan anders met de militie word gehandelt, of ook in eenige andere ſaake, dewelke volgens conventie op ſoodanigen fatſoen niet gehandelt moet worden, ſoo is dien handel onwettigh, en valt het weder in den boeſem van die Provincie, aen welke ſulks wedervaert, om onmiddelijk haer eigen ſouveraine magt en recht te gebruiken, ſo als ſy verſtaat te behooren: Want ſo als het niet gecontribueert is aan het gemeen, ſoo blijft het aan ieder Provincie.

En is dit niet alleen waar in opſicht van de ſtemmende Provincien, maar *ſelfs van* de Landſchap Drenthe, gelijk dat ook by Sijn Hoogheid den Heere P. van Orange wel duydelijk is erkent: hebbende, na dat den Heere Prince van Naſſau nu ſo veel jaaren al Stadholder van de gemelte Landſchap was geweeſt, voor ſig verkregen, en met alle beleeftheyd en betuigingen van erkentenis, op het Hof van de Heer Stadholder binnen Groeningen geaccepteert de Survivance van het Stadholder en NB. Capitainſchap Generaal van dat Landſchap. Dat voorwaar onnodig ja onmogelijk ware geweeſt, indien die militie, gelijk by de geene die wy hier tegenſpreeken, geſuſtineert word, ſo abſoluit waare een Staats Militie Sijnde daar en boven remarquabel, dat de Inſtructie van gemelte Landſchap, op welke het ampt, welkers ſurvivance de Heere Prince van Orangie heeft geobtineert, moet worden bedient, en alſoo den Heere Prince van Orangie het ſelve aangenoomen heeft te bedienen, verſcheiden argumenten vervat, om ons geſuſtineerde ſeer ſterk te beveſtigen: Als hebbende dat Landſchap het begeeven van de militaire charges gereguleert en voorts omtrent de Patenten ſoodanige ordres geſtelt, als ſy verſtonden te behooren: En is dit ſo gelegen met de Landſchap Drenthe, ſoo heeft immers veel meer plaatſe ten aanſien van de Provincie van Frieſland.

By welke alles nog dient te worden gevoegt een caſus die gegront is in de klaare letter van de Inſtructie van den Raad van Staaten. Art: 50. luidende aldus.

„Ende verſtaan de geſamentlijke Bondgenooten voornoemt, dat tot conſervatie van het

„ het Recht van de Vereenichde Landen in 't Generaal ende particulier ſy luyden van hen
„ met deſe Inſtructie niet en abdiceren het Recht ende de Macht, omme by den Staten
„ Generaal, ende de Staten van de Provintien in het particulier, elck ſoo veel hen aan-
„ gaat by tijde van noot of als de ſaaken van den Lande, in de ſaake by hen luyden tot
„ diſpoſitie van den voorſz. Raad geſtelt, te mogen ſtellen en executeeren by directie van
„ de ſake van Oorloge te Water en te Lande, met alle het gene daar aan kleeft, en nament-
„ lijk mede het doen van de *Monſteringe houden van de diſciplyne Militaire* ſtraffen van alle
„ *exceſſen* en in alle andere ſaaken: verſtaan ook dat alle ſaaken den Staat, Politie en Juſtitie
„ van de voorſz. Landen, Steden en Leden van dien in 't Generaal ende particulier aan-
„ gaande, ter diſpoſitie van den Raad niet expreſſelijk geſtelt, ſullen blyven ter diſpoſitie
„ van de Staten Generaal, de Staten van de particuliere Provintien, &c.

Daar uit ik aanmerke, dat ſelfs omtrent het geene anderſins ter diſpoſitie van de gemeene bondgenooten geſtelt is, by ieder Provincie in cas van nood mag worden ſoodanigen ordre geſtelt, als deſelve ſal verſtaan te behooren.

Het is ſeer futil dat hier tegen geſegt word, dat de militie is militie van den Staat en niet van deſe of geene Provincie. Wijl het ſelve niet waar is, als in ſoodanigen ſin, in welke de Provincie ſelfs een Staats Provincie is; maar gelijk de Provincie in geen anderen ſin, als ook niet verder een Staats Provincie is, als ſoo verre ſy ſig, door verbond, een Provincie van den Staat gemaakt, en, volgens dat verbond, van de bondgenoten erkent is, alſoo is ook de militie een Staats militie, dog niet verder als ieder Provincie, volgens haar ſouveraine magt, gewilt heeft, dat deſelve ſoude ſijn; niet alleen hare byſondere, maar ook ſoo verre de *pacta conventa*, ſoo verre het onderling verdrag mede brengt, des Staats militie; dat Sonnenklaar blijkt, niet alleen uit de gemeene grondwaarheid van de ſouveraniteit van ieder Provincie, maar ook uit verſcheidene en ontallijke andere argumenten. Wanneer de bondgenooten hadden goet gevonden, onaengeſien Prins Willem van Orange Hoogloffelijker gedachtenis twee Soonen had nagelaten, deſe voorbygaande, aan Liceſter te geven het Generalaat over de geheele Militie der Vereenigde Provincien, ſo hebben egter die van Holland naderhand goed gevonden Prins Maurits van Orange, insgelijks onſterfelijker gedagtenis, te maken tot haaren byſonderen Capitein Generaal, en het regt van Patenten, en het Commando binnen de Provincie van Holland, ſo verre den Grave van Liceſter *de poſt facto* weder afgenoomen, of liever het ſelve ſodanig gereſtringeert, dat Liceſter, ſonder Prins Maurits, niet magtig was het allerminſte in Holland over of met de militie te doen. Dat voorwaar een onfeilbaar bewijs is van het Souveraine geſag van een Provincie omtrent de militie, ſtaande tot der ſelver repartitie; niet tegenſtaande deſelve, ſoo verre de Unie mede bragt, ook was, niet ſlegts een Provinciale militie, maar een militie van den Staat. Dog ſo verre gaan de Staaten van Frieſland nog niet in het vindiceren van haar jus Majeſtatis in deſen, en is ook niet noodig, wijl deſelve, van na de dood van hoogſtgemelte Prince Willem van Orange, ſteeds hebben aangeſtelt haare eigene en af-ſonderlijke Capiteinen Generaal; gelijk ook de tegenwoordige Heere Erfſtadholder de Heere Prince van Naſſau daar voor niet alleen aangeſtelt, maar al lange op de Staat van oorlog by de algemeene bondgenoten daar voor erkent is, al eer die onſteltenisſen in den jare 1672 aan den gemeenen Staat ſo groote veranderingen hebben geoccaſioneert; en alſo lange voor dat den Heere P. van O. ontfangen heeft de commiſſie van Capitein Generaal over de troupen van den Staat te velde. En om dit insgelijks duidelijk aan te wijſen, ſo dient maar aangemerkt het geene by de Staaten van de drie Provincien, die op die wijſe in den jare 1674 weder ontfangen zyn in de Unie, gedaan

daan is omtrent den Heere Prince van Orange, hebbende, na dat deſelve nu al was Capitain Generaal van de troupes van den Staat te velde, en alſo uit hoofde van de Generaliteit, nog expreſſelijk aangenoomen en verklaart voor Capitain Generaal van haare byſondere Provincien: en waar toe anders, als om daar ſo veel mogelijk mede voor te komen, dat, niet tegenſtaande de delatie gedaan uit den hoofde van de Generaliteit, noit aan ſijn Hoogheid de Heere P. van O. of deſſelfs deſcendenten mogte wedervaaren, het geene den Grave van Liceſter door promotie van Prins Maurits van Orange was overgekomen. In allen gevalle, dat blijkt, dat die Provincien, niet tegenſtaande de Generaliteit reeds van het commando van de militie, ſo verre die ter diſpoſitie van de bondgenooten geſtelt, en alſo Staats militie is, hadde gediſponeert, evenwel hebben geſuſtineert, dat haar competeerde de diſpoſitie over haar militie in het byſonder. En is ook de Heere Prince van Orange van dat ſelfde gevoelen geweeſt, want indien deſelve de militie van alle de bondgenoten had gehouden voor enkel en in allen deele militie van den Staat, ſo ware het genoeg geweeſt, dat het Generaalſchap van den Staat, invoegen als vorens gemelt, aan deſelve reeds was gedefereert. Daar toe ten uiterſte niet meer van die Provincien konde worden gerequireert, als alleen eén mede toeſtemming tot het geene by de andere bondgenoten omtrent ſijn Hoogheid den Heere P. v. O. reeds gedaan was; ſonder te maaken een byſonder Capitain Generaal uit den hoofde van haare Provincien. Welk wijl het nogtans geſchiet is, en gelijk al de weereld weet, op ſodaanigen wijſe als die Provincien wiſten dat het den Heere P. van O. beſt ſoude behagen, ſo is in deſen geentins te twijfelen aan het geſonde ſentiment van gemelte Prince.

Staat ook wel te conſidereren dat de Militie van deſe Provincie eerſt voor dertig jaaren is getreden in eed van de Generaliteit. En wel niet, als, na dat deſe Provincie daar toe was bewilligt. Immers was de Militie al te vooren militie van den Staat, en egter in geen eed als van een Provincie. Daar uit dan klaar is, in wat ſin de Militie ſy en Militie van den Staat, en nogtans een Militie van een ieder byſondere Provincie van den Staat, ſo verre de Provintien ſijn geconvenieert datſe Staats Militie ſoude zyn; en van yeder Provintie, ſoo verre die Provincie deſelve heeft aan haar behouden.

Indien iemand ſegt, dat eenigen tijd herwaarts, deſe en geene ſaaken zyn geſchiet die met dat ſouverain geſag van ieder Provincie in den haaren niet over een ſtemmen, maar veel eer doen denken dat de Militie enkel en geheel is Militie van de Generaliteit, en derhalven veel meer geſtelt onder het geſag van den Capitein Generaal, als het geſuſtineerde mede brengt: Wy antwoorden: Voor eerſt, dat wy, en dat ſeggen, en dat doen laaten ter verantwoordinge der geener die het aangaat. Ten tweeden, dat men onderſcheid moet maaken tuſſchen het gene in tijden van verwerringe, en terwijl de onruſten noch niet geheel geſtilt zyn, mogt gebeuren, en het geene dat na regt en wetten en ordres geſchiet. Ten derden ſo is het genoeg dat ook ieder der andere Provincien in de inſtructien voor deſen gegeeven aan haare Stadholders en byſondere Capitains Generaal, ſchoon die bedieningen vielen in een en deſelfde perſoon, als die het Capitainſchap Generaal uit den hoofde van de Generaliteit bediende, wel duidelijk evenwel hebben bewaart dat regt, dat haar competeerde, gelijk van alle en een ieder ſeer ligt kan worden betoont: hoewel ſy naderhand hebben goed gevonden of by reſolutien vaſt geſtelt daar van te cederen of niet, dat is niet noodig hier te onderſoeken. Ten vierden is het ſeeker dat facta dewelke eenig jus Majeſtatis van den Souverain te na mogten gaan, aan den ſelven niet konnen præjudiceren, ſo dat het hem ongeoorloft ſoude zyn dat poſtliminio te vindiceren. Welke ſaak, wat diſpuit daar over al mogte vallen tuſſchen de eene ſouverain en de andere, ſoo

is het buiten alle bedenkinge, wanneer een ſouverain te doen heeft met eene die in ſijn pligt en dienſt is. Want al het geene de Provincien doen met haare Stadholders en Capitains Generaals, of ook de ſeeven Provincien met den Capitain Generaal uit den hoofde van de Generaliteit, en is geen tranſactie als tuſſchen de eene ſouverain en den anderen; maar als tuſſchen een ſouverain en een voornaam en groot Miniſter of Officier; die derhalven, ſo veel dat ampt belangt, blijft onder de diſpoſitie van die geene die hem aangenomen en geſtelt heeft. Ten vijfden, de Provincie van Frieſland in allen gevalle kan daar door nog veel min zyn gepræjudiceert als eenige andere, om meer als eene reede. Dog de voornaamſte is, dat ſy haar regt ſo duidelijk heeft bewaart ten tijde als het Generalaat aan den Heere Prince van Oranje is gedefereert, gelijk te ſien pag. 4. en in gevolge van dien is het caſſeren van de militie als anderſins ſo wel gevindiceert: zynde ook geweeſt van de æquiteit dat ſy het geene ſy ſelfs prætendeerde, aan een ander die daar in van het ſelve regt was, nooit heeft ſoeken te benemen, maar ter contrarie, gelijk de Unie mede brengt, het ſelve ook, ſo verre in haar was, te beſchermen. Een merkelijk exempel is daar van te ſien in het gene deſe Provincie heeft gedaan omtrent de Landſchap Drenthe, wanneer ſy oordeelde dat het ſelve door den Raad van Staate ſo merkelijk was geledert, byſonder in de ſaake van dat Regiment, wettig by de Heeren Staaten van de Drenthe gedefereert aan Syn Hoogheid den Heere Prince van Naſſau. Schrijvende daar over aan deſelver Gecom. tot Generaliteit deſe navolgende Miſſive;

Edele, Veſte, Lieve Beſondere,

WY zijn in ervaringe gekomen, dat de Ridderſchap ende Eigen-Erfden van het Landſchap Drenthe aan ſijn Furſtelijke Doorl: de Heere Erf-Stadhouder deſer Provincie gedefereert hebbende het Regiment ende de Compagnie op de repartitie van voorſz. Landſchap ſtaande, vacant worden door de doodt van de Colonel ende Capitein Ter Brugge, welke delatie gedaan is volgens het notoir regt de Heeren Staten van Drenthe competerende, als zijnde betaalsheeren van gemelte Compagnie, ende Colonel, ende nooit aan iemand anders is gedefereert, ofte overgegeven, ja ſpecialijk aan haar gereſerveert ſelfs de delatie van charges, ook in de militie, die nog minder zijn, ſonder dat de ongemakken van de jaren 1672. ende 1673 &c. daar inne ter wereld eenige dominſte alteratie hebben gemaakt, als onder anderen af te nemen is uyt de Commiſſie, die de gemelte Heeren Staten van Drenthe nog na die tijd van het Stadhouder, en Capitein Generaalſchap van haar Landſchap hebben verleent, gelijk ook zijn Hoogheyt de Heere Prince van Orangie de ſurvivance van de ſelve charge uyt handen van de ſelve Heeren Staaten in dank ende met aengenaemheyt heeft believen te accepteren, ende wel, om de ſelve by onverhoopte afſijvigheyt van den tegenwoordigen Heere Stadholder, ende Capitein Generaal, waar te nemen op deſelve commiſſie, ende inſtructie, als de ſelve tegenwoordig by ſijn Furſtel. Doorl. de Heere Prince van Naſſau worden waar genomen, ende bekleet; Nu is het ſulks, dat in de inſtructie ende commiſſie aan beyde Princen boven gemelt, de eene voor tegenwoordig, de ander by onverhoopte voorval verleent, de ſelve Heeren Princen aannemen voorſz. Landſchap te mainteneren, niet alleen als een Souverain Landſchap, maar ook, gelijk by alle andere hooge vry en gerechtigheden alſoo ook in het byſonder by het recht omme de militaire charges ſoodanig te begeven, als de Heeren van de Drenthe in voornoemde inſtructien en Commiſſien nader ſpecificeeren, ſonder dat, oft de gemeene Bondgenooten, oft de Heere Prince van Orange de minſte reflexie daar over, veel min tegen hebben gemaakt; in voegen de Heeren Raden van Staten in het depecheren van de bekende Commiſſien, volgens acten van de Heeren van Drenthe verleent

keent op den Heere Prince van Naſſau, niet anders hebben gedaan, als het gene de ordre, en forme van de regeeringe, en indiſputable grunden van de republijk vereiſchen, gelijk ook de Commiſſien by den voorſz. Raad in dier voegen gepaſſeert ſonder eenig tegen ſeggen by een ieder moeten worden gerefpecteert, waar tegens gantſchelijk niet kan worden geallegeert eenig Capiteinſchap Generaal van de Unie, als zijnde die term en maniere van ſpreken al lange by ons aangewezen te zijn nieuw, en in alle oude regiſters ongehoort, ook noyt by deſe Provincie erkent, ofte een tenant gedefereert, behalven dat, wanneer de Heere Prince van Orangien het Capiteinſchap Generaal uyt den hoofden van de Generaliteyt ontfangen, deſelve het Stadthouder en Capiteinſchap Generaal voor het toekomende heeft geamplecteert op ſoodanige Commiſſie en inſtructie die t'eenemaal weg nemen alle prætenſie omme van ſoodanige charges, als nu worden gequerelleert, te diſponeren, of door iemant te laten diſponeren anders, als volgens teneur van de Commiſſie en inſtructie meer genoemt; aangeſien by deſelve geen de minſte dalatie om militaire charges te mogen vergeven, aan hooggemelte Heere Prince van Orangien is gedaan; daaromme wy niet ſonder de uyterſte bevreemdinge hebben vernomen, dat den Raad van Staten eenigſins ſoude vacilleren omtrent de Commiſſie by de ſelve ſoo wettelijk en formelijk verleent, als leggende in ſoodanige procedueren niet alleen een merkelijk gevaar om af te wijken van de oude grunden ende forme van regeeringe, ende een behortinge van getrouwe Bondgenooten in der ſelver indiſputabel recht, maar ook een groot præjudicio voor die Leden van de Unie, die in deſen aan ſig hebben gereſerveert, ofte aan haarer byſonderen Stadhouder, en Capitain Generaal gedefereert het geene van outs aan deſelve gereſerveert, oft gedefereert is geworden, behalven dat het haar ſeer gevoelig voorkomt, dat men de Heere Stadhouder en Capitein Generaal van haar Provincie ſoude ſoeken te ontkleeden van charges, die ſoo wettig aan de ſelve zijn gedefereert, ende ſoekerlijk niet anders als ten nutte van de republijck ſtaan waargenomen te worden, een ſaake, die ſonder merkelijke laſie van des ſelfs hooge Perſoon en charges niet kan gedagt worden; over ſulks hebben wy gort gevonden U Ed. wel expreſſelijk en ſpecialijk te recommandeeren, ende te laſten met alle mogelijke vlijt ende ernſt aan de tafel van haar Ho. Mo. het bovengeſeyde te repreſenteren, ende door alle mogelijke goede middelen, devoiren, ende wegen, daar op aan te houden, dat geenſins gedoogt werde, dat in de dalatie van het Capiteinſchap ende Colonelſchap aan de Heere Prince van Naſſau, door de Heeren Staten van Drenthe wettiglijk gedaan, eenige de alderminſte veranderinge werde gemaakt, veel min toegelaten, dat de ſelve oft de commiſſie by den Raad van Staten ingevolge van dien gedepecheert, directe ofte indirecte ſoude worden gecabilleert, veelmin ingetrokken; waar toe ons verlatende

Sullen Wy,

Edele, Veſte, Lieve Beſondere U. Ed. Beveelen in de Heylige protectie van God Almachtig,

U. Ed. goede Vrunden

De Staten van Vrieſland.

Leeuwarden 7 May 1684.

Gelijk ook de Heere Stadholder over het ſelfde ſubject te dier tijd eene heeft afgeſonden aan de Raad van Staten, luidende aldus:

Edele

Edele Mogende Heeren,

UE. Ed. Mog. Misſive en Extract van der ſelver reſolutie van den 10. deſer hebben wy met verwondering geſien, dat bij U Ed. Mog. beſt beliefte, over de commiſſien, aan ons, na de ordre en form van Regeering wettelijk verleent, niet alleen nieuwe deliberatien te houden, nemaar ook ſoodanige reſolutie te noemen, waar door deſelve, tot onſe niet geringe klemachtinge, ten minſten in twijffel ſchijnen getrokken te worden, indien niet geheel vernietigt: Het welke ons ſeer onverwacht ende vreemd voorgekomen is, overmits U Ed. Mog. niet en konnen ignoreeren, in wat voegen de Heeren Staten der Landſchappe Drenthe ten allen tijden hebben gehad, en geëxerceert het recht van te diſponeeren over de militaire charges, ſtaande t'harer Repartitie, gelijk ſulks uyt vele authentijque acten kan worden geverificeert en aangeweſen, ende dat wettelijk recht haar nooyt gediſputeert, veel weyniger van haar aan yemandt anders is gedefereert geworden: Van welk recht, als ſtaende op de fundamenteele wetten deſer Republique, de Provintie van Vrieſlandt ende Stad en Landen tot op deſe ure geruſtelijk jouiſſeren, ſonder dat aan deſelve, ten opſicht van 't Capiteynſchap, Generaal uyt den hoofde van de generaliteyt, dien aangaande ooyt eenige quæſtie gemoveert is geworden: waar op ook aan te merken ſtaat, dat aan den Heere Prince van Oranjen eerſt eenige jaren naar desſelfs beſtelling, tot Capiteyn Generaal uyt den hoofde van de generaliteyt, by Provinciale delatie van ſommige Provincien, de diſpoſitie over der ſelver Militaire charges is opgedragen geworden. Daar en boven is 't ook ſulx, dat hoog-gem. Heere Prince van Oranjen, het Erf-Stadhouder en Capiteyn Generaalſchap, wegens den Landſchap Drenthe op ſoodanige commiſſie ende inſtructie aangenoomen heeft, volgens dewelke ſijn Hoogheyd van Oranje gehouden is, desſelfs recht ende gerechtigheden te handhaven, en over ſulks van de voorſz. Militaire charges niet anders te diſponeeren, als op den voet in de commiſſie en inſtructien beraemt ende ter neder geſtelt: uyt alle het welke alſoo baarblyklijk is, de ongefondeertheyd van 't gene tegenwoordig ter contrarie geſuſtineert word: ſoo verſoeken wy U Ed. Mog. gedienſt ende ſerieuſelijk de voorſz. Reſolutie wederom in te trekken, en aldus voor te komen alle verdere inconvenientien daar aan wy mits deſen verklaaren onſchuldig te willen zijn: ſullende U Ed. Mog. by haar ſelven lichtelijk konnen afnemen, hoe gevoelig het ons ſoude weſen, indien de Staaten der meergemelte Landſchap Drenthe in dier voegen via facti *wierde gedepoüilleert van een recht, haar notoirlijk competerende, ende waar by wy als Stadhouder en Capiteyn Generaal, Eed ende ampts halven verplicht ſijn, het ſelve by alle wegen ende middelen te beſchermen ende te mainteneeren.*

Leeuwarden den $\frac{11}{21}$ May 1684.

Invoegen de futile exceptien van ſommige Politijken, die de Staat van de Republijk niet regt begrijpen, of geerne anders ſagen, niets ter ſaake doen.

Blijkende alſo het geſuſtineerde regt van de Provincie van Frieſland in deſen, te weten,

dat ſy magt heeft om immediaat te commandeeren over en te diſponeren van haer militie, in dier voegen gecommandeert en gebruikt als noit aen iemand; over deſelve te commanderen is gegeven: en nu daar ſo eens preſſante nood ſig op doet, klaar zynde, dat wanneer een gedelegeerde magt anders gebruikt word, als de wille is van den geenen die iemand heeft gedelegeert, en de conditien op welke de delegatie gedaan is, mede brengen, die magt des gedelegeerden, in ſoo verre, *Ipſo jure nulla* en die gene die gedelegeert heeft, geregtigt is ſelfs te exerceren of te doen exerceren, ſo als by verſtaat te behooren.

Het eerſte poinct dan overvloedig aangeweſen zijnde, te weten dat de reſpective Provintien en byſonder die van Frieſland, het regt van Vrede en Oorlog mitsgaders over haar Militie niet ſoo lanig hebben overgegeven, dat ſy geen regt ſouden hebben, omdaar af te diſponeeren, in voegen zy tot haar eygen beſt en conſervatie verſtaan van nooden te hebben, ſoo dikwils ſulke gevallen exteren, hoedanige beweſen is dat de Provintien ſig voor behouden hebben, ſoo ſtaat nu te onderſoecken of op deſe tijd ſoodanigen Caſus exteer of voorgevallen is of niet. Het affirmatijt daar van is evident aan allèn, dien het gepaſſeerde in en ontrènt den Staat niet t'eenemaal onbekent is.

Men heeft de Troupen van den Staat, en daar onder die van deſe Provintie, gelonden buyten het relort ende de Limiten van den geheelen Staat, tot aſſiſtentie der Spaanſche Nederlanden, ſonder het conſent ende in d'abſentie der gecommitteerden van de Provintie van Vrieſlant ende van Stad en Landen, welckers afweſen expres ſchijnt gecapteert te ſijn geweeſt door dien de reſolutie een geruyme tijt voor het af ſenden der Troupen is genomen geweeſt, en ſonder te mogen gereſumeert worden vaſt geſtelt, ſijnde geen reguard genomen op het uitdruklijk en ernſtig proteſt van deſe beyde Provintien des anderen daar ſe daar tegen gedaan. Het is kennelijk dat het different over het ſenden van deſe Militie ſijn opſigt heeft op den Oorlog of Vrede tuſſchen Vrankrijk en Spangien, waar van de ruſte of Oorlog van deſen Staat is inſeparabel, ingevalle de Troupen tegens Vrankrijk worden geemploijeert, diens volgens is het affenden der ſelve Troupen niet anders van yder een aangeſien als voor een notabel acheminement tot den Oorlog; behalven dat het ſenden van de militie buyten het territoir van den Staat ongetwijffelt is een ſake die geenſins aan 't goetvinden van de generaliteits Collegien of aan den Capiteyn Generaal is gedefereert: en den Oorlog immers niet konnende worden aangevangen tegens dank van een der Provintien, gelijk de partijdigſte in deſen moeten bekennen, en de klare woorden der Unie mede brengen: So is het indiſputabel, dat geen actien welke den Staat konnen engageeren in Oorlog, mogen werden ondernomen buiten kennis en toeſtemminge van alle en een jegelijk der Provintien. Het contrarie egter in 't cas ſubject by haar Hóogmogende weſende ondernomen, en alſo het regt van d'Unie in het alderſenſibelſte poinct gevioleert, ſo is evident dat de Heeren Staten van Frieſlant bevoegt en geregtigt ſijn geweeſt om hen daar tegen t'oppoſeeren ende de voortgang van ſodanige entrepriſe tegens d'Unie, ſo veel in haar is, te beletten en te retracteren. Nemaar de wijl het belang der ſake van ſulken oneindigen importantie is, weſende d'Oorlog met Vrankrijk, die uit diergelijke proceduren ſtont te rijſen, voor den Staat in 't gemeen en voor de Provintie van Frieſlant van een abſolute ruineuſe conſequentie. Waar uit dan vloeit een tweede reden, te weten dat d'oppoſitie die de Heeren Staten van Frieſlant hebben gemaakt en noch ſullen maken, tegens de verbrekinge der Unie, in engagement ten Oorlog, in een puur en effectijt acheminement tot de Vrede, ſoo nootſakelijk aan den Staat en de Provintie in 't byſonder; waar mede dan de Heeren Staaten van Frieſlant by de andere

dere Bondgenooten met goede redenen meenen dank te hebben begaan, immers oorſaak daar toe gegeven.

By deſe reden komt een derde: de gevaarlijke conſtitutie deſes tijds, ook ten aanſien van deſe Provintie in 't byſonder; ſelfs in gevolg van de Waarſchouwinge der gener die 't affenden van des Staats Troupen hebben goet gevonden en verdeedigt. Wat kan'er ſtrijdiger ſijn tegen elkander, als te waarſchouwen voor het uytterſte gevaar daar in de Provintie wegens uithoemſe invaſie haar bevint, en te gelijk de Troupen, daar in naaſt Godt, des Lants defentie beſtaat, te ſchicken buiten de limiten van den geheelen Staat der vereenigde Nederlanden?

Men kan hier by voegen een vierde reden uit het gene te vooren ook is aangetrokken: indien yder Provintie de magt heeft Troupen te houden tot maintien van de Politijke bevelen, het ſelve onvergelijkelijk veel meer plaatſe moet hebben tot converſatie van het geheele Lant; ende ſig uitſtrekken tot ſo veel meerder meenigte van Troupen als de beſcherminge van de geheele Provintie boven de Politijke bevelen is eyſchende.

Waar by ten vijfden en ten laaſten moet werden gevoegt, dat de Provintie, by voortgang van ſulke proceduren der generaliteyt, haar buiten alle verſekertheit en ſecuriteyt ſoude bevinden. Want nademaal het geheele beſlag van Regeringe, Vryheid, Hoogheid en gerechtigheid, is ſteunende op de magt van wapenen, ſonder welk geen volk ſijn eygen meeſter kan blijven, ſoo ſpreekt de ſaak van ſelfs, indien andre collegien of perſonen konnen diſponeren over de militie eener Provintie, ſelfs tot buyten het territoir van den Staat, in weerwil van de Provintie wiens militie het is, en die deſelve betaalt, dat als dan de geheele vryheyt en hoogheyt van ſoodanige Provintie dependeert abſoluit van de wille des genen, die ſodanige diſpoſitie over de militaire troupen heeft, konnende tot ſijn believen die Provintie ten prooy geven of deſelve verheeren ſonder eenig reſort of remedie daar tegen.

Dies niemand van de Heeren Staten van Frieſſint een andere rekening kan maaken, als, ingevalle ſy deſe uſurpatie en magt over haar troupen tegens haar dank en alle haar proteſten ſonder vigoureuſe remedien ende middelen van reſentiment laten voorby gaan, dat de ſaken hier by niet ſullen blijven, maar by andere occurrentien diergelijke ende wel ligt grooter exceſſen en violentien ſullen worden gepleegt; volgens de maxime, dat *het geene ſonder effectijf belet is gepaſſeert, naderhand met regt weder mag ondernomen worden*, waar ontrent rede van eenige wel is aangemerkt, dat men al lang met woorden ende werken heeft getracht het Capitein generaalſchap van de Provintie van Frieſland niet te willen erkennen, maar het ſelve tragt allenthalven te ſtellen buiten effect, waar uit onmiddelijk de Provintiale diſpoſitie over de militie mede kragteloos en onnut wort gemaakt, en alſo de weg gebaant tot een totale overheerſching van de vryheyt en gerechtigheit, welke deſe Provintie altoos en met'er daat getoont heeft in alles ongekreukt te willen onderhouden en mainteneren.

De redenen die hier tegens werden bygebragt en waar door men genootſaakt ſoude ſijn geweeſt deſen weg in te ſlaan, met overſtappinge der geſtabilieerde ordre der regeering, ſchijnen voornamelijk deſe te ſijn, ten eerſten dat de Staat verbonden is door alliantien en door reden van dankbaarheyd, om Spanjen niet te verlaten in den Oorlog die ſy aan Vrankrijk heeft gedeclareert.

Ten tweeden, het intreſt van den Staat, dat geenſins lijden kan dat de Spaanſe Nederlanden ſouden verlooren gaan, alſo die niet anders als voor frontieren van deſen Staat konnen aengeſien worden, ende echter ſekerlijk te bevreeſen is, dat ſy, buiten

kragtige aſſiſtentie van den Staat, ſullen moeten verlooren gaan.

Ten derden, het engagement daar in men is getreden met uytheemſe bontgenooten, die van de voorſchreven Staat ſijnde geabandonneert, naderhant in tijt van nood niet wederom ſullen te bewegen ſijn om Vrankrijk in haar ambitieuſe deſſeynen te reſiſteeren.

Op deſe eerſte reden van tegenwerpinge dient, dat d'alliantie met Spanje *is* reciproque, ſteunende op die Conditie, dat Spanje haar eerſt moet ſtellen in ſtaat van behoorlijke defentie, eer voor haer eenige aſſiſtentie van deſen Staat te verhopen ſoude ſijn, op datmen de magt van Vrankrijk ſoude konnen reſiſteren, het welke kennelijk is door dien die magt van de Spaanſe ſelfs is begroot, dat ſy tot veertig duyſent man in de Nederlanden in haren dienſt ſouden hebben, het welk notoir is dat meer als de helft verſcheelt: ſulks het ſoo veel ſoude ſijn als oftmen ſig willens in 't verderf ging werpen, indien men ſo defectueuſen geallieerde, ook boven 't geen d'alliantie mede brengt, ging byſpringen, gelijk men doet. Het ſelve dient van gelijken op de reden van dankbaarheit weegens de aſſiſtentie die de Spanjaarden aan deſen Staat hebben gedaan in de laaſten Franſen Oorlog: wijl geen wetten van dankbaarheit obligeeren ſig ſelven te ſteken in onmogelijke deſſeynen, ſodanig ſijnde geworden by gebreeke der gener ſelfs die daar meeſt aan gelegen is.

De twede reden van Intreſt en noot ſoude meer klem hebben indien den Oorlog onvermijdelijk was, maar alſoo men tien dubbelt verſeekert is, dat men de Vrede of Treves kan hebben op draagelijke conditien, behoudens de barriere tuſſchen deſen Staat en Vrankrijk, ſo is het intreſt van deſen Staat veel dringender en kragtiger, om in ruſte te blyven, als in een Oorlog te treden, waar uit men niet als d'uyterſte ruine van Land en lieden te wagten heeft.

De derde reden verlieſt ſijn kragt niet mede, dat, gelijk d'uitheemſe bontgenooten tot de engagementen die gemaakt ſijn, niet anders bewoogt ſijn geworden als door haet eigen intreſt, en vreſe van de overmatige magt van Vrankrijk; ſy ook t'allen tijden tot vernieuwinge van alliantien wel ſullen ſijn te bewegen, ſo lang deſelve redenen van haar eigen Intreſt en overmagt van Vrankrijk duuren: gelijk dan ook ſeker is, dat ſy in de tegenwoordige alliantie ſullen continueren als 't ſelve intreſt ſulks ſoude medebrengen.

Het twede poinct van dit diſcours alſo wetende vaſt gemaakt, is het derde ligtelijk af te nemen, dat de Heeren Staten van Frieſſant tot nog toe wettelijk en ordentelijk hebben geprocedeert, in 't gene haar Edel Mogenden tegens ſo notoire infractie van haar Hoogheyt en geregtigheyt hebben geſolveert en gedaan.

Zy hebben gereſolveert te verſoeken van haar Hoog Mogende en Sijn Hoogheid de Prince van Oranje wederroeping van haar Militie, en het renvoi van het meerendeel binnen haar Provintie, met voornemen, om, in cas van weygering, haar troupen ſelfs te revoceeren, en by faute van wederkomſte, deſelve te caſſeren, en wederom andere Troupen aan te nemen. Tot uitvoeringe van welke reſolutie haar Ed: Mog: benevens de Provintie van Stad en Landen een ſolemnele beſending na s'Gravenhage hebben gedaan, en aldaar het verſoek tot revocatie der Troupen voor geſtelt en aangedrongen. Waar op een afſlagig Antwoord, (redenen hier voren wedergelegt) ſijnde gevolgt, ſoo hebben haar Ed: Mog: regt voort de revocatie in 't werk te ſtellen om de abſenteerende Troupen niet langer als tot ſeekeren tijt te betaalen, en tot dien einde de militaire hier in de Provintie tegenwoordig ſijnde te doen arreſteren om niet uit de Provintie te vertrekken, waar op gevolgt ſijn ſe, dat de Raat van Staten met approbatie van haar Hoog Mogende alle de Militairen belaſt heeft om haer by de reſpective

Com-

Compagnien te verwoegen, by pone dat tegens de niet verſchijnende als deſerteurs ſoude werden geprocedeert, ſo hebben haar Ed. Mog: regt daar tegens te reſolveren ſo als ſy tot maintien van haar gedaan arreſt bevinden te behooren. De ſake ſpreekt van ſelfs, dat Haar Ed. Mog: in deſen niet anders doen als wat tot vaſthoudinge van haar Vrye, Hoog, en Gerechtigheden ten minſten word vereyſt, en dat de volkomene uitvoeringe van het gereſolveerde aan Haar Hoog Mog: niet anders ſal ſijn als wat ſy genootſaakt ſullen ſijn te doen, indien ſy de diergekogte Vryheid door het goet en bloet der voorouders verkreegen, niet willen verwaarloſen, en laten vertreden.

Num. XVIII.

Extract, uyt de Reſolutien van de Heeren Staten, van de Provintie van Stad en Lande, wegens het te rug roepen van de Troepen, op Maandag den 8. May, 1684.

VOorgebracht zynde dat door de Heeren Staten van de Provintie van Stad en Lande, ofte in deſſelfs name geſchreven ſoude zyn aen de Officieren, ſtaende op de reputatie van gemelte Provincie, ende Guarniſoen houdende binnen den Buſch, Breda, Maſtricht, Sluys en 't Zas van Gent, met laſt en ordre omme met hare onderhebbende Compagnien van daer ſig te tranſporteeren binnen meer-gemelte Provintie, ende dat daer op vervolgens de Officieren ende Soldaten onder de reſpective Compagnien, reſorterende in plaets van haer waghten waer te neemen, ende haer Ed. een plight na behooren te betrachten metter daedt quamen te deſerteren, is goet gevonden en verſtaen, dat geſchreven ſal worden aen de Gouverneurs of Commandeurs der voorſz. Steden, met laſt omme die ordre te ſtellen, ende ſodanige voorſieninge te doen dat de Officieren ende Soldaten reſpectivelijck aldaer in Guarniſoen gehouden worden, ende midſdien belette dat niemant van deſelve ſigh buyten de Stadt begeve, ende voor ſoo veel eenige die genaſageert zyn, dat jegens deſelve als deſerteurs geprocedeert worde, ſulx als na ordre en Krijgs diſcipline behoort.

Num. XIX.

Extract uyt de Reſolutien van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieſland, in haar Edele Groot Mog. Vergaderinge genomen op Dinghsdag den 21. *Maart* 1684.

DE Heeren Gedeputeerden der Stad Amſterdam hebben uyt den naam en van wegen de Heeren hare Principalen ter Vergaderinge voor-gedragen, dat deſelve by lecture van d'extenſie van haar Edele Groot Mogende Reſolutie van den veerthienden deſes, op het affenden van meerder Secourſſen naar de Spaanſche Nederlanden genomen, hadden gemarqueert, dat deſelve Secourſſen ſouden dienen tot conſervatie van de bewuſte Barriere in de voorſz. Nederlanden, ende tot defenſie van deſelve; ende dat Syne Hoogheyd den Heere Prince van Orange ſoude werden verſocht die voorſieninge te doen, dat de Troupes van den Staet niet

mogen werden ge-employeert tot het doen van Brandſchattingen, of het vorderen van Contributien op den Bodem van ſijne Koninghlijke Majeſteyt van Vrankrijk: Dat gemelte Heeren hare Principalen wel hadden gewenſcht, dat voor het nemen van de voorſz. Concluſie, ſy ge-eſclairciſſeert hadden mogen zijn op de notable bedenkelijkheden, redenen en argumenten by haer op dat ſubject den veerthienden deſer aan haar Ed. Groot Mog. ſchriftelijk overgegeven, ende dat inſonderheyd in achtinge hadde mogen werden genomen, dat in deſen geen pas ſoude mogen werden gedaan, die het employ van de Franſche Wapenen ſoude konnen verhaeſten ter oppreſſie van de vaſte Steden in de Spaanſche Nederlanden, ende ſouden tegens gaan 't geen in de Memorie van den Grave van Avaux als een conditie op dewelke den Coning van Vrankrijk aan prefenteert om geen vaſte Steden aan te taſten, is bevat; ende dat oock met de Spaanſche voor af ware geconcerteert over de Conditien van een nieuw ſecours; in welk concert ook ſoude hebben werden gelet, of het niet alleen niet is tegens den dienſt van 't Land, maar ook van de Spaanſchen, dat in de ordres aan de Trouppen van den Staat, de reſtrictien by de Franſche gedeſireert, werden geomitteert, ende daar door de vaſte Steden geſtelt buyten ſecuriteyt, dieſe miſſchien anders ſoude konnen genieten, dewyle het genot van de ſecuriteyt niet werd gereguleert door de meerder vrucht welke de Spaanſchen van een meer liber employ van de voorſchreve Trouppes konnen trecken, buyten dat den Staat ſendende veel meer ſecours als gehouden is, het employ van 't ſelve kan reguleren naar haar welgevallen, ende ſoo als deſſelfs intereſſen vereyſchen, ende dat boven dien des Staats Troupen binnen de vaſte Steden blyvende, de Spaanſche de hare konnen employeren om te Veld excurſien te doen, tot weeringh van Brandſchattingen ofte anderſints; buyten dat het redelijk is, dat de Spaanſchen haar engageren, om ten minſten naar den Oorlog, hier over met eenige betalinge den Staat te gemoet te komen; ende dat de Spaanſchen op de conſervatie van de Barriere ſoude mogen ageeren, oock tegens de intentie van den Staat, om de Franſchen, indien 't mogelijk was, uyt Dixmuyden, Cortrijck ofte andere beſlotene Plaatſen in de Barriere by haer beſet, te verjagen; ende indien men verſtaat dat ſulcks niet behoort, ſoo reſteert 'er niet om de Franſche op haar voorgeſtelde Conditien te benemen de faculteyt van vaſte Plaatſen aan te taſten, als excurſien ten platten Lande in de Barriere, tot afweering van overlaſt, welke als geſeyd is, door de Spaanſchen Troupes kan werden verricht, ende aan den Staat, ja ſelfs aen de Spaanſchen niet ſoo veel waardig is, als het aſſecureren van hare Steden, nu in ſoo groot gevaar, ende ſpecialijk ten opſichte van Luxemburg, tot welkers ſecuriteyt de af te ſendene Troupes niets ter Weereld konnen contribueren, maar wel het opvolgen van de reſtrictien by Vrankrijk voorgeſlagens dat derhalven gedachte Heeren hare Principalen ſeer gedienſtelijk verſochten, gelijk ſy noch verſoeken, in een nader beſoigne op de voorſz. hare difficulteyten van de ſentimenten van de Leden te mogen werden ge-eſclairciſſeert.

Dat vorders meer gedachte Heeren hare Principalen waren onderricht, dat by haar Hoog Mog. ſonder participatie van haer Edele Groot Mog. ende in abſentie van de Heeren van Vrieſland en Stad en Landen, ſoude gereſolveert zyn de hoge Geallieerdens van den Staat in 't Duytſche Rijk te verſoeken, ten eynde deſelve het hare tot byſtand van de Spaenſche Nederlanden ſouden willen contribueren; dat de ſelve hier omtrent reflexie gemaeckt hadden op de ware toeſtandt van ſaecken in het Duytſche Rijck, ende de declaratoire by voorname Leden in den Staet voor heen gedaen, van dat de Duytſche Trouppes niet effectivelijk in de Nederlanden ſoude konnen werden

geſon-

gefonden, als ook evident is, maer van haer eygen of van haer Naburen bodem by diverſie tegen Vrankrijk ſouden moeten ageren, en dat dies de voorſz. aenmaning van den Staet aen de hooge Geallieerdens, die ſy niet en weten of wel eens gedaen is by Spaigne, die nochtans in deſe de principale parthy is, ſoude konnen werden aengeſien als een aenleydingh om een offenſiven Oorlogh in het Duytſche Rijck tegens Vranckrijck te verwecken, ende daer door aen deſelve oorſaeck te geven om uyt deſe demarches van haer Hoog Mog. haer te conſidereren, om met een Vyandlijck voornemen tegens haer ingenomen, ende dat tot deſe aenmaningh te min hadde behooren te werden geprocedeert, als wegens gedachte Heeren hare Principalen iterativelijk is geremonſtreert, ſonder daer op tot noch toe ge-eſclairciſſeert te zyn, dat geene hulpe van conſideratie uyt het Duytſche Rijk ten voordeele van de Spaenſche is te wachten; ende dat derhalven gedachte Heeren hare Principalen haer Edele Groot Mog. tot vermydingh van ſwarigheden, die uyt de voorſz. aenmaningh den Staet ſoude konnen overkomen, ſeer gedienſtelijk verſochten, dat deſe ſaecke ter Generaliteyt daer henen ſoude mogen werden gedirigeert, ten eynde by intreckingh van de Reſolutie op dit ſubject by haer Hoogh Mog. genomen, deſelve magh werden geredreſſeert, of dat daer toe ge-employeert mogen werden ſoodanige andere middelen, als haer Edele Groot Mog. meeſt convenabel ſouden achten, inſonderheyd dewijle indien op de voorſz aenmaningh geen Trouppes geſonden werden, ſonder eenigh voordeel aen de goede Parthye toe te brengen, aen Vrankrijck werd gegeven prætext om den Oorlogh op 't ſcherpſte te vervolgen, en ſoo der eenige Troupes op de voorſz. aenmaningh afgeſonden werden, een notoire oorſaeck om deſelve Oorlog te doen: Waer op gedelibereert zynde, is goed-gevonden ende verſtaen, dat de voorſz. Propoſitie geſtelt ſal werden in handen van de Heeren van de Ridderſchap, van Dordrecht, van Haerlem, van Delft, van Leyden, van Amſterdam, van Gouda, van Rotterdam, van Alckmaer, van Hoorn, ende van Enckhuyſen, om naer rype overweginge van den inhouden van dien, ende daer op gehoort ende ingenomen zynde de conſideratien ende het hoogh-wijs advys van zyne Hoogheyt, de Vergaderinge op alles te dienen van hare conſideratien en advys.

Accordeert met de voorſz. Reſolutien.

Num. XX.

Memorie van ſijn Excellentie den Heer Graaf van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſijn Alderchriſtelijkſte Majeſteyt, gepreſenteert aan de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden. Den 9. May 1684.

DE Graaf van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van den Allerchriſtelijkſten Koning, gezien hebbende door de Conferentie, welke hy op Zondag laatſtleden, de 7. van deze Maand, met de Heeren Gedeputeerden van Uwe Heerlykheden gehad heeft, dat zy meenden, dat Zijn Majeſteyt noch wel geengageerd wilde blyven aan de Conditien geproponeerd in de Memorie dien hy preſenteerde op de 27. February laatſtleeden, op de welken men geduurende een zoo lange tijd de vrede of de treves met Spanjen had konnen maaken, gaf aan de Gedeputeerden

van Uwe Heerlykheden te kennen het weinig fondament't geen'er was van in deze gedachte te blyven; dewijl'er by na drie maanden gepaſſeerd zijn ſedert d'aanbieding gedaan op den 17. February, zonder dat Spanjen heeft willen overeenkomen wegens eenig der expedienten, geproponeerd om door de vrede, of door de treves, alle de differenten, die'er tuſſchen Zijn Majeſteyt en den Katholyken Koning zyn, te terminieren: invoegen dat dit conſiderabel verlies van tijd Zijn Majeſteit verplicht hild door den gezeiden Ambaſſadeur op den 29 April laatſtleeden nieuwe Conditien te doen ptoponeren, welke verſcheelende zijnde van de voorgaanden, de zelven abſolutelyk te niet doen.

Den gezeiden Ambaſſadeur zal hier niet repeteeren alle de redenen, welke hy daar over geallegeerd heeft by de Gedeputeerden van Uwe Heerlijkheden, om hen deze waarheid te perſuaderen; en hoe het niet waarſchijnlijk is, dat, als Zijn Majeſteyt verklaart, dat Hy beſlooten heeft Luxemburg te doen attaqueren, en dat Hy het inder daad laat belegeren, Hy zich houden wil aan de treves, dien hy drie maanden tevooren geproponeerd heeft, in dewelke hy Luxemburg niet geeiſcht had. De gemelde Ambaſſadeur zal hen ook niet repreſenteeren alle de lange uitſtellingen, die Zijn Majeſteyt ſucceſſivelyk en te vergeefs ſedert ſo lange tijd heeft gegeeven, maar voornamelijk ſedert den 5 November laatſtleeden. Hy zal zich vernoegen met hen te doen gedenken, dat in het antwoord, 't geen hy hen ſchriftelijk gaf op den 13 van de voorledene maand, hy hen aanporde om de tijd, in de welke hy noch een goed accommodement kon ſluiten, niet vruchteloos te laten verloopen: vindende zelfs zich gehouden hen te zeggen, dat hy geweldig twijfelde, of den Koning zijn Meeſter, ziende alles 't geen 'er gedaan wierd om Zijn Majeſteyt vyanden te verwekken, en den oorlog t'ontſteeken, hem deſelve macht lang zou laaten.

Dit is 't ook in der daad, 't geen Zijn Majeſteyt verplicht heeft zich ſpoedelijk in 't hooft zijner legers te vervoegen, om ſich door de kracht zijner wapenen een weg tot de vreede te banen, na dat alle de wegen van de minlijkheid ende gematigheid hem ontuit hebben geweeſt: hebbende niettemin aan den gezeiden Ambaſſadeur wel willen belaſten, aan Uwe Heerlijkheden, op de 29 van de voorledene maant te verklaren de laatſte Conditien, op de welken de vrede noch gemaakt kon worden. En hoewel de gemelde Ambaſſadeur baarblykelijk ziet, dat de woorden van de laatſte periode der gezeide Memorie, op dewelken Uwe Heerlijkheden zich pretendeerden te fonderen, om te handelen op de voet der Conditien, geproponeerd den 17. February, die van de darde periode der zelve Memorie beveſtigen, in plaats van ze om ver te ſtooten; alwaar poſitivelyk gezegt word (hoewel Zijn Majeſteit t'eenemaal opſlagen zy van d'aanbiedingen, welken hy hier voor heeft gedaan) heeft de gezeide Ambaſſadeur niettemin (om aan de Gedeputeerden van Uwe Heerlykheden te betuygen de ſincere begeerte, dien hy heeft, om te ſecondeeren alle de demarches, welken zy zouden doen, om te contribueren tot de herſtelling van de ruſt der Chriſtenheid) zich wel willen beladen met 'er giſteren door een Courier aan Zijn Majeſteyt over te ſchryven, wat preciſe ordre hy ook gehad heeft van zich niet meer te regulieren op Conditien van treves, die zo lang verwaarloosd zijn geweeſt.

't Is ook deze ſoort van verwaarloozing, die Zijn Majeſteyt bewogen heeft om door den gezeiden Ambaſſadeur in zyn laatſte Memorie van den 29 April, niet te doen proponeeren als nieuwe Conditien van Vrede, zonder meer gewag te maken van treves, verſmits een vaſte vrede veel gevoeglyker ſchijnt voor de Staten der Nederlanden, als

als wel een treves zou doen. Maar gelyk de gemelde Ambassadeur heeft bemerkt, dat men in dit land meer hield na d'acceptatie van een treves, als na die van een vrede; heeft hy den Coning sijn Meester geboden, hem met sijn ordres te vereeren, ten einde in staat te zijn van Uwe Heerlykheden te voldoen, indien zy 't raadzamer oordeelden de treves t'accepteren, als de vrede. En gelyk Zyn Majesteyt, in de sincere begeerte dien Hy heeft om de rust van Europa te herstellen, niet alleenlyk in alle d'ontmoetingen heeft doen blyken een zeer groote dispositie, om met Uwe Heerlykheden alles te contribueren 't geen van hem dependeert, ten einde tot een zo heilzaam eind te geraken; maar dat Hy hem ook altyd in de goede desseinen heeft voorkomen, door alle d'expedienten welken hy ten dezen einde de bekwaamsten heeft geacht: heeft Hy'er U ook noch wel een nieuw getuigenis af willen geven, met den gemelden Ambassadeur, zonder verlies van tyd t'authoriseren, om aan Uwe Heerlykheden de keur te geeven van de vrede of de treves te sluiten, op de Conditien begreepen in de Memorie van den 29. April.

Invoegen dat de gemelde Ambassadeur nu in staat zynde om te voldoen 't geen Uwe Heerlykheden niet van hem begeerd en hebben als toen hy de macht niet meer en had van het te doen, hen by deze Memorie verklaart, dat hy tegenwoordig gereed is om de treves te tekenen, op dezelve conditien die hy in zyn voorgaande Memorie heeft gezegt de laatsten te zyn, op de welken den Koning zyn Meester hem belast had te verklaren, dat men de Vrede noch kon maaken: protesterende, dat men geen relachement, noch eenige andere verandering verwachten moet, als 't geen de Memorie van den 29. April laatstleeden behelst, op dewelke de conditien der vrede, gelijk ook die der treves, gereguleerd moet worden: en de gemelde Ambassadeur verzoekt Uwe Heerlykheden instantelyk, de resterende tyd niet te laaten verloopen, zonder hem een precies antwoord te doen, zodanig als Zijn Majesteyt onophoudelyk verwacht.

Gedaan in den Haag den 9. May 1684.

Num. XXI.

Memorie Gepresenteerd aan de Heeren Staaten Generaal, door den Marquis de Castel Moncayo, Extraordinaris Envoyé van de Kroon Spanjen:

In den Hage den 9 May 1684.

HOewel dat den Marquis de Castel Moncayo, Extraordinaris Envoyé van Spangien, niet twyfelt, of d'Heeren Gedeputeerden van Uw Ho: Mog: sig in de conferentie bevonden hebbende, die op huyden gehouden is tusschen de Ministers van de Hooge Geallieerden, sullen doen een oprecht rapport aan Uw Hoog Mo: van 't gepasseerde; des nies tegenstaande heeft den selve seer nodig geacht by geschrifte te stellen, 't geene hy mondelinge vertoont heeft, te weten, dat den Extraordinaris Envoyé sigh seer perplex en gembarasseert gevonden heeft, of hy meer moeste concurreren in de Conferentie van de Geallieerden, of ven wegens desen Staat, indien sonder eenige reflexie te maeken op de sentimenten van sijn Majesteyt, noyte op de verklaringe van sijne resolutien, men de saecken van Spangien handelde, sonder

eenig regard van deſſelfs eyge intereſt, voor ſoo veel concerneert de betamelijkheit van de Monarchie, en ſonder te reflecteren op de eere van den Conink, dewijl men ſpreekt van Vrede en Treves, ende de Nederlanden te ſcheuren gelijk als of deſelve deſen Staat, en niet den Conink toe quamen, maar hebbende geconſidereert, dat de gemelte Conferentie niet alleen gecompoſeert was door de Gedeputeerden van Uw Ho: Mo: maar ook door de Miniſters van veele andere Princen en Staten, dewelke betuygen vaſtelijck ende onaſſcheydelijk verknocht te ſijn aan d'intereſten van ſijn Majeſteyt, ende ook alle eſtime te hebben voor d'eere van ſijn vriendſchap; gelijk als ſijne Majeſt. voor de hare heeft: Den ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé was geſolveert ſig niet te fruſteren van de ſatisfactie van te verſtaan de goede ſentimenten van de Miniſters der Hoge Geallieerden, hoewel het ſelve ſoude ſtrecken tot laſte en te niet doeninge van aan te horen de gevoelens van de Gedeputeerden van Uwe Hoog Mog., welke mortificatie ſo veel te meer aan den ondergeſchreve Envoyé vermeerdert is door de lecture die de Gedeputeerden van Uw Hoog Mog. deden van de laatſte Memorie van den Ambaſſadeur van Vrankryk, dat alle concurrenten hebben geremarqueert, dat den gemelten Ambaſſadeur van Vrankryk in ſijn Memorie ſegt, *dat men albier te lande meer inclineerde tot d'aanneminge van een Treves als die van een Vrede; ende dat indien Uw Ho: Mo: veel meer gevoeglijker oordeelde d'acceptatie van den Treves als de Vrede, ſijn alder-Chriſtelijckſte Majeſteyt aan deſelve de keure gaf den Vrede ofte den Treves te ſluyten, op condition in ſijn Memorie van den 29. April geſtelt*; Gelyk als of het aan den Staat, ende niet aan Spangien was, aan dewelke Vrankryck den oorlog doet, ofte gelyk indien den Staat met een Vollemacht van Spangien was voorſien, om een accommodement met Vrankrijk te maaken; Den Extraordinaris Envoyé van Spangien wilde wel weten, wanneer Vrankryk de keure geeft aan Uw Hoog Mo. van een Vrede ofte Treves, of deſelve Meeſters zyn van Luxenburgh en van alle andere plaatſen, Steden en Landen, die Vrankrijk pretendeert te behouden, ofte indien deſelve toebehooren den Konink ſyn Meeſter, en door die keure Vrankrijk verſtaat, dat Uw Ho: ſijne Majeſteyt ſullen kunnen induceren van de onrechtvaardige en inpracticable conditien van Vrankryk toe te ſtaan, ſoo heeft den ondergeſchreve Extraordinaris Envoyé meermaals aan Uw Hoog Mo. verklaart, ende verklaart als noch, dat deſelve de moeyte niet behoeven te neemen, dewijl deſelve t'eenemaal ſonder vrucht ſal zyn, ende redenen, dewelke hy geallegeert heeft; ſijn ſoo ſolide, ende concerneren ſoo ſeer het intereſt van deſen Staat ende van de Geallieerden van ſijn Majeſteyt, dat niet een van de Miniſters van de Geallieerden ſich hebben willen voegen met de laatſte demarches, die Uw Hoog Mogende komen te doen; Indien dan de aanradingen van Uw Hoog Mog. om ſijn Majeſteyt te konnen toeſtaan de conditien, die Vrankryk voorſchryft, ſullen onnut zyn, als den ondergeſchreve Envoyé meermaal verklaart heeft, en gelyk als hy noch 't ſelve verklaart aan Uw Ho. Mo.? Hoe is 't dat Uw Ho. Mo. ſig belaſten eene ſaak aan te nemen, waar van Uw Ho. Mo. *ex naturâ rei* (uyt de natuur van de ſaak) niet konnen diſponeeren, ende aan dewelke de gene die deſelve toebehoort, verklaart, dat hy ſigh noyt daar toe ſal laten brengen; Indien Vranckryck verſtaat dat de aanradinge van Uw Hoog Mog. ſal zyn van ſijne Majeſteyt te dwingen tot het geene hy gelooft tegens ſijn intereſt te zyn, indien ſulx directelijk geſchiet, ſoude het aan de poſteriteyt een heerlyck exempel nagelaaten zyn, dat de wapenen gedeſtineert tot defenſie, waren ge-employeert tot verdruckinge ende indien ſulx ſoude geſchieden indirectelyk, ſoude (Uwe Hoog Mog. hare Troe-

pen

pen uyt de Spaanſche Nederlanden treckende) deſen Staat d'eerſte zyn, die ſoodanige verlatinge ſoude gevoelen, en den ondergeſchreve Extraordinaris Envové bid Uw Ho. Mog. teer inſtantelyk, darſe wel willen overwegen, dat ſijn Majeſteyt haar Vriend, haar Geallieerde en Gecontedereerde is, maar niet haar pupille; ende indien Uw Hoog Mo. gelijkſe tot nog toe continueren haar Geallieerden ſoo te tracteren, ſullen deſelve ſig ſonder geen bevinden, wanneer ſy die meeſt noodig ſullen hebben; Sijn Majeſteyt ſoude ſig niet meer gevoelig konnen toncn over de demarches van Uw Ho. Mo. als aan Vrankrijk accorderende 't geene deſelve pretendeert; want ongetwijffelt ſal deſen Staat van dien tijd verlooren zijn, ſonder meer hoop of toevlugt te hebben; maar gelijk de Vryheyt van deſen Staat ſijn Majeſteyt ſoo waart is geweeſt, dat om deſelve te bewaren hy gehaſardeert heeft te verlieſen, gelijk deſelve ook effectivelijk verlooren heeft de beſte partyen van ſijne Domeynen, wilde hy noch wel door ſijn ſtantvaſtigheyt, en tot koſten van ſijn lijdſaamheyt beletten, dat den Staat nóit quame te vervallen in den afgront, waar in de qualijk geintentioneerden deſelve willen inwikkelen. De Miniſters van de Hoge Geallieerden hebben aen d'Heeren Gedeputeerden van Uwe Ho: Mo: doen ſien, van welke importantie Luxenburg voór 't intereſt van deſen Staat, ende voor die van 't Keyſerrijck is, ende van wat gevolgen het verlies van de ſelve voor d'een en voor d'ander ſoude ſijn, als mede de goede diſpoſitie die der is, om 't ſelve te ſecoureren, gelijk als men moralijk verſeekert is, dat deſe Plaats aldaar ſulk een vigoureuſen tegenſtant ſal doen, gelijck als die van Weenen gedaan heeft, dat de Troepen, die 't belegeren in getal, die gene niet gelijk ſijn, dewelke Weenen belegert hebben, dat de gene die ſelve ſoude konnen te hulp komen, ſoo verre niet afgelegen ſijn als die Wenen geſecoureert hebben, dat de ſaak niet min rechtvaardig is, ende dat dien ſelven Godt noch regeert. In de Name Gods, laat men geen tijd verlieſen van een Plaats te verloſſen, aan welkers behoudinge het lot van de geheele Chriſtenheit niet minder hangt als aan dat van Weenen. Gedaan in den Hage den 9. Mey 1684. was geteekent.

Den Marquis de Caſtel Moncaye.

Num. XXII.

Memorie van zyn Excellentie den Graef van Avaux, Gepreſenteert aen de Staaten Generaal, der Vereenigde Provincien. den 15 May 1684.

DE Graef van Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van den Allerchriſtelijkſten Koning, vind zich gehouden Uwe Heerlykheden te doen gedenken, dat Zy gezien hebben uit de Memorien, welken hy aan Hen gepreſenteerd heeft op den 29. van de voorleedene maand, en de 9. van deze loopende, door expreſſe order van de Koning zyn Meeſter, dat Zyn Majeſteyt verwacht had, dat Uwe Heerlijkheden binnen de tyd van veertien dagen een reſolutie zouden neemen, die een preciés antwoord op zyn laatſte aanbiedinge behelzen zou. Ondertuſſchen, geyk de veertien dagen verloopen zijn, zonder dat Uwe Heerlykheden eenig difinitif antwoord aan den gezeiden Ambaſſadeur gedaan hebben, wat inſtantien hy daarook om gedaan heeft, en dat de twintigſte van deze maand niet ver van de hand is, na de welke de gezeide Ambaſſadeur niet langer macht en heeft om het accommodement, geproponeerd door Zyn Majeſteit, te tekenen; kan hy, in d'oprechte begeerte welke hy heeft om uw goede intentien te ſeconderen, zich niet ontſlaan van zyn inſtantien te vernieuwen, en U nochmaals te vertoonen 't geen Uwe Heerlykheden genoegſaem uit zich zelven weeten,

ten, dat 'er Zijn Majeſteits glorie aan hangt, zich niet te relacheren; gelyk 'er zyn intereſſen aan hangen, niet meer te lyden dat de Spanjaerden zyn geduld langer misbruiken, en Hem door hun weligering hoe langer hoe meer in exceſſive koſten engageren. Weshalven de gezeide Ambaſſadeur Uwe Heerlykheden inſtantelyk verſoekt, een preciés antwoord op zyn Memorie van den 29 April te willen geeven; vermits Zyn Majeſteit net, en zonder verlies van tyd, weeten wil, waer na Hy zich met U te houden heeft: en Hy maakt zich vroed, dat Zy van hun kant niet zullen willen verliesen, tot groot leedweezen van ſoo veel Volkeren, al het goed ſucces 't geen de prompte reſolutie, welke Uwe Heerlykheden konnen neemen, noch kan hebben, om door hun voorzichtig beleid te contribueren tot de vervulling van een zo dringend en zo zeer begeerd goed.

Gedaen in den Hage den 15. May 1684.

Num. XXIII.

Antwoort van een getrouwe Hollander, op het Memoriaal, door den Heere Graeve d'Avaux op den 15. May 1684. aen haer Ho: Mo: ingegeven.

EEn goede en getrouwe Hollander, Extraordinaris Gecommiteerde van ſijn gemoet, vint ſich genoodſaekt aen Uwe Majeſteyt te doen gedenken dat deſelve onſe meening genoegſaem heeft konnen verſtaen door de weygering die men tot den 15 May gedaen heeft, te antwoorden op het voorſtel 't welk op den 29 April, als mede op den 9. deſer door expreſſe laſt van Uwe Majeſteyt is gedaen, en waer op men, volgens Uwe Majeſteyts verwachtinge, een'categorijk antwoort binnen 15 dagen moſt geven. Ondertuſſchen, allen wel ingeſien zijnde, ſoo ſal Uwe Majeſteyt geen oorſaek meer tot verwondering hebben, ſoo de 15 dagen aldus verloopen zijn, ſonder dat men eenig definitijf antwoort, (niet tegenſtaende hoedanige inſtantien door deſſelfs Ambaſſadeur daer om gedaen) daer op gegeven heeft, en dat wy niet onkundig zijn dat den 20. deſer niet verre weſen kan, als wy den 15. reets bereikt hebben: Dat mede in gevalle den Ambaſſadeur van Uwe Majeſteyt langer geen macht heeft om het accommodement 't welk deſelve ons gelieft heeft voor te ſtellen, te tekenen, wy in het oprecht voornemen daer wy in zijn om deſſelfs goede intentien na te volgen (by ſoo verre uwe Majeſteyt eenige heylſame t'onſen opſichte is hebbende) niet en konnen nalaten onſe allerkrachtigſte inſtantien te vernieuwen om aen Uwe Majeſteyt nochmaels voor te houden dat het onſe eer betreft van ons voorgenomen beſluit niet af te wijken; en dat ons belang mede brengt dat wy niet langer dulden dat Uwe Majeſteyt onſe goetaerdigheyd gedurig misbruykende, hoe langer hoe meer Plaetſen van de Spangiaerden inneme. Derhalven vinden wy ons ſoo door de rechtmatigheyd als door de redelijkheyd verplicht ongemeene onkoſten te doen, om Spangien in de rechtmatige weygering die deſelve aen Uwe Majeſteyt doet te handhaven: en daerom zijn wy (alhoewel met ſmerte) ten verſoeke van Uwe Majeſteyts Ambaſſadeur genoodſaekt, dit precijs Antwoort aen Uwe Majeſteyt te laten toekomen, op dat deſelve ſuyver en oprecht met ons handele, nadien wy ons vaſtelijk inbeelden datſe van hare zijde de gelukkige uytſlag die wy van de rechtmatigheid van onſe reſolutien zyn verhopende, tot het uytterſte leetweſen van ſoo veele duyſenden menſchen, niet en ſal willen derven, en datſe door deſſelfs voorſichtig beleyt

leyt ſal bybrengen al wat tot voorſetting van ſulk een gewenſchte Vrede in Chriſtenrijk doenelijk is. Gedaan in den Hage den 17. May 1684.

Geteekent,

Den Getrouwen Hollander.

Num. XXIV.

Memorie van zijn Excellentie den Heere Graave van Avaux, Gepreſenteert aan de Staten Generaal, der Vereenigde Provintien.

den 16 May 1684.

DEn Grave d' Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van den Alder-Chriſtel. Koning, vind ſich genoodſaakt aan Uwe Heerl. voor te houden; dat Syn Majeſteit hem laat weten met de Brieven, die hy op den 13. deſer van deſelve ontfangen heeft, dat hy in die verwachting is dat Uwe Heerl: de vyftien dagen, waar inne Syn Maj. antwoort op ſijne voorſtellingen van haar verſoekt, niet vruchteloos ſullen laten voorby gaan. En alſoo deſelve in ſtaat is om ſich meeſter van Luxemburg door ſijne wapenen te maken, ſoo ſoude hy ook gaarne het beſluyt het welk Uwe Heerl: op ſijne ambiedingen ſullen hebben genomen; van deſelve verſtaan, als willende weten, hoe hy ſich t' henwaarts ſal hebben te houden. En nadien Syn Majeſteit ſigh vaſtelyk laat voorſtaan dat gemelden Amb: een antwoort van Uwe Heerlykh: binnen den vyftienden deſer zal hebben ontfangen, ſoo ſal deſelve ongetwijffelt ſeer verſtelt ſtaan als hy ſiet dat Uwe Heerlykheden op de Memorie van den 29 April met den Courier die gem: Ambaſſ: ſig de eere gaf aan hem op gifteren at te ſenden, tot noogh toe niet en hebben geantwoord. Overſulks heeft gemelden Ambaſſ. t' eenemael noodſakelijk geacht de ſelve verklaringen, die hy reeds tot drie malen toe gedaan heeft, en noch op eergiſteren dede, te herhalen, alſoo ſijn Majeſteyt hem de ſelve orders nogmaels is gevende, namentlijk dat hy hem geen macht geeft om de voorgeſtelde Articulen met Uwe Heerlijkheden t' onderteekenen als tot den 20 deſer in kluys, ſo dat by aldien het Tractaet binnen den 20 deſer niet geteekent is; gemelden Ambaſſ. langer geen macht daer toe ſal hebben; ende ſijn Majeſteyt andere meſures ſal nemen.

Gedaan in den Hage den 16 *May*, 1684.

Geteekent

Den Grave d' Avaux.

XXV. Num.

Num. XXV.

Ex Catonis Diſtich.

Virtutem priman eſſe puta compeſcere linguam
Proximus ille Deo qui ſcit ratione tacere.

Heylſaam bericht, aan alle de gene die ſich buyten haar beroep, onderwinden van Staats-ſaken te ſchrijven.

NAdien een yder ſig met dwaſe dingen laet payen, en t'eenemaal daar aan vergaept, ſoo wil ik mede het ſpoor van andere navolgen, op dat haar geen ſtof ontbreke, om, gelijk als een Pop, daar mede te ſpelen. Doch hoe ik my hier in ſal dragen, weet ik ſelfs noch niet. Tegen mijn Overigheyt te ſchrijven, daar behoed my God voor, want haren handel is van een yeder ten allerboogſten gepreſen, en het ongenoegen 't welk veele op heden laten blyken, om dat ſy haar ſoo door de reden als door de rechtmatigheid genoodſaakt ſien hare wijſe beſluyten voor goet te keuren, ende te bekennen dat ſoo de Hoop op geen goede Hooft geſteunt hadde, het t'eenemaal met haar ware gedaen geweeſt. Dat ongenoegen, ſeg ik, is geweeſt ende is als noch de oorſpronk van ſoo veele Blaeuwe Boeckjens, als wy dagelijks ſien uytkomen. Sal ik dan tegens Sijn Hoogheyt ſchryven? Neen voorwaer, want de Princen en de Koningen overtreffen het gemeen; en alſoo hare voornemens aan het ſelve onbekent zijn, ſoo kan het ook niet geſont daar van oordeelen. Tegen wie ſal ik dan ſchrijven? want daar moet doch yet gedaan om het Gemeen te behagen. Doch hoe kan ſulks geſchieden? want een yder heeft ſijn byſondere neyging, *tot capita, tot ſenſus*, en het verdichtſel van den Ouden Man met ſijn ſoon, die ſijn Ezel te koop ſoude gaan draagen, geeft ons klaarlijk te kennen dat het onmogelijk is een yeder te vergenoegen. Men moet echter ſien wie men ſoekt te behagen als men ſich met ſchrijven wil bemoeyen, want een yder heeft ſijn oogmerk: d'een ſal voor de Prins weſen, d'ander voor de Staten: d'een ſal den Oorlog begeeren, en d'ander de Vrede. Wat my aengaet, om mijn meening recht uyt te ſpreken, ick helle aan beyde de ſijden, en ik beeld my in dat ik als Paſſagier in een Schip ben, 't welk in volle Zee laveert. Ik laat my door de konſt en d'ervarentheyt van mijn Stuurman geleyden. Of hy het aan Bagh-boort of aan Stuur-boord wend, daar keer ik my niet aen. Of hy de Zeylen, ophijſt of deſelve neer-ſtrykt; of hy het Anker laet vallen, of hy het ſelve ophaalt, al wat hy doet daar ben ik mede te vreden, alſoo ik wel verſekert ben dat alle ſijn doen en laten nergens anders toeſtreckt als om een goede Haven te bezeylen. My dunkt dat een yeder mede ſoo behoorde te weſen, en ſich in ruſt houden, terwijl de Stuurluyden haar uyterſte vlijt aanwenden om het Schip wel te beſtieren, ſonder dat ſy haar in de weeg loopen, want in plaats dat men haar ſoude helpen, hindert men haar en ſich ſelf mede ten hoogſten, en eyndelijk als men genoeg gewoelt en geſchreeut heeft, dan is men gedwongen ſtil te ſwygen. Dit is het gunt alle onſe Nouvelliſten overkomt, want heden ſal men haar Victorie hooren roepen, en morgen ſullen ſy overwonnen zijn. Doch gy ſult hier mogelijk ſeggen dat deſe gelyckenis

niet

niet veel en ſluyt; want een Paſſagier op een Schip heeft geen verſtant van de Zeevaart, van 't Compas, of van de gelegentheyt der Landen en verborgene klippen of ondiepten, en daar door zijn ſy ook veel laſtiger als andere die kundig in die dingen zijn. Doch is het met onſe hedendaagſche Schrijvers mede ſoo niet gelegen? want ſy hebben mede heel weynig kennis van het gunt dat ſy ſchryven. Is het niet beter dat wy onſe Overigheyt, of die gene die ſy daar toe ſtellen, daar mede laten gewerden? En moet het ons niet genoeg zijn als wy ſien dat ſy alles tot ons beſte doen, en dat ſy haar eygene belangens voor het gemeene doen wycken? Een yder wil echter ſchryven, 't zy wel of qualyk, en ſulke Schrijvers vind men hier veel, om dat de Vryheyt al te groot in deſe Landen is. Sommige maken van de Gods-dienſt een Staatkunde, en andere weder van de Staat-kunde een Gods-dienſt. Een yeder meent dat hy de rechtſinnigſte is, ende vryheyt die onſe Overigheyt ons ſoo mildelyk vergunt, misbruykende, ontſteeken ſy tegen malkander met vuyle en belacchelijke Boecken en redenkavelingen, dewelke die van yeder Partye ſeer wel behagen, die dan met malkander aanſpannen, ende als een complot aanſtellen, 't welk, ſoo ſy meenen, bequaam is om de gewichtigſte ſaken van Staat te beſlechten, en den Oorlog aen te ſeggen, of de Vrede te ſluyten. Daar zijnder ſelfs veele dewelke meenen dat ſy wel dubbelt waardig zijn om in den Raad te komen, en die haer inbeelden dat men ſonder haar niet uytrechten kan, en dat men haar een Kuſſen op het Stadhuys behoorde te geven. Sulke ſou ik veel konnen noemen, doch alſoo mijn voornemen niet en is een Hekelſchrift van dit Bericht te maken, ſoo verſoek ik dat Volk, dat ſy haar ſelve wel leeren kennen, eer ſy van andere, doch inſonderheyt van haar Overigheyt beginnen te ſpreken. 't Is een vermaak voor een ſchrander menſch die gaarne ſien ſoude hoe verre de laatdunkentheyt van een dwaas en een weet-niet gaan kan, ſich in de Boek-winkel van N. of in die van N. te laten vinden. Want hy ſal aldaar met meerder ſtoutigheyt en onverſaagtheit van de ſaken van Staat-hooren redenkavelen, als de Heeren Staten ſelf haar ſouden derven onderwinden. Doch hy ſal niet alleen die dingen hooren betwiſten, maar ſelf beſlechten, en ſtoutelijk ſtaande houden dat men Luxenburg aan Vrankrijk hoorde af te treden om Vrede te hebben. Die luyden zijn waarlijk vreedſame luyden, of ten minſten na het uytterlijke. Daar zijn in alle ſchijnbaarheyt geen oprechter menſchen als ſy-luyden, doch ſoo ſy de Vrede gaarne in 't Land hadden, geſchiet ſulx maar op dat ſy de Ducatons ſoo veel te beter ſoude beſtoken. Sy hebben geen ander oogmerk als haar byſonder belang, en uyt vreeſe dat ſy mede het hare tot een Oorlog ſouden geven, die de vyanden van den Staat ſoude konnen tot reden brengen, ſchreeuwen ſy tegen een goetaardige Oppermacht, dewelke door de mond van ſijn Gelant doet ſeggen dat hy gaarne geheel Brabrant tot behoeding en welſtant van deſe geluckige Landen wil opleiten. Men ſou overſulx gaarne weten wat het voordeeligſte voor den Staat mach zijn, doch die ſorg is alleen bevoolen aan de Doorluchtige Leden waar uyt deſelve beſtaat. Men moet haar volgens de kennis die ſy van ſaken hebben, laten gewerden, ende ons ſelven niet anders als Paſſagiers aan ſien. Laat ons maar hare beveelen na behooren nakomen, en hare geboden onderhouden. Laat ons altijd bereyd zijn om haar alle gehoorſaamheyt te bewijſen, en wel toe ſien dat wy tegen d'een of d'ander niet en ſchrijven. Laat de laſter-jeukte ons op dees of gene zyde niet drijven; en laat ons gedenken dat hoewel d'een van Paulus, d'ander van Apollos, en d'ander van Cephas is, wy echter met malkander moeten aanſpannen om de behouding van 't Schip daer wy in zijn, naar

ons uyterste vermogen gesamentlijk uyt te werken: want anders loopen wy in gevaar van alle op het schielijkste, of als wy het minst daar om denken, in het diepste der Zee te gronde te gaan. Het schijnt dat wy alle slapen als wy het meest behoorden te waken. Hoe! de Haan heeft gekraayt, de nacht is voorby, den dach is gekomen, en wy leggen noch alle in den slaap gedompelt. Hoort gy-luyden het gekraay van den Haan niet die u wacker maakt? O slaperigh Volck, roept u dat gekraay niet tot den arbeyt? Laat den Ambachtsman sich tot sijn werk begeven, den Koopman tot sijn Koop-handel, en laat een yeder sich van sijn plicht volgens sijn beroep quijten. Laat den Rechter opstaan om de Gerechtigheyt te handhaven. Laat de Matrosen de Zeylen ophijssen. Laat de Soldaet sijn Deegen aangorden. Laat de Prins te Paart stijgen. Laat de Trommelen slaan, de Trompetten steken, en eyndelijk, laat een yder op sijn hoede zijn; want dewijl de Haan kraayt, soo laat ons sekerlijk weten dat het dach is, en dat het Hoog tijd is om te ontwaken. Het sal u mogelijk vreemt voor komen dat ik soo spreeck, doch als gy weten sult dat ick in de voorlede nacht schielijk opgewaakt zijnde door het gekraay van een Haan, waar door my een droom ontging, waar uyt ick groote dingen meende te leeren, soo moeyelijck in mijn geest was, my alsoo bedrogen te sien, dat ik sedert geen treck meer tot den slaap gehadt hebbe, of die Vogel niet meer hebbe mogen lijden. Ik soude lichtelijk de geluckigste van alle menschen zijn geweest, ende de Koningen en Vorsten bereyden sich om my haar onderdanigheyt te komen bewijsen; een yder stelde sich aan om my geschenken te komen brengen; kleyne en Groote liepen, als uytsinnig om my te komen aanbidden, en eyndelyck het stont geschapen dat ik voor een groot Propheet soude werden aangesien, als de Haan by ongeluck quam te kraeyen, die my wacker maakte, ende my niet als een ydele bedwelming van soo veele Eertekenen en Rijkdommen die my beschoren stonden, in de gedachten liet, immers volgens mijn droom, die ik u op een ander tijd sal verklaren, soo veel als het geheugen my sal konnen voorhouden. Ondertusschen alsoo mijn oogmerk niet anders en is als U L. mijn meening klaarlijk voor te houden, soo kan ik u geen beter nadruck daar van inboesemen als met u te doen gedenken dese Spreuck, namentlijk, *Malum consilium consultori pessimum*; wel in acht te nemen, waar op een Hollantsche Poëet dit volgende heeft uytgegalmt:

Wie hier sijn even-mensch beswaart
Moet wesen van een Tygers aart.
Een yeder kan dit wel bevroen,
Wat ghy niet wilt u selve doen,
Dat doet geen ander tot verdriet:
Want dit is doch de liefde niet;
Het not dat gy een ander spreydt,
Dat is een strick voor u bereydt.
De Mick die gy voor and're maakt,
Die is een Galg daar gy aan raakt.
Dus wilt gy wesen wel bemint,
Tot 't naesten quaad geen list versint.

Num. XXV.

Num. XXVI.

Aenteekeninge van de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stede Schiedam te doen tegens de conclusie en de Resolutie van den 31 January 1684.

DE Heeren Gedeputeerden der Stede Schiedam, hebben de niet konnen nalaten volgens speciale last van de Heeren hare principalen, ter vergaderinge van haar Ed. Gr: Mog, bekent te maaken, dat deselve Heeren de resolutie van den 31. January 1684. by haar Ed: Groot Mog. met sestien Stemmen genomen, behelsende de wervinge van sestien duyzent man, soo te voet, als te paart, houden voor invalide en krachteloos, even of deselve noyt genoomen was geweest; verstaan ook niet dat deselve voor een Resolutie van Hollandt ter Generaliteyt sal werden ingebracht ende gehouden, als sijnde informa. en tegens het al out gebruyk, protesteerende vorders van alle onheylen, ende verwyderingen die daar nyt in tijden en wijlen soude mogen komen te resulteren, als synde onder andere Leden mede tegen haer advis geconcludeert. Actum desen 7 February 1684.

Onderstont

In kennisse van my,

getekent,

JAN VAN DER MEYDEN.

Antwordeert met de voorsz. resolutie.

Num. XXVII.

Extract uyt het Resolutie boek der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden van Stat en Lande, tot de Secrete Militaire saecken.

Lunæ den 12. May 1684.

OP het geproponeerde ter Vergaderinge hebben de Heeren tot de Secrete en Militaire saaken cum plena gecommitteert, goet gevonden, de Heeren Gedeputeerden te versoecken en t'authoriseren, om de respective Officieren, soo te Voet als te Paarde, als mede haar onderhebbende Ruyteren ende Soldaten, ter beschildinge van de Provintie van Stad en Landen staande, dewelke sig tegenwoordig in hoogstgemelte Provintie zijn bevindende, ofte voortaan mogten komen, waar van de Compagnien buyten meer hooggemelde Provintie ende de Frontier-schansen van dien, voorden 16. April jongstleden, garnisoen hebben gehouden, nogmaals te gelasten, in meer hooggemelde Provintie by provisie te verblijven, en buyten deselve niet te vermeerderen, tot nader

ordre van d'Ed. Mogende Heeren Staten van Stad en Lande van deſe Vergaderinringe, ſonder dat voorſz. Officieren, Ruyteren en Soldaten aan eenige ordres, wat name die ook ſoude mogen hebben, die van buyten in de Provintie bereyts gekomen zijn, of nach ſouden mogen inkomen tegens deſe onſe bevelen ſtrydig, ſullen hebben te gehoorſaamen, ſullende meer gemelde Officieren, Ruyteren en Soldaten, door de Provintie volkomentlijk worden geindemniſeert en ſchadeloos gehouden, ten reſpecte van de inconvenientien en ongemakken, die deſelve ter occaſie van het paſſeeren van voorſz. onſe welmeyninge, onvermoedelijk ſouden mogen overkomen.

Onderſtont

Coll. accord:

J. ROBERTS.

Secret.

Num. XXVIII.

Memorie van de Heer van Dieſt, Extraordinaris Envoyé van ſijne Keurvorſtelycke Doorluchtigheyt van Brandenburg. Aan de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Overgelevert den 29. Mey 1684.

Hoog Mog: Heeren,

DEn ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé van ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburg, heeft op ſpeciale ordre van ſijne Genadighſte Heer aen U Hoogh Mog. Gedeputeerden wijtloopigh by de laetſte Conferentie gerepreſenteert de bekommerniſſe, die ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt was hebbende over de imminente ende bykans inevitabel gevaer, waer in deſen Staet door het vervolgh van Oorlog tuſſchen die twee machtige Kroonen wiert geinvolveert.

Dat ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt uyt veele en naturelle redenen het welvaren, ende de conſervatie van deſen Staet alſoo ſeer ter herten nam als zyn eygen, ende in die oprechte ende cordiale vrientſchap altoos was continuerende.

Dat ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt daer van in tijdt ende wijle evidente preuven hadde gegeven.

Dat ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt de ſaecken noyt ſoo perplex, noyt ſoo deſperaet hadde gevonden als tegen woordigh.

Dat geen middel meer bedenckelijck was hare totale ruïne t' ontgaen, als den Oorlogh voorſeyt op 't ſpoedighſte of door een Vrede, of door een Stilſtant te termineren, ende daer toe een prompte Reſolutie te nemen.

Dat men aen dit werck de handt met nadruck moſte leggen.

Dat het niet meer tijdt was over deſe ofte gene Conditien te tracteren.

Dat men bedught was, dat den tijdt die alle daghen ſoude ſwaerder maecken.

Dat men ſulcks alreede hadde geſien, en verder te vreſen ſtont.

Dat

Dat het voor Godt ende de poſteriteyt ſwaer ſoude te verantwoorden zijn, als men door deſperatie alles liet in confuſie gaen, ende t'elckens die Conditien, die niet meer t'obtineren ſtonden, te laet embraſſeerde.

Dat ſijne Cheurvorſtelijke Doorluchtigheyt tot dato veele ongelegentheden, die deſen Staet imminent waren geweeſt, hadde gediverteert ofte doch gedilayeert, om U Ho: Mog: tijdt te geven op hare conſervatie ende behoudeniſſe te dencken, ende ſigh uyt het vuyr, dat effective in de Spaenſche Nederlanden ontſteecken was, te redden; Maer dat de ſaecken nu ſoo verre gekomen waren, dat ſijn Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt niets meer daer inſagh te doen, maer met bekommerniſſe ende droetheyt de ruïneuſe ſuites ſoude moeten aenſien, terwijlen men naer ſijne trouwe, en ſoo dickwils geïtereerde Waerſchouwingen niet hadde willen luyſteren.

Dat den tijdt ſoude uytwijſen, hoe oprechtigh en ſinceer ſijne Cheurvorſtelijcke Doorluchtigheyt het met deſen Staat en met het generale wel-weſen hadde gemeent, ende veel andere intentien hadde gehad, als door quaataardige Menſchen dikwils was gepubliceert.

Dat den Grooten Godt daar onder ſijne Cheurvorſtelijke Doorluchtigheyts gemoet kende, dat 't het aanſien hadde, als of men door deſperate Reſolutien, ofte veel meer non Reſolutien, ſig ende alle zijne Nabuyren mede wilde in dat Vuyr (dat alrede ontſteken is) involveren en conſumeeren.

Dat men in alle manier Duytſlant daar voor ſoude preſerveren, en aldaar alle onruſt te voorkomen;

Dat men ſig hier niet moſte flatteren met hope van Troupen uyt die Quartieren.

Dat ſijne Cheurvorſtelijke Doorluchtigheyt haar verſochten op dit alles ſerieuſelijk ende ſonder dilay te reflecteren, ende dat deſelve hoopte, dat deſe wel meenende repreſentatie, waar toe ſijne Cheurvorſtelijke Doorluchtigheyd den Ondergeſchreve Expreſſe afgeſonden heeft, eenige uytwerckinge op de gemoederen van de Regenten deſes Staets ſoude doen, ende U Ho. Mo. *in hoc frangenti* doen denken, wat tot hare en aller haer Nabuyren vrede en behoudeniſſe was dienende, op dat ſy de Religie ende Vryheyt, als de twe dierſte en waarſte panden, die met ſoo veel Bloet ende goet door hare Voorouderen waren verworven, door Gods genade op hare Poſteriteyt mochte tranſfereren, en deſelve niet op eenmaal met ſoo veel nadeel in de Waegſchaal ſetten.

Den Ondergeſchreven heeft dit by Memorie willen wederhaelen, op dat U Hoog. Mog: deſe ſijne Cheurvorſtelijke Doorluchtigheits welmenende repreſentatie te beter mochten begrijpen: ende daar over ſonder tijd-verluym in den Haren beſoigneren Hage den 29. May 1684.

Was geteykent

Frid. Wilh. van Dieſt.

Num. XXIX.

Memorie van ſijn Excellencie den Heer Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſijn alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt; Gepreſenteert aen de Ho. Mog. Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden. Den vijfden Juny 1684.

DEn Grave d'Avaux, extraordinaris Ambaſſadeur van den alder-Chriſtelijken Koning, door een Expreſſen verſtaen hebbende, dat de Stad Luxenburg op den eerſten van deſe maent is gebracht onder de gehoorſaemheyt van den Koning ſijn Meeſter, heeft niet willen uytſtellen de ordres van ſijne Majeſteyt uyt te voeren, en aen U Hoog Mog. bekent te maken, wat de voornemens zyn van ſijne Majeſteyt na het nemen van deſe Plaetſe; Syne Majeſteyt heeft reden gehad van ſich te beloven, dat naer alle de expedienten, de welke hy haer Ho. Mog. heeft doen voordragen zedert den 29 April laeſtleden tot op deſen tegenwoordigen tijd, om de Vrede met Spangie promptelijk te herſtellen, ofte ten minſten om de Barriere van de Nederlanden te conſerveren, en omme tuſſchen ſijne Majeſteyt en U Hoog Mog. te maincteneren een goede correſpondentie; Sy een antwoord ſoude hebben gegeven die aen ſijne Majeſteyt geen plaets ſoude hebben gelaten, om aen hare goede intentie te twyffelen; Maer dewyle U Hoog Mog. deſe laeſte tyd ſoo wel als de voorgaende vruchteloos hebben laten voor by gaen, ende dat ſijne Majeſteyt geobligeert is geweeſt de kracht van ſijne Wapenen te gebruyken, omme ſich te ſtellen in de poſſeſſie van Luxemburg, hem bevint in ſtaet om nieuwe en veel conſiderabelder conqueſten te doen, ende ſijne prætenſien tegens Spaignen te vergrooten, ſonder hem verder te verbinden aen de offres de welke hy op den 29 April laeſtleden heeft gedaen.

Syne Majeſteyt, des niet te min, om te doen ſien dat hy altijd blijft in die ſincere intentie, om het algemeene beſte van de Chriſtenheyt te bevorderen, door het voorſtellen van alle de mogelijke middelen om haer de ruſte te geven; heeft gecommandeert aengemelte Ambaſſadeur om U Hoog Mog. bekent te maken, dat niet tegenſtaende de groote avantagies die hy ſig behoort te beloven door 't geluck van ſijne Wapenen, dat ſijne Majeſteyt noch wel wil blyven geobligeert den tijd van twaelf dagen, te reekenen van den dag af van 't over-gaen van Luxemburg, aen de ſelve offres de welke hy heeft laten doen by de Memorien gepreſenteert aen U Hoog Mog. den negen en twintigſten April ende negenden Mey laetſtleden, ende aen alle de expedienten, voort-gebracht in de conferentien die men heeft gehad op 't ſubject van de voorſz. Memorien tot behoudeniſſe van de Barriere, ende voor de herſtellinge van de ruſte in de Nederlanden.

Syne Majeſteyt is noch ſoo veel te williger geporteert, om deſe nieuwe preuve van ſijne moderatie te geven, als wel blyde geweeſt zynde te ſeconderen de goede intentie van die gene, die het meeſte wenſchen om het wel-weſen van haer Vaderland in 't particulier, ende de ruſte van de Chriſtenheyd in 't generael, hebbende doen blyken een waerachtige begeerte, om te procureren een prompte herſtellinge van de Vrede, en altyd te onderhouden een goede correſpondentie met ſijn Majeſteyt; in voegen, gelijk het ſenden van alle Uwe Troupes in de Spaenſche Nederlanden, Syne Majeſteyt

ſteyt heeft genootſaeckt hem te ſtellen aen 't hooft van ſijne Legers, omme te vervolgen de ghenechte ſatisfactie die hem toebehoort; van gelycken de kenniſſe die ſijne Majeſteyt heeft ghehadt, dat U Ho. Mog. hebben belet dat hare Troupes geene hoſtile actien tegens de ſijne hebben begaen, hem heeft bewogen haer noch in conſideratie te geven deſen tijdt van twaelf dagen naer het over-gaen van Luxemburgh.

Syne Majeſteyt hoopt, dat U Hoog Mog. daer by haer voordeel ſullen vinden, het zy van geſamentlyck met de Miniſters van Spaigne te teeckenen en ſluyten het Tractaet, het geen ſijne Majeſteyt heeft voorgeſtelt, of om het ſelve te ſluyten ende te teeckenen by U alleen, op de conditien die ſijne Majeſteyt hier bevoorens heeft geoffereert tot conſervatie van de Barriere, ende tot herſtellinge van de ruſte in de Nederlanden; ende dat U Hoog Mog. haer ſuyverlyck ſullen verklaren binnen den voornoemden tydt van twaelf dagen na 't overgaen van Luxemburg; nademael ſijne Majeſteyt in 't korte begeert te weten, hoe hem ſal hebben te gedragen met U Hoog Mog., haer betuygende, dat ſoo wanneer ſy de voorſz tydt vruchteloos laten verloopen, ſonder een poſitif antwoorde te geven, Syne Majeſteyt ſich om geene conſideratien ſal laten ophouden, ende ſijne demandes ende præten ſien hier na niet anders ſal reguleren, als na het ſucces, 't geen Godt behagen ſal, aen de gerechtigheydt van ſijne Wapenen te geven. Gedaen in den Hage den vyfden Juny 1684.

Was getekent,

Den Greve d'Avaux.

Num. XXX.

Memorie van den Heer Marquis de Caſtel Moncajo, Extraordinaris Envoyé van de Kroon Spanje, &c.

DEn Marquis de Caſtel Moncajo, Extraordinaris Envoyé van ſijne Catholique Majeſteyt, repereert door deſe Memorie aen Uw Ho. Mog. het ghene hy giſteren mondelingh ghedaan heeft in de Conferentie gehouden tuſſchen de Miniſters van de Hooge Geallieerden op't ſubject van de communicatie, die de Heeren Gedeputeerden van Uw Ho. Mog. gegeven hebben van de Memorie gepreſenteert by den Ambaſſadeur van Vranckrijck op den 5. deſer maant.

Den Marquis de Caſtel Moncajo heeft geſegt, dat in alle de Memorien by hem gepreſenteert aen Uw Ho. Mo. ende in alle Conferentien, in de welcke hy d'Eere gehad heeft tegenwoordig te zyn met de Miniſters van de Hooge Geallieerden, hy verklaert heeft in de name en door expreſſe ordre van ſijn Majeſteyt, voor al eer Luxemburgh was belegert, dat deſelve zyne Majeſteyt niet ſoude luyſteren nogte aannemen de onregtmatige en inpracticable Propoſitien en Conditien van Vranckrijk, dat hy ook 't ſelfde verſekert heeft, geduyrende de Belegeringe van Luxemburgh, en oock daer by ſoude perſiſteren, als wanneer Luxemburg al ſoude verloren ſijn, weetende nog op deſe uyre niet, dat Luxemburg op den eerſten deſer maant gebracht ſoude ſijn onder 't gewelt van den Alder-chriſtelykſten Konink.

Dat den ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé van Spangien hadde doen ſien, ende

ende bekent gemaeckt aen de Heeren Gedeputeerden van Uw Ho. Mog. in wat eſtime ſijne Majeſteyt de Stadt en Provintie van Luxemburgh was houdende, dewyle ſijne Majeſteyt geloofde, dat ſonder de ſelve het haar onmogelyk ſoude zijn, het reſterende van de Nederlanden te konnen conſerveeren, niet alleenlyck wegen de conſtitutie daer inne het reſterende van de Nederlanden ſigh ſoude bevinden, ſoo wanneer den Coninck van Vrankryck Meeſter bleef van Luxemburgh, maer ook ter oorſaeke van de ſeparatie die daer door veroorſaekt ſoude werden tuſſchen Duytſlandt ende de Nederlanden, ende de ſwarigheden die deſelve ſeparatie ſoude toebrengen, omme dat deſen Staet konde coöpereren inde beſcherminge van de Nederlanden, ende dat alle de andere Miniſters van de Hoge Geallieerden doorgaens ſoo wel begrepen had de importantie van Luxemburgh, ſoo wel voor de conſervatie van 't reſteerende van de Nederlanden, als voor de verſekertheyt en vryheyt van 't Duytſe Rijck, en van deſen Staet. Dat noyt in haar gedagten heeft konnen vallen Spangien aen te raden van afſtant te doen van deſe Provintie ende van deſe Plaets, maar ter contrarie zijn deſelve van opinie geweeſt, dat men liever alles ſoude haſarderen, om den Burgondiſchen Creyts te aſſiſteren, ende aan ſijne Majeſteyt te doen hebben een regtmatige ende teekere Vrede, ingevolge vande equiteyt van ſijne ſaecken, ende dat doorgaans fonderende op de ſelve reden van Luxemburg aan Vrankryk niet over te geven, als hy 't ſelve ſoude eyſchen, nochte te cederen, als hy deſelve genomen hadden. Dat den Extraordinaris Envoyé van Spangien verhoopte ende moeſte hoopen, dat alle de Geallieerden van ſijne Majeſteyt de Stadt Luxemburg aan ſijn Majeſteyt ſullen doen verblyven, ofte door een Vrede, ofte door de Wapenen, dewyle hy alrede verklaart heeft, ende als nog verklaart, dat ſyne Majeſteyt geen Vrede nogte Treves ſal aangaan ſonder Luxemburg.

Tot nu toe hebben Miniſters van Vranckryk over al devoyren gedaen, omme impreſſien te geven, dat de Stadt Luxemburgh blyvende onder Spaignen doorgaans ongeruſtheydt ſoude veroorſaaken aen Vranckryk, maar wanneer deſelve was in handen van Vranckryk als dan van geen conſequentie ſoude zyn, ende de magt van Vranckryk gantſelyk niet ſoude verſterken, en dat op den ſelven dagh als den Ambaſſadeur van Vranckryk geſeght heeft, dat de Stadt Luxemburgh was overgegaan, dien ſelven dagh (op den welcken miſſchien de Stadt nog niet over was) ſoo begint deſelve al te dreygen, dat den Coninck ſijn Meeſter ſigh in ſtaet bevont, om nieuwe ende conſiderabelder conqueſten te maken, aanwyſende ſoo den wegh dat door het veroveren van Luxemburgh, d'ambitie van Vrankryk nu geopent was, om te komen tot grooter Conqueſten, doende mede ſien den ketting aan de welke Vrankryk pretendeerde gheheel Europa te ſchakelen, indien men hem de ſtadt Luxemburgh laat behouden.

Ende of ſchoon de vruchten die Vranckrijck alrede getrocken heeft van de oneenigheyt ende verdeeltheydt, die deſelve heeft gheſaayt in deſen Staat, alrede conſiderabel een groot genoeg waren, ſoo tracht echter deſelve noch oneenigheyt en verdeeltheyt te verwecken tuſſchen deſen Staat ende deſſelfs Geallieerden, dewyle den ſelven Ambaſſadeur van Vranckrijck by ſijne Memorie affirmeert, dat uw Ho. Mo. der ſelver Troupen verhindert hadde van enige vyantlijcke actien te plegen tegens die Troepen van ſijn alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt. Dit is het gene dat den ondergeſchreve Envoyé van Spaignen gants niet en geloofd; ende dit ſoude niemant konnen geloven ſonder groot ongelijck te doen aen de oprechtigheyt ende credit van Uw. Ho. Mo. Ende by aldien de Troepen van uw Ho. Mo. hebben ſtil geſtaen ſonder t'ageren in de Nederlanden.

landen, ſulx is veel meer geſchiet om redenen van den Oorlogh, die dat verhindert hebben, als wel door de ordres van uw Ho. Mo: maer indien uw Ho Mo. hare Troepen niet hebben verhindert om te ageren in de Nederlanden, gelijck den ondergeſchreve Extraordinaris Envoyé van Spaignen gelooft, ſulx ſoude weſen het alderverſte waer toe de hardieſſe ymant ſoude konnen brengen, omme ſoodanige bedriegelijcke afbreuck te doen aen de eere ende reputatie van deſen Staet; onderteekent by een publicq Miniſter aen uw Ho. Mo. ſelts overgelevert, ende indien ſulx waer ſoude ſijn (dat den ondergeſchreve Extraordinaris Envoye van Spaignen niet en gelooft) dat uw. Ho. Mo. hare Troepen verhindert ſoude hebben eenige vyantlijcke actien te plegen tegens de Troepen van den alder-Chriſtelykſte Konink, dat uw Ho. Mo. dan eens conſidereren met wien deſelve intelligentie houden, directelyk tegens der ſelver Tractaet, ende met wien uw Ho. Mo. concerten maecken tegens der ſelver verbont, omme dat ſoo ras ſy de Vruchten daer van getrocken hebben, ſy aen de geheele Werelt bekent maecken hare intelligentie en concerten; Dit ſijn de Luyden op de welke men ſigh waerlijk magh vertrouwen; Den ondergeſchreve Extraord. Envoye van Spaignen ſoude niet konnen verantwoorden wat effecten deſe verklaringe by den Ambaſſadeur van Vranckryk gedaen, onder 't volck in de Nederlanden veroorſaken ſal, dat U Ho. Mo. hare Troepen verhindert ſoude hebben eenige vyantlijke actien te plegen tegens die van den Alder-Chriſtelijkſten Konink, ende den Heer Marquis de Grana ſal moeyte genoeg hebben, omme deſe impreſſie uyt te wiſſen en te modereren de gevoelens van die gene, die menende eenige Troepen by haar te hebben om haar ruine te verhinderen, men ſeggen ſoude dat die ordre hadden geen vyantlijke actien te plegen, ende indien het ſoude waar ſijn dat uw Ho. Mo. hare Troepen ſoude verhindert hebben ſoodanige vyantlijke actien te plegen tegens die van den Alder-Chriſtelijkſte Conink, ende dat by gevolge deſelve gefonden ſoude ſijn, alleenlyk om aan te ſchouwen ende niet om te verhinderen de ſwarigheden, ſoo ſoude het weſen *Pretium Sanguinis* (bloetprys) van 12 dagen uytſtel; ſie daar de gehele vergeldinge van eene ſoo ſchoone actie van 12 dagen uytſtel na 't overgaan van Luxemburg.

Ende dit is nog een uytſtel daar van Uw Ho: Mog: geen voordeel konnen trekken, want dit is een uytſtel om geſamentlyk te ſluyten, ende te teekenen met de Miniſters van Spangien de Conditien, die den Alder-Chriſtelijkſten Konink heeft geproponeert, ofte om by Uw Ho. Mog. alleen geſloten en getekent te werden, omme deſelve geſamentlijk te ſluyten, en te tekenen met de Miniſters van Spangien, ſoo heeft den Marquis de Caſtel Moncajo verklaart, ende verklaart by deſe aan U Ho. Mog. dat noch hy, noch eenige andere Miniſters van ſijne Majeſteyt met ſoodanige ordres zijn voorſien, ende ook niet bekomen ſullen; ende aangaande dat Uw Ho. Mog. ſoude ſluyten ende tekenen; wat is het dat Uw Ho. Mog. ſoude ſluyten ende tekenen? Want haar in te laten om ſijne Maj. te doen aannemen de Propoſitien van Vrankrijk, daar van verſeekert den ondergeſchreve Extraordinaris Envoyé van Spangien Uw Ho. Mo. poſitivelijk, dat noch Uw Ho. Mog. noch niemand anders, wie het ſoude mogen zyn, ſijne Maj. ſal doen agréeren de propoſitien aan de zyde van Vrankrijk gedaan, en te concluderen ende te teekenen het gene Vrankrijk pretendeert van Uw Ho. ſig inbeeldende ons te ſullen forceren, hoe wel indirectelijk tot 't aannemen van ſijne Propoſitien. Den ondergeſchreve Extraordinaris Envoyé van Spangien heeft beter opinie van de oprechtigheyt ende volſtandigheyt van Uw Ho. Mog. als ook van der ſelver wysheit ende voorſienigheyt; Want waar toe ſoude het dienen dat Uw Ho. Mog. d'eerſte ſoude ſijn, om een grond te leggen op d'af-

faires in de Nederlanden, door dien de Franſen de handen vry hebbende, machtig ſijn om hare progreſſen op een ander te maken, ende egter alleenig het ooge houden op de Nederlanden.

Den ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé van Spangien verhoopt dat Uw Ho. Mog. niets doen ſullen dat ſtrydig is tegens der ſelver intereſt, der ſelver Verbond, Tractaten, nogte tegens de laatſte Reſolutie by deſelve genomen; hy vertrouwt ook dat Uw Ho. Mog. ſullen toebrengen, het ſy door een Tractaat ofte door de wapenen, dat Luxenburg ſal verblyven aan ſijne Majeſteyt, door dien ſonder Luxenburg ſijne Majeſteyt nog Vrede nog Treves maken ſal;

Gedaan in den Hage den 7. Juny 1684.

Was getekent

Den Marquis de Caſtel Moncajo.

Num. XXXI.

Memorie van ſijn Excellencie den Heer Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt; gepreſenteert aan de Ho. Mog. Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Den ſevenden Juny 1684.

ALſoo de Heeren Gedeputeerde van Uw Ho: Mo: de Grave d'Avaux, extraordinaris Ambaſſadeur van den Alderchriſtelijkſte Koning, gebeden hebben in geſchrift te ſtellen de antwoort die hy haar van deſen achtermiddag gegeven heeft op de voorſtellen die ſy hem gedaan, en op de klaarder uytlegginge die ſy van hem verſogt hebben, ſo heeft hy het volgende Memoriaal opgeſtelt om op het gunt men van hem begeerde te antwoorden.

Hooggemelde Ambaſſadeur heeft aan de Heeren Uw Ho: Mog: Gedeputeerde te kennen gegeven dat hare voorſtellen op twee ſaken aanquamen. Dat de eerſte hier inne beſtont dat het uytſtel by het Memoriaal van de vyfden Juny gegeven te kort is om beraatſlagingen in uwe Provincien, en noch minder met de Miniſters van ſijn Catholijke Majeſteyt en van uwe Hooge Geallieerde te konnen aanſtellen.

Hooggemelte Ambaſſadeur heeft op dat eerſte Hooft-ſtuck geantwoort, dat was aanging uwe Hooge Geallieerde (uytgeſeyt den Koning van Spangien) hy daar van ſoude ſpreken als hy op het tweede Hooft-ſtuk van uwe voorſtellen ſoude antwoorden. Wat Spangien betrof, dat het waerſchynelik was dat den Envoye van die Croon by Uw Ho: Mo: van de mening van den Koning ſijn Meeſter was onderrecht, na ſoo veel uytſtellen als ſijn Alder-Chriſtelijkſte Majeſteyt ſedert dat ſy voorſtellen tot vrede heeft gedaan, gegeven heeft, en inſonderheyt ſedert dat ſijn Majeſteyt ſig op den 29. April laaſtleden heeft verklaart dat ſy tot geen vergelyk anders als met d'affiant van Luxemburg wilde verſtaan; en ten andere dat'er ook oorſaak was om te gelooven dat het betrouwen 't welck de Catholyke Koning op den perſoon van een Gouverneur der Spaanſe Nederlanden is ſtellende, groot genoeg is om hem d'affiant van een plaats toe te

te ſtaan, om veele andere te behouden, en een oorlog die Spangien niet lang kan uytharden, te eyndigen; doch dat in alle gevallen, dewyl de Spangiaarden de vergunde uytſtellen ſoo lang misbruykt hadden, ſijn Majeſteyt niet geſint was andere meer toe te ſtaan, en inſonderheyd by dees tyd van 't jaar, als wanneer ſijn Majeſteyt ſulke groote voordelen daar uyt kan trecken.

Doch dat Hooggemelte ſijne Majeſteyt om d'oprechtigheyt van ſijn meening te doen ſien, verſcheyde voorſtellen hadde gedaan waar by de nodige tijt aan Spangien gegeven wierde om ſijne aanbiedingen aan te nemen. Dat den Ambaſſadeur ſijn meeninge dien aangaande te kennen gegeven hadde in meer als een geſprek, 't welk hy in gevolge van het Memoriaal van den 28. April met uw Hoog Mogende gehad heeft, waar aan hy ſig in ſijn Memoriaal van den vyfden deſes heeft gedragen; namentlijk dat in gevalle Uw Hoog Mogende ſig by Tractaat, 't welk door den Koning van Engeland en alle de Vorſten die daar in ſullen willen treden, ſoude werden ſtant gedaan, aanſtonts wilde verbinden geen byſtant aan de Spangiaarden direct of indirect, te ſullen doen, ook niet te gedoogen dat derſelver Krygsvolck de minſte daat van vyantſchap tegen het Krygsvolk, Landen, onderdanen of Geallieerde van ſijn Majeſteyt ſoude plegen, ſy beloofde ſig met de Stad Luxemburg en d'andere plaatſen op den 28. April laaſtleden door haar geeyſt, te ſullen vergenoegen: en dat zy een maant, of ten langſten ſes weken, te rekenen van den dag af dat het gem. Tractaat in den Haag ſal zijn getekent, ſoude wachten, ten eynde Spangien de ratificatien in goede en behoorlijke forme van de gem. ceſſie en renunciatie ſoude over ſenden; mits conditie nochtans dat by 't gem. Tractaat 't welk nu ter tyt in den Haag ſal werden getekent, bedongen werde dat ingevalle den Koning van Spangien de gemelte ceſſie en renunciatie binnen een maant of ſes weken in goede ende behoorlijke forme niet en ratificeerde, de Staten Generaal haar Krygsvolk uyt de Spaanſe Nederlanden in de gemelte tyt van ſes weken ſullen doen vertrekken, ende zoo lang als deſen oorlog ſal duren geen byſtant aan de Spangiaarden waar het ook ſoude mogen weſen, tegen den Koning of deſſelfs Geallieerde ſullen geven, als wanneer ſijn Majeſteyt ſich dan ook ſoude verbinden geen andere plaatſen in de Nederlanden aan te taſten of in te nemen, ja ſelf geen vyandelijke daden ten platten Lande in de gem. Spaanſe Nederlanden aanrechten, indien de Spangiaarden ſig mede daar van onthielen; ſijn Majeſteyt alleen aan zich behoudende de macht om ſijne Wapenen in de Landen van den Catholyken Koning op alle andere plaatſen als in de gemelte Nederlanden te voeren, tot dat Spangien de Vrede door haar gebrooken ſoude hebben herſtelt.

Wat aangaat het gunt Uw Ho Mo. by brengen dat den tyt by het Memoriaal van den vyfden deſer gemelt, te kort is, ſelf ten haren opſichte.

Den Ambaſſadeur heeft haar voor eerſt geantwoort, dat de Stad Luxemburg, na dat deſelve Chamade geſlagen hadde, ende op den eerſte deſer hadden beginnen te parlementeren, daar nochtans deſelve haar op dien ſelven dag, uyt oorſaak van eenige geſchillen ontrent de Capitularie gerefen, niet en hadde overgegeven, den tyd die ſijn Majeſteyt aan Uw Ho. Mo. gegeven heeft, daar door verlengt was met ſoo veel dagen als die Plaats het na den eerſten deſer gehouden heeft, en dus doende ſullen Uw Ho. Mo. ten minſten elf dagen gehad hebben om ſedert het overleven van 't Memoriaal te beraatſlagen.

Ten twede, dat het aan een ider bekent is dat Uw Ho. Mog. in twaalf, ja in tien dagen het advys der Provincien konnen inkrygen, en een reſolutie in de Staaten Gene-

raal formeren: dat men ſaken van ſulk een belang, reſolutie in minder als tien dagen heeft ſien nemen, en inſonderheyt als het een ſaak is die de Provintie al lang te voren is voorgekomen, gelijk deſe nu is, na dien het voorſtel op den vyfden deſer gedaan niet nieuw ſijnde, wel te denken is dat de Heeren Gedeputeerde ter Vergadering van Uw Ho. Mo. wegens de meening van hare Heeren Principalen na behooren onderrecht zijn.

Wel gemelde Ambaſſadeur laat ſich voorſtaan dat die redenen meer als genoegſaam ſijn, doch om alle voorwendſel te benemen en die gene die op de minſte dingen ierwes weten by te brengen, om allerhande vergelijk, ſoo 't in haar macht was, te verhinderen, ſoo heeft hy deſe antwoort by ſijne voorgaande gevoegt, namentlijk dat ſijn ordres waarlijk ſtip waren, en dat ſijn Majeſteyt hem belaſt hadde niet meer als twaalf dagen nae het innemen van Luxemburg toe te ſtaan; dog alſoo ſijn Majeſteyt ſulken tijt om geen ander oorſaak geſtelt hadde, als om dat ſy haar vaſtelijk inbeelde datſe lang genoeg was om een reſolutie in de Staten Generaal te konnen nemen, en dat hy die ſoo kort niet bepaalt hadde om de Staten in d'onmogelijkheyt te ſtellen, van een antwoort binnen deſelve te konnen geven, den Ambaſſadeur ſig na de trouhartige mening van den Koning ſijn meeſter ſoude aanſtellen, namentlijck dat hy al wat in ſijn macht tot bevordering in 't werk ſoude by brengen, ſoo haaſt als Uw *Hoog Mogende* van hare zyde met alle doenelijke oprechtigheyd ende naarſtigheyd ſoude voortvaren.

Daerom alſoo het ſeeker is dat de Provincie van Hollant nevens de naaſt bygelegene haar reſolutie binnen den tijt by het Memoriaal van den vyfden deſer gemelt, wel kan nemen, indien de gem. Provintie en andere naeſt by de hand ſijnde gereſolveert ſijn d'aenbiedingen van ſijn Majeſteyt binnen den geſtelde tijt aan te nemen, ſulks aan den Ambaſſadeur bekent gelieft te maken, ende een dag of twee van hem verſoeckt, 't zy om na de reſolutie van de twee afgelegenſte Provintien te wachten, of om tijt te hebben de reſolutie in de Staten Generaal te konnen formeren, ſoo ſoude hy wel op ſich willen nemen het Tractaat een dag of twee later als hem belaſt wert; te tekenen, hoopende dat ſijn Majeſteyt ſig ſulks wel ſoude laten gevallen; dog ſo Hollant en d'andere Provintien die haer reſolutie binnen die tyt konnen hebben genomen, ſulks niet gedaan hadden, ſoude hy ſijn laſt in ſulken gevalle ſtip moeten nakomen, waar mede hy ook de meening van ſijn Majeſteyt ſoude volbrengen, alſoo deſelve al ſoo ſwaarlijk tot een uytſtel, al was't maar van een dag; ſoude verſtaan, als hy ſag dat men deſelve misbruykte, als ſy daar en tegen ſig reckelijk ſoude aanſtellen, ſoo wanneer Uw Hoog Mogende doende al wat in haar macht is, de forme van haar Regeering alleen oorſaak ſoude weſen datmen een generale reſolutie niet eer als een dag of twee na de verſchene tijt ſoude konnen formeeren.

Dat is het gunt het eerſte point aangaat: wat het twede belangt, de Gedeputeerde van Uw Hoog Mogende hebben te kennen gegeven dat ſy ten hoogſten wenſten dat de Vrede of ſtilſtant generaal was.

Den Ambaſſadeur heeft haar gevraagt of ſy daar mede verſtonden dat men een Generaal Tractaat ſoude beſluyten, dan of ſy begeerden dat men alleen de conditien van het Tractaat van ſtilſtand met het Keyſerrijk aan te gaan, verhandelde. Waar op ſy tot antwoort gegeven hebben dat ſulx haar meening niet en was.

Den Ambaſſadeur heeft daar op gerepliceert dat Uw Hoog Mogende dan niet anders wenſten, als ingevalle ſijn Majeſteyt van meening was de geſchillen die ſy met Spangien is hebbende, door een Vrede of een ſtilſtant van twintig jaren te eyndigen, deſelve als dan de ſtrydigheden die ſy met eenige Princen van 't Rijk kan hebben, door

een

een Vrede een ſtilſtant van twintig jaren inſgelijks wilde beſlechten. Dat hooggem. Ambaſſadeur niet klaarder konde doen ſien hoe trouhertig ſijn Majeſteyt een generale vrede ſogt vaſt te ſtellen, ende ruſt aan geheel Europa voor de tweede maal weder geven, als met deſe verklaringe, dat ſijn Majeſteyt hem toeſtaat in haar naam te belooven, dat ſoo haaſt als het voorgeſtelde Tractaat in den Haag ſal ſijn ondertekent, ſy nog een maand aan de vergadering tot Regensburg ſal geven, om de ſtilſtand op de conditien door deſelve voor deſen voorgeſtelt, ſedert drie maanden weder vernieut, aan te nemen.

Hooggemelte Ambaſſadeur wil geenſints twijffelen of Uw Hoog Mog. die ſien klaarlijk aan alle die gulle aanleydingen die ſijn Majeſteyt tot een goet vergelijk by brengt, hoe trouhertig deſelve de herſtelling van de vrede is menende; en ſy konnen ook wel bevroeden dat ingevalle de voorgeſtelde middelen, terwyl het noch doenelijk is, niet en werde aangenomen, ſijn Majeſteyt na die tijt ſich nergens aan ſal kennen, maar hare eyſſchen en vorderingen alleen na de uytkomſt die het God aan de gerechtigheyt ſyner wapenen ſal gelieven te geven, ſal aenſtellen.

Gedaan in den Haag den 6. Juny. 1684.

Was onderteekent

Den Grave d'Avaux.

Num. XXXII.

Memorie, van den Heer Marquis de Caſtel Moncajo, Extraordinaris Envoyé van de Kroon Spanje, aan haar Hoog Mogende de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, overgelevert op den 9. Juny 1684. in de Conferentie gehouden met de Miniſters der Hooge Geallieerdens.

INdien ik niet in geſchrift geſtelt had by de Memorie, die ik aen U Hoog Mogende op den 7 deſer maant gepreſenteert hebbe, het gene ik voorgedragen had op de Conferentie gehouden den 6. daar te vooren, tuſſchen de Miniſters van de hooge Geallieerden, ſoo ſoude ik gelooven dat van wegens 't quade Frans dat ik ſpreek, dat de Heeren Gedeputeerden van U Hoog Mogende, myn intentie niet wel ſoude begrepen hebben, maar in deſelve mijne Memorie is ſeer puncſtuelyk geſegt, dat ik verklaarde in den naam ende door ordre van Syne Majeſteyt, dat alvoorens Luxemburg belegert was, den Konink niet zoude agreeren nogte luyſteren na d'onrechtmatige propoſitien ende conditien van Vrankryk; dat ik ook noch de zelve zake verſekerde, geduyrende de belegeringe van Luxemburg, ende daar by perſiſteren ſoude na de veroveringe van deſelve Stad. Ende in een ander Periode van myne memorie had ik ook ſeer klaarlyk ende poſitivelyk geſegt, dat omme geſamentlyk met Uw Hoog Mog. te tekenen de conditien, die den Alder-Chriſtelykſten Konink hadde voorgeſtelt, ik verklaarde ende perſiſteerde dat noch ik, noch geen ander Miniſter van ſijn Majeſteyt, met ſoodanige ordres waren voorſien, nochte ook deſelve niet en zoude bekomen, verſeekerende Uw Hoog Mogende verders by deſelve Periode poſitivelyk, dat Uw Hoog Mogende nochte ymant anders, wie het ſoude mogen zyn, noyt Syne Majeſteyt ſoude doen aannemen de gedane Propoſitien van Vrankryk, invoegen dat ik niet

en kan begrypen hoedanig en de waarneme, naar ſulke nette ende poſitive verklaringe, de Gedeputeerden van Uw Hoog Mog. aan den Ambaſſadeur van Vranckryk hebben konnen repreſenteeren, gelyk den ſelven aantekent by de memorie van 7 deſer, *dat Uw Hoog Mog. het uytſtel by deſelve in ſijne Memorie van den 5. daar te vooren gegeven, al te kort bevonden, om in die ſelven tyt te konnen delibereren met de Miniſters van Sijne Catholijke Majeſteyt.* Met den Gouverneur van de Nederlanden, nochte met my, nochte met eenige andere Miniſters van ſijne Majeſteyt, hebben Uw Hoog Mog. niets te delibereren op de propoſitien van Vrankrijk, nochte op ſijn uytſtel het gene Uw Ho. Mog. daar over te delibereren hebben onder haar ſelven, dat is of Uw Ho. Mog. willen renuntieren van de vriendſchap en van de Tractaten, die Uw Hoog met ſijne Majeſteyt hebben gemaakt; of Uw Hoog Mog willen abandonneren de Nederlanden, en ook manqueren in het verbont, van ſijne Majeſteyt t'affiſteeren in eenige plaatzen van de Weerelt, alwaar men hem den Oorlog ſoude aen doen, en of Uw Hoog Mogende ſich t'eenemaal ſoude willen ſepareeren van alle de andere Geallieerden: Dit is het gene dat Vrankryk van U Hoog Mog. pretendeert, ende niet om te maken een generale Treves nochte Vrede: Ende dit is het gene waar op Uw Hoog Mog. haar gedachten moeten laten gaan, wel in acht nemende der ſelver eere, en der ſelver intereſt, ende op alle 't geene daar uyt zoude konnen ontſtaan.

Zedert den geſlooten Vrede tot Nimwegen, heeft Vrankrijk nergens anders op gearbeyt, als om uw Hoog Mog. af te trecken van de vriendſchap met Spangien, en om Uw Hoog Mog. te engageren van ſig niet te bemoeyen met het defendeeren van de Nelanden, en om me zoo ſijne Conqueſten van de Nederlanden ten eynde te brengen, voerende den Oorlog in Spangien ofte in Italien, ſoo heeft Vrankryk Uw Hoog Mog. ten zelven eynde ſeer gepreſſeert tot het maken van een defenſive Alliantie, d'intentie van Vranckryck zynde om in Spangien ende in Italien gelijke invallen, violentien ende hoſtiliteyten te plegen, als deſelve gedaan heeft in de Nederlanden, ende indien wy ons als dan badden willen in defentie ſtellen, ons uyt te roepen voor Aggreſſeurs, doende uw Ho. Mog. door dreygementen geloven, dat wy Aggreſſeurs waren, ende alſo Uw Ho. Mog. t'obligeren van der ſelver Wapenen te voegen met die van Vrankryk, ofte ten minſten deſelve t'obligeren tot de Neutraliteyt, ende door dat middel de Nederl. aan te taſten, wanneer deſen Staat oneenig met ons was geworden, ende ons onageſepareert; Ofte indien Vrankryk eenige Conqueſten maekten in Spanjen ofte in Italien, als dan van ons een Equivalent in de Nederl. te eyſchen: Dit is nu 't ſelfde dat men hedendaags repreſenteert, voorgeſtelt by verſcheydene harangues, ende dit ſal zyn deſelve Tragedie.

Indien de Propoſitie die den Franſen Ambaſſadeur gedaan heeft aan Uw Hoog Mog. eerlyk en rechtmatig was voor deſen Staat, dat Uw Hoog Mog. eens examineerde of deſelve ook ter executie geſtelt konde werden, want den gemelte Ambaſſadeur brengt daar by voor eene conditie, die inhoud de *facto alieno* (een ander mans ſake) want hy belooft dat den Konink ſijn Meeſter ſich ſal obligeren van niet te ſullen aenvallen, noch ſich te verſekeren van eenige plaats in de Nederlanden, ja ſelfs van geen oorlogh aldaar ten platten Lande te ſullen aanvangen, indien de Spaanſen haar daar van abſtineerden: Ik verklare ende aſſurere Uw Hoog Mog. dat indien daar ook maar een eenig Soldaat was in de Nederlanden, de Spaanſen haar niet ſoude abſtineeren van te doen alle het gene dat men moet doen tegen zyne Vyanden, en aldus belooft den Franſen Ambaſſadeur een ſake aan Uw Hoog Mog. van de welke hy wel weet, dat den Konink ſijn Meeſter ſal zyn gediſpenſeert, indien by deſelve niet houd.

Uw

Uw Hoog Mogende hebben doorgaans geprotesteert aan alle der selver Geallicerden, dat Uw Hoog-Mogende intentie was, dat den Treves ofte Vrede soude generaal zyn; en ondertusschen segt den Franssen Ambassadeur in sijne Memorie van 7. deser, *dat hy gevraegt hebbende aan de Gedeputeerden van Uw Hoog Mogende, of deselve verstonden, dat men maken soude een Generaal Tractaat, ende sy wilden datmen alhier tracteerde over de Conditien, die in het selve Tractaat van Treves, dat Vrankrijk met het Rijk zoude maken, soude influeren*; Dat deselve, daar op zouden hebben geantwoort, dat sy sulks niet en pretendeerden.

Dese t'samengevoegde negativen is t'eenemaal contrarie de versieckeringen, die Uw Ho. Mog. gegeven hebben, namentlijk als dat d'intentie van Uw Ho. Mog: was, dat den Vrede of Treves soude zijn Generaal, want men geen generale Treves ofte Vrede maken kan, indien het Tractaat niet generaal en is, te willen zeggen gelijk den Ambassadeur van Vrankryk sich expliceert, dat *Uw Hoog Mog. niet anderen wenste, als dat Sijne Alder-Christelijkste Majesteyt wel willende een eynde maaken door een Vrede ofte Treves van* 20. *Jaren, van soodanige differenten die deselve hadden met Spangien, deselve ook van gelijken wel wilde termineren door een Vrede ofte een Treves van* 20. *Jaren soodanige differenten als deselve souden mogen hebben met eenige Princen van 't Rijck*. Dat dit nu een generale Vrede ofte Treves zoude zyn, is een seergroote absurditeyt, want dit is maar een Vrede ofte Treves egaal, *quo ad Tempus*, (aangaande den tyd): Het sal nodig zyn dat ik hier op explicere d'intentie van Syne Majesteyt, ende ick geloove dat die van den Keyser, en van't grootste gedeelte van de Princen van't Ryk, daar mede sullen over-een-komen, wanneer sijne Majesteyt sigh verklaart heeft van niet te sullen maecken een Vrede noch Treves, die niet generaal en zy met influytinge van alle Syne Geallieerden, zoo verstaat hy daar door, dat 't Tractaat moet wesen generaal en algemeen; geresolveert, geslooten, en de geteekent op een ende den selven tyd; Dit is het geene waar toe Syne Majest. is geresolveert, als mede tot alle het gene, dat ik voor dezen zoo menigmaal aan Uw Hoog Mog. hebbe gerepeteert, ende noch repetere by die Memorie, dewelke ik gelesen hebbe met de Ministers van de Hooge Geallieerden, ende overgelevert in handen van de Gedeputeerden van Uw Hoog Mog. Gedaan in den Hage den 9. Juny 1684.

Was geteekent

Den Marquis de Castel Moncayo.

Num. XXXIII.

Missive van de Edele Mogende Heeren Staaten van Friesland, aan de Edele Mogende Staten der Geunieerde Provintien.

Edele Mogende Heeren,

WY hebben niet van nooden U Ed. Mo. voor te houden, in wat voegen het haar Hoog Mogende de Heeren Staten Generaal, en sijn Hoogheyt den Heere Prince van Oranjen belieft heeft de troepen van den Staat, en daaronder een groot gedeelte van dese Provincie, in het begin van de Franse hostiliteyten op den Spaansen bodem, te doen marscheren buyten het territoir van den geheelen Staat, tot secours van

de

de voorſz. Spaanſe Nederlanden, tegens den Koning van Vrankryk, en ſulks in abſentie van onſe Gecommitteerde ter Generaliteyt, mitsgaders, hoe men naderhand het affenden van meerder hulp-troepen heeft gereſolveert, en ter executie gebracht, tegens het ſentiment en in weerwil, ja tegens uytdruckelyk proteſt van deſe Provintie, en die van Stad en Landen. Is ook onnodig U Ed.: Mo.: te erinneren, dat ſoodanige proceduiren ſtrydig ſijn tegens de Unie tuſſchen de Provintien opgericht, ende conſtante practyk van dien, als waar by in het ſtuk van Vrede en oorlog geen overſtemminge plaats heeft, en een yder Provincie word voor behouden ſijne vryheyt, hoogheyt ende gerechtigheyt, ſijnde een klaare ſaake dat beyde deſe Pointen door het employ van de Militie tot nieuwe Roeringen, ook buiten de limiten der Vereenigde *Nederlanden*, tegens dank van Igelijk Provintie genoegſaam direct worden geſubverteert ende t'onder gebracht. Nademaal het affenden ende employeren van de Militie geſchiedende van wegen en op name van de Generaliteyt, en by gevolge van alle Provincien, eenige der ſelver tegens haren dank in een oorlog ſouden konnen ingewikkelt worden. En ook geen ſtaat te maken ſoude ſijn op Hoogheyt en vryheyt, ſoo wanneer de wapenen, en militie by een Igelijk der Provintien wordende betaalt, buiten haar Conſent, ja tegens haren wille, by anderen ſoude kunnen werden gebruykt, en haar authoriteyt alſoo t'enemaal ontrocken, wy moeten ſeggen, Edele mogende Heeren, dat ons de teneur van deſe en dergelijke Reſolutien niet alleene ſeer geſurpreneert maar ook bekommerlijke gedachten heeft gebaart waar toe de ſaaken ſouden komen te vervallen, indien men ſulke buyten-ſporige entreprites op de alder importantſte pointen van het vrye recht der landen, ongemerkt, en ongevindiceert liet paſſeeren. Wy hebben dan niet ledig kunnen ſtaan, om ons gevoelen daar van niet alleen door ordinaire gecommitteerden ter Generaliteyt bekent te doen maken, maer hebben ook ten dien eynde gedaan een extraordinariſe beſendinge aan haar Hoog. Mogende en ſijn Hoogheyt den Heere Prince van Oranjen, ten eynde door deſelve niet alleen te dolleren over het geene voorſchreven is, maar oock te verſoeken dat de Militie ſtaende op deze Provintie, mochte worden gerenvoieert en binnen ons eygen Provintie wederom gelonden. *Welk ſoo billyk verſoek* by haar Hoog Mogende en den Heere Prince van Oranjen ſijnde geexcuſeert: hebben wy door deſelve extraordinariſe gecommitteerde aan Hoog Gemelte haar Hoog Mogende en ſijn Hoogheyd, onſe reſolutie bekent gemaakt, van by vervolg van weygeringe, te gebruyken ons ſouverain recht, dat ons toe behoort over onſe eygene Militie, en deſelve te revoceeren binnen onſe Provincie, voorts in gevalle van onverhoopt beletſel in deſen, en nonpareren der Militaire, deſelve te caſſeren en wederom tot aanneming van nieuwe Militie te procedeeren: wy hebben geoordeelt, dat wy ſoo tot onſe verſeeckeringe tegens buitenlands gevaar, waar van wy ſelve uit 's Gravenhage wierden gewaarſchout, als tot maintien van onſe hoogheyt en vryheyt ſampt reſtauratie van de vervallene, en ſchier in vergetelheyt en van kenniſſe geredigeerde Authoriteyt over onſe militien, niet minder konden doen, indien wy anders eenig effect ſouden konnen verwachten van ons voor behouden recht, ten tyde van 't aanſtellen van een Capiteyn generaal over de Militie van alle de Provintien te velde, te weten, dat ſulcx niet en ſoude ſtrecken tot eenige krenkinge van ons ſouverain recht, ende dat van onſen Capiteyn generaal in het beſonder over onſe militie voorſchreven, ſonder dat wy ons daar mede in eeniger manieren denken te ſepareeren van die plichten waar toe wy door de Unie, ſoo wanneer ons het effect des ſelfs, door de andere Bontgenoten wert-geprefteert, mogen ſijn gehouden, maar in ons voornemen, gelijk wy in deſen altijt van de gewil-

ligſte

ligſte en gereetſte geweeſt ſijn, om tot behoudeniſſe en defenſe van den Staat alles te Contribueren wat mogelyk is, en goed en bloet voor de gemeente, vryheyt, religie, en welvaart op te ſetten en te wagen, maar wy kunnen ondertuſſchen niet ſwygen noch ſtil ſitten, op het violeren der Unie, en læſie van ons recht by eenige der bondgenoten een deſſein wordende ondernomen; als klaarlijk belpeurende, dat wy in dien ſtaat ſouden moeten koomen van te worden geprecipiteert in ruineuſe oorlogen, ſonder ons eygen toedoen, en te worden uitgeput door het bekoſtingen van een militie geduerig buiten onſe Provintie wordende gehouden, ſonder te hebben eenige diſpoſitie daar over, in tegendeel moetende lyden, dat ſy tegens de Intentie, tegens het Intereſt, ja tot het uiterſte gevaar des Lands werden gebruyckt en gecommandeert; wy ſijn noch meer geſurpreneert geworden als wy bericht ſijn, dat de Raat van Staten met approbatie van haar Ho: Mo: ordre hadde geſtelt, ten eynde alle de militairen, ſoude moeten komen by hare reſpective Compagnien, by pene van als deſerteurs te ſullen werden geſtraft: wy hebben dit niet anders kunnen aanſien als een continuatie van de vorige uſurpatien, en een onbillik reſſentiment van haar Hoog Mogende over het geremonſtreerde ter Generaliteyt by deſe Provintie, benevens die van Stad en Lande gedaan. Dies wy niet hebben kunnen nalaten, daar tegens ſoodanige reſolutie te nemen, als U Ed: Mog. uyt nevensgaande Copy ſullen gelieven te ſien, en wy hebben nodich geacht niet alleen U Edele Mogende kenniſſe by deſe van onſe brieven en ſentimenten te geven, maar ook Vrund en nabuirlyk te verſoeken U Edele Mogende gelieven deſe ſake in haar geheel gewigte te ponderen en hunne raadſlagen daar heene te dirigeeren, dat wy volkomene ſatisfactie, op ons verſoek ter Generaliteyt gedaan, mogen erlangen, als mede, dat alle proceduren tegens de Militaire, alhier door onſe ordre ſijnde gearreſteert, by de generale Krygſraat of anderſints, mogen werden opgeheven en geſtut, en de verſochte Militie ten ſpoedichſten onſen Provintie werden gerenvoieert. Waar mede,

Edele Mogende Heeren, ſullen wy U Edele Mogende beveelen in de H. Protectie van God Almagtig, Leeuwaarden den 13. May 1684.

U Ed. Mog:

Goede Vrunden

De Staaten van Vriesland.

Was geparapheert vt.

T. v. ANDRINGA.

Ter Ordonnantie der ſelver geteekent

H. HUBER.

Num. XXXIV.

Extract uyt de Reſolutien van de Edele Mogende Heeren Staten van Frieſlant.

IS ter Vergaderinge geexhibeert ende geleſen een Reſolutie van de Raat van Staate in date den 8. May, inhoudende een laſt aan alle Gouverneurs en Commandeurs

om geen Officieren of Soldaten uyt haare reſpective Guarniſoenen te laaten vertrecken, en die rede geaufugieert zyn, aan te ſchrijven, dat met ten eerſten ſullen hebben wederom te komen, en tegens de uitblyvende te procederen als men na krijgs-gebruyk met Deſerteurs gewent is te doen: Als ook een Reſolutie van haar Ho. Mo. in dato den 15. deſes boven gemelde Reſolutie van de Raat van Staten approberende: Waar op gedelibereert zynde, hebben haar Edele Mogende met eenparigheyt van ſtemmen goet gevonden te verklaren, dat de meergemelde Reſolutie, en daar op gevolgde aanſchryvinge der Heeren Raden van Staaten haar Edele Mogende ſeer vremt is voorgekomen, in aanſien van de tegenwoordige conſtitutie van tijden, en in gevolge van het geene onlangs aan haar Hoog Mogende is voorgehouden ende bekent gemaakt, te weten, dat deſe Provintie de Troupes ſtaande op hare repartitie, om verſcheyde redenen, en byſonder wegens de ſware gedreygde ongemakken en gevaarlykheden van buyten, ſelf verſtonden ten hoogſten van noden te hebben; alwaaromme ook haar Edele Mogende by ſolemnele Deputatie aan haar Hoog Mogende verſogt hadden, neffens de Provintie van Stad en Lande, dat de Militie ſtaande op hunne reſpective repartitien, binnen deſe Provintie mogte worden gerenvoyeert tot conſervatie der ſelver en geruſt-ſtellinge der goede Gemeente ge-employeert, dat by ontſtenteniſſe van dien haar Edele Mogende genootſaakt ſouden zyn om deſelve hunne Militie te revoceren, of by onverhoopte verlet in ſoo rechtmatig voornemen tot die nootwendigheyd ſouden werden gedrigeert, om de Troupen die haar op ſulken onbillyken wyſe ſouden werden onthouden, effectivelyk te caſſeeren, en haar wederom van nieuwe te voorſien, in navolginge van het gene op verſcheyde tyden, en ſpecialijk in den jare 1674. by de Heeren Staaten van Holland is gepractiſeert, caſſeerende verſcheyde Regimenten, op hare repartitie ſtaande, en wederom in plaatſe van die nieuwe Engelſe en Schotſe Militie aannemende, en dat alles buyten kenniſſe en voor weten, veel min met conſent der geſamentlyke Bontgenooten. Op welke bekentmakinge en vertoog aan haar Hoog Mogende en den Heere Prince van Oranje gedaan, haar Edele Mogende onveylbaar hadden verwacht, dat ſoodanige reflectie ſouden genomen zyn geweeſt, dat alle verdre verwyderingen en extremiteyten hadden mogen voorgekoomen en verhindert worden. In tegendeel vernemen haar Edele Mogende met ſurprice en bevreemdinge, dat in plaatſe van behoorlyke defentie aan ſulke ſerieuſe Reſolutien en ſolemnele remonſtrantien, als aan haar Hoog Mogende gedaan zyn, nu de ſaake daar op wort aangeleyt, ten eynde haar Ed. Mogende wel gefundeerde intentie en indiſputabel regt van Souveraniteyt over den haren gecontravenieert, en kragteloos werde gemaakt, nademaal niet alleen de troupes nu buyten deſe Provintie wordende bevonden, haar Edele Mogende niet wederom volgens verſoek worden toegeſonden, maar ook de gene die alhier tegenwoordig zijn, haar werden afgenomen en gevoceert ook op een extraordinare en violente manier van doen. Haar Edele Mogende kunnen niet nalaten om haar ſelf niet ſchuldich te maken aen het verwaarloſen van hun eygen recht, en conſervatie der dier verkregene Vryheyt, van ſulks ter herten te nemen, en dat ſy daar tegens inſiſteeren hunne genomene Reſolutie en gedane Arreſt, met expres verbod aan deſelve van de gedane Evocatie of eenige aanſchrijvinge van Gouverneurs of wie het ſoude mogen zijn, te pareren, als zynde deſelve meer gehouden te obedieren de Ordres van haar Edele Mog. als die van de Heeren Raden van Staaten; want het is ſoo verre van daar dat de Eed die de Militie van de Raat van Staten doet, en de commiſſie die ſy van deſelve ontfangt, haar ſoodanigh gemeyn ſoude maken datter geen onderſcheyt van Provintien voor haar overich ſoude zijn, dat

in

in tegendeel den wel gemelten Raad van Staten volgens het 18. Articul van de oude ende 27. Articul van deſelve Raad gehouden is, de Militie by Eede te verplichten, om niet particulierlijk ook gehouw en getrou te weſen de Provintie tot wiens laſte of repartitie die betaalt ſal worden, ſulcx dat door het doen van voorſz. Eed, en 't ontfangen van voorſz. Commiſſie in geenen deelen wort gederogeert aan 't geſach, dat de betaals-Heeren over hare Militie ſijn hebbende, zijnde in 't regard van de Provintie van Frieſland hier ontrent noch twee ſaken te remarqueren: Eerſtelyk dat aan de Capiteynen aldaar aangeſtelt wordende, eerſt en alvorens wort gegeven een Provintiale commiſſie daar op deſelve door de Heeren Gedeputeerde Staten van de Provintien worden beëdigt, met welke beëdigde commiſſie, deſelve haar addreſſeren aan de Raad van Staten, om aldaar mede Acte van commiſſie te ontfangen. Ten tweeden is noch ſonderling aanmerkens waardig, dat de Militie van de Provintie van Vrieſland gerepartieert, voor deſen en namentlijk gedurende den gantſchen tijt van den Oorlog met den Konink van Spanjen, noyt Eed aan de Generaliteyt gedaan, nochte ook commiſſie van de Raat van Staten ontfangen heeft, tot dat in den Jare 1653. op het aandringen der andere Provintien, de Provintie van Vrieſland die condeſcendentie voor hare Bondgenoten (die deſelve niet oordeelde haar in deſen ſchadelijk te zijn) wel heeft willen thonen van te permitteren, dat hare Militie commiſſie van de Raad van Staten ſoude ontfangen, onder expreſſe precautie nochtans, dat daar door in geenen deele het geſach en diſpoſitie van deſelve Provintie over hare Militie ſoude werden vermindert; en in gevalle van wegen de Raad van Staten verder tot nadeel van ſoodanige Militaire werde geprocedeert, nemen haar Edele Mogende mits deſen aen, deſelve te guaranderen en te indemneren van alle ſwaarigheyt, leet, ſmaat, hoon of eenige andere ongelegentheden die haar hieromme mochte overkomen. Zijnde haar Edele Mogende gereſolveert, die gene die ſich in eenige Krijgsraat ſullen laten gebruyken tot het vellen van ſententien, tot nadeel der Officieren en Soldaten van deſe Provintien, op gelyke manieren, by alle gelegentheyd te tracteren, als aan deſelve ſal worden gedaan, en die affronten op te nemen, als aan haar Edele Mogende ſelf geſchiet te ſijn, en proteſteren voorts, van onſchuldig te willen zijn aan alle onheylen en ſwarigheden daar uyt verder ſullende komen te reſulteren, en ſullen ook niet manqueeren, om hun daar van te reſenteren, by ſoodanige wegen en middelen als ſy tot bewaringe van hunne Souvereiniteyt, en conſervatie ſoo van dese Provintie in 't beſonder, als tot krachtige onderhoudinge van de oprechte Unie, tuſſchen de geſamentlyke Bontgenooten ſullen bevinden te behooren; verklarende haar Edele Mogende met deſe en andere Reſolutien van diergelyke nature rede genomen en noch te nemen, niets te reſolveren en te doen tot inbreuke of de minſte krenkinge van de gemelde Unie, maar wel te zijn verſekert, dat den wech die men ſedert eenige tijt aan de tafel van haar Hoog Mogende heeft gekoſen, regelrecht en op menigerleye wijſe is ſtrijdende met de gemaakte Unie, en wel beſonderlijk door het authoriſeeren van de Heere Prince van Oranjen tot het weg ſenden van meerder ſecours na de Spaanſe Nederlanden, niet alleen buyten weten en communicatie, maar ook tegens wille en expreſſe proteſtatie van twee conſiderabele Provintien, en dat ſonder reſumptie, hoewel in het uytgeven van die ſubrexte genomene Reſolutie, voor een dach later geen noodſaakelijk intereſt reſideerde, en ſulks iterativelijk gedaan, gebruykende het recht, van overſtemminge in ſaake daar die notoirlijk geen plaats mach hebben, en alzoo deſe beyde Provintien genoegſaam brengende in ſtaat van Vaſſal en onderworpene Landen, geen diſpoſitie meer hebbende

over hare eygen Soldateſque, zijnde het weſentlijkſte en krachtdadigſte recht van Souveraineyteyt, waar mede dan niet directer kan ſtryden dat grond-point van de Unie, waar by gecaveert is, dat alle en ider Provintie, Steden ende Leden der Unie ſullen worden behouden, ende gemaintineert by haar reſpective Hoogheyt, Vry- en Gerechtigheyd, welke dingen in deſer voegen worden geſtelt, buyten alle gebruyk en effect, welk't haar Ed. Mog. niet van meyninge zijnde te tollereren, hebben ten dien eynde by deſe Reſolutie aan haar Hoog Mogende en den Raad van Staten, de Staten der reſpective Provintien, en den Heere Prince van Oranjen, hun meeninge wel willen bekent maken, met verſoek nochmaals om van de opgehevene proceduren te willen deſiſteren onder iteratijf proteſt als voren. En worden de Gecommitteerde ter Generaliteyt gelaſt, om hier van ſpoedige openinge ter Vergaderinge van haar Hoog Mogende te doen, en alle meeſt krachtige devoiren aan te wenden, ten eynde deſe haar Edele Mogende wel meyninge werde voldaan en nagekomen.

Aldus gereſolveert op't Landſchaps Huys den 16. May 1684. was verteekent voor Ooſtergo *B. Henninga van Greveſtins*, *C. Beſman*. Voor Weſtergoo *Sioak Tiaerd van Burmania*, *Jacob Wybrants*. Voor de Sevenwolden, *M. Beckens*, *J. Aeronius*. Voor de Steden, *Claes Willems Hagius*, *R. van Vierſſen*.

Num. XXXV.

Reſolutie van de Stad Amſterdam van den 2. Juny 1684. nopende 't verzegelt houden van haar Papieren in 's Gravenhage.

IS, naar voorgaande deliberatie, goedgevonden en verſtaan, dat (dewijle haar Ed: Gr: Mo. tot noch toe niet en hebben gelieven te reſolveren tot de ontzegelinge ende reſtitutie van deſes Stads papieren in den Hage, niet tegenſtaande dat daer toe ſoo meenigvuldige en iterative wel geraiſonneerde inſtantien, ende noch ſpecialijk by reſolutie van deze Vroedſchap van den 15. May laaſtleden, zijn gedaan, met volle juſtificatie van dezes Stad proceduren, ende wederlegginge van alle het geene tot het verzegelen van hare papieren aanleydinge heeft gegeven, zonder dat de Leden haar ingelaten hebben, om zulks te debatteren ende deſtrueren, ende dat echter tot noch toe daer op het behoorlyk effect niet en is gevolgt, en dat dies haar Ed: Achtbare werden belet van het gebruyk van de voorſz. papieren, als mede verhindert hare ordinaris Gedeputeerdens, met eenige betamentlijkheyd na den Hage te konnen ſtieren, en daar en boven de Stad gelaten onder een zeer notable blame en læſie) de Heeren dezes Stads Gedeputeerdens ter Dagvaart zullen werden gelaſt, omme ter Vergaderinge van hoogſt-gemelde haar Ed: Gr: Mo: in gevolge van de laatſte clauſule van de bovengemelte Reſolutie, te denuncieren, dat by aldien als noch tot de ontzegelinge de noodige ordre niet en werd geſtelt, haar Ed. Achtbare niet en zullen conſenteren in den ophef van eenige middelen binnen haar Stad, noch verſtaan met goede oogen langer aan te zien, dat zonder haar conſent op de poſten van de Staat van Oorlog betalingen geſchieden; ende in dien men onverhopentlijk daar inne wil continueeren, haar Ed. Achtb. zich zullen genoodzaakt vinden daar tegens zodanige Reſolutien te nemen ende middelen gebruyken, als zy tot voorſtand van het recht ende digniteyt van deze Stad

Stad zullen noodig achten: proteſteerende van onſchuldig te willen zijn aan alle ongemacken en inconvenienten, welke daar uyt zouden mogen komen te ontſtaan.

Num. XXXVI.

Memorie van den Heer Marquis de Caſtel Moncayo, Extraordinaris Envoyé van de Kroon Spanjen, aen haer Hoog Mogende de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, overgelevert op den 12 Juny 1684. Raeckende de Republique van Genua.

DEn Marquis de Caſtel-Moncayo, hebbende in de laetſte Conferentie, alwaer denſelven d'eere had tegenwoordig te zyn met de Miniſters van de hooge Geallieerden, te kennen gegeven de nootſakelykheyd ende importantie, van dat het accommoment van de differenten, ontſtaen tuſſchen de Kroon Vrankryk ende de republique van Genua, een gedeelte maekte van 't generale accommodement, datmen met Vrankryk ende deſſelfs Geallieerden ſoude ſluyten. De Gedeputeerden van Uw Hoog Mogende verklaerden, dat d'intentie ende reſolutie van Uw Hoog Mogende alzo was; Ende gelyk met het aenkomen van de Poſt uyt Spaignen den Marquis de Caſtel Moncayo, ſedert poſitive ordres van den Konink ſijn Meeſter op dat ſubject heeft ontfangen, vind ſig den ſelven geobligeert uyt den naem ende van wegens ſijne Majeſteyt, Uw Hoog Mogende te verſtaen te geven, dat het lot, ofte het welvaren van de Republique van Genua was inſeparabel ofte onafſcheydelyk van de Intereſten van Syne Majeſteyt, niet alleenlyk ter oorſake van de overeenkominge en maintenue van de Republique van Genua, voor de conſervatie van de vryheyt van geheel Italien, ende van de vrye Negotie in de Levant, maer ook ter ſake van 't point van eere, waer by Syne Majeſteyt ſig vint geëngageert, overmits de ſelve Republique in weerwil van alle dreyginge van Vrankryk, in weerwil van de inegaliteyt van de magt, en in weerwil van de ruine die de ſelve beproeft heeft, ſig vindende gelecht by na in aſſche, heeft de ſelve ſig niet willen afſonderen van de eere ende vrientſchap van Syne Majeſteyt, tot het welke Vrankryk de ſelve heeft willen obligeeren. Ende alſoo heeft Syne Majeſteyt in erkenteniſſe van een ſoo heroïque, edelmoedige en ſtantvaſtige Actie, gereſolveert, geen Vrede, nochte Treves met Vrankryk te maken, ten zy dat zulks geſchiede met inſluytinge en ſatisfactie van de voorgemelte Republique van Genua, deſelve in dit reguard conſiderende als een van ſijn aldergetrouwſte Geallieerden. Gedaen in den Hage den 12. Juny, 1684.

Was getekent

Den Marquis de Caſtel Moncayo.

Num. XXXVII.

Memorie van den Heer van Dieſt, Extraordinares Envoyé van Syn Ceurvorſtelyke Doorluchtigheyt van Brandenburg, overgelevert aen de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden. Op den 14 Juny, 1684. Hoog Mogende Heeren.

NAer dat d'extenſie over de Conferentie tuſſchen Uw Hoog Mog. Gedepuleerden, ende den ondergeſchreven Extraordinaris Envoye van Syne Cheurvorſtelyc-

ke Doorluchtigheyd van Brandenburg, op den 9 Juny laeſtleden gehouden, by Uw Hoog. Mog. Griffie gecoucheert, den ſelven giſteren avond is ter hande gekomen, en daar uyt by den ondergeſchreven geſien weſende, dat in een ende andere deſſelfs antwoort, niet al te wel was uytgedruckt, heeft nodigh geoordeelt by Memorie deſelve duydelijcker te expliceeren;

Uw Hoog Mog. Gedeputeerde Propoſitie was principalyck ende in ſubſtantie daer heen tendeerende, dat Uw Hoog Mog. ſedert de krachtige exhortatien van S. C. F. Dt. van Brandenburg gedaen, het werck van de generale Vrede met alle applicatie hadden by der hand genomen, dat deſelve aen Syne Coninklycke Majeſteyt van Spangen, ende andere hooge Heeren Geallieerden Miniſters, op het ſerieuſte hadden voorgedragen, alle bedenkelyke reden, om haer te permoveeren tot het aennemen van de Conditien by Syne K. Majeſt. van Vrankryk opgeſtelt, dat S. K. Majeſt. van Spaignen daer toe noch geenſins was gediſponeert. Dat by de Hooge Geallieerden van het Ryk, naer dat by het Collegie van de Furſten ſeeker concluſie was genomen, daer toe wel inclinatie betoont wierde, mits dat het accommodement generael, ende zich zoo wel over het Noorden als het Zuyden ſoude extendeeren; En hebben Uw Hoog Mog. Gedeputeerden ſich daer by duydelijk verklaert, dat onder het Noorden alleen verſtonden (I.) De ſaken van Holſteyn Gottorff, (II.) De pretenſien op Meklenburg, Saxen Lauenburg, ende anderen in de Neder-Saxiſche Creyts inquarteerde Landen. (III.) De ſaken van Jever, ende (IV.) van Höekſter.

Dat Uw Hoog Mog. verſochten dat S. C. F. Dt. dit niet alleen mochte helpen bevorderen, maer ſelfs het te maken weſende accommodement door der ſelver guarantie helpen bekrachtigen.

Daer beneffens recommandeerde Uw Hoog Mog. Gedeputeerde de Intereſſen van Syn Hoogheyt den Heere Prince van Orangien, rakende drie poincten, de Prince pauté d'Orange, de queſtien met Iſenguien, ende de Goederen onder Luxemburg reſorteerende, dat S. C. Dt. met goede officien mogte te concurreren, op dat de ſelve by dese gelegentheyd mede mochten werden tot vergenoegen afgedaen.

Den ondergeſchreven heeft geantwoort op het eerſte: Dat S. C. F. Dt. den generale Vrede van alle herten wenſchte, ende daer toe alle krachtige devoiren altoos aengewendt hadde; maer dat S. C. F. Dt. noyt in een generale Handelplaets hadde gecondeſcendeert.

Dat de ſelve altoos hadde geoordeelt dat de ſaecken van het Ryck tot Regensburgh moſten werden getracteert, ende niet *extra Imperium de ſaris Imperii* te handelen was; Dat als naer Uw Hoog Mog. Gedeputeerde ſeggen, dat Furſtelycke Collegie tot Regensburg nu mede tot het *armiſtitium* hadden gereſolveert, men licht expedientien ſoude vinden het alſoo in te ſchicken; dat de ſelve al te gelyck, ende ſonder ſeparatie konde geconſidereert werden.

Dat de bovengemelte Queſtien in het Noorden Synen Genadighſten Heer in 't particulier niet raeckten, maer Syn Koninckycke Majeſteyt van Denemarcken, ende S. C. F. Dt. van Ceulen, welcke beyde haer Miniſters hier hadden, dat hy cock daer over geenſins geinſtrueert was, ende men niet hadde vermoeden konnen, dat men alhier ſulcken particularia ſoude willen in debat brengen, of aen het *armiſtitium* accrocheeren, die ten deelen domeſticq ende alle ſulcke ſaecken waren, die in Duytſlandt wel ſouden vereffent werden, zelfs door de goede officien ende interpoſitie van S. C. F. Dt. en andere, die daer mede alrede bemoeyt waren.

Dat

Dat immers hier alleen getracteert wierde over de queſtien tuſſchen de Croonen van Vranckrijck ende Spaignen, ende dat die pointen daer mede geen de minſte gemeenſchap hadden.

Dat de ſelve recommandeerde de groote ſaeke daer na niet op te houden.

Het tweede point de Guarantie betreffende, verklaarde den ondergeſchreven, dat ſijn C. F. Dt. den Vreeden met het Ryck als welcken ſijnen Genadighſten Heere ten principalen mede toucheerden, altoos ſoude guarandeeren.

By de Spaenſche Nederlanden, ende het accommodement daer over te maecken, hadde S. C. F. Dt. ſich tot dato niet geintereſſeert, maer ſulcks aende hoogwijſe directie van Syne Koninckl. Majeſteyt van Engelandt, ende deſen Staet gelaten.

Dat S. C. F. Dt. by deſen Staet zoo veel intereſſe nam, dat in hare conſideratie tot derſelver geruſtheyt wel zoude willen concurreren.

Dat echter den ondergeſchreven ſich daer over niet eerder konde poſitive expliceren, als wanneer hy de extenſie van 't Tractaet zoude geſien, ende met zyn inſtructien geconfereert hebben;

Dat hy oock daer over als dan met meerder exactitude, tot bevordering van ſijnes Genadigſten Heeren ſpeciale ordre ſoude konnen rapporteeren;

Rakende de Intereſſen van ſijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangien, ſeyde den ondergeſchreven, dat het redelijck en billyk was datmen deſelve by deſe occaſie ten ſerieuſte recommandeerde.

Dat Uw Hoog Mog. bekent was dat niemant ſigh der ſelver meer ende ten allen tyde hadde aenghenomen, als ſyn C. F. Dt. ende met ſucces, door des ſelfs goede officien, by ſijn Coninkl. Majeſteyt van Vranckryk geinterponeert.

Dat S. C. F. Dt. van ſijne ſonderlinge genegentheyt voor de perſoon ende intereſſen van hooggemelte Syn Hoogheyt, noch onlangs een preuve ten regarde van 't Graefſchap Meurs gegeven hadde.

Dat S. C. F. Dt. tot continuatie van de voorſz. goede officien noch voor weynigh tydt door den ondergeſchreven aen Syn Hooght. ſeer convenable propoſitien hadde laten doen.

S. C. F. Dt. ſoude lief ſyn als Syn Hooght. by deſe occaſie ſyn contentement ſoude verkrygen mogen.

Dat de ondergeſchreven echter niet was gelaſt om daar over ofte over eenige andere ſaken materieel van die alhier te maecken ſtaende Tractaten, raeckende yets met U Hoog Mog. te confereren; maer hy ſoude van alles omſtandelyck S. C. F. Dt. rapporteeren.

Daer by t'elckens repeteerende, dat ſijnen laſt was aen Uw Hoog. Mog. op 't krachtighſte te recommandeeren, dat de ſelve deſen tydt tot acceptatie van den ſtilſtant niet mochten onnuttelyck voor by gaen laten.

T welck den Ondergeſchreven Extraordinaris Envoyé by deſe memorie noghmaels heeft willen reitereren. Hage den $\frac{7}{17}$. Juny 1684.

FRID. WILH. van DIEST.

Num.

XXXVIII.

Memorievan ſijn Exc. den Heer Grave d'Avaux, Ambaſſadeur Extraordinaris van ſijn Alderchriſtelijkſte Majeſteyt. Op den 15. Juny 1684. aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden overgelevert.

DEn Grave d'Avaux, Ambaſſadeur extraordinaris van den Alderchriſtelijkſten Koning, om te antwoorden op het gunt de Heeren Gedeputeerde van Uw Ho: Mog: verſogt hebben, heeft het antwoort 't welk hy haer gegeven heeft, in geſchrift geſtelt, en het tegenwoordig Memoriael overgelevert, houdende in ſubſtantie het gunt hy aen de Heeren Uw Ho: Mog: Gedeputeerde in een genoegſame lange conferentie voorgehouden heeft.

Welgemelte Ambaſſadeur heeft haer te kennen gegeven dat den Koning ſijn Meeſter in der daet na de Vrede tracht, en dat hy geen ander bewijs dien aengaende behoeft by te brengen, als dat gene, 't welk ſijn Majt. ſelf bereyt is aen alle de werelt te doen blijken, ſo wanneer hy ſig naer het innemen van Luxenburg by de ſelve conditien is houdende, als hy voor deſen heeft voorgeſlagen, en dat hy boven dien toeſtaet een Maent lang (te rekenen van den dag af van d'ondertekening van het Tractaet in 's-Gravenhage gehouden te ſijn aan deſelve conditien dien hy voor deſe aen het Rijk heeft voorgeſtelt. Dat ſulx het geen is wat ſijn Majt. doen kan, ende aen uw. Ho. Mog. voorgeſlagen heeft) mitsgaders al het geen uw Ho. Mog. deſelve met reden konnen afvergen: En ſo'er iets is dat haer eenige ongeruſtheyt ſoude konnen bybrengen, heeft ſijn Maj. haer al te veel blijk gegeven van de ſorge die hy tot haer geruſtigheyd is dragende, om die gedachten te hebben dat hy die van een ander kant ſoude willen verſtoren; en dat by aldien men het werk tuſſchen Vrankrijk en Spangien alhier wil afdoen, uw Ho. Mog. niet en behoeven te twyfelen of ſijn Majt. ſal ſig laten vinden in al het geen tot haer volkomen genoegen ſoude konnen ſtrecken: Doch dat het billijk noch rechtmatig ſoude ſijn Welgem: Ambaſſadeur te willen verplichten om deſwegen in overeenkomſt met Uw Ho. Mog. te treden, 't zy by articulen dewelke tuſſchen Vrankrijk en Spagnien ſouden werden geinſereert, of by afgeſonderde articulen: Want ſo men op die voet te werk ging, ſou men ongevoelijk, onder pretext van de ſaken van het Noorden, in een Doolhof van een algemeen Tractaat vervallen. En dat is het gunt die gene, dewelke ganſch Europa in een algemeen Oorlog, onder voorwentſel van een algemeen vergelijk, ſedert drie jaren hebben getracht te bedraeyen na geſtaen hebben: Dat is het geen ſy noch op heden onder andere woorden, en op een andere wyſe voor hebben; en dat onbepaelt voorſtel van de Noordſche geſchillen doet genoegſaem blijken, dat wat ſchone glimp men het ſelve geven mach, het nochtans maer door die gene wert te voorſchijn gebracht, dewelke ſig niet langer directelijk tegens de Vrede konnende ſtellen, ſo vele hinderpalen daer tegens trachten te verwecken, dat uw Ho. Mo. dien tijt, binnen dewelke ſijn Allerch. Majt. by ſijn aengeboden voorſtel belooft te blijven, ſonder iets te beſluyten, ſouden laten voorby gaen: En om ſulx noch een mael te ſeggen, dat men Hoochgem: Ambaſſadeur niets meer kan afvergen, als dat hy het werk van Spagnien op de conditien door ſijn Majt. voorgeſtelt, verhandelt; dat men de ſaken die het werk aengaen, na Regensburg overlende, en dat ſijn Maj. bewillige ſig noch een Maent lang te houden aen de ſelve conditien die ſy den Rijxdag tot Regensburg aengeboden heeft: Dat de perſonen

waren

waer uyt den gem. Rijkxdag beſtaet, vernuftig en ſchrander zijn; dat ſy 's Rijkx belang ter herten nemen, dat ſy deſelfs ruſt wel ſullen weten te beſorgen; en eyndelijk dat by aldien uw Hog. Mog. van meening ſijn geen Vrede of ſtilſtant tuſſchen Vrankrijk en Spagnien in te willigen, en d'aanbiedingen die ſijn Alderchriſtel. Majt. U wegens de geruſtigheyt van de Neerlanden, mitsgaders de ſecuriteyt van de Barriere, is doende, af te ſlaen, 't en zy den Grave d'Avaux ſig verplichte om met u wegens ſaken die hem of ſijn ampt niet en raken, te handelen, het een groot ongeluk voor het Chriſtenrijk ſal weſen; en waer op den Koning ſijn Meeſter niets hebbende dat hy ſig ſelf ſoude konnen verwyten, welgem: Ambaſſadeur hoopt dat Godt de wapenen van ſijn Maj. ſal continueren te zegenen: Doch ſo uw Ho. Mo. ter contrarie te vreden ſijn met die aenbiedinge dat men de geſchillen tuſſchen Vrankrijk en Spagnien vaerdig nederlegge, dat men de ruſt in de naburige Landen herſtelle; dat men de veyligheyt van uw Barriere in acht neme, en dat men de geruſtigheyt van het Rijk door een ſtilſtant van twintig jaren vaſt make, ſo is 't dat hooch gem. Ambaſſadeur aen uw Ho. Mo. nochmaels voorhout, dat hy bereyt is het Tractaet in queſtie aenſtonts te tekenen, en dat hy deswegen ſodanigen vlyt by den Koningh ſijn Meeſter ſal afleggen, als het uw Ho. Mog. ſal believen hem mede te belaſten.

Wat aangaat het uytſtel, Uw Ho. Mo. Gedeputeerde hebben een prolongatie van dien op hem verſogt, en ook afgevraagt van wat dag af men konde berekenen dat de tijt van 12 dagen begonnen heeft, waar op hooggem: Ambaſſ. haar heeft geantwoort, dat de Gouverneur van Lutzenburgh de Capitulatie, uyt welkers kracht die plaats in ſijn Majeſteits macht was overgegeven, op den 4. deſer geteekent hadde, en dat men overſulx rekenen moſt dat de gem. Stadt van dien dagh af aan ſijn Majeſteyt toebehoort hadde: Doch dat eenige van Uw Hoog Mog. Gedeputeerden voorgeworpen hebbende dat des Koninghs Troupen niet eer als voor den 16den des morgens in poſſeſſie van een der poorten der ſtadt geſtelt waren, ſoo heeft voorgem. Ambaſſadeur haar klaerder te kennen gegeven het gunt hy haar in ſijn antwoordt van den 7. deſer verklaert heeft; namentlijk dat hy op die twee dagen niet ſien en ſoude, ſo wanneer men maar enkel tijd van nooden ſoude hebben, die U Ho. Mo. wel ſullen willen beſteden om dit werk op het ſpoedigſte af te doen; in welk geval hy de 12 dagen na den 6 deſer geerne ſal beginnen te reekenen; dat is te ſeggen, dat de 12 dagen op den 18 des avonds ſullen eyndigen. Dogh alſoo hy de eere gehad heeft van haar op den 6. deſer te ſeggen dat hy ſig in dat werk ſoude aenſtellen, na dat hy ſien ſoude dat Uw Ho: Mog: de vrede ernſtelijk behertigden, ende ſigh volgens de forme van haer Regeering ſouden houden, ſoo is hy genoodſaekt haar te ſeggen, dat hy met leetweſen ſiet dat dit het gunt niet en is dat haar op heden is ophoudende; dat het ſwarigheden zijn die het werk eygentlijk niet en raaken, ende conditien die Uw Hoog Mog. op d'aanbiedingen van ſijn Majeſteyt willen ſtellen, mitſgaders d'aanneminge die Uw Ho. Mog. voorgeven daar van te willen doen, om verre ſtooten: En daarom heeft hooghgem. Amb. tegen haar geſeyt, dat ſoo ſy de generale Vrede ſoo ernſtig meenden als ſy van haar gaven, daar geen gereder of veyliger middel is als ſuiverlijck en ſonder bepalinge over d'aanbiedingen van ſijn Majeſt. een beſluyt te maaken. Zijnde het gunt hooggem. Ambaſſ. haar verſogt heeft voor het vervallen van de geſtelde tijt te willen doen, ingevalle ſulks haar Hoog Mog. meening mogte weſen, alſoo hy geen uytſtel ter wereld meer in ſijn maght heeft, en door dien Uw Hoog Mog. ſelf genoegſaam konnen afnemen dat het goen wijsheyt van den Koning ſijn Meeſter ſoude weſen de voordeelen die het jaar-getij hem aanbrengt, en

die hy van de goede toeſtant van ſijne Legers kan verhopen, met nieuwe uytſtellen als willens te ontbeeren. Gedaan in den Haag den 15 Juni 1684.

Geteekent.

De Grave d'Avaux.

Num. XXXIX.

Projekt van de Articulen door haer Hoog-Mogende de Heeren Staten Generael, aen de Heeren Miniſters van de hooge Geallieerden, Voorgeſtelt op den 17. Juny, 1684. Raeckende het maecken van den Treves.

DAt haer Hoog Mog. ſig engageeren aen Syne Alder-Chriſtelyckſte Majeſteyt de alderkrachtigſte officien by Syn Catholique Majeſteyt aen te wenden, om deſelve tot d'aenneminge van den Treves, op de Conditien by Syne Alder-Chriſtelyckſte Majeſteyt voorgeſtelt, te bewegen.

Dat omme dan zoodanige officien met goedt ſucces te konnen doen, ſal men aen de ſelve accordeeren den tydt van ſes weecken.

Dat men aen't Keyſerryck, ende aen yder Lit van't Ryk, zoude accordeeren den tydt van een Maendt, tot acceptatie van die Conditien aen de ſelve by Syne Majeſteyt voorgeſtelt.

Dat Syn Alder-Chriſtelyckſte Majeſteyt de ſelve Conditien niet ſal mogen te vermeerderen noch te bezwaren, geduyrende den voorſz. tydt.

Dat ook dezelve zyne Majeſteyt niet zoude ondernemen, geduyrende den voorſz. tydt, noch tegens het Keyſerryck, noch tegen Spaignien.

Ende dat haer Hoog Mog. van gelycken, binnen den voorſz. tydt, hare Trouppen niet en zouden doen ageren.

Dat in gevalle Syne Catholycke Majeſteyt, en het Keyſerryck, ofte een van beyden, zouden goetvinden de voorſz. Conditien te accepteren, ende den Treves op dien voet te ſluyten, dat als dan de Ratificatie van die te maeckene Tractaten van Treves, ende van dit engagement, binnen den ſelven tydt ſullen werden uytgewiſſelt.

Dat haer Ho. Mo. ende der ſelver Hooge Geallieerden, die Tractaten op zoodanigen voet gemaeckt, ſullen guaranderen, tegens alle nieuwe ondernemingen, hoedanigh die zouden mogen wezen, ofte wat naem men de ſelve zoude konnen geven, het zy appendentien, dependentien, reunien ofte onder wat pretext men ſulcks zoude komen te doen.

Maer in gevalle men Syne Catholique Majeſteyt niet ſoude konnen bewegen den Treves op de ſelve Conditien aen te nemen, dat als dan Haer Hoog Mog. niet de ſaecken van Spaignen Haer niet meer ſouden bemoeyen.

Dat Syne Alder-Chriſtelyckſte Majeſteyt, ende Haer Hoog Mog. ſullen trachten door alle ſoorten van goede officien, ende door den wegh van vrientſchap, by te leggen

gen de differenten van de ſaecken van 't Noorden, geduyrende den tydt van twee maenden, ende in gevalle men geen accommodement daer in ſoude konnen vinden, ende dat men ondertuſſchen aen d'een ofte d'ander van der ſelver hooge Geallieerden ongelyck deedt, dat deſelve effectivelyck wierde geattacqueert, dat als dan Haer Mo. Mog. haer ſoude acquiteeren ontrent den Geattaqueerden, van 't geene waer toe de ſelve uyt krachte van de Alliantie zyn geobligeert.

Num. XL.

Antwoort Gedaen door de Heeren Miniſters der Hooge Geallieerden (behalven Spaignen) op de Communicatie van 't geſchrift van de Heeren Staaten Generael, gepreſenteert door de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in de Conferentie van den 17. Juny, 1684.

DE Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden, behalven den Miniſter van Spaignien, hebbende op heden den 17. deſer, 's morgens, communicatie ontfangen van 't geſchrift van de Heeren Staten Generael, door de Heeren der ſelver Gedeputeerden, hebben na viſie ende examinatie van het ſelve, de ſaecke van zoo groot gewichte gevonden, dat ſy noodig geoordeelt hebben te verſoeken hare inſtructie daer op te overſien, om des namiddags van dien dagh weder te komen, ende daer op te antwoorden.

Sy hebben dan hare inſtructie ende ordres nageſien, in de welcke ſy bevinden op het voorgemelte geſchrift, als zynde een nieuwe ſaeck, niet genoeghſaem geinſtrueert te zyn, tenderende haer inſtructien wel tot een generale Vrede ofte Treves ende gemene ſecuriteyt, met influytinge van de Geallieerden ende de Geintereſſeerdens, maer niet tot ſoodanige conditien; gemerckt de groote importantie van de ſaeck, vinden ſy ſig geobligeert daer van aen haer Heeren Meeſters kenniſſe te geven, verhoopende dat de Heeren Staten Generael ondertuſſchen ſullen blyven in de Unie van de Tractaten, ende niets ſullen doen, dat haer van de Geallieerden ſoude konnen ſcheyden. Gedaen in den Hage den 17. Juny, 1684.

Num. XLII.

Memorie van den Heer Marquis de Caſtel Moncayo, Extraordinaris Envoye van Sijn Catholijke Majeſteyt van Spaignen, aen Haer Hoogh Mogende de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden overgelevert in de Conferentie gehouden met de Miniſters der Hooge Geallieerden, op den 17. Juny 1684.

GElyck in 't geſchrift dat d'Heeren Gedeputeerden van Uw Ho. Mo. hebben gecommuniceert aen de Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden, niet te vinden is eenigh Articul, nochte een eenige periode, ja ſelfs niet een ſyllabe, dewelke niet contrarierende is de erkenteniſſe die Uw Ho. Mo. ſchuldigh zyn voor de groote weldaden, die deſelve hebben ontfangen van ſyne Majeſteyt, die niet contrarierende is d'obligatie ende goede trouwe der Tractaten, die niet contrarierende is de eere van

de Republique, die niet contrarierende is de over-een kominge van der ſelver Onderdanen, die niet contrarierende is de verſekeringe, dewelcke Uw Ho. Mo. hebben gegeven aan alle der ſelver Geallieerden, ende die niet contrarierende is de gronden ende maximen, die Uw Hoog Mog. hebben gevolgt.

Den Marquis de Caſtel Moncayo, extraordinaris Envoyé van Spaignen mag wel verhoopen, dat Uw Hoog Mog. niet ſullen formeren eene concluſie, van 't geene dat alleen gecoucheert ofte voorgeſtelt is, om daar op te verneemen de ſentimenten der Miniſters van de hoge Geallieerden, inſonderheyt wanneer de ſelve Miniſters der hooge Geallieerden door haar antwoort aen U Hoog Mog. doen ſien, dat ſy niet vervallen in die gedachten van ſoodanige natuyre.

Maar indien Uw Hoog Mog. tegens alle verwachtinge, reden, intreſt, eere en conſcientie in diervoegen ſich quamen te proſtitueren; proteſteert den Marquis de Caſtel Moncayo in den name ende van wegens den Coninck ſyn Meeſter tegens ſoodanige proceduyren, ſoo weynigh over een komende met de groote weldaden die deſelve aen Uw Hoogh Mog. heeft beweſen, ende proteſteert van alle de inconvenienten, die namaals hier uyt ſoude konnen ontſtaan, ſoo wel ten regarde van Uw Hoog Mog. in 't particulier, als in 't reguard van 't gemeen.

Ende den Marquis de Caſtel Moncayo confirmeert ende bekrachtigt door deſe memorie de voorgaande dewelke hy gepreſenteert heeft over 't ſubject van 't accommodement met Vranckryck. Gedaan in den Hage den 17 Juny 1684.

Was geteeckent

Den Marquis de Caſtel Moncayo.

Num. XLII.

Extract uyt het Regiſter der Reſolutien van de Hoogh. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

In dato den 24 Juny 1684.

DE Heeren Schimmelpenning vander Oye, ende andere haer Hoogh Mog. Gedeputeerden tot de Buytenlandſche ſaecken, hebben ter Vergaderinge gerapporteert, dat haer E. in gevolge ende tot voldoeninge van der ſelver Reſolutie Commiſſoriael van den een en twintighſten deſer, hare gedachten hadden laten gaen, ende vervolgens gheconcipieert ende op het papier gebracht eenige nadere Conſideratien ende Poincten, die ſy onder het wel-nemen van haer Hoogh Mog. oordeelen, dat ſoude konnen ſtrecken tot ſatisfactie van de Hooge Geallieerden van den Staet, ende die oock by haer Hoogh Mog. ſouden konnen werden ingewilligt, ten eynde de ſelve met den anderen mochten blyven geunieert ende verbonden, volgende de voorſz. Conſideratien by forme van een Concept-Reſolutie, hier nae van woorde te woorde geinſereert.

BY reſumptie gedelibereert zynde op de Memorien by den Heere Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambaſſadeur van ſyne Kon: Majeſteyt van Vranckrijck aen deſen Staet, den vyfden ende ſevenden deſer gepreſenteert, midtſgaders op het rapport van de

de Conferentien, gehouden met de Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden van den Staet, breeder onder de Notulen van den twaelfden daer aen volgende ghementioneert; is goedt-gevonden ende verſtaen, dat aen de welgemelte Heeren Miniſters ſal werden gerepreſenteert; dat haer Ho. Mog. ernſtige ende aendachtige reflexie gemaeckt hebbende op de jeghenwoordige perplexe conjuncturen van tyden ende ſaecken, ende ſiende de groote diſcrepantie van opinien, ende de diviſien daer uyt ontſtaen over de middelen, om de differenten die ſoo wel tuſſchen het Rijck ende ſyne Majeſteyt van Vranckrijck, als tuſſchen de twee Kroonen zyn gereſen, ende ten aenſien van de twee hoogh-ghemelte Kroonen in Openbaren Oorlogh zyn uytgebarſten, daer door bewoghen zyn geworden om in deſen aen de nootſaeklijckheydt te moeten wijcken, ende te reſolveren de ſelve differenten liever te ſien termineren door een Treves, als de Chriſtenheydt, indien dien Treves niet gemaeckt ſoude werden, te ſien vervallen in noch meerder en ſwaerder beroerten, die in ſodanigen gelegentheyt alomme den Oorlogh ſouden veroorſaecken; dat haer Ho. Mog. meynen, dat deſelve aen de gantſche werelt genoegh hebben getoont hare ernſtige genegentheyt tot conſervatie van de Spaenſche Nederlanden, met het ſenden van hare Militie derwaerts, en oock van de Stadt Luxemburgh, ſoo lange die in de macht van ſyne Koninckl: Maj: van Spaigne is geweeſt; maer dat ſy, bemerckende dat ſyne Koninckl: Majeſt: van Groot Brittannien ſigh blijft ontrecken eenighe hulpe of aſſiſtentie aen ſyne Koningl: Maj: van Spaigne te doen; dat het Duytſche Rijck niet alleen ſeer is verdeylt, maer dat twee ſoo voorname Leden van dien, als dan zyn ſyne Churf: Doorl: van Keulen Biſſchop van Munſter, en ſyne Churfurſtel. Doorl. van Brandenburg, by ſchriftelijcke denunciatie aen haer hebban doen weten, dat ingevalle deſen Staet ter ſake van den Oorlogh, in de voorſz Spaenſche Nederlanden ontſtaen, ſoude mogen werden inghewickelt in een Oorlogh met ſyne Koninckl. Maj. van Vranckrijck, de ſelve hare Churf D. D. genootſaeckt ſouden zyn meſures te moeten nemen, die met het intereſt van deſen Staet niet en ſouden over een-komen; dat ſy daer en-boven beſpeurt hebbende den goeden wille van hare Hooge Geallieerdens, om de gemeyne ſaeck met ernſt te handthaven, ende de ruſt in de Chriſtenheyt te helpen conſerveren, tot haer over-groot leetweſen hebben moeten ſien, dat de voorſz goede wille ten opſicht van ſyne Keyſerl. Maj. door den Turckſchen Oorlogh, ende ten opſicht van de andere Hooghe Geallieerden, door de Armatures van andere Koningen en Princen niet werckſtelligh heeft konnen werden gemaeckt op die wyſe, als ſy gheperſuadeert zyn dat anderſints ſekerlijk ſoude geſchieden; dat daer-en-boven de ongemacken daer in ſyne Koninckl. Maj. van Spaigne ſelfs is geïnvolveert, ende de ſelve Maj: midts dien minder bequaem hebben gemaeckt om ſoo groote en ſoo tydige voorſieninge te doen ontrent de conſervatie van de voorſz Spaenſche Nederlanden, als de noot aldaer wel hadde vereyſcht, en wetende dat ſy die tot noch toe aldaer alleen de hant aen 't werk hebben geſlagen, niet capabel zyn, nu oock de groote macht die ſyne Koninckl. Maj. van Vranckrijck aldaer by den anderen heeft ghevoert, te konnen reſiſteren, ende midts dien beducht zynde, dat de Stadt Luxemburg niet alleen ſoude werden van een ſeer difficile recuperatie, maer dat het noch overighe der voorſz Spaenſche Nederlanden in het geheel ſou konnen verloren gaan, ende de hoog-gemelte hare Geallieerden geinvolveert in een Oorlogh daer van om de voor-verhaelde redenen een goede uytkomſt ſeer beſwaerlijck te genoodt te ſien ſoude zyn, eyndelijck hebben moeten reſolveren, om voor ſoo veel haer aengaet te acquieſceren, om Conditien van Treves, die ſyne Koninckl Maj. van Vranckrijck

rijck ten opſicht van ſyne Koninckl. Maj. van Spaigne en haer voorgeſlagen heeft, ende ſulcks om die Majeſt door alle meeſt-krachtige devoyren te permoveren, om daer aen inſgelijcx te acquieſceren; dat ſy vertrouwen dat de hoogh-gemelte hare Geallieerden daer inne met haer ſullen concurreren, ſonderlinge als de ſelve ſullen believen reguard te nemen, niet alleen op de redenen hier voren verhaelt, maer oock dat ſyne Keyſerlijcke Majeſt. op de Diete tot Regensburgh albereyts heeft verklaerdt, dat ſyne Koninckliycke Majeſt. van Spaigne ſoude acquieſceren aen de voorſz Conditien, mits dat de Stadt van Luxemburgh, die ſyne Keyſerlijcke Majeſteyt doenmaels niet wiſt dat in handen van ſyne Koninckliycke Majeſteyt van Vranckrijck was gevallen, van haer belegh ontheven, ofte ghenomen zynde, aen ſyne Koninklijcke Majeſteyt van Spaigne ghereſtitueert ſoude werden; ende dat haer Hoogh Mog. midts dien derven verhopen, dat ſyne Keyſerlijcke Majeſteyt den voortgang van den voorſz Treves op de voorſz Conditien by Vranckrijck voorgeſlagen, voorts oock aen de voorſz Stad van Luxemburgh niet ſal willen accrocheren, als die Majeſteyt ſerieuſe reflexie belieft te maken, dat ſigh weinigh ofgeen hope hier op doet, om de ſelve Stadt in het korten wederom te hernemen, maer dattet veel eer ſeer te beduchten is, dat by continuatie van Oorlogh noch meerder ſoude moghen werden verloren, en dat haer Ho. Mog. derhalven verſoecken, dat de ghemelte Heeren Miniſters der hoogh ghemelte Geallieerden daer toe by de hoogh-gemelte Heeren hare Principalen alle goede officien willen doen, ten eynde die by ſyne Koninckl. Maj. van Spaigne mede willen arbeiden, dat de ſelve op de voorſz Conditien den voorſz Treves wil aennemen; daer haer Hoog Mog. ſeer geern hadden gheſien, dat de onderhandelinge van den voor ſchreven Treves met wat meerder regulariteyt hadde mogen geſchieden, ende dat de hoogh-ghemelte Geallieerden daer inne hadde mogen vinden wat meerder genoegen, maer dat ſy met eenen van de groote wysheydt ende beſcheydentheydt van de hoog-gemelte hare Geallieerden derven verhoopen, dat de ſelve wel ſullen willen conſidereren, dat ſy ten regarde van de jegenwoordige onderhandelinge niet ſoo ſeer van haer diſcreperen in het materieel, als wel in het formeel, ende dat ſy dan noch ten aenſien van dat formeel niet ſoude hebben willen diſcreperen, indien ſy na haer oordeel daer niet bequamen dat ſeckerlijk niet dan voordeel voor de hooge Geallieerden kan by brengen; want dat ſy verſoeken, dat de hoogh-gemelte Geallieerden wel believen t'overwegen, dat voor ſoo veel aengaet de conditien, by ſijne Koninklijke Majeſteyt van Vrankrijk voorgeſlagen tot het maken van een accommodement, ſijne Keyſerlijke Majeſteyt ſelfs geoordeelt heeft, dat ſijne Koninckliycke Majeſteyt van Spaigne op de ſelve conditien, als geſeyd is, den Treves ſoude aennemen, indien maer de Stadt Luxemburgh konde werden geſalveert, ende dat mitsdien over de conditien tuſſchen hooghſt-gedachte ſijne Keyſerlijcke Majeſteyt, ende haer anders geen diſcrepantie is, dan of Luxemburgh, nu by ſijne Koninghlijke Majeſteyt van Vrankrijck genomen zijnde, gedurende den voorſchreven Treves ſal blyven in handen van die Majeſteyt, of aen ſijne Majeſteyt van Spaigne gereſtitueert ſal werden; ende meynen haar Ho. Mog. dat om die diſcrepantie niet behoort te blyven een obſtacul aen een ſoo noodigen ſack, als na haer oordeel is het voorſchreve accommodement, om dat de natuyre en eygenſchap van den Treves niet alleen daer tegens ſchynt te ſtryden, dat yemand gedurende den ſelven Treves ſoude moeten afſtaen van yets capitaels, dat hy voor het maken van dien hadde geoccupeert, maer ook om dat, als geſeyd is, de recuperatie van dien in deſe tyds gelegentheyd van weynigh, ſoo niet van geen hoope is, ende dat midts dien in ſiet materieel van den Treves tuſſchen ſijn Keyſerlijcke

lijke Majesteyt selfs, ende haar Hoogh Mog. weynigh different schijnt over te blijven: Ende wat belanght den Treves in het Rijk te maken, dat haer Hoog Mog. haer geensins willen ingereren, om ten aensien van het hoogst-gedachte Rijck te definieren op wat conditien die soude werden gemaeckt, ende daerom alleen sullen aenhouden ende insisteren, dat aen het selve Rijck bequamen tijdt mach werden gelaten, om de voorsz. differenten mede door den Treves te termineren, ende dat geduyrende den voorschreven tydt, de conditien van dien by sijne Koninclijcke Majesteyt van Vranckrijck niet souden mogen werden beswaert of vermeerdert, ofte yemand van de hoogh-gemelte Geallieerden door eenige invasien ofte feytelijckheden geincommodeert, ende dat sy sulks niet hebben ondernomen, dan naer dat sy hebben gesien, dat daer omtrent van wegen het Rijck niet alleen in het Churfurstel. Collegie, maer selfs by sijne Keyserlijke Majesteyt, ende het Furstelijcke Collegie soodanige ouvertures zyn gedaan, dat sy, soo geen volkomen ende vaste verseeckeringe, ten minste seer goede hoope konnen hebben, dat den voorschreven Treves ook ten opsicht van 't Rijk, niet soude uytblyven, want of wel sijne Keyserlijcke Maj:, voor soo veel den tydt aengaet, die maer heeft genomen op thien, in plaetse van twintigh jaren, dat ook die discrepantie van geen effect kan wesen, om dat in desen niet meer als een simpele questie is over het maken van den Treves, die die dienen soude om onderwijlen ende gedurende deselve te handelen van een eeuwighduyrende Vrede, ende dat midsdien niet soo seer den tydt, als wel de Vrede selfs het voornaemste voorwerp van dien Treves is, ende dat die mitsdien van selfs staet te expireren, soo haest de Vrede gemaeckt sal zijn; dat de saecken dan in dier voegen geconsidereert zynde, haer Ho. Mog. dat vertrouwen hebben van de groote æquiteyt ende billickheydt van de hoogh-gemelte haer Geallieerden, dat de selve, siende hoe verre het werck ten principale selfs is geavanceert, haer niet sullen willen stoten, ofte op haer Ho. Mog. eenig ongenoegen vatten, om dat die in desen gedwongen worden, haer eenighsints te moeten dispenseren van de formaliteyt, die sy andersints seer geerne souden hebben sien observeren; want dat wel waer is, dat het beter soude zyn geweest, dat de conditien van den Treves, soo wel ten aensien van het hoogh-gemelte Rijck, als van sijne Koninclijcke Majesteyt van Spaigne teffens ende te gelijck hadde mogen werden afgehandelt, ende de Tractaten daer over te maecken, oock teffens ende te gelijck hadden mogen werden geslooten, ende geteeckent; maer dat aen de andere zyde mede waer is, dat sijne Coninclijke Majesteyt van Vrankrijk seer sterk gearmeert ende gereet staende, om met sijne Wapenen noch meerder te ondernemen, soo wel ten opsichte van sijne Kon. Majesteyt van Spaigne, als ten opsichte van het hoogh-gemelte Rijck, niet voor ongerymt behoord te werden opgenomen, dat daer de hooge Geallieerden in de saek ten principalen geen soo essentiele discrepantien overigh houden, dat aen een goede uytkomste van dien kan ofte mach werden getwyffelt; men met een weynigh af te treden van een formaliteyt komt uyt te wercken soo grooten saeck, als is, dat sijne Koninghlijcke Majesteyt van Vranckrijck geduyrende den tydt die aen het Rijck en sijne Coninghlijcke Majesteyt van Spaigne gelaten word, niets met Wapenen sal mogen ondernemen, of de voorgeslagen conditien verswaren; Dat haer Hoogh Mog. haer Geallieerden wel willen verseeckeren, dat sy genegen zijn aen haer, in gevalle sy souden mogen worden geattaqueert, of aengetast, te præsteren de hulpe ende assistentie, die sy in krachte van de gemaeckte Tractaten schuldigh zijn, dewyle sy gantsch niet gesint zyn de hoogh-gemelte hare Geallieerden te verlaten, maer veel eer vast by de gemaeckte Aliantien te verblyven, ende sulks te helpen afweren het on-

gelijck

gelijck dat yemand van de hoogh-gemelte Geallieerden ſoude moghen worden aengedaen; Dat ſy vorders oock genegen zyn te guaranderen de Tractaten van den Treves die tuſſchen het hoogh-gemelte Rijck en ſijne Coninclijcke Majeſteyt van Vranckrijk ſoude mogen worden gemaeckt; indien het hoogh-gemelte Rijck verſtaet de Tractaten van Treves tuſſchen de twee Kroonen gemaeckt, deſgelijcks te guaranderen, of anderſints oock daer over met de hoogh-gemelte hare Geallieerden ſoodanige vordere onderhandelinge te maken, als tot wederzijds ſecuriteyt geoordeelt ſal worden te behooren. Ende dat ſy de voorſz. guarantie particulierlijck oock ſouden laten gaen tegens alle ondernemingen, geen uytgeſondert; van wat nature ende conditie of naem die oock ſoude mogen zijn, ende ſpecialijken tegen alle appendentien, dependentien, reunien, ofte hoe men die anders ſoude baptiſeren, benamen of tituleren; Ende voor ſoo veel de hoogh-gemelte Geallieerden haer oock laten gelegen zyn, aen de conſervatie van de ruſte in het Noorden, hebben haer Hoogh Mog. de ſelve hare Geallieerden wel willen verſeeckeren, dat ſy haer ten uyterſten daer aen ſullen laten gelegen leggen dat de voorſz. onruſten aldaar mogen worden geaccommodeert, ende dat ſy geſint zyn tot het voorwerpiel te nemen, ende te houden de Tractaten, *die ſy ſchuldigh* zyn te guaranderen, ende dat ſy oock by faute van een Accommodement niet ſullen naerlaten aen haer hooge Geallieerden die beledight ſouden mogen zyn, ofte worden, tegens den teneur der voorſz. Tractaten, te preſteren de hulpe ende aſſiſtentie daer toe ſy by de ſelve Tractaten verboriden zyn; dat haer Hoog Mog. inſgelijcks genegen zyn, dat de intereſſen van den Heere Hartog van Lotharingen alhier volkomentlick mochten werden afgedaen; ende in gevalle ſulks niet ſoude konnen geſchieden, dat ſy ſullen trachten te beſorgen, dat in het te maken Tractaet van den Treves mach inſlueren een Articul, mede-brengende, dat de voorſchreve intereſſen van den hoog-gemelten Hertogh, vermits de kortheyd van den tijdt, alhier niet hebbende konnen werden afgedaen, de ſelve ſullen werden geſonden naer Regensburgh, om met ende nevens de differenten van 't Rijck op een ende de ſelve tydt mede verhandelt ende geaccommodeert te werden: Ende dat haer Hoogh Mog. om te toonen haer *enixe* genegentheyd van haer by hare Geallieerden te houden, ende daer van niet te ſepareren, bereyd zyn over de obſervantie en naerkominge van den Treves, die nu ſtaet gemaeckt te werden, ende tot elckanderen meerder ſecuriteyt ende geruſtheydt, met de Hooge Geallieerden ſoodanige verdere meſures te nemen, als dienſtigh geacht ſullen werden.

Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Hoog Mog. haer de voorſchreve Conſideratien by forme van een Concept-Reſolutie wel laten gevallen; ende is voorts goedtgevonden ende verſtaen, midts deſen te committeeren de Heeren Schimmelpenningh vander Oye, ende andere haer Hoogh Mog. Gedeputeerden tot de Buytenlandſche ſaecken, om van 't geene voorſchreve is kenniſſe ende communicatie te geven aen de Heeren Miniſters van de Hooge Geallieerden van den Staet.

Accordeert met 't voorſz. Regiſter.

Tractaet

Num. XLIII.

Tractaet van Conventie over den Treves, gemaeckt ende geſloten tuſſchen den Heere Grave van Avaux, Ambaſſadeur van ſijne Koninghl: Majeſteyt van Vranckrijck, ter eenre; ende de Heeren Gedeputeerden van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ter andere zyde; in 's Gravenhage. Den 29 Juny. 1684.

IN den name Godes, den Schepper aller dingen: Aen allen teghenwoordighen ende toekomenden zy kennelijck, gelijck als den ſeer Hoogen, ſeer Excellenten, ende ſeer machtigen Prince LOUIS de XIV. door de genade Godts Aller-Chriſtelijckſten Koningh van Vranckrijck ende van Navarre, niets meer ter harten heeft ghehad, als alle de geſchillen te doen ophouden, de welcke de ruſte in Europa ſtonden te troubleren, ende door dat middel voor de twedemael den Vrede te geven aen de Chriſtenheyd; Heeft ſyne Majeſteyt niets verſuymt van alle 't welcke dat tot der ſelver herſtellinghe konde vorderlijck zijn, ſelfs naer de Declaratien van Oorlogh, die hem ghedaen is door den Catholijcken Koning: Ende nademael ſyne Aller-Chriſtelijckſte Majeſteyt is gheinformeert geweeſt, dat de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, betuyghden een ſeer groote begeerte, om met alle hare macht te contribueren tot ſoo een heylſaem werck, heeft hy aen haer de middelen geopenbaert, die hy geoordeelt heeft de bequaemſte te weſen, om het Vuyr des Oorlogs uyt te bluſſchen, het welcke ſich in hare Nabuyrſchap begon t'ontſteecken, ende 't ſelve niet alleen hare Frontieren in een onvermydelijck periculſtelde, maer het geene oock op het poinct ſtondt de geheele ruſte van Europa te verwoeſten: Ende ten eynde deſe differenten, waer van de gevolgen ſoo jammerlijck voor de Chriſtenheydt ſtonden te weſen, ten ſpoedighſten mochten werden ge eyndight, heeft ſyne Majeſteyt volle macht gegeven aen de Heer *de Meſmes*, Ridder, Grave van Avaux, Raedt Ordinaris in ſynen Raed van Staten, ende des ſelfs Extraordinaris Ambaſſadeur in den Hage, om vaſt te ſtellen, ſluyten ende teeckenen met de Heeren Staten Generael, ofte met der ſelver Gedeputeerden (voorſien met gelijcke macht) de Articulen die noodſaeckelijck ſouden geoordeelt werden, om te geraecken tot een prompt accommodement met Spaigne: Ende de gemelte Heeren Staten Generael met eene overtollige vergenoeginge ontfangende getuygeniſſen die ſyne Aller-Chriſtelijckſte Majeſteyt haer ſoo menighmalen van ſyne affectie gegeven heeft; ende antwoordende van hare ſyde, met eene geheele vertrouwelijckheydt, aen de ſincere begeerte die ſyne Majeſteyt heeft om den Vrede in Europa te herſtellen, ende particulierlijck te verſeeckeren de ruſte van hare Frontieren; hebben met applicatie ge-examineert de aenbiedingen die ſyne Majeſteyt wel heeft willen doen, om tot ſoo een geluckigh eynde te geraecken; ende na daer over rijpelijk gedelibereert te hebben, hebben ſy geoordeelt, dat men geen prompter, geen lichter, noch gevoeghlijcker middel konde gebruycken, om den voortgangh van den Oorlogh vaerdiger te ſtuyten, als die geene, dewelcke ſijne Aller-Chriſtelijckſte Majeſteyt heeft aen geboden, van een twintighjarigen Treves of e Wapen ſchorſſingh, dewelcke van ſtonden aen konde doen ophouden de quade gevolgen der differenten die ontſtaen zijn, tuſſchen ſijne Aller-Chriſtelijckſte Majeſteyt ende den Catholiquen Koningh, ende by gevolgh middel geven de

selve in 't geheel te eyndigen door eenen goeden ende vasten Vrede: Derhalven hebben sy genomineert de Heeren *Daniel van Wijngaerden*, Baron van Wijngaerden, Rubroek, Benthuysen, Heere van Werckendam, Soetermeer, Moermont, in Renesse, Zuytlandt ende Noortwelle, Gedeputeerde van wegen de Ridderschap in de Vergaderinge van Hollant ende West-Vrieslandt, Hoogh-Baillius ende Dijckgrave van de Stadt ende Landen van Woerden, Heemraedt van Delflandt, Curateur van de Universiteyt tot Leyden; *Jacob Hop*, Raedt Pensionaris der Stadt Amsterdam; *Everard van Weede*, Heere van Dijckvelt, Rateles, &c. Eerste Raedt van de Staten van de Provincie van Utrecht, en de Præsident in hare Vergaderinge, Dijckgrave van de Reviere de Lecq; *Sinck Gerold van Burmania*, Grietman van Wijnbritseradeel; *Gijsbert Cuper*, Burgermeester van de Stadt Deventer; ende *Anthony Gerlacius*, Gedeputeerden ter Vergaderinge van de gemelte Heeren Staten Generael, van wegen de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel ende Groeningen, om te arresteren, sluyten ende teeckenen de Articulen, waer inne men sal over-een komen met den gemelten Heere Grave d'Avaux, Extraordinaris Ambassadeur van sijne Alder-Christelijckste Majesteyt, tot bereycking van een prompt en goedt Accommodement; Ende den gemelten Ambassadeur van den Alder-Christelijcksten Koningh, en de gemelte Gedeputeerden van de Staten Generael der Vereenighde Provincien, naer eene wederzydsche communicatie der Volmachten, waer van de Copien aen 't eynde deses van woorde te woorde geinsereert zyn, hebben geaccordeert, gesloten, ende gearresteert de volgende Articulen.

I.

In gevolge van de aenbiedingen die den gemelten Alder-Christelijcksten Koningh gedaen heeft tot de herstellinge van de Vrede, verbinden haer de gem: Heeren Staten Generael der Vereenigde Provincien aen sijne Alder-Christel: Majest:, alle goede officien aen te wenden, om sijne Catholijke Majesteyt te doen accepteren den gemelten Treves van twintigh jaren, te reeckenen van den dagh af van de onderteyckeninge van dese tegenwoordige Conventie, staende welcken Treves of Stilstandt, van weder-zyden sullen ophouden alle acten van hostiliteyt, van wat nature die oock zyn, tusschen gemelten Alder-Christelijcksten Koningh, ende gemelte sijne Catholijcke Majesteyt, soo ter Zee ende andere Wateren, als te Lande, in alle hare Koninghrijcken, Landen, Provincien ende Heerlijckheden; Ende alle dingen sullen ten wederzyden herstelt werden in deselve Staet, waer in sy gestelt sijn geweest door het Tractaet van Nymwegen, voorbehoudens het gene anders sal gereguleert zijn in de volgende Articulen, rakende de besittinge, in dewelcke de gem: Alder-Christelijcke ende Catholijcke Koningen, staende den twintig-jarigen Treves, reciproquelijck sullen blijven.

II.

Den gemelten Alder-Christelijcken Koningh sal blijven in besit, ende effectivelijck genieten, staende den voornoemden Stilstandt van Wapenen, souder te mogen werden ontrust ofte getroubleert, onder wat reden of pretext het soude mogen wesen, van de Stadt Luxemburgh ende van hare Vooghdye, ofte der veerthien a vyfthien Dorpen of Gehuchten, die van hare dependentie zyn; van Beaumont ende de drie of vier Dorpen, die van hare dependentie resteren; van Bouvines, daer onder gene zijn, ende van Chimay, met de twaelf of vyfthien Dorpen, die daer van dependeren.

III.

Indien in ses weecken, te reeckenen van den dagh van d'onderteeckeninge van dese

tegen-

tegenwoordige Conventie, den Catholijcken Koningh doet overleveren een Acte van Ratificatie in goede ende behoorlijcke forme, door dewelcke sijne Catholijcke Majesteyt aggreërt en ratificeert de Articulen, in dese tegenwoordige Conventie begrepen, ende consenteert in den Treves van twintigh Jaren, op de Conditien die daer inne zijn verklaert, sijne Alder-Christelijckste Majesteyt, soo haest de geseyde Ratificatien sullen uytgewisselt zijn, sal aen den Catholijcken Koningh restitueren de Steden Cortrijck ende Dixmuyden, naer dat hy daer van de Muyren sal hebben doen nederwerpen, ende de Fortificatien geraseert, ende sal van gelijcken wedergeven de dependentien van de voornoemde twee Steden.

IV.

Syne Alder-Christelijckste Majesteyt sal oock aen sijne Catholijcke Majesteyt restitueren, na de uytwisselinge der voornoemde Ratificatien, alle de plaetsen die sijne Wapenen souden mogen bemachtigt hebben, ende generalijck alle het geene, waer van hy sigh in possessie heeft gestelt zedert den 20 Augusti 1683, uytgesondert de Seden Luxemburgh, Beaumont, Bouvines ende Chimay, dewelke hy behouden sal met hare dependentien, in maniere als in het tweede Articul van dese tegenwoordige conventie is gestipuleert; sijne Aller-Christelijckste Maj: en sijne Catholijcke Majesteyt blyvende voor het overige in de selve staet van besit, in dewelcke sy waren ten tyde van den ophef van de Blocquade van Luxemburg, sonder nochtans dat uyt krachte van de geseyde possessie, ofte van die der andere Steden ende Plaetsen, die, staende desen Treves sullen blyven, 't zy aen Vranckrijck, 't zy aen Spaigne, eenige prætensien sal mogen werden gemaekt, nochte van weder-zyden eenige reunien gedaen, noch tegen de gemelte Heeren Staten, onder prætext van dependentien, t'samen voegingen, ofte andere rechten, wat naem die souden mogen hebben.

V.

Syne Aller-Christelijckste Majesteyt sal van gelijcken verobligeert zijn, na de uytwisselinge van de voornoemde Ratificatien van Spaigne, sijne Trouppen in 't geheel af te trecken uyt den Staet ende Dominatien van den Catholijcken Koningh, in wat gedeelte de selve souden mogen gelegen zyn: Gelijck oock den Catholijcken Koning geene acte van de hostiliteyt meer sal plegen, ende sal van sijner zijde gehouden zyn te observeren, tot herstellinge van de rust ende de goede correspondentie tusschen de Onderdanen der gemelte Aller-Christelijcke ende Catholijcke Koningen, deselve saecken, tot de welcke syne Aller-Christelijckste Majesteyt door de tegenwoordige Conventie sigh verbindt.

VI.

Dat, indien op dit Fondament op de welcke de gemelte Heeren Koningen sullen blyven in de possessie, staende den voornoemden Treves, waer in hare Aller-Christelijckste ende Catholijcke Majesteyten waren, ten tyde van den ophef van de Blocquade van Luxemburgh (uytgesondert de boven-gemelte Plaetsen, die aen sijne Aller-Christelijckste Majesteyt sullen verblijven) sigh bevond eenige Plaetse, waer van den tijdt van de possessie, estendüe of uytbreydinge, wiert betwist, daer van sal de decisie gestelt worden aen den Koningh van Groot Brittannien, onder bedingh niet te min, dat de gemelte Heeren Koningen niet meer sulllen ontfangen worden om eenige klachten te doen, na het verloop van drie maenden na de uytwisselinge van de Ratificatie van Spaigne, van dese tegenwoordige Conventie.

VII.

Het heffen van Contributien sal van weder-zyden gecontinueert worden voor alle het gene sal resteren, te vervallen tot den dagh van de uytwisselinge der Ratificatien van Spaigne, over dese tegenwoordige conventie, ende de achterstallen, die schuldigh sullen blyven ten tyde van de boven-gemelte uytwisselinge der genoemde Ratificatien, sullen betaelt werden binnen drie maenden naer den voornoemden tijdt, ende men sal geene executien uyt dien hoofde mogen doen, staende dien tijdt tegen de schuldige Gemeenten, mits datse goede ende deugdelijcke Borgen sullen gestelt hebben in een Stadt van de dominatie ofte possessie van dien Heere Koningh aen wien de contributien sullen schuldigh wesen; ende in gevalle datter eenige differenten quamen te ontstaan ten reguarde van de geseyde contributien, sal men sigh geene voldoeningen mogen procureren door dadelijcke midddelen, maer dese betwistinge sal in der minne ge-eyndight werden, en indien dit niet doenlijck is, sal men sigh daer over stellen ter arbitrage van den Koningh van Groot-Brittannien.

VIII.

Syne Aller-Christelijckste Majesteyt verbindt sigh van nu af aen te doen ophouden, alle hostiliteyten in de Nederlanden, tegens de Steden ende Plaetsen, behoorende aen de Kroon van Spaigne, selfs ten platten Lande, indien de Spanjaerden haer daer van onthouden: Ende de gemelte Heeren Staten Generael verbinden haer van niets te ondernemen tegens de Plaetsen aen sijne Aller-Christelijckste Majesteyt toebehoorende, noch tegen sijn Troupen.

IX.

En indien den gemelten Heere Koningh van Spaigne, den bovengenoemden Treves niet accepteert op de gestipuleerde conditien, in den tijdt van ses Weecken, te reeckenen van den dagh van de ondertekeninge van de tegenwoordige conventie, en sijne Catholijcke Maj. niet en furneert eene Acte van Ratificatie, in goede en behoorlijcke forme; obligeren haer de gemelte Heeren Staten Generael in dien geval, immediatelijck na den voorsz. tijdt van ses weecken, alle hare Troupen uyt de Spaensche Nederlanden te trecken, ende soo lange desen tegenwoordigen Oorlogh sal duyren, egeen secours aen de Kroon Spaigne te sullen geven, directelijck noch indirectelijck, soo lange de tegenwoordigh swevende differenten niet sullen getermineert zijn: ende sy verbinden haer oock geene acte van hostiliteyt te plegen, tegen de Troupen, Landen, en Onderdanen van sijne Majesteyt, noch tegen sijne Geallieerden. Ende sijne Aller-Christelijckste Majesteyt verobligeert sigh reciproquelijck niet te attacqueren, noch sich te bemachtigen van eenige andere Plaetsen der Nederlanden, selfs het platte Landt niet te mogen beoorlogen, indien de Spaenschen haer daer van onthouden: Syne Majesteyt aen hem behoudende de vryheydt, om sijne Wapenen te brengen in alle de andere Staten van den Catholijcquen Koning, buyten de geseyde Nederlanden, ter tijdt toe dat den Vrede tusschen de Alder-Christelijckste en Catholijke Koningen sal herstelt zyn.

X.

Ende in gevalle den Oorlogh tusschen de Aller-Christelijckste en Catholijcque Koningen quam te continueren, en sijne Aller-Christelijckste Maj: op de Kroon Spaigne

eenige

eenige conqueſten dede; ſijne gem. Maj: belooft, dat wat ſucces ſijne Wapenen ook op een ander mochten hebben, hy geenſzequivalent in de Spaenſche Nederlanden ſal acceptteren van de conqueſten, die hy geduyrende deſen Oorlogh doen ſal; ende dat hy veel min geduyrende den geſeyden tijdt ſal bemachtigen eenige Plaetſen van de voornoemde Nederlanden, 't zy door revoke, verwiſſelinge, willigen afſtant, of door wat ander middel het ſoude mogen weſen.

XI.

Syne Maj. verobligeert ſich van gelijcken, van noch een Maent te vergunneren aen den Rijcxdagh tot Regensburgh, te reeckenen van den dagh dat deſe tegenwoordige Conventie ſal geteeckent zijn, om met Vranckrijck te conventieren over eenen Treves; en gemelte ſijne Majeſt. verbind ſig, van geduyrende dien tijdt de Conditien, die hy voorgeſlagen, en aldaer over eenige maenden heeft doen reiteren, niet te mogen vermeerderen.

XII.

Syne Aller-Chriſtelijcke Majeſt. ende de Staten Generael der Vereenigde Provincien conſenteren, dat den Koning van Groot Brittannien, en generalijck alle de Princen die wel ſullen willen in een gelijck engagement treden, aen ſijne Aller-Chriſtel. Maj. en aen de gem: Heeren Staten Generael mogen geven hare beloften ende verbinteniſſen van Guarantie van de executie van het geene deſe tegenwoordige Conventie inhoudt: Gelijck oock ſijne gemelte Aller-Chriſtelijckſte Majeſteyt ende de Staten Generael conſenteren, dat gelijcke Actens van Guarantie ſullen gegeven werden aen ſijne Catholijcque Majeſteyt, indien hy den geſeyden Treves aenvaert.

XIII.

Men is over een gekomen, en het is verklaert geweeſt, dat men niet pretendeert yets te vernieuwen aen de Tractaten die tot Nimwegen gemaeckt zijn, tuſſchen den gemelten Aller-Chriſtelijckſten Koningh ende de gemelte Heeren Staten Generael, ende dat de geſeyde Tractaten in haer geheele kracht en vigeur ſullen blyven.

XIV.

Het tegenwoordige Tractaet ſal door den gem: Heere Koning, en door de Heeren Staten Generael geratificeert en geapprobeert werden, ende de Brieven van Ratificatie van d'een en d'ander in goede en behoorlijcke forme overgelevert worden in den tijdt van drie Weecken, of eerder, ſoo 't doenlijck is, te reeckenen van den dagh van de onderteeckeninge.

In voldoeninge van 't welcke wy boven-gemelte Ambaſſadeur van ſijne Majeſteyt, en Gedeput boven-gemelt van de Heeren Staten Generael, in gevolge van onſe reſpective Volmachten, hebben in de gemelte namen deſe tegenwoordige geteeckent met onſe ordinaris teyckeningen, ende daer nevens gevoeght de Cachetten van onſe Wapenen. Gedaen in den Hage den 29 July 1684.

Was geteeckent,

(L. S.) *De Meſures C. d' Avaux.*

(L. S.) *D. van Wyngaerden.*
(L. S.) *J. Hop.*
(L. S.) *E. de Weede.*
(L. S.) *S. G. v. Burmania.*
(L. S.) *Gisb. Cuper.*
(L. S.) *A. Gorlaeus.*

DEn Koningh niets willende nalaten van 't geene kan faciliteren tot herstellinge van den Vrede in Europa, ende sijne Majesteyt geinformeert zijnde, dat de Staten Generaal der Vereenighde Provincien betuyghden een sincere begeerte om alles te contribueren 't geene van haer dependeert, heeft sijne Majesteyt gecommitteert, ende committeert mits desen den Heere Grave d'Avaux, ordinaris Raed in sijn Raed van State, ende sijn extraordinaris Ambassadeur in den Hage, aen de welke hy heeft gegeven, ende geeft by desen tegenwoordigen, volle macht, commissie ende speciael bevel, om te arresteeren, sluyten, ende onderteyckenen met de gemelte Staten Generael, ofte hare Gedeputeerden, die met gelijke volmagt zyn voorsien, soodanige Articulen, als hy noodig oordeelen sal om een prompt Accommodement met Spaigne te bereyken; belovende sijne Majesteyt alleate sullen aggreëren 't gene door den gemelten Heer d'Avaux sal geaccordeert wesen, ende daer over sijne Ratificatie in goede forme te sullen geven in den tydt die versprooken sal werden, in trouwe van 't welke hy dese tegenwoordige met sijn handt onderteeckent heeft, ende daar op sijn secreet Zegel doen stellen. Tot Versailles den twintighsten dagh van April 1684.

Was geteeckent,

LOUIS.

Lager stondt.

Colbert.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlandtsche Provincien, aen alle die gene die dese tegenwoordige Letteren sullen sien; Saluyt; *Doen te weten*, Dat Wy ontfangen ende aengenomen hebbende den Treves, voor soo veel Ons concerneert, aengeboden door den Heer Grave d'Avaux, extraordinaris Ambassadeur van den Alder-Christelijckesten Koningh, in de name ende van wegen sijne Majesteyt, in sijne Memorien van den negen en twintighsten April, negende Mey lestleden, ende van den vijfden en sevenden van dese Maent; Ende Ons t'eenemael vertrouwende in de experientie, capaciteyt ende getrouwigheydt van de Heeren Daniel van Wijngaarden, Baron van Wijngaarden, Rubroeck, Benthuysen, Heere van Werckendam, Soetermeer, Moermont, in Renesse, Zuytlandt ende Noortwelle, Gedeputeerde van wegen de Ridderschap ter Vergaderinge van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, Hooft-Baillu ende Dijckgraeff van de Stadt en Lande van Woerden, Curateur van de Universiteyt tot Leyden; Jacob Hop, Raedt Pensionaris der Stadt Amsterdam; Everardt van Wede, Heer van Dijckvelt, Rateles, &c. eerste Raedt van de Staten der Provincie van Utrecht, ende President in hare Vergaderinge, Dijckgraeve van de Riviere de Lecq; Siuck Gerold van Burmania, Grietman van Wynbritseradeel; Gijsbert Cuper, Burgemeester der Stadt Deventer; ende Anthony Gerlacius, respective Gedeputeerden in Onse Vergaderinge van wegen de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, Utrecht, Vriesland, Over-Yssel en van Groeningen, hebben gecommitteert, geordonneert ende gedeputeert de gemelte Heeren van Werkendam, Hop, Dijckvelt, Burmania, Cuper ende Gerlacius, gelijk Wy de selve committeren, ordonneren ende deputeren midts desen, ende hebben haer gegeven volkomen macht, commissie ende speciael bevel, om in Onsen naem en van onsent

wegen

wegen te convenieren met den Heere Grave d'Avaux over de Conditien van den gemelten Treves, die te bevatten in een Tractaet of Conventie, de ſelve te ſluyten en de teeckenen ſonder eenigh uytſtel, ende generalijck alles te doen 't geene Wy ſouden konnen doen, als of Wy daer ſelfs tegenwoordigh waren, al of ſchoon ten deſen eynde eenige nadere macht of bevel gerequireert wierde, belovende ſinceerlijck ende ter goeder trouwe 't ſelve voor aengenaem, vaſt, beſtendigh en onverbreeckelijck te houden, alle 't gene de gemelte Heeren Gedeputeerde ende Plenipotentiariſſen ſullen hebben belooft, gearreſteert, geſlooten ende geteeckent, ende daer van te doen expedieren Onſe Brieven van approbatie, aggreatie ende Ratificatie in goede ende behoorlijcke forme, in den tydt die ſy hebben belooft in Onſe naem te ſullen furneren. Gegeven in den Hage in Onſe Vergaderinge, onder Ons groot Zegel, Paraphure van den Heere Preſident, ende de ſignature van Onſen Griffier, den 28 Juny 1684.

Was geparapheert,

D. van Wyngaerden.

Onderſtondt,

Ter Ordonnantie van de gemelte Heeren Staten Generael.

Was geteeckent,

H. Fagel.

[illegible] van den [illegible]

[illegible] v louden

[illegible] alle [illegible]

[illegible] eerlijk en ie ter

[illegible] onv [illegible] hou-

[illegible]

[illegible] van [illegible] op-

[illegible] Ge-

[illegible] Zeer, [illegible] van den

[illegible] den 18 Jul [illegible]

[illegible]

[illegible]

Ter Ordonnantie van de [illegible]
ren Staten Generaal,

Waagetecknt,

H. [illegible]

Trouwhertige Aenſpraeck,

AEN ALLE

BORGERS

EN

INGESETENEN

der ſtadt Amſterdam.

Trouhertige en verplichte mede-Borgers.

MEt wat bekommerniſſe, zorge en onvermoeiden yver, haer Ed. Groot Achtb de Heeren Burgermeeſteren en Vroedſchap der ſtadt Amſterdam, onſe wettige Overheid, altoos getracht hebben, gelijk daer zy noch in volharden, om door alle bedenckelijcke middelen de tranquiliteyt van den Staet, en d'algemeene welvaert te vorderen, is al de Werelt genoeg bekent, ja, al d'andere Leden ter Daghvaert van haer Ed. Groot Mog. compareerende, moeten daer van overtuygt zyn, als beſt kennis daer van hebbende, hoe eenparig en cordaet zy altoos zyn geweeſt, in 't bewilligen en conſenteren, in 't Hoffen zo ordinary als extraordinary contribuyten; om, *als de noot zulks quam te vereyſchen*, een capitale Oorlogs-vloot in Zee te brengen, of de Werving van een aenzienlijk leger voort te zetten, en hebben telkens daer in zoo gevilgeert, dat om den Staet in een ſpoedige defenſie te ſtellen, zy niet alleen gewilligh en prompt zijn geweeſt om hun ordinary contingent (volgens de repartitie van d'algemene bontgenooten) daer toe ten ſpoedighſte te fourneren, maer ook andere Provintien, die, 't zy door quaedtwilligheyt of onvermögen, (als luttel of niet tot de gemeene ſake contribuerende) hebben gheſtijft, en de feels laſten op hun ſchouderen geleght, waer van het overſchot ettelijcke millioenen is komen te ſupporteren, en zijn dit die Provincien, die ter vergaderingen van haer Hoog Mog. de Heeren Staten Generael by deſe tijdt het hoogſte woort te voeren, en die tot allen tijden, (geſtijft de eminente hoofden van den Staat) de Provincie van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt de voet hebben dwars geſet, en ſoodanigh de rug doen inryen, dat zy by tijdt en wijlen, alle de Oorlogslaſten alleen heeft moeten dragen, daer Amſterdam voor meer als de helft in regideert; en heeft die ſelve Stadt in de alder perplexte tijden, (als de finantie onmachtigh was) het ſpits moeten af bijten; ja, is Amſterdam alleen die Stadt, die door haer groote Navigatie ter Zee, en uitbreydingh van haer Negotie en commercie in

alle hoecken van de werelt, den Staet in ſoodanigen luiſter en achting heeft gebracht dat Koningen, Vorſten, en Republijcken altoos hebben getracht, gelijck zy noch trachten, om met de ſelven in goede alliantie en nabuurſchap te leven; zynde oock het voornaemſte Lidt, en Bron waer uyt al andere Leden werden ghefterckt en gevoedt, en al de geſamentlijcke Provintien hun levens krachten door ontfangen: en in plaets van ſchuldige danckbaerheydt voor ſoo menighvuldige en ontallijcke weldaden te toonen, ſoo arbeyt men gedurigh om de Reſolutie, en advijſe van de Regeringh van Amſterdam, door haar Gedeputeerdens ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Moog. in gebracht, hoe ſalutais, en hartſterkend die voor de Republick oock zoud mogen zijn, te contramineeren, contra advijſe, (den Staet ruineus) daer tegens in te brengen, en ſijn dit meerendeels Leden, die in de Vergaderinge van haer Ed. Gro. Mog. de Heeren Staten van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt, in de hooghſte Rangh geplaeſt zijn, en die in voorige tijden ten beſten van het gemeene vaderland, en conſervatie van de vryheydt veel hebben gecontribueert: maer nu ſoo ſlaefachtigh zyn omgeſet, en aen de bandt leggen, dat ſy als met den toom en 't gebit in de mondt geleyt werden, en dat van die geene, die meer ſien op eygen intreſt, dan op 't be vorderen van 't gemeene beſt; en liever ſoude ſien den Staet in het uyterſte gevaer gebracht, dan dat ſy een ſtip van glory en opſet ſouden afwijken; gelijck wy in deſe hartneckighe, en opſtinate dryvingh van dien Staet verquiſtende en van alle rechtſinnighe gheoordeelde vruchteloose Wervingh beſpeurt hebben, 't welck hun (Godt zy Lof) ten beſten van ons vaderlandt niet en is geluckt.

Maer het gene ten hooghſten te beklagen is, is dat vele van den Adel die den Staet jaerlijcks op veel miljoenen komt te ſtaen, van welcke geen of weynigh dienſten (ſoo voor 't gemeen als particulier) en werdt vernomen, ſoodanigen laſterlijcken tael, op, en tegens de Regeringh van Amſterdam, derven voeren, in ſoo weynigh eſtime voor den Koopman hebben dat het onverdraeglijck is, ja wordt by hun van de ſelve ſoo verachtelijck geſproocken, als of zy deſelfs ſubjecten waren, en ſijn ſoo vermeeten dat zy ſich onderwinden, zijn ſtaet te Ballanceeren, en dat is voor een Koopman, (gelyck zy dan een tanto uyt hun eygen harſſene ſmeden) om datter uyt te konnen beſtaen, en dat het reſteerende behoord te ſtrecken tot een proy van deſe ſcheurſiecke roof-voogelen en invretende kankers van den Staet; en zyn dit die geene, welke ten tijden van de vry Regeringh, eer de vryheydt gekluyſtert of aen de bandt lagh, niet machtigh waren een Paert noch Lakay op haer koſten te konnen houden, en niet een ſtuyver gelooft waren, belaſt met ſchulden; die nu by deſen tijd een Princelijcken Staet voeren, en in alle dartelheydt, en ongebondenheyt uytſpatten, met ballettceren, feſtinne te houden, viſites, en contraviſites geven, dobbelen, ſpeelen, hoereeren, en in alle ongheoorlofde welluſten ſich om wentelen: maer of die ballaſten van dien ſtaet wil weten, dat ſy hunne jaght houden, en al het gerit 't geen hen voor en achter na loopt, wel kunnen voeden, of ſelfs wel een brok in de mondt ſteken of het moet al van den Koopman afkomen? en dat ſoo hun afgodt eens van den autaer racckten, dat ſy dan weer maer arme Bedelaers waren? Ziet, dit ſijnſe trouwhartige Medeborgers, die de finantie uyt putten, en ons ſoecken kael te maken, en d'Ingeſetene van 't gemene Landt in onmacht te brengen, om hun quade machinatie te konnen weder ſtaen; en den Heere Prince van Oranje met

een

een ydele wind op blaſen, en Staet verderflijke impreſſien en in boezemen, waer uyt al deſe onheylen en ſweevende geſchillen ontſtaen.

Maer om tot die ſwarigheden te komen, daer meede wy tegenwoordigh werden gedruckt, en wie die zijn die de ſelven hebben veroorſaeckt, daer van zullen wy dit ſeggen; dat het voornaemſte en de grond daer van is, het concept van de wervingh van 16000 Man, en de vorder proceduren daer uit ontfangen, alleen gepractiſeert en aengeleyt om een van onſe voornaemſte Geallieerde te trotſeren, en in 't velt uyt te dagen, en alſoo den ſtaet in te wickelen in een Ruineuſen, en land-verderflijcken oorlogh, met des ſelfs vyand te ſtijven, en te doen onverſettelijck perciſteren by ſijn declaratie van oorlog, door der ſelve inſtigatie bewerkt, en dat in poſtuur zynde, van niet een paert tot den oorlogh te konnen ſadelen, noch een man gewapent in 't velt te brengen, ja niet machtigh, ſonder de hülp-troepen van deſen Staet. Sijn Frontieren, Steden, en ſterckten met behoorlijck beſetting te verſien; alleen geſtijft door ſommige quaetaerdige menſchen die wy hier in onſen eygen boeſem voeden, die uyt particuliere intereſt liever den oorlogh dan de vrede ſoude ſien. Gelyck Spanien onverſettelyck, met de grootſte halsſterrigheyt daer tot noch toe in continueert; ſiet, ſoo heeft men getracht onder dat pretext ons in een wraeck te leyden, om Spanies intereſten met onſe gemeen te maken, om alſoo genootſaekt te zijn, ſijn verwaerlooſden ſtaet in de Spaenſche Nederlanden, van deſe kant door de Wapenen te herſtellen, en deſen ſtaet, tegen ſoo machtigen Koninck in een bloedt vergietende en Landt verderflijcken oorlogh te engageren, niet tegenſtaende dat alle goede officien ſijn aengewent, ſoo by zijn Majeſteyt van Groot Bretanie, als deſen Staet, om door des ſelfs mediatie tot een Vrede, of ſchorſingh van Wapenen te komen, om alſoo, alle confuſie en vorder verwoeſtinge in de geſeyde Spaenſche Nederlanden te doen ceſſeeren, en is daer in ſoo verre geavanceert, dat ſijn Alder-Chriſtelyckſte Majeſteyt daer toe al rede was gediſponcert: gelyck ſulckx by verſcheyden memorien door den Heer Grave d'Avaux, ter vergaderinge van haer Hoogh Mogende de Heeren Staten Generael in gegeven, blijckt, en is Spanie, (egter door middel als voren) onverſettelijck en onbeweeghlijck gebleven; en heeft als doen den Koninck van Engelandt, ſiende Spanie in ſijn voornemen opiniatreren, de Spaenſche ſaken tenemael geabandonneert, en des ſelfs hulp en aſſiſtentie ontſeyt.

Ik kan niet bedencken wat deſe ſelateurs van de bewuſte werving, met deſe 16000. Man hebben beoogd? of hebben zy gewaent geheel Vranckrijk daer door te doen ſidderen en beven? arm en onnoſel concept, daer niet alleen 16. maer driemael 16000. man van noden was, en dat niet capabel ſoude ſijn, om ſoo grooten Koninck (die, ſoo voorſpoedigh in ſijn Wapenen is) in ſijn voornemen ſtuyten; maer de verreſienſte heb ben heel ander gevoelen van deſe werving gehad, en dat de Spaenſche ombragien maer hebben gedient tot een pretext, quanſuis, als of de noot nu preſent ſulks vereyſchte, daer het in effecte niet anders toe en heeft geſtrekt, als om den Kapiteyn Generael met meerder macht en authoriteyt te bekleden. Om alſo de Provintien te beter onder ſijn ſubjectie te houden, als hebbende volkomen diſpoſitie over alle militaire ampten van het Krijghs-volck van den Staet, als oock de macht, om door ſijn authoriteyt deſelve by patente te leggen, en te verleggen na ſijn welgevallen, gelijck alrede (ſijnde meeſt al onſe Frontieren van Krijgs-volk ontbloot) op ſijn bevel binnen advys

en weerwil van ſommige Provintie, de meeſte Militie van den Staet; binnen Treſort van deſelven in de Spaenſche Nederlanden is Getranſporteert; Of deſe Opinie op waerheydt is gegrondt, dat willen wy daer laeten; alleen willen wy dat ſeggen Trouwhartige mede Borgers, dat wy nu de gevolgen van 't Jaar 1672. ſien, en wat een verwoede en raſende Gemeente te wege heeft gebracht, dat Souvereine Provintien, Leeden, en Steden, van dien gedwongen zijn geweeſt over te geven, en afſtant te doen van ſodanige Macht, Recht, en authoriteyt, waar in het grootſte gedeelte van de Souvereiniteit in de vryheyd beſtaet; en wat is dit anders, als iemant de macht in handen geven, om de Wapenen van het Landt te gebruycken tegens het Landt; gelijck wy al vooren in 't Jaar 1650. in 't Belegh voor Amſterdam hebben geſien, en gelijck wy in deſe Conjuncturen by na 't ſelven zyn onderworpen geweeſt.

Maer laet ons komen tot ons voornaemſte ooghmerck, wie die zyn die den Staet dus troubeleeren, het Land beroeren, d'Ingeſetenen tegens hun Wettige Magiſtraet ſoecken op te hitſen, de Privilegie der Landen met voeten treden, de vryheyt in het uytterſte gevaer brengen, de Finantie uytputten, de vrede verwaerloſen, en die deſelve met allen iever ſoecken te behartigen, en te effectueren, des ſelfs Gemeenten hatelyck en verdacht te maken, middelen en voorſlagen aen te wenden, die niet en ſtrecken als om den Staet in een gewiſſen Oorlogh t'engageren, en daer door d'Onderdanen met onverdraeghlycke koſten noch meer te beſwaren, gelyck dat Fameus Libel, ondor den naem van PHILALETHES daer toe genoeghſame aenleydingh geeft, dat zoo vol laſteringen ſteeckt, als het byna woorden begrijpt, daer in de Regeringh van Amſterdam, met zo atrocæ injurien werdt geagreſſeert, als of ſy waren pure verraders van 't Land, ſtrafbaer in den hooghſten graet, niet gediſſimuleert of met eenige bewimpelinge, maer openthyck, of zy waten Crimineſen, en hy de Fiſcael of Procureurs Generael preſenteerden, die den eyſch tegens hem inſtitueert, voorwaar, ik weet niet hoe een menſch tot zo grooten onbedaghtſaamheydt kan vervallen van ſoo een voornaamen Lidt van den Staet, met ſulcken ongeſtuymigheydt aen te randen, doch, wie dat deſen *Philaletes is*, is my onbekent, maer ſoo mijn onderright is, ſo ſoude het een Geldersman zijn, van een ſeer ongeachte familie, die redelyck door de Studie gevordert, voor deſen als Advocaet alhier voor den Hove heeft gepoſtuleert, en nu met de aenſienlijckſte Caracter van den Staet is bekleet, hebbende oock meeſt al zijn Geſlaght, die meerendeels waren behoeftigh, en belaſt met ſchulden, in goede occaſy en profitabele ampten geſtelt, ik wil niet twyfelen, of de Heer Raed Penſionaris ſal deſen PHILALETHES beſt bekent zyn, alſo ſijn Ed. naem in dat geſeyde Libel, doorgaens met groot reſpect werd genoemd, en te meer zynde een Regent die de vergaderingh van haer Ed. Gr. Mog mede frequenteert: maer ik ſoude in twijffel ſtaen om te oordeelen, wat meerder ſtrafbaer was, het voornoemde Libel, dat overvloed van valſche betigtinge en miſduydinge, of de feytelijkheden gepleegd by de Heer Raed Penſionaris, ter vergaderinge van haer Ed. Gro. Mog. opgenomen tegens de Regeringh van Amſterdam, en beſonderlijk betreffende het reſpect der ſelver Gedeputeerdens, als Leden deſelve vergaderingh compoſerende: wat aengaet het eerſte, is doorgaens gepropt vol van opgeraepte Calumnien, en onverdraeghlijcke Injurien, komende uit een gemoet dat beſadigt de ruſt bemind, maer die de vreede haat, en uit de

harſſenen, die als een ſiedende Pot van toorn, haat, en gramſchap overloopt; en liever het geheele Landt t'onderſte boven zouden ſien, dan dat hy een ſtap tot het ſpoor van vrede ſoude banen: en aengaende het is van ſulcken gewichte, dat het niet alleen quetſt de Hoogheyt, ſouvereiniteyt van ſoo illuſtre vergaderinge, maer ook de Gerechtigheyt der Reſpective Leden, in de naem van haer Principalen ter daghvaart compariteerde, wiens Recht, Macht en authoriteyt hier in mede ten hooghſten is gevilipendeert; ſoo dat, geconſidereert de boosaerdigheyt van deſe ontruſte gemoederen, ſalmen bevinden dat zy aen gelijcke crimen ſchuldigh zyn, en derhalven ſtrafbaer volgens de Wetten, en behoorden voor al met alle deligentie getraght te werden om dese vermomden Philaleres t'ontdecken, als zynde onwaerdigh voortaen eenige Publike functie in haer Ed. Gr. Mog. vergaderingh te balleden: en dit zijnſe, die al deſe on-eenigheden hebben gevoedt, en deſelve noch voeden, om daer door met hun aenhangh, tot hun voornemen te komen.

Maer om niet over te ſlaen, moeten wy noch iet ſeggen 't geen wy aengemerckt hebben in 't meer aengeroerde libel, daer deſe pretenſe Regent, (of laet het Philaletes zyn) ſoo wonderlijck hoog op haelt, als of het beleyt der Heeren van Amſterdam was ſtrydigh geweeſt tegens de Unie, by de geſaementlijcke bontgenoten in den jaren 1579. geſlooten. En of de ſouvereiniteyt daer door niet alleen en was gequeſt, maer ter doodt toe gewondt, enz. Maer ick wilde deſe Philaletes wel eens gevraeght hebben. Die als doen een en de ſelſde functie bekleden, hoe dat zyn Eed het te dier tijt verſtont, te weten in 't jaer 1673. toen men de ſaeck van ſijn Hoogheyt den Heere Prince van Oranje, ter vergaderinge van de Heere Staten van Holiandt en Weſt-Vrieſland, voorſtelden, om haer Ed. Groot Mogende aprobatie, om gedachte ſijn Hoogheyt tot de hulding en opdraght van 't Hartoghdom van Gelderlandt, en 't Graefſchap van Sutphen te promoveeren, waer over de Heer Raed Penſionaris van Holland, volgens zyn ampt de aenſpraeck deede, en dat met ſodanige indruckingh en genegentheyt, dat het ſcheen als of hy al ſijn ſtudy en verſtant daer in te koſten had geleyd: toch, hoe liſtigh, en konſtigh, hy 't ſelve ten behoeve van hooggemelde zijn Hoogheyt meenden uit te wercken, is het ſelven of geſlagen, en hebben geen van alle de leden daer in bewillight, en heeft Zeelandt, in publiken druck hun deductie daer tegens laten uytgaen. Is dat niet een buyten ſpoorige uytſinnigheyt? het ſal ongeoorloft en ſtrijdigh tegens de Unie zyn, ja ten hooghſten ſtrafbaer, de vreede met alle mogelijke middelen te bewercken, niet voor de Regeringh van Amſterdam particulier, maer ten beſten van het gemeene Lant, en dat met kennis en aprobatie van een van onſe voornaemſte Geallieerden, die, in die ſelve hitte een gelyke functie heeft bekleet, en het zal geoorlooft zijn, tegent Inſtructie, Eer en Eed, d'eene Provintie van d'andere af te ſcheuren, en de band daer mede ſy voor eenig met den andere verbonden zijn, t'ontknopen, gelyck hier de Raed Penſionaris (als hier boven is geſeght) met een brandenden yver (ter ſake van 't Hartoghdom van Gelderland, in faveur van ſijn Hoogheyt) heeft ſoecken te efectueren Kander wel eenigh begaen delict gevonden worden, dat minder duyſterheyt of diſpuyt onderworpen kan ſijn, dan 't geen wy hier hebben geſtelt? dit was niet alleen ſtrijdigh tegens de *Unie*, maer om deſelve tenemael aen ſtarſſen te ſcheuren, de Provintien te ſepareren, en een wegh gebaant om wederom een ſlaefachtige Regeringh aen te nemen, directelijk aen loopende tegens

het eerſte artijckel van de geſtelde, *Unie*, dat wel expreſſelyk dicteert, *aat de Provintien niet en konnen geſcheyden noch geſepareert werden, noch by Teſtamenten, codicillen, donatie, ceſſie, wiſſelinge, verkoopinge, enz.* Siet ſoo heeft deſe Man, van den beginne aen dat hy haer Ed. Gro. Mog. vergaderinge als Raed Penſionaris heeft gefrequenteert, het ware patroon gewild, en heeft altoos ſijn heerſchſuchtigen aert uyt geſteken, niet min betragtende dan ſijn Inſtructie, en Eed, waer by hy verbonden is, haer Ed. Gro. Mog. de Heeren Staten van Hollandt en Weſtvrieſlandt, de Hoogheydt, Prementie en Gerechtigheden der ſelven, voor te ſtaen, en ongequetſt te bewaren, en niet te gedogen dat directelyck of indirectelyk daer iet tegens ondernomen word, 't welck ter contrary, by hem ſelfs ſoo notoir is gevioleert en geſchonde, gelyk haer Ed. Gro. Achtb. de Heeren Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Amſterdam, in haer Ed. Miſsive aen de Reſpective Burgermeeſteren en Vroedſchappen der Stede van Holland en Weſtvrieſland, omſtandiglijk doen blijken, in 't regard van de onbehoorlijke Proceduren tegens derſelve Heere Gedeputeerdens ter vergaderingh ondernomen, gebiedende uyt eygen authoriteyt de deuren der geſeyde vergaderinge te ſluyten, en deſelve Gedeputeerdens, de Heeren Hooft en Hop, hun plaetſen te quiteren, en ſich voor een wijl in 't vertreck tot nader ordre te begeren, daer op het ſaiſeeren en beſegelinge der Papieren is gevolght, voor waer ſoo ſtoute onbedachtſaemheydt, als oit by gene van ſijn Predeſſeſeurs is ondernomen, en wat gevolgen (ſoo hier tijdelyck niet in en werdt verſien) ſien wy hier uyt te gemoet? het waer te wenſchen dat alle de Leden, die de vergaderinge van haer Eed. Groot-Mogende Compoſeren, waren als een Hart en een Ziele, niet als huurlingen of ſubjecten, ſiende op avancementen en particuliere intereſten, maer als vrye Leden, die noch om lier noch om *leet, and* eren be-ooght dan de algemeene Welſtant van den Staet; ſoo ſoude alle diſcripantien ceſſeeren, en het misvertrouwen weggenomen werden, en d'Ingeſetenen met een algemeene aclamatie hun Reſpective Regenten alle Eer en Reſpect toedragen, oock ſoo ſoude die gene, welcke hun meerder macht en authoriteyt toe-eygenen, als hun is geoffreert, kunnen beſnoeyt werden, en die Factie gedempt, die alleen toe leggen om de Souvereyniteyt te clineeren, en t'onder te brengen, en de vryheydt als aen de bandt gekeetent te houden; ziet, ſoo de Regeringh in ſoodanigen ſtaet kon werden herſteld, ſoo ſoude men alle quade Meneez konnen wederſtaen, die tot nadeel van deſelve ſoo menighmael is ondernomen; en dit kan gevoeghlijk geſchien, ſoo men maer Eer en Eed wil betrachten, gelyck wy aen die van Amſterdam hebben geſien, die het Momaenſicht hebben afgetrocken, en niet hebben geſimmuleert, maer ſich hebben in het ſpits geſtelt, en alleen maer geſien (niet tegenſtaende alle Contradictien daer tegens ingebracht) om den Staet buyten alle Engagementen van Rupture te conſerveeren, en alle concepten, advyſen en voorſlagen, dienende tot aenleydingh van den Oorlogh, te weeren, en te doen ſtuyten, en de vrede te bevorderen, gelyck wy die (door des ſelfs beleyt) onder Godts genadigen Zegen nu te gemoet ſien, en wy willen dit wel ſeggen, indien de Regeringh van Amſterdam ſoo conſtant niet en waren geweeſt, en ſoo geperſiſteert hadden by hun Reſolutie, als ſteunende op de eenparige advijſen van hun Reſpective Vroedſchappen; de Nederlanden ſouden als nu in de lichten brant van den Oorlog ſtaan, ſoo dat deſe gewenſte uytkomſt, (naeſt Godt) alleen haer Ed. Groot Achtb. moeten toegeſchreven worden.

Dus

Dus ſien wy trouwhartige en verplichte mede Borgers, hoe waeckende dat onſe Heeren Regenten zijn, en met wat een onvermoeyden iever, en kracht ſy de gemene ſaken behartigen, die tot allen tijden gewilligh en bereyt ſijn geweeſt, en noch ſijn, alles te contribueeren wat hun vermogen is, als het maer mach ſtrecken om d'algemeene ruſt te vorderen, en niet allen de Proſperiteyt ſoecken van haer eygen Ingeſetenen, maer oock van de geſamentlijcke Bontgenoten, die door den band van de *Unie* te ſamen zijn verknocht, en ſouden oock niet liever ſien, dan dat al d'andere mede Leden, cesſie in de vergaderinge van haer Eed. Groot-Mogende de Heeren Staten van Hollandt en Weſtvrieſland, hebbende, van een en gelijcke harmonie waren, om met eenparigheyd, (geſuyvert zynde van alle partyſchap, en ſucht tot die gene, welcke de Republijck ſchadelijck zijn,) der Landen welſtant en voorſpoet te betragten, en alles te contribueeren, ja, goed en bloet tot conſervatie van de vryheyt op te ſetten, laet ons dan trouwhartige mede Borgers, met alle onderdanigheyt onderwerpen hun wyſe en heylſame Regeringh, om altoos veylig en geruſt onder haer beſchermingh te leven, en laet ons Godt bidden, dat hy ons gelieft te Zegenen, met een langhdurighe en voorſpoedighe Regeringh, niet alleen ten beſte van deſe populeuſe Stadt, maer oock ten dienſte van het gemene vaderlandt, en dat haer nakomelingen niet alleen mogen zyn Erfgenaem van haer tydelijcke Goederen, maer oock van hare Stantvaſtigheyt, getrouwigheyt, en wackerheyt, en in die ſelve ſchreet volgen, daer in zy hun ſoo loflijck zyn in-voorgegaan.

U Y T.

MISSIVE
VAN
PARNAS,

Behelſende een redeneering van

JUNIUS BRUTUS,

Nopende het belaagen der Vryheyt.

Mitsgaders een verhael van de ſwackheyt der Spaenſe Mogenheyt
PHILIPS de TWEEDE.

'T IS al eenige dagen geleden, datter een Extraordinaris Courier op *Parnas* aengekomen is, geaddreſſeert aen ſijn Doorluchtigheydt *Prins Willem* de eerſte; en alhoewel dien Vorſt anderſins alle onheylen, en teghenſpoeden, met een ongekreukt voorhooft, en ongemeene Couragie, voorſichtelijck weet te ontveynſen, ſoo is nochtans, ſedert die tijdt, in een ongewoon dof en ſomber humeur ge-

geweeſt, alle convérſatien en ommegang met andere mijende, en ſig met niemant dan enckel en alleen met ſijn Catholijcke Majeſteyt *Philips* de tweede bemoeyende, die te lyder langh en genoegſaem van de eerſte uur ſijner aenkomſte op *Parnas*, aen een quynende en uytteerende ſiekte bedleegerigh is geweeſt, en die na dat hem onlanghs de lijſte ſijner bende en hare monteeringh, die beyde betreurens waerdigh waren, voorgeleeſen wiert, ſoo verre is verſwakt, dat hem alle artſen ſijner geſontheyt deſpererende genoeghſaem hebben verlaten; en gemerckt ſijn doorluchtigheyt deſen Monarch, die men weet voor heenen ſijn allerbitterſte vyant geweeſt te zyn, ſoo ſorgvuldighlijk gade ſlaat, terwijl hy van alle andere Vorſten en Princen onbeſogt en ongetrooſt blijſt, ſoo meenen de ſtaatkundige, dat het ſaken van ghewichte moeten ſijn, die ſijn Doorluchtigheyt tot ſoo getrouwe dienſten obligeeren, en derſt de Italiaenſe Heeckeldigter *Berni* wel opentlijck ſeggen, dat ſijn Doorluchtigheyt ten reſpecte, en in erkenteniſſe van de ghemelte dienſten, met het Marquiſaetſchap des Heyligen Roomſen Rijcks, of met yets anders ſal of behoort te werden geregaleert.

Daegs voor eergiſteren, ſijnde de eerſte der week, is'er met de ordinaris renbode een geheel valies met nouvelles aengelant, gheaddreſſeert aen de Boeckverkooper *Hieronymus Plantinus* van Antwerpen, die ſoo drae deſelve onder de gemeene man raeckten, een ongemeene oneenigheyt op *Parnas* veroorſaeckt hebben, onder alle rechtſchape yveraers liet ſich niemant bet hooren, als de Roomſche *Junius Brutus*, die ſich dan ook vervolgens niet ontſagh alomme uyt te ſtroyen en ruchtbaer te maeken, hoe men in Hollant die *Soete en Poeſelige Vryheydt* (ſo noemde ſyſe) had willen ſchenden en verkragten.

Dit luyde grouſaem in veeler vrye Vorſten ooren, en welck gherucht ſich overal verſpreyende en ter ooren van *Apol* komende ſijne Majeſteyt deed reſolveren om *Brutus* door de Sergeant Majoor ſijner lyfwacht aenſtonts by hem te vorderen, gelyck *Brutus* de wille ſijner Majeſteyt verſtaen hebbende, en weetende wat profunde, en diepe eerbiedigheyt hy hem ſchuldigh was, ten eerſten derwaert trat, en ſijn Majeſteyt in de *Antichambre* aentrof, van wien hem deſe woorden vry heevig wierden toegeduwt; *dat hy met leetweſen had vernoomen dat hy* (te weten *Brutus*) *ſoo hatelijcke en voor Parnas ſoo ſchadelijcke gheruchten divulgeerde, en dat hy ſig wel mogt verſeeckert houden, dat hem by mangel ſuffiſant bewijs de Piſchel op den hals ſoude komen*, ſeer ſtout en aſſurant antwoorde *Brutus* hier op, dat hy ontrent ſijne verantwoordingh geen de minſte bekommeringh had, verſekert ſijnde, dat hy alles tot volkomen genoegdoening ſijner Majeſteyt ſoude konnen probeeren.

Maar ſijne Majeſteyt, die ſich met geen woorden nae een trotze verwaentheydt ſmaken liet payen, belaſte hem tegens de volgende morgen in de publycke ghehoorſaal te verſchijnen, daer ſijn Majeſteyt in aller Vorſten tegenwoordigheyt ſoude ſien, en toetſen of ſijne ſoo ſtijf gedane verſekering, met de rechte toedragh der ſake was convenierende, waer op dat Brutus met belofte van ſijn Majeſteyt in alles te voldoen van daer ſcheyde.

Kort hier na liep'er een gerugt, als uyt eene mont, dat die aengename en beminnens waerdige ſchoonheyt, (terſtont vermelt,) alvoren hare klynodien en cierlyke hullel afgelegt hebbende, en met een aakelig treurgewaet van den Hooft-ſchedel tot de Teenen toegedekt ſijnde, in ſtilte elder geretireert was.

On-

Onderwijle paſte *Brutus* ter beſtemder uur, en plaatſe te verſchijnen, werwaerts dat ſigh oock een innumureuſe meenichte van magtige, en grooten begeven hadden, ſommige door haat, andere door ſugt gedreeven; en na dat *Apel* in ſijn pragtige en Koninglijke zeetel, en *Julius Cæſar*, *Octavius Auguſtus* mitsgaaders veele andere dwingelanden ter eenre, en *Decius Brutus* neevens *Marcus Caſſius*, en verdere republikijnen ter ander zijde needergeſeeten waren, heeft *Junius Brutus*, ſtaande regt tegen over de zeetel ſijner Majeſteyt, na dat hy al vooren gehemt hadde, ſijne redenen ſtoutelijk aangevangen, in deſer voegen.

Grootmagtige Vorſt, en gebieder des ganſchen Firmaments, &c.

Het ſal niet nodig ſijn U E. Majeſteyt, en deſe aanſienelijke Vergadering, met een lange en verdrietige præambule op te houden, en met van den aanvank en beginne aan te vertoonen, waar uyt dat die ſoo wijt en alomme geeſclatteerde diſcrepantien en oneenigheden tuſſchen de leeden van haer Ed. Groot Mog. vergadering reſulteeren, dewijl U E. Majeſteyt en alle die hier tegenwoordig ſijn, bewuſt is, dat het ſelve niet ſoo ſeer over de te wervene Troepen te doen is, als wel den buydel waar uyt men de ſelve ſoude betaelen en voldoen. Maar als nu hier over een geruymen tijdt getwiſt was, en dat de Heeren van Amſterdam meer geneygt tot harer borgeren, en 't algemeene welvaren te beſorgen, als de ondraagelijcke begeerlijckheyt, der onnutte Hoovelingen ſlaefachtig in te volgen, eeven ſtantvaſtig by hare op goede fondamenten gebouwde reſolutien, bleeven Perſiſteren, groeyde d'onmin byſter aen, dit was een hoon die ten Hoove (ſeyden d'andere) niet te dulden ſtont, 't was dan hoognodig, *Ire ipſum & opponere Majeſtatem imperatoriam debere, ceſſuris ubi Principem Longa experientia, eundemque ſeveritatis & munificentiæ ſummum vidiſſent.* Dat ſijn Koninclijke Hoogheyt de Prince van Orangien perſonelijck in den Raat van Amſterdam verſchijnde, en ſig aldaar neevens de aanſienelijckſte ſijner gunſtelingen behoorde te laaten ſien, en haar met een Vorſtelijke ontſaglijkheyt tegen te gaan, met een gewiſſe verſeekering datſe ſouden byſchieten, als ſy ſoo groot een Vorſt en Koninclijcke Prins, dieſe ten hoogſten ſtraf en miſdadig kenden, in het oog kreegen.

Maar als deſe, ſoo koſtelijcke en aanſienelijcke beſendingh, haar het gewenſte oogmerk niet berijken deed, en dat haar dien doorn langs hoe pijnlijcker viel, reſolveerden en beſlooten ſy een bytender ſalve en ſcherper vlijme te gebruycken om (dus ſprack men) dat onlijdelijke quaat ten gronde toe uyt te roeyen, en ſpatten men ſoo verre uyt (ik ſiddere als ik daar aan gedencke) dat men die leſſe van dien godderooſe *Tacitus* als heylſaam recommandeerde, en *nihil auſuram plebem principibus amotis*, dat men de groote en *Hoofden* moſt opvangen, als wanneer d'anderen niet ſouden derven kikken, en van welck middel dat *Cajus Cæſar* ſig voor heenen tegens den Roomſen Raat, wel 't ſijner genoegen, maar niet min godloos heeft weeten te bedienen.

Deſe woorden met een heevige ſtem, en toornig gemoet uytbulderende, begon *Cæſar* als een Padde om ſijn kop te ſwellen, terwijl dat *Brutus* aldus vervolgde.

In den aanvang ſcheen het lot, deſen ſoo verfoeyelijcken aanſlag te begunſtigen, hoewel het eynde (ik weet niet door welk een ſchicking en Providentie) een geheel anderen uytſlag nam, en raakte oock die toeleg gelijck de vorige te miſlucken; doen

 moſt

moſt het haare papieren, die doode Lichamen gelden, doen wiert het tijdt, *Joſephs* kuysheyt tot goyle luſten te duyden, en haer allomme by den Volcke door calumnieuſe en vuyle beſchuldigingen verdagt en gehaat te maacken, dervende onder anderen nogh ſeecker Regent wel onbeſchaamt uit krijten, dat men met de *Meſſieurs* van *Amſterdam* niet nae vigeur gehandelt en geprocedeert had, niet donckerlijck te kennen gevende, dat, als de ſaacke t'ſijner directie en vermoogen ſtont, hy dan ongetwijffelt dat pat ſoude inſlaan, 't geen de baldadige *Tarquin* ſijn ſoone *Sextus* door 't afflaan der *Mankoppen* aenwees, tot een voorbeelt, en teecken, dat hy door 't doden der voornaemſte, en magtigſte van *Gabia* ſig Meeſter der gemelde Stadt te maacken hadt. Maar als men ſig ſoo, en in diervoegen niet konde wreken, berſt men verder tot alle laſterlijke boosheyt uyt, en derſt men de viſites vande Heeren van Amſterdam aan den Grave d'Avaux gegeven, voor Crimineel agten, daar andere Provintien, die nut, en dienſtig eſtimeeren, en de voortſetting en continuatie van dien als heylſaem, en ten hoogſten nootſaeckelijck recommanderen, en is het te verwonderen, en niet minder te verſoeyen, dat dit verhaalde enckel en alleen ruſtende is, op een Brief van een Ambaſſadeur in 't Frans geſchreeven, en uit de welcke veele, die deeſe Proceduren geadvoueert hebben, immers ſoo weinig begrip hadde, als deſe aanſienlijke Vergadering ſoude hebben, ingevallen dat ik my ſelve in de Molqueerſe Taal getragt hadt te verdeedigen.

En eeven ſoo quaataardig en vuyl als dit voorgaande, ſoo bot, en onvoorſigtig is de beſchuldigingh van van *brigues* of kuyperyen: want ik bid U E. Majeſteyt wat middel is'er? wat moogelijckheyt is? Die dit onderneemt moet het doen, (en buyten dat is 't onmoogelyk) als *Saul* den eerſte Koninck der Iſraeliten ſeyde, met ackeren en wynbergen uyt te deelen, met overſten van honderden, en overſten van duyſenden te maaken, en die, gelyk U E. Majeſteyt weet niet van de Heeren van Amſterdam, maar van den hoveſte dependeeren, en 't geen oock (dat te betreuren is) de grontſlagh ſen verderve ſal leggen, want die ackeren, en die wynbergen ſijn dat bedrieglyk ſchoon, dat veele ſwacke gemoederen verſtrikt heeft, die ſijn dat ſchadelijck en verdoemde lockaas, gehegt aan een ſchoonſchijnende, dogh in der daat vergiftigen en doodelyken angel, die onſe kinderen, neeven, en naekoomelingen als een haak in de neuſe ſal leggen, en die ons als 't te ſpade, en ons te bange ſal ſijn, dit ſmadelyck verwyt ſullen doen hooren, dat harer vaderen laſheyt en verſoeyelijcke vleyery haar ter eeuwiger ſlaverny en dienſtbaarheyt, (daer elck nae draaft) gedoemt heeft.

Dit ſeggende borſt hem van yver, het ſpeekſel ten monde uyt, terwyl Cæſar van dolligheyt op ſijn tanden knerſte, en die hem gaarne was het in ſijn vermoogen geweeſt aan *Miſias* om levendig gevilt te worden ſoude hebben opgeoffert, maar ſijn Majeſteyt ſiende, aen den eene ſijde den yver van *Brutus*, en aen d'andere ſijde der dwingelanden miſnoegen, liet door ſijn Cancelier 't gewone teeken doen dat Brutus ſwijgen, en ter gelegener tydt het overige vervolgen ſouden, en vreſende in 't ſcheyden der Vergadering voor een toeleg op ſijn perſoon, deed hem door een bende t'ſijner verſeeckering geleyden en bewaacken.

Op heden ſijnde de gewone dagh, dat ſijn hoogheyt ſig ontleedigt, om alle requeſten door ſijn ſchrijfheer te laaten leeſen, en nae de billickheyt van 't verſoeck te appoſtilleren, ſoo vertoonden haer alderecrſt voor ſijn Majeſteyt zyn Doorlugticheydt.

Prins

Prins Willem de Eerſte geaccompagneert van den goede oude man *Jan van Oldenbarnevelt* ſijn doorlugtigheyts geheym-ſchrijver, met een ſupplicatie van wel vier vellen papiers, ſijnde de voornaamſte inhout van dien, dat het ſijn goede en alwijſe Majeſteyt, nae de maate ſijner altoos overvloedige geneegentheyt en liefde voor dien Staat, wiens welvaaren ſijn doorlugtigheyt met ſijn bloet door een verraderlijcke hant bevordert, en aan welkers behoudeniſſe en vryheyt hy *Jan van Oldenbarnevelt* ſijn oude, en verrimpelde hals opgeoffert hadt, gelieven mogt, haar te dienen van ſodanige advijſen en middelen, waar door de ſelve uyt ſoo eminenten, en nakende gevaar mogt werden geret, de oneenicheden en partyſchappen geſtilt; en ingevallen de animeuſiteyt eens eenigen Miniſters aen ſoo heylſaame en hoogdringende ſaak nadelig mogte ſijn, dat ſijn Majeſteyt gelieven mogt, hem daar van by præardventie kenniſſe te laaten geeven; op dat hy, gedenkende hoe haglyk de laſt ſy van alles te beſtieren, in tyts het onweer van 't bulderende graeuw ontvliede, dat ſo baldadiglyck teegens ſijn voorſaat woede. Welke redenen, ſy beyde eenparig verſogten by ſijn Majeſteyt te mogen werden gepondereert, en daar op vervolgens gediſponeert.

Waar op Apol haar dan dit antwoort toevoegde, dat ſy, ten aanſien van 't eerſte lidt harer oorſaek, aen 't beſcheyt voorheen, aan Keyſer Claudius gegeven gedagtig hadden moeten ſijn, die nae de eerſte hoeragtige vrouw verlooren te hebben de tweede hadt ingehaalt, en alſoo in de ſelve ſchandkuyl gevallen, eer verdiende levendig daar in begraven als van iemant daar uyt geholpen te ſijn, en gelyck die ſtaat daar ſy ſo bekommert voor waren meermaal uyt haer verderf gered was, ſo kondenſe immers wel beſeffen, dat het vrugteloos werk ſoude ſijn, telkens de verkens te waſſen, die naulyks ſchoon ſijnde weder keeren tot de wentelinge in het ſlyk.

En wat het tweede lidt, en die *Miniſter* in het particulier raekt, daer ontrent vind iek niet nodigh eenige waerſchouwingh te laten doen, als hebbende de wetten waer aen hy hem te houden; en voorbeelden daer hy ſich aen te ſpiegelen heeft, maer om U E. Doorlugtigheyt en Uw mijn goede oude man (ſpreeckende tegens *Barnevelt* niet plat voort hooft beſloten) heb ik goet gevonden om *Juvenalis* als extraordinaris gedeputeerde aen hem af te ſenden, met een Koninclijk regael van twee groote, en uytnemende *Pitoors klaeuwen* op dat (te weten die Miniſter,) als hem door ſijn eygenedom en onbuygſame hertnekkigheyt de nagelen gekort worden, bequame middelen mogt hebben om in die gelegentheit ſijn hooft gevoeglyk te konnen klouwen; en met dit beſcheyt vertrock ſijn Doorlugtigheyt en *Barnevelt*, even ſoo wys alſſe gekomen waren, maer naulijcks ter zale uytgetreden quam haer een Dienaer van *Ferdinand Alvares van Toledo* Hertogh van *Alba* op het lijf loopen, en berigten dat het met ſijn Koninkl. Maj. Philips de Tweede ſijn genadigſte Heer en Meeſter, op 't uyterſte lieb, en dat hem ſijn Heyligheit den goeden Vader *Paus Gregorius* reets het laeſte Olyſel en *Viaticum Paternum* gegeven had, waer op ſijn Doorlugtigheyt in der haeſt derwaert yldе, ſagtelijker gevolgt van *Jan van Oldenbarnevelt*, die wat trager ter gang en door ſijn pantoffelen een weinig belemmert was; daer komende vontmen die mogentheit even ſo, 't ſuchte en kermde al watter was, yder na mate van 't verlies, dat haer ſijner aflyvigheit te dugten ſtont; ('t eenig bewijs van kennis en verſtant was, dat hy te kennē ſcheen te geven, dat men hem met een aengename Poma le de knevels ſtyven ſoude,) men

bad en ſmeekte *Eſculaap*, *Hippocraat*, *Galeen* en andere, was 't mogelijck den adem ſijner Majeſteyt noch eenigen tyt te recken, men trock de ſchouderen op, tot een teecken dat alle raat ten eynde was, wanneer een inpudent *Quakſalver* (ſijnde de eenigſte die op *Parnas* gedetolereert is) ſich vermeten dorſt, de verlooren krachten ſijner mogentheyt te herſtellen, edoch ſijn raat geopenbaart hebbende, wiert die als onfeylbaar doodelyk verworpen.

Dog hier op vertoonde ſig eenen Dr. Koſter Amſterdammer een man van ongemeene ervarentheyt, die nae dat hy alvoren het leeger of't bedde ſijner Majeſteyt genadert was, dien krancken en ſoo deerlijck geſtelden aanſprak, het water bekeek, de pols voelde, de tong beſag, de keel beſchouwde, de ſijde betaſte, den afgang doorwroete, na ſijn ruſt vroeg, met alle behoorlyke ſeedigheyt aldus liet hooren. Mijn Heeren: de oorſaak der ſiekte te kennen is halve geneeſing, deſe Monarch die hier als een geraamte te bedde ligt, is niet ſoo ſeer door ſiekte afgemat, als wel door gebreck van nodig voedſel verſwakt ſijnde gekoeſtert en alleen gevoet met magere ſouppes, waar uyt alvooren het vleys met krauwels was geſtolen, hier op is allenxkens een buyckloop gevolgt, die eerſt herſtelt, en al vooren te ſtoppen eerſt een ſuyvering dient te hebben door een ſagt ſpuytſel of Clyſteer tot dien eynde recommandeerde hy een Frieſe of Groeninger Apoteeker, die 't ſelve wel ſagtelyck ſouden aanbrengen, terwyl een aardig en knaphandig Franſman het becken onder ſijn Majeſteyts hinderſte ſal ſteeken, om de gelooſde afgang en de behoorlycke *Poſtulata* te ontfangen, en hoewel de Doctores Medici nimmer met den ander accorderen, en altoos gewoon ſijn by een anders voorſlag iets af oftoe te doen, en alſoo eenige verandering in de recepten te maacken, ſoo wiert dit egter van een yder ten vollen geapplaudeert, ſpeciaal van een voornaam Engels *Medicijn*, en andere Brandenburger, Ceulſe, en Duytſe Artſen, die den raat der Amſterdammer admireerden, gelyck men dan oock hoopt en bid, dat ſijn *Majeſteyt* door goeden perſuaſien dien weg en raat ſal gelieven in te volgen, waar van datmen alle een goet eynde te gemoet ſiet. Waar mede, &c.

BOCCALIN.

COPYE.

REQUEST

Aen ſijn

HOOGHEYT,

Gepreſenteert door 350 edele Burgeren van de 17 Steden van Hollandt.

ONder behoorlyck reſpect geven de Onderdanen te kennen, dat ſy naer den jare 1672. tot den jare 1684. gegeven hebben, als by de uytgegeven briefven is te ſien, dat de ſtadt van Amſterdam heeft gegeven 901 Tonnen Gouts, en

en negentigh duysent guldens, niet denckende dat de andere steden daer naer Rato in de Gemeene Lants saecken hebben gecontribueert, oock dat de andere Provincien naer haer Quohieren haer Quota niet hebben voortgebracht. Vorder dat sijn Hoogheyt onsen Stadthouder tot die stadt niet is gebrocht als door Godt in de Gemeenten, niet tegenstaende dat volgens de Regeeringe, en insonderheyt den Stadhouder van Hollandt, eedt doet om de Gemeenten by sijn Privilegien te conserveren, soo versoecken de Burgeren van de Provincie van Hollandt, dat sijn Hoogheyt belieft te vergunnen de ghetrouwe Burgeren in alle steden van Hollandt, dat sy en tot eenwigen dagen haer Krygs-Raedt van den Burgeren sal de Regeeringe niet bestaen; oock dat de Ommeslaghen by de selven sullen werden naergesien; oock dat yder Regiment sijn eygen Colonel sal hebben, welcken sal wesen van de oudste Capiteynen, en by absentie de oudste daer aen volgende Dit doende by provisie om de rekeningh en omslagen sedert den jare 1672. rakende de omslagen van de 37 mael gegeven. 200 en 100 penninch naer te sien.

Is geteeckent,

JAN PATRIOT, met 349 Burgers van de 17 Hollantsche Steden.

DE HOOP vol VREES,

Over de langverwachte, en noch beslooten uytspraeck van

's LANTS VERGADERINGH,

Uytgesproken den 10. *April.* 1684.

DOOR

d'HOOP.
d'FAAM.
d'VREDE.
d'GERECHTIGHEYT.
en den TYDT.

SPreeckt, *doen de* Hoop *seer langh gewandelt; gestaen, ende geseten hadt; voor den ingangh van den* Hoogen-Raedt-Kamer *van* Hollandt, *en verlanghden men met een groot verlangen, van uyr tot uyr, na een volkomen besluyt en* uytspraeck *van de* Vreede, *soo is't, dat daar eenige voorvallen gebeurt sijn, waer door de* Hoop *vermerckten, dat den* uytspraeck *van den* Hoogen-Raedt *met den eersten, of met de*

tweeden Vergadering *noch niet geſchieden ſou, ſoo is zy* Hoopeloos, *bedroeft en treurigh wegh gegaen, en barſt alſuchtend uyt, en dat met deſe woorden.*

DE HOOP.

HElaes! bedroefde *Hoop*, u *Hoop* is al vervloogen,
Nu ſchijnt het dat ik ben als in mijn *Hoop* bedrogen,
'k Heb al te vaſt gehoopt, mijn *Hoop* is nu gedaen,
Door dien dat ick den *Raedt* ſie uyt *haer Kamer* gaen,
Niet als ick had *gehoopt*, maer flauwer als voor deſen,
Daer moet iet ſonderlinx, ſoo 't ſchijnt voor handen weſen,
Ick *vrees*, 't is niet veel goeds, door dien den vollen Raet,
Soo koel, by na geſteurt, en ſtil daer heenen gaet,
Dit moet wat wonders zijn, ick ſou wel murmureeren,
Of deſe *Vroede* wel in *Oorlogh* mocht verkeeren,
Voor mijn, ick ben vol vrees, wat heb ick wel gebeen,
Dat d'overwijſen *Raed*, door *wijsheyt* en goe *reen*,
Malkander ſou verſtaen, om d'Oorlog ſoo te ſnoeyen,
Datſe in menigh jaer niet weder aen kon groeyen;
Maer ach! 't is al vergeefs, want 't geen ick hadt gehoopt,
Sien ick van tijd, tot tijd, weder te rugge loopt,
Door dien dat ick bemerck, dat de twee-drachtigheden;
Sich mengelt in den *Raed*, en ſoeckt het *Lant* en *Steeden*
Te hitſen tegens een, indien dat wordt bekent,
Soo *vrees* ick dat mijn *hoop* gelopen is ten ent.
Ay my, bedroefde *Hoop*, 'k mag op geen *Vree* meer *hopen*,
Door dien de tijd, helaas? alſo langh is verloopen,
Dat ick van uyr, tot uyr, niet anders had verwacht,
Als de *gehoopte Vree*, te ſien in volle kracht,
Door d'*uytſpraeck* van den *Raed*; maer ach, in plaets van *Vreede*,
Soo *vrees* ick dat het *ſwaerd*, ſal raaken uyt de ſcheede;
Daer komt het ſnel gerucht, ick maeck het haer bekent,
Dat ick in plaets van *Vree*, *Vreos* voor een groot elent.
Ô Wit gewickte Maeght, ick weet gy zyt gebooren,
Om door het 's Werelts-ront, wat nieus te laten hooren,
Soo is dit mijn verſoeck, dat gy van nu af aen,
De droefheyt die ick heb? uyt u Baſuyn laet gaen,
Ick bid u vlieght door 't Lant, ſoo groot als kleene Steeden,
En blaeſt vry dat de *hoop* nu twyffelt aen de *Vreede*,
En als gy deſen dienſt voor mijn eens hebt gedaen,
Soo ſal ick als verplicht, u weer ten dienſte ſtaen.

De Faem.

Ick ben tot uwen dienſt, en ſal u droeve maere,
Verſpreyen door het *Lant*, en over al verklaere,
Dat het nu Oorlog is,

De Hoop.

Holla, dat ſult gy niet,
Maer doet op mijn verſoeck, gelijk als ick u hiet,
Dat is, gy ſult door 't Landt, ſoo groote als kleene Steden,
Verſpreyen dat de *Hoop* nu twijffelt aen de *Vreede*.
Dat wil ick, en niet meer, en die meer weten wil,
Die vraegh het aen den *Raed*, en ſwijght gy dan maer ſtil.

De Faem.

Ick ſal u laſt voldoen, en ty terſtont aen 't blaſen,
Hier door ſal menigh menſch verſchrikken en verbaſen,
En wederom ſoo ſal dit over droef geluyt,
By veele tot haer vreught en blydſchap ſijn geduyt,
Door diender ſijn ſoo veel, die 't *Lant* hebben geſworen,
Gehou en *trouw* te ſijn, en evenwel graegh horen
Het 's *Lants* oneenigheyt; 't Is wonder daer men ſiet,
Dat haar door 's *Lants welvaert*, niet als *welvaert* geſchiet,
't Is wonder datter ſijn, die duyſenden ſou geven,
Om maer den onderganck van dit Lant te beleven.

De Hoop.

Schoon datter menigh wenſt, 's *Lants* ondergangh te ſien,
Soo *hoop* ik dat haer wens, daer door niet ſal geſchien.
Ick gae, en doet gy dog, als ick u heb bevolen,

De Faem.

'k Beloof u, dat u *vrees* niet blijven ſal verhoolen.
Daer gaet de *Hoop* bedroeſt, en treurigh weder heen,
Ick ſal op haer verſoeck, door 't Landt en al de Steen,
Verſpreyen dat de *hoop* van *Vreede* is vervlogen,
Hoe wel ik 't niet en weet, wat datter in den Hooge
En ſeer geheymen *Raed* noch vorder om ſal gaan,
't Is beſt dat ick 't niet weet, want daer leyt mijn niet aen,
't Is prijſſelijck van den *Raed*, dat zy des Lants ſecreeten.
Daer aen gelegen ſijn, aen mijn niet en doen weten,
Want al wat dat ick hoor, of dat mijn ymant hiet,
Verſprey ick ſtrax door 't Landt, 't zy dan waerheyt of niet.
Door dien het 's Lants Gemeent, geſtaag met open oren,
Verlangen na mijn komſt, om weer wat nieus te horen,
Sy willen doch wat nieus, het zy dan dit of dat,
Schoon 't niet *be-edight* is, ſoo brengh ick altijdt wat,
En of ick waerheyt blaes, en inderdaet geen logen,
Soo is noch menigh menſch door het gerucht bedrogen,
Wie is 'er die het waer, en onwaer weten kan,
Schoon was 't nu waer, wat is 't, daer hanght geen *zegel* an,
Ick blaes het door malkaer, al wat mijn wort geheten,
Maer wat den *Raed* beſluyt, laet ick per naeſte weten,

Ick

Ick breeck mijn reden af, en ſet nu aan mijn mont,
De klinckende Baſuyn, en vlieg het lant eens ront,
En laat dit nieu gerucht, door 't Lant en Steden hooren,
Hoe de *gehoopte Vree*, haer *hoop* nu heeft verlooren.

Soo dra de Vrede *dit gerucht verſtaen had, dat door de Faem in 't geheele Lant verſpreyt was, ſoo wiert zy daer door ſoo ſeer verſchrickt, datſe haar ſelver al inbeelden* een Oorlogh te zijn, *waer door dat zy met een verſlagen hart, vol droefheyt begon te ſpreecken, als volgt,*

Ick tree als machteloos, en ben ſoo ſeer verſlagen,
Dat myn myn beenen nu ſeer qualijck meer kan dragen,
En dat, om dat ick hoor door 't Landt en al de Steen,
Dat men mijn met de voet ſoeckt op de neck te treen,
Ay my, ſoo dat gebeurt, wie ſal de Burgerye,
Als ick verdreven word, door mijn vertreck al lye,
Wat ſalder menigh Man ſijn vrouw met tranen ſien,
Wanneer het droef vertreck, van mijn eens ſal geſchien,
Wat ſal de Maegden-rey, wanneer ick ben verbannen,
Al droefenis uyt ſtaen, door 't ſchenden der Tyrannen,
Hoe ſal 't onnoſel Kint, dat aen de Moeders borſt,
Het teere voedſel ſuygt, worden met bloet bemorſt,
Ach, als ick 't overdenck, datmen mijn wil verdrijven,
Soo ſchijn ick als verſtickt, in mijn droefheyt te blijven,
Helaes! wat ſal dit Lant al droefenis uyt ſtaen,
Als ick door het gewelt eens uyt dit Lant moet gaen.
Mijn Bont-genooten, ach! mijn dunckt ick ſie u treuren,
Wanneer men u en myn ſal van malkander ſcheuren,
En ſleepen mijn by 't hair, en ſchoppen met de voet,
En ſonder recht of reen, myn dit geweldt aen doet,
Wat ſalder een getreur, en een gekerrem weſen,
Van die, die voor 't gewelt der tyrannige vreeſen,
Myn ſtander daer ick heb de *Vreede* mee geplant,
Hoe ſal men die met macht doen breecken uyt myn hant,
En ſcheurenſe van een, en doen d'ſtrengh verbranden,
En maken door die brant een Oorloghs-offerhanden,
Hoe ſal myn ſchoone *Thuyn* dan worden uytgeroeyt,
Daer den *Orangie-knop*, nu op ſijn beſte bloeyt,
Ick vrees datmen die *Boom*, nu in het beſt van groeyen,
Met wortel en met al ſal ſoecken uyt te roeyen,
Helaes, ſoo dat gebeurt, ſoo is mijn Thuyn en Hof,
Het t'eenemael ontbloot van wortel, ſtam en lof,
Ô Thuyn, Ô waerde Thuyn, men ſoeckt in u te ſaeyen,

Een

Een heel ander gewas, 't ſijn Lelyen, of fraeyen
Aenſienelijke vrught, die in het eerſte het oogh
En mont vermaken ſal; Maer ach! ick ſegh hoe hoogh
Sy ſullen ſijn geacht, ſoo ſal men noch bevinden,
Dat haar de reuck en ſmaeck, op 't laeſt noch ſal verſlinden,
Door dien die nieuwe vreught, hoe ſchoon ſy ſchijnt te ſijn,
Vermenght is met vergift en doodelijck fenyn,
Mijn ſpraeck-lid dat beklemt, ik kan niet meerder ſpreken,
Ick voel mijn hart dat ſlaet, en 't wil van droef heyt breeken,
Ick ſijgh by na daer neer, helaes! wat gaet mijn aen,
Ick magh weer treurende, na mijn treur-kamer gaen.

De Hoop *die heeft de droefheyt en haar vrees bekent gemaeckt aen de* Gerechtigheyt, *waer op de* Gerechtigheyt *ſpreeckt als volght.*

Gerechtigheyt.

'k Beken, u droeffenis en is niet ſonder reede,
Dat gy door dat inſicht nu twyfelt aen de Vreede,
Indien 't is als ghy ſeght,

De Hoop.

O Ja, ſoo is 't gegaen,
En daerom is mijn hoop, als ick u ſegh gedaen,

De Gerechtigheyt.

Ick ſtae als heel verſtelt,

De Hoop.

'En ick ben als verſlagen,

De Gerechtigheyt.

Daer komt de Vreede aen, laat ons aen haer eens vragen
Hoe dat de ſaecken ſtaen,

De Hoop.

Seer wel, ick ben te vreen,

Gerechtigheyt.

't Schijnt datſe herwaars komt, met machteloose treen,

De Vreede.

Ick groet u alle bey,

De Gerechtigheyt.

Wy achten ons gelukkigh,
Dat gy ons hier ontmoet, bedroefde Maeght, hoe druckigh
En naer ſiet gy daer uyt,

De Vreede.

Helaes, en ſou ick niet
Bedroeft en treurigh ſijn, om 't geen men hoort en ſiet,

De Hoop.

Soo hebt gy 't al verſtaen, 't geen ick aen u wou klagen,

De Vreede.

Ick hoor daer 's een gerucht, dat men mijn wil verjagen,
En drijven uyt dit Lant,

De Gerechtigheyt.

En dat ſoo ſonder reen,
Dat kan in 't minſt, noch 't meeſt van mijn niet ſijn geleen,

De Hoop.

Indien het dan gebeurt, dat men u hier moet derven,
Soo ſal ick neffens u, vol druk en droefheyt ſwerven,

De Gerechtigheyt.

Indien gy door bedrogh, of dwangh hier moet van daen,
Soo ſal ick ſonder dwangh, uyt dit Lant, met u gaen,

De Vreede.

'k Bedank u alle bey, voor u genegenthede,
Gy wort noch eens bedanckt, van de bedroefde Vrede,
Die nu by na ſoo 't ſchijnt, door droefheyt en elent,
Niet weet wat dat ſy doet, waer ick mijn keer of went,
'k Hoor niet als droeffenis, ſoo ick hier wort verdreven,
Wie is'er die mijn ſal een rechte ſchuyl-plaets geven,
Voor mijn ick weet het niet, ſo ick hier moet van daen,
Soo weet ick inder daet niet waer ick heen ſal gaen,
Waer ſal mijn woon-plaets ſijn, door dien ick van de Grooten
En Machtigſte van d'Aerd, geſchopt wort en verſtooten.

Daer ſnort een gedruys als een Ruyſchende Wint, *dewelcke hier uytgebeelt wort voor den* Tydt, *en blijft al ſpreeckende onſichtbaer.*

De Hoop.

Mijn dunckt ick hoor geluyt,

De Gerechtigheyt.

Wat of dat weſen wil,

De Vreede.

Al weer droefheyt op 't nieuw,

De Hoop.

Ick bidt u ſwijght wat ſtil,
Nu hoor ick het niet meer, wat of het doch mocht weſen,

De Vreede.

Niet anders als ons ſtaet, noch droever tydt te vreſen,

De Hoop.

Noch droever, daer dees tijdt ons niet als droefheyt baert,

De Vreede.

O Tijdt, O droeve tijdt, hoe is mijn hart beſwaert.

De Tydt *die blijft onſichtbaer en ſpreeckt.*

De Tydt.

Dit naer en ſwaer geſucht, wil ick niet langer hooren,
Vermits ick u tot noch geen droefheyt brengh te vooren,
Daerom ſegh ick houdt op van al u droef geſucht,
Waer dat gy mee vervult, de aerd en dunne lucht.

De Hoop.

Daer hoor ick weer een ſtem, die ſchijnt met ons te ſpreken,

De Tijdt.

Soo doen ick, en ick ſegh dat g'u droefheyt laet ſteken,
En ſyt maer wel gemoet, want gy en hebt geen reen
Om ſoo bedroeft te zyn,

De Hoop.

Hebben wy niet,

De Tijdt.

O Neen,

De Vreede.

Wie zyt gy die ons wil vertrooſten in ons leye,

De Tijdt.

Ick ben alleen die geen, die u noch kan verbleye,

De Hoop.

Indien gy ſijt de geen, die ons verbleyen ſou,
So bidt ick komt doch haeſt, en trooſt ons in den rou,

De Tijdt.

Schoon dat gy bidt of ſucht, ſoo ſal ick doch niet komen,
Voor dat ick wort geſtiert, en dan ſal ick niet ſchroomen
Te komen vóor den dagh, want die, die mijn regeert,
Die ſtiert mijn als hy wil, maer niet als gy 't begeert,

De Hoop.

Seght ons dan wie gy ſijt, op dat men het mach weten,
Wie ons noch helpen kan,

De Tijdt.

Hebt gy mijn ſoo verſleten,
En weet gy dat noch niet, ſoo let gy op geen dingh,
Ick ben het die u brenght ſeer veel veranderingh.

De Hoop.

Ick bidt ſeght ons u naem, of magh men die niet weten,

De Tijdt.

O ja, ick wort wel bly en oock wel droeft geheeten,
Voor u ſchijn ick nu bedroeft, en heel treurigh te zijn,
Maer 'k ben ſoo droevigh niet, als ick voor u wel ſchijn,
Gy noemt mijn nu bedroeft, alleen door al u vreſen,

Dat het na oogen ſchijn, hier oorologh ſal weſen,
U vrees heeft noch geen plaats, door dient alleen door myn,
Veelicht noch eerder Vree, als Oorologh ſal zijn,
Daarom is 't mijn begeer, dat gy die droef geruchten,
Niet meer verſpreyt door 't Lant, en ſtaekt doch al dat ſuchten,
Daer gy het heele Lant en Steeden mee vervult,
En dat gy hooploos ſijt, dat is u eygen ſchuldt,
Daerom verſmijt die vrees, en wilt maar vaſtelyk hoopen,
Dat het door myn alleen, ten beſten af mach loopen,

De Hoop.

Ach mocht ick die eens ſien, die dat heeft in ſijn macht.

De Tÿdt.

Gy ſiet myn alle daeg, maer 't ſchynt gy myn niet acht,
Door dien dat gy u hebt heel tegens myn verloopen,
Om dat gy ſijt vol vrees, en moſt niet doen als hoopen,
Want gy ſijt van 't begin altijd de hoop geweeſt.
En nu gy hoopen moet, toont gy u als bevreeſt,
'k Seg nog, u vrees die is d'oorſaek, dat dees geruchten,
Verſpreit ſijn door het Lant, weg, weg met al u ſuchten,
Want daer door hebt gy 't Lant, en myn te kort gedaen,
'k Seg nog verwerpt de vrees, en blyft op 't hoopen ſtaen,
Gelijck gy ſijt verplicht,

De Hoop.

'k Beken, ick heb miſdreeven,
'k Bidt wilt de ſwacke hoop, haer ſwackheit dog vergeven,
Nog bidt ick andermael, ſegt myn dog wie gy ſijt,

De Tÿdt.

Ick ben 't begin en 't endt, ick ben de uur en Tydt,
Die 't al, en al ontdeckt,

De Hoop.

Soo kundt gy 't ook ontdecken,
Waar door mijn vrees ontſtont,

De Tÿdt.

U vrees en kan niet ſtrecken
Als tot nadeel van 't Lant, 't geen ick u ſegh is waer,
'k Heb u vrees al ontdekt, maer niet in 't openbaar,
Daerom ſegh ick noch eens, bemoeyt u met geen ſaken,
Die u in het geheel, noch 't minſte deel niet raken,
Daerom blyft als ick ſegh, maer hoopen tot het endt,
Tot dat ick kom en maek 't verwachten eens bekendt,
Aen u en 't heele Landt, en gy bedroefde vreede,
Droogt vry u tranen af, door de Gerechtigheden,
Sult gy worden geleyt, ter plaetſen daer ick jou,
Wel haeſt benemen ſal u droefheyt, druk en rou,

Daer

Daerom weeſt maer te vreen, en wilt niet droevig weſen,
Gy hoeſt voor d'Oorolog tot noch toe niet te vreſen,
Daerom blyft daer gy bent, en ſijt ſoo langh geruſt,
Tot dat ick kom en maeck d'uytſpraek aen 't Lant bewuſt.
En gy Gerechtigheyt, door myn ſult gy 't bevinden,
Wie dat met een bedrog, ſich als vrient wil verbinden,
Aen dit welvarend Lant, ſoo imant daer op giſt,
Die 't ſal door mijn en u voor licht wel ſijn gemiſt,
Daerom laet mijn begaen, al moeſt gy al wat leye,
Soo ſult gy u door myn van 't onrecht noch bevrye,
Daerom blijſt in dit Lant, en ſijt maer wel te vree,
Hoe droevig dat ick ſchyn, ſoo moeit u daer niet mee,
Maar laet den vollen Raed, raet plegen met malkander,
Gelyckſe dagelycx doen, ſchoon dat den een den ander
Noch niet en heeft verſtaen, ſoo ſult gy klaerlyck ſien,
Dat eindelijk 't beſluyt, door myn noch ſal geſchien,
Het ſchort niet als aen myn, ick ſal den uitſpraek geven,
Soo drae als ick daer kom, wilt maer geruſtig leven,
Als Bont-genoten t'ſaem, alwaer d'uytſpraek niet goet,
Weeſt maar eenparig, en als Bataviers vol moet.

De Gerechtigheyt.

Daar ſnort de tyd weer heen, die ons met korte woorden,
Veel moet gegeven heeft, hy ſey, datmen behoorden,
Te hoopen op de Vree, ſoo lang als hy niet quam,
Met een beſcheyt, waer door men d'Oorolog vernam,
En dat men ſig met trouw, en Eed, aen een ſou knopen,
Als rechte Bataviers, en dan eendrachtig hopen.
Dat het noch wel ſal gaan,

De Hoop.

Ick vind myn door de tyd
Nu eenigſints verlicht,

De Vreede.

En ick by na verblydt,

De Gerechtigheyt.

En ick ben heel geruſt, en 'k hoop 's Lants Burgerrye,
Door myn, en door den tyd voor d'Oorlog te bevrye,
Maar 't heeft zyn tyd van doen, door myn en door den tyd,
Soo ſiet men hoe 't onrecht en quaat allenſins ſlijd,
Daarom laten wy t'ſaam, nog hopen en niet vreſen,
Dat 'er eenig bedrog in 't Lant, of Raad mag weſen,

De Hoop.

Ick hoop 't is alles wel, en vrees nu voor geen quaet,
Vermits de tyd belooft t'ontdecken het verraet,

De Gerechtigheyt.

En wat dat mijn belanght, ick ſal met goede reden,
Den heelen Raed, mijn kracht en machten eens ontleden,
Hoe dat ick door het recht, maer niet als by geval,
Het quaet met quaet, en 't goet met goet beloonen ſal,
Ick gae en ſoeck den Raed in dees verwarde tye,
Yder in ſijn gemoet voor 't onrecht te bevrye.

De Gerechtigheyt *gaet haer ſelven ſtellen als een* Statua *boven de deur, of den ingangh van den* Hoogen Raed-Kamer, *en ſpreeckt.*

Ghy HEEREN, wie gy ſijt, ick bidt u ſtaet wat ſtil,
En treet ſoo los niet toe, hoort wat ick ſeggen wil,
Ick raed u, wilt met mijn, u voorſtel overleggen,
Om al wat gy daer ſeght, niet ſonder mijn te ſeggen.
Want 't mompelende Graeuw, dat mompelt, dat den Raed,
Niet na haer hoop en wens, al te eenparigh gaet,
Waer door het 's Lants gemeent, raeckt dapper aen het ſtrye,
d'Een ſeyt wy ſijn verraen, d'aer ſeyt, 't ſijn jalouſye,
Ick ſegh daer jalouſy in krijgen kan ſijn ſaet,
Dat daer een wortel groeyt, die niet voortbrenght als quaet,
Het ſy dan hoe het wil, 't is noch voor mijn verborgen,
En ick ſoeck na mijn plicht, voor yder een te ſorgen,
Dat ſich niemant en queſt, onwetent, of met wil,
Met woorden, noch gewenck, of door te ſwijgen ſtil,
Als 't tydt te ſpreecken is, en die door mijn ſal ſpreecken,
Die ſal geen eer, noch lof van 's Lants gemeent ontbreecken,
Daerom ſou ick u raen, wilt niet na binnen treen,
Indien gy ſpreecken wil, met dubbelheyt van reen,
Want hier wordt niet gepleeght, de dubbelheyt van reden
Daerom ſoo mijdt u wel, wilt gy dees plaets bekleeden,
Hier wordt heel niet geleen, bedrogh of veynſery,
Het oogh en tongh maeckt hier d'oorſaeck van jalouſy,
Want al wat gy daer ſeght, wordt van mijn na gewogen,
Schoon dat ick nu en dan, door Eeden ben bedrogen,
Dat komt noch voor den dagh, en al wat men daer ſeyt,
Komt noch in 't openbaer, door den al ouden tydt,
De tijd en leyt het niet, dat men mijn ſou bedriegen,
Of door welſpreeckentheydt, mijn in de ſlaep te wiegen,
Dat komt hier niet te pas, een woort is hier een eedt,
Daerom bedenckt u wel, eer gy na binnen treet,
'k Segh noch, dat gy daer ſeght, dat is gelijck geſworen,
Want die ſich hier vertoont, en leugen-tael laet horen,
Dat is een Man des doods, al waert mijn eygen bloet,

Soo

Soo weet men dat dit ſwaert, de valsheyt ſtraffen moet,
Daerom treet vry te rugh, die hier geveynſt wil ſpreken,
Door dien 't mijn als ick ſegh, aen geen ſtraf ſal ontbreken,
Al waert een machtig Prins, van Keyſerlijck geſlacht,
Soo ſou hy door dit ſwaert, oock ſijn ter doodt gebracht,
Indien hy valsheyt pleeght, om de gerechtigheden,
Door het genot van ſchad, of Staet-ſucht te vertreden,
Want ſiet dit is het Swaert, dat niemant leet en doet,
Als die beſoedelt ſijn, met valsheyt in 't gemoet,
En die hier valsheyt pleeght, voor die ſluyt ick mijn ooren,
Al ſucht hy hemel hoogh, ick ſal, noch wil niet hooren,
Myn ooren ſijn geblindt, om dat ick niet wil ſien,
De Giften die een ſpie, het Recht komt aen te bien,
Voor ſijn verdiende ſtraf, geen Recht kan het leye,
Dat men een Lant-ſpion, door giften ſou bevrye,
Al waert 't een Koninck Soon, ſoo kan het niet geſchien,
Of men ſou meerder quaet, en meerder valsheyt ſien,
En dit geheylight Swaert, ſal die ſijn ſtraf wel geven,
Die tracht na Lant verraed, of na een Vorſt ſijn leven,

Waer op ick ſegh,

Een die zich ſweert als Vrient te zyn, | *Die ſiet men noch, dat door den tijdt,*
En dat alleen, om in dien ſchijn, | *En 't Swaert van de Gerechtigheydt,*
't Beſluyt van al den Raed te weten, | *Sijn kop wort van de romp geſmeeten.*

Nu heb ick u de ſtraf van 't quaedt doen voor geleyt,
Nu dient het goet beloon, van 't goet doen oock geſeyt,
Soo weet, die wordt betight met woorden of gedachten,
Door jalouſy, of haet, om ymant te verachten,
Die doch onſchuldigh is, die ſegh ick, ſal in 't ent,
Door mijn, en door den tyd, onſchuldigh ſijn erkent,
De tydt ontdeckt het al, de tijdt ſal 't openbare,
Wie dat door middel ſoeckt, het wel of 't qualyck varen,
Van dit geſegent Lant, O over-oude tijdt,
Wat openbaert gy ons al veel verborgentheydt,
Want ſonder u, ſou nooit ge-ent ſijn de krakeelen,
En ſonder mijn, ſou men die recht doet wel miſdeelen,
Maer neen, daer ben ick voor, want ick en ley het niet,
Dat ymant die weldoet, eenigh onrecht geſchiet,
Ick geef het Recht ſijn Recht, dat tuygen de Lauwrieren,
Waer mee ick, en den tijd, ſijn Recht doen ſal verſieren,
En makent ſo bekent, dat hy rechtvaerdigh gaet,
Schoon dat hy wordt benyt, en tot de dood gehaet,
Daerom het zy, wie 't zy, wilt de Gerechtigheden,
Beminnen als u ſchad, ſoo ſult gy ruſt en vreede

Vinden in u gemoet, dat doende, krijght gy lof,
Van 't Lants, en 't Lants gemeent, al waart dat gy tot stof,
En aerde waer vergaen, soo sullen d'Lauwrieren,
Door u oprechtigheyt, u naem, en graft versieren,

Waer op ick segh,

En die met sorg, met moeyt, en last,
Op 't Landt, en 's Lants welvaren past,
En soekt door wys beleg, en reeden,
Te maken dat een Potentaet,
Met hem soo een verbondt aangaet,
Waar door het Lant behout de Vreede,
Soo n' Man sal worden meer ge-eert,
Als by wel ander daed begeert.
Want staeg sal men sijn lof vermelden,
En ick, als de Gerechtigheyt,
Sal dan gelijck ik heb geseyt,
Het noch aen sijn na-zaat vergelden.

'k Ben noch Fris.

Een *Wens* aen al de Regeerende Heeren van 't Landt in desen tyd, te weten in April 1684.

VRaeght imant wat ick Wens, *ick* Wens *dat al de* Heeren,
Die door haer goet verstant, geset syn te Regeeren
Het Lant, en 's Lants gemeent, het zy dan wie 't mag zijn,
Regeeren *tot Lants best, met waerheyt en geen schijn.*
Ick Wens, *dat ider een, het zy dan wie 't magh wesen,*
Voor de Gerechtigheydt, *haer* Swaert *niet hoeft te vreesen.*
Maer 'k Wens, *dat hoogh en leegh van dese uur af aen,*
Regeeren *dat men 't siet, dat zy na Lauwren staen.*
Soo sal de Lof basuyn, het lof van haer doen blijken,
In 't altijd durent lof, van d'Hollantsche Kroncken.

'k Ben noch Fris.

DE WAERHEYDT AEN PHILALETHES.

Tuta frequensq; via est per amici fallere nomen,
Tuta, frequensq; licet sit via, crimen habet.

GEdrocht, in menschen schijn gedoocken,
't Welk, uyt den afgrond opgebroocken,
De Naem van *Philalethes* voert;
Zoo u 't Geweeten niet ontroert,
Zoo leer 't Gerecht, en Godheid vreezen,
Wiens ongekreuckte, oneyndigh weesen,

Uw

Uw booze drift in naam misbruykt.
Gelijk de Paradijs-ſlang duykt,
In ſoete ſchaduw van de boomen,
Om krachtiger in 't licht te komen,
Hebt gy, na 't veinzen van uw aart,
In 't eynde uw wreede hert verklaart;
O! eervergetenſte aller menſchen,
Die 't Heyl, daer ieder na moet wenſchen,
Die vrede, en vryheid tegen gaat,
En wie haar voorſpreekt, doemt, en haat
Sweer vry, al razende, en verbolgen,
Haar bloed, tot op 't ſchavot, te volgen:
Klaag, roek'loos voor misdadig aan,
Die op u wenck niet toe wil gaan;
Maar denk, dat ook de tijd, mijn moeder,
Uwe opgeblazentheid, verwoeder
Dan gramſchap die de Vorſten jaagt,
Zal ſtraffen, als mijn luyſter daagt.
Schen met verzegeling papieren,
Van die mijn zuſter, *Vrede* vieren,
Bewijs uyt duyſter cijfer ſchrift,
Door dolle vyanden geſchift,
Wie 't Vaderland geen trouw betoonen,
Ontzie Gezant, noch Vorſt te hoonen,
Verkrachter van 't eenvoudig recht,
't Welk Hollands ſteden t'zamen hecht:
Ja ding, uyt ſtof getilt, vermetel
Ondankb're na uw Meeſters zetel,
Oorblaazer vol onzinnigheyd,
Verdriet voor al wat deugd beleid,
Verniel in uwe oplopentheden,
Gebruyken, Keuren, Rechten, Zeden,
En wat de vryheid met haar hand,
Meer ſchreef tot ruſt van ſtad en land:
Maar zie te rug, na voorige eeuwen,
Hoor daer de quade raadsliên ſchreeuwen,
Die peſtige adders, die de lucht,
Vervullen met een krijgsgerucht.
Beſchouw met ſchrick Sejanus leven,
Deze, in den top van ſtaat geheven,
Treedt van den eeren-drempel af,
Na zijn gevangenis en ſtraf.
Wijl moegeoorloogde Quiriten,
In plaats van tranen 't lijk begieten,

Wiens geeſt den Keyſer heeft miſleyd,
Met woedende veerachtelijckheyd.
Zie, daer hy neerſtort van de trappen,
Gebuur, en burger handen klappen,
't Gemoniſche gebouw zijn leên
Vernielen, rucken, ſcheuren, treên!
Dit leer, de hooge Vorſten mercken,
Wat ſtoute dienaers uyt doen wercken.
Dit leer, die Vorſten dienen magh,
Voorſichtelijck met haer geſagh,
En naem te werck gaen, vuyle ſtucken,
Zijn Heer niet op den hals te drucken;
Hem helpen in, ſich uyt, verdriet,
Want dit voeghd *Philalethes* niet;
Die moet onſijdigh, ſonder vlecken,
De waerheydt, hem betrouwt, ontdecken,
Bevrijd van winſucht, vrees, en wraeck,
Het weldoen aenſien voor ſijn baeck.
Uyt wien? en waer zyt gy gebooren?
Die onbeſchaemt durft vryheyd ſmooren,
Daer Batoos boer, en eedelingh,
In 't ſpits van Neroos heir om gingh.
Zijn ſoo veel heldẽ afgeſtreden?
Heeft Holland ſoo veel ramp geleden?
Op dat een huurlinghs dart'le voet,
Haer eed'le vryheyd, door haer bloed
Gekoft, gehaelt door Patriotten,
Op zee, op velden, op ſchavotten,
Zou ſchoppen na zyn ſtaetſucht wil?
Al ſweegh dan recht, en vryheyd ſtil,
Ik kan uw ſchijndeught niet verkroppen.
Tracht bloode vry de mond te ſtoppen,
Ick, ick, die onbewimpelt, naeckt,
Als 't licht, 't welck op mijn boeſem blaeckt,
De vrede-olijf u voor durf dragen,
Zal u ter ſtrenger vuurſchaer dagen,
Daer ſult gy, die ver van uw plicht,
Uw Heeren laſtert, dreyght, betight,
In 't aenſien van de goe Gemeente,
Wien uwe ſchraepkunſt het gebeente,
Zoo noodeloos heeft afgeknaeght,
Wiens ruſt uw moedwil heeft geplaeght,
Bekennen dat uwe eyge loosheyd,
Mijn naem misbruyckt heeft tot uw boosheyd:

Maer

Maer ſa! zie om! daer is noch tijd,
Ontbind u van den band der nijd,
Doem logentael, dien trouw uw Heeren,
Tracht vrede, recht, en vryheyd te eeren,
Zoo kunt gy na uw valſche ſchijn,
Nocheenmael *Phil alethes* zyn.

ANTWOORDT VAN EEN REPUBLIQUAIN,

Op het Laſterſchrift van den Nieuwen Vargas, ſchuylende onder den naem van Philalethes en van een Regent in Hollandt.

GElijck een publijck geſchrift, 't geen ſonder naem van zijn Autheur, en ſulx ſonder eenigh ſichtbaer teycken van authoriteyt of achtbaerheydt te voorſchijn komt, met reden de cenſure en het oordeel van al de wereldt is onderworpen, ſoo vertrouwe ick, dat de Heer Philalethes voor niet onbehagelijck ſal aenſien, dat'er een Republiquain gevonden wordt, die in een vrye Republijck de vryheydt neemt, om op een ghevoelijck wijs de laſterkladde af te vagen, waer mede hy Philalethes, (weleken naem wy hem ſonder toeſtemminge nochtans van ſijne beteykeniſſe ſullen laten) de eer niet alleen van eenige byſondere perſonen, maer van een wijtberoemde Regeringe tracht te bevlecken, gelyck ick wijders van de ongevoelijckheydt van den ſelven Philalethes ſal verwachten, dat hy ſich over de ſcherpte van mijn pen niet heel gevoeligh, ten minſten niet ſeer ongelaten ſal aenſtellen, in welcke hoop ick ſeer krachtigh worde verſterckt, als ick my verbeelde, dat hy, Philalethes, uyt den ſwier en toeſtel van dit geſchrift ſal konnen beſpeuren, dat mijn ooghmerck geen ander is, dan om hem door het middel van een ghevoelighe beſtraffingh te doen treden in ſich ſelven, om, na een aendachtigh nadencken van zijn beſtaen, te komen tot bedaerder ſinnen, als hy ten tijde van het opſtellen van ſijne doorgalde miſſive ſchijnt gehadt te hebben; en bidde ick den ſelve wijders, dat hy niet qualijck op en neme, dat ick uyt onkunde van de waerdigheydt van zyn perſoon, ſomtijds ſal moeten betoonen voor hem niet te hebben d'eerbiedigheyt, die hy ſoude mogen waerdigh zyn, en die hem miſſchien uyt ontſagh, buyten een innerlijcke achtingh, ſoude worden toegebracht, indien het ſijne Ed. hadde belieft zyn naem te melden, of ten minſten ſich door eenige omſtandigheden ſoodanigh te beſchrijven, dat ick door giſſingen, ofte langs andere wegen, hadde konnen uitvorſchen de achtbaerheyt van ſijn perſoon, die dan het voorwerp zoude hebben konnen zijn, indien niet van mijne eerbiedigheydt, ten minſten van de aldergeringhſte van mijne

hartstochten; dat is, van de vrees, die zomtijdts tot voorwerp kan hebben een onderwerp van geringe waarde.

Het is waar dat hy zich den naam geeft van een Regent ter vergaderingh van haar Ed Gr. Mog, maer ik bidde den Heer Philaletes om vergiffenisse, indien ik voor, yder van de Regenten, daar de zelve Vergadering uit beſtaat, buiten die Vergadering aangemerkt, niet en kan hebben die eerbiedigheit, die ik zeer gaarne betuige altijdt gehadt te hebben, en als noch te hebben voor de Vergadering ſelfs, als repreſenterende de Staten van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, aen dewelke ik, als aen mijnen wettigen en eenigſten Souverain, de uyterſte onderdanigheit ſchuldigh ben, en die ik zelfs in Philalethes met de nedrigſte onderwerpingen zoude reſpecteren, indien hy in hunnen naem, en door hunnen laſt, hadde geſchreven. Maar nadien de Souverain zijnen laſt niet behoeft te ontveinzen, en mitsdien niet geacht kan worden zijne meyninge door een vermomt perſoon te willen uiten, zoo moet my Philalethes, ſchoon hy een Regent zoude mogen zijn, ten aenzien van ſijne Miſsive, te voren komen als een perzoon, die buyten laſt en commisie, en mitsdien zonder eenige de minſte character heeft geſchreven, en die overzulx, niet tegenſtaande zijne bedieninge, daar ontrent als een particulier moet werden aengemerkt.

Op den grondt van welcke aenmerckinge ik alhier uit de innerlijkſte beweginge van mijn ziel voor onſe gantſche natie moet verklaren, dat de hairen my op het hooft zijn gerezen, als ik hebbe gezien, dat een particulier, buyten laſt en ordre van zijnen Souverain, de Regenten van d'aanzienlijkſte ſtadt, niet alleen van den Staat, maar by na van de gantſchen Chriſten werelt, derft uitkrijten voor ſchelmen en verraders, en voor de genen, die zich in veelerhande manieren en in de hoogſten graadt ſchuldig hebben gemaakt aen den misdaadt van gequetſte Majeſteyt. Ende vertrouwe ik niet, dat uit eenige hiſtorie van de werelt een eenig exempel zal konnen werden te voorſchijn gebracht van een particulier, die met zoo ongehoorde ſtoutheidt voor verraders heeft derven uitmaken de Regenten van een ſtadt, die de voornaemſte pylaar is van het gebouw van den Staat, en ſullen de nakomelingen de beſchrijvinge van zoo vermetelen ſtuck voor een Roman en verdichtſel moeten opnemen, of voor eene hiſtorie, die alleen maar geſmeedt is om de menſchen te verſchrikken. En kan ick daarom niet vertrouwen, dat een eenigh Regent in het gantſche Land, hoe onbeſonne deſelve ook ſoude mogen zijn, capabel kan werden geacht om zoo ſchrickelijcke zaeck te ondernemen. En moet ik daarom gelooven, dat zoo vervaarlijken ſtuck het werck is van een perſoon, die met geen andere qualiteyt omhangen is, als met die van een onbedenckelijcke verwaentheit en een vermetelheit, die het begrip van alle menſchen te boven gaat. En gelijk de genegentheit voor het welwezen van mijn vaderlandt my alle deze expreſſien tot betuyging van mijnen yver heeft afgeperſt, ſoo dwingt my de zelve yver, dien ik niet hebbe willen tegenſtaen, om aen mijne landsgenooten te betoonen, dat de ſpoorelooze drift van Philalethes niet voort en komt uit een liefde tot de waerheit, ('t geen nochtans de naem van Philalethes mede brengt) maar dat de zelve een uitwerkſel is van de zwarte galle, die in Philalethes d'overhandt heeft, en over alle de bladeren van zijn Laſterſchrift in zoo grooten overvloedt is uitgeſtort, dat'er niet een eenige regel in gevonden werdt, die de paſſie van den Schrijver niet uyt en beelt. Doch nadien mijn oog

merck

merk niet is om alle de byzonderheden van het geſchrift van Philalethes te wederleggen ('t geen nu maer zeer weinig dagen geleden by ofte van wegen de regeringe van mijne vaderlijke ſtadt zeer loffelijckis gedaan) maer enkelijk alleen om de gronden, daar op het gantſche gebouw van zijne laſteringe gefondeert is, om verre te werpen, en alzoo het zelve gebouw tot ſchande van den ongelukkigen bouw-meeſter Philalethes te doen inſtorten, zal de Lezer my lichtelijk toeſtaan, dat ik daar in een ordre verkieze, die ick geoordeelt hebbe tot uitwerkinge van mijn oogmerk de bequaamſte te zijn; te meer naardien mijn voorneemen is om dit mijn geſchrift maar alleen te doen ſtrekken voor een antwoordt op het gros van de laſteringen, die in de miſſive van Philalethes zijn begrepen, inzonderheit zedert de zelve miſſive van punt tot punt zoo omſtandelijck wederleit is by de Verantwoordinge van de Heeren van Amſterdam.

De Heer Philalethes, wiens phantaſyen of inbeeldingen, zoo wel als zijn oordeel, door een ſtercke en onordentlijke beweginge van de dierlijke geeſten, gantſchelijck zijn bedorven, tot zoo verre oock, dat de zelve beroering hem voor een viſionnaire en phantaſt zal doen aanzien, verbeelt ſich, *dat alhier te lande geformeert is een party geattacheert aan Vranckrijk, daar van Amſterdam het hooft is, en om welker wille de Koningh van Vrankrijk zoo veel zaken wilde doen, daar van niemandt aan de Regeringe kenniſſe hadde gegeven, directelijk of indirectelijk.* Hier ontdekt zich het vermogen van een ongeregelde inbeelding, die door de kracht van ſpoorelooze hartstochten tot zoo verre is bedorven, dat Philalethes zich daar door zaken kan verbeelden, die geen ander weezen hebben, dan in het hol van zijne ontſtelde herſenen. En hebbe ik daarom zeer langh in twijffel geſtaen, of ik op de voorſz. zijne miſſive zoude antwoorden, dan of ik alle de ſpoorelooſheden van Philalethes uit een beweginge van medogen niet behoorde toe te ſchryven aan een ongelukkigh temperament, ende daar uyt met beklagh te beſluyten, dat zijn ziel zeer ongelukkigh geplaatſt is. Doch nadien zich in de voorſz miſsive hier en daar noch eenige blijken opdoen van diſcernement, waar uit men dan moet beſluyten, dat Philalethes ſoo ongelukkigh niet is geboren, dat hy door de indrukſelen van de reden de gebreken van zijne natuurlijke complexie niet voor een groot gedeelte zoude hebben konnen te boven komen, zoo heeft de compaſſie voor de indignatie moeten wijken, en hebbe ik daarom niet konnen ledigh ſtaan van op de voorſz. miſsive te antwoorden, en aan alle bedaarde gemoederen te doen zien, wat onheyl de paſſien, vermengt met een overblijffel van kenniſſe en verſtand, in de weereldt konnen uytwerken; waar toe ik my te meer verplicht hebbe gevonden, als ik my te binnen braght, dat een bedorve inbeeldingh beſmettelijk is, en dat de zelve ook op anderen kan werken, inſonderheyt als yemant van verkeerde phantaſien of inbeeldingen in de werelt paſſeert voor een man van kenniſſe en van verſtand; 't geen door de bevindinge tot zoo verre wordt bekrachtigt, dat men dikwils heeft gezien, dat al het volk op een ſchip op het eerſte geroep van een phantaſt zich heeft ingebeeldt in de lucht te zien, 't geen de bedorve geeſten hadden gemaalt in de phantaſien van een buyten-ſpoorigh menſch, die bequaam was om de indrukſelen van zijne bedorve imaginatie, door het middel van een verbaaſt gelaat, te prenten in de harſenen van een deel lichtgelovige zielen, die ſeer zelden gewoon zijn haar oordeel te veſtigen op de preuven van een klaare waarheit: en heeft men omtrent de miſsive

van onſen Philalethes al mede ondervonden, dat, hoewel de ſelve by alle menſchen van een bedaert oordeel niet anders heeft uytghewerckt, als een verachtinghe van ſijn Authœur, daer door echter ſommighe ſwakke geeſten ſoo verre zyn ingenomen, dat zy naer het voorbeelt van het ſcheepsvolck ſich verbeelden waerlijk te ſien, 't geen in der daed niet en ſubſiſteert dan in de harſenen van Philalethes. Doch gelijk d'oorſpronck van de geſichten in de lucht al veeltijts geen enckele droom en is, maer ſeer dickwils een wonderlijcke configuratie van eenige wolcken, die dan op de harſenen wercken naer de complexie van den phantaſt, ſoo moeten wy die juſtitie aen Philalethes doen van te belijden, dat miſſchien eenighe woorden uyt de ontcijfferde miſſive van den Heere Grave d'Avaux in de phantaſien van hem Philalethes ſullen hebben uytgewerckt, 't geen de wolcken gewoon ſijn te doen op ontroerde herſenen, met dat onderſcheyt nochtans, dat de quade wil van onſen Philalethes in de voorſz ſijne miſſive doorgaens klaerder uytſchijnt, dan ſijne verbijſterde imaginantie, daer in het teghendeel een onnoſel ſiender van gheſichten door ſijne phantaſien bedroghen wort, en onſchuldigh anderen bedrieght, 't geen ick wenſchte van Philalethes te konnen ſeggen. Doch laet ons eyndelyk tot de ſaek komen, en aen het oordeel van den onpartijdigen Leſer overlaten, of niet de quade wil van Philalethes, in alle zijne redenkavelingen en beſluyten, ſoo verre overhandt neemt boven de verbijſteringh van ſijn verſtant, dat men in der daedt, na juiſte overwegingh van beyde die hoedanigheden, ſal moeten bekennen, dat het ghewicht van quaedtaerdigheydt de ſwaerte van een bedorve inbeeldinge ſoo verre ophaelt, dat het laetſte by het eerſte geen ſchael kan houden; om het welck aen te wijſen, ſullen wy kortelijck, doch aendachtelijk, examineeren de periode, daer in hy, Philalethes, reden geeft, waerom hy *ghelooft*, dat alhier te lande ſoodanighe party, als hy aldaer beſchrijft, ſoude weeſen gheformeert.

De tweede Periode (zeyt hy pag. 57.) *is, die, de welcke ſpreeckt van den Heer Paets ende andere wel-geintentioneerde die nu weder couragie hadden genomen, en haer by Amſterdam geraljeert, en die aen haer vrienden hadden geſeyt dat zy haer noyt hadden ingebeelt dat zijn Majeſteyt ſoo veel ſoude hebben willen doen, als men nu dede in Vlaenderen met byvoeginge van een cijffer* 186; *het is waer dat de woorden weynigh ſins hadden, als alleen dat men daer uyt konde beſluyten, dat die gene, die den ghemelten Heere Ambaſſadeur in die periode noemde of deſigneerde, haer wederom begonde te openbaren, aengemoedigt door het goet dat zy nooyt hadden gemeynt dat de Koningh ſoude doen of dede; ende den gemelten Heer Ambaſſadeur en zeyt niet alleen niet dat die ontcijfferingh valſch is, maer confirmeert die ſelve ſeer krachtigh, als hy by de voorſz Memorie zeyt, dat het ghecijfferde mede brenght, dat alle de wel geintentioneerden, die hy daer noemt goede Republiquains, couragie hadden hervat; dat zy tegens haer vrienden hadden geſeyt, dat zijne Majeſteyt ſoo veel ſaecken ſoude doen als die nu dede in faveur van goede de Parthye: maer dat is waer dat niemant gemeynt heeft, dat hier was een Parthye, en veelminneen Parthye ſou geattackeert aen Vranckrijck, ende daer Amſterdam het hooft van was, ende om welckers wille zijn Majeſteyt ſoo veel ſaecken wilde doen, daer van niemant aen de Regeringe kenniſſe hadde gegeven directelijck of indirectelijck; ende en ſoude men daer van niets hebben geweten, indien den gemelten Heer Ambaſſadeur ſulcks niet ſoo klaer in de voorſz memorie hadde gedeclareert, en de Heeren van*

van Amſterdam, ende de goede Republiquains in een plattſe, en by den anderen hadde geſtelt. Wat miſdaedt het nu is ſoodanighe partyſchappen in een Staet, en dat dan noch met uytheemſche te maecken, is ſeer wel bekent, en ſoude daer van uyt de Regiſters van haer Edele Groot Mog. wel capitale exempelen konnen werden voortgebracht, die oock wel ſullen konnen worden aengheweſen, als de ſaeche voor de juſtitie ſoude werden gebracht.

Soo veel regulen als deſe periode behelſt, ſoo veele preuven bevatſe van quade trouw, van arghwaen, en van een gequelde imaginatie, waer onder echter de quade trouw ſoo verre uytſteeckt, dat men klaerlijck kan ſien, dat de quade wil Philalethes gantſchelijck beheerſcht.

Voor eerſt is in deſen aen te mercken, 't geen oock by de Heeren van Amſterdam is gedaen, dat gelijck een Ambaſſadeur alleen aen zijn Meeſter reeckenſchap ſchuldigh is van het geen hy aen den ſelven overſchrijft, en, ſich die verantwoordinge getrooſtende, magh ſchrijven, 't geen hy goedt vint, niemant oock door ſulck ſchrijven kan worden beſwaert: behalven noch, dat de welghemelte Heere Grave d'Avaux niet alleen niet en ſeght, dat het geen hy van de welgeintentioneerde ſchrijft, of uyt der ſelver mond, of uyt yemand van hunnent wegen ſoude hebben gehoort, maer ſelfs oock daer van niet de alderminſte reden van wetenſchap geeft, gelijck hy oock niet en doet van het gene hy ſchrijft, *dat de Raed-Penſionaris een concluſie kan nemen, ſoodanighe als hem belieft, ſelfs tegens de weſten van deſe Republijck, ſoo wanneer hy maer onderſtut is met het vermoghen van den Prins van Orangie*, 't geen hy Heer Ambaſſadeur nochtans ſoo weynigh heeft getrocken uyt de beliſdenisſe van den Heer Raed-Penſionaris, als hy gehaelt heeft uyt de mondt van de welgeintentioneerde, of welmeynende, 't geen hy van hun heeft geſchreven. En heeft derhalven de Regent Philalethes even ſoo weynigh recht om yemandt te beſchuldighen om het gene de Heer d'Avaux ſchrijft in de periode by hem Philalethes aenghetrocken, als hy Philalethes reden ſoude hebben om den Heer Raed-Penſionaris te fiſcaliſeren op het geen de welghemelte Heer Grave d'Avaux in eene andere periode van zyn Ed. ſeght. En vertrouwe ick daerom, dat de Heer Raed-Penſionatis ſeer qualijck ſal opnemen, dat Philalethes boven alle andere ongherijmtheden, daer mede zyne miſſive van het begin tot het eynde vervult is, ſtoffe heeft gegeven tot het maecken van conſequentien, of gevolgen daer mede andere ſouden konnen werden beſwaert, als men op de gronden van Philalethes ſoude willen redenkavelen. Uyt alle het welcke dan moetende beſloten werden, dat het geene de Heer d'Avaux ſeght van de welmeynende (ſoo hy de ſelve noemt) alleen maer bloote gedachten zijn, ſullen wy vervolgens overwegen, of uyt die gedachten ſoodanigh die by ſijne Excellentie op het papier ſijn gebracht, met de aldergeringhſte ſchijn van waerheyt de criminele gevolgen konnen werden ghehaelt, die de Regent Fiſcael Philalethes daer uyt met nijptanghen van de uyterſte boosaerdigheyt ſoeckt te treecken. Doch nadien de periode van den Heere Grave d'Avaux, daer uyt Philalethes het venyn ſuyght, daer mede hy andere tracht te vergiftighen, niet en moet te voorſchijn komen, ſoo als de ſelve of valſchelyck often minſten abuſivelijck is ontcijffert, maer ſoodanigh als de ſelve waerlyck is ter neder geſtelt, ſoo moet alhier worden aenghemerckt als een ſichtbaer teycken van een deſperate malitie, dat de vermomde Philalethes, maer in der daedt een waer-

ach-

achtige Pſeudocheus, met ſlijve kaken onbeſchaamdelijk derft beweren, dat de Heer d'Avaux d'ontcijfferingh van die paſſagie in zyne Memorie zeer krachtigh confirmeert, daar hy in tegendeel in dezelve zijne Memorie uytdruckelijck zeght, dat dat de voorſz periode veel valſcher ontcijffert is dan de voorgaende, 't geen alzoo ik liever met de woorden van de voorſz Memorie wil uytdrukken, dan met de mijne, heb ik goedt gevonden die van den Ambaſſadeur alhier te doen invloeyen.

„ De voornoemde Ambaſſadeur acht sich verplicht om aen uwe Heerlijkheden „ noch een bedrogh te doen zien, 't geen het voorgaende te boven gaet: men leeſt in „ hei articul van den ontcijfferden Brief. *Ick moet noch seggen aen uwe Majeſteyt &c.* „ *dat alle welgeintentioneerde wederom moedt hebben geſchept, en geſegt aen hare Vrien-* „ *den, dat ze haer niet en hebben konnen inbeelden, dat uwe Majeſteyt zoo veel zaken* „ *zoude hebben willen doen, als dezelve nu doet in Vlaenderen van de goede* 186. *en noch* „ *minder &c.* Indien in deſe woorden niet anders en was, als een duyſterheyt, ſoude „ de voornoemde Ambaſſadeur de moeite niet genomen hebben om de zelve weg te „ nemen, maer om dat de quaedaerdigheyd daer in meer deel heeft, als de onwe- „ tenheyd, acht hy zich genootzaakt aen uwe Heerlijckheden, al voren de valſcheid „ daer van aen te wijſen, te zeggen, dat zedert de Koningh zijn Meeſter tegen Span- „ jen eenige feytelijkheyd hadde ondernomen, om te erlangen de ſatisfactie, die men „ Hem ſchuldigh is, Hy dikmaels aen zijne Majeſteyt hadde bekent gemaeckt, dat „ al de welgeintentioneerde, dat is, die gene die na de Vrede verlangen, wanhoopten „ de ruſt van de Republijk beveſtigt te zien, indien zijne Majeſteyt eenige plaetſen „ van de Spaenſche Nederlanden zoude willen vermeeſteren, 't gene inzonderheyd „ was te beduchten 't ſedert dat Spanjen aen Vrankrijk den oorlog hadde verklaert: „ maer dat nu men begonde te zien, dat uwe Majeſteyt van zijne zijde zoo veel gene- „ gentheye hadde voor de Vrede, en dat het meerendeel van den Staet zoo afkeerig „ was van den Oorlog, hy aen zijne Majeſteyt moeſte ſeggen, *dat de welgeintentio-* „ *neerde de moed hadden hervat, en dat zy haer noyt hebben derven vleyen met de hoop* „ (hier komt de ſaeck op aen) *dat uwe Majeſteyt zoo veel zoude willen doen, als de zel-* „ *ve tegenwoordigh doet in faveur van de goede party, en noch minder, &c.*

„ Indien uwe Heerlijckheden in deſe expreſſie gelieve te conſidereren, dat de ver- „ anderinge van vele woorden en de valſche indringinge van het woort *Vlaenderen* in „ plaets van *faveur* een zin maken ganſch ſtrijdig met de waerachtige meininge van „ den brief, ſoo wel als de zelve uitmaken een loutere raaskallerye, ſullen zy met „ hem Ambaſſadeur moeten bekennen, dat men alhier geen ander ooghmerck en „ heeft gehad, als om, in plaets van alle de paſſen en aenbiedingen, die zijne Maje- „ ſteit doet om tot de Vreede te geraken, te ſubſtitueren, en te ſtellen alle de vyande- „ lijkheden, die in Vlaenderen werden gepleegt, en daer door de werelt wijs te ma- „ ken, dat de Heeren van Amſterdam, en de eerlijke Republiquains daer in niet allene „ hadden bewilligt, maer dat zy daerenboven niet hadden konnen hopen, dat men „ daer ontrent zoo veel ſoude hebben willen doen, dat is, dat men meer ſoude hebben „ willen doen, als ſy konden begeren, in plaetſe van te ſeggen, dat zy nimmer hadden „ konnen denken, dat zijne Majeſteit ſo veel ſoude hebben willen doen tot genoegen „ van de eerlijke luyden, dat Hy aen alle voordelen, die hem de onmagt der Spanjaer- „ den konde geven, ſoude hebben willen præfereren de genegentheidt om de ruſt te

ver-

„verſchaffen aen de Republijck, en de veyligheidt van de Spaenſche Nederlanden te „beveſtigen

Waar van het ſommier niet anders is als dat de welmeynende, die nae de vreede wenſchen (die hy Heer d'Avaux de goede party noemt) en die de moedt om daar toe te geraken hebbende laten vallen, de zelve wederom hadden hervat, na dat zy hadden gezien, dat de Koningh van Vrankrijk door het doen preſenteren van Memorien zoo veel paſſen tot de vrede hadde gedaan, en dat zy ziende de ſtantvaſtigheit van de Regeeringe van Amſterdam ontrent het bevorderen van de vrede, zich daar mede hadden gevoegt. Ik bidde Philalethes, dat hy my zegge of hier in iets goets gevonden wort, 't geen niet onnoael, onſchuldig en eerlijk is? Waar uit dan d'onpartydige Lezer kan bemerken, wat van de goede trouw van Philalethes te houden zy, en hoe weynigh die naam, daar onder hy zich geveynſdelijck verbergt, met ſijn aardt over een komt, en dat hem mitsdien de zelve niet gelaten kan worden; dan *per antiphraſin*, waar door aan verſcheyde ſaken namen worden gegeven ſtrydende met haer nature.

Doch laat ons nader bezien, wat parthy doch onſe raeskallende Philalethes uit de ſo onnoſele woorden van de Heere Grave d'Avaux in zijne ontſtelde herſenen heeft geformeert: *Men zoude*, zegt Philalethes, *nooit gemeint hebben, dat alhier was een party, indien het den Heer Ambaſſadeur zoo klaar niet en hadde gedeclareert*: En wat doch voor een party? *Een parthy*, zegt hy, *geattacheert aan Vrankrijk, en door het goedt, 't geen de zelve van zijne Majeſteyt ontfangen heeft, aangemoedigt om haar wederom te openbaren, een party, daar van Amſterdam het hooft is*, en eyndelijck *een party, die men uit capitale exempelen zonde konnen bewijzen heel crimineel te zijn, als de zaek voor juſtitie ſoude werden gebragt*: ſo veel woorden, ſo veel ſichtbare blijken vind men hier van verbyſterde ſinnen, of van een averechtſche wil, of wel van een vermengingh van die beyden, waar in echter de laatſte zoo zichtbaer uitſteckt, dat het niet heel beſwaarlijk te bemerken is, dat de quaadtwilligheid de heerſchende hoedanigheit is van onzen Philalethes. d'Ambaſſadeur noemt de party, daar van hy ſpreekt, *de goede party*, en in zijne nadere verklaringe, *de party voor de vrede*; Philalethes noemt die *een party met uytheemſchen gemaakt, en geattacheert aan Vrankrijk*: d'Ambaſſadeur zegt in zijne explicatie, ofte verklaring, *dat die party op de paſſen, die de Koning van Vrankrijk tot de vrede, wederom moedt hadde geſchept om de zelve te bekomen*: Philalethes, *dat zijne Majeſteyt ten gevalle van die party zoo veel goets wilde doen, daar van niemand aan de Regeeringe kenniſſe hadde gegeven directelijk of indirectelijk, en dat zy haar daar op wederom begonden te openbaren*: latende de lezer in een argerlijk nabedenken, waar in dat goed zoude mogen beſtaan, niet tegenſtaende hy Philalethes weet, dat de Ambaſſadeur het ſelve ſtelt in alle de aenbiedingen, die de Koning ſijn Meeſter heeft gedaan tot bevordering van de vrede.

Edoch laet het ons de moeite luſten van de raaskaldery van onzen Philalethes wat nader uit te pluyſen, niet om ſijnent wille, want hy ſchijnt onverbeterlijk, maar ten gevalle van die genen, die geen nauwkeurig onderſcheit makende tuſſchen de waarheit, die eenvoudig is, en de leugen, die met gezwolle kaken werdt uitgeblaſen, geloof geven aan den taal van confidentie en onbeſchaamtheit. *Amſterdam*, zegt Philalethes, *is het hooft van deſe Party*, en de welgeintentioneerden en goede Republiquains, gelijk hy die beſpottelijk noemt, worden met die van Amſterdam in een plaatſe by den anderen te ſamen geſtelt: ſulks, dat die van Amſterdam, volgens het voorgeven van onzen Philalethes, met de welmeynende, en goede Republiquains een party maken,

te zaemen aen Vranckrijck geattacheert. Maer wie zijn doch deſe Republiquains en wel geintentioneerden? Zijn het Leden van Hollandt, of Regenten in die Leden, of wel particulieren die geen deel hebben aen de Regeeringe? Indien het Leden zyn van de Provincie van Hollandt, die hy onder de welmeynende telt, die zich met Amſterdam ſouden hebben gevoegt, ſo bidde ik onſen Philalethes, dat hy de goedtheit hebbe van ons de mogelijkheit van zodanigen aſſociatie te doen begrypen, en een eenig redelyk menſch te doen bevatten, hoe, en op wat wijze, de ſtadt van Amſterdam in het ſtuk van de wervinge ſingulier zijnde, zoo hy zegt, zich met iemandt van de Leden ſoude hebben konnen verbinden, daarſe alle, volgens de belydeniſſe van Philalethes zelfs, in de voorſz. ſake aan het ſentiment van Amſterdam waren geopposeert? Zijn het Regenten onder de Leden, ſoo verſoeck ik al wederom onzen Philalethes, dat hy ons de ſelve aenwijſe, en beduide waar die te vinden zijn, 't geen voor hem onmogelijk ſal weſen, ſulks dat eindelijk de verbinteniſſe tuſſchen Amſterdam en de andere zoo genoemde Republiquains, ſal moeten uytlopen op een party, die de ſtadt van Amſterdam met particulieren, geen deel aen de Regeeringe hebbende, ſouden moeten hebben gemaekt, waer van ſelfs geen idea ſoude konnen ſubſiſteren; als in de verbyſterde harſſenen van Philalethes. En bidde ik daerom den goedwilligen lezer, dat hy het aan de dwaesheyt van Philalethes gelieve toe te ſchrijven, indien ick hem (leſer) met de wederlegginge van ſoo onbegrijpelijke zottigheit ſoude mogen hebben verveelt. Doch hoe zichtbaer ook de verbijſtertheidt is van onſen Philalethes, zoo ſiet men echter, dat zijne afkeerigheit van ſekere ſoort van menſchen boven alles uitſchijnt. DE REPUBLIQUAINS, dat-is, alle *hartige en ſtandtvaſtige liefhebbers van hun vaderlandt*, zijn by hem ſo hatelijk, dat hy zich ontroert op het geluidt van ſoo afgryſelicken naem: waer ontrent wy reden hebben om boven alle de uitſtekende qualiteyten van Philalethes ons te verwonderen, over het volkomen gebiedt, dat hy heeft over ſijne memorie, waer uit hy kan wiſſchen alle voetſtappen van gepaſſeerde ſaken, die hem nu onbehagelijk ſouden konnen voorkomen: ik wil ſeggen, om met minder bewimpeling te ſpreken: dat Philalethes wel behoort te weten, dat de naem van een Republiquain by zijne vrienden ſoo aenſtootelijk niet en was, toen men het voor een eer rekende daer voor te yveren. Doch nadien ick in de perſoon van Philalethes, en mitsdien in des ſelfs bloedt-vrienden ſoude kunnen doolen, zal ick met mijne giſſingen niemandt ongelijk doen, maer by deſe gelegentheyt kortelijck onderſoeken, waer in de hatelijkheit van den voorſz. naam ſoude mogen beſtaen.

Het is kennelijk, dat de menſch aengemerckt in 'den ſtaet van de natuur, buyten opſicht tot de burgerlijcke gemeinſchap, volkomentlijck meeſter is van zijn perſoon, van ſijne actien, en van het gene hem toebehoort: tot ſoo verre, dat, gelijck hy daer ontrent geen andere wet en heeft dan de reden, hy oock het beſtier over dat alles, aan niemandt moet verantwoorden, dan alleen aen Godt, die d'oorſpronk is van het geen wy reden noemen: Edoch alſo de bevindinge leert, dat de menſchen in het algemeyn meer door de drift van ongeregelde hartstochten, dan door de reden worden geleydt, en dat het mitsdien beſwaerlijck, ja genoeghſaen onmogelijck is in den ſtaet van natuur, buyten alle borgerlyke Societeyt, zijn weſen en welweſen tegens de buitenſpoorige paſſien van andere te beſchermen, zoo is het lichtelijck te beſeffen, dat de menſchen zich met elkanderen moeten vereenigen en verbinden in en tot een burgerlijke gemeenſchap, die niet beſtaen en kan, als op het

fonda-

fondament van grondtwetten, volgens de welke de Leden van de Societeyt van hunne natuurlijke vryheyt ſoo veel moeten overgeven, als van noden is tot het oprechten en bekrachtigen van ſoodanige gemeynſchap: want dewijle yder menſch, buyten ſoodanige overgifte, tot het beſtier van zijne handelingen geen andere regelmaet en heeft, als zijn eygen wil en goedtvinden, zoo is licht te begrypen, dat de volſlage vryheit om te doen 't geen men begeert, zoo zeer ſtrydigh is met het wezen van een borgerlycke Societeyt, als de ſelve Societeyt geoppoſeert is aan den ſtaat van de natuur, waer van de onbepaelde vryheit een natuurlijk gevolg is: En leert daerom de reden, dat, om uit den ſelven ſtaat over te gaen in den ſtandt van een borgerlijcke gemeinſchap, het nootſaeckelijck is van een gedeelte van zijne natuerlijke vryheyt af te ſtaen, en aen een ander, of anderen op te dragen, naer de forme van regeringe, die men goedt vindt te verkieſen. Doch hoe verre deſe afſtandt moet gaen, en hoe veel yder van zijne natuerlijcke vryheidt aen de beſtendigheit van een borgerlijcke gemeynſchap moet overgeven, moet ſo ſeer niet gehaelt worden uit de aenmerckinge van de gemeinſchap in het algemeyn, als wel uit den aerdt van de menſchen, die de ſelve oprechten.

Het is ſeker, dat de natien van elkanderen in natuurlijcke hoedanigheden en weſentlijcke intereſſen by na oneindigh verſchillen, naer welk verſchil de forme van de gemeinſchap moet worden getempert, en de overgifte van de natuurlijcke vryheydt gematight. Een natie, die zijn vryheyt bemint, en zelden misbruyckt, kan zich tot een burgerlyke Societeyt met minder overgifte vereenigen, als een volk, dat van God en de natuur minder is begenadigt, uit welk onderſcheidt dan oock ontſtaen zijn de verſcheidene formen van Regeringe, als de eenhoofdige, die van de voornaemſten, en de populaire ofte volck regeringe, waer van de eerſte allerverſt afwijkt van den natuurlijken ſtaet van vryheyt; nadien de overgifte van d'oorſpronkelijcke vryheydt, ſonder deel te hebben aen de beſtieringe, den menſch verder afleyt van den ſtaet der nature, dan een overgifte onder beding van deelgenootſchap aan de Regering. Doch kan men echter met geen gewiſſe reden ter neder ſtellen, welcke forme van Regeringe by zich zelve de beſte zy: alſoo goedt en beter: quaedt en erger, in ſaecken van die natuur, niet athangt van eene abſtractive ſpeculatie, of aenmerckinge van de zake by haer ſelve, maer enckelijck alleen van de overweginge door wat forme het algemeyne einde, dat is de conſervatie, waer toe alle regeringen gericht zijn, beſt kan worden erlangt: welke conſideratie niet alleen moet gelden ontrent regeringen, die in de gantſche forme van elkanderen verſchillen, gelijk als die van d'eenhoofdige, van de voornaemſte, en die van het volk, maer ook en wel inſonderheit ontrent de mixture of vermenginge van d'eene forme met d'andere in yder van de voorſz. ſpecien; want nadien weinigh natien uit haren aerdt bequaem zijn om of te abſoluyt, of oock met al te grooten vryheidt geregeert te worden, zoo ziet men dat de Monarchale Regeringen al veeltijdtsget empert zijn, door de vermenging van de Ariſtocratyke, of populaire, en dickwils van iets uit die beyde, gelijck het exces van vryheidt in een populaire al veeltijts gematigt wort door de vermenginge van de Ariſtocratyke, in welcke laetſte oock ſomtijdts de gedaente is van een eenhoofdigheit, van hoedanige gemengde regeringen de voorbeelden menigvuldig zijn, en van den ouden en van den nieuwen tyd: hoewel ook die vermenginge, ſoo wel als de gantſche verandering van d'eene ſpecie in d'andere, al veeltydts zoo zeer niet toegeſchreven moet werden aen een eygenwillige en verſtandige verkiezinge, en zulks aen de betrachtinge van

's volks waerachtigh heil, als wel aen de revolutien of ſtantwiſſelingen van tyden en ſaken, en het gemeene lot van de natuur, die ſo wel in haer redelyke, als redenloſe gedeelte de wiſſelvalligheidt onderworpen is: waer van onder vele anderen tot een opmerkelyk voorbeelt kan ſtrecken het Roomſche volk, 't geen in ſijnen oorſpronk van Koningen, hoewel met geen onbepaalde magt, ſynde geregeert geweeſt, die regeringe heeft verandert in een ariſtocratyke, en deſe wederom in een populaire, welke laetſte, na oneindelijke bewegingen, en tuſſchen komende t'ſamenſweeringen van de groten, wederom is hervormt in een Monarchale met een ſchijn vermenginge nochtans van iets Ariſtocatycks door het overlaeten van den Raadt, en de Burgermeeſterlyke waardigheit, die de Roomſche Keyſers nevens den naem van Prinſen of eerſten van den Raad, in plaets van die van Koningen, aennamen; om door het middel van die geveynsde vernedering de hatelijkheit van een onbepaalde Regeringe by de onkundigen te verſachten, en het volk met den ſchijn van een overblyfſel van vryheid te mompen, hoedanige geveinsde Regeringen de ſnoodſte ſijn, die men op aerde ſoude konnen vinden.

Doch het geen wy van de onverſchilligheit van de formen van Regeringe geſeght hebben, moet ons niet verhinderen daer by te voegen, en als een taſtelijke waarheidt te beweren, dat, alſo de natuurlyke vryheit een al te heuglyke en dierbare zaek is, om die aan ietwes anders als aen de nootſakelijkheit van eigen behoudeniſſe op te offeren, die natie waerlyk de geluckigſte is die ſich met het minſte verlies van haer natuerlijke vryheit tot eene burgerlyke gemeinſchap kan verſamelen.

De burgerlyke gemeinſchappen, die met de minſte overgifte van natuurlyke vryheit worden opgerecht (gelyck als ſyn de ariſtocratyke, en wel inſonderheyt de populaire) worden Republiquen genoemt, welke benaeminge haer niet alleen van de volkomen eenhoofdige onderſcheid, maer ook van die civile ſocieteiten diſtingueert, daer in een vermenginge van verſcheidene gedaentens van Regeringh d'eenhoofdigheit uitſteeckt. d'Ariſtocratyke en populaire worden genoemt vrye Regeringen, en de Romeinſche hiſtoryſchryver Tacitus beſchryft die met de benaminge van vryheit (*Libertatum & conſulatum L. Brutus inſtituit* †) in tegenſtellinge van de eenhoofdige regeeringe, die van de natuurlijke vryheit alderverſt afwykt,

Aengaende d'oorſpronkelyke forme van de Regeringe der Batavieren is in het midden van de duyſterheit der oude hiſtorien echter klaar genoeg, dat de ſelve altijt ſijn geweeſt onder een vrye Regeringe, hoewel met vermenginge van een uitſtekende waerdigheyt in een perſoon, meer beſtaende, gelyk Tacitus van alle de Duytſchen ſeght, in een authoriteyt van raden als in die van te bevelen, 't geen blyken kan uyt de haranguc of redeneering van Claudius Civilis ook op de Bataviers toepaſſelyk zyn.

Deſe Regeringe, die in der daedd'oorſpronkelyke is en ſo oudr als de natie zelfs, kan van een duurzaemheyt roemen, die in weinig delen van de werelt bekent is; en is noch op huiden van haren oorſpronk ſo weynig ontaerdt, datſe noch tegenwoordig op hare vryheyd kan ſtoffen: want niet tegenſtaende alle de gevaeren, die de vrye regeringe in zo veel eeuwen gelopen heeft, zo ſijn echter de gronden, daer de vryheid op gebouwt is, tot op huiden ongeſchonden bewaert, hoewel het gebouw ſelfs al dikwils groote ſchade heeft geleden, tot ſo verre ook, dat onſe voorouders, inſonderheit onder de laetſte Graven, niet ſonder reden voor een gantſche inſtortinge ſijn beducht geweeſt.

Mijn oogmerk is niet om de natuur van onze Regeringe, den oorſpronck der Graven, en der ſelver vermogen alhier te beſchrijven, maer by het geſeide alleen te voegen, dat

De vryheidt en 't Burgermeeſterſchap heeft L. Brutus ingevoert.

dat ſedert de laetſte Graef is afgeſwooren, de Regenten van deſe Republijcq, boven de behoudeniſſe van hunne oude vryheit, verbonden zijn geweeſt te bezorgen de conſervatie en vermeerdering van den koophandel, waer op niet alleen het welweſen, maer het weſen van deſe Republijk is gegrontveſt geweeſt, ſedert het getal der ingeſetenen is aengegroeit tot een menigte, die uit het landt haar voedſel niet en kan halen: en nadien dees koophandel zonder een beſtendige vrede niet en kan bloeyen, zo is het kenlijk, dat of wel d'oorlog niet ſtrydig en is met de natuur van een Republijk in het algemein (gelyk blyken kan aan die van Romen, die hare palen door de wapenen zeer wyd heeft uitgeſtrekt) echter de zelve met het welweſen van een Republyk van commercie zoo weinig kan werden over een gebragt als licht met de duiſterniſſe. Waer uit dan klaerlijk moet volgen, dat om een volkomen Republiquain, dat is een rechtſchapen Hollander te zijn, boven een volſtandigen yver voor de vryheidt, van noden is een geduurige zorg voor de behoudeniſſe en aanwas van de commercie, verzelt met een ſtantvaſtige genegentheit tot de vrede, en een dodelyke afkeerigheit van alle het gene de Republyk in een oorlog zoude konnen inwikkelen.

Zie daar een volmaakte beſchrijvinge van een Republiquain, die wy wat nader ſullen uitpluiſen, om naderhant te zien of Philalethes met de ſijnen daer onder is begrepen.

Door den yver voor de vryheydt verſtaa ik, inſonderheit in een Regent, een geſtadige ſorge om de Republyk by hare vrye Regeringe te behouden, en ſulks zo veel in hem is te beletten, dat deſelve nimmer aen een arbitraire beſtieringe, 't zy of van een hooft, of van cenige weinige, werde onderworpen.

De eenhoofdige Regeringe is zo ſtrydig met het welweſen van onſe Republyk, dat men zich met gewisheit moet verſekeren, dat deſelve plotſelyk ſal inſtorten, ſo haaſtſe aen de abſolute beheerſchinge van een hooft, onder wat tytel het oock ſoude mogen zyn, ſal weſen onderworpen: waer van de reden ſo ſichtbaer is, en ſo taſtelyk, dat ik ſoude meynen myne Landsgenoten te ſullen verongelyken, als ick het ſelve door een opereuſe deductie van redenen ſoude willen inboeſemen. Het naturel en den aart van onſe natie, ſo veel eeuwen aen de vryheit gewent, de natuur van ons Lant, en de koophandel weder ſpreken de eenhoofdigheit ſo krachtig, dat men geen andere redenen van nooden heeft om een rechtſchapen Hollander te doen ſidderen voor al dat naer eenhoofdigheyt ſmaakt.

Dat ik ſegge, dat onſe natie een langen reex van jaren niet alleen, maer ſelfs van eeuwen aen de vryheit gewent is, ſal miſſchien aen d'onkundigen vreemt voorkomen, alſe in de hiſtorien te rugh ſiende ſullen bevinden, dat deſelve van hoofden is beheerſt geweeſt, voor de Graven en onder deſelve, den tydt van achthondert jaren: maar uit en door de ſelve hiſtorien konnen haar de ſodanigen erinneren, dat alle de ſelve hoofden niet alleen geen abſolute Heeren zijn geweeſt, maer dat hare magt door wetten zodanig is bepaalt geweeſt, datſe ten aenſien van het recht, van de eenhoofdigheit niet meer en hebben gehadt als de gedaente.

De Lantaardt van onſe natie paſſeert in alle hiſtorien, en by alle volkeren, daarſe bekent is, voor ſuinig, en yverig voor de meeſterſchap van hun beurs; en ſal men niet alleen niet bevinden, datſe deſelve aen een hoofd immer ſoude hebben opgedraegen, maar hebben de Edelen en ſteden de beſtieringe daer over ſo verre aen haer behouden, datſe de ſelve meeſterſchap aen de meerderheit niet hebben willen overgeven. De beden, die de Graven in het ſtuk van belaſtingen moeſten doen aen de Edelen en alle de ſteden, en aen yder van de ſelve, zijn een krachtige preuve van die waerheidt, die men

met

met ſo veel worden uitgedrukt vint in het 34. Artykel van de handveſten en privilegien van Vrouwe Maria van Burgondien van den jare 1476. gelyck de leſer hier ſien kan: *Item, indien eenige beden ons of onſe nakomelingen in toekomende tijden by eenige van de voorſz. landen, of ſteden van dezelve geconſenteert en belieft worden, ſo ſoude nochtans de andere platten landen en ſteden, die in de ſelve bede niet geconſenteert nochte bewilligt en hadden, ongehouden en onverbonden zijn, te betalen en iet daer in te gelden of te contribueren, niet tegenſtaende ook dat die meerendeel der voorſz. landen en ſteden daer inne geconſenteert en belieft hadden.* De gront van welke waerheit nevens de bekrachtinge van de ſelve door een volſtandige practijke onder een vryer Regeringe, als die van de Graven, ſelfs tot op huyden ik aen mijne landtsgenoten ſo helder ſoude doen voorkomen, dat men ſich over de twyfelinge aen ſo groten evidentie ſoude moeten verwonderen, indien ik niet en vreesde mijnen leſer door ſo een langwijlige uitweiding te vervelen; en ſoude ik buyten ſodanige vrees aen myne Hollanders doen ſien de diepe, of waerachtige of geveinsde, onkunde van Philalethes ontrent den oorſprong en weſentlijcke geſteltenisſe van onſe Republyk.

Nopende het aengaen van oorlog moet ik hier by voegen, dat, om de Staten in geen ſchulden in te wickelen, welker noodſakelijke betalinge, niet tegenſtaende de vrye meeſterſchap over hunne beurs, hun het conſent in de beden ſoude hebben konnen afperſen, de Graaf geen oorlog mogt ondernemen als met bewilliging van de Staten, die daer boven noch ſo veel vryheyt hadden, dat ſy eigener authoriteit mogten vergaderen, ſo dikmalen het hun geliefde. Alle welke blyken van vryheydt en bepalingen van der Graven geſag, gevoegt met noch veele andere, een volkome preuve konnen uitmaken van een vrye Regeringe; hoewel in der daet niet ſo vry, als de ſelve na het affweren van den laetſten Graef is geweeſt, noch is, en onder Godes genadigen ſegen gewiſſelijk ſal blyven, als wy maer het geluck mogen hebben, dat de ſentimenten van Philalethes en de zynen de overhant niet en nemen.

't Geen geſegt is van de eenhoofdigheyt, moet verſtaen worden van de oligarchie, of Regeringe van weinigen, die met de vryheit ſo weinig kan beſtaen als de eerſte: en is het daerom de plicht van alle Regenten met den uitterſten ernſt te beſorgen, dat het beſtier der ſaken niet en werde overgegeven in handen van eenige weynigen, die daer door metter tyd de magt ſouden konnen bekomen om anderen van het roer af te ſtoten, en op die wijs de Republyk te overheerſchen, waer op dan oock ſo wel als op een abſolute eenhoofdigheyt den gewiſſen ondergang ſoude moeten volgen.

De tweede hoedanigheyt van een Republiquain is, d'yver voor de behoudeniſſe en vermeerderingh van den koophandel, die van ſo groten en ſichtbaren belang is in onſe Republyk, dat het dwaesheit ſoude zijn onſe lants-luiden van ſo taſtelijcke waerheydt door vele redenen te willen perſuaderen; nadien de gelegentheit alleen van ons Lant, 't geen van te kleinen uitſtrekkinge is om uit ſyn gront aen de Ingeſetenen hun voedſel te konnen verſchaffen, men late ſtaen, om hun te konnen toedienen, 't geen tot hun welweſen behoort, alleen eene overtuigende preuve is vande nootſakelijkheit vande navigatie en commercie, de welke nu import. zijnde voor de Republyk als die was ten tyde van de Graven, ook meerder vryheydt van noden heeft, als men onder die Regeringe konde genieten: 't geen dan in het voorby gaen tot een opmerkinge moet ſtrekken, om ſo wel de Graaffelyke Regeringe, als een onbepaelde eenhoofdigheyt te vermyden.

De derde en laetſte qualiteit van een oprecht Republiquain is de genegentheit tot vrede, en d'afkeerigheit van den oorlog: een hoedanigheit ſonder de welke d'yver voor

de

de vryheit en de ſorge voor de commercie vruchteloos en onnut zijn, 't geen wy wat wijtluftiger ſullen uitbreyden. Doch dewyle ons oogmerk niet en is, om de voordelen der vrede, en de rampſaligheden van den oorlog anders af te malen, dan met toepaſſinge op onſe Republijk, ſullen wy dien aengaende niet anders ſeggen, dan dat de koophandel de waerachtigſte en eenigſte bronader zijnde, niet alleen van onſen overvloed, maer ſelfs van onſe ſubſiſtentie, lichtelijck is te begrypen, dat alle oorlogen, die de ſelve bronader door de verhindering van de navigatie en commercie opſtoppen, voor gantſch vervaerlijk moeten werden aengeſien: en nadien ons inſonderheit de Koningen van Vrankrijk en Engelant ſodanige oorlogen konnen aendoen, ſo is het een onwederſprekelijke waerheidt, dat wy voor die beide veel delicater en teerder conſideratien moeten hebben, dan voor eenige magten in de werelt: En is het by oneindelijk verſtandiger dan Philalethes, ſelfs in de geluckigſte tyden van de Republyck, voor een grontmaxime aengenomen, dat wy voor de hoogſtgemelte Koningen moeten hebben een gelijke achtinge, en mitsdien de ſelve handelen op een gelijke wijs, dat is met eerbiedigheit en eſtime: het welke, indien het voor deſen van nut is geweeſt, ſo is het ſedert den jongſten oorlog geworden van een indiſpenſable nootſakelijkheit. En moet het derhalven aen een yder onbegrypelijk voorkomen, dat'er noch menſchen gevonden, (ik ſpreek van geen Leden van Staet, want die zijn wyſer) die den oorlog met Vranckrijk by na voor onverſchillig aenſien. Het bedorvene oordeel van ſodanige menſchen is door geen redenkavelinge te geneſen: nadien ſy het getuigeniſſe van hunne uiterlijke ſinnen, en wel inſonderheit van hun gevoelen, wederſpreken, ten ſyſe mogelijk alleen ongevoelig ſyn aen d'ellenden van den laetſten oorlog, waer van ongetwyffelt de nakomelingen de naſmarten noch ſullen gevoelen: en moeten daerom alle welbedachte menſchen ſich door de verbeeldinge der voorledene rampen een nieuwen oorlog met hooggedachte Maj. voorſtellen als een ſaek van de uiterſte afgryſinge; te meer nadien men niet alleen gelyke onheilen, maer noch veel groter met reden te duchten heeft; inſonderheit, als den Staet door geen ander vermogen, dan dat van de Spaanſe Monarchie, ſoude worden ondersteunt: gelijk men, noch maer weynig tijds geleden, in den Staet bekent heeft, dat den oorlog ſonder een magtiger onderſtant onuitvoerlijk ſoude zijn.

Men kan niet loochenen, dat'er ook gevonden worden, die van het gevaer van den Franſchen oorlog overtuigt ſynde, ſich echter aen het hachelijk lot van den ſelven oorlog ſouden willen onderwerpen, om aen de trouw en verbinteniſſe van ons Tractaet met Spanje te voldoen: welcke verbinteniſſe te hoger wort opgeſet, om dat de ſelve voorkomt uit een alliantie, die de Koning van Spanje met den Staet heeft opgericht in een tijd, als de ſelve was in d'uiterſte ongelegentheit, en genoegſaem op den oever van een geheelen ondergank.

Wy erkennen ſeer gaerne, dat de trouw niet alleen by ſich ſelve, maer ook om hare ſchaarsheit een onwaerdeerlijck goet is, en dat men op het houden van zijn gegeven woort, boven de gunſt van God Almachtig, te verwachten heeft een gelijke vergeldinge in een gelijck geval: maer gelijck men zich in geene ſaken door den ſchyn en waen moet laten verblinden, ſo moet men inſonderheit toeſien, dat men ſich, door het voorwendſel van ſchone namen, tot zyn verderf niet en laet miſleyden.

Een defenſive alliantie obligeert de partyen contrahenten om elkanderen het ongelijk af te houden, 't geen een van beide van een derde ſoude mogen bejegenen. Het derde artykel van de defenſive alliantie, die haer Hoog Mog. in den jare M DC LXXIII met den Koning van Spanje hebben opgeregt, verbint den Staet (onder reciprocatie, of

op

op ſo goed weerom) om het ongelijk, 't geen die Majeſteit door vyandlijke troubles in zijn goedt recht door een derde ſoude mogen werden aengedaen, door alle mogelyke devoiren te doen ophouden, en den aggreſſeur, of aenrander, het ſelve ongelijk, mitsgaders de ſchaden, te doen repareren, en in geval op de ſelve vyandlijke aggreſſie of aenrading, een openbaren oorlog ſoude mogen volgen, ſo is de Staet volgens het vierde artykel van de voorſz alliantie verbonden, om drie maenden, nae dat de ſelve daer toe verſocht ſal ſijn, te breken met den aggreſſeur, en dien tydt tuſſchen beide te beſteden tot uitwerkinge van een goede vreede tuſſchen den attaquant en de geattaqueerde, en dien onvermindert den geattaqueerde ondertuſſchen te aſſiſteren met een ſecours van 8000 man.

Mijn oogmerk en is alhier niet te onderſoeken, aen wien als aen de naeſte oorſaeck moet worden geweeten, dat de ſaken zijn overgegaen uit het voorſchreve derde in die van het volgende vierde artykel, dat is, door wien de ſelve gebragt zijn tot een openbaren oorlog, of namentlijk ſulks geſchiedt is door den Koningh van Vrankrijk en de natuur van des ſelfs vyandelijke actien, of door de declaratie van den oorlog, die de Koning van Spanje aen Vrankrijk gedaen heeft, buiten voorweten van den Staet, maer wy ſullen de ſake ten principalen, ſonder vermenginge van eenige diſputen, ſo klaer en ſo eenvoudig voorſtellen, dat ſelfs de alderongeoeffenſten in de ſaken van de wereldt, daer van een net begrip zullen konnen formeren, immers tot ſo verre, dat ſy ſullen bequaem ſijn, om te kunnen oordeelen, hoe alhier de ſchoone namen van genereusheidt, van edelmoedigheit, en van rechtvaerdigheit te paſſe komen.

Het is notoir, dat, indien aen de zijde van Vrankrijk de ſaken waren gebragt tot een openbaren oorlogh, ('t geen ik niet en ſal beſlechten) en dat wy ons mitsdien ten dien aenſien bevonden in de rechte termen van het voorſchreven artykel, de Koningh van Spanje geen reden ſoude hebben om ſich over den Staat te beklagen: nadien aan al de werelt bekent is, dat de ſelve ſich niet alleen heeft geacquireert van de obligatie van het ſecours van 8000 man, in het voorſchreve artyckel gemeldt, maer dat het ſelve ſecours buiten eenige verbinteniſſe is verdubbelt: Zulks dat de Koningh van Spanje ten dien aenſien buiten klagten geſtelt ſijnde, vervolgens moet werden onderſocht, of die Majeſteyt reden heeft om ſich te beklagen over het beleit van die genen, die de verdubbeling van de ſecourſſen aengeſien hebbende, de rupture, dat is, den oorlogh tuſſchen deſen Staet en Vranckrijck trachten voor te komen, ſonder echter aen trouw en woordt te manqueren.

Het is in deſen aenmerkelijk, dat of men wel in het algemein van de onbillijkheidt der Franſche prætenſien en eiſſchen ſchijnt geperſuadeert te zijn (waer van ik ook het tegendeel niet en wil beweeren) men echter tot noch toe het recht of onrecht van den Koning van Vrankrijk, daer ontrent, Staets-gewyſe niet en heeft geëxamineert, 't geen nochtans ſoude behoren te geſchieden, alvoren ſich de Staet ſoude konnen achten uit kracht van een defenſive alliantien niet verder en gaet, dan tot afweeringe van een vyandelijk ongelijk, 't geen den Geallieerde van een derde bejegent; ſo is ſeer licht te begrijpen, dat men uit kracht van een defenſijf Tractaet tot geen aſſiſtentie verbonden is, ten ſy men alvoren het ongelijk van den attaquant overtuigt ſy, welke overtuiginge gegrondt moet zijn, niet op een vooroordeel, maer op een net en diſtinct diſcernement, gevolgt op een accuraet en ſorgvuldigh examen. Ende nadien dit tot noch toe niet en is geſchiedt, ſoo moeten die genen die tot noch toe hunnen tijd en yver tot een vreedſame afhandelinge van de bewuſte differenten beſteedt hebben (waer onder de Ko-

Koning van Groot-Brittanje de eerſte en voornaemſte is) geacht worden gearbeydt te hebben, niet alleen ten nutte van de Chriſten-werelt in het algemein, maer ook in het byſonder ten voordele van den Koning van Spanje ſelfs, hoewel die Majeſteit daer van tot noch toe niet ſchynt geperſuadeert te zyn.

Het is bekent en buiten alle controverſie, dat de Koningen, Prinſen, Staten en Republyquen, ten aenſien van elkanderen geſtelt zyn in den ſtaet van de natuur, en dat ſy mits dien aen niemants goetvinden of oordeel ſijn geſubjecteert of onderwerpen: waer uit dan klaerlijk volgt, dat, nadien ſy geen gemeinen rechter en hebben op aerde, de differenten die tuſſchen henluiden ontſtaen, niet anders en konnen werden geeindigt, dan by verdrag, verblyf, of door de wapenen; tot het laetſte van welke middelen geen vrede-lievende Prinſen ſullen reſolveren, als na dat de eerſte verworpen zyn: en gelyck geen beſcheyde Vorſt of Staet tot het uytterſte zyn toevlucht ſal nemen, en ſijne prætenſien met den degen vorderen, als na dat de vreedſame wegen door zyn party geſloten zullen zyn; ſo verwacht men ook van een billyk Prins, dat hy de Prætenſien met den degen niet en ſal afwyſen, ſo lang de weg tot een vreedſame atkomſt noch open ſtaet: welken weg men voor dien van de wapenen behoort te verkieſen, niet alleen als men de verſchillen erkent duiſter en diſputabel te ſijn, maer ook als men de ſelve ſoude mogen achten baerblykelyk ongegront te weſen: want nadien een Prins (gelyk geſegt is) niemants oordeel en is onderworpen, ſo heeft hy recht om van ſijn eigen ſaken ſouverainelyk te oordeelen; en of wel zyn party dat oordeel even ſo weinig genootſaekt is te volgen, ſo is hy echter bevoegt om het ſijne met de wapenen uit te voeren: en alſoo men daer tegens in geen oppoſitie kan komen als met den degen in de vuiſt, ſo is het licht te begrypen, dat daer het lot der wapenen in oppoſitie een ſententie veldt in het uitterſte reſſort, het altijdt raetſamer is de executie door vreedſamer middelen voor te komen, als een proces van ſo hachelyken uytkomſt te hazarderen: welcke voorſichtigheyt niet alleen pryſelyk is in het geval van duyſtere en diſputable differenten, maar ook als men ſoude mogen meinen de contradictie op een onwederſprekelyk fundament gebouwt te ſijn: nadien het kenlyk is, dat de party van ſijn recht kan hebben gelycke opinie; ſulks dat dan opinie tegen opinie ſtaende, al wederom geen uitkomſt te vinden is, als langs den gemackelyken weg van verdrag, uit verblyf, of door den degen: in welke conteſtatie, of bet wiſtinge, de langſte over het recht triumpheert: behalven noch, dat men geen reden heeft om te oordelen, dat het ongelyk aen de Franſche ſijde van die blykelyke klaerheyt ſoude ſijn, dat men daer op een oordeel ſoude derven vellen. dat die Majeſteyt, ſchoon de ſelve ook in ſijne pretenſien niet en ſoude mogen gefundeert zijn, deſelve zoude vorderen tegens de overtuyginge van zyn gemoedt, daar van niemant anders kan oordeelen, dan die gene, die het hart van den menſch tot in ſijn binnenſte beſchouwt. En gelyk het waerlyk ſeer veel verſchilt, een ongegrondt proces te vocren, en het ſelve aen te vangen tegens zyn gemoet; zoo ſijn het oneindelyk verſcheydene zaken, dat een Prins ongegronde pretenſien maekt, en dat hy die ſoude maken tegens het licht van ſijn eygen verſtant: welk laetſte gelyk het van een volſlage godtloosheydt zoude ſijn, ſo kan het eerſte met de goede trouw zeer wel over een komen. Waer uyt dan lichtelyk is te begrypen, dat de Koning van Spanje (met eerbiedigheyt geſproken) ongelyk heeft van den gemackelijken weg van een verdrag, alleen op de perſuaſie van het blykelyk en klaer ongelyk van den Koning van Vranckrijck, van de hant te wyzen, en de deciſie der verſchillen aen het lot der wapenen over te geven, met d'inwikkeling van den Staet in de gemeinſchap van een oorlog van meer ge-

vaer, dan veele wel beſteffen. En gelijck men voor alle ondernemingen van die natuen een juiſte balance moet maken, en wel aendachtig overwegen, of het gene men by een verdrag ſoude overgeven, wel ſchael ſoude konnen houden by het gene men noch verder ſoude moeten haſarderen; ſo moet men bekennen, dat die gene, die in den Koning van Spanje die bekommerlijke overlegginge hebben getracht te verwekken, van die Majeſteyt ten beſten hebben gemetireert. Want nadien men, om een kleyn gedeelte van de Spaanſe Nederlanden te behouden, al het overige nevens deſen Staet ſal moeten ſtellen in de waegſchael van een hachelijken oorlog, ſo moet het in der daet van de uytterſte wijsheit geacht worden den weg van een verdrag voor dien van een oorlogh te verkieſen: en den Koning van Spanje van het heil van die verkieſinge ſo verre te perſuaderen, dat die Majeſteit, ſonder over ſodanigen keuſe langer te balanceren, bewogen werde, om of de vrede te maecken op een van de bewuſte æquivalenten, en ſo veel minder als men, ſonder tydverlies, ſal konnen afdingen, of den aengeboden treves aen te nemen, 't geen wel het gereedſte en van den minſten ommeſlag ſoude ſijn.

't Geen men daer tegens inbrengt van de trouwloosheit van den Koning van Vrankrijk in het onderhouden van ſijne tractaten, om daer door alle handelingen met die Majeſteit deſperaet te maken, en verdient geen antwoort; niet alleen om dat de vrede of treves by den Koning van Groot-Brittanje, en anderen, ſal werden gegarandeert; maer ook om dat ſodanige objectien credyt vindende, den oorlog ſouden moeten æterniſeren en voor altyds doen duren: en nadien ſulks afgryſelyk is, ſo moet de maxime, daar ſo heilloos een gevolg uit voorkomt, voor vervloekt en verderfelyk worden aengeſien. Doch indien de Koningh van Spanje echter het oor aen de voorſz. ſo heilſamen raedt niet ſoude willen leenen, maer ter contrarie (waer van wy het tegendeel willen verhopen) ſoude mogen hebben beſloten den afweg van een vervaerlyken oorlog in te ſlaan, ſo moet men die genen, die in het welvaren van deſen Staet boven veele anderen geintereſſeert ſyn, niet qualijck afnemen, dat zy niet alleen op ſo verkeerden ſpoor in hun verderf niet en willen lopen, maer dat ſy noch daer en boven anderen van ſo vervaerlijken doolweg trachten afte leiden, en voor een apparente ruine te behoeden. Als nu dees overnutte en charitable ſorghe met het devoir van de regtveerdigheit kan worden over een gebragt, dan ſullen ſelfs de ſcrupuleuſten reden hebben, om den yver van de Heeren van Amſterdam, en van anderen van hunne opinie, in hunne ziele te begunſtigen, en God Almaghtigh te bidden, dat ſo heilſamen ſentiment wel haeſt het eenparig gevoelen moge werden niet alleen van Hollant, maer van den gantſchen Staet der Vereenigde Provincien: en nadien ik uit het diepſte van mijn harte wenſche dat ſulks liever door de kracht van reden, dan door het vermogen van een ſmartelycke bevindinge mag geſchieden; ſoo meine ick dat men behoort te arbeiden, om onſe lantsgenoten te doen begrypen, dat het voordeel van de Republyk in deſen met de rechtvaerdigheit te ſaemen gaet, en dat men het eerſte kan betrachten ſonder aen de plicht van eedt en trouw te kort te doen.

De defenſive alliantie hier voren gemelt, die den Staet, in het geval en op den tijdt aldaer geëxpreſſeert, verbint om met den attaquant van den Koning van Spanje te breken, en tegens den ſelven te treden in een openbaren oorlog, obligeert den ſelven Koning en den Staet, na of liever op de ſelve rupture, tot een Societeyt en gemeinſchrp van oorlog, daer in de wederzijdſche intereſſen tot ſo verre worden vermengt, dat het niet alleen aen de compagnons niet vry en ſtaet ſonder elkanders bewilliging met den gemeinen vyand eenigen ſtilſtandt van wapenen te maecken, maer dat zy noch treves

noch

noch vrede vermogen te beſluyten, ſonder elkanderen te hebben herſtelt in het beſit van alle het geene d'een of d'ander gedurende den oorlog ſoude mogen hebben verloren: 't geen alle expreſſien zyn van ſo naeuwe verbinteniſſe en gemeinſchap als men in die materie ſoude konnen aengaen. Nu is het naer rechten en reden notoir, dat de Koningh van Spanje geen het alderminſte recht heeft om den Staat uit kracht van de voorſz alliantie tot de rupture met Vranckrijck, en over ſulcks tot over de voorſz gemeinſchap van oorlog aen te manen, ten ſy die Maj. in volkome gereetheyt zy, om tot die gemeinſchap niet met woorden en toeſeggingen, maer reëlyck en dadelyck toe te brengen, waer toe hy van ſyne zyde is geobligeert. En nademael de obligatie ten weder-ſijden gelijk ſtaet, en dat ſulks de Koning van Spanje ſo verre verbonden is als de Staat; ſo is 't immers evident en kennelyk, dat die Koning den Staet tot het præſteren en houden van ſijne beloften niet en kan ſommeren, ten zy hy al voren ſelfs gereet ſy, om ſich van ſijne obligatie te quijten, en volgens het 5. articul van de voorſz. alliantie, 't geen ten minſten een reciprocatie behelſt, alle zyne krachten ſo te water als te lande, toe te brengen tot hanthaving van de ſocieteit, en uitvoeringe van den gemeinen oorlog: van welke gereetheit de Koning van Spanje ſo verre af is, dat hy op verre na de helft van het getal van onſe tegenwoordige hulptrouppen niet en ſal konnen egaleren, men late ſtaan, dat hy gelyk getal, en noch meerder, die wy, boven ons vermogen, daer ſouden mogen toedoen, ſoude konnen uit maecken: en moet het daerom aen alle beſcheide menſchen onbegrypelyk voorkomen, dat niet tegenſtaende de Koning van Spanje ſich noch van voorgaende toeſeggingen van zyne militie in de Nederlanden tot het getal van 40000 man te ſullen vergroten, en heeft gequeten, noch ook tegenwoordig in de minſte gereetheidt is om aen de voorſz. gemeinſchap van oorlogh, daar toe hy ons uit kragt van de voorſz alliantie ſo ſterk aenmaent, van ſyne ſyde te voldoen, men echter door het gantſche lant uitroept, onrechtvaerdigheyt, onrechtvaerdigheyt: even of de genen, die de ſake, om de gebrekkelykheyt van Spanje ſelfs, tot een vrede ſoeken te beleiden, verbrekers waren, van trouw, eer en woort: daer ſy in het tegendeel aenwyſen, dat de Koningh van Spanje, van ſijne ſijde niet voldoende het gene hy ſchuldig is, en de Staet onvermogent zynde om dat gebrek te vervullen, een accommodement voor ſoo ongeluckigen oorlog behoort te worden gepræfereert. Waer in de vredelievende tot ſo verre gelijk hebben, dat hunnen yver daer ontrent nooit na zyn waerde kan worden volpreſen. Om het welke, ſelfs voor de eenvoudighſten, in ſijn vollen dag te ſtellen, ſo moet men Philalethes, en diergelyke kryters, afvragen, of de Spaenſchen van hunne zyde meer vermogen als zy tegenwoordigh doen, dan of ſy ſich naer hun vermogen quyten? Indien het eerſte; ſo is het immers kennelijk, en zonne-klaar, dat wy overdwaes zouden zyn, dat wy ons in een ſocieteit ſouden inwikkelen, daer in de Koning van Spanje ſich volgens de obligatie van het Tractaet, met alle ſyne forces niet zoude willen treden: indien het laetſte; ſo blykt het niet minder klaer, dat het als dan niet alleen nut, maer van de uitterſte nootſakelijkheit is, een verdrag voor een onverdragelyken oorlog te præfereren: wy ſeggen ondragelyken oorlog, om dat wy ons niet en moeten ſchamen te belyden, dat de Staet onder den laſt van ſulken oorlog ſoude moeten beſwijken en inſtorten, ſonder hoop van immer weder op te ſtaen. En wat apparentie heeft het doch, dat de Staet, die by continuatie haer portie in de laſten van den voorſz oorlog niet ſoude konnen dragen, ſonder de gemeinte onder die zwaarte te doen krommen en ſuchten, ſich noch daer en boven ſoude konnen beſwaren met het gene Spanje, of niet en ſoude willen, of niet en ſoude konnen ſupporteren: waar van

het eerſte waerſchijnelijker geacht moet werden, dan het laetſte; nadien het onbegrypelyk ſchynt, dat ſo grooten Monarchie als de Spaanſche niet meer militie ſoude konnen onderhouden, als een Republyk, die van ſo engen uitſtrekkinge is als de onze, en die daer en boven ſoo ſeer is verſwakt. En heeft men derhalven reden om te gelooven, dat, indien d'onderdanen van Spanje (ik ſpreke niet van d'ingeſetenen van het Spaenſche Nederlandt, die nu ellendigh uytgemergelt zijn) met de helft van de ſchattingen waren belaſt, daer mede d'ingeſetenen van deſen Staet beſwaert zyn, en dat alle de ſaken van die Monarchie ten beſten waren gereguleert, de Koning van Spanje alleen, of immers met weynig hulpe, bequaem ſoude ſijn om ſijne Nederlanden tegens Vrankryk, te defenderen. En of dit verloop niet ſo ſeer aen eenige quaedwilligheyt, als wel aen een ingekankert quaadt, en aen een fatale revolutie moet werden toegeſchreven; ſo is het echter niet redelyk, dat wy dat ongemack ſouden moeten dragen; maer is het ſo wel voor Spanje als voor ons geraden ons ſelve te kennen, en het gevaer van ſo verſchrickelyken oorlog te vermyden.

De genen die de ſaken buyten de verbinteniſſe van de voorſz alliantie aenmerkende, en alleen beſchouwende met het oog van ons eigen intereſt, en die Spaenſche Nederlanden voor onſe eige frontieren willen aengeſien hebben, ſpreken een tael, die zy ſelfs niet en verſtaen, of daer ſy het gevolg niet van begrypen. Indien de Spaenſche Nederlanden waerlyk onſe frontieren waren, dan ſoude het de uyterſte voorſichtigheydt ſijn, aen de conſervatie en behoudeniſſe van het geheel, een gedeelte op te offeren; het geen tegenwoordig den Koning van Spanje word aengeraden: welken raed hem zoo veel minder ſuſpect kan ſijn, als de Spaenſche Nederlanden by de aenraders in groote achtinge zyn, gelykſe, ten aenſien van ons eygen belang, met reden ſeer hoogh worden geæſtimeert by alle de Leden van den Staet: maer indien de meininge is, dat wy de defenſive van de Spaenſche Nederlanden ſouden moeten aennemen tot onſen laſte, en dat volgens het voorſchrift van Spanje, ſo is licht te begrypen, dat het voorſtel van ſulken gevolg uitſinnig is, en geen beantwoordinge waerdig.

Andere, die het hart wat edelmoediger hebben, achten, dat men de gedachten wat verder behoort te laeten gaen, en de Franſche mogentheidt ten nutte van de Chriſten werelt tot ſo verre te vernederen, dat aen de ſelve de magt en luſt benomen werde, om de groote en veruitſiende deſſeinen, waer mede dat vermogen geſeit wort ſwanger te gaen, voort te ſetten, en daer door de Chriſtenheyt te brengen onder ſijn gebiedt en ſlaverny. Men moet bekennen, dat die gedachten grootmoedig zijn, en indienſe ſo uitvoerlyk waren, alſſe licht konnen werden geformeert, dat de volvoeringe van ſoo heroicquen voornemen ongetwyfelt haer roem ſonde vinden by alle de genen, die tegens ſo hogen vermogen vervaerlijck opſien. Maer gelyk ſodanigh een opſet in haer Republyk, inſonderheit in deſen tijd, voor een loutere chimere, en een Idea Platonica moet werden aengeſien; ſoo moet Philalethes, indien hy daer mede zwanger ſoude mogen gaen, (t'geen ik echter niet en kan vertrouwen) gehouden worden voor een Heros de Roman, en aile ſijne navolgers voor Viſionairis: want indien'er immer een contretemps en een ontydigheit ſoude konnen werden uitgedacht, om ſo uitnemenden voornemen uit te werken, ſo ſoude nimmer een grooter konnen voorkomen, dan de tyd is, die wy nu beleven: daer in wy ſien, dat ſo veele en ſo conſiderable magten geoccupeert zijn tegens den gemeinen vyand, andere van binnen belemmert, en d'overige voor hunne lantpalen bekommert, en genegen tot de vrede, die zy oordeelen, dat de ruſt der Chriſtenen onder elkanderen ſal beveſtigen, en aen alle de ruimte en de gelegentheydt

ver-

verſchaften, om ſich tegens d'Ottomanniſche overmagt te vereenigen, en de wijcken van ſo verſchrickelyke Majeſteyt tot ſo verre te korten, dat de ſelve min ontzachelyck mag zyn, als ſe nu al meer dan eene eeuw is geweeſt. Behalven noch dat de verſtandighſten niet ſonder reden oordeelen, dat het voorts deſſein nimmer tydig kan weſen voor een Republyk als de onſe, wiens groote en eenigſte intereſt is, inſonderheit in hare tegenwoordige ongelegentheit, in ruſt en ſtilligheidt hare eigene ſaken te doen, haer adem te halen, hare gemeinte t'ontlaſten, en ſich voorts in het gewoel van de wereldt niet dieper in te wickelen als de precyſe noot vereyſcht.

Stel u voor, myn waarde lantsgenoten, de aldergunſtigſte gelegentheit, een gemeinſchap van veele magten tegens Vranckrijck ingeſpannen, een hartige en een eenparige genegentheit om die mogentheit te verootmoedigen: maer ſtel u daer nevens voor een oorlogh ten minſten van tien jaren, een jaerlyckſche belaſtinge van de twee hondertſte penningen, of andere extraordinaire en niet min druckende ſchattingen, de belemmeringe van de navigatie en commercie, het vertrek der Ingeſetenen, en ſeg my wat eindelyk d'uytkomſt ſal ſijn. De vernedering ſult gy ſeggen van Vrankrijk. 't Kan weſen, maer 't kan ook anders ſijn, en ik voeg'er by, dat die vernedering ons niet alleen niet en ſoude verhogen, of ook beveſtigen, maer dat wy daer door ſodanig ſouden worden verſwakt, dat op het einde van ſo rampſaligen oorlog een minder mogentheit, als die van Vrankryk, voor ons als dan ſo vervaerlyk ſoude weſen, als tegenwoordig de Franſche is; ſulcks dat het einde en de vrucht van ſodanigen oorlogh voor ons niet anders ſoude ſijn, dan een verwiſſeling van het voorwerp van onſe vreeſe

¶ Ik belyde niet ongaerne, dat de vervolginge van onſe Religions-genoten in Vrankryk de genegentheidt voor dien Koningh alhier niet weynig heeft verkoelt; en moet men waerlyk bekennen, dat de conduite daer omtrent met reden onbegrypelyk voorkomt: Maer wat ſal men ſeggen? de geeſt van perſecutie en vervolging die aldaer regeert, regeert noch veel ſtrenger in andere deelen van de ſoo genaemde Chriſten werelt: en het ware te wenſchen, dat ſe beſloten bleef binnen de palen der duiſterniſſen, daar uit ſe haren oorſpronk heeft. Italie en Spanje daar d'Inquiſitie heerſcht, dat helſche monſterdier, die ſnoode ſchandvlek van den Chriſtelijken naem, konnen van dien geeſt getuigen: en die genen, die eenige vergelykinge konnen maken, tuſſchen die Landen en Vrankryk, ſullen moeten bekennen, dat het verſchil tuſſchen den een en den anderen geeſt byna oneindig is: 't geen ik niet en ſegge om den geeſt van de minſte vervolginge te billyken, want ik doemſe alle; maer om onſe natie te doen begrypen, dat een Land, daer de hervormde Godsdienſt, hoewel niet op alle plaetſen gelyk wel behoorde, noch in het openbaer geleert en gepredikt wort, en daer Gods Woort in de handen is, of ten minſten mag ſijn, van al de werelt, ten aenſien van de vervolging niet vergeleken magh worden by die Landen, daer het een capitale misdaet ſoude zijn in holen en ſpelonken beliſdeniſſe te doen van een anderen Godtsdienſt, als die aldaer domineert, en die de Religie van 't Lant is. 't Geen echter tot geen verwyt of verwekking van den minſten haet moet ſtrekken tegens de magten, die aldaer regeeren, en die onder het jnk der kerkelyke tyrannie ſoo wel als de gemeinte moeten ſuchten. Die boſen geeſt heeft ſich in alle die Landen een troon geſticht, die door de tijdt en bygelovigheyt al te ſeer geveſtigt is, als dat een Prins bequaem ſoude ſijn, om een ſetel van ſo veel eeuwen teſſens om verre te werpen, en den geeſt te verbannen naer de plaets, daer ſijne originele woonſtede is: 't geen wy mogen hopen, dat God Almachtigh tot ſijner tijdt, zal doen door een vermogender hand, als die van alle Koningen der aerde.

Zie hier, Philalethes, den geeſt van een oprecht REPUBLIQUAIN, van een voorſtander van de vryheit ſo wel van landt als van de conſcientie, van een vriendt van de vrede, en van een vollagen vyand van den oorlog: een geeſt, die ik hope, dat God Almachtig over alle ingeſetenen van den Staet ſo overvloedig ſal uitſtorten, dat ſy daer door tot eenen geeſt vereenigt ſynde, met t'ſamengevoegde harten en handen tot God mogen roepen, Heere geef ons vrede in onſe dagen, en neig de harte van alle Koningen en Prinſen tot betrachtinge van ſo groten heil. Doch ik kere my tot Philalethes, en vrage ſijne eerwaerdigheyt, wat hem in deſen geeſt mishaegt, en of hy ſwarigheit maakt om onder ſodanige Republiquains gerekent te worden? indien ja, ſo vraeg ik de Regenten van 't Land, of ſy Philalethes, indien hy voor geen Republiquain paſſeren wil, wel voor een Mede-regent ſouden willen erkennen, en of ſy de party van ſodanige Philalethesten niet en houden voor een factie, die aen de goede party geoppoſeert is? Ick verwachte hier op een generale toeſtemminge, indien niet van alle met den mont, ten minſten van het hart en van het binnenſte van de ziel.

Voor my, ik hebbe geen deel aen de regeringe, en begeere die niet, en maak daarom geen ſwarigheidt van ſoo vry te ſpreken, als te gevoelen, hoewel niet anders als het betaemt, dat is met reſpect voor die genen, daer ik ſulks aen ſchuldig ben, en ſonder beledigingh van iemant in de wereld: en hebbe ick, ſonder part aen het gemeine bewint te hebben, ten minſten ſo veel in de werelt geleert, dat ick kan oordelen dat Philalethes een wonderlijk Regent is, en dat deſſelfs miſſive ſo wel in de materie als in de forme een geſchrift is, 't geen buiten de ſtyl van een polityken ſlenter, ſo weinigh geeſt en redenkavelinge behelſt, als my van een Regent van de minſte achtinge immers is voorgekomen. En hebbe ik daerom reden, om verſet te ſtaen, dat onder alle die genen, die de voorſz. miſſive in hare ſubſtantie verfoeien, (die by na gantſch Hollandt uitmaken) noch eenige weinige gevonden zijn, die haer zelven en voorts anderen hebben wijs gemaeckt, dat de zwier en manier van ſeggen noch al bequaem was om de wereld in te nemen, en in het gemoet van vele menſchen tegens de Regeringe van Amſterdam gedachten te verwecken, die voor hare Achtbaerheit niet heel voordeligh zouden zyn: want hoewel ik gaerne bekennen moet, dat een toon van ſuffiſance, van vermetelheyt, en van een gepretendeerde authoriteit, in de onkundigen een verwondering kan verwecken, en eene opinie van wetenſchap en van ſtaetkunde, inzonderheyt als die toon door de conjuncturen en giffingen over den autheur ſoude werden geſecondeert; ſo moet ik echter daer nevens verklaren, dat ick niet een eenig verſtandig man van myne kenniſſe (ſonder daer door echter aen anderen, die my onbekent ſijn, te kort te doen) in de Republyk hebbe bejegent, die my niet en heeft beleden, dat het libel van Philalethes ſo ydel was van al dat waerlyk konde behagen; als het vol was van laſteringen en logenen. 't Geen dan aen de Regeringe van Amſterdam tot een trooſt moet ſtrekken, en een verſet tegens de vuile laſterkladden, die Philalethes tegen haar heeft uitgebraakt doch die ſulken atkeer van den autheur hebben uitgewerkt in het gemoet van eerlyke luiden, dat, gelijk het aenſien van de Heeren van Amſterdam zedert het voorſz laſterſchrift by hen oneyndelyk is gereſen, de voornoemde Regent by hen wordt uitgeſpogen, en noch minder gewaerdeert dan het uitbraekſel van ſijne zwarte en verbrande gal: en heeft het my daerom goet gedaen in de verantwoordinge van de Heeren van Amſterdam te ſien, dat hunne Ed. Groot Achtb. niet alleen de miſſive van den Regent Philalethes zeer verſtandig en naauwkeurig hebben uitgepluiſt, maer dat ſy hem noch daer en boven op een hartige wys na ſijne verdienſten hebben bejegent, doch echter uit

me-

mededoogſaemheyt geſonder ſinnen toegewenſcht, als hy ten tyde van het opſtellen van ſijne miſſive ſchijnt gehad te hebben. Want hoe is het te begrypen, dat een man van geſonde ſinnen, ik ſegge niet in een tranſport en verruckinge van paſſien (want dat kan de verſtandigſte gebeuren) maer in een kalmte van ſoo veel dagen, als hy aen dat ſchoone werck heeft beſteed, ſo veel laſteringen op het papier ſoude konnen werpen, niet tegens ongeachte menſchen, maer tegens de Regenten van een wydtberoemde ſtad, daer van de minſte meerder is dan hy Philalethes ſchijnt te weſen, ſonder, voor voor het einde van een werk van eenige dagen, getroffen te worden door het gevoelen van een tydig berouw over ſo vermetelen beſtaen? Doch moet men, niet tegenſtaande deſe ſo groote verbyſteringe van Philalethes, hem het gelyck doen van te bekennen, dat in alle des ſelfs wilde redenkavelingen noch al een liaizon en een ſchakeringh van gedachten te vinden is, die, hoewelſe alle op een chimere en wanſchepſel uitlopen, ons echter doen ſien, dat Philalethes noch al vernuftig is, om een Phantoſme en nachtſpook toe te ſtellen. Hy heeft in den ontcyfferden brief van den Heere d'Avaux een criminele party konnen vinden, geattacheert aen Vrankryk, en daer van Amſterdam het hooft is, 't geen de grondſlag is van zyne uitſpoorige gedachten. Om nu het oogmerk van die party uit te werken, heeft hy ſich verbeelt, dat de Heeren van Amſterdam correſpondeerden met den Heer d'Avaux, en dat alle hunne ſo genoemde brigues of kuiperyen in de ſteden tot het ſelve einde waren gerigt. Zie daer de gantſche Phantoſme. Ik bekenne echter, dat veele ſeer verſtandige luiden niet en ſijn geperſuadeert, dat d'uitſporigheden van Philalethes d'uitwerking ſouden ſijn van een gequetſte imaginatie, maar meinen ſy in het tegendeel, dat de ſelve in het geheel voortkomen van een booſe wil, 't geen ik niet en ſoude derven affirmeren: want hoewel het my ſeer waerſchynelyck voorkomt, dat de quade wil geen gering, en miſſchien wel het grootſte deel is in de uitſpoorigheden van Philalethes, (immers in d'origine of den oorſprong) ſo oordeel ick echter, dat ſyne tegenwoordige exorbitantien in het geheel niet en zyn het uitwerckſel van een boosaerdig deſſein om de Regeringe van Amſterdam verhaet te maken, maer dat de ſelve in der daet moeten worden toegeſchreven aen ſijne bedorve phantaſien en inbeeldingen. Want men moet ſich voorſtellen, dat hy, Philalethes, al voor vele jaren is gevallen in een argh waan van dat alhier te lande een party en een deſſein was geformeert, om hem en de ſynen hun geſagh te krenken, in welcke gedachten hy ſich dermaten heeft toegegeven, dat hy nu al veele jaren aen een ſijnen onruſtigen geeſt heeft ingeſpannen, om die party, waer het mogelyk, t'ontdecken: 't geen hy meint, dat hem nu eindelyck gelukt is, maer in der daat op ſo ongelukkige wyſe, dat hy daer door alle ſijne achtinge verloren heeft.

Aangaende de beſchuldiging ſelfs, vertrouwe ik, dat het den leſer niet onbehagelyk ſal ſijn, dat in plaetſe van de miſſive van den Regent Philalethes uit te halen, ('t geen by ofte van wegen de Heeren van Amſterdam ſeer nauwkeurig en verſtandig is gedaen,) ik aen den ſelven leſer, in een korte ontledinge van den ontcyfferden brief van den Heere Grave d'Avaux, d'accuſatie of het laſterſchrift van Philalethes doe voorkomen, als het uitſinnigſte pasquil, dat immer uit de duiſterniſſe in het licht is gebragt. Doch vinde ik my verplicht den leſer voor af te doen opmerken, dat, eer d'onderſchepte brief van den Heer d'Avaux aen den dag en onder het geſicht van de werelt quam, men daar van niet alleen een terribel en verſchrikkelijk geheim maeckte, maer dat men om de menſchen te verbaſen, daer van ſprak, als of niet alleen (gelyk het Latynſche ſpreeckwoort ſeit) de bergen ſouden baren, maer of de gantſche natuur in barens nood ginghen-

en als of men wel haeſt de geboorte ſoude ſien van een *Monſtrum horrendum, ingens*, van een vervaerlyk Monſterdier: 't geen nergens anders toe konde ſtrecken, dan om de menſchen door verbaaſtheit in te nemen, de gemoederen met ſchrik te ſlaen, en d'autheurs van ſo affſchuwelyken wanſchepſel voor af te doen veroordelen. Maer ſedert de gordynen door het gemein maken van den voorſz ontcijfferden brief ſijn afgeſchoven, en dat men het gewaende monſterdier van naby en onder de oogen heeft konnen ſien, heeft al de wereldt luidskeels uitgeroepen, in plaets van een monſter, *Natus eſt ridiculus mus*, is ons een belachelyk muisje geboren. Zie daer de vrucht van al het geſchreeu van Philalethes, en de uitwerkinge van ſo uitzinnigen arbeyt. Doch gelyk hy Philalethes een van de grootſte phantaſten is, die Hollandt immer heeft voortgebracht, en daer nevens ſo quaedtaerdig, als men ſoude konnen vinden; ſo heeft het hem de moeite geluſt, om door een ſeer myſterieus en diepſinnigh geſchrift, en door het middel van een vergrootglas van een nieuwe inventie, het voorſz ſo belachelyke muysje te doen voorkomen als een monſter van een vervaerlycke gedaente, en van de groote niet van een oliphant, maer van een nieuw ſchepſel (hoewel in der daet een chimere) het welk dat groote dier in groote twaelfmael te boven gaet: en nadien Philalethes van *die* vergrootglaſen brillen heeft doen maken, ſo moet het niemant wonderlyk toeſchynen, dat'er noch eenige gevonden worden, die hun de voorſz brillen van Philalethes hebbende laten opſetten, voor het muisje noch ſidderen en beven. Doch gelyk de meeſte liever de ſaken alleen met hun eygen oogen, dan door de vergrootglaſen van Philalethes willen beſchouwen, om van der ſelver waerachtige geſtalte konnen oordeelen; ſoo makenſe ook geen getal, die ſich van Philalethes hebben laten brillen, dat is miſleiden en bedriegen, maer ſienſe nu alle door hun eige oogen, dat het muisje een kleyn muisje *blyft*, en dat Philalethes een grooten droomer is, hy moge dan aen ſommigen door een andere ſoort van brillen voorkomen voor ſo wyſen man als hy wil. Doch laet ons deſe materie overlaten voor een ſatyriſche geeſt, als die van Moliere en met den ernſthaftigen Philalethes ſerieus en ernſthaftig handelen, en de criminaliſatie van den nieuwen Vargas naer het gewicht der ſtoffe, met de uitterſte ſtatigheyt aenhoren. Hoor dan toe, myne lantsgenoten, hoor toe, de Heer Philalethes ſal beginnen te donderen.

Dit dan zijnde, ſegt hy, *een waerachtig recit, ſo van 't geen dat in de vergaderinge van haer Ed. Gr. M. g. op den ſeſthienden deſes is gepaſſeert, als van 't geen dat voorgevallen is omtrent de conduite die de gemelte Heeren van Amſterdam hebben believen te houden, ende van het gunt verder is gepaſſeert, ende hy onwederleggelyckе conſequentien daer uit volgen moet; ſo laet ik geerne aen een ieder oordelen, of men in deſen tegen de gemelte Heeren Gedeputeerden der Stad Amſterdam met eenig rigeur, vooroordeel of onbetamelykheyd heeft geprocedeert, en of deſelve den Staet en haer Medeleden niet hebben mishandelt op een ongeboorde ende onlydelijke maniere, en of die Heeren, die de hoog-gemelte Vergaderinge doenmaels hebben gecompoſeert, en met ſoo veel circumſpectie toegetreden zijn tot de voorſz verſegelinge, veel eer zyn te condemneren, dat ſy in een ſoo importanten en hoogh-wichtigen ſaek niet hebben gebruikt meerder vigeur voor de conſervatie van het recht van den Staet tegens die gene, die tot ruine van den ſelven Staes op ſo een indigne manier hadden geprocedeert, ende die haer daer in ſo criminelyk hadden vergrepen, ende op meer als eene wijſe aen gequetſte Majeſteit haer hadden ſchuldigh gemaakt; en of de goede ingeſetenen van den lande niet hebben de aldergrootſte reden, om haer te beklagen, dat een ſo voornaem lidt van de Regeeringe, als is de Regeeringe van de Stad van Amſterdam, heeft konnen vervallen in een ſo pernitieuſe conduite, dat de ſelve haar heeft willen affſcheiden ende ſepa-*

ſepareren van de andere hare medeleden, ende dat men dit alles onder de goede ingeſetenen met ſo veel quade trouwe debiteert, even als of de regeeringe der voorſz Stadt in deſen geen quereſie hadde met hare medeleden, maar alleen met zijn Hoogheit, om des zelfs doen en laten over al te deſcriëren odieus te maken. Zie daar een terrible Rhetorique, en een vervaarlijke bloedttaal van onzen nieuwen Vargas: een taal, daar voor de vinnigſte en te gelijk de krachtigſte, die in donderende oratien van den welſpreekenden Cicero, en qualijkſprekenden daar het te pas quam, is te vinden, verre moet wyken. En wat wonder is het dat de Preſident van den bloetraadt hier in met Cicero gelyk ſtaat, dewijle ſy beyde in hunne welſprekende invectiven door een gelyke ſtoffe worden geanimeert. Het voorwerp van d'animoſiteyt van den Roomſchen orateur was een Catilina met zijn aanhangh, het ſnoodſte geboeſte dat d'aarde immer droegh, een rot van uitgeleze ſchelmen, dat de Republyk verkragten wilde, om hun beurs, door de dertele verquiſtingen uytgeput, door den roof weder op te vullen, een peſt van den Staat, waar van het hooft, namentlijk Catilina, ſo vermetele guyt en ſoo vervaarlyke boef was, dat de grootſte Republiquain, zoo wel als de welſprekenſte Orateur, op de vlucht van ſo vermaarden fielt in deſe woorden uytberſt: *Hy*, te weten Catilina, *is doorgegaan, gevlugt, en uitgebroken, ſulks dat de ſtadt binnen haare wallen voor dat monſterdier en wanſchepzel niet meer zal beboeven beducht te zijn.*

Het voorwerp van den brandenden yver van Philalethes is de Regeringe van Amſterdam, gecompoſeert uit een deel Catilinarii, het ſchuym van al dat kaal en berooit is, menſchen die, hun goedt verſpilt hebbende, de Republyk moeten beroeren, en vervolgens aan Vrankryk overgeven, om uyt de rijke koffers van een vermogend Prins hunne ledige zakken te vullen. Ziet daar, myne landsgenooten, het ſubject van den ernſt van Philalethes, aan wiens yver en trouw-hartige waarſchouwinge men de behoudeniſſe van de Republyk moet dank weten; want zonder die man waren my verloren, en door een deel verraders aan Vrankrijk overgelevert geweeſt. *Qu'il vive Philalethes, qu'il vive*, lang moet hy leven, en gezegent ſy ſo uitmuntenden, en ſo trouwhartigen Patriot.

Doch laat ons tot onſen ernſt wederkeeren, en den lezer de kracht van onze ſchimpreden doen begrypen. Myn oogmerk in en ontrent de vergelyking van Cicero met Philalethes (in alle deelen een ongelyk paar, ſoo'er ooit een in de werelt was) in de vergelykinge van de ſubjecten van hunne hevigheden, gaat nergens anders henen, als om mijne landtsgenooten te doen begrypen, dat het geen gemeene ſpooreloosheydt moet zijn, de Regeringe van Amſterdam van verradery te verdenken, een Regeringe beſtaande uyt Heeren van rijkdom en van vermogen, uyt luyden van eer, van geneteusheit en van verſtant, en die'er verſcheide kan uytleveren, die Philalethes verre paſſeren, en in ſoliditeyt van oordeel, en in bedaartheyt van zinnen; een Regeringe van een ſtadt, niet alleen de voornaamſte van ons landt, maar onder d'eerſte van de Chriſten wereldt, en een ſtadt op de commercie gegrontveſt, die ſonder de vryheyt niet kan beſtaan; en die haar ongeluck niet en zoude konnen overſien, als de ſelve ſoude vallen onder de ſybjectie van een abſolute Regeringe, gelijk als die van Vrankrijk en van andere landen, daar een alleen het onbepaalde gebiedt in handen heeft. En waar door zouden doch de Heeren van Amſterdam hunne verraderye uytwerken? Door de vrede, die het eenighſte middel is, om den Staat by zyne vryheyt te behouden? Indien zy den oorlogh zochten, inſonderheyt in deſen tijdt, moght men hun beleydt verdaght houden; nadien doch na alle menſchelyke apparentie den oorlog, in deſen tydt ondernomen, eyndelyk op een ſubjectie ſoude uit loopen, oftenminſten op een onvermydelijke noodtzaakelijkheyt om de Maj. van den Koningh van Vrankrijk gedienſtelijk

te moeten obſerveren, en voor de ſelve te hebben een tederheit van conſideratien, die dan ook de vryheyt niet weinig ſoude krenken.

Doch laet ons eindelyk, in voldoeninge van onſe beloſte, door een korte ontledinge van d'ontcyfferde miſſive van den Heere Grave d'Avaux de raſerny van Philalethes ten toon ſtellen, en aen al de wereldt doen ſien, dat onſe Regent Fiſcael noch recht, noch reden, noch Regeringe verſtaet.

Uit de bloote lecture van de voorſz miſſive ſullen oock de alder eenvoudigſten konnen begrypen, dat het ſubject van deſelve miſſive en het ooghmerk van den Schryver geen ander is geweeſt, dan om aen den Koningh ſijn meeſter bekent te maken, *dat de Heeren van Amſterdam hadden verſocht* (dit ſijn de eigene woorden van den Ambaſſadeur) *dat hy door eene Memorie aen den Staet wilde bekent maken dat de ſentimenten, die ſijne Maj. hadde voor de ruſt van de Republyk, indien de Spaenſchen de maant Januarius vruchteloos lieten verloopen, verſoekende van ſijne Maj. de permiſſie om des noodt zynde dienaengaende een Memorie te preſenteeren.* En dit is waerlyck geweeſt het ſubject en de materie van de weinige conſervatie, die de Heeren van Amſterdam met den Ambaſſadeur van Vrankryk hebben gehad, die alle nergens anders toe hebben geſtrekt, als om door den ſelven Ambaſſadeur aen den Staet te doen voorkomen het gene hy hun hadde geſeit, van de genegentheit van ſijnen Koning tot de vrede. En nadien die genegentheit niet krachtiger konde worden betoont, dan door het aenbieden van conditien, waer op een accommodement ſoude konnen werden getroffen, of waar door, by ontſteltenisſe van dien, de Staet in allen gevalle ſoude konnen werden geruſt geſtelt; ſo hebben de Heeren van Amſterdam den Heer Ambaſſadeur verſocht, dat ſyne Excellentie tot dien einde een memorie wilde overgeven; gelyk ſy dan ook bekennen gearbeit te hebben, om in de leden een ernſt en yver te verwekken, om van het gene van de zyde van Vrankryk voorquam te maken een ſubject van deliberatie: welke arbeid in dese dat te minder gelaekt kan worden, als men te rug denkt, dat de memorien van den Heer Ambaſſadeur d'Avaux niet altyd het geluk hebben gehadt van ſo haeſtig op het tapyt te komen, als het gewigt en de preſſance van der ſelver inhout wel meriteerden. Ende dese devoiren van de Heeren van Amſterdam ontrent de leden ſijn de brigues en kuiperyen, daer van geſproken wert in de bewuſte ontcijfferde miſſive, en die Philalethes als ſeer crimineel wil aengeſien hebben, ſonder te bedenken, dat, als ſe ſodanig waren, de Leden, die de ſelve ontrent hen hebben geleden, ſonder die aen den Staet te hebben ontdekt, van misdaat niet en ſoude konnen werden vrygeſproken. Wat criminaliſt nu is'er in de werelt, ſchoon hy oock den ouden en nieuwen Vargas in hardigheit oneindelyck moght te boven gaen, die in ſoo onſchuldigen en onberispelycken conduite de minſte ſchyn van misdaet kan vinden? En ik bidde Philalethes, dat hy my ſegge, wat in dese converſatie met den Heer d'Avaux te vinden is, 't geen een particulier niet en ſoude paſſen, men late ſtaen, 't geen een integrerendt lidt van de Republyk, en een lid, dat in het algemeine welvaren boven alle anderen ſoo conſiderablen deel heeft, tot misdaat ſoude konnen werden nageduit? En hoe het een eenig menſch heeft konnen te binnen komen, dat het crimineel ſoude ſijn *een Ambaſſadeur te verſoeken, om door een memorie tot kenniſſe van den Staet te brengen, 't geen hy Ambaſſadeur goet vint aen haer, nopende ſaken van belang, en waer van de kenniſſe aen den Staet niet ontholden kan worden te communiceren?* Wy verſoeken Philalethes, dat hy zijn Corpus Juris, en daer nevens den vinnigſten Criminaliſt uit ſijne Bibliotheecq opſla en dat hy ons daer uit een eenige wet of paſſagie te voorſchyn brenge, die op de handelinge van de Heeren van Amſterdam [illegible]aſſelyk is, en waer uit eenige de minſte misdaadt ſoude konnen worden vastgemaakt;

maekt. Hebben de Heeren van Amſterdam met den Ambaſſadeur gehandelt? hebben ſy ſich een qualiteyt en een character aengematigt, die ſy niet en hadden? hebben ſy den Staet ergens in vervangen? hebben ſy de vryheit van deliberatien te kort gedaen? gantſchelyk niet. En hoe ſouden ook de Heeren van Amſterdam daer van konnen werden verdagt gemaekt, ten ſy men alvorens vaſt ſtelle, dat d'Ambaſſadeur van Vrankryk een ſlecht hooft, en zy Heeren van Amſterdam uitſinnig ſijn. Want hoe ſoude het een Amb. baſſadeur in de gedagten komen komen, te handelen met een lid, 't geen hy wiſt, dat niet alleen noch character, noch vermogen hadde om met hem te tracteren, maer ſelfs ſo veel credyt niet, dat het door alle ſijne devoiren, inſtantien, en propoſitien ſijn Amb. Memorien konden maken tot een ſubject van deliberatie? En hoe ſouden de Heeren van Amſterdam ſodanige handelingen ſonder uytſinnigheit konnen ondernemen, en aen den Amb. ietwes beloven, 't geen ſy niet ſouden konnen preſteren en geſtant doen? Waer in beſtaet dan de misdaedt van gequetſte Majeſt. en van geſchonde Hoogheyt in den hoogſten graadt? Hebben ſy tegens den Staet gecabaleert? hebben ſy gearbeydt om het lant aen Vranckryck over te geven? hebben ſy de grondwetten los gemaekt en vertreden? hebben ſy de Regeringe willen veranderen? hebben ſy muiterye geſticht, en het volk tegens de Regeringe aengehitſt? hebben ſy tegens het leven van voornaeme perſoonen geattenteert? hebben ſy tegens de Republyk doen wapenen? gantſchelyk niet. Wat dan? Zy hebben een ſaek ondernomen, die alle het voorgaende te ſamen in misdadigheit rykelyk opweegt, een ſaek, daer aen men ſonder ſchrik niet kan denken, en die men ſonder ontroeringe niet en kan uitſpreken. Zy hebben met den Ambaſſadeur van Vrankryk geſproken, ſonder verlof van den Heer Philalethes. Zie daer de misdaat van gequetſte hoogheit in den hoogſten graet: want het ſchynt dat Philalethes, (hoewel hy my onbekent is) een terribel perſonage is, en een man niet alleen van hoge achtbaerheit, maer daer nevens van ſo groten authoriteit, dat men aen ſijn hoogheit niet kan raken, ſonder ſich ſchuldig te maken aen de misdaet van gequetſte Majeſteit.

Maer laet ons horen 't geen Philalelethes ſegt aengaende de beloften, die de Heeren van Amſterdam aen den Ambaſſadeur ſouden hebben gedaen, daer op hy wel de meeſte ſtampeyen maekt, doch daer in ſijne quaetaerdigheit ſo wel als ſijne onkunde op ſo heldren wys doet uitſchynen, dat een yder na deſen ſal moeten oordelen, dat de laſterluſt en onwetentheit in Philalethes ſodanig zyn vereenigt, dat men hem geen anderen naem ſal konnen geven, als die van een botten en uitſinnigen laſteraer.

Wat eindelijk (ſegt hy pag 29) *het laetſten aengaet, dat de gemelte Ambaſſadeur ſchryft te weten, dat hy van ſijne Majeſt. noch niet verſocht te mogen weten, wat verſekeringe die van de Heeren van Amſterdam ſoude eiſſchen, in gevalle ſy hare Hoogh. Mog. niet konden bewegen, om te bewilligen die geene die zyne Majeſteyt van haer begerde, om dat hy niet wiſt, wat de intentien van ſijne Majeſteyt daer omtrent mogten zyn, dat hy Ambaſſadeur alleen konde ſeggen, dat de Heeren van Amſterdam haar daer op aen hem noch niet hadden ge-expliceert; ende dat ſy hem wel expres hadden geſeit, dat het waren remedien, daer tot men geen recours moeſte nemen als in de uitterſte extremiteit; dat ſy hem daer van niet ſouden ſpreken, als na dat zy zouden hebben verloren alle hope, omme aen ſijne Maj. door haer Hoog Mog. te doen hebben die verſekerthеit, die men hem behoorde te geven, 't welk ſy haer imagineerden noch te ſullen konnen uitwerken.* Voor eerſt is in deſen aenmerkelijk, dat het een dwaasheit, en een onkunde van het recht is, dat men uit een brief, die tegens een derde niet bewyſen kan, preuven wil voortbrengen tot aſtructie en beveſtiging van zaaken die worden ontkent. Ten tweeden is van gelyken conſiderabel dat uit het gene d'Ambaſſadeur van Vrankryk zegt in het einde van zijne miſsive, niet en kan wor-

den gehaalt h et gene Philalethes daar uit quaadaardiglijk trekt: nadien d'Ambaſſadeur niet alleen niet en affirmeert, dat de Heeren van Amſterdam aan hem eenige toezeggingen zouden hebben gedaan, maar veel eer het tegendeel te kennen geeft, als hy zegt, *dat zy haar daar ontrent niet en hebben geëxpliceert*, waar togens niet en ſtrijt, dat hy daar by vöegt, *dat zy hem zouden hebben gezegt, dat dit ook remedien waren, tot de welke men geen recours moeſt hebben, als in de uitterſte extremiteit*, alſoo deſe laatſte woorden moeten voortgekomen ſijn uit een mal entendu, en uit een quaat begrip van de expreſſien van de Heeren van Amſterdam, als ze met d'eerſte zouden worden over een gebracht; het geen in een converſatie zeer licht kan gebeuren, zonder dat ook de Heer d'Avaux daar door van eenige quade trouw ſoude konnen worden verdagt En moet het daarom gehouden worden, voor een ontwijfelbare waarheit, dat de Heeren van Amſterdam, niet alleen geene engagementen hebben gegeven ontrent zaken, die van hun niet af en hingen, maar zelfs niet ontrent de ſodanige, die in hun magt waren; gelyk als ongetwyfelt was, de vryheit van conſent tot de wervinge, die zy meinden, dat hun *niemandt* en konde diſputeren, doch daar van zy zich echter ten gevalle van geen uitheems Prins en konden ontblooten (gelijk ook niet en is geſchiet) ſonder ongelijk te doen aan de Republyk, ten beſten van de welke men de liberteit van conſenten altyt moet conſerveren, om de zelve enkelijk te gebruyken ten voordeele van den Staat. Ten vierden is remarquabel; dat Philalethes echter aen ſoodanige engagementen niet en twyfelt, om dat de Heeren van Amſterdam, ten tyde van de deliberatie op de bewuſte overſtemminge, ſich daar ontrent in gevoelige termen hadden geuit, 't geen een gevolg is van even zoo veel bondigheit, als zijn gantſche laſterſchrift, daar in niets geſondts en is, van het begin tot aan het einde. Doch laat ons echter voor het laatſte en tot een beſluyt van deſe *onze* wederlegginge, de reden van Philalethes, niet om de ongerymtheit van het gevolg, maar tot bereikinge van een oogmerk van meerder gewicht wat nader examineren, en daar in, boven de waarachtige of geaffecteerde onkunde van den Schryver, ontdekken een doodelyk venijn, 't geen hy daar onder heeft verborgen, en 't geen het ſchadelykſte is van ſijne gantſche miſſive. Om de Heeren van Amſterdam dan te overtuygen, *dat haare* expreſſien ontrent het poinct van d'overſtemminge ſeer nadenkelijk waren, ſegt hy pag. 30 *dat ſy niet en hadden geconſidereert, dat het lichaam van de Souveraineiteyt van Hollant en Weſt-Vrieſland niet en is gecoaleſceere of by een gekomen, als particuliere gedeeltens, die door ſpeciale contracten haar met den anderen hebben geunieert en te zamen gevoegt, ſoo als de Unie van Uitrecht, de gezamentlijke Provincien by den anderen heeft gebragt, maar op een wijze en maniere, daar van niemandt particuliere reken ſchap geven kan.* Woorden die pernicieuſer en ſchadelyker zijn dan ymandt in den eerſten opſlagh wel zoude konnen denken, derhalven verzoeke ik dat de lezer in de ontledinge van deſe ſaak my gelieve te begunſtigen met een aendagt, die de materie waardig is.

Gelyk de vereeniging van verſcheyde familien tot een politijk lichaem onder de forme van een Regeeringe een civile ſocieteyt maakt, ſoo maakt de conſociatie van verſcheide burgerlyke gemeinſchappen een Staat van uytſtrekking en etendue. De vereeniging van ſodanige gemeinſchappen tot eenen Staat geſchiet, of behoudens en blyvende yders opperheerſchappye (by de polityke Schryvers genoemt *Syſtema civitatum*, of een t'ſamenſtelſel van verſcheidene ſouveraine civile ſocieteiten) of door het middel van een bandt, die verſcheide burgerlyke gemeinſchappen ſonder reſerve van haare oppervoogdy vereenigt tot een ſouverain lichaam. De eerſte unie is in der daat niet anders dan een ſeer naauwe confœderatie, die door een vermenginge van der ſelver onderlinge intereſſen de geconfœdereerden tot eenen Staat vereenigt, behoudens nochtans yders opper-

pervoogdye in den zynen, waar van egter zommige deelen niet en konnen worden geexerceert, als by concurrentie, overeenkoming, en onderlinge bewilliging van de geſamentlyke bontgenooten; daar in het tegendeel door de laetſte vereeniging yder lid van ſijne oppervoogdye afſtaat, en de zelve aan het lichaam overgeeft. Van de eerſte vereeniging zyn zeer vele ſoo oude als nieuwe exempelen te vinden, d'eerſte onder de Grieken, en de tweede in de Zwitzerſche Cantons, en in de geunieerde Provintien: en van de laatſte vereeniging van vele burgerlyke gemeinſchappen tot een ſouverain lichaam is de Provincie van Hollant en Weſt-vrieſlant een aanmerkelyk voorbeelt. Doch gelyk het onmogelijk is te begrypen, dat eenige burgerlijke gemeinſchappen zich op de eerſte of tweede wys ſouden konnen vereenigen ſonder op te regten een tractaat van confederatie, en te maken wetten van coalitie, of t'ſamenvoeging, ſo is het ſeker, dat, gelijk de unie van Uitrecht de Provintien by een heeft gebragt, de ſtukken ook, dat is de geſepareerde burgerlijke gemeinſchappen van Hollant tot een lichaam, en zulks tot eene Republyk niet en zijn gecoaleſceert en t'ſamen gegroeit, als onder ſekere grontwetten, die notoirlijk de natuur hebben van conditien en voorwaarden, gelijk nimmer onder eenige natien een Regering geformeert is ſonder het vaſt ſtellen van fondamentele wetten, waar op de ſelve is gegrondtveſt. Waar uit dan klaarlijk volgt, dat, gelijk de reſpective Provincien het recht hebben, om van elkanderen de præſtatie van de conditien van de unie van Uitrecht te vorderen, yder lidt van Hollant inſgelijks bevoegt is om van ſijne medeleden het nakomen van de fondamentele wetten als een recht af te eiſchen. Waar tegens geene de minſte conſideratie verdient, dat Philalethes zegt, *dat men geen particuliere rekenſchap kan geven, op wat wijze de gedeeltens van Hollandt zijn by een gebragt*; want of wel daar ontrent eenige duiſterheit ſoude mogen ſijn, inzonderheit ten aanzien van den tijdt van de coalitie, of t'ſamenvoeging, ſoo is het echter ſeker, dat voor de ſelve coalitie Hollandt en Weſt-vrieſlandt is verdeelt geweeſt in verſcheide burgerlijke gemeinſchappen, onder den naam van Graaffſchappen, en de beſtieringe van Heeren, niet van een abſoluit vermogen, maar van een bepaalde magt, meeſt beſtaande in het rechtſpreken, 't geen wel de voornaamſte qualiteit was van de Graven in hunnen oorſpronk: doch welke burgerlijke gemeinſchappen zich naderhandt te ſamen tot een lichaam hebben vereenight, onder de beſtieringe van een Hooft, niet met een onbepaalt vermogen, maar met een gelimiteerde maght onder den ouden en bekenden naam van Graaf, die daar te voren gemein was aan ieder Hooft van de byzondere gemeinſchappen, waar uit Hollandt en Weſt-Vrieſlandt tot een lichaam en eene Republijk is t'zamengegroeit, onder wetten, die in der daadt moeten worden gehouden voor conditien en voorwaarden, waar op de byzondere gedeeltens verſtaan moeten worden zich tot een ſouverain lichaam te hebben vereenight, welke wetten in het begin alleen door het gebruik beſtendight, en daarom ten deelen beſchreven, naderhandt, en wel inzonderheit by vrouw Maria van Burgondie, tot een lichaam zijn verzamelt, en door dat middel aan de nakomelingen overgelevert. Onder welke wetten geen van de minſte is, die wy hier voren, aangaande het recht van overſtemminge in het ſtuk van beden en contributien, hebben bygebragt, waar uit genoeg blijkt, dat, nadien niemandt in de beden behoefde te gelden, als die daar in bewilligt hadde, de overſtemminge daar ontrent geen plaats en konde hebben. Edoch om deze gantſche zake, zonder eenige vermenginge van de duyſterheit van den voorgaanden tijd, te ſtellen buyten tegenſpraek, en in ſodanige klaerheit, dat daer aen niemant meer ſal konnen twyffelen, ſo vraeg ik onſen hoogverlichten Philalethes, of hy de ſo vermaerde reſolutien van den 13 Maert 1581 en van den 19 Febr. 1585 mede-brengende, *dat in materie van conſent*

te dragen tot beden of subventien, of tractaten van peis, oorlog, of verandering van Regering geen overstemminge plaets soude hebben, ten minsten niet en erkent voor fundamentele wetten van de Republyk, so als deselve op en na de veranderinge van de Graeflyke Regeringe is vast gestelt, en bevestigt? en of hy ten minsten *in thesi* en in het algemein niet en oordeelt, dat het recht van overstemminge in het stuk van belastinge, vrede, of oorlogh, of veranderingh van Regeringe by overstemminge in te willen voeren, soude zyn een subversie en vernieling van de Republyk: en of hy mitsdien niet en belijdt, dat die Leden, die men sodanigen invoeringe by overstemminge soude willen overdringen, recht souden hebben niet alleen om sich daer over te beklagen, maer ook om te sustineren, dat daer door de banden van de Republyk souden worden los gemaeckt? Op welke vrage ik geen ander antwoord soude verwachten, als het geen met het gevoelen van alle eerlyke Patriotten over een komt, indien Philalethes den geest niet en hadde van een arbitraire en een absolute regeeringe, die aen geen wetten gebonden is. Maer nadien die geest in Philalethes sigtbaerlyk domineert, so is het te bedugten, dat hy onbeschromelyck sal antwoorden, dat hy oordeelt, dat selfs de veranderingh van Regeeringe, en sulks de verwisseling van de vryheit van een Republyk in die van een despotycke, en een onbepaelde bestieringe by overstemminge kan worden geconcludeert. Want of wel hy, Philalethes, ten aensien van de conclusie van de wervinge, d'overeenstemminge van zeventien of achtien Leden, en de singularitey van Amsterdam zeer breed heeft uitgemeten, so is het lichtelyk te begrypen, dat de conclusie niet op die reden, maer enkelyk op de meerderstemmigheyt moet wesen gefundeert: want nadien voorsz fundamentele resolutie d'overeenstemminge in de voorsz saecken verbieden, sonder eenige reflectie te maken op het getal der overstemmende Leden, zo is het evident, dat een conclusie in en ontrent sodanige saken by overstemminge genomen, niet op die reden, maer alleen op de meerderstemmigheit gegront moet sijn; waer op men dan ook soude konnen vestigen de besluiten in het stuk niet alleen van oorlogh en vrede, maer ook van verandering van Regeringe: hoedanig een gevolg de hairen op hechoort moet doen rysen, insonderheit als men daer nevens considereert, dat sodanige conclusien door het voorwendsel van nootsaaklykheit, en behoudenis van 't vaderlandt soude konnen worden verbloemt en vergoelykt. Waer uit dan moet beslooten worden, dat, of wel de Leden van Hollant tot een lichaem niet en zyn vereenigt, gelyck als de unie van Utrecht de Provintien, behoudens hare opperheerschappy, heeft by een gebrugt, maer dat ter contrarie de souverainiteit by de Leden van Hollandt is overgegeven aen het lichaem van de Republyk van Hollant en Westvrieslant, ieder lidt nochtans van de selve Republyk, ten aensien van de saken waer in geen overstemminge plaets en heeft, en waer in het selve mitsdien van de meerderheit niet af en hangt, verstaen moet worden, bevoegt te zijn, zijn recht daer ontrent te mainteren, even en in voegen als de respective Provincien gerechtigt sijn, om het recht te bewaren, 't geen hun door de unie is geacquireert en verworven: want of schoon de Provincien niet tegenstaende de voorsz so nauwe contoederatie, ieder haer opperheerschappye, hebben behouden, zoo kan sulks echter in de sake daer van wy spreken, geen veranderinge maken; nadien de Leden van Hollant, ten aensien van de saken daer in geen overstemminge valt, so onafhangelyk zyn van de meerderheit, als de Provincien, ten aensien van hare opperheerschappy in dependent zyn van elkanderen.

Uit alle het welcke ik vertrouwe, dat de goedtwillige leser lichtelyk sal konnen begrypen, hoe weynigh reden Philalethes heeft, om sich t'ontsetten over de gevoelige expressien, die de Heeren van Amsterdam ontrent de bewuste wervinge hebben gebruykt, die alle in der daet seer

verre

verre zyn geweſt beneden d'importantie van een bekommerlijken naſleep van gevaerlyke gevolgen, die uit ſodanigen overſtemminge ſouden moeten voortkomen, indien de yverige contradictie of tegenſpraeck van de Heeren van Amſterdam, en de bewegingen daer uit, buyten hun ſchuldt, ontſtaen, voor geen baken ſoude konnen ſtrecken, om diergelyke klippen in het toekomende te vermijden. Ende en twyfel ick wijders niet, of een ieder ſal uit het gene voorheen is ter nedergeſtelt van gelijken konnen oordeelen, met wat recht Philalethes, en die genen die door zyn geeſt geleit worden, de Heeren van Amſterdam uitkryten voor Regenten, die de meeſter ſpeelen, en over hunne Medeleden heerſchen willen; alleen om dat zy ſich in het ſtuk van de wervinge aen de meerderheyt niet en hebben willen onderwerpen, 't geen men dan ook tot verwaentheyt heeft nageduyt, even of in een vrye Republyk zyn recht te gebruyken, een meeſterſchap ware, en een laetdunkentheyt, ſich niet aen het getal, maer alleen aen de reden over te geven; daer het in tegendeel kenlyk is, dat het naer meeſterſchap ſmaekt, een ander met bedreygingh van contrainte en dwangh ietwes op te dringen, 't geen alleen van zijne wil af hanght, en geenſins van 't goetvinden van een ander: gelijk het ook even ſoo klaer is, dat het getal te volgen, en niet de reden een averechtſche maxime is, die de werelt in ſeer vele ſaecken ruineert. Ik bekenne ſeer gaerne, dat in alle het gene, waer in de meerderheyt, recht hebbende (*ſub integri*) van 't geheel, de minderheyt in ſich beſluyt, en ſulx den ſouverain uitmaekt, de minderheyt de beſluyten van de meerderheyt moet helpen uitvoeren, gelijk ſulx de reden leert, en de grondtwet van den jare 1581 mede brengt. Maer gelijck in de ſaken, daer in geen overſtemminge plaets heeft, de meerderheyt niet en heeft het recht van 't geheel, en mitsdien niet en is de ſouverain; daer aen de minderheyt ſich moet onderworpen, ſo is het klaer dat ſelfs een lidt het recht heeft om in ſaken van die natuer gehoorſaemheyt te weygeren. Want nadien men geen gehoorſaemheit ſchuldig is dan aen den gene, die recht heeft te gebieden, en uit de voorſz grontwet van den jare 1581 kennelijk is, dat de meerderheyt in ſaken, die niet als met eenparigheyt konnen worden beſloten, dat recht niet en heeft, ſoo volgt onwederſprekelyk, dat de minderheyt, ja ſelfs een lidt alleen, bevoegt is, niet alleen, om in ſulke ſaken na ſijn goetvinden te handelen, maer ook gerechtigt is, om die vryheyt met yver te mainteneren, ſonder dat de hant-havinge van die liberteyt met eenige de minſte ſchijn van reden voor eenige Meeſterſchap ſoude konnen werden opgenomen: gelijk ook tot geen verwaentheyt kan worden nageduyt ſingulier te blijven, als men meint de rede voor ſich te hebben. Ik ſegge, als men meint de rede voor ſich te hebben om dat die gene, die het recht heeft om yetwes toe te ſtemmen, of ſijn conſent te weigeren; alleen van de reden moet oordelen, die hem tot het een of het ander kan leyden, en niet die genen, hoe groot dan ook hun getal ſoude mogen zyn, die een ander de toeſtemminge vergen. Waer uyt dan ook ſeer licht kan worden bevat, met wat ongelijk men de Heeren van Amſterdam heeft bejegent met de noodtſakelijckheyt van een harmonie en eenparigheyt onder de Leden van de vergaderingh van Hollant, en met de conſideratie van 's Landts hoogſte welvaren, 't geen ſommige voorgaven van de wervinge ſoodanig af te hangen, dat ſonder de ſelve het Landt ſoude moeten verloren gaen, welke redenen tegens de vryheyt van conſenten niet konnen gelden: want indien het waerachtig is, dat de regeringe van Hollant geen diſpariteit en verſcheidenheyt van ſentimenten, daer by men ſoude mogen volharden, ſoude konnen lyden, ſoo is het ſeker, dat door ſoodanige maxime de grondtwet van de vryheyt van toe of afſtemminge, in ſaken daer in geen overſtemminge plaets heeft, ganſchelijk ſoude worden vernietigt: nadien het ſich ſelve wederſpreekt, in alles eenparig te moeten ſijn, en in ſommige ſaken, tot den einde toe, van malkanderen, en over ſulx van de meerderheyt te mogen verſchillen. Van de ſelve kracht is het voorwendſel van de betrachtinge van 's Lants behoudeniſſe: want indien men in het gevoelen van de meerderheyt altijd moet overgaen, als de ſelve oordeelt, dat 's Landts welvaren geen diſcrepantie of verſcheydenheyt kan lijden, ſoo is mede kenlijk, dat daer door de voorſz vryheit t'eenemael wort weggenomen; alſo de meerderheyt ſoo licht kan oordelen, dat 's Lants behoudeniſſe geen tegenſpreken lijdt, als de ſelve by meerderſtemmigheit tegens de contradictie der verſchillende Leden een beſluit kan formeren. Waar uyt dan al wederom blijkelijk is, dat in ſaken, waer in geen overſtemminge plaets heeft, yder lid nevens en om de liberteyt van conſenten de vryheyt moet hebben, om van 's Lants heyl of on-

heyl

heyl te oordelen, ſonder dienaengaende ſijn oordeel aen de meerderheyt te moeten onderwerpen. Het is waer dat een lidt in zyn oordeel kan dwalen, maer het is oock waer, dat ſeventien leden in het huune konnen feylen: nadien de menigte ſoo weynigh bewijs is van waerheyt, als het kleyne getal een preuve is van dwalinge, gelijk de bevindinge in ſeer vele ſaken van de werelt ons ſeer krachtigh beveſtigt. Men heeft in alle tijden geſien, van wat kracht en vermogen in alle vergaderingen, ſoo wel van ſtaet als van religie, het exempel is geweeſt van voorſittende Leden, inſonderheyt als hunne reden met aenſien wert onderſchraagt, en hoe menighmael het gebeurt is, dat men na vele of waarachtige of gemaeckte deliberatien eyndelijk gevallen is aen de zyde daer de redenkavelingen haer klem ontfangen, niet van de reden, die al veeltijdts naeckt en bloot ſtaet, en daerom weynigh aenhangers heeft, maer van 't menſchelyck aenſien en vermogen. Waar van de vergaderingh van Trenten een aenmerkelijk voorbeelt is, en waar van men onk vele exempelen van ſtaets vergaderingen ſoude konnen vinden.

Dit is de Meeſterſchap van Amſterdam, een Meeſterſchap over hun beurs en hunne bedonge vryheyt, die alle de Leden van Hollant, van de Ridderſchap af tot Purmerent incluis, ſonder eenigh nadencken van ſuperioteyt konnen oeffenen, en die Philalethes metzyn wil (want het vermogen heeft hy niet) aen die van Amſterdam niet en kan benemen, ſonder ſich ſchuldigh te maken aen de miſdaet van gequetſte privilegien, en geſchonden grontwetten van den Staet, die op de vryheyt gebout is, en op de ſelve moet beſtaen; en die inſonderheyt moet blijven in een Republyk, daer in de ſtemmen worden getelt, en niets altijds gewogen, en daer in de minſte ſo veel te ſeggen heeft, als de meeſte: gelijk oock de Heeren van Amſterdam aen de laetſte ſte ſtad van het Zuider-en de uiterſte van het Noorder-quartier ſo veel willen laten, als ſy voor ſich willen behouden, dat is de vryheit van toe-of afſtemminge in ſaken, daer in geen overſtemminge plaets heeft. Is dat niet een groote Meeſterſchap voor een ſtadt, die in de extraordinaris middelen, daer in ſy nevens d'andere Leden bewilligt, en daer uit men de koſten van de wervinge, als die met eenparigheyt ware geconcludeert geweeſt, ſouden hebben moeten vervallen, alleen byna een gantſch derdepart draegt van 't geen de geheele Provintie van Hollant contribueert, en die in ſo groten ongelykheit niet anders en eiſcht, als een gelyk recht nevens anderen dat is de Meeſterſchap van hun beurs, en de vryheit in verdere ſaken, die niet als met eenparigheit konnen worden beſloten: welke vryheit alleen de gelijkheit in ſo groten ongelykheit van vermogen dragelyk maekt. Men vint in oude Hiſtorien verſcheide voorbeelden van Republyken, beſtaende uit verſcheyde Leden, gelyk de onſe, daer in wel alle ſaken, ſonder eenige uytſonderinge, met meerderheit van ſtemmen wierden beſloten, maar waer in het recht van yder lidt naar deſſelfs vermogen wierde geproportioneert; in ſulker voegen, dat een ſtad van meerder magt, als d'andere, ook naar den maet van dat vermogen te ſeggen hadde in de Republyk; niet alleen ontrent het inwilligen van middelen, maer ook ontrent het vergeven van ampten, naer het voorbeelt van alle maetſchappyen, in de beſtieringe van de welken de Compagnons te ſeggen hebben na evenredenheit van 't geen ſy in de maatſchappy hebben ingeleit, volgens de welke ook de deelen worden gemaekt van winſt en verlies. De Heeren van Amſterdam willen geen verandering maken in de forme van de Regeringe van onſe Republyk, maer ſullen oock daer geen veranderinge lyden. En gelykſe ſeer gaerne ſullen aenſien, dat zy in ſaken van overſtemminge, door de minſte ſtadt, die haer met anderen voegende de meerderheit kan maken, en de ſchael doen overgaen, werden overſtemt, ſo ſullen zy nimmer gedogen, dat men tegens haar, al ware het met achtien Leden, ſal concluderen in ſaken, daer in, volgens de grontwetten van den Staet, d'overſtemminge verboden is.

Zie hier, myn waerde lantsgenoot, de Wederlegging van het laſterſchrift van Philalethes ten eynde gebragt, en de eer ſo wel van de Republiquains in het algemein, als die van de Regeringe van Amſterdam in het byzonder verdedigt, tegens een vyant van de vryheidt, en den geeſt van een Royaliſt, 't geen ſo verkeerde geeſt is in een Republyck, als de geeſt van een Republiquain een averechtſche geeſt is in een eenhoofdige regeringe. *Boni civis eſt, præſentem Reipublicæ ſtatem tueri. 't Is de plicht van een eerlijck man de tegenwoordige Regeringe van ſijn vaderlandt voor te ſtaen*, niet ſo de ſelve begrepen wort by een heersſuchtig menſch, maer ſo alſſe waerlyk op haer gronden beſtaet, gronden die by de voorouders voorſichtig geleit zyn, en daerom onbeweegck en onwrikbaer moeten zijn en blijven.

EYNDE.

Den Nederlandſchen MARS,

Vervordert dagelijks de toeruſtingh van Oorlogh, met een couragieus beſluyt van ſelfs te vertrecken;

Waer op de Gerechtigheyt komt, en wenſt hem dit navolgent; en ſpreekt hem aldus aan:

GY Nederlantſchen Mars; gy weet al 't 's Landts ſecreeten,
Gy weet, dat ik niet weet, en noch niet hoef te weten,
Gy weet d'oorſaak, waarom dat gy van hier vertrekt,
Gy weet of 't nodig is, terwijl u is ontdekt
Hoe dat 's Lands ſaken ſtaan, van d'Oorolog en Vrede,
Indien het nodig is, beſtaat u reys uyt rede,
Waar door ik kom eer gy reysvaardig ſeyt te gaan,
En ſpreek u met dees wens, voor u vertrek eens aan:

SOo weet, dat ik u wens, indien gy moet vertrekken,
Dat u vertrek dan mag tot het 's Lands welvaart ſtrekken,
En weet dat ik u wens, als gy van hier moet gaan,
Dat gy dan triumpheert, in 't geen gy wilt beſtaan:
Ik wens u noch eenmaal, een voorſpoet in de ſaken,
Die gy meent tot 's Lands beſt, door u vertrek te maken,
Het zy dan hoe 't mag zijn, ſoo als gy 't beſt verſtaat,
Met een goed overleg van u getrouwen Raad,
'k Wens dat gy door 't beleyd van overwijſe reeden,
Kon maeken dat het Swaart mocht roeſten in de ſcheede,
En als gy voor 's Lands beſt, u beſt dan hebt gedaan,
En dat ten zy tot Vree, noch Treves en verſtaan,
Maar dat 'er wort verſocht langſame omme wegen,
Om dan op 't onverſienſt, een Oorolog te pleegen,
In dit Welvarent-land, ſoo wens ick dan dat gy,
Indien het weſen moet, het Swaart gort aan u zy
Van de Gerechtigheyt, en wilt klocckmoedig ſtrye,
Om 't Land van 't Vyants Swaert, door dit ſwaert te bevrye;
Toont u dan als een Mars, die met Gerechtigheyt,
Door dwang, en doch met vreugt voor ſijn gemeente ſtrijd,
En ſoo daar nodig zijn veel dappere Oorlogs-mannen,
Soo wens ik dat het Lant eenparig magh aenſpannen,

Om u byſtant te doen, en dat dan wort getoont,
Dat 'er een Batavier in yders boeſem woont,
En 'k wens ſoo 't nodigh is, als gy de trom laet roeren,
Dat dan de Burgery, en duyſenden van Boeren
Gereet en willig zijn, om u ten dienſt te ſtaan.
En nemen het geweer met vreugt en blijdſchap aan,
En toonen dat ten zy gewillig zijn in 't ſtrye,
Om haar Gerechtigheyt voor 't onrecht te bevrye.
ô Nederlandſchen Mars, 'k wens vorders dat gy magh
Regeeren als een Mars, vol wijsheid en ontſagh,
En dat d'Algever u ſoo veel wijsheid wil geven,
Dat gy door het beleyt van wijsheid ſoo magh leven,
Dat ider u bemint, 't zy hoogh of leegh van ſtaat,
En 'k wens dit lof, van u, door d'heele werelt gaat,
Dat gy Rechtvaardigh zijt, beſadigt in u reeden,
En dat by u geenſins de valsheyt wort geleeden,
Maar dat gy 't Recht bemint, en ook ſoekt voor te ſtaan,
Met goetheid, en als 't miſt, ſoo moet het anders gaan,
Want 't Edel Bloet laat ſich van niemand ringel-ooren,
Daarom wens ik dat u nooyt valsheid komt te vooren,
Maar 'k wens dat al de twiſt en de tweedrachtigheyt,
Door u welſprekent lid, mach worden neergeleyt,
En 'k wens, ſchoon dat gy maakt Oorlogs omſtandigheden,
Dat gy ſonder gevecht, magh koomen tot de Vreede,
Dit is mijn hoogſte wens, dat het ſoo moght geſchien,
En is 't dat gy vertrekt, 'k wens u haaſt weer te ſien
Kloekmoedig en geſont, 'k wens gy meugt triumpheeren,
In u voorneem en wil, en dat gy haaſt mach keeren,
In dit u eygen Hof, daar de Gerechtigheyt
U weer omhelſen ſal, om dat gy voor haer ſtrijd.
Dit wordt noch eens gewenſt van d'Gerechtigheede,
Dat gy door Reeden-ſtrijd mag komen tot de Vreede.

Op d'oprechten aert van den Hollantſchen Leeuw.

EEn Leeu ſeer fel van kracht en macht,
Word door goetheid, ſoo tam gebracht,
Dat hy hem laat gewillig ſtreelen,
Van die, die hem oprecht bemint;
Soo dat hy dan gelijk een kint,
Met hem ſal wentelen en ſpeelen;
Maer als men met hem lacht en boert
Soo lijdt hy ſluymerend en loert,
Met open, nog geſloote oogen,
Stil-ſwijgent is hy op ſijn hoen,
En die hem dan meent quaat te doen,
Vind zich door 't opſtaen wel bedrogen.

AMSTERDAM

Gehoont en beledight in hare GEDEPUTEERDENS EN PAPIEREN.

HEt is van ouds aengemerckt, en by veele Politijke Schrijvers voor een ordinaris middel ter neder geſtelt, dat die geene, die verandering van Regeringe voor hebben, haar voornemen niet konnen uytvoeren, ſonder de voorſtanders van de wetende Regeringh aen een zyde te helpen, en dat ſulx niet glimpelijk en kan geſchieden, ſonder deſelve yets te laſte te leggen. De exempelen daer van zyn veelvuldig en van die natuur, dat het beter is deſelve te vergeten, als op te halen. Alleen kan de geheugeniſſe dienen, om te beter voorwaerts uyt te ſien. Waer toe ſeker Regent, die verandering in 't hooft ſchijnt te hebben, tegenwoordig aenleydinge komt te geven by ſijn Miſſive geſchreven aen een ander Regent, apparent van ſijn Cabale, in het verhandelen en defenderen van drie ſaeken, waer over hy ſeyt dat Burgermeeſteren en Regeerders der Stadt Amſterdam ſich t'onrecht ſouden beklagen: Als eerſtelijk, wegens het bevel door den Raed-Penſionaris van Holland op den 16 February laeſtlieden gegeven, om de deuren van de Vergader-plaetſe, en Vertrekken van de Heeren Staten van Holland en Weſt-Vrieſland te ſluyten, en daer wel yemandt in, maer niemandt uyt te laten. Ten tweeden, over het doen op-en buyten ſtaen van twee Heeren Gedeputeeerdens van deſelve Stadt. En ten derden, over de verzegelinge van des Stadts Chartres en Papieren. Ende of wel de voorſz. twee eerſte Pointen van weynigh belangh ſchijnen te zijn, in comparitie met het derde, dat in geenderley wijſe, goed gemaekt kan worden, Soo ſal het echter de moeite wel waerdigh zyn yder point op ſijn ſelve te ontleden en te examineren; ſonderlinge, dewyle het eerſte is een voorbereitſel tot het tweede, en het tweede tot het derde, en het derde van ſulke uytſporigheyd, dat van diergelijke in deſe Republique geen exempel werd gevonden. Of nu deſe nieuwigheyt tendeert tot verandering van de Regeringe, ende of de Regent, om daer toe te geraken, dienſtig acht de Heeren van Amſterdam aan een zyde te helpen, ten minſten buyten de Vergaderinge te houden, ſal by die geene, die de voorſz. Miſſive met opmerkinge leſen, en de weſende Regeringe beminnen, beſt geoordeelt konnen werden.

Wat dan aenghet het eerſte point, ſoo is in den grond en naer de natuur van de ſake onwederſprekelijk dat van de grootſte vryheid van het Lant altyd is geweeſt, en noch is, het vry in-en uytgaen ter Vergaderinge van de Heeren Staten van Holland ende Weſt-Vrieſland, ten regarde van de Ridderſchap en Edelen, en Gedeputeerdens van de Steden ter voorſz. Vergaderinge beſchreven: Ende dat deſelve Vryheyt niemant van de Wettige Comparanten, wie hy zy, uyt eenigen oorſake of prætext, hem ſelve, of ſijn Principalen concernerende, benomen kan werden.

Waer op de Heeren van Amſterdam ſich tonderende, en klagende, dat men door het geven van opgemelte ordre om de deuren te ſluyten, en 't geene daer op is gevolgt, de voorſz. vryheyd heeft te kort gedaen, ſoo ſtaet te examineren op wat wijſe, en met wat middelen, de Regent het ſelve tracht te verſchonen, als hy ſeyd. *Dat het kennelijk s, dat ſoo wanneer men van eenige ſaken van groot gewicht en importantie in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge geeft gebeſoigneert, het tot verſcheyde malen is gebeurt, dat men de deuren van de Vergaderinge heeft doen ſluyten, en verboden dat niemandt daer uyt ſoude mogen gaen of gelaten worden, ſonder kenniſſe van haer Ed. Groot Mog. daer van de exempelen ſoo notoir zijn, dat alle de geene, die de Vergaderinge eenige jaren herwaerts hebben gefrequenteert, daer van volkomen kenniſſe zijn hebbende.* Welke ſtellinge wel aennemelijk ſoude weſen, als de Regent niet verder ginghals tot het ſluyten van de deuren; ſoo om dat de Staets-gewijſe deliberatien noit met open deuren werden gehouden, als inſonderheydt om dat men ten regarde van ſaeken van hooge importantie, en die ſecreteſſe vereyſchen, wel gewoon is wat meerder ſorge te dragen, dat de deuren niet open blijven, of eenige occaſie werdt gegeven, dat luyden, die geen part of deel hebben aen de Vergaderingh, door het een of ander middel ſouden komen te hooren, het geene aldaer werd verhandelt, een ſake die in taſtelijcke reden beſtaet: *maer dat* daer beneffens mede verboden ſoude weſen dat niemandt van de Leden daer uyt ſoude mogen gaen, ofte gelaten werden, tegen de voorſz. natuurlijke vryheyd, is onwaer, en t'eenemael buyten en tegens alle recht en reden, en ſulcks oock ongeoorloft, tenware de Leden ſelve daer in quamen te bewilligen, in hoedanigen geval men niet ſoude konnen ſeggen, dat die geene, die ſijn vryheydt overgeeft, ongelijck wierd gedaen. En daerom is het ook niet geloofliik dat de exempelen van ſoodanigh verbodt ſoo notoir ſoude zyn, dat alle die gene, die de Vergaderinge eenige jaren herwaers hebben gefrequenteert, daer van volkomen kenniſſe ſouden hebben. Want behalven dat het ſelve ſich licht laet ſeggen, en in der daedt ſtrijdigh zoude weſen tegens d'ordinaris gewoonte van de Vergaderingh, ſoo ſal niet een exempel te voorſchijn gebracht konnen werden (veel min in alle deelen gelijckheydt hebbende met het voorval in quæſtie) dat ſoodanigh bevel van ſluyten, met verbodt van uytlaten, eyt of oyt gegeven, of gepraeert ſoude zyn. En werd ook niet gelooft dat 'er een Regent de Vergaderingh van Hollandt eenige jaren herwaerts gefrequenteert hebbende, te vinden ſal weſen, die ſoodanigen exempel ſal weten by te brengen; behalven dat het ſimpel ſeggen van ſulke Regenten, ſonder opgevinge van dagh en tydt, niet genoegh zoude weſen om ſoodanige klaerblijklijkheyd te bewijſen, als de Regent vaſt ſtelt; men ſwijge noch dat ſulke Regenten ſpeciale kenniſſe ſouden hebben, dat men niet alleen de deuren van de Vergaderinge, maer ook van de Vertrekken, zoude hebben doen ſluyten, met verbodt van niemandt uyt te laten, ſupponerende een macht en faculteyt, om ten minſten eenige Leden, tegens haer wil en dank, tot nader ordre (quanswijs) van haer Ed. Groot Mog. op te mogen houden, ſtellende in dat geval de kracht van de Vergaderinge in het goedtvinden van eenige weynige; in allen ſchijn, als of de ſelve, of ook het meerder gedeelte van de Vergaderinge, het recht competeerde om andere, of wel het minder gedeelte in de Vergader-plaets te houden tegens de voorſz. natuurlijke Vryheydt (het vergult van de Vergaderinge) en bekende ordre van het Landt en wettige Regeringe, volgens de welcke in ſaeken tegens de Rechten ſtrijdigh, geen overſtemminge valt, en gevolgelijck achtien Leden tegens het negentiende alſoo weynigh te ſeggen hebben als tien tegens negen, of eenigh ander meerder getal tegens het minder. En kan dienvolgende het voorſz.

voor-

voorval in het eerste point gemelt, in sijn natuur, en sonder andere omstandigheden aengemerkt werdende, niet anders opgenomen, geduydt, of genoemt werden, als een schadelijke nieuwigheydt, aenloopende regelrecht tegens de voorsz natuurlijke Vryheydt, en als een onrechtmatige aenmatiging van een onbehoorlijk gesagh, tot subversie van de oude gronden van de Regeringe, loffelijke en wel hergebrachte Costumen, ende dat by gevolge de Heeren Burgermeesteren en Vroedschappen der Stadt Amsterdam de grootste reden van de wereld hebben om sich daer over te beklagen, als over een ongewoone en ongehoorde sake.

Sonder dat in desen tot eenige verschoninge kan dienen, dat de Regent seyt, *dat het abusif zoude wesen, dat de Raedt-Pensionaris van Hollandt alleen en sonder præallable omvrage, tot het voorsz sluyten ordre zoude gegeven hebben, dewijl hy by 't vervolgh van sijne Missive, het doen van den selven Raedt-Pensionaris hier mede excuseert, dat in saeken van vry meer gewicht en importantie, als is het openen en sluyten van de deuren van de Vergader-plaetse, by den Heere Raedt-Pensionaris menighmael, sonder formele omvraegh, conclusie werdt genomen, wanneer niemandt van de Leden tegens het nemen van die conclusie, eenige considerationen moveert.* Hoedanige excusen hy immers niet zoude behoeven te maken indien het waer was dat de Raedt-Pensionaris een omvrage had gedaen. Waer jegens niet en doet, dat de Regent sich gelaet als of de Leden stilswijgende, de propositie en het versoek van sijn Hoogheydt zouden hebben geapprobeert, of ten minsten aengesien, dewijl stilswijgen wel geen tegenspreeken is, maer dapper veel verscheelt van een consent, en aen den swyger niet kan præjudicieren, ten zy expresselijk uyt den naem ende van wegen die gene die swijgen, werdt gesproken, en dat dezelve sulcx hooren en laten passeren, in hoedanigen geval het stilswijgen en consenteren van gelijke kracht en werkingh kan werden gehouden, het welke de Regent ook wel beseffende, bewogen schijnt te hebben om abusivelijk, en buyten de waerheydt te seggen, dat de Raedt-Pensionaris tegens den Kamer-bewaerder geseyt zoude hebben, dat haer Ed. Groot Mog. begeerden, dat de deuren geslooten zouden werden, het welke indien waeragtig was, en dat alle de Leden het zelve hadden gehoort en verstaen, soo zoude het passabel wesen dat de Raedt-Pensionaris niet geseyt zoude konnen werden eenigh excès begaen, of overmatige authoriteyt aen sich genomen te hebben, maer anders niet. En wat belanght het concluderen in saeken van meerder importantie, sonder speciale omvrage, daer op kan geseyt werden, dat men niet altijdt otte soo seer moet sien op het geen so nu en dan, by inadvertentie of wel by toegeventheyd van de Leden, geschiedt magh zijn, als wel op het gene volgens de ordre van het Landt had moeten en behooren te geschieden, volgens den eedt waer aen de Raedt-Pensionaris, soo wel als alle andere Comparanten ter Vergaderinge, is verbonden: Latende voorts aen het bescheyden oordeel van alle beladighde menschen wat het apparenste is, te weten, of de klachten van de Heeren van Amsterdam voortkomen uyt een animositeyt, gelijck de Regent by de voorsz sijne Missive heeft vast gestelt, ofte het voorsz bevel van het sluyten der Deuren, soo wel van de Vertrekken als van de Vergader-plaets, gedient moet hebben als tot een nodige brugh om tot het tweede te komen, dat is om de Gedeputeerdens die men niet buyten wilde laten gaen, uyt de Vergaderingh te doen opstaen, ende tot nader ordre in het Vertreck te houden, hoedanigh exempel niet gevonden zal werden, soo lange als de Republijcque heeft gestaen.

Wat nu belanght het tweede poinct, rakende het buyten staen van de voorsz twee Gedeputeerdens der Stadt Amsterdam: Staet voor eerst te letten, dat de Regent by

de voorſz. Miſſive verhaelt, *dat ſijn Hoogheydt geſeyt zoude hebben, dat, nademael het gene hy voor te dragen hadde eeniger mate raeckte de perſoonen van de voorſz Gedeputeerdens, hy verſocht had, dat deſelve geduyrende de deliberatien zouden willen gaen in het Vertreck van haer Edel Groot Mog., ende dat ſy luyden ſonder yetwes daer tegens by te brengen, in 't ſelve Vertrek waren gegaen. Ende dat hoogſtgemelte ſijne Hoogheydt daer op de bewuſte ouverture had gedaen, ende naer lecture van de voorſz. Miſſive verklaert, dat hy ſich daer mede van ſijn plicht als Stadthouder hadde gequitteert, latende aen de volkomen vrye deliberatie en goedvinden van haer Edel Groot Mog. om daar in te diſponeeren ſoo als deſelve ten meeſten dienſte van den Laude bevinden zoude te behooren, ende dat de Heeren Edelen daer op van de tafel opgeſtaen zijnde, ende de andere Leden ſigh van gelijken preparerende om daer over te delibereren, de voorſz. twee Gedeputeerdens buyten ordre ende bewilligingh van de voorſz. Vergaderingh wederom binnen waren gekomen, en geſuſtineert hadden, ook preſent te willen zijn, als over de voorſz. ſake ſoude werden gedelibereert. En dat daer over onder de Leden verſcheyde debatten waren gevallen, eenige ſuſtinerende dat ſy gehouden waren buyten te gaen, en alle de andere (uytgeſondert die van Amſterdam) de voorſz Gedeputeerdens verſoekende dat ſy ten minſten uyt diſcretie haer ſonden willen retireren, deſelve Gedeputeerdens echter daer toe niet te bewegen waren geweeſt.* Ontrent het welcke ſchoon wel yetwes te ſeggen zoude vallen, dat aen het ware weſen van de ſaek een beter aanſien zoude geven, ſoo ſal men echter 't ſelve ſoo laten paſſeren, ſonder dat van noden is, van het verſoek van ſijn Hoogheydt en vrywilligh buyten ſtaen van de voorſz Gedeputeerdens, ofte ook van het acquit van hoogſtgemelte zyne Hoogheydt van ſijn Stadthouderlijke plicht, veel te ſeggen, alhoewel dat men den Regent en paſſant zoude konnen vragen, of hy ſpreekende van 't acquit van de Stadthouderlijke plicht, daer mede wil te kennen geven, dat men meer hoogſtgemelte ſijne Hoogheydt in en ontrent het doen van de opgemelte verſoeken, Propoſitien en ouvertures ſoude moeten aanſien als Stadthouder van de Provintie, en niet als de eerſte van de Ridderſchap en Edelen. Want behalven het notabel onderſcheydt dat daer in is te vinden, ſoo behoort een Regent wel te weten, dat de Vergaderingh van de Staten is een by-een-komſte van de Ridderſchap en Edelen, midtsgaders Gedeputeerdens van de Steden, en dat dezelve geſamentlijk repreſenteeren de Staten van den Lande, dat is het corps van de gantſche Provintie, en dat onder de benaminge van Ridderſchap en Edelen, en onder de benaminge van de Gedeputeerdens van de Steden ſoo leer niet verſtaen werden de perſoonen in haer privé, als wel de geene van wiens wegen ſy ter Vergaderingh compareeren, gelijk als t'anderen tijde by de Ridderſchap, Edelen en Steden ſelve omſtandighlijk is verklaert. Soo dat om op ſijn ordre te verhandelen de queſtie die daer in beſtaet, of namentlijck de voorſz twee Gedeputeerdens ſchuldigh en gehouden waren, op bevel, of verſoeck van de andere Leden, op- en buyten te ſtaen, of niet; en of ſy onaengeſien ſoodanig bevel en verſoeck, ter begeerte van de regeerende Burgermeeſter ter Daghvaert, op haer plaets en in de Vergaderinge gebleven zynde, geſeyd konnen werden een ſeer onbehoorlijcke irreverentie begaen te hebben tegens haer Souverain, aldaer wettigh Vergadert, en of de voorſz andere Leden reden hebben ſigh daer over te beklagen, en te reſſenteren het ongelijk dat de Heeren van Amſterdam haer daer mede quamen aen te doen, ſoo als de Regent by de voorſz. ſijne Miſſive aen ſijn mede Regent en andere heeft getracht diets te maken. Waer ontrent wederom tot een grondſlagh geleyt en in ſonderlinge achtinge genomen dient te werden, dat de ſouverainiteyt van het Landt niet en is te vinden in de

Edelen

Edelen of Steden, affonderlijk en in haer ſelve geconſidereert, nogh ook niet in het meerder gedeelte van de ſelve, maer eenighlyk en alleen in de Ridderſchap en Edelen met en beneffens de ſtemmende Steden collegialiter, of door hunne Gedeputeerdens wettelyk en completelyk vergadert, ende tot een corps ofte lichaem gebracht, in ſulker voegen, dat by gebrek ofte abſentie van het een of ander integrerend Lidt, het lichaem ſijn volkomentheyt, en de Vergaderinge ſijn kracht niet kan hebben. Het welke klaer en alle voorſtanders van de wettige Regeeringe van Hollandt ende Weſt Vrieſlandt bekent zynde, ſoo is de vrage, hoe het in de gedachten van een Regent kan vallen, dat Leden van een lichaem, ſodanig gezag over malkander zouden konnen prætenderen, dat het eene Lidt het ander ſoude konnen doen opſtaen en buyten gaen, als het hem en eenige andere, de meerderheydt uytmakende, ſoo mochte gelieven. En met wat ſchijn van reght of reden ſoodanige meerderheydt ſigh ſoude konnen aenmatigen de gantſche ſouverainiteyt en de minderheydt beſchuldigen: als of die verſchillende van de meerderheydt ſigh tegens de ſelve meerderheydt, als haren Souverain irreverentelijk gedragen ſoude hebben. Een ſaeke waerlijk die ſigh ſelve ſchaemt en genoegſaem toont dat die gene die dat drijven, ofte ook laten paſſeren, de wettelyke Regeringe, ofte het aenpart haer Principalen in de ſouverainiteyt van den Staet toekomende, niet genoeghſaem behartigen of naer waerdye eſtimeeren. Ende dat by gevolge de Heeren Gedeputeerdens van Amſterdam niet anders als wel afgenomen kan werden, dat ſy de plaets van haer Stad in de Vergaderinge getrouwelijk hebben bewaert en ingehouden, alwaer't ſchoon waer dat ſy buyten ordre en bewilligingh van de ſelve Vergaderinge weder binnen waren gekomen en gebleven.

En dat ook die gene van de Leden, die de voorſz. Gedeputeerdens diſcretelijk verſoght hebben buyten te willen ſtaen, vry wat meer matigheyd gebruykt hebben, als de Regent en andere, die quanſuys verſtonden dat ſy daer toe gehouden waren.

Om nu te ſien waer op dat de voorſz. Regent en andere haer verſtandt hebben gefondeert, ſoo behoeft men maer naer te ſien de meergemelte Miſſive, by de welcke voor het eerſte en voornaemſte argument werdt gebruykt: *Dat het niet alleen in alle Collegien gebruykelijk ſoude weſen dat die gene over welckers ſaken wert gedelibereert, ſoo wanneer ſy Leden zijn van het Collegie, haer gedurende de deliberatie uyt het ſelve Collegie zouden moeten retireren, om aen de andere Leden van het ſelve Collegie de vryheydt om haer ſentimenten liber, en ſonder eenigh omſien te mogen uytten.* Maer *dat ook de inſtructien van meeſt alle Collegien daer naer ſouden zijn gedreſſeert* Ende voor het tweede argument. *Dat het ſelve ook een al-oudt gebruyk in de Vergaderingh van haer Ed. Groot Mog. geweeſt zoude zijn, ſoo verre gaende, dat niet alleen die geene, over welckers ſaeke ofte handelinge in het particulier gedelibereert ofte gereſolveert zonde werden, haer gedurende de deliberatie, uyt de Vergaderinge hebben moeten abſenteren, maer dat men ook zoude hebben doen buyten ſtaen die geene, die de naeſte vrienden waren; ſonder dat de qualiteyt van Gedeputeerdens ter Dagh vaardt, haer daer van zouden hebben konnen bevrijden. Jae dat ſelfs de Heeren Gedeputeerdens ter Dagh-vaerdt, op de ſimpele aenmaninge van den Heere Raedt-Penſionaris van Hollandt, in der tijd gewoon zouden zijn geweeſt te vertrecken, als in haer Ed. Groote Mog. Vergaderingh gedelibereert zoude werden over ſaeken, rakende de Steden waer uyt ſy waren gedeputeert.* Beyde welke Argumenten in 't eerſte voorkomen vry wat apparentie van reden en billikheyt voor ſich ſchijnen te hebben, doch wel geexamineert en op de ſaeke alhier in quæſtie toegepaſt werdende, van ſelve genoeghſaem-

ſaem komen te vervallen. Want alſoo redelijk als het ſchynt dat die gene, over welkers ſaeken werdt gedelibereert, haar geduurende de deliberatien moeten retireren, en dat de inſtructien van veele Collegien daer naer ſijn gedreſſeert: Als het ſaeken zyn van luyden in hun particulier, niet gemeens hebbende met de ſacken van het Collegie; als by exempel, daer den een of ander verſchil heeft met een derde, en ſijn ſelven niet kan rechten, of daer yemandt eenigh beneficie of gratie van 't Collegie komt verſoeken, dat hy hem ſelven niet kan geven, en diergelijke, alſoo onredelijk zoude het weſen in gelegentheydt daer diſcrepantie komt te vallen onder de Leden van een Lichaem of Vergaderingh; als by exempel, daer het eene Lidt het ander ſoekt te verkloeken, of daer dat meerder getal het minder gaern aen de handt zoude doen gaen, in hoedanigen geval het ſoo verre van daer is, dat ſoodanigen Lidt of Leden, die men ſoekt te verkloeken en aen de handt te doen gaen, gehouden zouden weſen uyt het Collegie ofte Vergaderinge te vertrecken, dat in tegendeel waerachtigh is, dat die geene, die haer daer toe zouden willen houden, niet excuſabel ſouden zyn van het plegen van een ſoorte van gewelt, waer tegen yder vry ſtaet ſich ſelven te beſchermen, ſonder dat van nooden is toevlucht te nemen tot de Juſtitie, of ſich door middel van dien in ſijne poſſeſſie te laten mainteneren, gelijk daer van ontallijke exempelen werden gevonden. Behalven dat ook geen Collegien van eenige duyr of beſtendigheydt zouden konnen zyn, indien aen de Leden van dezelve toegelaten quam te werden, dat den een den anderen, ofte het meerder getal het mindere zoude mogen botſen, zynde eveneens ofte ſulcx geſchiedt van achtien tegens een, ofte van tien tegens negen, gelijck hier vooren mede is getoont. En ſulcx behoort de Regent niet te ignoreren, dat op die gronden by verſcheyde Staets-gewijſte Reſolutien is verſtaen, dat de Regenten ende Vroedſchappen van de Steden malkanderen niet uyt mogen ſetten, ſoo om dat notoir is dat den een onder den anderen niet ſtaet, als om dat in rechten kennelyk is dat niemandt buyten of boven ſijn reſſort acte van Iurisdictie kan plegen: Ende daer mede komt ook te vervallen het tweede Argument, gefondeert quanſuys op een al-oudt gebruyck en practique. Want behalven dat die gene, die ſich op ſoodanigh gebruyck en practique wil beroepen, niet magh volſtaen met een ſimpel ſeggen, dat'er ſulcken gebruyck en practique zoude zijn, ſoo is het ſeeker, dat de Leden van de Vergaderingh van Hollandt noyt geprætendeert hebben bevoeght te zyn om malkander uyt de Vergaderingh te mogen ſetten, en dat het ſoo verre van daer is dat deswegen een aloudt gebruyk en practique in de Vergaderingh van haer Edele Groot Mogende zoude weſen, dat niet een exempel voor deſe tydt te berde gebracht zal werden, daer ſulcx is onderleyt, veel min geeffectueert. Ende is de reden daer van lichtelyk te begrijpen, als men conſidereert aen de eene zyde, dat de menſchen die de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. uytmaken, niet en komen uyt haar eygen hoofde, maer als Gedeputeerdens van de Heeren hare Principalen, weikers perſoonen en plaetſen ſy alleenlyk repreſenteren. En dat het abſurd en ſeer gevaerlijck zoude weſen, dat den een ſich ſoude onderwinden, ſonder ſpeciale laſt van ſijn Principalen, den anderen uyt te ſetten, al was het met een meerderheydt van ſtemmen, en ſijn Principalen door middel van dien ſubject te maken, dat andere Leden, op andere tijden, met gelijke meerderheydt van ſtemmen, haer op deſelve wijſe zouden konnen uytſetten. Ende aen de andere zijde, dat in de macht van de Gedeputeerdens niet en is, haer te laten uytſetten, ofte eenige complaiſance daer ontrent te gebruycken, tot nadeel en onvergoedelijke præjuditie van haer Principalen, ſonder daer toe mede ſpecia-

lijk

lyk gelaſt ofte geauthoriſeert te zyn; waer toe klaerlijk niet genoegh is dat de Leden generalijk geauthoriſeert werden, om op voorvallende ſaeken te adviſeren; dewijle een generale laſt de Principalen niet kan obligeren in ſaeken ſtrydigh, niet alleen tegens de natuur en weſen van de Vergaderingen, maer ook tegen alle recht, reden en billikheydt.

Behalven dat ſoodanige Gedeputeerdens, die ſonder laſt van haer Principalen, een ander Lidt hadden helpen uytſetten, ofte haer ſelven hadden laten uytſetten, deswegen voor de ſelve hare Principalen ten uyterſten responſabel zouden zyn.

Soo dat het niet te verwonderen is, dat op de omvrage, die de Regent ſeyt dat op het doen vertrekken van de twee Gedeputeerdens van Amſterdam uyt de Vergaderinge, is gedaen, maer eenige zijn gevonden, die (Godt weet om wat redenen) hebben geadviſeert, dat de ſelve Heeren Gedeputeerdens gehouden waren buyten te ſtaen, en dat alle de andere niet verder hebben derven gaen, als tot een diſcreet verſoek, 't welk ſekerlijk niet geſchiedt zoude wezen, indien dat deswegen een aloudt gebruyk, of bequame exempelen, op de voorſz omvrage paſſende, in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog waren gevonden: konnende ſeer wel zijn, dat in andere ſoort van ſaeken, niet gemeens hebbende met de ſaeke in quæſtie, en van ganſch andere natuur, is gebeurt, dat het een of ander Lidt van de Vergaderinge, geduurende den tijdt, dat by haer Ed. Groot Mog over des ſelfs ſaeke wierdt gedelibereert, buyten heeft geſtaen. En dat zulex ook wel is geſchiedt ten regarde van Gedeputeerdens van de Steden, als over ſaeken hare Stad of Steden rackende wierdt gedelibereert, maer niet anders dan als de ſoodanige *privatorum loco*, als private luyden wierden geconſidereert, en in zulke zaeken als boven is geſeyt, en daer de Vergaderinge bevoeght was over te diſponeren. Het welke daer uyt te meerder kan afgenomen werden, dat de Regent in plaats van de voorſz. aloude gewoonte en practijke te bewijzen, zelve daer van afgaet en zeyt, *datter ook verſcheyde Reſolutien zouden zijn, dat ſoo wanneer over een officie of beneficie ter Vergaderinge werdt gedelibereert, de Verſoekers gehouden zijn op te ſtaen, en ſich uyt de Kamer van haer Ed. Gr. Mog te begeven, om aen de zelve te laten de vrybeydt van hare deliberatie* Het welke waerachtigh is, en tot een bewijs kan ſtrekken dat het zelve in andere zaeken geen plaets kan hebben, ſonderlingh van zulken belangh als de zaek in quæſtie, en dat by zoo verre de Regent daer van een exempel of reſolutie hadt weten te bekomen, hy de zelve zo wel als deſe opgehaelt, en tot vaſtſtellinge van ſijn ſuſtenue bygebracht zoude hebben.

Wat nu belangt het voorgeven dat de voorſz. twee Gedeputeerdens ſigh teghen de Staet vergrepen zouden hebben, zynde in der daet den dekmantel waer van in den aenvank deſes is gedacht; namentlijk dat die geene die veranderinge van Regeringe voor hebben, haer voornemen niet konnen uytvoeren, ſonder de voorſtanders van de weſende Regeringe van kant te helpen, en dat ſulx niet glimpelyk kan geſchieden ſonder de ſelve yetwes te laſte te leggen. Soo is voor eerſt ſeeker dat de voorſz. twee Gedeputeerdens ſigh wegens hare handelinge aen de Heeren Burgermeeſteren en Vroedſchappen van Amſterdam hare Committenten hebben verantwoordt, en volgens de grondtwetten van de Republicque niet ghehouden zyn aen ymandt ter wereldt verder reekenſchap te geven. Zynde vorder wel gebeurt dat luyden die ſigh in haer particulier, of commiſſie van den Staet hadden vergrepen, ter Vergaderingh

van haer Ed. Gr. Mo. zyn ontboden, en naer verhoor en gedane defenſie, ſerieuſelyk gereprimendeert, en dat de zelve, gedurende de deliberatie over hunne ſacke, buyten hebben geſtaen, waerlyk met groote reden. Want wie ſal tegenſpreken dat die geene, die in privé een miſſlagh tegens den Staet komt te begaen, het zy met voordacht of onbedachtſaemheydt daer over by de Staten, dat is by de Ridderſchap, Edelen en Steden, wettelyk beſchreven en vergadert, repreſenterende de Souveraineyt van het Landt, niet gecenſureert zoude mogen werden, ofte dat die geene, die ſigh in commiſſie van de Staten ſelve heeft te buyten gegaen, mede door malitie of inadvertentie, van de Staten ſelve niet gereprimendeert zoude mogen werden. Maer dat oyt of oyt verſtaen ſoude weſen, dat Gedeputeerdens van een ſtem mende ſtadt, die haer doen en laten aen hare Principalen hadden verantwoort, en ſigh niet in haer privé of eenige aenbevolen commiſſie van Staet hadden vergrepen, op voorgaende bevel vanden Raed-Penſionaris, vande Vergader-plaets en Vertrecken te ſluyten, en niemandt ſonder ordre van haer Ed. Gr. Mo. uyt te laten gaen, door een meerderheydt van ſtemmen van de Leden geordonneert ſoude weſen, van des Stadts plaetſe op te ſtaen, en in het Vertreck te gaen, is een ſacke, waer van de Regent, die ſigh deſenthalven op een aloud gebruyk en practique beroept, in de oude en nieuwe Regiſters van Staet geen eenigh exempel zal vinden, men late ſtaen ſoodanigen geval, als naer Rechten, tot verificatie van een vaſte gewoonte of practique word vereyſcht: en of ſchoon genomen yets diergelyx, in een boſe tijd, was ondernomen, ſo zoude het echter voor een goedt Regent betamelyker weſen, ſulx in een tijdt als deſe, te verſwijgen als op te halen. Behalven dat in alle ſaeken meer geſien moet werden, op het geen naer de wetten, en welhergebrachte coſtumen van het Landt hadt behooren te geſchieden, als op het gene onordentelyk opgenomen, en niet op de beſte wijſe uytgevoert zoude mogen zyn. En ſulx is ook ſeer wyſſelyk by de ouden geſeyt, dat quade exempelen in geen conſequentie getrocken konnen werden. Ende by gevolge dat al waer 't ſchoon ſacke, dat eenigh Gedeputeerde van een Stadt in ſulker voegen was gehandelt, als de Regent, (ſoo het ſchijnt) de domme menſchen wil doen gelooven, en dat de deſelve van ſijn eygen Stadt, het zy door opgekomen veranderingh in Regeringe, of anderſints, was verlaten, dat het ſelve by gevolge met een eenparigheydt van alle de Leden, en ſulx mede van ſijn eygen ſtadt, was geſchiedt, ſoo zoude het ſelve echter, ſonder de gronden van de Republicque om te ſtooten, niet getrocken konnen werden tot een uytſettinge by overſtemminge, gelijk in deſen werdt geſuſtineert. Konnende yder een wel ſien, dat de brugh van ſoodanige overſtemminge eenmael geleyt werdende geen Gedeputeerde van ſijn perſoon, en geen ſtadt van ſijn ſtem in de Vergaderingh van Staten verſeekert ſal konnen blijven. En dat het gene in het eene Lidt by middel van overſtemminge werdt gedaen, door 't ſelve middel op andere tijden, aen de andere Leden in het werk geſtelt zoude konnen werden. En de machtighſte altijdt de beſte kans ſouden hebben: zynde by de beſte Hiſtorieſchrijvers van over lange aengeteyckent; dat die gene die yetwes (ſelve met goede inſichten) tegens de gemeene ordre hadden helpen invoeren, ſich deswegen daerna dapper hebben beklaeght, en dikwils ſelve hebben moeten dragen de onheylen daer uyt ontſtaen; hebbende de ervarentheydt aen alle Staetkundige geleert, dat al te onbedagte toegeventheydt metter tydt veraert in een ſlaefſe ſubjectie, en dat door middel van dien de dierbare vryheydt, die met ſoo veel ſorge en ongemak is verkregen,

en

en noyt braef man als met sijn leven heeft geabandonneert, ongevoeligh werdt verloren. En alhoewel men dese saeke daer by zoude konnen laten, soo sal echter tot nader overtuyginge van een tastelijke onordentelijkheydt, nogh in 't korte konnen dienen, dat als men reflecteert op de reden ofte oorsake waerom men de voorsz twee Gedeputeerdens buyten de Vergaderinge heeft willen doen gaen. En op wat tijdt dat haer het selve is geverght, en wat daer op by ordre is gevolght, niet duysterlijk voorkomt, dat de intentie ofte toelegh van dat werk verder heeft gestrekt, als wel de uytslagh ofte het succes, aengesien de Regent by de meergemelte sijne Missive selve stelt, *dat naer de ordre op het sluyten van de Deuren de voorsz twee Gedeputeerdens versocht waren, dat de selve, gedurende de deliberatie soude willen gaen in 't Vertrock, en dat het selve sonder eenigh oppositie gedaen zijnde, de bewuste ouvertures waren gedaen en de geintercipieerde Brief van den Grave d'Avaux, gestelt in handen van den Heere Raed-Pensionaris om daer van lecture te doen, en dat het selve geschiedt, en de Leden opgestaen wesende om te delibereren, de voorsz twee Gedeputeerdens buyten ordre ende bewilliging van de Vergadering wederom binnen waren gekomen, ende gesustineert hadden, over de voorsz deliberatien present te willen zijn, ende dat daer over onder de Leden verschuyde debatten gevallen waren.* Een maniere van doen die wonderlijk luyt, want eerstelijk is niet wel te begrijpen, om wat reden de Leden hebben konnen goetvinden dat de voorsz Gedeputeerdens uyt de Vergaderinge souden gaen, eer dat die waren gehoort, en sulx eer dat sy selve wisten of konden weten of ten laste van de selve Gedeputeerdens yets te seggen zoude vallen. Ende ten anderen is het alsoo weynigh te begrijpen, waerom de Heere Raedt-Pensionaris die, als geseyt, de lecture van de voorsz Missive, in absentie van de voorsz twee Gedeputeerdens, eenmael hadt gedaen, op haer versoek geweygert heeft, de selve lecture in haer presentie andermael te doen. Dewijl de menschen, en voor al die de eere hebben van in de Vergaderingh van de Staten te verscheynen, ten minsten soo lange voor eerlijke luyden gehouden behooren te werden, tot dat sy van eenige misdaedt werden overtuyght, en in de mondt van al de wereldt bestorven is, dat niemand ongehoort gecondemneert magh werden. En zoude men by dese occasie den Regent selve konnen vragen, of het aloude gebruyk en practique in de Vergaderinge van haer Ed. Gr. Mog., waer van hier vooren is gesprooken, soodanigh leyt, dat als men voor desen over ymandts saeke goedtgevonden heeft te delibereren, niet altijdt die ordre is gehouden, dat de persoonen eerst zijn gehoort in haer defensie, eer dat men deselve heeft doen buyten staen, en over hare saeke gedelibereert, en of men de voorsz twee Gedeputeerdens geverght hebbende buyten te staen, eer dat sy waren gehoort, niet afgegaen is van het voorsz aloude gebruyk, en op een nieuwe en ongehoorde wijse met de zelve heeft gehandelt? Het is dan wonder datter noch menschen werden gevonden, die de voorsz proceduren trachten te verschonen en te stellen op reekeninge van een aloud gebruyk en practique in de Vergaderingh van haer Ed. Gr. Mog., daer het ter contrarie notoir en kennelijk is dat het gebruyk in de Vergaderingh en alle andere Collegien, geene uytgesondert, soodanigh is, dat de luyden eerst werden gehoort eer dat men over hare saeke delibereert, en dat in gene Registers of notulen van Staet, eenigh exempel ter contrarie is te vinden. Het welcke den Regent ook wel wetende gepermoveert schijnt te hebben, om sigh al-

leen te beroépen op een gebruyk, en kenniſſe van de Leden ter Vergaderingh comparerende, en van geen Reſolutien te ſprecken als in 't wilde, en alleen van Reſolutien, medebrengende, dat die geene die ampten of yets anders begeren, moeten buyten ſtaen gedurende de deliberatien, dat op deſe ſaeke ſoo veel te pas komt, als yder een kan denken.

Daer ſijn wel oude en nieuwe exempelen in de Regiſters van Staet te vinden, dat Comparanten ter Vergaderinge, door de Vergaderinge zyn gecenſureert en gereprimendeert, doch zal de Regent niet een eenigh exempel konnen aenwijſen dat ſulcx geſchiedt zoude zyn, voor en al eer de zelve op het geene haer te laſt wierdt geleyt waren gehoort, en noch minder dat de Vergaderingh ſich oyt aengematight zoude hebben ietwes te ſtatueren over die geene, die bewijſen konden de laſt en ordres van haer Principalen gevolght te hebben; men late ſtaen dat ſulcx geſchiedt zoude weſen ter præſentie en in weerwil van der ſelver Principalen by middel van overſtemminge. Zijnde by tyden van den Hertog van Alba voor tyrannig geoordeelt, dat Gedeputeerdens van de Steden, en der ſelver Miniſters mishandelt, geincommodeert en qualyck getracteert wierden, om dat ſy haer Meeſters trou en wel hadden gedient; 't welk ook occaſie heeft gegeven, en de eenighſte reden is geweeſt dat de Staten van Hollant en Weſt-Vrieſlandt met een gemeen concert goedtgevonden hebben, om in het begin van de volkomen Vrye Republicque, tegens diergelyke desordres te voorſien, de adviſen vry te ſtellen, en de Adviſeurs tot koſten en laſten van het Landt alle ſchade af te houden. Ende ſulcx ſoo zal men vinden, dat als over hondert jaren, en ook by onſe tyden, ſoodanige cenſuren en reprimendes zyn gebruykt, het ſelve altijdt is geſchiedt, alſſer bleek dat die luyden de commiſſien, haer van Staets of Stadts wegen opgeleyt, te buyten hadden gegaen, of haer in haer particulier buyten laſt of ordre van haer Principalen, hadden vergrepen, en daer van, naer verhoor en gedane defenſie waren overtuyght, zullende de ſelve exempelen, en namen van de perſoonen, om redenen voor dees tijdt werden verſwegen. Soo dat ſoo verre van daer is dat een oudt gebruyk en practique in de Vergaderinge zoude weſen, applicabel op het geverghde aen de Heeren Gedeputeerdens der Stadt Amſterdam, dat het nergens minder nae gelykt. Hebbende de Regent, ſich wel gewacht om ſulken maniere van doen, met middelen van Rechten te adſtrueren, dewyl hy licht konde weten, dat het ſelve *nullo jure* met geen recht gejuſtificeert konde werden.

Wat nu aengaet het derde point, rakende het verzegelen van Stadts Papieren, ſoo moet men bekennen, dat het ſelve noch merkelyk verder gaet als de twee voorgaende, ende een actie is in deſe Republicque ongehoort, waer ontrent twee dingen ſtaen te conſidereren. Eerſtelijk het beleydt om tot die actie te komen, ende daernae de gerecommandeerde Secreteſſe. En of wel by verhandelingh van het voorſz eerſte point een aenleydinge ghegeven werdt tot examinatie en wederlegginge van alle 't gene op die ſtoffe by den Regent is bygebracht, ſoo zal echter het ſelve alhier geëxcuſeert en gelaten werden aen het bericht van wegen de Stadt van Amſterdam op den 24 February ter Vergaderingh, en de Verantwoordinge van de ſelve Stadt op de Miſſive van de Regent, ſchriftelijk gedaen, om geen onnodigh werk te doen, ende alleen getoont werden, dat de maniere van doen is uytſporigh en irregulier,

daer

paer in beſtaende, dat de voorſz verzegelinge is gedaen tot laſte van een integrerend Lidt van Staet, door ordre van de mede-Leden, op ſuſpicie van een ongeoorlofde correſpondentie met een uytheemſch Miniſter gehouden, door de Heeren van Amſterdam, ten eynde om de ſelve correſpondentie te ontdecken, ende als dan te reſolveren of men de ſaeke zoude wijſen aen de Juſtitie: zynde vol van informaliteyten en disordre, ende bequaem om de gantſche Regeringe in verwarringe te brengen, dat miſſchien by de Leden, ten tyde van het geven van de ordre, ſoodanigh niet en is begrepen, als vervolgens betoont zal werden dat het ſelve begrepen hadt behooren te werden. Staende altijdt vaſt en ſeeker, dat het geene nu ten regarde van de voorſz Stadts Papieren is geſchiedt, op andere tijden op gelyke of mindere ſuſpicie, aen de Papieren van de Ridderſchap, Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, en de volgende Leden, zal konnen geſchieden, als wanneer de brugh geleyt ten aenſien van de Stadt van Amſterdam, bequaem zal weſen om alle andere daer over te doen gaen, en het naeberouw te ſpade zal komen; zullende noyt prætext ontbreeken om de ſake een glimp te geven. Saluſtius, een Staetkundigh ſchrijver, heeft in ſijn tydt wel aengemerkt, dat de Regeringen ſoo langh gelukkigh zyn, als de goede raedt daer ganghbaer is, maer als de complaiſance, of het ontſagh, de dienſtbaerheydt of gierigheydt daer in de overhandt nemen, als dan eerſt de middelen, en daernae de Regeringe ſelve, te gronde komen te gaen. Het is niet van noden de Leden te beduyden wat het is te weſen een integrerend Lidt van den Staet, ofte van de ſouveraniteyt, dewijle dat by yder genoeghſaem is bekent, en boven al by de Heeren Edelen en groote Steden, by de welke het beleydt van de Regeringe van oudts pleeg te zyn. Maer 't is wel de pijne waert te vragen, of 'er yemandt is van alle de Leden, die ſich zoude derven aenmatigen alleen ſouverain te zijn, en of 'er een lichaem van de ſouverainiteyt gevonden kan werden daer een integrerend Lidt aen manqueert; en gelyck men wel magh ſupponeren datter niemandt gevonden zal werden, die ſich alleen de ſouverainiteyt ſoude derven toeëygenen, ſoo magh men ook wel vaſtſtellen, dat yder een zal ſeggen, dat de ſouverainiteyt by alle de Leden in een lichaem vergadert, *pro indiviſo*, ofte onverdeelt reſideert, in ſulker voegen en op ſoodanigen wijſe, als de Heeren Staten van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt ſelve, by tijde van de Lyceſterſe factie, in den 1587, hebben verklaert, en dat by gevolge geen acte van ſouverainiteyt, hoe de ſelve zoude mogen zyn, gepleeght kan werden, ten zy alle de voorſz Leden daer in concurreren. Zynde belacchelijk, en van quaedtaerdigheydt niet excuſabel, dat de Regent in twijffel ſchijnt te trekken, of de Stadt van Amſterdam, als oorſpronkelijk gefondeert en beheert van particuliere Heeren, ſoo veel recht en part zoude hebben aende ſouverainiteyt van 't Landt als andere Steden, waer van origine, ſoo hy ſeyt, niet te vinden zoude zijn. Belacchelijck, om dat een Regent ter Vergaderingh van de Heeren Staten van Hollandt en Weſt-Vrieſlandt wel behoort te weeten wie de Staten zyn, of om noch klaerder te ſpreeken, wie beyde de Staten, dat is, den Adel en het Volk, repreſenteren: En quaedtaerdigh, om dat hy ſpreekende voor de Edelen, die, in de ordre van de Ridderſchap beſchreven zynde, uyt haer eygen hoofde ter Vergadering compareren, de Steden, of der ſelver Gedeputeerdens wel zoude willen uytſluyten, om dat de ſelve oorſpronkelijk particuliere Heeren hebben gehadt, niet den-

kende dat de Heeren Edelen ſich voormaels, en van oude tijden, wel hebben gecontenteert met den titul van Protecteurs van het platte Landt, die de Steden haer noch niet hebben willen laten, gelijk by de Regiſters van Staet geſien kan werden. Of nu de voorſz ſuſtenue van den Regent niet en ſtrekt tot veranderinge van Regeringe, en verkleyninge van het recht en geſagh van de Steden, en ſonderlinge van die Steden, die oorſpronkelijk haer particuliere Fondateurs en Heeren hebben gehadt, is uyt de eygen ſtellinge van de voorſz ſijne Miſſive af te nemen. En dewijle nu de eerſte proeve daer van werdt ter handt genomen, ten aenſien van de Stadt van Amſterdam, ſoo is wonderlijk dat de Gedeputeerdens van de andere Steden niet en konnen merken wat daer achter ſchuylt, en onbegrijpelijk dat die by proviſie, ſonder ruggeſpraek van haer reſpective Vroedtſchappen, hebben konnen toeſtemmen, of ten minſten aenſien dat men de Papieren van een integreerendt Lidt van Staet, van een groote Stadt in Hollandt, participerende aen de ſouveraineyt, in weerwil van der ſelver Gedeputeerdens, met de daet heeft doen verzegelen, en de Stad en Borgery van 't gebruyk der ſelver, in de alderbekommerlijkſte tijden heeft ontbloot: ende noch onbegrijpelijker, dat die Gedeputeerdens vande andere Steden haer hebben konnen laten perſuaderen, dat ſy de ſelve verzegelingh, een ongehoorde zaeke van ſulken *importantie*, van ſoo verre uytſichte, en van ſoo gevaerlijke conſequentie, ten aenſien van alle de Steden in 't generael, en yder van de ſelve in 't particulier, voor haer eygen Vroedtſchappen zouden ſecreteren. De Rechten leeren dat men in particuliere ſaeken tot geen ſequeſtratie magh procederen, ten zy de man is overwonnen: en dat werdt geſeyt in reden en billikheydt te beſtaen. Wat zal men ſeggen van Steden en Leden van Staet? Is daar toe genoegh een ongegrondt bedenken van ongeoorloſde correſpondentie tot nadeel van 't Landt, wat zal in 't toekomende niet bedacht konnen werden dat noch verder gaet? is beſchuldigen genoegh, wie zal met die voortgangh onſchuldigh weſen of blijven? De Regent om pointen van beſchuldigingh te maken heeft zijn fondament genomen uyt de geinterципieerde Miſſive van den Grave d'Avaux, doch met die voorſorge, dat hy, vreſende dat ſijn vriendt daer in ſoo veel quaedt niet zoude konnen ſien, voor af heeft laten gaen en geſtelt deſe woorden. *Wat het contenu van de voorſz Miſſive nu was, kan Uw Ed. uyt de voorſz gedrukte brief van den Heer d'Avaux ſien. En zoude ik daer van geen verder mentie hebben gemaeckt, indien ik niet nodigh hadt geoordt tot uw Edelheydts beter eſclairciſſement en elucidatie van de ſaek, het voorſz contenu wat naerder en particulierder te expliceren,* waer op hy dan verder een deel ſuppoſition en illatien maekt naer ſijn phantaſie, en eyndelyk beſluyt, *dat de Heeren van Amſterdam evidente preuven zouden gegeven hebben van de aldergrootſte en ongehoorſte outrou, en haer op meer als een mijle ſchuldigh zouden hebben gemaekt aen de queſte Majeſteyt in den hoogſten graedt, ende een miſdaden, quetſende de hoogheydt en gerechtigheydt van den Staet, en het pelveren van dien, en capabel om de ruine van het Landt uyt te werken,* gelijk de eygen woorden van ſijne Miſſive ſeggen. Hoe hy daer nu zal uytkomen, en of hy zal konnen aengenomen werden voor Aenbrenger, Beſchuldiger, Rechter en Executeur te gelijk, zal de tijdt moeten leeren, die de Leermeeſterſe is van de Dwaſen. Immers dit is ſeeker, dat als de ſaeke al ſoodanigh lagh, en verder onderſoek hadt vereyſcht, in ſulken cas echter de voorſz proviſionele verzegelingh onrechtmatigh en onordentelijk van Lidt

of

of Leden tegen haer mede-Lidt zoude zijn gereſolveert. Doch dat de ſaeke ſoo kloot niet voorquam, blijkt, want dan zoude notoirlijk niet van noden weſen de Vroedtſchappen te conſuleren, of men de verzegelde Papieren zoude behooren te openen, of niet, de wijle de waerheydt van de voorſz beſchuldigingh alrede uytgevonden zoude weſen. Zynde hier te Lande noyt gebruykelijk geweeſt dat men eerſt de luyden heeft gecondemneert, en daerna geëxamineert of ſy ſchuldigh waren of niet: Alhoewel by tijde van Duc d'Alba een exempel werdt gevonden, dat yemandt by abuys met andere gecondemneerdens door den Raedt van Trouble was geëxecuteert eer dat ſijn proces was gemaekt, doch niet dat de ſaeke daerna noch wierdt geëxamineert. Gelyk mede wel exempel is te vinden dat een geruymen tijdt nae ſeekere ſententie en executie, verklaert is dat de gecondemneerde *Crimen laſæ Majeſtatis* zoude hebben begaen, maer niet dat yemandt voor deſen ſchuldigh is verklaert aen ſoo hooge crimina als hier vooren is geſeyt, eer hy in ſijn defenſie was gehoort, of ſijne Stukken en Papieren waren geexamineert; veel min een ganſche Regeringe, gelijk als is die van Amſterdam, die het dapper qualijk zouden komen dat ſy van ſulken Regent geregeert, of van ſulken Rechter gerecht moeſten werden. En daer mede paſſerende het eerſte Lidt van de bovenverhaelde informaliteyt, namentlijk, dat de voorſz verzegelinge is gedaen tot laſte van een integrerent Lidt van den Staet, deel hebbende aen de ſouverainiteyt van 't Lant. Soo volght de vrage door wie? en geantwoordt door de mede Leden. Waer ontrent met behoorlijke ſedigheydt wel een vrage gedaen kan werden, wie de mede Leden daer toe hadt geauthoriſeert, of ſy verſtaen ſoodanigh recht te hebben uyt haer ſelven, of door overgifte van de Stadt van Amſterdam? en of zy de voorſz ordre hebben gegeven als repreſenterende de Souverain, of in qualiteyt van Rechters? Zijnde t'anderen tijden wel verſtaen dat van de beveelen van de Staten, aen de Staten niet geappelleert konde werden, doch alleen in ſaeken van particulieren, en niet van eenigh Lidt van de ſouverainiteyt veel min van de Stadt van Amſterdam, de welke van over-oude tijden geprivilegieert is, dat ſy noyt van den Lande van Hollandt geſepareert magh werden. Latende met ſchuldigh reſpect aen de Staetkundige, en ook aen de Regent, de voorſz vragen te beantwoorden; te meer, dewijle by de voorſz ſijne Miſſive niet uytdrukkelijk werdt gevonden 't geen in de natuur van de condemnatie evenwel reſideert: dat is, dat de Stadt van Amſterdam ſchuldigh weſende aen ſulke ongemeene ſchelmſtukken, en ſonderlingh van gequetſte Majeſteyt in den hooghſte graedt, verſtaen zoude moeten werden niet alleen haer verzegelde Papieren en Chartres, maer ook alle hare Handtveſten en Privilegien verlooren te hebben, 't gundt de Regent echter voor als noch niet bekent derft ſtaen, mogelijk om de andere Leden geen achterdocht te geven dat ſy hier naer op gelijke wijſe haer Chartres en Privilegien zouden konnen verlieſen, als men haer ſulke of diergelijke ſaeken te laſte wilde leggen, en dat de als dan aenweſende Gedeputeerdens ter Daghvaerdt op dit exempel dat mede lieten paſſeren, in plaetſe van in krachte van de Unie, malkander in elx vry- en gerechtigheyt te maintineren. En daer mede overgaende tot de derde informaliteyt, te weten, dat de voorſz verzegelinge is gheaccordeert op bloote ſuſpitie, ik ſegge op bloote ſuſpicie, om dat men ten tijde van het begin van de deliberatie niet en wiſt, wie dat men eygentlijk van ongeoorlofde correſpondentie zoude beſchuldigen; want wie met den

Am-

Ambaſſadeur van Vrankrijk hadt geſprooken was de ganſche Vergaderingh wel bekent, ende in de Miſſive van den ſelven Ambaſſadeur was niemandt genoemt, en noch onſeeker wie dat hy met de beſchrijvinge van Meſſieurs. d'Amſterdam hadt bereykent, alhoewel de Regent ſich beroemt de ſelve uytgevonden te hebben, dat geli,kerwijs hy heeft moeten bekennen dat den Raedt Penſionaris van Hollandt *in* ſijne tijdtreeckeninge hadt gemiſt, ſoo ſoude het ook wel konnen weſen dat de Regent outrent de perſoonen heeft gedoolt. Doch 't zy hoe 't zy, 't is altijdt ſeeker dat de voorſz verzegelinge verſocht ende toegeſtaen is op bloote ſuſpicie, getrokken uyt een geintercipieerden brief, niet geſchreven aen, of van de Stadt van Amſterdam, of der ſelver Gedeputeerdens, maer van den Grave d'Avaux aen ſijn Koningh, en ſulex van een derde aen een derde, 't welk die van Amſterdam alſoo weynig als yemandt van de andere Leden kan beſwaren. En voor ſoo veel hy den ſelven brief meer geſprooken werdt van de Heeren van Amſterdam, als van de andere Leden, en dat daer uyt beſwaerlijke Argumenten tot laſte van de Heeren van Amſterdam werden getrokken, ſoo is notabel 't geen de Rechtsgeleerden ſeggen, dat die geene die ſich met een brief, of getuygenis van anderen, tegens een derde wil behelpen, *de ſelve* moet aennemen en gebruyken ſoo als die leyt, ende gedogen dat de ſelve brief of getuygeniſſe ook tegens hem magh werden geemploeyeert. Het welke by aldien de Regent wel was overleyt, ſoo zoude deſelve ſich wel gewacht hebben ſulke hatelijke illatien tot laſte van de meergemelte twee Gedeputeerdens, ofte de geſamentlijke Heeren van Amſterdam te maken; want een van beyde onderſtelt werdende, te weten, dat de Grave d'Avaux is geloofwaerdig en de waerheyt heeft geſchreven, of niet, ſoo kan daer uyt vervolgens in deſer voegen werden geargumenteert; namentlijk, in het eerſte geval dat het waer is, dat hy op ſoodanigen wijſen met de Heeren van Amſterdam heeft geſprooken, als by den voorſz briet werdt geſeyt, maer dat dan mede waer moet zijn het geen in de ſelve brief tot laſte van anderen werdt gevonden, ende ſpecialijk tot laſte van den Heere Raedt-Penſionaris van Hollandt, die geſeyt werdt ſoodanige concluſien te konnen nemen als *het hem belieft*, ſelve tegens de wetten van de Rupublique. Het welke ſoo het waerachtigh was, ongelijk erger en crimineelder zoude weſen als het geen by de ſelve Miſſive van de Heeren van Amſterdam is geſchreven, doch in gelijker voegen als daer op alleen geen fondament kan werden gemaekt om den Heere Raedt-Penſionaris te beſchuldigen, veel min om ſijn Papieren te verzegelen, alhoewel dat ſoo extravant niet zoude weſen als dat van Amſterdam, om dat de Raedt-Penſionaris van Hollandt geen integrerendt Lidt is van de ſouverainiteyt, ſoo kan ook geen fondament gemaekt werden tot laſte van de Heeren van Amſterdam, dewijl onbillijk zoude weſen, en ſtrijdigh tegens recht en reden, dat men geloof zoude geven aen den brief en 't ſchrijven van den Ambaſſadeur d'Avaux, ten aenſien van de Stadt van Amſterdam, tot der ſelver belaſtinge, en dat men hem ongeloofwaerdigh zouden houden ten aenſien van anderen, gelijk de Regent by de voorſz ſijne Miſſive getracht heeft te doen. Het welke ook geſeyt kan werden van 't declaratoir by den voorſz Heere d'Avaux op de voorſz ſijn Miſſive gegeven, want by ſoo verre de zelve Heer ſoo geloofwaerdigh, en met ſoo veel goede qualiteyten is voorſien, als de Regent by ſijn Miſſive hem heeft beſchreven, tot belaſtinge van de Stadt van Amſterdam

dam, hoe kan die ſelve Heer geprocheert werden in het geen hy tot verſchoninge van de Stadt van Amſterdam by ſijn opgevolghde Memorie aen den Staat heeft verklaart, of hoe kan een man op een en deſelve tijdt weſen goedt en quaedt, goet ter intentie van den Regent, en quaedt voor de Stadt van Amſterdam. Doch genomen dat de opgenomen ſuſpicie van ongeoorloofde correſpondentie al eenigen ſchijn mochte hebben, en wel verdiende nader onderſocht te werden, ſoo zoude des niettemin onordentelijk en ongefondeert blyven de verzegelinge van des Stadts Papieren, boven gemelt? Eerſtelijk om dat de Stadt van Amſterdam, ſoo het de Stadts ſake was, ſoo wel als de Ridderſchap en andere Steden van Hollandt, ten aanſien van haar gedeelte van de ſouverainiteyt van den Lande, onder niemandt ſtaat (gelijk hier vooren is getoont) ende ten anderen om dat de Gedeputeerdens van de zelve Stadt, ſoo die in haar privé en uyt haar eygen hoofde, en buyten laſt van de Stadt of haar Principalen hadden geageert, alſoo weynig als de Heeren Edelen of Gedeputeerdens van de andere Steden, het recht van de Heeren hare Principalen door misdaat konnen verbeuren. Zijnde ſeer remarquabel dat de Regent by de voorſz. ſijne Miſſive heeft getracht te bewijſen, dat de woorden Meſſieurs d'Amſterdam, die gevonden werden in den geintercipieerden brief van Grave d'Avaux, te verſtaan zoude weſen van de meergemelte twee Gedeputeerdens, en van de ſelve kracht gehouden zoude moeten werden als of de ſelve Gedeputeerdens by namen daar in waren genoemt, om daar mede goet te maken het gevoelen van ſommige Leden, dat de ſelve Gedeputeerdens, geduurende de deliberatien over hare ſake, uyt de Vergaderinge moeſten gaan; 't welk indien van de zyde van de Stadt van Amſterdam geadvoueert en toegeſtaan mochte werden, hoe zoude dan bedenkelyk weſen dat des Stats Papieren om het fait van de ſelve twee Gedeputeerdens verzegelt zouden werden, tegens de natuur en bugerlyke Rechten, mede brengende, dat het quaat ſijn meeſter moet volgen, en dat niemant door eene anders misdaat kan werden gegraveert. En by ſoo verre de Regent tot verſchooninge van den ſelven misſlagh wilde ſeggen dat de aanweſende Burgermeeſter ter Daghvaart had verklaart, dat het geen tuſſchen de voorſz. Gedeputeerdens en den Grave d'Avaux was gepaſſeert, geſchiet was op ordre en goetvinden van haar Principalen, en dat het daar mede des Stats ſake was geworden, ſoo zouden men met groote reden konnen vragen, waarom dan by de Leden niet geinſiſteert is dat de regerende Burgermeeſter en andere Gedeputeerdens, ſoo wel als de voorſz. twee Gedeputeerdens, buiten moeſten ſtaan? 't welk alſoo de Regent ſelve toeſtaat niet geſchiet te zijn, ſoo is inexcuſabel dat om het geen aan twee Heeren in haar privé op een bloote ſuſpicie te laſte werd geleyt, des Stats Papieren verſegelt en in verſekering ſijn genomen. Sijnde dan vaſt geſtelt dat by de Vergadering van Hollant nooit verzegelinge van imants Papieren is gedecreteert, veel min van een integrerent Lid, en dat by een ordinaris Rechter ſelve ſeer tragelijk tot verzegeling of ſequeſtratie werdt geprocedeert, ſoo dient in 't minſte niet tot verſchoninge dat de Regent ſeyt, dat de verzegeling is gedaan met de particulieren cachetten van de Heeren aldaar genaamt, en dat het ſelve mitsdien niet zoude weſen een begin van criminele proceduren, maar wel meerder verſoeyinge; om dat het ſelve ſupponeert datter geen ſufficante reden zijn geweeſt om de voorſz. verzegelinge met het groot zegel van den Staat, op de Papieren van een groote Stat te doen. 't Welk ook te meerder doorſteekt, om dat men ſelfs gewerkt heeft om de ganſche verzegelinge te ſecreteren, ende de Leden te obli-

geren daar van geen kenniſſe aan haar Principalen, dat is, Burgermeeſteren en Vroedſchappen te geven, in allen ſchijn als of het gebruyk van ſecreteſſe, die dikwils ſeer noodſakelijk is in publique ſaaken, ook uytgeſtrekt kon werden tot actens d'een of d'ander van de Leden in 't particulier betreffende, en als of by exempel een recommandatie om ſaken in de huyshoudinge voorvallende te ſecreteren, ook opgevolght behoorde te werden in cas van brandt, of als men ontdekt dat men ymandt van de familie ſocht van kant te helpen; of dat een borger die verboden is by nacht op de wallen te komen, een vyandt ontdekkende, de zelve niet zoude vermogen op de wal te reſiſteren, 't welk wel naar de woorden van de wet, maar niet naar d'intentie van den wetgever gehandelt zoude zijn. Zijnde boven dit alles ongehoort, dat ontrent politique ſaken, en diſcrepantien in materie van Staet, de doorgaens tweederley aenvatſel hebben, en in diverſe reſpecten voor goedt of quaedt gekeurt konnen werden, oyt of oyt geprocedeert zoude weſen tot ſequeſtratie ofte verzegelinge van elkanders Papieren, of gebruyk van een abſolute ſuperioriteyt van d'een over den anderen. In gelegentheydt daer de Provincien in ſich zelven waren verdeelt, daer heeft men in tegendeel altijd getracht door amiable middelen, en aenſienlijke beſendingen, de verſchillen by te leggen, gelijk niet alleen geſchiet is ten reguarde van *Holland*, ten tyde als het Noorder-quartier en Steden van Weſt-Vrieſland haer van 't Zuyder-quartier hadden geſepareert, en haer eygen titul, munt en zegel gebruykten, maer ook ten regarde van de andere Provincien, als by exempel tot Utrecht, daer men het eerſte Lidt van de Regeringe trachte te mortificeren; in Overyſſel, is de Steden geſepareert, en Staets gewyſe Vergaderingen wierden gehouden tot Deventer en Campen: In Vrieſland als de Staten vergaderden tot Leeuwaerden en Sneek. In Groeningen als de Stadt en Landen waren verdeelt. Om nu van de andere Provincien, die diergelijke ongelukken gehad hebben, niet te ſpreken, die alle onder Godes zegen door middelen van inductie, en niet van force gelukkig zijn vereenight. En is ten deſen ſonderling notabel, dat als men in vorige tyden getracht heeft de Stadt van Amſterdam door middelen van force tot de Unie, en onder het gouvernement van ſijn Excellencie Prins Willem hoogloffelijker memorie, te brengen, ſijn Excellentie 't ſelve openlijk heeft quaedt gekeurt, zijn reden daer van gegeven, en de Staten, voor ſoo veel in hem was, geauthoriſeert om de ſelve Stadt ſatisfactie te geven; gelijk als ook gegeven is aen de Stad van Haerlem, Schoonhoven en andere, die mede in vorige tyden op haer recht hebben geſtaen, alles daer op gefondeert, dat tot dienſt en welvaren van den Lande, ſonderlinge in de doenmaels hoogdringende noot, goede wegen en middelen geſocht, aengenomen en gebruykt moeſten werden om alle onverſtandt, queſtien en differenten ter neder te leggen, en de Landen en Steden in eenicheid te ſtellen en te onderhouden, gelijk by d'inleydinge van de acte van Satisfactie, aen de Stadt van Amſterdam toegeſtaen, is te ſien, dapper veel verſcheelende van het verzegelen van des Stadts Papieren en Chartres, en het gebruyk van ſoodanige quade middelen als de Regent ſich van bedient, welken aengaende de Stadt van Amſterdam in haer geheel blijft om behoorlijke ſatisfactie te vorderen.

Wat nu belangt de correſpondentie ſelve, die de Regent voor oorgeoorloft en ten hoogſten crimineel heeft willen debiteren, daer van is by ofte van wegen de Stadt van Amſterdam genoeg geſprooken, behalven dat deſe en voorgaende redenen niet

ſoo

ſo ſeer dienen om de conduite van de Heeren van Amſterdam te wettigen, dewyle die ſulks niet van noden hebben, ſonderlinge by ongeintereſſeerde verſtandige en ongepaſſioneerde menſchen, als wel om de gepræoccupeerde gemoederen eeniger mate te disabuſeren, wegen de maniere van procederen in deſen gehouden, die de Regent met ſoo veel moeyte en arbeyt, verkeerde illatien en ſophiſtice conſequentien getocht heeft goet te maken, die alle met de volgende vragen, en het antwoort dat yder by ſijn ſelve daar op kan voegen, te niet gemaakt en weghgenomen konnen werden. Als eerſtelijk, wat dat eygentlijk ongeoorlofde correſpondentie is? en of tuſſchen geoorlofde en conferentie en ongeoorlofde correſpondentie geen onderſcheyt is te vinden? of hy eenige bekende wetten of Reſolutien aan de Regenten van de Steden is verboden met uytheemſche Miniſters te ſpreken? of'er onderſcheyt te vinden is tuſſchen Franſche en Spaanſche, Sweedtſche of Deenſche Miniſters by tijde van Vrede? of die gene die ietwes opentlyk doen, en haar ſaken bekent ſtaan, en daar van kenniſſe geven aan anderen, gehouden konnen werden heymelijk te machinieren? of die gene die niet anders voor heeft als het Lant in Vrede, en de Gemeynte buyten overlaſt te houden, geſeyt kan werden te arbeyden tot ruine van den Staat? En eyndelijk, of verſchil van gevoeling in ſaken daer geen overſtemminge valt, ymand crimineel kan maken? en wie het oordeel oſte judicature daar over competeert? Seekerlijk zal een yder de voorſz vragen examinerende, overtuygt moeten weſen dat in deſen op loſſe gronden, en al te voorbarig is gehandelt, en dat de Regent het ſelve hebbende willen goetmaken, met veelheyt van woorden genoegſaam te kennen heeft gegeven, dat een leelijke bruyt veel opſchik van nooden heeft; ende dat hy ook niet vry kan zijn van wonderlijke gedachten, als hy voorgeeft, en anderen tracht in te boeſemen, dat de ſouverainiteyt van het Land, in cas van diſcrepantie van Lid of Leden, zoude blyven by de meerderheyd van ſtemmen, en dat de ſelve meerderheyd daar door haar ſouverain geſag over de overſtemde zouden mogen oeffenen, gelijk hy niet duyſterlijk te kennen geeft, als hy ſeyt en ſuſtineert, dat door de verzegeling van Stads-Papieren veel eer te ſlap als te rigoureus zoude weſen geprocedeert, vaſt ſtellende (ſoo het ſchijnt) dat men boven het ſluyten van de deuren, en het gaan van de twee Gedeputeerdens in het Vertrek, noch wel wat meerder zoude hebben konnen doen. Een ſake waarlijk die ſich ſelven ſchaamt en met geenderhande recht of reden is te helpen; want wat iſſer klaarder als dat de Ridderſchap en Steden in het gene ſy by haar ſelven, en buyten overſtemminge hebben bedongen en gehouden, niemant wie hy zy voor Superieur konnen erkennen; en wat iſſer gevaarlijker voor de Republicque, als een voet te geven om malkander door meerderheyt van ſtemmen te overheeren en een begin te maken met het verzegelen van malkanders Papieren, het welke alle jaren eens quam te geſchieden, de Regeringe in plaatſe van negentien Leden, haaſt op minder getal, ja tot een alleen gereduceert zoude werden. De Unie onder de Provincien is gemaakt en opgericht tot gemeene defenſie, en daar by bedongen in wat ſaken overſtemming plaats zoude hebben. Als nu gebeurt dat een van de Provintien komt te diſcreperen van ſes andere, ſoo is wel middel voorgeſlagen om deſelve te concilieren, maar noyt verſtaan dat de zamenſtemmende Provincien, in ſaken daar geen overſtemminge viel, eenige Wettelijke ſuperieriteyt over de overſtemden zouden mogen exerceren. Ja wel ter contrarie behoort een Hollandts Regent niet te ignoreren wat en hoedanige Reſolutien, van tijt tot tijt in Hollant zijn genomen, om tegen te

gaan 't geen ter Generaliteyt by overſtemminge tegens de Unie was geconcludeert, zijnde by de ouden wel geſeyt, datter niets is dat beter paſt, en meer overeenkomt met de menſchelijke trouw, als naar te komen en te achtervolgen het geen men malkander heeft belooft. En dat die gene die ſijn belangen recht gebruykt, niet verſtaan kan werden anderen te verongelijken.

Als men nu vorder gaat om noch te ſien wie de Meſſieurs d'Amſterdam zijn, die de voorſz. ongeoorloofde correſpondentie gehouden zouden hebben, en (voorby gaande 't geen daar ontrent hier vooren is aangemerkt) namentlijk dat de Regent met al ſijn macht heeft trachten te beweeren, dat de meermaals gemelte twee Gedeputeerdens daar voor te houden zouden ſtaan, ſoo kan in paſſant hier noch aangemerkt werden, hoe abuſivelyk en tegen de gronden van de Regeringe de Regent in ſyne Miſſive wil beweeren, dat, onaangeſien de Burgermeeſteren ter Dagvaardt verklaart hadden dat de voorſz. Gedeputeerdens, in en ontrent het ſpreken met den Ambaſſadeur van Vrankryk, niet anders als wel, en op ordre van hunne Principalen, hadden gedaan, deſelve Gedeputeerdens daar om niettemin niet buyten ſchult waren, in allen ſchijn als of de Gedeputeerdens van de Stede van Hollandt, ter ſake van het betrachten en uitvoeren van de laſt van haar Principalen, aan *iemandt* anders comptabel waren, als aan deſelve hare Principalen, en of de Steden dienthalven ſchuldig waren haar daar ontrent de diſpoſitie van haar mede-Leden te onderwerpen, en te gedogen 't geen de meerderheidt van de aanweſende ſtemmen in ſoo teere ſake, ſonder voorgaande ruggeſpraak met haar Principalen, goedt mochten vinden te diſponeren, dat noyt de meeninge van de voorouders kan zyn geweeſt, die noyt ſubordinatie of ſubjectie van de Steden aan de Ridderſchap, ofte van de eene Stadt aan d'andere hebben toegeſtaan of geleden.

Wat eindelyk belangt het oogwit, dat men voorgeeft ontrent het beleyt van deſe ſoo uitſporige en aanſtotelyke ſake gehadt te hebben, het ſelve werdt geſeyt te beſtaan in een iever om de voorſz. ongeoorloofde correſpondentie nader te ontdekken: dat is in effecte, om te ſien of men uit het comptoir van de Stad van Amſterdam, en de Papieren van de Penſionaris, iets zoude konnen vinden waar mede men haar glimpelyk zoude konnen criminaliſeren. De voorouders hebben altydt een ſchrik gehad voor ſoodanige ſoort van inquiſitie, en gemeent dat een groot gedeelte van de Vryheidt reſideerde in het amoveren à re privata ſpeculatorem, dat is, dat men geen kyk in de pot in ſijn huis hoefde te lyden; ende den Hertog van Alba heeft ſelve ſoo verre niet derven gaan, als hy de Regeringe van Utrecht hadde doen dagvaarden voor den Raadt van Trouble. De Roomſche Rechten brengen mede, dat men te vergeefs bekommert is, dat men het bewijs zal ſoeken in het huis van den aangeklaagde. En of wel exempelen werden gevonden ter contrarie, in regarde van particulieren, ſoo laat echter ſulks niet informeel en ſtrydig te zyn tegens de Rechten, die niet toelaten van de executie te beginnen, maar dat ſoodanige manier van procederen oyt of oyt gebruikt zoude weſen, ten regarde van een Stadt of Collegie, men late ſtaan een Stadt ſtem hebbende in den Staat, en part in de ſouveraineyteyt van het Landt, zal de Regent ſijn leven niet bewyſen. Het is ook niet bedenkelyk wat dat men eygentlijk wilde ontdekken, dewijl de t'ſamenſpraak met den Ambaſſadeur was bekent, en opentlyk in de Vergadering geſuſtineert dat ſulks vry ſtondt aan een Lidt van Staat, in ſaken ſtrekkende ten beſten van den Staat, en in haar natuur geen

over-

overſtemminge ſubject', ten minſten ſoo lange geen Wet of Staatsgewyſe Reſolutie te voorſchijn gebracht konden werden, ſoodanige t'ſamenſpraak verbiedende. Behalven dat de voorſz. t'ſamenſpraak ook openlijk, en by lichten dage was gehouden, en aan verſcheyde notable Leden, ſoo van Hollandt als van de andere Provincien, gecommuniceert, dat anderſins het werk niet en is van die gene, die ongeoorlofde correſpondentien willen houden. Waar by noch komt dat de Regent ſelf ſeyt en voorgeeft, dat de Heeren van Amſterdam brigues onder de Steden zouden hebben ſoeken te maken, om die in haar ſentiment te trekken, dat mede ganſch geen gelykheit heeft met het houden van ongeoorloofde correſpondentien, die ten minſten ſecretelijk gehouden moeten werden, zijnde de Steden boven dien van alle oude, en ſelve by der Graven tyden geprivilegieert, om niet alleen met malkander te mogen correſponderen, maar ook dagvaarden te houden. Wel is waar, en kan by niemandt tegengeſproken werden, dat een Lidt van Staat het Lichaam niet kan vervangen, en dat een Lidt alleen geen diſpoſitie heeft over ſaken, die alle de Leden pro indiviſo, ofte onverdeelt raken, gelijk als ſijn ſaken van Vrede, Oorlog en diergelyke, maar is van gelyken mede waar, dat in ſaken die niet gemeen zyn gemaakt en buyten overſtemminge gehouden, elk vry ſtaat te blyven by zyn recht, en dat ſelven in gemeene ſaken de conditie van de weygerende beter is van de toegevende. Maar het gene dat tot bereykinge van het opgemelte oogwit, door middel van het ſluyten van de deuren, en verſoek om te gaan in het Vertrek en 't verzegelen van des Stadts Papieren en Chartres, noch minder is te begrypen, is, dat volgens het opgeſtelde van den Regent t'eenemaal onnodig ſchijnt eenig nader onderſoek te doen, dewijl deſelve alreede ſoo veel ſeyt ontdekt en geſien te hebben, dat hy ganſch geen ſwarigheidt heeft gemaakt om de Heeren van Amſterdam, te zamen en corps, ſchuldig te verklaren aan gequetſte Majeſteyt in den hoogſten graadt, en by gevolge ten alderhoogſten ſtraf baar, het welke in diervoegen geſeyt, en met den druk gemeen gemaakt zynde, ſoo kan men lichtelijk afnemen, dat naar ſijn gevoelen geen verder onderſoek van noden is, en dat het renvoyeren of niet renvoyeren van de ſake en partyen, aan de Juſtitie geen overleg waardig is. Hoe verre dit nu overeen te brengen is met der natuur van de ſocietyt, daar de Stadt van Amſterdam de eer heeft een Lidt van te zijn, en of die gene die ſoo voorbarich zyn, niet gehouden moeten werden toe te leggen om de ſocieteyt te diſſolveren, en of de Heeren van Amſterdam geen reden hebben hun deswegen te beklagen, en ſpecialijk dat hun de conditien van de ſocieteyt niet werden gepreſteert, ſal men laten aan het beſcheyden oordeel van alle ongepaſſioneerde, en noch eens vragen aan de Heeren van de Ridderſchap en Steden, of ſyluyden op diergelijke wyſe, by middel van overſtemminge, wel getracteert zouden willen zijn; en of ſyluyden in ſulker voegen gediffameert werdende, als de Heeren van Amſterdam by de meergemelde Miſſive van den Regent zijn gediffameert, niet zouden oordeelen dat deſelve Miſſive ten viere gedoemt werden, en d'Autheur ſchuldig verklaart aan de crimina die hy den Heeren van Amſterdam heeft trachten op te tichten, volgens het gene de Keyſers Honorius en Theodoſius hebben vaſtgeſtelt, *in verbis, quisquis crimen intendit, non impunitam noverit mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicii.* En gemerkt dit een ſake is van de uiterſte bekommering, en capabel om den gantſchen Staat overhoop te werpen, ten zy Godt de Heere ſulks genadelijk

komt te verhoeden, ſoo zal men deſe ſluyten met de woorden gebruykt by hooghlofelijker memorie Prins Willem van Orange, in ſijn brief aan de Generale Staten, gedateert den laatſten November 1576. daar hy, na een ſincere proteſtatie van ſijn ſucht voor het welvaren der Landen, en beklach over de eerſuchtige en gierigaarts, die doenmaals trachten de Regeringe in handen te krygen, haar ſelven te verryken, en, die ſy afgunſtig waren te verdrukken, en vorder alle die van de Staten ſpraken, hielden voor wederſpannige, en ſchuldig van gequetſte Majeſteyt (*maiestatis crimen eorum qui crimine carent*) ſpreekt in deſer voegen:

Ik hebbe ook niet konnen nalaten, door de voorſz. liefde en affectie, u te vermanen bidden en verſoeken, ſoo ernſtelijk en hertgrondelijk my mogelijk is, rypelijk te willen inſien, op 't gene nodig is tot den welſtandt en heyl van deſe Landen, en u voor oogen te ſtellen dat het gene gy tegenwoordig handelt en negotieert niet en is een byſondere ofte particuliere ſake, maar dat het een oneyndelijk getal, Edelen, goede Burgeren en Gemeynte is, die niet konnende daar al te ſamen tegenwoordich zijn, U luyden gekoſen hebben dat gy in alle oprechtigheydt voortgaan zult om de vryheydt van uw gemeen Vaderlandt te handthaven, ende hen te beſchutten (als wachters en beſchermers van dien zijnde) van alle verdrucking. *Ik bid u* ook te bedenken (naardien het nu de tijd is om ſich te verklaren) dat gy daar over voor God en de menſchen te verantwoorden hebt, en dat gy daarom u daar in ſulx wilt gedragen dat onſe naarkomelingen hier naarmaals geen reden hebben hen uwer te beklagen, &c.

Schrobber voor den Autheur,
van het onnutte Hekel-Schrift.

AL de wereldt die met mijn ſullen geleſen hebben den Hekel, voor den Autheur van het onnut Diſcours, moeten bekennen dat het is voort gekomen, van ſoo eenen, die met een diſperaten Geeſt, of beroving van ſinnen is gequelt, of indien het ſulck een ſoort van een Geck is, die hem inbeelt, dat hy met het ſelve te ſchryven groote eere heeft gevogten, om dat hy ſoo meeſterlijck daer in weet voor Corteſaen te ſpelen; kan ick in tegendeel verſekeren, dat hy in ſijn meening bedrogen is; want hy by al de wereldt gehouden word voor een botten weet niet, en daerom by uytnementheyt van ſijn ſchryven, niet anders verdiene als met een even ſo gelijcken Schrobber als ſijn Hekel is overſchrobt te werden; en om datter geen vuyle hoecken en ſouden ongeſchrobt blyven overleggen, ſullen wy ſijn onbeſchofte Hekelſchrift in het kort overloopen.

Eerſtelijck ſegt gy dat het u werck niet en is van te ſchryven, maer van quaedwillige en onruſtige Menſchen daer toe gedwongen te zijn; wel onnoſele Schryver gy zijt te beklagen, dat de redelijckheyt in uw ſoo verbaſtert, en de onredelijckheyt by uw ſo vaſt geworteltis, van een Man die alles dat hy geſchreven, en met geſonde reden beveſtigt, tot contentement van een yder, ſo onbeſchoft over

uw

uw Hekel laet gaen; gy ſegt met een woort, dat in Hollant geen duyts en is maer gebruyckelijck aen de ſelfkant van Weſtphalen, dat gy uw niet ſout darren onderwinden te raden waer dat ſulcken Gaeuwert woonden, of het moeſt in de Grieckſe A, of in het verbeterhuys weſen; maer indien ick kon gelooven dat ghy een Moff waart, ſoo ſoude ick mijn tijdt beklagen die ick verſpilt heb, tegen uw een letter te ſchryven; ter contrarie aen mijn Vrienden tot Amſterdam verſoecken, dat ſe uw de Leuningh van de Papenbrugh lieten ſchueren voor de koſt, ghelijcker verſcheyde van dat ſoort van Volck heb ſien doen, tot datter een rijck Heerſchap quam die uw in ſijn huys neemt, om voor Swabber te ſpelen, dat uw beter baſſen ſoude als uw ſchryven, dat ſoo veel ſlot heeft als een hont in een Kerck deur.

Maer wie ſou niet moeten geloven dat gy kennis hebt, als gy uw Meeſter, die uw met een goet exempel voorgaet, uw onnoſele Schryver noemt, ſonder verder te bewyſen waer in die beſtaet, als alleen te ſeggen dat hy oppaſſen moet van tegen ſijn ſelfs te ſchryven, in het hooft van ſijn Prul, gelijck gy het noemt; maer het is uw te vergeven dat gy hem onnoſel noemt, om dat ick ſie dat gy de gene die het nader Bericht van een Lief hebber der waerheyt aen ſijn Vrient, en de altans twevende verſchil Schryver, in het ſelfde Gilde ſtelt te zijn? en daerom is het te geloven, dat gy van dat ſoort van uw Gecken bent, die hen inbeelt, dat al die uw aenſiet uw gelijck is; en daerom en hoeft men hem niet te verwonderen, dat gy vervolgens ſegt, den aenvangh van een Diſcours niet te weten of te verſtaen, dat maer is geſchreven voor die genen die haer ſinnen by malkander hebben, en niet voor die de ſelve op hol zijn, al de uwe.

Doch hoe benje ſoo geſtoort, als geſeyt wort dat uw Antwoort in een Herbergh onder den Beker ſoude gemaeckt zijn; daer gy uw immers over behoorden te verblyden, dat uw ſo veel eer geſchiet; want de Meeſte van uw Lantsluyden haer legen tijdt verſlyten, met aen de Kamperſteyger op te paſſen, offer geen van haer Lantsluyden worden opgehijſt daer ſy kennis aen hebben, om te vernemen offer niet een Schinckel of pot Boter voor haer is overghecomen dat gy om uw gaeuwe geeſt niet behoeft, ende daerom benje (ghelijck als (*Aber taber*) by de Grooten ſoo wel aengehaelt, dat ſy uw tot Geckſchryver gebruycken, ſoo komt gy noch wel in de Regeeringh, ja Burgemeeſter, gelijcker exempelen van zijn.

Maer wie heeft uw dit voorgeſchreven, als gy ſegt wat dat het voor tael is? ſoo te Visteven niet en betaemt een eerlijck Man; maer betaemt het hem niet ſoo wel te ſeggen, dat het hem alſoo wel paſt tegen een Amſterd. Visteeft te diſputeren als tegen een Geck hem in poſtuyr van deffentie te ſtellen, die noch reden noch fondament heeft: Ghy doet wonder wel dat gy den Leſer tot hulp roept, met haer te ſeggen dat den Schryyver haer met geen verdrietighe Capitultatien ende Rediten en ſal ophouden; daer ſal der mogelijck een weſen die uw in het duyts ſal uytleggen wat die te ſeggen zijn, of ghy moſt die gaeuwen Boere Soon weſen, die, doen hy ſeven Jaer in 't Latijnſe School geleert hadt, wiſt te ſeggen wat een Wagen, een Vorck, en den Meſthoop in 't Latijn te ſeggen was, en dan ſou het geen wonder weſen, dat de geene die uw kent daer hertelijck om hebben gelacchen.

Ghy ſeght verder dat ghy uw hebt ingelaten te ſchryven tegen de Heer Raedt Penſionnaris, niet uyt malitie, of om hem quaetwilligh vuyl te maken is, maer alleen geſchiet om de Heeren Hooft en Hop haer reſpect te bewaren, en te verdedigen;

we

wel Vrient hebje geſollicit eeet om een Ratelwacht, of Luyſevangers plaets, ſoo mogens uw maer voort helpen, op datſe uw quijt raken, want ick geloof dat die Heeren met uw verdedigen ontrent haer perſoon, alſoo ſeer verſien zijn als de hout met de kneppel.

Maer als wy verder gaen ſoo ſullen wy ſien dat gy de Gaeudieven ſlagt, die hoewel dat ſy in haer ſelven niet en deugen, en dat haer conſcientie haer daer van overtuygt, evenwel trachten aen al de wereldt te doen gelooven dat haer ſaken rechtmatig zijn, maer ghy zijt bedrogen in uw meening, van dat al de werelt gelooven ſoude dat gy geen leugenaer en bent; want gy met het ſchryven van uw grollen nergens anders voor paſſeert als die gy ſegt niet te weſen: daerom het voor uw beſt is, dat gy u niet in en laet te diſputeren over het ſtuck van de Werving, of over het geen in den Haegh voorgevallen is, is anders niet als een deel ſchelt-woorden, ende ſchuyteboefs loopjes u te diffenderen, die niet waert zijn van geleſen te werden, en daer al de wereldt aen kan ſien dat gy van geen opvoeding en zijt; want indien by uw ſchaemt en eere was, ſoo ſout gy u ſelven verſoeyen, dat gy u ſoo uytſpoorig verleyden laet van u ſotte driften, en daerom en benje niet bequaem om met een eerlijck man te diſputeren.

Ghy wilt, ſegt gy verder, maer ſpreken van het geen uw Antwoort betreft, en dat om de gemeene Man contentement te geven, ſonder verder te ſpreken van het ſelve; maer met vuylbaerden van uw ſpoor afloopt, volgens uw gewoonte, of ſal dit uw verdedigen zijn, dat gy de Leden die haer conſent tot de Werving gegeven hebben verwijdt, van datſe onvermogen zijn, dat uw parthy met goede fondamenten wederleyt, als hy (gelijck het inder daedt de waerheyt is) ſeyt, dat een cordaet man, die met ſijn kleyn en weynig te vreden is, ſoo wel ſijn behoudenis bemint, als den onverſadelijken Koopman: nu ghy ſegt dat het ſoo in 't paſant te pas quam, ſoo dat by uw als het in paſant komt, alles over den Hekel moet; maer het komt hier even oock ſoo te pas, dat men uw een vuylen ſchrobber noemt, daer de minſte kennis of verſtant by is: Met wat een verwondering is de Geck ingenomen, over het ſpreuckje van een Wolf en een Jager, *gelijck of het ſoo verre* buyten ſpoor was gegaen, van niet te konnen bewyſen wat men daer door verſtaen kan; indien uw Heer en Meeſters Patriotten van 't Vaderlant zijn, gelijck gy u noemt, ſoo wil ick van herten wenſchen, datſe niet, indien het komt te gebeuren, dat dien onverſadelijcken Wolf op ons komt aen vallen, met de bijl op de Boom ſullen blyven ſitten, maer hem met eendracht tegen ſtaen.

Maer dit is voor uw te verſtandigh, gy moet van een ſpinrocken in het Beſjes-huys met uw parthy ſpreken, want dat ſijn dingen die uw verſtant begrypen konnen.

Ende met wat een verwondering is de Geck ingenomen, als hy ſeyt van ſijn parthy by het linckerbeen gevat te werden; als hy ſeyt dat gy u eygen ſententie medebrengt, is dat niet de waerheyt, gy ſegt dat een Man geen geloof meriteert, die ſijn ſchrijven met ſijn Naem niet en onderteeckent, ſoo dat naer u eygen ſeggen, men u ſchryven niet anders en behoeft aen te mercken als van een leugenaer gemaeckt, die hem ſchaemt aen de werelt te noemen wie hy is; ende het is oock daerom niet noodig dat men ſijn Naem ſou ten thoon ſtellen, als men ſulcken plompert van quaet doet beſchuldigen, gelijck ghy zijt.

Hoe

Hoe magje noch meer water vuyl maecken, van te verdedigen dat gene daer uw P. S. van ſpreeckt, daer gy ſegt het in geen geſonde herſſenen komen kan, een Brief te ontcijfferen ſonder ſleutel, want u verſtant daer toe al te kleyn is, om ſulks te begrijpen; en daarom datter geen ſchranderder Geeſten en waren als gy zijt, het ſouder ſlegt uit ſien: nu gy doet wel, dat ghy van te vooren ſegt geen Brieven te konnen ontcijfferen, als de ſleutel daer niet by is, op dat offer noch een quam, ſoo hoeft men uw niet op te ſoeken, ick ſoude uw raden dat ghy u voor een tijd ſtil hielt, en laten die meerder verſtant hebben als gy doet, haar met de ſaken van Staat bemoeyen, ſoo ſult gy van al de werelt niet worden aangeſien voor een botten weet niet; maar indien gy een woelende geeſt hebt, en niet kunt ſtil weſen, ſoo wil ick u raden dat gy uw van de Somer by de France Koordedanſers verhuyrt, die uw garen ſullen aan nemen, alſe hooren dat gy ſoo bequaam zijt om voor Doctor te ſpelen, gelijck gy ſelver ſegt; en als gy daar en boven een beſondere handeling van cleſteren hebt, ſoo konnenſe u altijdt te werck ſtellen op 't ſtellaſi.

Om nu verder de reſt van uw grollen over te ſchrobben, acht ick niet nootſakelijck, alſoo die naar uw verſtant niet anders en zijn als een deel ſchuyteboefs loopjes, die niet waart en ſijn dat men ſijn ooren daar toe leent, ick weet wel dat uw dit ſchryven niet behagen ſal, en daarom van u geen minder groet verwachtende ben, als van uw niet minder onthaelt te werden, als gy u parthy hebt gegeven; maar ick ſal het uw vergeven, en dencken gelijck de Lootsman ſeyt, het iſſer niet dieper: Ick ſal eyndigen, met u niet te houden gelijck gy u noemt, voor een Patriot, maar voor een geck, &c.

Antwoort op den Schrobber; voor den Autheur van de ſelve.

TOt heden heb ik gewacht met de pen op 't Papier te ſetten, om dat ick dacht dat den Autheur van den Heeckel weder voor den dag zou gekomen hebben, gelijk hy in het einde van ſijn Heeckel belooft. Maar hy toond dat hy ſoo veel verſtand heeft, als gy hem onnooſelheid toeſchrijft, door dit ſtil ſwijgen, en dat hy zijn Paſſen in ſijn handen heeft, daar gy de minſte macht niet op de uwe ſchijnd te hebben.

Sijn promptheid doet wanhoopen van dat wy niet meer van ſijn aardigheden ſullen ſien, want het moeſt, aangeſien ſijn Antwoord en Heckel, zo dra voor den dag quamen, bereids in 't licht gekomen zijn. Wie ſal anders oordeelen of hy wil hier mede bewijſen, dat uw ſchrijven geen antwoord waardig is. Het geen in der daad en waarheid toegeſtemt moet worden. Even wel luſt het my eens te Remonſtreeren, hoe onnooſel, kinderachtig en belaggelijk dat uw Schrobber is. En tot dien einde ſullen wy die van den begin tot het einde eens overloopen.

Voor eerſt noemd gy, in het hooft van uw Schrobber, het Heeckelſchrift onnut. Dat zo zijnde, waerom ſtoot gy u daar aan? Want al dat onnut is, kan geen ſcha-

de doen, en moet men ſich ſulks niet aantrecken. Maar ick geloof dat den Autheur van deſe Heeckel u dapper in 't gemoet heeft getroffen, en dat gy daerom u dus gevoelig toond.

Dan wild gy ſeggen, dat al de Wereld met u ſal moeten bekennen, dat dien Autheur moet zijn, iemand die met een diſperate geeſt of berooving van ſinnen is gequelt. Dat dit onnooſel en quaadaardig is, beveſtigt gy zelfs daar op met uw eigen reden, daar gy ſegt, dat hy ſo meeſterlijk daar in weet voor Corteſaan te ſpeelen. Wie heeft zijn leven een ſinneloose, of een die van een deſperate geeſt beſeten is, meeſterlijk voor Corteſaan ſien ſpeelen? al de Wereld ſal in tegendeel bekent zijn, dat daar toe de ſchranderſte geeſten moeten gebruyckt worden, en dat een geck daar toe niet bequaam kan zijn, ſo dat gy in een aam iemand beſchuldigt, en uw eigen beſchuldiging vals maackt.

Vorders komt gy, en ſegt, dat de onnooſele Schryver te beklagen is, dat de redelijkheid in hem ſoo vaſt gewortelt is, van een man die alles dat hy geſchreven en met geſonde reden beveſtigt, tot contentement van een ieder, &c. Of de ſchrijver, onder de naam van een Patriot, onnoſel is, laet ik oordeelen van *al die geen*, die ſijn Antwoord en zijn Heeckel met opmerking geleeſen hebben. *En of den* Autheur, van het onnut Diſcours, ſijn ſchrijven met geſonde reden beveſtigt of niet, ſtel ik aan den onpartijdigen: voor my, ik kan daer anders niet in vinden, als een party verwoede Sotte klap; en niet de minſte ſchijn van reden, daar het Antwoord van de Patriot handen en voeten heeft, hangt en kleeft. Ja deſe reden ſoeckt gy ſo krachtig uit te krijten, dat daar mede aan een iegelijk contentement ſou gegeven zijn, en al de menſchen die ik daar van geſproocken heb, ſeggen dat het ſich ſelfs ſchaemd, en dat uw onnut Diſcours, ſoo een onnut, onnoſel en belaggelijk Cartabel is, als noch noit in 't licht is gekomen. Gy wilt daarom het Antwoord quanſuis wederleggen en critiſeeren, en het heeft de minſte ſchijn van wederlegging niet, maar gy gaette werk, als iemand die in ſijn gemoed overtuigt zijnde, zijn ſaeck met ſchelden en raſen ſoeckt goed te maken.

Hier ſout gy ons ook wel ſoecken wijs te maecken, dat gy, en den Autheur van het onnut Diſcours, verſcheiden Perſoonen waard; maar die het een en het ander by malkander legt, zal uit de ſtelling en het verwoed ſchrijven wel konnen afneemen, dat het een quaadaardig menſch is, die deſe twee Wanſchepſels heeft uitgebraeckt, want ſy zijn als op een vorm gegooten. Ik geloof dat gy bang zijt, terwijl men u heeft te verſtaan gegeven, dat men uw naam te kennen is gekomen. En vreeſt gy moogelijk in 't openbaar geaffronteert te worden, maar ſchoon dat ick kennis aan u heb, of dat gy my bekend zijt, acht ick het niet de pyne waard van u te noemen, door dien daar weynig nut uyt komen, en gy maar des te dolder ſout worden.

Het woord van darren, zegt gy in Holland geen Duyts te zijn, maar gebruyckelijck aen de zelfskant van Weſtphalen. Hier uit is lichtelijk af te nemen dat gy geen Hollander, of voor 't minſt, dat gy van moffen afkomſt zijt. Want het Conſteert hier uit dat gy de ſuivere Hollandſe Tael niet en verſtaat, en het woord van zelfskant, waar dat dat in practijk is, verklaar ik noit gehoord te hebben, en heb ik noch noit in eenige Schriften, of eenige reedenkavelinge, dat ſo ſien of hooren

te

te pas brengen; maar wel beb ik een kleermaker of naayſter hooren ſpreeken van een ſelfskant.

Het woord van darren, is een oud Hollands woord, en ſal men het ſelve meermaalen vinden in de Schriften van de gadelooſe Heer Hooft, en de onvergelijkelijke Heer van de Vondel.

Gy ſchijnd ieder te willen perſuadeeren te gelooven, dat gy een van die Vreemdelingen zijt, die in Holland (gelijk het ſpreeckwoord zijt) op een ſtroowis komen aandryven, en die men om haar ſtoute en onbeſchaamde kaken employ geeft, om by voorval voor inſtrumenten te gebruyken, daar toe geen rechtſchapen Hollander zich laat bewegen, en om in andere gelegendheden, in erkentenis van het geen ſy genooten hebben, met hangende Pootjes op te ſitten, en haar Chriſtoffel te onderſteunen in ſijn goede of quade Proceduuren, ſo als het hem ſal behaagen. Maar zo lang als 'er diergelijke Patriotten leeven, als gy hier aan boort klampt, hebben wy niet te vreeſen, en ik ben van uwentweegen bekommert, dat gy weinig zult op doen.

Of gy gelooft of niet en gelooft, dat den Autheur, meer genoemd, een Mof is, ſteld dat vry ter zijden, gy vind buiten dat reden genoeg, om uw tijd, die gy in zulk buitenſpoorig ſchrijven beſteed hebt, te beklagen.

Deſe Autheur wild gy recommandeeren aan uw vrienden tot Amſterdam, datze hem de leuning van de Papenbrug lieten ſchuuren voor de Kat, gelijck gy 'er verſcheyden van dat ſoort van volk heb ſien doen, al even of men de leuning van de Brug voorſchreven glat hield en liet ſchuuren, daar het tegendeel genoeg bekend is, en dat deſe leuningen, gelijk alle de andere, in Amſterdam met een duiſtere blaeuwe verf geſchildert zijn; ſiet hier een botte en groove leugen, die niet min belaggelijk, als taſtelijk is, en dit durft gy noch ſeggen, meer geſien te hebben.

Dat den Autheur voorſz. u een onnooſel Schrijver noemd, en daar op niets meer ſeyt, als dat gy oppaſſen moet van niet tegen u zelfs te ſchrijven; dat hy daer by aanwijſt dat gy doet; dat is mijns oordeels genoeg beweſen dat gy een onnooſel Schrijver bent, en beveſtigt hy dit doorgaans in zijn Heeckel, en derf ik dat ook wel ſtaande houden, want het blijkt ſeer klaar uit uw moedwillige, en niet min onnooſele Schriften.

Dat den Hekelaar verſtoord zou zijn, om dat gy zegt, dat ſijn Antwoord in een Herberg, onder een beker zou gemaekt zijn, dat kan ik uit ſijn Heekel niet ſien, maar hy betaald u daar alleen met de zelfde munt, en doet dat veel waarſchijnelijker als gy; en is dit te min te gelooven, wijl hy ſich niet aantrekt uw buitenſpoorig uitvaren in uw Schrobber.

Uit de daar aan volgende periode, wilt gy de gemeente perſuadeeren te gelooven, dat gy een Vreemdeling zijt, daar gy van een pot Booter of Schinckel ſpreekt, en ſchijnd gy die wel eer op de Kamper-ſteiger ontfangen te hebben, want gy weet daar ſoo net van te ſpreeken, of gy zulks by ondervinding doet.

Voorts ſpreekt gy al weer van ſijn gaauwe geeſt, daar gy in den aanvang hem beſchrijft, van met een deſperate geeſt of berooving van ſinnen gequelt te zijn; ey merkt eens hoe ver dat gy het ſpoor byſter bent.

Noch ſegt gy, en daarom benje (gelijk als aber taber) by de grooten ſo wel aangehaalt, dat ſy uw tot Geckſchrijver gebruyken, ſo komt gy noch wel in de Re-

geering, ja Burgermeeſter, gelijk 'er exempelen van zijn. Hoewel deſe woorden ſoo confuys zijn dat ſy weinig ſin hebben, ſoo dient voor eerſt hier op geſeyt, dat de alſo genaamde aber taber (gelijck de meeſte lieden bekent zijn) een quaadaardige Geck is geweeſt, en die klein en groot door ſijn conduite kon vervaren, ja zo, dat de meeſte menſchen een ſchrik voor hem hebben gehad; of dan zo een menſch aangehaalt is geweeſt by de grooten, gelijk gy hier wild zeggen, zullen de kinderen beter konnen begrypen; oock heeft hy noit de bequaamheid gehad, en na u ſeggen, voor Geckſchryver te ageeren, zo dat deſe Aber Taber hier ſeer kinderlijk word ingevoert. Hier geeft gy oock voor op een belaggelijke wyze, dat den Autheur noch wel in de Regeering ſal komen of Burgermeeſter worden. Zo gy my een exempel kunt bewyzen, gelijk gy ſegt dat 'er zijn, dat een quaadaardig menſch, om ſijn quaad doen, of een Geck om ſijn potſen tot ſodanig een waardigheid is gekomen, zo ſal ick beſchaemt ſtaen, en verplicht zijn uw Schryven te laudeeren, en het mijne voor ſottigheden uit te kryten, maer let eens op hoe ſeer dit Burgermeeſterſchap ſtracks zal vervallen.

Het woort van Viſteeven ſegt den Autheur is geen taal van een *redelijk man*, of die ſulks pretendeert te zijn, dat is zo, en is dit een ſpreeckwoord dat *by een zoort* van menſchen dat men Canallie noemt in practijck is, die ſulks voor een verwijt malkanderen toe duewen als zy in hevige woorden en haer paſſie niet meeſter ſijn, en voegt dit woord zo veel in ſchrift of in de mond van een fatſoenlijck man als een parel in de ſnuyt van een varcken.

Des Autheurs ſchimpen op de woorden van verdrietige Recapitultatien en Redites is niet gemunt voor zo veel als ik en duiſent met my verſtaan op de woorden *ſelfs*, en gelijk hy ook duidelijk uitdrukt dat hy het niet op deſe woorden heeft, maar bybrengt dat te berde om dat gy legt de leſer met geen verdrietige Redities &c. te willen ophouden, en hy ſegt dat uw gantſe werk van het begin tot het eynde toe verveelt, als niet de minſte aerdigheid in ſich hebbende. En dat hy daar tuſſchen laat vloeyen, de Wurm ſchijnt noch vreemde talen te kennen, *dat oordeel ik heeft ſijn* oorſpronk genomen uit een verwondering, om dat een menſch die vreemde talen kent deſelve door ſtudie moet geleert hebben, en dit komt hem vreemt voor gelijk het my mede doet, dat een menſch die de alderminſte ſtudie of ervarentheit heeft zo onnooſel kan ſchrijven.

Dat hy hem heeft ingelaten te ſchrijven het ſy uit malitie of geen malitie tegens de Raad-Penſionaris en voor de Heeren van Amſterdam, dat heeft hy gedaan als een goet en oprecht Patriot, en of deſe voorſeyde Heeren daar mede gedient ſijn of niet, hy heeft niets als na behooren gedaan, en moeyt het u lichtelijk dat hy zo loffelijk de waarheid derft ſchryven. Maar ſiet hier hoe ver gy het ſpoor byſter zijt, die geen die gy daar even hoop wout geven van in de regeeringh te konnen, of wel licht Burgermeeſter te worden die wilt gy hier verſien met een Ratelwacht of Luyſevangers plaats.

Dien Auteur te beſchuldigen voor een Leugenaar, dat komt u niet toe, want uw bewijs is van nul en geender waarde, en heb ik hier voor beweſen dat gy een openbare en botte Leugenaar zijt.

Dat hy hem ook diffendeert met ſcheltwoorden en ſchuyteboef loopjes, daar bent gy oorſaak van. Die ſijn Antwoort en ſijn Heekel leeſt kan wel ſien dat hy onder-

ſcheidt

ſcheid weet te maken met wie hy ſpreekt of tegen wie hy ſchrijft. In ſijn antwoort voert hy een taal, waardig die Briet daar op ſijn antwoort ſlaat, en om een quaataardig menſch die noch eenig verſtant ſchijnt te hebben in de baart te varen, en ſijn Heekel is voor een perſoon die door ſijn ſchrijven betoont een Raſent menſch te zijn, en daarom moeſt die wat ongemakkelijk weſen; ook diende hy u wel in deſelſde verwoede taal aan te ſpreken zo hy beoogde van u verſtaan te worden, want hy had zo groot een ongelijk niet al ſag hy uw ſchrift voor dat van een dolle man aan.

Voorts heeft hy in ſijn Heeckel ſijn antwoort ſo wel verdedigt dat gy te beklagen zijt dat gy u ſelfs ſo een Roede hebt op uw huyt gehaalt. En wat hy in paſſant geſeyt heeft van de leeden die onvermogen zijn, quam ſo wel te pas dat ſulk beſwaarlijk kon voorby gegaan zijn, en leit het niet de minſte tegenſpreking, voor al niet van ſulke onnooſele en kinderachtige tegenwerpingen als gy doet, die gy noch noemt goede fondamenten te zijn.

Gy noemt hier den Autheur een vuyle ſchrobber, hy is een Heeckelaar en gy een ſchrobbert, en hy ſiende dat gy vuil waart, heeft hy u over zijn Hekel wille halen om u rein te maken, maar hy heeft na het ſchijnt de Moriaan geſchuurt aan u, die Caracter die gy u zelfs toegeeygent hebt, wild gy hier na het ſchijnd een ander over doen, maar het is beſt dat ieder by 't ſijne blijft, gy een Schrobber en hy een Heeckelaar.

Het ander woord daar mede gy hem tituleert is geck, wie ſal hier uit niet konnen af neemen dat gy uw werck maakt van uit te vaeren, gelijk gy hem wilt toeſchrijven, en hebt gy, van dat gy eerſt uw pen op 't papier ſtelde, daar op gepractiſeert. Des Autheurs ſchrijven is wel een beter antwoord waard, ik wil mijn onnooſelheid wel bekennen, ik geloof dat ick met u van een gevoelen ben geweeſt, maar ik ben verlicht door ſijn en andere brave baſen haar ſchrijven, die ſulks met krachtige redenen beveſtigen, en van de contra party heb ik noch niet anders als beuſelingen en buytenſpoorig ſchelden geſien: Wel, ſo gy beter ſchrijven kunt, of gewichtiger reden hebt by te brengen, doet het dog, ſy ſult dan mogelijck my en meer andere weer tot uw trecken, daar in het tegendeel, ſo het ſo voort gaat, gy in 't kort niet al, die van uw party zijn, van de kinders beſpot ſult worden. Dat hy zich ſo verwondert over het Sprookjen van de Wolf en de Jager, dat is billik, en ben ick met noch duiſend andere verwondert geweeſt, dat men zich wil onderwinden iemand reden of ſchrijven van Staats ſaecken te critiſeeren, en dat men daar met ſulck een kinderlijke taal zal voor den dag komen, en niet anders doen als ſchelden en ſchenden.

Daar gy weer op nieuw een kinder ſchool-praatje maackt van deſe Wolf &c. ſeght gy kort daar op; Maar dit is voor u te verſtandig; dit is een loopje dat gy uit den Hekel hebt getrokken, dat daar ſeer wel, en hier gants niet te pas komt; want die taal die gy daar voert is ſeer onnooſel, en niet minder als verſtandig.

Den Autheur van den Heeckel is niet meer gehouden als gy ſijn naam te teekenen, hy heeft geſtadig quaadaardige Cartabellen voor gehad die niet ondertekent zijn geweeſt, ſoo is hy dan, volgens uw eyge confeſſie, ook niet verpligt om ſijn naam te teekenen, doch dit point heeft hy ſelfs genoeg in ſijn Hekel verdedigt.

Al weer aan komt gy hier met een ſpreekwyſe die gy uit den Hekel hebt ontleent. Wel, ſoo den Autheur geck is, ſoo pronkt dan doch niet met ſijn ſotte veeren, of

ten zy dat gy wild bewyſen noch onnooſelder ſot te zijn als hy.

Dat het ontcijfferen van een Brief ſonder een eyge ſleutel ſoo net kan geſchieden, is genoeg geſeyd dat ſulks onmogelik is.

Dat hy den Autheur, van die ſlag van menſchen is die niet konnen ruſten, dat bewijſt hy met ſijn ſtilſwygen contrarie, en ſoo een van beyde dan ſou moeten na de Franſſe Koordedanſſers gezonden worden om daar uit te kakelen, zou u die tocht ſtaan te doen; maar gy zoud ten aanſien van uw bottigheid daar alſoo onnooſel afkomen als van uw ſchryven,

Van ſijn Doctoorsſchap had gy wel mogen ſtilſwygen; ſoo hy u met ſijn Heeckel noch niet genoeg gedoctert heeft, zo moet gy wel een quaadaardige en ongehoorſame Patient zijn, en een impertinente krankheid hebben, en ſullen u zo doende alle de Doctoren licht verlaten, en uw ſiekte mogelijk voort tot de dood toe zullende duuren achten.

Ten laatſten ſegt gy, dat gy de reſt van ſijn grollen over te ſchrobben niet nootſakelijk acht, en in den aanvang belooft gy dezelve te ſullen overloopen, om datter geen vuile hoecken zouden ongeſchrobt blyven leggen, (een loopje dat gy mogelijk van het Vrouw-getimmer gehoort hebt, wijl het tegens May gaat, en ſchoonmakens tijd is) hier uit is licht te ſien dat gy ſelfs niet weet wat gy ſchrijft: en gelijk den Autheur daar gy tegens aangaat in ſijn antwoord zo net en civiel de waarheit heeft geſchreven, zo heeft hy het in ſijn Heekel te wonder wel op ſijn hooft weten te raden, of hy moeſt u en uw natuur beſonder wel kennen, daar hy zeidt dat u het bloedt aan 't geſten en de gal aan 't koken moet raken op het ſien van ſijn Heeckel, en daar hy ſulk een wonderlijken uitbraakſel van voorſeydt. Want deze Schrobber is uit ſulk een ſtof oorſpronkelijk, en waarlijk een uitbraakſel dat niet als uit het geſten van 't bloed en 't overkoken van de gal, en geinfecteerde herſſens kan te voorſchijn komen,

De laatſte reden van uw onnut diſcoers en van deſe armhertige Schrobber zijn van een waarde, en ſchijnt gy zin in zulke loopjes te hebben, *en zou men* daar uit ook eenige bewijs konnen trekken, indien men daar aan twyffelde, dat den Autheur van het een en het ander een en de ſelfde is, dat gy in uw Schrobber hier en daar ſoekt te contrarieren.

Dat den Autheur die hier ſoo voor moet houden geen botkop is gelijk gy ſegt, heb ik aangeweſen, en moet men uit zyn ſchryven gelooven dat hy een oprecht Patriot is, en waar het te wenſchen dat diergelyke Patriotten wat meer aan 't roer ſaten, om die geene die daar van haar werk thans maken, te onderſteunen en by te ſpringen, om ſulke quaadaardige menſchen als gy en uwsgelijken de duim op de keel te houden, en zo het mogelyk was, zodanig onder te drucken, dat het Vaderland daar by en door haar toedoen geen nadeel en leet, het welke wy van den Hemel en van diergelyke Patriotten willen en moeten verwachten.

Voor de Vryheid.

NB. *Die dit will leſen en verſtaan, moet den Schrobber daar tegens leggen en naſien.*

Se-

Samenſpraak, tuſſchen een *Militair, Koopman en Burger.*

Koopman.

NA dat ick beſpeur mijn Heer, ſoo is u vertreck naar het Leger in Brabant.

Militair.

't Is de waarheit mijn Heer, mijn reys is derwaarts gedeſtineert, alſoo ons Regiment daar is leggende, ende vermits wy Officieren alle ordre gekregen hebben, om ons Perſonelijk by onſe Regimenten en Compagnien te begeven, ſoo is 't dat ik tot opvolging van deſelve Ordre mede derwaarts ſpoede.

Koopman.

Maar mijn Heer, onder u wel-nemen, ſeght my doch eens, wat ordres dat de Militie van den Staat heeft, of ſy in cas eenige Troupen Franſen omtrent haar quamen, vyantlijk tegen deſelve ſouden ageren, of niet.

Militair.

Ontwijffelijk ſouden ſy tegen deſelve vyantlijk ageeren, voornamentlijk als de Franſe hoſtiliteyten op de Spaanſe of op der ſelver territoir quamen te plegen, want tot wat eynde ſouden ſy daar anders leggen als om alle hoſtiliteyten te weeren, en de Spaanſe tot bevrydinge van de verdere ruine van haar Landen te aſſiſteren. 't Is immers niet bedenkelijk dat ſy maar alleen derwaarts trekken om alles met goede oogen aan te ſien, en de hant niet mede aan 't werk te ſlaan, als het'er op aanquam? de Spaanſe ſouden geen ſpeculatie hebben om onſe Troupen ſimpelyk in hare plaatſen te fourieren ſonder dat ſy daar dienſt van ſouden konnen trekken, want men weet wel dat daar ſoo veel Soldaten en Ruiters leggen, den Boer niet weinigh aanloopt, ook was't dan beter dat ſyn Hoogheit de Hollantſe Troupen t'huis liet, alſoo het haar tegenwoordig in de Brabandſe Guarniſoenen ſeer koſtelyk valt, en een Soldaat met ſyn Leening daar niet leven kan, vermits alle proviſie door de jegenwoordige ſchaersheit daar koſtelyk en dier is, en die inquartieringe in Brabandt is genoegſaam de ruine van de Militie.

Burger.

Met verlof myn Heeren dat ik tuſſchen beiden ſpreeck, ick hoor myn Heer daar ſeggen, dat ons Volk op de Franſe mede los ſouden gaan, en ik heb voor weinig tyt in de Courant geleſen, dat de Spaanſche aan ons volk verſogt hebbende, om op de Franſe te ſchieten, ſy ſeiden daar toe geen ordre te hebben.

Koopman.

Dat is waar mijn vrient, en laat u dat niet vreemt dunken dat 't een bloot geſicht van eenige weinge Franſſen ons volk daar op niet heeft willen ſchieten, 't is

ſulc-

ſulcken ligten ſaak niet een Vyant die ſoo magtig is op den hals te halen, en meent gy niet dat zyn Hoogheit met ſoo veel omſigtigheit alſt mogelyk is procedeert, om geen occaſie tot rupture tuſſchen deſen Staat en Vrankryk te geven, of men ſchoon al diſcoureert, dat hy den Oorlog ſoekt, en met gewelt daar aan wil, *'t is altemaal maar laſter-ſpraak*, ſijn Hoogheit ſoekt den Oorlog ſoo weinig, als imant anders, maar zyn ſentiment is, dat het intereſt van deſen Staat niet kan lyden dat de Spaanſe Nederlanden van den Konink van Vrankrijk geinvadeert worden, en dat men deſelve als Frontieren van ons Landt tegens de inſultes van Vrankrijk moet defenderen, en tot dien einde zyn onſe Troepen derwaars gemarcheert, en ſoo de Franſen dan eenige plaats komen te attacqueren, daar deſelve leggen, ſoo *ſullen* ſy defenſive tegen haar gaan; Ik wil ook wel vertrouwen, dat ſoo de Franſe naar haar gewoone tyrannicque aart ontrent eenige plaats daar ons Volk leyt quamen branden en blaken, dat ſy tot weeringe van alſulcke wreetheden tegen deſelve ſouden optrecken, en ſoo de Franſen als dan van haar deſſeynen niet quamen af te laten, hant-gemeen met deſelve ſouden geraken, en (ſo mogelyk) hun quade deſſeinen met gewelt doen ſtaken, en haar daar van daan dryven, *maar dat als ons* volk ſimpel eenige Franſe komen te ſien, die niets vyantlijks bedryven, *daar op* ſouden ſchieten, en deſelve eerſt attacqueren; 't is de meining niet, daar voor zyn de Spaanſe, die konnent en mogent doen, om dat ſy met deſelve in rupture zyn, en wy noch niet.

Koopman.

Mijn Heer gelieft daar te ſeggen, dat het wel wil gelooven, dat als de Franſſen ontrent eenige plaats daar ſommige van onſe Troupen leggen quamen te ravageren, men daar op los ſoude gaan, wel ſou dat dan geen rupture gemaakt ſijn, en hadden wy dan niet het begin van den Oorlog? Ick ben wel verſekert dat Vrankrijk, ſoo ras als de ſijne maar eenige rencontre met onſe Troupen gehad hebben, het ſtraks voor een rupture ſal op nemen, gelijk ſijn Ambaſſadeur *in den Haeg by ſijne* overgeleverde Memorien meenigmaal gewaarſchout heeft, en waar *ſullen* wy dan met ſoo een handje volk ſijn groote Macht konnen reſiſteren? waar het dan niet veel beter dat wy ons Volk t'huis hielden, ſo en gaven wy aan dien Koning geen offentie, en wy bleven in Vreede ſitten, en hadden met geen Oorlog te doen.

Militair.

Ick verwonder my voorwaar, hoe 't mogelijk is, dat men ſulcke diſcourſen kan voeren, U E gelieft te ſeggen, of het niet beter was dat men ons Volk t'huis hielt, en ſoo doende aan Vrankrijk geen offentie quam te geven, ſoo *ſouden wy* in Vreede blyven ſitten, wat verſekertheit heeft U E. dat wy in Vrede *ſullen* blyven ſitten? meent men dat Vrankrijk als hy de Spaanſe Nederlanden weg heeft, geruſt ſal weſen, ende deſen Staat niet ſal moeyen? 't Kan in geen geſonde herſſenen komen, al de werelt kent immers de groote Heerſſugt van Vrankrijk wel, en dat die niet te vreede ſal weſen, voor dat hy alles, immers ſoo veel hy kan, heeft ingeſlokt, en is het derhalven van ons intereſt niet, dat men hem ſoo ver als men kan tragt te keeren, op dat hy onſe naaſte buurman geworden ſijnde, ons alle dagen niet en alarmere en beſpringe, ja geheelyk t'onderbrenge. Men moet met die ſoete naam van Vreede ſoo veel niet op hebben, of Vrankryk ons die ge-

du-

durig voorſtelt, dat men daar om op ſijn ſecuriteyt niet ſoude denken, te meer daar men ſiet, datter niet een eenig naburig Potentaat is, hoe klein van vermogen hy ſy, die ſig althans niet en armeert, en in poſtuur van defentie ſtelt, en daarom is 't verwonderlijk dat deſen Staat alleen buyten vreeſe ſchijnt te blyven ſtaan. Men flatteere ſich doch niet te veel met de ſchoone offres die men ons doet, een arglistigen Vos; die maar op ſijn proye loert, of hy al voor een tyt een lieflijke gedaande formeert, moet men 't minſte vertrouwen, 't is de maxime van Vrankrijk, als hy ſwarigheit ſiet om tot ſijn oogwit te geraken, dat hy naar dat hy door drygementen, die hy neffens ſijn ontſaggelijkheyt ordinaris voor af laat gaan, niet kan opereren, als dan het op een vleyen aan legt, en met veele ſoet ſchijnende ſaken voor komt, en dan voornamentlijk als hy ſijn compas een weynig verdraeit ſiet, men magh wel verſekert ſijn dat al het geen Vrankrijk komt te doen, anders niet als enckel politijcq is, en dat hy altijd maar practiſeert om aan ſijn doen een ſchoone ſchijn te geven, op dat hy niet als te veel parthyen mogte verwecken, want als hy kort naar de Tractaten van Nymegen, de Stadt Straasburg in 't Duitſche Rijk weg nam, Luxemborg belegert hielt, ſoo veel andere Plaatſen in Vlaanderen geoccupeert, en het platten Lant rontſomme gedevaſteert heeft, ſoo heeft hy echter altijd geproteſteert, dat hy geene de minſte infractie in de Tractaten van Vreede heeft gemaakt; wel wie ſiet niet waar dit alles heen wil, en men make dan ſoo veel Tractaten als men wil, ſoo ras als hy maar gevoeglijk de handen weder ruim kan hebben, ſoo ſal hy al weder d'een of d'ander pretentie formeren, en derhalven is het beſt by tijds in oppoſitie te treden; 't Is waar dat wy met ſoo weinig aantal Militie niet wel capabel ſijn, om alle ſijne forces en ſijne redoutable magt naar behooren te konnen reſiſteren, en daarom hadde ſijn Hoogheyt gaarne geſien dat de Werving van de 16000. Man voortgang hadde gehad, maar het ſchijnt dat de Heeren van Amſterdam het ſoo niet en gelieven te verſtaan, en die ſijn alleen oorſaak dat het geen effect heeft, ſy ſullent ook niet weinig voor haar rekening hebben, by aldien 'er geen accommodement wort uitgevonden, en den Oorlog blijſt continueren.

Koopman.

De Heeren van Amſterdam hebben 't grootſte gelijk van de Werelt, dat ſy haar tegen de Werving hebben geoppoſeert, om dat ſy ſien dat al de laſt van den Oorlog by deſen Staat ſoude moeten worden gedragen, en Spaignen voor ſich ſelven geen voorſorge altoos ſtelt, en egter blijſt opiniatreren, 't is een groote obſtinaatheit, geen macht by ſich ſelven te hebben; ende echter aan een party die hondert maal ſoo ſterk is, ende die hem alle ogenblik ſoude konnen opſlocken, niet een weinig te willen toegeven, wat had Spaignen den Oorlog ſoo voorbarig te declareren, buiten kennis en communicatie van eenige ſijner Geallieerden, 't is by gelijkenis al even eens, of een Mugje tegen een Oliphant wilde opſtaan, en ſoude men hem in die opiniatriteit met te meer ſtyven, als men gereſolveert hadde 16000. Man te Werven, immers ja! Want heeft hy dorven breeken eer dat deſen Staat ſoo veel Volk had; hoe veel te meer ſal hy volharden als hy ſagh dat deſen Staat ſich tot ſijn defentie quam te armeren, en 't ſoude by die 16000. Man niet gebleven hebben, als die geworven waren geweeſt, ſou men alweer van meer gepraat hebben, en ſoo had men den Staat aan 't lijntje gehad, en den Ingeſeten had op nieuw weder niet weinig moeten bloeyen, neen: het heugt haar noch al te wel van het

laaſte, de wonde is nog te vers, en daarom is 't ook goet dat 'er gelemenende en cordate luiden ſijn, die 't gemene beſt hanthaven, en ik geloof dat yder Ingeſeten in 't toekomende de Regenten van Amſterdam noch ſullen bedanken voor haar trouhertige voorſorge en yver voor de Vreede.

Burger.

Of mogelijk ſullen déſelve de ſchult dragen, dat ſy de ruine van den Staat door haar halſterrigheit hebben gecauſeert, ick hoor wel 't is de Koopluiden al om 't hebben en 't houden te doen, 't gelt ſtopt geen gierigheit, en dat ſal haar in den Hemel niet helpen. Ik ben maar een gering Borger, en wil noch gaarne mede wat geven voor de welſtant van 't Vaderlant en Kerke, ick vertrouw Vrankrijk niet, en hoor ſoo veel, hoe dat hy ſijn eigen volk in ſijn Rijk die van de Religie ſijn, tracteert, hoe ſou hy ons dan niet wel handelen, ick voor mijn, ick wil hem der noch met goet en bloed helpen uithouden, en laat ſijn Hoogheid de ſorg voorts bevolen, die verſtaat dat werk beſt, en wy niet, en die meent het wel met ons Lant, dat geloof ik.

Militair.

Soo Patroon ſuſke luiden hoor ik gaarne, gy ſpreekt uit de borſt, en toont een goet Patriot te ſijn, en dat het ſijn Hoogheit wel meent, is buiten twyfel, dat hy ook beſt 't ware intereſt van den Staat weet, is ook waar, 't is ſijn functie, en daarom is hy Capitein Generaal, op dat ſoude weten, wanneer het nodig was, dat den Staat ſig in behoorlijk poſtuir van defentie moeſt ſtellen, en als hy oordeelt dat men moet Werven, moeſt men ſig daar niet tegenſtellen, en voornamentlijk moeſt een eenige Stad 't ſelve niet doen, maar het ſchijnt dat het gelt en goet, ſoo 't geen wijsheid geeft, egter hoogen moet en trotsheid by brengt, en Amſterdam laat alleſints blyken, dat ſy niet alleen over haar mede Leden in 't particulier, maar ſelfs over den geheelen Staat ſouden willen heerſchen, en dat komt haar daar van daan, dat ſy al te tros op haar gelt en goet ſijn, en daarom mogen ſy een ander, die ſoo veel niet en heeft, haar niet horen tegenſpreken, *ſoo leit het by de* Regenten, en te gelijk ook by de Inwoonders, hoort déſelve eens in haar gemene diſcourſen over de Werving, 't is ſtrak als men haar daar in wil overſtemmen, wel waar voor ſal men Werven? waar ſal het gelt van daan komen? en ſoo voort, te kennen gevende dat ſy alleen de ſleutel van de Gelt-kas hebben, maar het ſpreekwoort ſeit, hoogmoet komt voor den val, en die luiden die het nu ſoo tegen de Werving geladen hebben, mogen toeſien dat ſy het haar niet te laat beklagen, en even als in 't Jaar van 1672. mogelijk gaarne ſullen willen Werven als het te ver gelopen is.

Koopman.

Na het ſchijnt heeft men het in 't algemeen ſeer op ons gelt en trotsheid geladen, en dat leit veele ſeer dwars in de maag, mag dan ſoo een lidt van Staat dat ſoo conſiderabel in de laſten van 't Landt moet contribueren, niet mede een woort in 't vat hebben, ende de meſnage van hare Stadt en Borgeryen, ſoo veel betragten als 't mogelijk is, en ſoo wanneer ſy tot een fondament van dien allegeren, dat ſy ſoo hoog geintereſſeert ſijn, en ſoo veel moeten contribueren, moet men het dan ſtrak daar voor uit duiden, dat ſy op haar gelt en goet glorieren, en ik wenſte wel eens te weten, wat reden dat men heeft, om die van Amſterdam te beſchuldi-

gen,

gen, dat sy boven haar mede Leden willen domineren.

Militair.

Sulks blijkt genoegsaam uit al haar doen en trots spreeken ter Vergaderinge, gelijk Philalethes in sijne Missive genoeg heeft uitgedrukt, soo hebben die van Amsterdam Anno 1678. ook soo heftig aangedrongen op 't sluiten van soo een ontydige Vreede, (die genoegsaam oorsaak is van alle de quade gevolgen die wy tot nu toe gehad hebben) gelijk als deselve nu tegen de wervingen dringen, en wie siet niet dat Amsterdam dus doende alleen schijnt te willen regeren, waarom ook Ministers van Geallieerde Potentaten (so my berigt is) tegen sijn Hoogheid mondig hebben geuit, dat sy wel konden sien, dat so wanneer sy iets van gewigte met den Staat te tracteren souden hebben, het nodig soude sijn, dat sy alvoren die van de Regeringe van Amsterdam quamen te fonderen, om te sien of sulks met haar goet vinden ook over een quam; Ik meene dat soodanige discoursen duidelijk genoeg infereren wat van het regeeren van die van Amsterdam te gevoelen is. Wy souden daar van noch veel meer konnen seggen, maar also de Schuit aen is, sullen wy het daar by laten, en wenschen voor de gemeene sake een goet eynde.

Schuyt-Discours, voorgevallen op den 1. April 1684.

Tusschen Haerlem en Amsterdam, en gevoert door een Hagenaer, Amsterdammer en een Burger van Haerlem.

DE Hagenaer in de Schuyt komende, wenst de Vrinden goeden dagh, en seyt vorder wat is dese Stadt Amsterdam vol Menschen, vragende aen sijn Buurman waer hy van daen was.

Die antwoorden dat hy een *Amsterdammer* was, en vorder vragende onder behoorlijke beleeftheit waar hy van daan was, hy seide, uit 's Gravenhagen, de *Amsterdammer* daar op replicerende dat is mijn lief, ick hoop dat wy een discours sullen maken dat niet onnut sal zijn, alsmen niet te diepsinnig spreekt: en ik een lief-hebber van de vryheid van Haarlem, daarom sal ik wel toe luisteren, wie best voor de Vryheid spreekt.

Hagenaar. Wat gaat'er to Amsterdam al-om, en wat gevoelen hebben de lieden over den tegenwoordigen toe-stant van 't Landt.

Amsterdammer. Mijn Heer men heeft daar geen goet gevoelen van de Prins van Oranjen en den Raad Pensionaris Fagel, om Reden, dat den Prins 16000. Man wil werven, en dat den Raad Pensionaris Fagel hen daer in Assisteert, vorder dat onsen eerlijke Regenten in den Haagh hebben soeken te Approhenderen, de welke het

ontvlugt ſijn, daer ook in het minſt niet op te ſeggen is; daer en boven hebben ſy onſe Staets Papieren verſegelt? daer ſy de Souvereyne macht mede gekrenkt, of ten minſten voor ſoo veel een groot lidt van Staat, als deſe Stadt toebehoort, door een wijdtloopige verdedigingh van de ſijde van Amſterdam te ſien ſijn voor de Boekebinders deuren.

Hagenaar. Monſieur Amſterdammer, hier is ſwarigheyd in, want ſoude ider particulier niets vermogen met een Ambaſſadeur te handelen, ſonder daer toe gequalificeert te ſijn van 't geheele Lichaam, en dat dit ten goeden ſtreekt kan ick niet denken: dat een Lidt, ſonder de kracht van 't heele lichaam yets alleen doet, dunkt my ongerymt te ſijn.

Amſterdammer, Onſe Heere bennen gau genoeg, en die hebben dat boekjen van U. E. Regent ſoo wederleydt van de wervingh van 16000 man, dat daar niet een Advocaat of een Procureur, ofte een Polytijck ſal komen, die deſe verantwoordingh van de Heeren van onſe ſijde ſullen konnen verachten, want ſy hebben de Previlegie aan gevoert; daar 't op aan komt, en of Raat Penſionaris Fagel de Prins ſoekt ſouvereyn te maken, dat ſouden de Ingeſetenen niet leyden konnen, en in oorlogh te vervallen en van binnen niet op ſijn beenen ſtaande ſoude quaade uytſlagen konnen maken.

Hagenaar. Mijn Heer Amſterdammer ghy ſpreeckt qualijk, kont ghy de Raat Penſionaris wel, en hebt ghy ſijn Inſtructien wel geleeſen, die hem wel expres belaſt ſijn, in geeniger ſaaken party te kieſen, de prevelegie te meynteneren, welcke de Prins mede moet beſweeren als Stadt-houder, oock is den eedt van eyder Lid de gemeinten in ſijn previlegie te meynteneren.

Haarlemmer. Dat beginter naer te lijken dat mijn Heer de Hagenaar praat, maar de Amſterdammers bennen bevreeſt voor een ſoevereyne Regering, en wy bennen al langh ſoeverein geregeert, de Regenten willen de prevelegien die in haar voordeel bennen; maar van de anderen houwen ſy niet: en als ſy aan de Regeering komen, dan heeft de Prins gedaan, en ſoo de Raad-Penſionaris hem dan met die ſijde voegt, al is 't tot beſt van 't Landt, dan is de hondt dol, dan moet die man doot, dat niet wel is, en ſiet wat de Armejaanſen hoop al uitvoert.

Amſterdammer. Mijn Heer uit Haarlem U. E. belieft te hardt te ſpreken, ick meenden dat wy maar in den Haagh qualijck ſtonden, maar gy betoont dat wy meerder partyen hebben.

Hagenaar. Dat de Amſterdammers alle de Steden in Hollan dt tegen hebben over point van de Wervingen, (dat is ſeker) en datmen beter Accoordt ſal treffen in de Wapenen, als hem te laten overheeren: dat ſtel ik vaſt.

Haarlemmer. Dat ſeventien ſtemmende Steden die Seſſie hebben in de Staten van Hollandt en in de Provintie van Hollandt, op Middelburg naar; Gelderland, Over-Yſſel en Sticht Uit-Recht tot de 16000. Man hebben geconſenteert.

Amſterdammer. Wy bennen goet Frans, om een Vreden met hem te houden, Maar ick ben den Hagenaar daar voor danckbaar, dat hy mijn heeft doen ſien, dat de Prins en yder Lidt van Staat, Sweert, de Gemeenten by hare Previlegien te meinteneren, en ick wil eens ſien of hier reden van voorval in ſteecken, en van werven ſeggen, dat niet als by overſtemming geſchieden mag.

Haarlemmer. Groote Reden ſulje vinden, 't welck blyken ſal uit een Requeſt die

die in mijn ſak is, daar mijn Buurman als gecommitteert daar van is geweeſt: dat 350 Edele Burgers ſouden gepreſenteert hebben aan ſijn Hoogheit, en is geteekent Jan Patriot met 349 Borgers van de 17 Hollantſche Steden, dat is niet net geſtelt, maar is goet te verſtaan en ook goet voor algemeen; ſoo veel mijn verſtandt kan begrijpen.

Hagenaar. Ick approbeer dat mede als de divery uit de Wereldt is: dan ſal ons Vaderlandt wel gaan, en als de Previlegien ſijn plaats hebben voor Kleinen en Grooten. Het ſal des noodt ſijnde (Godt wilt 't verhoeden) op 40000 niet aankomen te werven, maar echter eerſt ſien de Rekening hoe 't gelt beſteedt is.

Amſterdammer. Ick ſoud 't mede geloven, maar meenje dat ick en noch wel 6000 al waren die tot 4 maal getelt ſoude wenſchen te hebben een vrye Krijgs-Raad: wy daar waarlijk ſoo veel en meerder toe beweegt bennen als de andere Steden; want in den jaren 1578. Als de Stadt van Amſterdam belegert ofte gebloeckeert was, door den Fondamenteur Hoogloffelijker memorie Willem de eerſte, ſoo blijckt dat alle Handt-Veſten en Keuren ſouden blyven in ſijn geheel als by Accoort te ſien is, en dat volgens de Privilegien van Vrou Maria 1466. dat de Vroetſchap moet verkoren worden, by de Rijckdom en Gemeenten, dat altijdt is geobſerveert. En alſoo de Stadt aan gegroeit is, ſoo is, dat het nu niet anders ſoude konnen geſchieden, als door de Schuttery: dat is, een Vrye Krijgs Raad buiten de Regering, volgens de oude gewoonten; waar ook ſouden aanſtaan te conſenteren in alle conſenten, in plaats van de Gildens: oock dat uit de haren by ſergie van een Vroetſchap ſouden ſtaan, benevens de Vroetſchap te vergaderen, en by de meeſte ſtemmen uit de Krijgs-Raad en uit de Vroetſchap, een ander Vroetſchap uit de Krijgs-Raadt te maken van de Wijſten en Rijckſten volgens de Previlegien. Ook ſoude mijns bedencken niet ongeraden ſijn, dat de Staat en ſijn Hoogheit expres de Hoofden van de Burgeryen tot de minſten ſtelden, die van eender Religie moſten ſijn; welcke wy ſoo wel als de andere 17 Steden pretenderen, en als ſy niet daar van willen afſtaan, ſullen ſien wat uwe uit de 17 Hollandſche Steden ſult uit reghten.

Hagenaar. Ick hadde niet gedocht Amſterdammer, dat U. E. ſoo een lief-hebber was, en ick Haarlemmer, bedank U. E. Amſterdammer, dat gy mijn verſekert hebt van ſoo veel menſchen die de Armejanen niet ſijn toe-gedaan, hoewel daar nog genoeg ſijn, en ſullen af breken, en wenſchen malkanderen het beſt. Goeden dagh Vrinden alle beide tot nader gelegentheid, dan hoop ick ſal het beter weſen.

Klaegh-Diſcours, gehouden op den 20. April tuſſchen den Overtoom en Leyden.

Door een Amſterdammer, Uytersman en Noort-Hollander: ter preſentie van een Hamburger en een Oostindiesvaerder die hen daer mede ingeven, om te Diſcoureren.

DE Amſterdammer wenſt de Vrienden goeden dag, welke van de anderen alſamen mede ter wederzijde wordt gedaan, dog de Uytersman toonde dat hy hadde gekocht verſcheide dingen die nu uytgekomen waren daar onder vertoog met veel Letters, en weinig ſien ook de tweede diepſinige Miſſive van Parnas en een autentieck Boek van alle Reſolutien en Beſchrijvinge van een Regendt met de boeten van de Stadt Amſterdam, daar angehegt was 't Onnut Diſcours en antwoort op het ſelvende, en alſoo den Uytersman nu ſchierig ten eerſten an 't leſen troek dat de Vrienden die daer preſent waren begonne te luyſteren, verſogt met hem in Diſcours te treden over deſe ſaaken daar den Uytersman mede te vrede was, beginnede dan tot de ſaak te treden, en ſprak den Amſterdammer als volgt.

Amſterdammer. Ick hebbe in de Corant van den 18. April 1684. uyt Amſterdam geleſen dat daer 12. Regimenten op de Veelluwe komen, en *dat die marſcheren* met patent van mijn Heeren de Staten dat ſo ſijnde ſoude veranderen eenig quaet uytloopen: menſchen in onſen Stadt beginnen meerder moet te krijgen.

Noort-Hollander. Het is een Duyvelze hardigheyt, dat de Amſterdammers tegens de Parnas hebben opgenomen ontrent de werving van de 16000 Man.

Uytersman. Het waer beſt dat die ſaak ſo ver niet was getrokken alſſe nu gekomen is.

Amſterdammer: Doet maer Reekening daar 't op ankompt, en wy ſullen tot de Werving conſenteren.

Noort-Hollander. Tegen wien van ons beyde hebt gy het.

Amſterdammer. Tegen uwe beyden en alle die Ingebreecken ſijn, en alleen ſedert den Jaare 1672. als ſijn Hoogheydt is Stadt-Houder gemaeckt: maer ſedert den Jaare 1650. als ſijn Hoogloffelijker memorie Willem de tweede is komen te overlyden, het ſal blyken dat die Provincien en eenige Steden uit onſen Hollantſe Provincy ſullen gebrekkelijk gevonden worden, niet prompt de gedraage conſenteń tot ſtudt der gemeene ſaken hebben voort gebragt. Dewyl dan 't ſoo is, ſo hebben de Heeren van Amſterdam de gemeenten niet meerder konnen belaſten: door dien ſy groote beſwaarniſſen in den voorleden Oorlog hebben uit geſtaan, die met weynig voordeel ſijn voor 't allegemeene beſt (Godt betert) uit gevallen, en waar door de

de gemeente merkkelijk in dese Stadt is vermindert en veragtert geworden, te meer alsoo daar soo veel gelden buitens Lands sijn gegeven aan den een en den anderen, ook door de sware Ambassadeurs onnuttelijk geconsumeert sijn ten deelen.

Noort-Hollander. Wy behouden egter goet Prins te sijn, dewijl de Voor-Vaderen en desen nog soekt sijn best te doen voor 't Vaderlandt, daar ik van verseckert ben.

Uytersman. De Prins is goet in sijn selven, dat seggen wy met uwe maar als gy de genade soo veel van de Edelen hebt gevoelt, als Gelder-Landt en wy tot Uitregt dan sal uwe beter weeten, want de Hasen eeten 't koren op, en de Edelen drucken en verteren 't sweet der gemeenten.

Amsterdammer. De Ruiters sullen de Hasen wel uit het Kooren houden, en het geld sal wel uit onse beurs raken; als wy alles op de Regenten laten aan komen en niet op de Previlegien sien.

Noort-Hollander. Gy ben quaad ten respecten van sijn Hoogheit, en dat mag ick niet hooren, het komt uwe al van andere saken van daan, ziet desen Hamburger.

Hamburger-Oostindisvaerder. Ick kan niet langer swijgen nog verdragen, dat men soo qualijck van sijn Hoogheid onder de Menisten en Arminianen spreekt, en dat die geregtigheit hebben tot Amsterdam schuldig verklaart worden, en den onschuldigen gedoemt, die sijn een grouwel voor Godt. Ick geef uwe eens te bedenken de bejegingh die mijn is aan gedaan, met nog 80 man en meerder: Wy quamen op 't Schip Asia aan de Caep de bon esperance, onsen Stuerman Joon die wel seide, dat wy dit Schip niet behouden in Hollandt soude konnen brengen, wy het Schip wel de helft ontlaaden, en in een ander Schip deden, dat behouden hier is gearriveert, en de goederen voor de Compagny in salve gekomen, en niet tegenstaande wy wel hebben voorseid aan den Gouverneur aan de Caap, dat sonder dat Schip aan de Caap worden verfien, dat wy het selven souden onder en op weg wesende, komen te verliesen: dat gebeurt is ontrent de soute Eilanden, en tot Amsterdam komende, pretendeerden Maant-geldt, daar op den Heer de Vries seide dat de Matrosen en Bewinthebberen mosten ten Regten daagen, dat sy genoemde dan daar hebben voor Zee-Commissariissen, daar Wy Vonnis obtineerden in ons voordeel; maar de Bewinthebber de Vries en sijn Confrater, wisten daar van te apeleren voor Schepenen van Amsterdam, daar den genoemde Heeren president waren daar haren eys wierde ontseid, dat alle menschen schijnen tegen te spreeken, dewylen dat desen Heer president en Bewinthebber was. Dat onsen Advocaat mijn niet onderregte, volgens de oude Octroye, 't mogt voor desen niet sijn, dat een Heer Regent en Bewinthebber te gelijck was: en laat ick oordelen Edele Heeren en Burgeren, alsoo wy niet magtig sijn om te profideren tegens onse Partyen die magtiger sijn, dan wy laten ons daar niet tegen kanten: Maar wy willen Godt bidden, dat alle Menschen mogen behouden worden by eenen goeden sin, voornamentlijk die ons Regeeren.

Uytersman. Soo schijnt het noch by ons niet te wesen, maar Hamburger dat wort wat verder uitgebreidt, als mijn vertoog; van de Gravelijken Regeering, en daar wort wel in wijtloopig om 't kantje-gesprooken, maar van de saken rakende de gemeene prevelegie, soo veel niet der Burgeran als ieder Stadt in 't particulier

daar

daar Top aan komt, maar ick ſie wel dat by overſtemming in Hollant, in 't laatſte tot Vreeden veranderen der Regeering en Oorlog, beſwaarnis der occaſien, dat niet by overſtemming mag geſchieden, volgens de wetten der landen, en van veranderen der Gods-dienſt, gelden op intereſt, van gelijke ſaken, door de vrye Krijgs-Raad, als Vroetſchappen moeten te gelijk geconſenteert worden.

Noort-Hollander. Doen ons Vader in den Jaren 1684. afgeſonden van Enckhuiſen ter dagvaart, van den ſtaat weet ick, en is de heele werelt door bekent, dat Rotterdam en Middelburgh niet wilden conſenteren tot de Vreeden met Spanjen, en heeft de Vreeden ſijn voorgang niet gehadt, en ick weet niet of daar nogh wel toe geconſenteert is, dat te onderſoeken ſtaat, behalven dat de prevelegie krachtig vervallen ſijn, en dat ieder ſoekt, voor de Regenten een Prins of Graaf te ſijn, da ſoo is.

Amſterdammer. Myn Papa heeft myn anders onderregt, dat de ſaak naderhant in geſchickt is, by Middelburg en Rotterdam tot de Vreden met Spanjen.

Noort-Hollander. Dat ſtaat voor U. E. Amſterdammers mede open en noch te doen tot de werving van 16000 Man.

Uytersman. Ick mag niet langer met Werven belemmert ſijn, de *Miſſiven van* de Parnas, die is meer gegront op Heidenſen en Roomſen Wetten, en uit groote paſſien ſchijnt geſtelt, als wel naar de redelykheid, en te gelooven onder de wysheit van een Remonſtranſen Domine, en Atyiſte Koſter, en Meniſten Advocaat op pampier gebracht, dewyl hy op de hedendaagſen Baruevelt ſoo ſamejeus ſchelt, als P. S. ten onregten qualyk bejegent, nu ick hoop dat metter tydt de ſchellen van de oogen ſullen gaan: en aangaende de beſchryving van de regent tegen de regering van Amſterdam, en van den anderen ſijden pro en contra gedaan, daar de previlegien worden aangeroert, die wel voor haar als regenten redelijk ſijn geſtelt, maar ick wenſten dat yder in ſijn Inſtruckzy ſag, en niet buyten de paalen liep, en ſoo veel pampier niet vuyl maakten, en wat onnut diſcours aangaat en aanwent, leyt daar by, dat men ſien kan ieder zijn oordeel heeft, uit wat paſſie genegentheyt geſtelt was, maar bedenkt veel beter, dat men de previlegie voor de *gemeenten herſtelden*, en ſonder dat of dat al de ingeſetenen maar een bloten naam van een vry volk hadden.

Amſterdammer. Wat de prevelegien aen gaan der burgeren conſernerende, daar wort weynig om gedogt, en wat behoeft daar om gedacht te worden, het is nu dat wy goede Heeren hebben, en die ſullent wel regeeren, als de burgers maar gelt ſchieten, en niet traagh worden, dog ſoo ſchijnt beginnen ſy nu voor ons te ſpreken. God danck.

Noort-Hollander. In ons Cartier iſt midden in de Somer noch al kort gras, en daar is een groot verval in veel ſaacken, en daarom dienter Redres, en ontloſſing voor 't gemeen byder hant genomen te worden.

Uytersman, Dat hebben wy ſoo noodig van doen als eeten, dat daer minnaſie en ontlaſting wort gepracteſcert, want wy daar naar wenſen op het hoogſten.

Amſterdammer. Daar doen onſe Heeren haar beſt toe, want al dat blijkelijck is Werven van de 16000 man weygeren dat tot voordeel der gemeenten ſtreckt.

Noort-Hollander. Dat gelt is al lang in den Haag verteert, daar men de feſtien duyſent man mede ſoude konnen onderhouden, voor de tijdt van een jaar met die langduerige dag-vaarden, en Staats vergaderingen en beſendingen.

Uy-

Uytersman. Daar hebben ſoo veel diſputen over geweeſt, ick wenſten dat al in ſtille vaten, en dat ſijn Hoogheyt de gemeenten op ſijn ſijde mag houden, en de previlegie die eyder toe quam dede hebben; daar yder toe genegen ſchijnt te weſen.

Amſterdammer. Dat kan wel geſchieden mijns gedenckens, als dat ſijn Hoogheyts hoog wijs advijs eyder afſtond van de Regeering, 't mogt ſoo blyven in deſen Stadt ſo alſſe is, maar datſe volgens de previlege mochte verbeteren, die den wijtloopiggen vertoog ſchryver niet aen roert, en uyt ſijn beſchryving van de prevelegie van Vrou Maria 1466 daar de Vroetſchap moeſt verkoren worden byde Rijckdom en de Gemeenten, en alſoo dat niet ſoude konnen geſchieden, by de geheele Burgery, ſoo ſouden het dog door Vrije Krygs-Raadt buyten de Regering en in 't minſten daar niet aan bemaegtſchapt, die niet beſtonden, dat die ook op 't afſterven van een Vroetſchap by de ſelven vergaderen om by de meeſte ſtemmen van de Krygs-Raat en Vroetſchap te ſamen te kieſen uyt de Krygs-Raadt een Vroetſchap en die gemaakt ſijnde ſoude gehouden weeſen ſijn kappetijns plaes af te ſtaan, en dat vorder geen offeſiers van de Burgery ſullen mogen weeſen, tot de minſte aſſiſtent toe, als luyden van een Reliegie, niets dat de andere Reliegie genieten buyten deſen Angeroert, ſelve de vryheydt, welcken ſal dienen om de Meſievens van Pernaas de neck te breken, en ſijn vervloekte laſterlijke mont te ſtoppen, en de twee-ſpalt uyt de Regeering te weeren, welke is het Reſep van de Franſen een Docktoor hier ter ſteden gevlught uyt Vrankrijk, doch de ſickte toe neemt ſullen exſeſſive middelen by der hant nemen, van de verkieſing der minder hoofden, tot Aſſiſtenten als van weder eyſſen der Doellens Viſſeryen, verkogte erven der ſelven ſullen wy uyt ſtellen, als wy van Leyden na den Haag varen morgen ogtent vroegh en van de Gilden noch wat uyt ſtellen tot nader gelegentheydt.

Uytersman. Daar ben ick meede te vreden, en t' huys komende, ſal ick ſien wat wetten dat wy hebben van onſe Biſſchoppen behoudens de ùny.

Noort-Hollander. Ick wil meede toe ſien en goet Prins blijven, voor ſo veel de Vryheyd kan leyden, en ick wenſch U. E. beyden het beſten, en U. E. Hamburger, dat gy Regt verkrygen, met U. E. mede makkers, dat Godt geeft.

Een Samen-Spraak, van een Hamburger, Embder, Haagsman, en een Rotterdammer, komende van Bremen, op de Camper-ſteiger in de Kroeg om Bremer Bier te drinken.

Hamburger.

HOe noe ten krankt, hoe gaat des in Hollandt.

Rotterdammer.

HMen bruyt daar ſijn Moer, het Landt word uytgeput, en daar geſchiedt niets goets; voor t'gemeen.

Hamburger.

Hoe kan dat zijn, wy hebben nochtans Herren Borgermeeſters die ſtaatelijk zijn; hoewel hebben genoeg te ſoffen en ſo freſſen, leyk wel het gaat by ons noch wel.

Rotterdammer.

By ons is het ſo niet, maar tot Amſterdam en andere Steden is het noch ſlechter! O Vriendt wat Officien worden daar niet uytgedeelt, en wat Segels, men kan by naar zijn gat niet vegen of 't moet een Segel zijn.

Hamburger.

In onſe Stat weet men daar niet af, wy moeten veel betalen, maar het wort gemenafieert voor de Stat, of de Deenſe Koning ons attakkeerde.

Rotterdammer.

De Heeren Staaten hebben nu gereſolveert om 12 Regimenten op de Veluwe te doen by een komen, om de Herten doot te ſchieten om de Prins ſijn rekreatie te benemen.

Hamburger.

Den Prins wol licht dat Volk gebruyken tegen de Franſoiſſen, maar het ſcheint de Staten verſtaan dat ſoo niet, wollen geen Oorlog.

Embder.

Ik ſeg mede van Embden gort betert, maar by ons hout men noch beter huys ons regering arbeit op 't beſt van de Stat.

Rotterdammer.

By ons is het ſoo niet, wy hebben een boſen Schout en dronken Predicant, een ſlechten Gemeent ook een Koſter die ons niet en dient.

Embder.

Ik heb dat al bemerkt: want als ik uyt het ſchip ging, quamen de Pachters en beſochten mijn naaſak.

Rotterdammer.

Dat is geen wonder, zy moeten haar devoir tonen by ons, om weinig gelt laat men heele ſchepen met goet in komen.

Haagsman.

Dat doet ons Lant veel te kort.

Rotterdammer.

De Fiſcaal en Klerken moeten ook leven en een glas Wijn drinken.

Hagenaar.

Moetmen dan de Borgers ſoo de vedcren uytplukken, gelove het is gelijk met voor deſen by het ------ geſchiet.

Rotterdammer.

Het is gelijk ik tot Bremen eens heb gehoort, dan vraag de Moeder waar blijft het get gelt? het is verhoert, verdobbelt en geſpeelt.

Embder.

Jua dat leeren de Hollantſe Heeren Kinderen in Vrankrijk, en in Spanjen valſche Reekeningen maken en dan Regeeren zy ons.

Rotterdammer.

Het was beter, dat zy Heeren in Hollant bleven, en aan de menagie bleven, en verteerden ſoo veel gelt niet om onnutte ſaken te leren met groote verquiſting.

Bremer.

Het gaat in deyn Lant ſlegter toe, de Steden zijn tegen den anderen overhoop, wat wolt daar van worden.

Hagenaar.

Ik hoop de Prins zijn beſt ſal doen.

Rot-

Rotterdammer.

Dat geeft de goede Godt, want het dus niet gaan kan in Holland, wanr daar een officiant van noden is, daar bennen wel 20 loontrekkende Officianten toe.

Hagenaar.

Ik hoop dat sijn Hoogheyt die sal doen verkoopen, die niet nodigh zijn; en die in geen practijk bestaan, en de gene tot reddingh van de gemeene Landt-saken inployeren.

Rotterdammer.

Dat hoop ik mede, want dan waren de gemeene menschen voor een groot deel ontlicht van schattingen, ik hoop dat daar yveraars voor die saak sullen sijn.

Hamburger.

Ick bruy uyt het lant soo het soo nigt geyt, en dat men malkanderen soo veel ollen wijs maakt.

Bremer.

Gants Duyvel mocht harden onder die verduyvelde fokxswansers en stroojonkers, Lants-dieven, en guyten.

Haags-man.

De Ackerment het salder noch wonderlijk daveren, eer de Reekeningh sal worden geaprobeert by de gemeenten.

Hamburger.

De Reekeningen gedaan sijnde, sullen veel menschen soo eerlyk niet weesen alsse nu sijn, en gelyken.

Rotterdammer,

Dat soo sijnde, soo raakten onsen Admiraliteyt de boom in, en osse alle volgen sullen sal den tyt leeren, of eenige blyven.

Hamburger.

Hoe krank komt U. E. dat in de sint ik kan wel sien, dat men die wel souden konnen ontberen.

Emder.

Dat geloof ik nicht het souder schaade der edelen Heeren.

Haags-man.

Dat kreyten der kinderen soudemen hooren.

Rotterdammer.

De Pachters, Verklikkers, Comyteerden willen wy verstooren.

Hamburger.

Laat de pachten gedevideert worden door malkander, en maake yder Stat schulden en dorpen onder hooren den Ander, en maakt die Dorpen daar voor schuldig voor den ganschen som, soo sal het wel gaan rontom, met b dat men de ordinantie die de pachten sal merkelijk konnen verkleynen, ook sullen dan geen Pachters met Lants gelt konnen verdwynen, sy dat die sijn kleyn of groot van staat, als wy een vrye Krygs-Raat hebben, dan sullen wy noch maken meerder praat, en doen dat sien, niet door een scheur wie dat regte menschen sijn, de quaden sullen wy te regte stellen, en laten sy met beschaamde kaaken staan swellen, dit segh U. E. in 't openbaar en niet in 't secreet: ik laat een yder oordeelen, en schryvet; weet dan wel de waarheyt, aan den dagh komen, en sullen sulpe Rokken met moschet op schouder loopen, en bieden ons Prins loffelijk de hant, om hem met Hollants bloet te doen onderstant, en daar op sullen wy scheiden: en slaan de Trom, en

willen niet leyden ergens om den Vader des Vaderlants sijn Hoogheyt te treeken in 't gemoet, die de Tirannen de Burgers vryheyt weder geven doet,

Quaat Hollants, en goet Hamburger Rijm.

Goede Voorspelling uyt het Opschrift van 't aller-Doorluchtigst Huys van Oostenrijk.

A.E.I.O.U.

HEt Huys van Oostenrijk sal over het Ottomannisch Rijk Zegenpralen.
Maar wanneer?
Als A.E.I.O.U. over-een-komende Klinkers sullen zijn, namentlijk als de volgende een Verbont tegens den Turk sullen aangaan.
Austenrijk, Emanuel Keurvorst van Beyeren, Johannes Koning van Polen, Odeschalkus Opper-Priester, Venetien.

Doch

Het tweede is door Godes sonderlinge Gunstreets geschiet, over sulks staat het eerste mede te hoopen, en dierhalven sal eyndelijk waar werden.

Oostenrijk sal de laatste in de Werelt zijn.

Drie verwonderens-waardige dingen.

Alle de Christenen wapenen sich tegens de Turken.
Uitgeseit den Alder Christelijksten.
Alle de Kinderen der Kerke bereiden sich ten Oorlog tegens de Turken.
Uitgeseit den Eerstgeboren.
Alle de Dieren loven God wegens d'overwinninge die tegens de Turk bevochten zijn.
Behalven de Haan.

Drie andere dingen die noch wonderlijker zijn.

Den Catholyken beoorlogt den Alder-Christelijksten op een felle wyse.
Den Alder-Christelijksten vervolgt den Catholijken.
Den Turk beschermt het Euangelie van de Heere Christus in Hongaryen.

Astro-

Aſtrologiſe Aanteekening voor het Jaar 1684. Gemaakt door de Heer *Matthias Queſtier*, Profeſſeur tot Parys, den welken heeft voorſegt de dag van zijn ſterfte, ende ook de Doot van den Grave van St. Paull; welke aanteekening in zijn ſack gevonden is na ſijn dood, Anno 1683.

IN DE WINTER.

DAar ſullen veele van des Koninks Raat afgeſet worden, daar ſal apparentie zijn van eene revolte in Vrankrijk. Danſik comporteert u wel, en ſpiegelt u neerſtelijk in den ſpiegel van Stantvaſtigheit, veele Steden die voor hunnen tijt zyn overgegeven geweeſt, ſullen dienen voor Schant en Uytlacching.

Polen wacht u voor de Coſakken.

Munſter en Keulen ſullen veele affairen hebben, eenige aanſlach ſalder geſchieden op den Rhijn met groote koſten, het welk nochtans geen vervolg ſal hebben.

Door veel Ambaſſadeurs ſal men van den Pays ſpreeken, het welk nochtans niet ſal zyn als tyt-verdryf voor d'een en d'ander, men ſal wonderlijke ſchikkingen voorhouden door ſchorſinge van ſtukken van eenige Provincien.

IN DE LENTE.

TWee Koningen ſullen hun vertoonen op de kant van de Zee, maar volgens hun Pretentie en by fout van Schepen en ſullen niet overkomen.

Daar ſal eenen grooten brant geſchieden, dewelke eenige Steden ſal vernielen.

Een machtige Vloot op de Frontieren van Europa, ſal in veele Politicquen oorſake geven van veele gepeinſen.

Een en Potentaat die den oorlog verwekt heeft, ſal nu Pays verſoeken, welken hy niet krygen ſal.

Engelant ſal niet weten, van wat hout Pylen maken.

Polen ſal hem lichtelijk uit de valle wentelen dewelke hem de Vyanden hadden gereet gemaakt; door de aanhoudinge van een vreemde macht ſal Vrankrijk aangeſlagen worden van drie kanten, ende den oorlog ſal eenmaal vierliger worden.

Die Sterre met den Staart, die geſien is in 't Jaar 1680. ſal metten eerſten de kragt van haren Staart toonen.

Berſt Vrankryk, gy ſult het gelach betalen, en in die occaſie ſullen ſes Princen blyven, ſoo datmen ſal gedwongen zyn ieder ſyn eigen Lant te onderhouden.

IN DE SOOMER.

TWee Particuliere aanſlagen tuſſchen twee Generaals, ſullen daar geſchieden in twee Batalien.

Den Arent ſal den Haan verjagen.

Die de Mooren verjaagt heeft, ſal ook de Padden verjagen.

Een nieuwe vertooninge ſalder geſchieden op den Rhyn en op de Zee, en de plaatſen ſullen met bloet begoten zyn van de overwonnen zyde.

Twee machtige Steden ſullen verlooren gaan, door de ongemoetheit en kleinhertigheit van hunne Commandanten.

Vrankryk ſal Engelant bedriegen.

Den Haan vertoont hem op de Frontieren van Vlaandere, maar Neptunus met ſynen Triton ſal hem verjagen.

Den Luipaart krouwt ſyn hooft.

Oranje ſal het geſtort bloet van Stuart verweren tegen den Haan, met het perikel van de ſyne, in een Zee-ſlag.

Een Compagnie geaccompagnieert ſal afgeſet worden.

Stuart ſal ſynen Mantel keeren, en verwint den Haan,

Den Paus ſal heel Europa vertrooſten van de miſerien, die ſy geleden hebben.

Den Arent ſal den Haan een pert ſpeelen: Vrankryk ſal hem ſcheiden.

Het Kindt van dertien Maanden ſal hem verheffen over het Kindt van ſijn Moeder.

IN DE HERFST.

DAar ſal ſlag gelevert werden van den eenen kant ende den anderen, tot profijt en intereſſe van de Gemeynte.

Twee Generaals ſullen doodelyk gequeſt werden, en den leſten ſal den twiſt volbrengen, ſeekere Ambaſſadeur, welken men naar ſynen wenſch niet geëert en heeft, ſal trachten de veranderinge der dingen onder de Potentaten.

Eenen Prins ſal gevangen worden, ende den anderen vluchten, eer hy ſynen Degen quijt wort.

Eenen grooten Potentaat verlaten van de Gemeinte, ende verjaagt uit het Land, ſal in ſyn eigen wederkeren met groote Pompeusheit ende Eere.

Veele Huis-houdens ſullen ſcheiden.

Couſyn en Nichten ſullen hun voorgaande hernemen; uit de verſcheidentheit ſal den prys volgen, ende die gelooft hadden groote Heeren te werden, ſullen hun in haar rekeninge bedrogen vinden.

Het is op lijf-ſtraf tot Parys verboden deſe Aanteeckening in 't openbaer te brengen.

Extraordinare Courant, 1684. in twiſt-maand.

DUYTSLAND, en aangrenzende Ryken.

TRinkau den 18 deſes. De ingezetenen aldaar, als mede die van Bachrach, zyn ſeer zwaarhoofdig, en vreezen voor ſlechte aftrek van haar, en haarer buren wynen, alzoo men hier van goeder hand heeft, dat zelf Hoogbeampte Heeren in 'sGravenhage en elders meer in Holland het wel vaaren van de Staaten van Holland (proteſterende de zelve niet te kennen) niet willen drinken, en ten waare men verhoopte, dat die van Amſterdam, in 't beſcheid doen, van zyn Hoogheids den P. van Oranges gezondheid wel wyzer zullen zijn, men zou de wijn in Vrankrijk en die quartieren moeten zien uyt te venten.

VRANRRYK.

Paris den 17 dito. Niet tegenſtaande de geruchten van oorloch, gaan de diver-

tiſſe-

ſiſſementen, hier haar gang. Onder andere is'er een nieuwe ſoort van levens groote Marionetten, welke de Meeſter van 't ſpel zoo kunſtig weet te doen danſſen, dat niemand de reſorten merken kan waar door hyze beweegt, veranderende zomtyds de tooneelen, en decoratien zoo ſchielijk, als of het door tovery toeging. Boven al ſteekt uyt een Machine verbeeldende een Spanjaartje; 't welk hoewel klein, en zwak zulk een geraas en gerucht met zijn Caſtinjetten maakt, dat het gantſche theater daar van dreunt; dit moegedanſt, bid een Hollands boertje, 't welk hy ducatons ziet tellen hem te willen ophelpen, dit, tegen de raad van eenige Franzen die daar gereet ſtaan, om een ballet te proberen, tracht hem op de been te brengen; maar 't Spanjaartje, 't elkens door zijn eyge ſwakheid nederſtortende, of door de boefachtige Franzen neergeſtooten, ziet eindelijk dat het boertje, om zijn beurs denkt, en weg wijkt, derhalven begeeft het zich tot het ora pro nobis; en wyl de Franzen danzen veranderen de tooneelen van een bloeienden Hof in een woeſt, bedurven landſchap.

ENGELAND.

Portsmoud, alhier is incognitio een ſcheepje met Franſſe preſenten gekomen wat de zelve zijn weet men niet. Tot Oxfort is een Camera obſcura gemaakt, alwaar men alles verkeert, en ſesmaal zoo groot als 't leven ziet.

NEDERLANDEN.

Bericht van het Schip Middelburg.

Het Schip Midddelburg in de laatſte ſtorm geweldig veel uytgeſtaan hebbende aan den oudendyk, reid als noch voor zyn laatſte touw; terwyl een minder ſcheepje, t welk Tergoes t'huys hoord, het heeft moeten op 't ſtrand zetten; en ten waar van 't voorzeide ſchip zoo wel matroos als officiers het wel met de reders gemeent hadden. Het had'er al me voorgezeten. Want na 't kappen van 't onnodige boventuig, en het overboort zetten van eenige ſlechte waren, hoopen zy noch zee te kunnen bouwen; en uyt de wrakken der geblevene te kunnen geraken, daar haar de Heer toe wil verſterken. Maar hoe 't gaat 't zal groote havery geven, en veel op de aſſuradeurs aankomen.

Leiden den 16 Maart

Na gehoude deliberatien op 't ſubject der fameuſe werving, vind men aangetekent.

Daar ſeſtien Raaden voor den oorloch zijn vervaart,
Zyn de andere ſeventien geen ſeſtien ſtuyvers waart.

Anders valt van hier niet te adviſeren; leggende de drappiry als in onmagt, en de ſtudien in doods nood.

's Gravenhage den laatſten Maart.

Het Boek geintituleert flagellum principis werd alhier met byſondre oogmerken gelezen, en geeft ſelzame bedenkingen. Eenen Philaletes, die hier aantekeningen opgemaakt heeft, verdraait na 't zeggen van zommige rechtgeleerde den zin van den ſchryver; en ten ware de Ridderlijke voorſpraak, daar veel in werkte, men zou de Haagſe druk verbieden, en die van Waarmond, uytgegeven tot Amſt. doen divulgeren. Sedert het vluchten van den geweze Schout van Banchen, zijn eenige van gevoelen, dat het hof van juſtititie zal geſlooten werden. Men verkoopt alhier de vredens tractaten, van Nimmegen, de Handveſten, Statuten en Previlegien van Holland, en byſonder van Amſterdam, voor misdruk, en ſcheurpapier. Van de eerſte zegtmen dat den Ambaſſadeur den Grave d'Avaux de exemplaren by riemen doet koopen, en na Vrankrijk zenden, om 'er cardoezen van te maken.

A M-

AMSTERDAM.

De Kooplieden, en Scheepsreders zyn alhier seer bedught, of sy haar Vaartuigen op de kaap, of ten oorlog, of ter koopvaardy sullen moeten uitrusten; derhalven is alle ammonitie, en vivres hier noch wel te bekomen. De waterkeringen, alhier zedert eenige tyd gemaakt, van groot gebruik en goed bevonden zynde, is men besich met eenige nieuwe soorten van vuurkeringen te practiseren, na welke twee krachtige elementen gedwongen te hebben, sy verdienen zullen, dat men voor haar poorten, gelyk die van Haarlem met haar spreuk vereert zyn, schryft *Virtutis est Domare quæ Cuncti Pavent.*

Tot Amsterdam is te bekomen een Journaal van het Jaar 1680. Item sekere nieuwe manier om cyfers te ontknopen. Item goede instructien voor alle Financiers getrokken uit de schriften van wylen den Hr. Mr. Jan de Wit.

Tot Vlissingen sal eerstdaags verkoft werden de wapentuigen van Don Pacieco, wylen Neve van den Hertoog van Alva, als mede eenige Roers en Zwaarden, wel eer gebruikt in den oorlog tegen de Spaansen.

Tot Uitrecht sal men aanbesteden het weder opbouwen van Vredenburg, soo daar eenige Lief-hebbers toe zyn, die addresseere haar aan de Heeren van 't groot Capittel.

Daar werd bekend gemaakt, dat in Vriesland en omtrent Groeningen Boter te bekomen is, deugdelyker hoewel soo hoog Oranje niet dan de Leydsche in Holland, en willen de makers, en leveraars voor het niet veranderen instaan.

In Overyssel werd een Beurs met hac nitimur, hanc tuemur gemist, die 'er een vind, sbesteltse aan den eersten Eedelman, hy sal de helft tot een vereering genieten.

Korte Aanmerkinge over de Extraordinare Courant in T-wistmaand.

DEes Titel heeft een quaat voorhooft, want discordia maximæ dilabuntur, of men heeft het misschien so willen hebben; of souden wy wel beleven de tyden van een verkeert Euangelium, dewyle de Vrede-soekers van een crimen werden verdacht gehouden.

Duitsland en aangrensende Ryken.

Trinkau den 18. deses. *De Ingesetenen aldaar, &c.* het schijnt dat van sic volo in die quartieren al overgevlogen is, want voor dese doc het was eendracht maakt macht, en dat de Staten van de Geunieerde Provintien, representerende de Souveraine Overigheit, met den andere waren als een hart en een ziele, doe wierden der meer Tractementen aangerecht, en met de Rinsche vocht de welvaart van deselfde gedronken, maar nu men in weerwil van deselfde met Duyvels kracht den oorlog wil hebben, soo houde soodanige by-een-komste op, want die van Vrede spreekt, staat aanstonts in 't swarste boek.

Ten ware men echter verhoopte, dat die van Amsterdam, &c. de wijsheit van die van Amsterdam omtrent syn Hoogheit den Prins van Orangie blijkt waar-

lijk

lijk genoeg uit, maar misschien sal die Wijn genoeg afgetrokken werden, wanneer sijn Hoogheit wat mildadig sal werden, om de welvaart van de stad Amsterdam eens rykelijk met al sijn &c. om te drinken, by aldien hy Antwerpen tot zyn oude Koophandel niet herstelt. Doch die van Bachrach hoeven met haar Wynen, niet bekommert te zyn, om die na Vrankrijk te gaan venten, nademaal de Fransen, die in een groote menigte tot Ceulen vergaderen, op dat de Ceurvorst met Hollant de Vrede soude konnen houden, die wel sullen consumeren.

VRANKRYK.

Parys den 17. dito. *Niet tegenstaende de geruchten van Oorlog, &c.* Dat nieuwe Spel van Marionetten is waarlijk al lang out, want die konst heeft Machiavel en sijn brave discipel Mazarijn al voor desen gekent. Maar dat Spanjaartje, verbeeldende den Koning van Spangien, die ten aansien van sijn rijk en vermogen in het selfde, seer swak is, maak dan met sijn declaratie van oorlog soodanig een beroerten onder alle de Potentaten van de Werelt, dat yder daar verbaast staat, niet wetende wat sulk declareren in heeft. *Dat moegedanst &c.* Wanner nu den Spanjaart siet dat zijn kragten seeer klein zijn, en dat hy uyt sig selven niet bestant is, versoekt door den Marquis de Grana aan een rijk Hollants Heer om assistentie; doch den Grave d'Avaux houd aan by den Staat om Vrede, maar ondertusschen ruineren de Fransen in Vlaanderen al wat sy konnen en mogen; en soo verandert dat bloeyend land in een omgekeert.

ENGELAND.

Alhier is een Scheepje incognito, &c. Het was seker niet incognito, want verscheide karren met vier paerden daar voor hadden werk genoeg om de goude Louijsen over de Londer brug te trekken. *Tot Oxfort, &c* die camera obscura doet seker nu wonderen genoeg, want die men nu maar aan kant hebben wil, al was hy nog so eerlijk, men weter raed toe, want valsche getuygen weten alles genoeg te vergrooten, niet alleeen sesmael soo groot, maar wel hondert maal, dan de saak in sigh selven is; soo doen ook de Fransche Louysen datter geen Parlement gehouden wert.

NEDERLANDEN.

Berigt uyt 't Schip Middelburg, &c. Dit siet buyten alle twyffel op die laeste tumulte in Middelburg, mede over de bewuste Werving, alwaer so Heeren als Onderdanen met de gemene Staten hielden, dat was den Vrede; door het onnodig boventuyg verstaat daar door den Oudendijk, daar die van Middelburg seer veel door leden. Dog die van Tergoes moesten even wel na lang weigeren de Wervinge toestaan; dog die haar hebben belooft, dat sy by aldien het wel gaat 2 per cent sullen geven, mits goede promotie voor haare nakomelingen, sullen 't meest te dragen hebben.

Leyden den 16 Maart.

Na gehouden deliberatien, &c. Dit neemt zijn reflexie op sekere actie van een Heer, die sijn zwager door het huwelijk van sijn dogter van de party van den Vrede, overbragt tot den Oorlog, dat is, tot het sentiment van sijn Hoogheyt

's GRAVENHAGE den laasten Maart

Sedert het vluchten, &c. Want het is niet om te begrijpen hoe de Schout van Banchem uyt die gevanckenis, daar hy 8. jaren in geseten heeft, nu juyst uytgebroken is, terwijl een geschil tusschen den Heer van Beuningen ende sijn Hoogheydt ontstaen zynde, hy van Banchen na Amsterdam trekt om den Heer van Beuningen te massacreren.

Men verkoopt, &c. Dat komt daar van daan, datmen geen Vrede meer en aght, datmen de Gedeputeerde van de daghvaard doet buyten de kamer gaan, Vroedtschappen aflet, en byſonder die van Amſterdam hare papieren bezegelt.

AMSTERDAM.

De Kooplieden en Scheepreders, &c. Dat komt daar van daan, om dat ſy nog niet ter degen konnen ſien uyt wat voor een hoek de wint waeyen ſal.

De Waterkeringe, &c. t' Sedert 't jaar 50. zyn de Sluyſen al vry verbetert, en bequaam om alles rontom te konnen onderſetten, nu leggen ſy toe om brave wallen te maken, en andere ſaken, of men haar eens met geſchut wilde aentaſten.

Tot Amſterdam een nieuwe manier van Cijffere, &c. Dat doen ſy daarom, by aldien de Marquis de Grana eens weder de brieff van den Ambaſſadeur van Vrankrijk onderſchepten, dat men de ſelfde wat beter ſoude ontcijfferen.

Inſtructie voor Financiers, Om dat ſy ſien datter ganſch geen goede finantie en is, want Mr. Jan de Wit had die altijt klaar eer hy in de Vergadering quam, en daar door koſt men oorlog voeren, en gelt af leggen, maer waar zyn wy nu.

Tot Niſſingen ſal eerſt daags, &c. Dat is geen wonder, want ſouw men nu die gedachteniſſe van duc d' Alba nog houden, het is beter dat men van de *Spaenſche* Wapenen gelt maakt, en aſſiſteert daar den Spanjaart by.

Tot Uytrecht ſalmen, &c. Dit is hoognoodig, want de Vrede was daar al me niet geagt; maar 't is wonder dat ſy den oorlog niet nog en heugen, byſonder doe ſy ſleutel-dragers wierden; dog daar zyn nu mannen van de wagt.

Daar werd, &c. De Groeningers en Vrieſen waarlyk die tonen dat ſy het werk van de vrede met ernſt menen, ſy ſlagten die van Leyden niet die het werk van den oorlog met eene ſtem overhalen, over ſulx derven ſy tegens Orangie en Fagel wel dingtaal ſpreken, waar in ſy betoonden, dat ſy van gevoelen niet veranderen ſullen, gelijk die van Leyden gedaan hebben.

In Overyſſel wert een beurs, &c Dats geen wonder, dat daar de vryheyt of eendragt wert gemiſt, want de Edelen zyn daar goet Prins, om dat *in den oorlog voor haar* te bejagen is.

Gedruckt daar Ze, &c. En ik ſeg dat ſy gedrukt zyn onder de pers.

Het ander ſecteet van de mis ſal nog volgen.

Extraordinary COURANT in 't troubeljaar 1684.

ITALIEN.

Roma, den eerſten en laaſten van Krakeelmaand. Men hoord ver dat de winter koud is; de alderheiligſte Vader, ziet met ſchreyende oogen de twiſt zyner voornaamſte zoonen aan, en wenſchte dat de jongſte de wyſte was, en na zyn plicht wat toegaf om dat de ondſte de ſterkſte is. Den eenen wilde hy gaarn wat Spaans, en den ander wat Frans leeren, maar alzoo hy zelf tegen 't hooftbreeken niet kan, zoekt hy na goede meeſters; want hy bevind, dat'er zich veele me bemoeien, welke niet wel geleert zynde, haar ook qualyk onderrechten; toch veele heeren van 't cabinet en 't conclave meenen dat het beeter zal zyn (want de jongſte het Frans te doen machtig worden, is onmooglyk) dat den oudſten wat Spaans begrypt; mits belovende geen debvoiren te zullen aenwenden, om een jota 't Italiaans

aan

aan te nemen. De goede vader verheugd zich aan de andere zyde, van ampts, en natuurs wegen quaat ketters zynde, dat 'er eenige het goede Catolyke geloof beginnen te begrypen, hebbende hy gedurig in den mond Matth. 5. 9. Een Hollander alhier van Venetien gekomen, om de oudheden deezer ſtad te bezichtigen, heeft de letteren *S. P. Q. R.* aldus uytgeleid *ſtraf princelyke quade raadsluy*; waar op men zegt, dat zyn heyligheid met een Italiaanſche verzuchting zou hebben gezeid *och! of zy wiſten Wat tot haare vrede diende.*

POOLEN.

Waarſchouw, den laaſten van tyds genoech.

De oneenigheden in Holland noopende zeeke re werving, en andere zaaken ontſtaan, zyn hier mede bekent geworden. Men pryſt die van Amſterdam, dat zy niet willen helpen wegen of de Spaanſche, of Franſche piſtolen het meeſte te waardeeren en het profytelykſte te keuren zyn (verzekert zynde, dat niet ſtuk voor ſtuk zal gewoogen, maar al 't geſlagene te gelyk op de waagſchaal gebracht werden; en zy aldus de balans, en evenaar, welke 't niet zullen kunnen dragende houden, op't hooft zouden krygen. De Turken ziende dat de erf haat van deeze, en de Roomſchen kroon tegen haar herleeft, en die van Spanjen tegen de vereenigde Nederlanden verſterft, gelooven (maar wy het tegendeel God betert) dat uyt deeze geweſte veel hulptroupen herwaards aan gezonden zullen werden; en zullen derhalven, al haar magt te velde brengen, na 't oude zeggen, *ſi turca veniet in Germaniam ibit per poloniam*, door deeze landen in het Keizerryk te breeken.

VRANKRYK.

Paris. Zedert het vertrek van de Koning is het alhier vry ſtil; uytgezeid dat 'er veele zoo verſtandige, als nieuwsgierige, zich op het *obſervatoir* begeven, zommige om door lange verrekykers te zien of zyn Maj. het oog verder dan Luxemburgh laat gaan; maar zy klagen alle, dat de glazen beſlagen zyn, en alles in ſchemering doen zien. Zommige willen ſien of er uyt de conſtellatie, en planeeten geen dood of huwlyk van een Vorſt te wachten is; want die meenen dat dit de *deus è machina* wezen moet, welke de Portugeeſche; ja de Nederlandſche verwarringen ontknopen zal, en dat 'er anders duyvel noch menſch in helpen kan. Met groot ongenoegen hooren de Fabriqeurs van deeze kroon, dat men in Braband, en elders meer, onze manufacturen en ſapriquen voor ruw, en los uytkryt, dat ook de negotianten op de toezegging van trouw geen ſtaat durven maaken; daar zy in tegendeel leenig, gedwe, rekkelyk, ſterk, en op den duur zyn. Meeſt hebben zy 't op de ſerges, maar elk weet dat de zelve van de een tienmaal beter als van den ander aan beſteet werden: want de ſerges de cour, en de guerre alias campagne zyn akoos alhier ſynder en kloekker bewerkt, als die van Braband of van Holland.

ENGELAND.

Londen, van den avond tot den morgen, dezer en der verloopene maand.

Met groote verbaaſtheid verneemt men alhier, dat het *ſand alum magnatum* ook in Holland in ſwang gaat: dat den eenen Regent den andere aldaar onder een naam van beminnaar der waarheid, voor crimineel durft veakhaaren, ſonder als getuige voor de bank te verſchynen. Den trooſt die men de onſchuldige lyders weet te geven, is te vinden by *Seneca* in zyn Treurſpel Thebais: in het 4 bedryf het 51 en 52 vers.

NEDERLANDEN.

Bruſſel van tijd tot tijd.

De granen, ſchoon 'er weinig zijn, verminderen zeer in waardy, 't zy dat zy inwendig bedurven, of uyterlijk te hard zijn. Men bevind dat de Fontein wateren van *Vilvorden* en *Willebroek* zoodanigen aftrek maken, dat 'er die van *'t Spa* en *Aken* niet by te gelijken zijn. Veele Ingeſetenen van deſe en andre plaatſen diſputeren wat het profijtelijkſt is, aan Vrankrijk, of Spanjen erfpacht te moeten betaalen, want dat zy precario zitten, twyfelen zy niet meer. De grootſte devotariſſen wenſchten wel het *requiem* over Lodewijk de 14. te zingen, maar de rechtſinnige verſekeren haar dat het huylen der honden, de koeyen niet doet ſterven. Voor Bergen is in deſe contryen niemand beducht, zijnde geld en goed hier ſo ſchaars, dat het de moeite niet waard is, zich daar mede te bekommeren.

's GRAVENHAGE.

Men bevind alhier, dat het droge broot byzonder te Schiedam gebakken, hard te kaauwen, moey'lijk door te ſwelgen, ſwaarlijk te verteeren, en echter zeer gezond en goed voor alle opwellingen is. In de kermis, alhier aanſtaande, ſchoon 'er miſſchien geen valſche ſpeelders, googelaars, noch maſques zullen toegelaten werden, gelooft men echter dat geen Philaleten verbooden ſtaan te werden; want de preſenten die men als dan malkander geeft, gemeenlijk anders lijken, als zy zijn. Toch of dit niet nut voor de goede gemeente zou zijn, die op de prullen blijft ſtaan gaapen, haar geld daar aan beſteed, en zonder ze te recht te kennen, prijſt, laat de gehoorzaame, en ſtille burgery van dit vlek de politiquen bevoolen.

HAERLEM.

De wevers (uytgezondert die de ſlechte ſtofjes voor Spanje maken) hebben 't ſeer drok met leeg gaan, en indien de Kooplieden van Amſterdam, gelijk zy beginnen, voortgaan, zullen 'er een groote menigte de lengte, en breete van den hout wel tweemaal daags gaan meeten. In tegendeel is de conſumptie, en aftrek van de halletjes koekjes conſiderabel: ook geeft de privilegie van *Lazarus*-en *ſchurft*-teſtimonien uyt te deelen, hier groot leven en vertiering in de klappen.

AMSTERDAM.

Alle dagen.

Daar is alhier, tot groote blydſchap van de burgery, zekere tyding dat by Staten van Holland, noch twee exemplaren van de ſtatuten en privilegien van Holland, als mede van de handveſten van Amſterdam beruſten, het eene dient om den Regent Philaletes wat in te oefenen. In het ander, het welke met ſchoon papier tuſſchen ieder blad gebonden is, teekenen zommige leden aan, wat keuren hy verwerpt, wat vryigheden hy teniet doet, wat hy nieuws invoert, en zoo voorts, om tot een ſuffiſant reglement voor de verſtandige nakomelingen te dienen.

Tot *Romen* zijn te vinden, *diſcourſi Capricciosſ ſopra tractato del guerriero Chriſtiano, del deſiderio Eraſmo: con un additamento, del guerriero Criſtianiſſimo.*

Tot *Paris*, *chez Monſ. politicq perfaict, à la Rue de Raiſon, enſeigne d'Experience*, werd vervaardigt *traicte de valeur & d'inſcriptions de la monoye Hollandoiſe.* En meent men dat het zelve in 't Spaans ook zal vertaalt werden.

Amſterdam, daar werd bekent gemaakt, dat, die een waarachtige vroome en edele genealogie van *Philalethes* weet aan den dag te brengen, voor zijn moeite geloont zal werden.

Tot

Tot *Amſterdam* werd voor civilen prys verkoft, den ſpiegel der al te moedige krijgshelden, zijnde een afbeeldzel van den krijgstocht der Burgeren van Weerd tegens een Rog.

Item 't voorburg van de hel, waar in voornamentlijk de *naiades* noch wakker werkende, om met ſeven een put leeg te ſcheppen, wel uytgebeeld zijn, en *Siſiphus* van noodeloofen arbeid ſchijnt neer te zeigen.

Hora noviſſima, tempora peſſima ſunt: vigilemus.

Extraordinaire Nieuwigheden uit verſcheidene Geweſten in 't ſchrikkel Jaar 1684.

POOLEN.

D*Anfik* den 20 Ppril Men verſtaat hier, dat onderdaags een zeker Franſch Heer aan het Hof gekomen is, om een project aan de Koning te doen, wegens het graaven van een Vaart van Parijs af tot in dit Koningrijk, om des te gemakkelijker met malkander te konnen negotieren. Hy heeft de tekening daar van by zich, zeer netjes gedaan, met alle de Herbergen en Pleiſterplaatſen, die onderwege zouden opgerecht worden: doch den Koning, die de zaaken wat dieper inziet, ſchijnt'er gantſch geen genegentheid toe te hebben.

Men heeft hier ook bericht bekomen, door middel van een Turkſchen Chiaus gevangen na de laatſte bataille, dat den Grooten Heer alle de Gouden Louiſen afgezet heeft, ter oorzaak dat'er veele valſchen onder gevonden worden, en ook veele die ettelijke aazen te licht zijn.

DEENMARKEN.

Koppenhage den 1 Mey. Daar paſſeert tegenwoordig niet veel nieuws, als dat de Franſchen hier te Lande zeer ſterk met Wiffels handelen, zonder aan te zien ofte op de Wiffel verlieſen of winnen moeten. In des Konings Slaapkamer wierd onderdaags een Tekening gevonden, vertoonde twee manlijke Hoofden, ieder met een Cirkeltje rondom, gelijk de Paapſche Heiligen gemeenlijk uitgebeeld worden. In d' eene Cirkel ſtonden deze woorden; *Doet de wille uws Meeſters*: en in d'andere; *'k Zal de wille mijns Meeſters doen, zo lang als de Metaalen vloeibaar zijn.* 't Veroorzaakt vreemde gedachten, of deze Tekening by ongeluk verlooren, dan ofze al willens daar geſtrooid zy.

DUITSCHLAND, en d'aangrijnzende Rijken.

Keulen den 1 Mey. Binnen korte dagen is hier een notable verandering geſchied omtrent de Domeſtijquen van zijn Keurvorſtelijke Doorluchtigheid: want alle de geboorene Duitſchers hebben de ſchop gekreegen; en zijn zo veel Franſchen in der zelver plaats weer aangenomen, ter oorzaak dat ze ſubtielder van herſſens zijn, en de dingen met een veel beter gratie doen. d' Oude Dienaaren ſchrollen 'er niet weinig op; ſpijtende hen noch 't meeſt van allen, volgens hun eigen zeggen, datze voor een party rappige Schepſels moeten wijken, die de handen niet een oogenblijk ſtil konnen houden.

SPANJEN.

Madrid den 12 April. In de voorgaande week ging de Geestelijkheid met Kruisen en Vaanen zeer staatelijk in processie, om te bidden, dat doch alle de swangere Vrouwen Knechtjes mogen baaren, en de zelven in 't kort mooy opschieten, ten einde in 't toekomende een beter Leger in 't veld te konnen brengen. Den bewusten H. Doctor heeft zijn Majesteit een zeer goede remedie voor de teering gegeeven, zulks dat men hoopt, dat hy in 't kort weer op de been zal geraaken.

VRANKRYK.

Parijs den 1 Mey. Mijn Hr. den D. is sedert eenige dagen in een onuitspreekelijke melancholie geweest, ter oorzaak dat men onder eenige oude papieren, die, vermits hun zachtheid, in des Konings gemak gebruikt stonden te worden, een Profecy gevonden heeft, behelzende; dat 'er zal zijn een Konings Zoon, en een Konings Vader, die echter zelve nooit deel aan de Kroon zal hebben, inzonderheid zo den ouden Koning wat lang leeft, en dat de jonge ondertusschen groot word. Zijn Majesteit wend alle vlyt aan, om hem uit het hoofd te praaten, dat zijn persoon daar mee betekend word; maar alles te vergeefs: en hy word van hertzeer seer mager. Madame la D. is ook vast bezig met de woorden te betrachten; *Zalig zijn de buiken, die niet gebaard hebben.*

P. S. De Schatkist onderdaags, men kan niet wel raamen door wat ongeluk, een lek gekreegen hebbende, zo dat al het geld voor S. Felten gevloogen is, heeft Monsr. de Louvois, Intendant van zijn Majesteits Gebouwen, order gegeeven, om te Versailles die schoone nieuwe Daken van het Lood t'ontblooten, alzo men van voorneemen is vergulde Louisen 'er af te slaan, en dezelven na Londen te stuuren, daar de Menschen so scherp niet van gesicht zijn als hier.

ENGELAND.

Londen den 2 Mey. Den Koning onderdaags, met zijn Gemalin, te Nieumarket zijnde, kreeg schielijk twee geelachtige Vliezen voor de oogen, welke hem 't gezicht vry wat incommoderen. Den Hartog van Jork neemt ondertusschen d'affairis van 't Rijk waar, en toont sich daar bysondere vlytig in. Op gisteren meende de S. D. een schoone cure aan sijn Majesteit te doen, met de gemelde Vliesen af te lichten; maar de Fransche Medicus vertoonde sijn Majesteit sogeweldig veel swaarigheden in dese operatie, dat hy beslooten heeft niet als in d'uiterste nood toevlucht tot dit middel te neemen. Niet te min acht men, dat hy dese kwaal wel meer onderworpen is geweest, soo dat den S. D. mogelijk, sonder sijn handigheid in de konst te toonen, sal moeten vertrekken.

NEDERLANDEN.

Brussel den 5. Mey. Men spreekt aan het Hof seer wonderlijk wegens de staat van onse en der Franschen saken. Ondertusschen gelooft men vastelijk, dat onsen Gouverneur de M. de G. meer na den Oorlog als na de Vrede verlangt: dewyl hy te gemoet siet, dat 'er dan wat meer Remisen uit Spanjen sullen komen: want het geld begint hier met dese benaauwde tijd geweldig te steigeren, doende een Patakon alreeds 53 stuivers. En soo doende sou het gemakkelijk konnen gebeuren, datse so hoog liepen als de Rijksdaalders der Matroosen en Soldaten in Oostindien. P. S. de groote Jacht, die hier aangesteld was, is noch wat opgeschort; vermits een seker groot Heer so haast niet sal konnen komen, als men hem wel verwacht had, also hy met een sware melancholie gekweld is.

HOL-

HOLLAND.

's Gravenhage den 6. Mey. Men ſegt, dat de Heeren van de Juſtitie van voorneemen ſijn het Groene Zootje te doen wegkruyen, om de hoogverlichte Perſoonen van alle argernis te bevryden, en de ſteenen des aanſtoots aan kant te maken.

Haarlem den 8. Mey. Eergiſteren is de lang bediſputeerde reſolutie genomen, dat men, by aangaan van den Oorlog, daar de Weevers hier bynahiet langer aan twijffelen, den Hout totaliter ſal afkappen, om 'er de vermaarde Plaatſen Sparrendam en Sparrewou mede te paliſſadeeren, en de ſelven ſo ſterk te maken, dat 'er Koevoorden en Schenkenſchans de muts by ſullen moeten leggen.

Amſterdam den 7. Mey. Men meende hier het *Te Deum Laudamus* geſongen te hebben, over het ſluiten van de Twintigjaarige Treves; waar by ſich de Miniſters van Vrankrijk, van Deenmarken, van Brandenburg, en van Ceulen ſouden hebben laten vinden: maar dewyl de Spanjaarden ſo geweldig hardnekkig vallen, hebben de Muſiekanten voor de groote preparatien een eerlijke drinkpenning gekreegen, en zijn daar mee heen gegaan tot nader order.

NOTIFICATIE.

Tot Amſterdam is gedrukt het Leven van Brutus; waar in onder andere ſeer rare ſtukken te leſen is, ſijn harde bejegening, met C. J. Cæſar.

Tot Antwerpen, by Hieronymus Plancius is gedrukt, de Beſchryving der oude Koophandel tot Antwerpen.

Word ook mede bekend gemaakt, dat tot A. d'Inſtructie voor de goede Financiers, die wel elf of twaalf jaren t'zoek is geweeſt, weder gevonden, en by de Vroedſchap van de gemelde Stad beruſtende is. Die 'er by geintereſſeerd is, addreſſere ſich aan de ſelve: men ſal 'er goed beſcheid krijgen.

In 's Gravenhage is, door achteloosheid van een domme Klerk, een groot Boek verlooren, daar Rekeningen van 't L. in ſtaan: die het ſelve weer te recht weet te brengen, ſal een treffelijk vereering genieten. *Concordia res parvæ creſcunt.*

Anno 1684. de Courant tot gemeene beſt,

Door den vermaarden Doctor JAN ALLEMAN,

Met den Druck gemeen gemaakt, om de hedendaagſe Partye te bevredigen, en de Vereenigde Landen beſtant te maken dat ſy de Magt van Vranckrijck niet hebben te vreeſen.

GELDERLANT. den 29 April.

Hier is niet beſonders, dan dat de Gemeenten gealmeert ſijn om hare Privilegien, en rekeningh te vorderen volgens de Previlegien.

HOLLANT.

Van Amſterdam is ons tot Rotterdam geſchreven en ter hant gekomen, dat de Burgerye een vrye Krijgsraadt begeerden, om de Rekeningh naar te ſien, ſedert het ſterven van den jare 1650. als wanneer ſijn Hoogheyt Willem de Tweede, hoogh loffelijcker Memorie, is komen te overlyden, daar den Heer B. mede toe ſchijnt geinclineert te zyn, die daarom onder de Burgeren bemint is, alſo hy voor 't gemeen hem houdt, doch de Gemeente wenſten wel door de vrye Krijgshraadt naar te ſien wat de Omſlagen hebben voortgebracht, ſoo van 200, Achtſte en andere, Verpondingen als anders, eerſt door de 36 Raden naerſien en in de manhaftige Krijghsraadt inbrengen, en dan te ſien wie in gebreken zyn de conſenten uyt de Steden uyt Hollant te manqueren, oock de andere Provincien. DOR-

DORDRECHT.

Hier is niet besonders te verrichten, als dat wy van Rotterdam bieven hebben dat A, soude besigh wesen om een vrye Krijgsraedt te begeren, daar de gemoederen hier mede naar luysteren.

ROTTERDAM.

Men kan niet anders of de menschen sien hier op haar intereſt, maar ofte veel voordeel is daar wort aan getwyffelt.

DELFT.

Men heeft hem hier noch suyver gehouden; de Schuttery dependeert hier niet aan de Regeringh.

HAERLEM.

Hier passeert niet, als datmen hier spreeckt om de officien te verkoopen, en de gelden tot de gemeene Landt-saacken te employeren, dat de houders van 't Edict dispecteren.

GOUDA.

Van hier is niet besonders, als dat de Mosselen over 't vyer hangen; 't is te wenschen datse met de meeste sinceriteyt mogen gaer worden.

ALCKMAER.

Onse Financie staat noch redelijck, want wy houden gnap huys

HOORN.

Hier drincken 'er veel een glas wijn, want het niet goedt te maken *is dat* verbruyt is.

ENCKHUYSEN.

Wy bennen goede naarvolgers.

MEMELICK.

Hier schijnt het al op te wesen, en dat niet op is dat rijdt men de poort uyt.

EDAM.

Wy komen hier woonen om in staat te raacken, en wy laten ons geseggen.

MUNNICKEDAM.

Als suspect van Edam

PURMERENT.

Hier is advys uyt 's Gravenhage dat eenige Gedeputeerden soude te verwachten wesen, die tot dien eynde hier komen om de Krijgsraat buyten de Regeeringh te maken, welck hier wort gesproocken dat uyt de Kerckenraadt sal ghemaackt worden, soo veel als doenlyck is. Men seght ook dat sy met weynigh suite zullen komen, simpel met twee Gecommitteerden. Men sal de Vroedschap ook gelasten haar reekening sedert den jare 16 so. in dese Kryghsraadt in te brengen, en hier gedaan hebbende, gaan sy naar Memelick, en soo van Stadt tot Stadt, soo hier gesproocken wort.

GROENINGEN.

Hier is schryven uyt Hollandt, waar op de Groeninger Boter sijn kleur begint te verschieten.

VRIESLANT.

Men begint hier de Scheeps-sloepen te cafferen die in de luyeren leggen, en voor pompen der oorlogh-schepen worden ghebruyckt, alsoo de Schepen evenwel in de gront loopen

OVERYSSEL.

Hier is men machtigh doende om sijn Privilegien weder te bekomen, en om de staart van 't Edict te mortificeren.

ZEELANT.

Men wil hier weten wie de oorsaack is dat 't Lant is uytgeput, en een Reglement setten op alle vervallen saken, en de Dobbelsteenen, Draeyborden-spel, Kaerten, doen in den afslag komen, doch wy willen geen Magistraten verandert hebben, maar door de heele Provincie reeckeningh, en de gebreckelijkheid doen suppleren.

LANTLUYDEN.

Wy staan daar toe paraat om ons Hooy in de Serk te bewaren, en verlichting inde Accysen te bevorderen, en op trommelslag met sijn Hoogheyt op te trecken.

Mercurius Gallo-Belgicus.

BARBARYEN.

ALgiers den 20 Maart, daar ſijn verſcheydene Rovers uitgelopen: doch ofſe wat op ſullen doen, weet men niet; alzo de Chriſtenen, by deſe kwaade geſteltheyt van zaken, hun Schepen t'huis houden, om 'er zich by gelegentheyd af te konnen dienen. Daar word ſterk geſprooken van een conſiderable vloot in Zee te brengen, tot hulp van den Grooten Heer; welke van voorneemen ſou zijn, 't Eyland Kanarien aan te taſten, denkende, als hy het ſelve had overwonnen, dat hy dan zoo ver zou konnen zien als de Koningen van Europa, inzonderheyt als de lucht wat helder, en de Piek niet al te veel met nevelen omringd was.

Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.

PORTUGAAL.

Liſſabon den 10 April, ſedert het vertrecken van de laatſte Poſt, is op deſe Rivier aangekomen het welbekende Schip d'Eendracht, gedeſtineert na Holland. 't Gemelde Schip meende terſtont weer voort gegaan te hebben: doch den Prince Regent heeft laſt gegeven om het aan te houden, alſoo hy na rype deliberatie niet begrypen kan dat het gemelde Schip daar t'huis behoort, alzo daar te Lande ſedert eenige tijt die naam niet meer bekend is, &c.

Tantum in inicitiæ poſſunt ſuadere malorum.

ENGELAND.

Londen den 19 April, men heeft hier met een Kitsje tyding bekomen, dat het gedevaliſeerde Schip de Vreede, 't welck in het verkeerde Canael heeft geſworven, eyndelijk na veel ſukkelens daar weder uit geraakt is; Zoo datmen hoopt, dat het ſelve (door hulp van goede Stierlieden) haaſt in behouden haven ſal arriveren, hoewel het met geſtadig pompen boven gehouden moet worden.

Nulla ſalus Bello; Pacem te poſcimus omnes.

DUYTSLANT.

Mets den 20 April. Daar word hier ſterk geſproken van een menigte Goudvliegen, die ſedert eenige tijd geſien ſouden zijn, en zich omtrent deſe en andere quartieren verſpreyd ſouden hebben. Dit veroorſakt vreemde gedachten, wegens het toekomende: de tijt ſalt leeren.

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri Sacra fames!

SPANJEN.

Kadix den 12 April. Na lange raadplegingen is alhier op groote pæne verbooden het inbrengen van Vrieſche en Groninger Boter; en zal ook naauw reguard genomen worden, dat alle de Hollandſche Boter, die hier ingebracht word, hoog Oranje moet zijn, op pene van confiſcatie.

Placuit color aureus iſte.

Luyk den 2 Mey. Wy hebben hier tyding bekomen, dat Mr. de Luxenburg zeer ziek is, en altemets groote Flauwtens krijgt, daar zijn 'er, die oordeelen, dat het hem in de maag ſchort; waarom men hem door 't innemen van pillen tot overgeven tracht te brengen: doch anderen ſuſtineren het tegendeel, en twyfelen niet, zoo 'er de Geelzucht niet toe en ſlaat, of hy ſal noch wel weer te recht komen.

Ecce Gallus propè cantat.

Ceulen den 2 Mey. Men heeft hier uit Vlaandereu tyding, datmen zich aldaar niet genoeg kan verwonderen over de groote proceduren der Franſchen: zulks dat zy ook aldaar zeer bevreeſt worden; oordeelende zoo veeg te zitten als een luis op de kam.

Graja puella venit, quæve, patriamque domumque
Perdet: Io prohibe, Graja puella venit.

's Graavenhage den laaſten. Gisteren kreeg men hier tyding, dat het koſtelijk Schip de Vryheyt, 't geen enige tijd op ſtrand heeft gezeten, zijn roer verloren heeft, en nu aan zijn laaſte tou rijd, in voegen dat men vreeſt zoo 'er geen ſpoedig ontzet komt, dat het in de gront zal raken, doch men hoopt dat de beſte Lootsluyden daar noch wel in tijts voor ſullen weſen.

In Libera Republica oportet Liberas eſſe linguas.

Leyden, Men heeft hier goede moed op de Vrede; doch zo den Oorlog voort gang kwam te nemen, is men geresolveert de Schanſen aan Lammen en Noortdam, welke ten tijde der Spanjaarden zeer ſterck, en van een groot gebruik geweeſt zijn, weer op te bouwen. *Sed*

non tali auxilio, nec defenſoribus iſtis,
Tempus eget.

Haarlem. Men ſpreekt alhier wegens een ongemeene Equipagie, te weten van eenige kloeke Galeyen, voorſien met ſterke Roeyers, welke uit de Raſp- en Spinhuyſen van Hollant genomen ſullen worden, om de Meyr van alle Kaperyen te zuyveren. Men heeft hier onder de Lieſhebbers van Uytlandſche Boomen en Gewaſſen bemerkt, dat den Olijf-boom ſedert eenige dagen geweldig is uytgeloopen; zulks datmen 'er in 't kort goede vruchten af te gemoet ſiet, daar groot verlangen na is.

O Melibæe, Deus nobis hæc otia reddet.

Amſterdam. By deſe Conſtitutie van tijt maakt het hier ſleghte Negotie, onder de Accioniſten is 't heel ſtil, om dat 'er weynig veranderingh komt, yder leeft op hoop.

Dum Romæ conſulitur, Saguntum expugnatur.

Tot Amſterdam ſal men verkopen drie oude Schepen, 't Geloof, de Trouw, en de Liefde. Die 'er gading in heeft, addreſſere ſich ter plaatſe daar diergelijke Verkopingen gemeenlijk geſchieden.

In deſelve Stadt is ook te bekomen een klein Tractaatje, gedrukt tot Bruſſel, waar van de Tytel is *Overheerd moetlyden*; met verſcheidene Autentyke bewyſen van kwade proceduren en onrechtmatige handelingen, in 12. Item een naaukeurige Samenſpraak, tot Loven met Koninckliike priviligie, behelſende in ſubſtantie, dat 'er geen veranderlijker ſchepſelen in de Wereld zijn, als Menſchen; en op wat wyze groote Vrienden binnen korten tijt groote Vyanden konnen worden, gelijk ook noch het Tractaat van Alliantie tuſſchen den Konink van Spanjen, en de Staten der Vereenigde Nederlanden, op groot Mediaen Papier, met brede Margines, om 'er by gelegentheit Annotatien op te ſetten.

De gemeene Reders van de twee Schepen, de ſtad Amſterdam en 't Wapen van Middelburg, leggende tegenwoordig in lading op Spanjen, maken aan een ygelijk bekend, dat zy de Spiegels veranderd en achter 't een geſet hebben, 't Wapen van den Haag, en achter 't ander de Stad Rotterdam: Zoo dat 'er nu een yder onbeſchroomdelijk zijn goederen in mach vertrouwen.

Qui amat periculum, peribit in illo.

Extraordinaris Courant in Twyfel-Maant.

ITALIEN.

ROma, doen 't was, ſijn Heyligheyt is geweldig ontroert, nademaal hy gehoort heeft dat een van ſijn wel-geliefde Soonen in welcke hy voor deſen wel eenigh welbehagen hadde, ſich heeft onderwonden omme met alle vlyt den hart-ader ſijns Broeders af te ſnyden, en hem t'eenemaal door vierige pillen te verteren, waaromme den goeden ouden en kouden Vader niet naar laat om vieriglijk te bidden, dat de drie Cruyſen mochte werden getransformeert in twee ſleutels, omme door dat middel eenige geſlote ne herten te ontſluyten, ende aan ſijnen jongſten Benjamijn een ſpoedige geneſinge te verſchaffen, alſoo ſijn krachten t'eenemaal ſijn vergaart, ende niet anders als een ſpoedige doot wert tegemoet geſien.

SPANGIEN.

Madrid, den eerſten van hart-ſeer, indien alhier niet de ſchaarsheyt van Geldt begint op te houden, ſoo ſtaat te vreeſen dat wy in een ellendigen ſtaat ſullen geraken, alſo van dit jaar den Oeſt ſeer ſlecht ſal weſen, en alſo het Ærarium daar door in groote flauwte ſou vervallen, ſoo heeft den Koninck gereſolveert om een conſiderabele Loterye op te rechten; omme daar aan wat gelt voor 't gemeen te laten

verdienen, als hebbende den Koninck een menichte van Pryſen van hier naar Luxemburg laaten voeren, alwaar die getrokken ſullen werden, van welcke Loterye men hier groote hope heeft.

P. S. Soo aanſtonts komt tydinge dat den Koninck van Vrankrijck wel vyftig *Watten* tegen eene *niet* heeft getrokken, het welke hier weer groote ſpyt veroorſaakt, te meer, dewyl hy noch wel 3 a 4000 looten daar in heeft, waar van men noch geen tyding heeft, ſoo dat te vreſen ſtaat, dat hy met de heele Loterye ſal door gaan.

VRANKRYK.

Parys, den tweeden van Hoop-maant, den Engelſchen Doctor die hier in dit Rijck groote Kuren heeft gedaan (doch niet ſonder beloning) heeft men naar Luxemburg geſonden, om daar het laatſte werck te voltrekken, en zijn *poudre de ſucceſſion* te appliceren op het ſwakke lichaam, van wat kracht dit ſal weſen, wert gelaten aan het oordeel van die gene, die de Engelſe Medicamenten bekent zijn.

ENGELANT.

Londen, Een perſoon alhier uyt Brabant gearriveert, brengt tydinge dat de Creyts-Troepen ſouden in mars ſijn om naar Luxemburg te komen, doch de Koninck daar op inquirerende, ende wetende op wat wyſe men hem voor deſen hadt gealuſeert, als mede wetende den aangeboren leugenachtigen aart der Spaanſchen, liet deſen quant by de kop grypen. ende naar verder onderſoeck hebbende ondervonden, dat alles maar was gepractiſeert, omme eenige wel geintentioneerde te abuſeren, ſoo heeft hy hem als een Verrader laten op hangen.

ZWEEDEN.

Stockholm, den 14. van den geleert. Men is hier in vremde bedenckingen, wat uytſlag de ſaken der Franſen ſullen nemen, alſoo hier naar deſelve ſeer verlanght wert. Onſe Vloot leyt gereet om in de Haven te bly ven, ſo'er niemant is die'er om uytjaegt.

BRABANT.

Bruſſel. Het leer begint hier heel ſchaars te werden, vermits de Geeſtelijckheyt haar ſchoenen door de continuele Proceſſien van devotie, ende het geduurig celebreren van de Miſſe ſoodanigh zyn afgeſleten, dat daar geen redreſſeren en is, waaromme den Marquis de Grana ger eſolveert heeft, omme de ſchoenen van de Hollantſche Troepen ſoo lange te leenen, ter tydt en wyle toe, dat deſelve aan 't marcheren ſullen geraacken, meenende dat ſy omme alhier ſtil te leggen, geen ſchoenen van nooden hebben.

Antwerpen. Al over langen tijt heeft men hier te gemoet geſien verſcheyden Hulp-

Hulp-troepen uyt andere Gewesten, maar hebben deselve tot noch toe niet vernomen, soo dat men aan haar komste begint te desperen, echter werdt geseght dat deselve aan 't marcheren zijn, doch sommige sustineren dat deselve maar komen omme nevens de Hollantse Troepen stil te leggen, en geen ordre hebben om te vechten.

HOLLANT.

Haarlem, Men soeckt alhier ten Hove de Wervinge met allen dommen yver voort te setten, alsoo wy meenen dat men geen Volck daar naar meer van noden sal hebben, sullende als men te kort schiet voor den dagbrengen onse oude finspreuck *vicit vim virtus*, welcke laeste men vertrouwt dat noch by weynige is overgebleven

Leyden. Indien wy geen andere verlichtinge en bekomen, soo persisteren wy by ons voorige advys van Seventiene, alhoewel men seght, dat het geen sestien stuyvers waardig is.

's Gravenhage. In de laatste Vergaderinge van de Hooge Geallieerden, vond een van de Ministers een fameus libel op tafel leggen, waar op stond den naam van Philaletes, ende naar dat men daar over heeft gedischoureert, soo heeft men bevonden dat het nergens beter toe te pas quam, als om naalden in te leggen, alsoo sijn Voor-ouders diergelijke pasquillen daar toe plachten te gebruyken.

Amsterdam. Het schijnt dat dese Stadt in 't Particulier boven andere werd gezegent, alsoo de Obligatien, Actien, Rente-brieven, &c. hier noch op sijn oude mart zijn, daar ter contrarie in andere Steden deselve voor ses, seven, acht en tien per cento verlies werden verkocht, waarom men hier de spreuk van die van Zeeland tracht te introduceren, omme met meer waarheid als sy te konnen seggen, *luctor & emergo*.

SINNEBEELT DER OUDE ROMEYNEN,

Waardigh om ten allen tyden in 't werck te werden geſtelt, en waar mede alle Gemeene-beſten ſigh tegenwoordigh wel behooren te ſtercken, ſoo ſy haar Vryheyt ongekreukt willen behouden.

DEn menſch brenght met ſijn geboorte in de werelt niets mede dat hem liever of aengenaemer zy als de Vryheydt. De Rijckdom, de Schoonheyt, de hoogh verhevene Eer-namen van Koningen en Princen, de Eer-ampten, de Hoffelijcke bedieningen, de Geſontheyt ſelf, die den grootſten ſchat des menſchen behoorde te weſen, alles is voor hem van geender waerde, ſoo hy ſijn Vryheyd niet en heeft. En waerlijck wat baet de Rijckdom voor een ſlaef, als hy deſelve niet en mach gebruycken; Wat helpt hem ſijn ſchoonheyt, als hyſe niet aen alle man kan laten ſien? vreughde kan hy uyt ſijn Geleertheyt ſcheppen, als hy die niet voor een yeder mach vertoonen; *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.* Waar toe die Eer-ampten, als men die niet in 't werck kan ſtellen; Die konnen ons geen nut ter werelt toebrengen, en alle die namen van Hooffſche grootsheden van Koningen en Princen, dienen maar om onſe boeyens te verſwaren, ſoo haaſt als wy maar beginnen te dencken dat wy niet tegenſtaande al dat geſwier niet anders als enckele ſlaven zijn. De geſontheyt ſelf, ik laat ſtaan het leven, is voor ons maar enckel roet, en 't eenmaal onverdragelijck, ſoo haaſt als wy die koſtelijcke Vryheyt quijt zijn. 't Is een beſtendige waarheyt, waar van de Oude ons de volle glans willende voor oogen ſtellen, ons een ſchoon Sinnebeelt door het vertoonen van deſes vier Dieren aan een gevoeght, met dit woort SEMPER gegeven hebben: ons daar mede te kennen gevende dat een Landt om ſijn Vryheyt te handthaven, en uyt vreeſe van tot de ſlavernye te vervallen, ALLE TYT door deſe volgende vier dingen behoort te werden beſtiert; Doch alſo dat de voorſichtigheyt moſte weſen als een Bolwerk, waar in alle de andere geſloten waren, want niemants macht, placht *Xenophon* te ſeggen, is profijtig, ſoo die ſelve met Wijsheyt ende Voorſichtigheyt niet is beveſtight. Hierom is de *Slange* als een vaſte band om den *Leeuw*, dat is de ſterckheyt, om den *Hondt*, en om den *Vos*, dat is loosheyt en doortraptheyt, ge-

geſlingert: om te betoonen dat dese in een gemeene Staat ten hooghſten noodig zijn. Dan om ſijne Rijcken te bewaren, moet een Vorſt of Prince een *Argus* weſen, die wijſſelijck op alle de behendigheden der vyanden weet te letten, en als dan die ſelve met getrouwigheyt, dapperheyt en kloeckheyt tegen ſtaan, Want hier in is ten hooghſten een Prins of gemeene Staat gelegen, dat men alſoo den Oorlogh voere, datter de Vrede uyt te beoogen is: en dat men na alle uytgeſtaan gevaar, ſijn Schip, dat is de Regeeringe, mach uyt de verbolgen Zee-baren, met alle ſijn ladinge behouden te Lande brengen. Hier toe moet alle wijsheyt en voorſichtigheyt ſtrecken, tot verloſſinge van het leven en de Zielen der Onderdanen, om alſoo te ontgaan de ſlaverny die voor een vrye ziele ondraaglijck is. Wiens wackerheyt voor der Onderdanen geruſte ſlaap, wiens arbeyd voor aller ledigheyt, wiens naerſtigheyt voor aller achteloosheyt beſorght en bekommert is, dien ſoude ick een, ſeght *Seneca*, eenen aerdtſchen God als eenen Prince derven noemen.

Geluckigh, waar der Landen ſtut
Is met ſoo ſtercken Wal beſchut:
Geluckigh is der Landen ſtaat,
Door trouwe macht en wyſe raadt:
En waar men na de welvaart tracht,
En op der Volcken vryheydt acht,
En houd de Godts-vrucht als een pandt,
Daar blijſt de zegen in het Landt.

Uytleggingh van het bovenſtaande Sinnebeelt, door een geleerde Poëet van deſe tijdt.

KOmt hier die ſit aen 't Roer om Rijcken te beſtieren,
Om voor 't gemeene beſt te ſorgen door u plicht:
Siet hier een vaſte ſtrick van vierderleye Dieren,
Een baken voor u Staet, een ſpiegel voor 't geſicht.
Siet hoe de Slang *den* Vos, *den* Leeuw *en* Hond *omwonden,*
Heeft met ſijn kronckel-ſtaert gevlochten in een hoop:
Ten eynde deſe vier met ſtricken vaſt gebonden,
Gedwrigh ſouden zijn in eene vaſte knoop.
De Slangh *is wonder gauw, en ſiet met hondert oogen.*
De Hondt *is Liefd' en trouw, en wacker over al.*
De Leeuw *een Leeuwen hert, en dapper van vermogen,*
En 't Vosken *leep en loos, die 't wel beſpieden ſal.*
„ *Wanneer 't voorſichtigh hert heeft Trouw in ſijne Steden,*
„ *Met dapperheydt en liſt in een opreghte ſin:*
„ *Wie mochter braver Schild van Stael of Yſer ſmeden,*
„ *Om wederom verdeelt te ſpliſſen mette min?*
„ *Houd d'EENDRACHT als een ſchat, die alles gaet te boven,*
„ *En pooght dat ſnoo geſpuys, de bitterheydt en haet,*
„ *Te dryven uyt uw Ziel. Hy is waert om te loven,*
„ *Die tuſſchen liefd' en vreés regeert dees woeſte Staat.*

EYNDE.

1684.

HET PRINCELYK SPEL Van L'OMBRE.

MEn heeft de geheele winter met vermakelijkheden, namentlijk de Comedie, Waertſchappen, Balletten, Opera en mommeryen door-gebracht, en daer zijn weynig Princen in Europa of ſy hebben d'een of d'ander aenſienelijke Maſquarade aengerecht, doch inſonderheyt hebben veele dit Spel van L'OMBRE geſpeelt: De vergadering wiert in een groote en koſtelijke Zael gehouden, alwaer alle de Potentaten van Europa ingelaten, en door de Miniſters van de hoogſte bedieninge opgepaſt wierden. Men ſpeelde aen verſcheide tafelen. Sommige gaven de Kaert, andere rieden, andere ſpeelden voor veel gelt, andere voor weynig. Sommige ſagen 't ſpel aen, andere hielen 't half met die gene die 't haer goet dacht. Sommige ſetteden voor anderen in, en andere wandelden door de Zael met de armen kruys-wijs over malkander, beſchouwende het weſen en de gebeerden der Speelders. Men mocht aldaer niet anders als van ſpelen ſpreken, 't welk oorſaek was dat men de Dames daer uyt gehouden hadde. Ik hebbe het gunt aldaer omging omſtandig verſtaen van twee Jeſuiten, die de deur door ſonderlinge toelating van de Keyſer en den Koning van Vrankrijk bewaerden, mits conditie dat ſy niet en ſouden inkomen of luyſteren naer het geen aldaer voorviel. Doch die voor-ſorge mocht in 't geheel niet helpen, want dat ſlag van volk is ſoo gewent ſig over al in te ſteken, dat ſy, niet tegenſtaende het verbod, de deur van tijd tot tijd open deden, ende het hooft met haer gehoorende mutſen in de Zael

ſtaken, ſoo dat ſy wel konden hooren en ſien hoe het daer al toeging. Sy hebben my dan in 't vertrouwen geſeyd, dat'er onder de Princen ſeer ſtrenge en quaetaerdige ſpeelders waren, als mede eenige die in dat Spel alles verlooren wat ſy in de werelt hadden. Dat men aldaer niet en hoorde als kermen, ſuchten en klagen, en dat ongeluckige en beroöyde menſchen aldaer eenige oorſaek tot trooſt ſouden gevonden hebben, als ſy de Opper-hoofden en Heerſchers van Europa in een geduurige onruſt geſien hadden.

Den Keyſer ſeide, voor my ik hadde geen oorſaek om te vreſen, en ik ſoude met vrymoedigheyt ſpelen, doch die valſche kaerten die ik t'elkens in handen krijg, verbrodden my mijn geheel Spel.

De Koning van Vrankrijk, alſoo ik door ervarentheyt geleert hebbe dat men maer by gebrek van gelt verlieſt, ſoo is ſulks oorſaek dat ik op allerhande wijſe maek dat ik het krijg, en ik en ſal geen ruſt hebben voor dat ik de Volte gedaen hebbe.

De Koninck van Spagnien, alſoo ik dit ſpel in treyn gebracht hebbe, ſoo is't ook wel redelijk dat ik de plicht-plegingen die daer ontrent hooren, aflegge, en dat ik ſpele ſonder iets na my te trekken.

De Koning van Engelant, Mijn ſpel wert hoe langer hoe beter, en ik meen dat de Codille my niet en kan ontgaen.

De Koning van Polen, Ik heb lang genoeg voor een ander geſpeelt, nu moet ik ſien of ik ſoo gelukkig voor mijn ſelve ſal zijn als ik voor een ander geweeſt ben.

De Koning van Portugal, Ik ſal het Spel een weynig laten varen, want ik heb een goede Speelſter verloren.

De Koning van Sweden, Ik moet eens andere kaerten in de hant nemen, om te ſien of de fortuyn ſal willen veranderen.

De Koning van Deenemarken, Mijn Spel is tegenwoordig tamelijk goet geworden, ſedert dat ik de Troef-Koning gekregen hebbe.

Den Grouten Heer, Men weet dat ik niet veel van ſpelen hou, echter om niet ledig te zijn, ſal ik het half met de Koning van Vrankrijk houden.

De Hertog van Savoyen, Ik hebbe tot noch toe geen tijd gehad om

om dat spel te leeren, doch mijn Moeder en mijn Vrouw sullen 't my wel wijsen.

De Republijk van Venetien, Ik hebbe noit veel van spelen gehouden daer het enkel geval mede gemengt is, en dat is oorsaek dat ick niet spelen en sal, of d'uytterste noot moet 'er my toe dwingen.

De Republijk van Genua, Al verlies ick, ik troost my dies aengaende om dat ik altyd de naem sal hebben van een oprechte Speelder te zijn.

De Rijx-Vorsten, Wy willen niet spelen, uyt vrese dat wy de Tafel, het Tapyt en de Kaerten souden moeten verschaffen.

De Keurvorst van Keulen, Terwijl ik mijn Getyden lees, sal een ander voor my spelen.

De Keurvorst van Brandenburg, Ik heb in mijn tyt al vry wel gespeelt, en als ik 'er uyt schey, dan sal mijn Soon na sijn goetdunken spelen.

De Keurvorsten van Beyeren en Saxen, Soo wy beest worden, sullen wy 't niet alleen zijn, doch wy sullen ons hier mede troosten dat wy het Spel na den eysch gespeelt hebben.

De Keurvorst van Trier, Ik verlies soo veel niet als men wel meent.

De Princen van Brounswijk, Wy spelen maer eers halven, dog het sou onredelijk zijn dat wy voor ieder een souden inletten.

De Princen van Italien, 't Is een Spaens Spel, wy willen 't niet leeren, want het heugt ons nog wat het ons voor desen gekost heeft.

De Hollanders, Laet ons maer trachten het Spel tot op een ander tijd te doen uytstellen, dan doen wy genoeg.

De Prins van Oragnien, Ik speel met Harten, en schoon ik maer een aes heb, soo sou ik echter wel alles durven wagen indien 't my toegelaten wiert.

Den Hertog van Lottringen, Mijn Spel is uyttermaten slecht, en ik heb selfs niet om in te setten, dog ik hoop altijt op een trek als het Spel aengaet.

De Bisschop van Straesburg, Mijn werk is de kaerten te verschieten, en daer voordeel uyt te trekken, 't welk my dunkt ik al vry wel kan.

Den Paus, Ik doe mijn beſt genoeg om dat Spel af te ſchaffen, dog daer is niemant die na my wil luyſteren.

Den Teckely hadde mede gaerne in de Zael geweeſt om te ſpeelen, dog voor de deur komende, wilden de Portiers hem niet inlaten, maer deden hem de deur ruwelijk voor de neus toe, alſoo ſy hem aen ſijne klederen of kroon niet en kenden, ſeggende tegens hem; *Vermomde luyden mogen hier niet inkomen, want daer zijnder alrede genoeg, ſchoon gy'er niet ingelaten wert*: Dog hy gramſteurig werdende, antwoorde: *Ik geloof dat ſeer wel, want daer zijnder ſelf tot buyten de deur*; en ſiende eyndelijk wat ſlag van volk dat het was dat tegen hem ſprak, vertrok hy ſtillekens, ſonder langer aen te houden om ingelaten te werden, alſoo hy hoopte eerlang door de venſters te ſullen inraken.

De Keyſerlyke Ambaſſadeurs trocken de gordijnen vaſt voor de glaſen, op dat de Speelders het onweer dat ſig van buyten opdede, niet ſien en ſouden.

De Spaenſe Ambaſſadeurs, ſnoten de kaerſſen, op dat de Speelders te beter ſien ſouden.

De Franſſe Ambaſſadeurs ſtookten het vuyr vaſt aen, op dat het des te helderder en heviger opbranden ſoude.

D'Engelſſe Ambaſſadeurs hielen hare armen kruys-wijs over malkander, en ſeyden enkel haer gevoelen van 't Spel.

De meeſte Miniſters in 't generael waren op gelt-middelen uyt, of ontfingen gelt voor haer of voor haer Meeſters, 't welk door ſommige ingeſet, en weder door andere opgeſteken wiert.

E Y N D E.